C II 4181

DOCUMENTE ALE UNIRII

1600-1918

EDITURA MILITARĂ

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

DOCUMENTE ALE UNIRII (1600 – 1918)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

VOLUM ÎNTOCMIT DE:

Colonel CONSTANTIN CĂZĂNIȘTEANU (coordonator), colonel dr. VASILE ALEXANDRESCU, MIRCEA COCIU, locotenent-major MIRCEA DOGARU, MARIA GEORGESCU, SERGIU IOSIPESCU, ALEXANDRU MARCU, DUMITRU PREDA, dr. DORINA N. RUSU

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

CENTRUL DE STUDII ȘI CERCETĂRI
DE ISTORIE ȘI TEORIE MILITARĂ

DOCUMENTE ALE UNIRII

(1600–1918)

EDITURA MILITARĂ, BUCUREȘTI, 1984

Biblioteca C.S.C.I.T.M.
Nr. inv. C II 4181
https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

„Marea adunare populară de la Alba Iulia, care a proclamat unirea Transilvaniei la patria mamă, uriașele manifestări organizate de masele populare din toate provinciile românești au consfințit voința de unire a întregii noastre națiuni. Unirea a fost încununarea victorioasă a luptei seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gînditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialiști, a aspirațiilor și voinței întregului popor român".

NICOLAE CEAUȘESCU

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

CUVÎNT ÎNAINTE

Unitatea românilor în spațiul carpato-danubiano-pontic a fost rezultatul unui proces istoric legic, al luptei lor necontenite pentru a viețui — în pofida vicisitudinilor vremurilor — în hotarele vetrei lor strămoșești. Așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, „desfășurarea evenimentelor istorice demonstrează în modul cel mai categoric faptul că Unirea nu a fost efectul unei întîmplări, rodul unei simple conjuncturi favorabile sau al înțelegerilor intervenite la masa tratativelor, ci rezultatul luptei hotărîtoare a celor mai largi mase ale poporului, un act de profundă dreptate națională, realizarea unei concordanțe legice între realitatea obiectivă și drepturile inalienabile ale poporului, pe de o parte, și cadrul național cerut cu stringență de aceste realități" [1].

Unitatea poporului nostru era înscrisă încă de la formarea lui în unitatea de teritoriu, de limbă, de structură social-politică și de cultură. Și dacă au trecut secole de-a rîndul pînă cînd poporul nostru să se găsească în fruntariile unui singur stat — statul național unitar —, explicația este de căutat în sfera unor condiții obiective ale procesului istoric, cît și în aceea a unor realități specifice din aria sud-est europeană.

Teritoriul pe care se află astăzi țara noastră înfățișează o alcătuire geografică de o remarcabilă unitate : în centrul său, podișul Transilvaniei, străjuit de lanțul Carpaților, care apar drept zidurile unei mari cetăți ; apoi, un coboriș armonios, ca treptele unui amfiteatru, reprezentat de brîul dealurilor subcarpatice, cîmpia și

[1] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 17, Editura politică, București, 1979, p. 275.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

— de-a lungul Dunării — luncile. Adevărate coordonate, Carpații și Dunărea dau o fizionomie specifică spațiului românesc și îi conferă unitatea sa geoistorică.

Acest spațiu a aparținut cu un milion de ani în urmă marii zone de antropogeneză, cercetările arheologice dînd la iveală urme ale procesului de apariție a omului: resturi osteologice (în primul rînd descoperirile, de-a dreptul senzaționale, de la Bugiulești) [1] *și vestigii ale celor mai vechi unelte (valea Dîrjovului). De la acești strămoși îndepărtați pornește o locuire de perfectă continuitate a zonei carpato-dunăreano-pontice; au existat, firește, migrații ale unor populații ajunse aici, dar fondul autohton a vădit întotdeauna o vitalitate și forță de asimilare remarcabile, care au dus fie la sinteze, fie la dispariția migratorilor în masa băștinașilor. Un exemplu de sinteză l-a constituit fuziunea, către mijlocul mileniului al III-lea, dintre autohtonii neolitici și indo-europeni, iar mai tîrziu, după cucerirea Peninsulei Balcanice și a Daciei de către romani, fuziunea dintre o parte a tracilor, între care și daco-geții, și romani. În cadrul acestui ultim proces s-a produs și formarea poporului român, la baza căruia s-a aflat sinteza dintre autohtonii geto-daci și coloniștii romani.*

În epoca fierului, în cuprinsul blocului de populație tracică se individualizează o ramură nordică — geto-dacii —, locuitoare a zonei carpato-dunăreano-pontice și care este semnalată pentru prima dată într-o sursă scrisă — Istoriile *lui Herodot — cu prilejul marii expediții a împăratului persan Darius I împotriva sciților (514 î.e.n.), cînd geții au fost singurii dintre traci care au opus rezistență monarhului persan. Herodot îi caracterizează cu acest prilej pe geți drept „cei mai viteji și cei mai drepți dintre traci"* [2]*, fixînd o fizionomie morală și politico-militară care va fi definitorie pentru urmașii lor de mai tîrziu — românii: identificarea cu viața liberă, independentă și curajul de a păstra această libertate față de orice invadator, fie cît de puternic și din orice orizont ar fi venit.*

Pe temelia unității de civilizație și de neam, spirituală și economică, și-a făurit poporul dac, în jurul anilor 70 î.e.n., statul centralizat și independent sub conducerea lui Burebista, „cel dintîi și cel mai mare dintre regii din Tracia și stăpînitor al tuturor ținuturilor de dincolo și de dincoace de fluviu" —, după cum îl

---

[1] C. S. Nicolaesco-Plopșor et D. Nicolaesco-Plopșor, Centre d'Histoire, de Philologie et d'Ethnographie de Craiova, *Mémoires*, série Anthropologie, 2/1968, p. 3—23; 3/1968, p. 3—12.

[2] Herodot, *Istorii*, vol. I, ediția Adelina Piatkowski, Felicia Vanț-Ștef, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1961, p. 345.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

aprecia un izvor contemporan[1]. Ameninţarea continuă a expansiunii romane a acţionat ca un factor important în accelerarea procesului de centralizare a statului dac, care, după moartea lui Burebista, a traversat o perioadă de fărîmiţare şi slăbire a potenţialului său militar. Reunificarea statală a poporului dac şi întărirea puterii sale economice, politice şi militare s-au făcut remarcate cu deosebită vigoare în a doua jumătate a secolului I e.n., sub sceptrul marelui rege Decebal, cel care, în fruntea poporului său, a opus o dîrză rezistenţă în faţa cuceririi romane.

Pe trunchiul străvechi şi viguros geto-dac s-a altoit romanitatea, din contopirea autohtonilor geto-daci cu coloniştii romani născîndu-se un popor nou, vorbitor al unei limbi romanice, care a devenit limba română. Cercetările recente au arătat că „Lexicul românesc autohton dovedeşte mai presus de orice îndoială că (precum s-a precizat de mult) populaţia traco-dacică formează temelia şi trunchiul principal pe care s-a grefat şi prin care a putut să dăinuiască romanitatea în Balcani şi în Carpaţi, fiind deci însăşi baza etnico-socială a poporului român, a marii comunităţi social-etnice românofone din evul mediu şi din epoca modernă".

După încheierea procesului de formare a poporului român se constată apariţia celor dintîi formaţiuni politice româneşti. În perioada anterioară constituirii statelor feudale, daco-romanii, apoi românii trăiseră în cadrul obştilor săteşti (teritoriale), comunităţi întemeiate pe stăpînirea în devălmăşie a pămîntului, conduse de „oameni buni şi bătrîni" (cum apar ei în documentele medievale). Activităţile economice de producţie şi de schimb, precum şi necesităţile de apărare în faţa valurilor succesive ale populaţiilor de stepă au făcut ca dintre membrii obştii să se desprindă o pătură de fruntaşi, din rîndul cărora s-au recrutat şefii politici şi militari.

În secolele VIII—IX, pe întreg spaţiul carpato-dunăreano-pontic apar mici formaţiuni politice — cnezatele, apoi voievodatele —, adevărate entităţi statale, care găseau în depresiunile intra şi subcarpatice, văile riurilor, cadrul geografic capabil să le asigure securitatea în faţa năvălitorilor. „Cronica notarului anonim al regelui Bela " — cea mai veche cronică ungară — semnalează existenţa unor astfel de nuclee statale în Transilvania şi Banat (Menumorut, Glad, Gelu) în secolul al X-lea[2], iar o inscripţie din

[1] *Probleme fundamentale ale istoriei patriei şi Partidului Comunist Român. Tematică, bibliografie, crestomaţie*, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1981, p. 50.

[2] Ştefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, vol. I, ediţia a II-a, Editura Dacia, Cluj, 1972, p. 29—32. 61—81.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Dobrogea menționează un jupan Dimitrie în anul 943 [1]. *Procesul de constituire și unire a acestor cnezate și voievodate a fost stingherit și apoi oprit în Transilvania de invaziile maghiare.*

În timp ce regalitatea ungară începe să-și extindă stăpînirea dincolo de Apuseni, s-a desfășurat în teritoriile de la sud și est de lanțul muntos al Carpaților un proces de unificare teritorial-politică a cnezatelor și voievodatelor existente (astfel de alcătuiri politice în spațiul dintre Carpați și Dunăre sînt binecunoscute grație Diplomei ioaniților din 1247). La sud de Carpați, centrul unificator a fost voievodatul de pe Argeș al lui Basarab I, care a adus sub autoritatea sa cnezatele și voievodatele din Muntenia și Oltenia unite în statul Țării Românești, a cărui neatîrnare a fost cîștigată prin victoria asupra regelui Carol Robert al Ungariei (9—12 noiembrie 1330) [2].

La est de Carpați, embrionul viitorului stat românesc a fost voievodatul de pe valea rîului Moldova. Sub conducerea voievodului Bogdan, maramureșean de obîrșie, dar silit să-și părăsească voievodatul în urma conflictului care îl opune regelui Ungariei, Ludovic de Anjou, autohtonii români și-au cîștigat neatîrnarea în iarna anului 1364—1365 [3]. *S-au constituit astfel două state românești: unul numit chiar Țara Românească, celălalt Moldova.*

Un proces asemănător s-a desfășurat în Dobrogea, unde în secolul al XIV-lea a ființat despotatul lui Dobrotici și al urmașului său, Ivanco; sub Mircea cel Bătrîn (1386—1418), acest teritoriu românesc străvechi făcea parte integrantă din Țara Românească.

Ceea ce se desprinde cu limpezime din faptele prezentate mai sus este caracterul perfect unitar al dezvoltării societății românești medievale. Pe întreg teritoriul românesc se constată aceeași dezvoltare economică și social-politică, la capătul căreia se află statul feudal, sau, mai exact, statele feudale, care în secolul al XIV-lea conferă poporului român o identitate politică distinctă.

Confruntarea directă cu expansiunea otomană, încă din secolul al XIV-lea, a dat țărilor române unitatea de acțiune politico-

---

[1] *Istoria României*, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1962, p. 51.

[2] Sergiu Iosipescu, *Românii din Carpații Meridionali la Dunărea de Jos de la invazia mongolă (1241—1243) pînă la consolidarea domniei a toată Țara Românească. Războiul victorios purtat la 1330 împotriva cotropirii ungare*, în *Constituirea statelor feudale românești*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980, p. 41—95.

[3] Șerban Papacostea, *Triumful luptei pentru neatîrnare: întemeierea Moldovei și consolidarea statelor feudale românești*, în *Constituirea statelor feudale românești*, p. 165—193.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

militară exprimată în acorduri, tratate, planuri militare comune și a reprezentat în fapt chezășia păstrării ființei statale, a civilizației și spiritualității românești.

Tratatul de alianță încheiat la Brașov (1395) de Mircea cel Bătrîn, domnul Țării Românești, cu Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, lega forțele reunite ale Transilvaniei și Țării Românești pentru apărarea întregii linii a Dunării și a Dobrogei pînă la mare. Efectivă sub Mircea cel Bătrîn (1386—1418) și fiul acestuia Mihail I (1418—1420), colaborarea militară munteano-transilvană spre menținerea Dunării s-a continuat sub Dan al II-lea (1420—1432). Un regulament militar al regelui Sigismund de Luxemburg din anul 1430 reunea pe direcția numită „transilvană" forțele transilvane din comitatele Bihor, Bekeș, Satul Mare, Szabolcs, Maramureș, Ugocea, Bereg, Crasna — menționîndu-se special românii („Valachi partium Transilvanarum") — cu acelea ale Țării Românești și Moldovei („Vajvoda Moldavus contra Turcos, et partes Transalpinas cum tota potentia") [1]*. Acesta a fost și baza politico-militară a acțiunii antiotomane a „cruciatului de sînge românesc" Iancu de Hunedoara. Voievodul Transilvaniei raliase liniei sale politice, prin tratate precise, pe domnii Moldovei și Țării Românești. Ca un rezultat al ultimei sale victorii de la Belgrad (iulie 1456), Vlad Țepeș și Ștefan cel Mare ocupaseră scaunele domnești ale celor două țări române extracarpatice, acțiune inițial pornită din Transilvania.*

Sub domnia lui Ștefan cel Mare, Moldova a polarizat efortul militar al celorlalte două țări române în marea confruntare cu Imperiul otoman din 1473—1486 [2]*. Contingente transilvane au sprijinit oastea Moldovei în campania din 1474—1475, au participat la bătălia de la Vaslui. Corpurile expediționare ale Moldovei și Transilvaniei au cooperat pentru eliminarea prezenței militare otomane din Țara Românească în toamna lui 1476 și vara anului 1481, pentru alinierea țării românești sud-carpatice la efortul comun.*

Este semnificativ faptul că unitatea românească în rezistența antiotomană în jurul lui Ștefan cel Mare, pe care o salutau și o solicitau transilvănenii, a fost păstrată în tradiția istorică a Țării Românești, domnul Moldovei fiind inclus și în lista principilor „celeilalte țări românești".

---

[1] Eudoxiu Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. I, București, 1890, p. 567.

[2] Ștefan Sorin Gorovei, *Moldova în „Casa Păcii". Pe marginea izvoarelor privind primul secol de relații moldo-otomane*, în „Anuarul Institutului de istorie și arheologie «A. D. Xenopol»", Iași, XVII, 1980, p. 629—667.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Prăbușirea regatului feudal al Ungariei după bătălia de la Mohacs (1526) și transformarea voievodatului Transilvaniei într-un principat autonom (1541) au determinat totodată conturarea precisă a unui bloc strategic unitar al celor trei țări române, cu același statut juridic internațional — state autonome, aflate sub suzeranitatea Porții otomane. În cursul prefacerii petrecute în Transilvania, disputată de regele Ungariei Ioan Zapolya și de Habsburgi, domnul Moldovei, Petru Rareș (1527—1538, 1541—1546) a avut un rol de primă însemnătate. Sensul acțiunii sale politico-militare era în ultimă instanță acela de a reuni sub domnia sa Moldova și Transilvania [1].

Blocul celor trei țări române — state libere în interior, cu domnii proprii, legate de Imperiul otoman prin legătură tributară și obligații condiționate de auxillium — constituia o realitate politică recunoscută a Europei secolului al XVI-lea. I-a fost dat domnitorului Țării Românești Mihai Viteazul (1593—1601) să înfăptuiască pe această premisă statul unitar românesc. Planul său de unificare, conceput încă din 1597, a devenit posibil prin neutralizarea militară a Imperiului otoman (1594—1596, 1598) de către forțele reunite ale celor trei țări române, factor de seamă în coaliția Ligii Sfinte. Într-o campanie (octombrie 1599—mai 1600), divizată în două etape doar de limitele logistice ale vremii, unirea Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești sub domnia lui Mihai Viteazul era un lucru realizat în mai 1600. În înfăptuirea lui Mihai Viteazul un aspect trebuie cu precădere subliniat. Proiectele sale politico-militare, negocierile diplomatice de după realizarea unirii (mai 1600) au vizat recuperarea de la otomani a sud-estului Moldovei, Banatului, Dobrogei [2], *a nord-vestului transilvan ocupat de trupele imperiale, țintind astfel la desăvîrșirea unității statale în frontierele etnice firești ale poporului românesc. „Deși a durat puțin — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu —, unirea Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei într-un singur stat sub domnia glorioasă a lui Mihai Viteazul a devenit pentru generațiile ce s-au succedat un simbol și un îndemn la luptă necurmată pentru unitate și independență națională"* [3].

Domnia lui Mihai Viteazul rămîne ca o pagină luminoasă în istoria poporului român, atît pentru uriașul său efort în direcția

---

[1] *Petru Rareș*, redactor coordonator Leon Șimanschi, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1978.

[2] Tudor Mateescu, *Dobroudja according to Michael the Braves plan*, în „Revue des études sud-est européennes", t. XV, 2/1977, p. 273—278.

[3] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 17, Editura politică, București, 1979, p. 269.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cuceririi independenței și a făuririi unității statale românești, cît și pentru rolul său în apărarea intereselor general europene. Timp de cîțiva ani, forța militară de sub comanda sa a reprezentat o veritabilă pavăză, stăvilind înaintarea otomană către centrul și apusul Europei [1]. *În perspectiva istoriei, unirea celor trei țări române înfăptuită de viteazul voievod a reprezentat mult mai mult decît puteau concepe contemporanii lui. De aici încolo lupta românilor pentru realizarea unității lor statale va fi dominată de înfăptuirea lui Mihai Viteazul. Planurile „dacice" s-au materializat, parțial, în colaborări politico-militare, precum între Matei Basarab (1632—1654) și Gheorghe Rákóczi I (1630—1648) și Gheorghe Rákóczi al II-lea (1648—1660), culminînd prin confederarea celor trei țări române în războiul antiotoman din 1657—1662.*

Solidaritatea românească s-a menținut și după intrarea principatului Transilvaniei între statele Imperiului romano-german (1699). Orientarea economică și mai ales puternica afirmare națională românească prin activitatea patriotică a lui Ioan Inochentie Micu și a Școlii ardelene au contribuit la păstrarea și afirmarea conștiinței unității naționale. Același proces avea să se constate la românii din Dobrogea și Banat, din celelalte teritorii românești aflate sub ocupație străină.

În Moldova și Țara Românească lupta pentru unire a continuat prin acțiuni politico-militare, diplomatice — exprimată mai cu seamă prin proiecte și memorii — menite să conducă spre unitatea românilor, a cărei primă etapă era concepută încă de atunci în reunirea celor două principate.

În epoca modernă, temeiurile luptei românilor pentru unitate au cunoscut o rapidă consolidare și diversificare. Conștiința de neam, conștiința de sine a poporului român se transformă rapid în conștiință națională, potențînd procesul de unire a elementului etnic românesc între hotarele unui singur stat.

Complexitatea împrejurărilor istorice în care a început să se afirme viguros conștiința națională la români a determinat, în chip necesar, o întrepătrundere a planurilor de manifestare a acesteia, revendicările de ordin politic, economic, social, cultural etc. împletindu-se organic. Astfel, concepțiile politice naționale ce l-au călăuzit pe Tudor Vladimirescu și-au găsit expresia și în scrisoarea din 5 aprilie 1821 adresată de conducătorul mișcării revoluționare mitropolitului Dionisie și boierului Al. Filipescu-Vulpe, în care aceștia erau îndemnați să întrețină legături cu moldovenii, „ca unii ce

---

[1] Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1983, p. 161.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

sîntem de un neam, de o lege [...], fiind la un gînd și într-un glas cu Moldova, să putem cîștiga deopotrivă dreptățile acestor principaturi, ajutîndu-ne unii pe alții" [1].

În deceniile trei și patru ale secolului al XIX-lea, conștiința națională și ideea de unitate dobîndesc noi valențe, mult sporite și potențate printr-o curajoasă activitate culturală. Tinerii luptători pentru progres și înnoire din cele trei țări române au creat numeroase societăți literare și culturale ale căror programe vizau făurirea unei culturi naționale unitare și realizarea unității politice a poporului român. Printre acestea s-a numărat și „Societatea literară", organizată în 1827 de Ion Heliade Rădulescu și Dinicu Golescu, acesta din urmă boier cu vederi înaintate, care în cartea sa Însemnare a călătoriei mele, *apărută cu un an înainte, evidențiase avantajele ce le-ar fi oferit unirea Moldovei cu Muntenia. Bănățeanul Damaschin Bojincă, devenit mai tîrziu jurisconsult al Moldovei, publica în 1830 la Budapesta o lucrare în care afirma că „binele, cinstea și norocirea nației noastre" stau în strîngerea „cugetelor noastre într-o unire, deoarece prin unire cresc lucrurile cele mici, iar prin neunire și cele mari pier și se fac nimica"* [2]. *Ideea despre unitatea națională a românilor, despre necesitatea unirii lor într-un singur stat apare tot mai frecvent ca revendicare politică în programele de acțiune ale forțelor politice înaintate. Pe această linie un grup de boieri munteni trimit diplomaților întruniți la Adrianopol, în anul 1829, pentru încheierea păcii între Rusia și Poartă, un memoriu privitor la viitorul țărilor române. În primul din cele 25 de puncte se cerea ca „Valahia și Moldova să se împreune și să facă împreună un principat. Principatul acestor întrupate provincii să fie de sine stătător și neatîrnat de Turchia"* [3]. *Departe de a reprezenta un episod singular, acest memoriu a fost precedat, după afirmația unui diplomat francez, de un altul anterior războiului ruso-turc din 1828—1829, prin care autorii ceruseră formarea unui regat al Daciei sub protecția marilor puteri.*

Regulamentele organice recunoșteau existența „elementurilor nedespărțitei uniri", subliniind că „mîntuitoarele folosuri ale rodului ce s-ar naște din întrunirea acestor două națiii [corect: state,

---

[1] *Documente privind istoria României. Răscoala din 1821. Documente interne*, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1959, p. 33.

[2] *Desăvîrșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968, p. 29.

[3] Eudoxiu Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. X, București, 1897, p. 647—648.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

deoarece aparţineau unei singure naţiuni, românilor — n.n.] sînt netăgăduite". Continua răspîndire a ideilor de unitate politică în straturi tot mai largi ale societăţii româneşti a fost remarcată în epocă de trimişii puterilor străine în cele două principate, Moldova şi Muntenia. O bogată corespondenţă diplomatică stă mărturie priorităţii ce o deţinea unitatea naţională printre celelalte obiective fundamentale urmărite asiduu de forţele progresiste şi patriotice. Emisarul polonez Woronicz, după o şedere de două luni în Muntenia, scria în 1838 că ideea reunirii tuturor românilor sub un singur sceptru preocupă toate minţile" [1]*. Observator atent al realităţilor vremii sale, el nota că aspiraţia spre unitate naţională era viu întreţinută de românii din Transilvania, care veneau adesea în Muntenia. La rîndul său, agentul consular francez Felix Colson, remarcînd existenţa unui puternic curent unionist, afirma că „valahii din Transilvania sînt români şi nutresc speranţa de a se uni cu fraţii lor din Moldo-Valahia. Ideea unei uniri se popularizează din ce în ce mai mult"* [2].

În anii imediat premergători revoluţiei române de la 1848, mişcarea ideologică subordonată luptei pentru unitatea naţională a căpătat o mare extindere, împletindu-se organic cu lupta pentru răsturnarea orînduirii feudale. Acest proces a fost favorizat de apariţia unor societăţi revoluţionare — de felul celei conduse de Ion Câmpineanu, „Frăţiei" sau „Asociaţiei patriotice" —, a căror activitate, deşi uneori efemeră, nu putea să nu lase urme în conştiinţa contemporanilor.

Bogata corespondenţă dintre fruntaşii politici patrioţi, propagatori neobosiţi ai ideilor sociale înnoitoare antifeudale, luptători pentru unitate naţională, a fost dublată în acest timp de vizitele reciproce, dintr-un principat în celălalt, şi de întrunirile comune ale moldovenilor, muntenilor şi transilvănenilor. Ilustrative în acest sens sînt: vizita lui Costache Filipescu în Moldova, în februarie 1845, urmată de o intensă activitate propagandistică pentru „unirea a tot ce este românesc"; reuniunea revoluţionarilor moldoveni şi munteni de la Mînjina, din mai 1845, la care a participat şi Nicolae Bălcescu; vizitele acestuia şi ale lui Grigore Grădişteanu în Transilvania, pentru a stabili legături cu fruntaşii politici români din Braşov, Sibiu, Făgăraş şi Alba Iulia, „în vederea unei acţiuni generale a tuturor românilor, dacă evenimentele o vor impune".

---

[1] Petre P. Panaitescu, *Planurile lui I. Câmpineanu pentru unitatea naţională a românilor. Legăturile lui cu emigraţia polonă*, Cluj, 1924, p. 87 şi 95.

[2] Félix Colson, *De l'état présent et de l'avenir des Principautés de Moldavie et de Valachie*, Paris, 1839, p. 265.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Problema unificării politice a poporului român, a formării statului național modern, s-a înscris ca unul din cele mai de seamă obiective care au stat în atenția revoluționarilor români de la 1848. O dovedesc, convingător, numeroasele mărturii scrise — programe, articole în presa vremii, lucrări și studii din anii următori revoluției —, ca și acțiunile comune ale fruntașilor politici din cele trei țări române.

Așa cum avea să remarce Nicolae Bălcescu, „împrejurările politice nu-i ertară [pe revoluționarii din Muntenia — n.n.] a pune din început în programul lor chestia unității naționale" [1]. *Această revendicare, fundamentală pentru propășirea neamului românesc, avea să-și găsească însă exprimarea în diferite documente programatice.* Prințipiile noastre pentru reformarea patriei, *programul de luptă al revoluționarilor moldoveni refugiați la Brașov, prevedea „Unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat neatîrnat românesc". În vara anului 1848, Vasile Alecsandri îi scria lui Nicolae Bălcescu și „fraților din Țara Românească", pe care îi denumea „vrednici fii ai libertății", că „dorul cel mai înfocat al nostru [al revoluționarilor — n.n.], cît și al unei mari partide din Moldova este Unirea Moldovei cu Valahia sub un singur guvern și sub aceeași Constituție"* [2]. *Pentru Mihail Kogălniceanu, autorul amplului program revoluționar intitulat* Dorințele partidei naționale în Moldova, *redactat în august 1848 la Cernăuți, unirea celor două principate reprezenta o „cunună" a acelor „radicale instituții, singurele care ne pot regenera patria", „cheia boltei fără de care s-ar prăbuși tot edificiul național"* [3].

Ziarele apărute în zilele fierbinți ale revoluției au inserat în coloanele lor nenumărate pledoarii în susținerea cauzei unității naționale. Astfel, la 13 iulie 1848 gazeta „Pruncul român", care apărea la București, demonstra cu argumente istorice, etnice și lingvistice că muntenii și moldovenii reprezintă o singură națiune, iar unirea Munteniei și Moldovei constituia unica soluție pentru asigurarea libertății și progresului social și național. „România toată, această mare familie de frați, nu poate fi fericită, nu poate fi tare și puternică decît numai prin unire ; prin unire numai vom alcătui un stat mare, un stat care nu are a se teme de nici o putere străină și care să fie considerat între celelalte staturi libere" [4]. *În același*

---

[1] N. Bălcescu, *Opere*, ediția G. Zane, vol. I, partea a II-a, București, 1940, p. 130.

[2] Dan Berindei, *Epoca Unirii*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1979, p. 21.

[3] *Ibidem.*

[4] *Anul 1848 în Principatele Române*, vol. II, București, 1902, p. 484—485.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

sens se pronunța și gazeta „Popolul suveran", care în articolul Unirea Moldovei cu Țara Românească, *publicat la 19 iulie 1848, amintea de lupta comună a românilor sub Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul, de „strămunii noștri care au înțeles foloasele unei asemenea uniri"* [1].

Prezență constantă în publicistica vremii, în programele și proiectele de reformare a societății românești, în discursurile și corespondența purtată între revoluționarii din cele trei țări române, ideea unității naționale a prins puternice rădăcini și s-a extins cu repeziciune în largi straturi ale societății, cuprinzînd masele populare. Pe cîmpia Blajului, mii de țărani români au strigat, în prezența delegaților moldoveni și munteni, „Noi vrem să ne unim cu Țara". Țăranii de pe Tîrnave declarau în vara anului 1848 că vor să se unească cu Muntenia, iar cei din Lechința de Mureș, refuzînd „uniunea" Transilvaniei cu Ungaria, proclamată de revoluția maghiară, afirmau că ei se unesc numai cu Muntenia și cu Moldova. Stephan Ludwig Roth, referindu-se la evenimentele revoluționare din 1848, avea să remarce că „Ideea unui imperiu român (Romanenreich) a cuprins mii de inimi" [2].

Înăbușirea revoluției române de la 1848—1849, prin forța armată străină, a amînat pentru o vreme atît înfăptuirea programului de reforme sociale, antifeudale, cît și rezolvarea problemei unității politico-statale. Cu toate acestea, ideea unirii, larg dezbătută în timpul revoluției, s-a maturizat și a pătruns definitiv în conștiința contemporanilor. În perioada următoare, unirea principatelor a devenit problema cardinală a mișcării de eliberare națională și socială. Elementele înaintate din țările române și-au regrupat forțele, și-au reconsiderat procedeele de luptă și acțiune, au formulat programe complexe de revendicări menite să pună în valoare potențialul combativ al maselor populare.

Cei mai înflăcărați luptători pentru cauza națională, purtătorii de cuvînt ai dorinței românilor de făurire a statului național unitar, au fost revoluționarii pașoptiști, siliți să ia drumul emigrației. Strădaniile lor au îmbrăcat forme de manifestare multiple și variate. S-au constituit, departe de țară, comitete și asociații menite să traseze un drum unitar de acțiune (Comitetul democratic român, Comitetul revoluționar de la 1848, Asociația română pentru conducerea emigrației); au fost editate mai multe periodice, ale căror

---

[1] *Ibidem*, p. 628—629.

[2] Victor Cheresteșiu, *Adunarea națională de la Blaj*, Editura politică, București, 1966, p. 512.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

titluri aveau semnificație de program („România viitoare", la Paris în 1850; „Republica română", la Paris și Bruxelles în 1851—1853; „Junimea română", la Paris în 1851); s-au întocmit și difuzat proclamații adresate poporului român, broșuri, memorii, s-au ținut numeroase conferințe, toate urmărind cîștigarea opiniei publice europene de partea cauzei naționale românești. În scrierile lor, militanții unioniști relevau argumentat temeiurile istorice ale unității statale, necesitatea obiectivă și dreptul inalienabil al națiunii române la un stat unitar propriu. Nicolae Bălcescu vedea în lipsa de unitate a românilor însăși cauza înfrîngerii revoluției. „Fiindcă nu lucrarăm împreună — scria el în 1849 —, nu ne înțeleserăm împreună și nu ne scularăm cu toții deodată strigînd împreună «Unirea națională și libertate vrem», strigătele noastre succesive, izolate, slabe, fură înăbușite sau întoarse în alte direcții și dușmanii nației noastre întină sfîntul pămînt al patriei noastre" [1].

Eforturile emigrației române de a face cunoscute opiniei publice europene dorința unei națiuni de nouă milioane de români, unul din cele mai omogene popoare de pe continent, de a-și făuri propriul stat național au înregistrat importante succese. Au aderat la cauza dreaptă a românilor, sprijinind-o direct sau indirect, oameni de mare prestigiu în viața politică europeană ca: Ledru Rollin, radical francez, revoluționarii Giuseppe Mazzini, A. I. Herzen, M. A. Bakunin, poetul polonez Adam Mickievicz, publiciști reputați ca A. Ubicini, Paul Bataillard ș.a.

În anii 1854—1857, ani de mari primejdii pentru soarta națiunii române, căci în culisele diplomației europene se tîrguia „cedarea" principatelor dunărene Imperiului habsburgic, rezistența față de ocupația străină a stimulat și mai puternic lupta pentru unitate națională. Pe bună dreptate remarca istoricul american T. W. Riker: „Nici un popor însă n-a luptat mai mult ca românul pentru susținerea țelurilor sale naționale" [2].

Ideea unirii Principatelor devenise realmente o forță materială în deceniul șase al secolului trecut, căci ea fusese îmbrățișată de întreg poporul român. Toate clasele și categoriile care constituiau societatea românească a acelei epoci au acționat convergent pentru realizarea statului național.

Treptat, lupta ideologică a cedat locul luptei politice, acțiunii nemijlocite pentru realizarea deziderатului național. Documentele

[1] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, ediția G. Zane, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1964, p. 135.

[2] T. W. Riker, *Cum s-a înfăptuit România*, București, [1944], p. 61.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

de epocă oferă imaginea unei națiuni conștiente de importanța momentului istoric pe care-l trăia, în căutarea soluțiilor pentru depășirea obstacolelor ridicate în calea unirii, mai ales de injoncțiunea străină. Devenită, prin implicațiile internaționale ce le presupunea, o problemă de interes european, unirea românilor într-un singur stat a fost privită de către marile puteri în chip diferențiat; în funcție de propriile țeluri politice, unele au sprijinit-o — cu sau fără rezerve — (Franța, Rusia, Anglia), altele s-au împotrivit, încercînd, fără succes, să o zădărnicească, (Imperiul otoman și Imperiul habsburgic). Etapele procesului care avea să culmineze cu actul de la 24 ianuarie 1859 s-au succedat relativ repede: Tratatul de pace de la Paris (1856), cu ale sale dispoziții referitoare la Principatele Române[1]*; crearea și activitatea comitetelor unioniste locale și a comitetului central al mișcării unioniste; alegerile pentru divanurile ad-hoc, lucrările acestora și votul dat pentru unirea celor două principate; Conferința europeană de la Paris (1858) și Convenția, care „legitimau" dorințele poporului român de unitate statală; constituirea adunărilor elective la Iași și București și alegerea primului domn al României moderne, principele Alexandru Ioan Cuza — au însemnat tot atîtea trepte ce au condus spre înfăptuirea dezideratului multisecular al poporului român, crearea statului național.*

Unirea Moldovei cu Muntenia la 24 ianuarie 1859 a reprezentat actul de voință al națiunii române, împlinirea unei legități istorice. Vestea dublei alegeri a lui Al. I. Cuza în ambele principate a stîrnit un entuziasm și o satisfacție fără margini în rîndurile cele mai largi ale poporului, fiind primită cu aceeași nestăvilită bucurie și în Transilvania. „Cînd s-a ales Cuza domn — scria Alexandru Papiu Ilarian — entuziasmul la românii din Transilvania era poate mai mare decît la Principate" [2].

Dînd o înaltă apreciere marelui act de la 24 ianuarie 1859, Programul Partidului Comunist Român consemnează: „Un moment de o deosebită importanță istorică l-a constituit înfăptuirea în 1859 a statului național, prin unirea Munteniei și Moldovei sub domnia luminoasă a lui Alexandru Ioan Cuza. Aceasta a marcat intrarea țării noastre în noua etapă a evoluției ei capitaliste, a ridicat pe o treaptă superioară lupta de eliberare națională, mișcarea revo-

---

[1] Pe larg în Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 271—290.

[2] *Gîndirea social-politică despre Unire (1859)*, Editura politică, București, 1966, p. 274—275.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

luționară a maselor muncitoare pentru drepturi și libertăți sociale." [1]

Unirea Principatelor și largul șir de reforme realizate în anii care i-au urmat au deschis un drum nou mersului înainte al națiunii române, au creat premisele unei mai rapide înaintări a poporului român spre progres. Piatră de hotar în istoria României, unirea din 1859 a reprezentat prima etapă a procesului îndelungat și dificil de unificare politică deplină a națiunii române. Contemporanii evenimentelor de la jumătatea secolului trecut, ca și generația care i-a succedat, au păstrat mereu trează conștiința despre necesitatea desăvîrșirii statului național, prin eliberarea teritoriilor românești aflate încă sub diferite stăpîniri străine. Mai ales după cucerirea neatîrnării naționale și afirmarea viguroasă pe cîmpurile de luptă ale războiului de independență din 1877—1878 a potențialului combativ al poporului român a sporit considerabil încrederea maselor populare în posibilitatea înfăptuirii deplinei unificări statale.

Dorința era unanimă și se manifesta în cele mai variate forme. De-a lungul anilor, în ciuda a numeroase opreliști generate de natura raporturilor politice ale statului român cu marile puteri limitrofe, numeroși oameni politici și reprezentanți ai culturii, gazetari, organizații cu caracter obștesc, militari etc. au relevat necesitatea desăvîrșirii statului național unitar român.

Un rol deosebit de important în dezvoltarea conștiinței naționale, în promovarea ideii desăvîrșirii unității politice a tuturor românilor, l-au jucat numeroasele asociații și societăți cultural-artistice create de-a lungul anilor atît în vechea Românie, cît și în Transilvania. Printre cele care au desfășurat o bogată activitate pe acest tărîm s-au numărat: Asociația transilvană pentru literatura română și cultura poporului român („Astra"), *creată, în 1861;* Societatea „Transilvania" *(1867);* Societatea „Carpați" *(1882);* Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor *(1891). De asemenea, o contribuție însemnată a adus-o presa românească prin pana inspirată, pătrunsă de patos patriotic, a celor mai de seamă oameni de cultură, politicieni și gazetari.*

„Această unire e incompletă — scria în 1883 gazeta socialistă «Dacia viitoare», referindu-se la momentul 1859 —. [...] Vom spune dar verde și lămurit cugetarea noastră: vroim Dacia așa cum ea fu,

---

[1] *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura politică, București, 1975, p. 33.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

fiindcă istoria și dreptul, tradițiunea și plebiscitul, trecutul și prezentul ne dau dreptul de a aspira la o Dacie Română" [1].

Aceleași sentimente și aspirații se manifestau puternic și la românii din Transilvania care suportau tot mai greu politica de oprimare națională în hotarele monarhiei austro-ungare. Forța de atracție a României asupra milioanelor de români de peste Carpați era atît de mare încît stîrnea îngrijorarea cercurilor politice conducătoare din statul dualist. În parlamentul ungar, contele István Bethlen declara în 1906 : „Pe măsură ce a crescut prestigiul României independente în ochii românilor din Ungaria [corect : din monarhia austro-ungară — n.n.], în aceeași măsură politica lor a devenit mai îndrăzneață. Ei urmăresc ca teritoriul locuit de ei să poată fi unit într-un moment favorabil cu regatul român" [2]. *Se recunoștea, astfel, o realitate de necontestat, căci sentimentele românilor erau exprimate fățiș, cu tot mai mult curaj. Chiar în anul în care se făceau aceste aprecieri, fruntașul politic ardelean Ștefan Cicio-Pop, vizitînd București, declarase : „România este adevărata și reala mea patrie : patria mamă"* [3].

Dominînd unanim gîndurile și sufletele românilor de pretutindeni, idealul desăvîrșirii unității statale ridica, cu tot mai multă acuitate, probleme de ordin practic, vizînd căile concrete de înfăptuire a marelui deziderat național. Experiența trecutului, mai cu seamă modul în care fusese dobîndită independența de stat, îi învățase pe românii de pretutindeni că libertatea și unitatea nu se primeau în dar ci trebuiau cucerite, la nevoie cu sacrificii deosebite.

Declanșarea primului război mondial a pus și în fața poporului român probleme de o importanță covîrșitoare pentru însăși soarta sa. „Problema care frămînta profund clasele sociale, masele populare din România — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — era făurirea statului național unitar — aspirație seculară a poporului român, necesitate legică a dezvoltării societății românești" [4]. *În numele acestui ideal, România, după doi ani de neutralitate, a intrat în război alături de puterile Antantei. Decizia adoptată de statul român în august 1916 de a participa la război cu toate disponibilitățile sale umane și materiale, asumîndu-și cu demnitate și riscurile imprevizibile ce le comporta o confruntare de asemenea*

---

[1] „Dacia viitoare", an. 1, nr. 2, din 16 februarie 1883.

[2] *Desăvîrșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie*, p. 97.

[3] *Ibidem.*

[4] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 1, Editura politică, București, 1968, p. 349—350.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

proporții, a constituit un act de mare responsabilitate națională, întru totul justificat istoricește. „Noi n-am intrat în haosul acestui măcel — declara Barbu Ștefănescu Delavrancea în septembrie 1916 — pentru cuceriri, ci pentru desrobire. [...]. Noi nu vrem ce nu este al nostru, ci vrem unirea cu frații noștri din Ardeal, din Banat". [1]

Niciodată, în îndelungata luptă a românilor pentru unitate și independență, o idee, un ideal nu au polarizat cu atîta forță voința unei întregi națiuni, ca în anii grei ai primului război mondial. Cauza unității naționale a generat actele de bravură și eroism legendar săvîrșite de armata română în luptele de peste Carpați, în bătăliile pentru apărarea trecătorilor și a teritoriului Munteniei, în marile confruntări de la Mărăști, Mărășești și Oituz, din vara anului 1917. Dorința și voința neclintite de a alunga forțele cotropitoare și a uni în hotarele României pămîntul străbun al Transilvaniei și Banatului au menținut la cote ridicate moralul unui întreg popor, în ciuda pierderilor teritoriale suferite, a marilor sacrificii umane și materiale, a suferințelor îndurate sub ocupație străină. Idealul național a fost prezent și a prezidat faptele de arme, acțiunile politice și diplomatice, creația literară și artistică a acelei epoci. Remarcabilă s-a dovedit în acei ani și activitatea politică și propagandistică în favoarea unirii desfășurată peste hotare, îndeosebi în Franța, Italia, S.U.A., Anglia etc.

Anul 1918 a rămas în istoria poporului român ca anul marilor sale înfăptuiri pe tărîm național, încununarea victorioasă a lungului șir de lupte și sacrificii pentru desăvîrșirea statului național unitar. În împrejurări internaționale prielnice, dar pentru al căror curs favorabil singeraseră din belșug fiii săi, națiunea română și-a realizat multiseculara ei vis. Documentele vremii redau atmosfera de vibrant patriotism în care masele populare cele mai largi și reprezentanții lor au hotărît în mod conștient noua configurație a statului unitar român. La 1 decembrie 1918, la Alba Iulia, Marea Adunare Națională, expresia cea mai concentrată a gîndurilor și sentimentelor unanimității naționale române, decreta „unirea românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească și teritoriile locuite de ei cu România".

Unirea Transilvaniei cu România a fost hotărîtă în cadrul unei adunări reprezentative, constituită pe baze general-democratice, cu respectarea principiului sufragiului universal sau prin organizații obștești. Prezența mulțimilor participante la adunarea de la Alba

---

[1] Barbu Delavrancea, *Războiul și datoria noastră*, București, 1916, p. 27—28.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Iulia a adăugat caracterului reprezentativ al acestei acțiuni și un caracter plebiscitar. Incontestabil, înfăptuitorul Marii Uniri din 1918 a fost poporul român, în întregimea sa.

Cu deplin temei, Vasile Goldiș, unul dintre militanții pentru unificarea statală deplină, afirma: „România Mare nu este creația partidelor politice sau a armatei, ci a evoluției istorice, ce nu poate fi oprită de nici o forță umană" [1].

Unirea tuturor teritoriilor locuite de români într-un stat național unitar și independent, proces istoric obiectiv și ireversibil, a fost recunoscută apoi pe tărîm internațional, pe baza principiilor dreptului la autodeterminare al popoarelor. Tratatele de pace internaționale au consacrat juridic actul de voință al națiunii române, îndreptățită, deopotrivă cu alte națiuni ale lumii civilizate, la o viață demnă, liberă și suverană în hotarele ei firești. „Făurirea statului național unitar român — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — a fost, astfel, rodul luptei principalelor clase și pături ale societății, a întregului nostru popor, o expresie a legităților obiective ale progresului social și național, care a asigurat unitatea deplină și pentru totdeauna a națiunii noastre, deschizînd calea afirmării ei tot mai puternice în viața economică și politică a lumii" [2].

În anii 1916—1918, cu sacrificii și aspre privațiuni, cu grele pierderi de sînge, românii și-au apărat pămîntul strămoșesc de invadatorii străini și — în condițiile create de prăbușirea imperiilor țarist și austro-ungar și a intensificării mișcării revoluționare și de emancipare națională — și-au realizat aspirațiile de vechime multiseculară de a se găsi în hotarele aceluiași stat. Ceea ce la 1600 fusese doar o clipă de vis — întîia reunire a românilor sub Mihai Viteazul —, iar în 1859 un ideal doar parțial atins, a devenit, în 1918, o realitate ca tot ceea ce se află sub sigiliul legității și legitimității istoriei.

Permanență a istoriei noastre naționale, ideal multisecular și mod de acțiune prin vremuri, unitatea poporului român și-a găsit definitiva împlinire în condițiile victoriei orînduirii socialiste. Pe fundalul transformărilor revoluționare petrecute în ultimele decenii — expresie a politicii științifice a Partidului Comunist Român — unitatea poporului român a căpătat noi și bogate va-

---

[1] Vasile Goldiș, *Scrieri social-politice și literare*, Editura Facla, Timișoara, 1976, p. 43.

[2] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 14, Editura politică, București, 1977, p. 336.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

lențe, devenind unitatea morală și social-politică pe temeiuri socialiste a întregii noastre națiuni. Creație a unui proces istoric obiectiv, a lichidării vechii societăți și edificării socialismului, această unitate nouă încorporează noile virtuți și trăsături ale coeziunii multimilenare ale poporului român.

Sintetizînd experiența istorică acumulată de-a lungul vremilor de generațiile care au militat pentru unitatea națională, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, reliefa că „în condițiile socialismului s-au asigurat consolidarea și creșterea fără precedent a forței statului nostru național unitar, realizarea adevăratei unități sociale și politice a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, a întregului nostru popor, pe baza acelorași interese și aspirații supreme, a dreptului de a fi deplin stăpîn pe destinele sale, de a-și făuri în mod conștient viitorul liber, socialist și comunist" [1].

Dimensiunile noii unități ce stă la baza societății românești contemporane sînt date de însăși esența orînduirii noastre socialiste. Ea este rezultanta unității economice a societății, întemeiată pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producție, lipsită deci de exploatarea omului de către om și de clase antagoniste. Pe plan social-politic ea exprimă comunitatea de interese fundamentale ale tuturor claselor și păturilor sociale, pe baza noilor relații, de tip socialist, de colaborare și ajutor reciproc ce s-au statornicit între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate. Unitatea social-politică a națiunii noastre rezidă — pe plan spiritual — în comunitatea de idei și convingeri politice, ideologice, morale ale oamenilor muncii, în unitatea de voință, de acțiune și de țeluri a întregului popor, bazată pe concepția socialismului științific.

Înfăptuirea noii unități a națiunii române socialiste este rezultatul unui proces istoric, al acumulărilor calitative obținute în evoluția societății românești. Ținînd seama de legile obiective ale noii orînduiri sociale, de tradițiile și interesele fundamentale ale poporului român, de bogata experiență de luptă dobîndită de-a lungul întregii sale istorii, Partidul Comunist Român a elaborat o politică adecvată fiecărei etape a procesului revoluționar, desfășurînd o amplă activitate teoretică și practică pentru realizarea mărețului program de făurire a socialismului și comunismului pe pămîntul patriei noastre. În deceniile care au trecut de la actul istoric de la 23 August 1944, declanșarea revoluției de eliberare națională și socială, marile etape ale procesului revoluționar unic

---

[1] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 17, Editura politică, București, 1979, p. 286—287.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

din România au însemnat tot atîtea trepte ale întăririi unității și coeziunii poporului în jurul partidului, oferind temeiul obiectiv și de nezdruncinat al unității social-politice a națiunii române. Între acestea, trebuie amintite: cucerirea deplină a puterii politice de către clasa muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare și celelalte categorii de oameni ai muncii, naționalizarea mijloacelor de producție, cooperativizarea și dezvoltarea agriculturii, generalizarea relațiilor de producție socialiste la orașe și sate și crearea economiei socialiste unitare, făurirea unei societăți formate din clase și categorii sociale prietene, avînd interese fundamentale comune, realizarea deplinei egalități în drepturi a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, triumful ideologiei revoluționare a clasei muncitoare și formarea omului nou, constructor conștient și devotat al societății socialiste.

Unitatea moral-politică a întregului nostru popor s-a plămădit în jurul clasei muncitoare, sub conducerea Partidului Comunist Român. Prin lupta sa eroică pentru emanciparea socială, pentru eliberarea națională și pentru construirea socialismului, clasa muncitoare a demonstrat înalta ei capacitate politică de a uni energiile tuturor oamenilor muncii în direcția dezvoltării țării pe calea progresului social.

În etapa actuală a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, unitatea social-politică a poporului, întărirea coeziunii sale în jurul partidului nostru comunist se ridică pe o treaptă superioară. Acest proces este determinat de dezvoltarea armonioasă și de perfecționarea neîntreruptă a forțelor de producție, de transformările fundamentale ce se produc în ansamblul relațiilor de producție și sociale, în existența și conștiința socială a maselor. Dealtfel, toate marile înfăptuiri istorice ale poporului român în anii socialismului sînt rodul muncii creatoare a întregii noastre națiuni, fapt ce asigură tăria de nezdruncinat a unității social-politice a întregului popor în jurul partidului. „Socialismul — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — a devenit cauza scumpă a întregului popor, țelul comun suprem al tuturor celor ce muncesc de la orașe și de la sate, cu brațele și cu mintea. În aceasta constă baza de nezdruncinat a ireversibilității orînduirii socialiste în Republica Socialistă România" [1].

Procesele de esență revoluționară care au avut loc în domeniul ideologiei și culturii, triumful ideologiei clasei muncitoare — materialismul dialectic și istoric —, ca și mutațiile profunde petre-

[1] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, Editura politică, București, 1969, p. 616.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cute în conștiința oamenilor au condus la făurirea bazei ideologice a unității morale și social-politice a poporului. Sub ochii noștri se desfășoară un vast proces de înnoire morală a societății, de formare a omului nou cu un larg orizont cultural și o etică superioară. Pe măsura generalizării ei la scara întregii societăți, conștiința socialistă acționează tot mai puternic ca un factor de întărire a unității social-politice a poporului român.

O importanță deosebită pentru trăinicia coeziunii poporului nostru a avut-o și o are rezolvarea justă, revoluționară a problemei naționale în România. Realizînd lichidarea exploatării sociale și naționale, a oricăror forme de discriminare, înfăptuind egalitatea deplină și comunitatea intereselor fundamentale, asigurînd dezvoltarea generală a țării, condiții egale de muncă, de viață, de învățămînt și cultură, societatea noastră socialistă a creat baza obiectivă pentru înfrățirea poporului român și a naționalităților conlocuitoare, a întărit unitatea lor în munca pusă în slujba înfloririi patriei socialiste comune. Experiența istorică demonstrează că victoria socialismului și, apoi, a comunismului în România nu sînt posibile fără unitatea indestructibilă a tuturor oamenilor muncii fără deosebire de naționalitate, ci doar prin efortul comun al întregului popor pentru înfăptuirea politicii partidului comunist. De aceea, așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, „oricine încearcă, într-o formă sau alta, să lovească în colaborarea și unitatea cetățenilor patriei noastre se pune implicit în slujba dușmanilor țării, a dușmanilor constructorilor socialismului" [1].

Reluînd într-o sinteză de mare profunzime teoretică tezele referitoare la rolul națiunii în epoca contemporană, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că: „Dezvoltarea societății noastre socialiste a dus la întărirea națiunii, la consolidarea caracteristicilor noi ale națiunii, la omogenizarea și ridicarea pe trepte superioare a națiunii noastre socialiste. Pornind de la concepția materialist-dialectică și istorică privitoare la rolul națiunii în societate — deci și în societatea socialistă — de la faptul că pentru o perioadă lungă de timp, inclusiv în comunism, națiunea va continua să aibă un rol important în progresul societății, în conlucrarea cu alte națiuni, avem obligația să facem totul pentru dezvoltarea însușirilor noi ale națiunii noastre, pentru omogenizarea și întărirea unității ei, ca factor fundamental al victoriei socialismului și comunismului în România" [2]. *Totodată, secretarul general al partidului a evidențiat*

---

[1] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 24, Editura politică, București, 1983, p. 47.

[2] Nicolae Ceaușescu, *Raport la Conferința Națională a Partidului Comunist Român*, Editura politică, București, 1982, p. 45.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

necesitatea întăririi continue a unității oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, în calitatea lor de proprietari, producători și beneficiari, de constructori conștienți ai socialismului.

Un obiectiv central al activității partidului comunist l-a constituit și îl constituie dezvoltarea democrației socialiste în toate sferele vieții economice și sociale, factor esențial al întăririi unității de gîndire și acțiune a poporului nostru. Relevînd faptul că dezvoltarea societății socialiste multilateral dezvoltate este nemijlocit legată de existența unui cadru democratic care să asigure participarea tuturor categoriilor sociale, a maselor largi populare, fără deosebire de naționalitate, a întregului popor la conducerea diferitelor sectoare de activitate, tovarășul Nicolae Ceaușescu preciza: „Trebuie să pornim de la faptul că socialismul este opera maselor populare, că el se înfăptuiește cu poporul și pentru popor, că democrația socialistă constituie o necesitate obiectivă pentru afirmarea conștientă a maselor populare în conducerea tuturor sectoarelor de activitate" [1]. *În asigurarea participării organizate a întregului popor la conducerea societății, un rol deosebit de important revine Frontului Democrației și Unității Socialiste. El simbolizează unitatea de voință și acțiune a întregului popor, reflectînd procesul neîntrerupt de transformare a societății noastre socialiste într-o societate tot mai unitară.*

Istoria ne demonstrează că poporul român a găsit în unitate forța faptelor sale măreațe. Astăzi, cînd el este mai unit ca oricînd, cînd în fruntea partidului și a țării se află un conducător care întruchipează laolaltă înțelepciunea, eroismul patriotic și umanismul revoluționar, președintele Nicolae Ceaușescu, există deplina certitudine că moștenirea lăsată de înaintași, păstrată și apărată de generațiile de luptători cu brațele și cu mintea, va spori și va înflori spre binele și fericirea întregului popor, pentru înălțarea pe noi culmi a patriei noastre, Republica Socialistă România.

*

Volumul de față înmănunchează o seamă de documente ale trecutului ce stau mărturie uriașului efort al națiunii române, desfășurat pe durata a peste trei secole, pentru făurirea statului ei unitar și independent. Strădania celor ce au întocmit acest volum a fost călăuzită și stimulată de vibrantele îndemnuri adresate de secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, frontului istoric național de a contribui, cu lucrări de

[1] Nicolae Ceaușescu, *op. cit.*, p. 42.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

înaltă ținută științifică, la educarea politico-ideologică și patriotică a poporului nostru. „Nu se poate vorbi de educație patriotică socialistă — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri. Avem un trecut glorios care reprezintă cea mai prețioasă moștenire a poporului nostru" [1].

Primul capitol al lucrării este alcătuit din texte alese din opera secretarului general al partidului, președintele republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind lupta pentru unitate național-statală la români. Ideile călăuzitoare, ideile forță din gîndirea tovarășului Nicolae Ceaușescu se constituie într-un neprețuit îndrumar pentru frontul istoriografic în abordarea problematicii referitoare la tendințele manifestate permanent, de-a lungul veacurilor, de români spre unitate, la formarea statului național-unitar român.

Destinat evocării tripticului unificării statale românești — 1600, 1859, 1918 — volumul se adresează atît cercetătorilor trecutului național, cărora le poate servi ca un util instrument de lucru, cît și cercurile largi de cititori dornici să cunoască marile momente ale istoriei neamului prin intermediul mărturiilor scrise. Pentru toți aceștia au fost selectate și ordonate cronologic documente de epocă, acte politico-diplomatice, fragmente din cronici și vechi texte ale unor istorici, literați și alți oameni de cultură mărturii, memorii și articole din presă, declarații și discursuri ale unor valoroși oameni politici români sau străini.

Dacă celor trei momente cruciale din istoria luptelor poporului român pentru unitate națională le-au fost consacrate cum era și firesc, covîrșitoarea majoritate a documentelor, nu lipsesc din volumul de față nici acele mărturii istorice datînd din epoci anterioare anilor 1600 1859, 1918 sau posterioare lor. Aceste autentice verigi de legătură între momentele de culme ale procesului istoric se constituie într-o expresie concretă a continuității efortului comun al românilor spre unitate deplină, în ciuda vicisitudinilor vremilor și a persistenței hotarelor artificiale care îi sileau să trăiască în state separate.

Marile realizări ale istoriografiei românești obținute în cele aproape patru decenii care au trecut de la revoluția de eliberare socială și națională din august 1944, dar mai ales în perioada de după Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, cînd s-a produs o puternică efervescență și pe tărîmul creației istoriografice,

[1] Nicolae Ceaușescu. *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 24, Editura politică, București, 1983, p. 15.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

au condus la îmbogățirea fără precedent a fondului național de izvoare documentare. În aceste condiții favorabile unei investigații de largă extensiune sarcina alcătuitorilor volumului a fost facilitată de existența unor mari colecții de izvoare diplomatice și narative, a culegerilor tematice sau referitoare la personalități de prim ordin. Astfel s-au extras mărturii din colecțiile Fontes Historiae Daco-Romanae, Documente privitoare la istoria românilor — colecția Eudoxiu de Hurmuzaki, Documenta Romaniae Historica — *îndeosebi seria D. Relații dintre țările române* —, Acte și documente referitoare la istoria renașterii României, *publicate de Ghenadie Petrescu, D. A. Sturdza,* Studii și documente, *editate de Nicolae Iorga și altele. Au fost selectate documente din volumele de izvoare scrise referitoare la epoca lui Mihai Viteazul, revoluția de la 1821, revoluția de la 1848—1849, unirea principatelor Moldova și Muntenia la 1859, Unirea cea Mare de la 1918; de asemenea, din cele cuprinzînd actele și corespondența lui Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Ion C. Brătianu, fraților Golești, a lui Nicolae Iorga, Vasile Goldiș și a multor altora.*

Documentele selectate, oriunde a fost posibil după ediții critice noi, au fost reproduse integral sau, după caz, parțial, extrăgîndu-se pasajul referitor la tema urmărită. Transcrierea documentelor istorice românești s-a făcut după principiile stabilite de Academia Republicii Socialiste România, ortografia și punctuația redîndu-se după normele actuale. S-a urmărit, totodată, în cazul preluării unor documente din diverse colecții și volume, să se reproducă întocmai modul de transcriere de editorul respectivei colecții. Traducerile documentelor străine, preluate și verificate sau efectuate acum, urmează cît mai de aproape textul original. Întreruperea textului selectat sau intervențiile editorilor au fost marcate prin paranteze drepte, parantezele rotunde aparținînd originalului. Tot în paranteze drepte au fost incluse precizările de datare, localizare a unora dintre documente. S-a renunțat, acolo unde a fost cazul, pentru a se realiza o economie de spațiu, la semnăturile autorilor unor documente, numele acestora fiind reproduse în rezumatele volumului de față.

Prilejuită de aniversarea a 65 de ani de la făurirea statului național unitar român, Documente ale Unirii (1600—1918) *reprezintă un omagiu adus luptei îndelungate a poporului român pentru dreptate și unitate, pentru independență și suveranitate, luptei pentru edificarea, sub conducerea Partidului Comunist Român, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a unei lumi noi, a societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul românesc.*

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

REZUMATUL DOCUMENTELOR

1. [1593] Extras din raportul muftiului Bistanzad Mehmed Efendi în legătură cu pregătirea răscoalei antiotomane în Transilvania, Ţara Românească şi Moldova.
2. [1593—1600]. Istoricul englez Richard Knolles despre personalitatea lui Mihai Viteazul şi acţiunea sa politico-militară şi diplomatică pentru realizarea unirii celor trei ţări române.
3. [1595]. Istoricul italian Lazaro Soranzo despre originea comună şi unitatea de neam a locuitorilor Transilvaniei, Moldovei şi Ţării Româneşti.
4. [1599, noiembrie, 1]. Istoricul transilvănean Ştefan Szamosközy despre împrejurările politico-militare ale unirii Transilvaniei cu Ţara Românească şi intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia.
5. [1599] noiembrie 14, Alba Iulia. Extras din raportul lui Germanico Malaspina adresat cardinalului Cinzio Aldobrandini privind atitudinea lui Mihai Viteazul faţă de Transilvania.
6. [1599] noiembrie 20. Raportul solului rus, Afanasie Vlasiev, în legătură cu discuţiile purtate cu trimişii lui Mihai Viteazul despre unirea Transilvaniei cu Ţara Românească.
7. [1599, noiembrie-decembrie]. Cronicarul transilvănean Mathias Miles despre ecoul printre românii din Transilvania a unirii acestui principat cu Ţara Românească.
8. [1599, noiembrie-decembrie]. Cărturarul german Johann Bisselius, despre raporturile între Mihai Viteazul şi generalul George Basta după unirea Transilvaniei cu Ţara Românească — expresie a identităţii de neam a locuitorilor lor.
9. 1599, decembrie, 7, Plzen. Extras din scrisoarea lui Bartolomeo Pezzen către arhiducele Maximilian în care se arată hotărîrea lui Mihai Viteazul de a păstra pentru sine Transilvania.
10. 1599, decembrie, 8, Viena. Scrisoarea lui Gheorghe Rabus către arhiducele Maximilian referitoare la intenţiile lui Mihai Viteazul faţă de Transilvania.
11. 1599, decembrie, 10. Raport anonim privind situaţia din Transilvania şi decizia lui Mihai Viteazul de a menţine această ţară românească.
12. 1599, decembrie, 14, Satu Mare. Extras din scrisoarea lui Mihai Székely către comisarul imperial Barvitius cu privire la dreptul lui Mihai Viteazul de a guverna Transilvania.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

13. [1599] decembrie, 20, Alba Iulia. Scrisoarea lui Mihai Viteazul către Ieremia Movilă relatînd despre campania pentru unirea Transilvaniei cu Ţara Românească.
14. 1600, ianuarie, 9, Poznan. Extras dintr-un raport anonim adresat Curţii habsburgice privind tratativele lui Mihai Viteazul cu Polonia pentru recunoaşterea unirii celor trei ţări române.
15. 1600, ianuarie, 15, Viena. Raportul ambasadorului Guillen de Santa Clemente către Filip al III-lea în care se relatează despre modul în care Mihai Viteazul guvernează Transilvania şi despre intenţiile sale de a uni Moldova cu celelalte două ţări române.
16. 1600, ianuarie, 19, Viena. Protocolul negocierilor dintre Mihai Viteazul şi Rudolf al II-lea privitoare la modul de guvernare a Transilvaniei şi de retrocedare a unor cetăţi de către imperiali.
17. 1600, ianuarie, 28, Constantinopol. Extras din raportul agentului englez Lello referitor la recunoaşterea de către Poartă a unirii Transilvaniei cu Ţara Românească.
18. [1600, ianuarie-februarie.] Omul politic şi istoricul francez Jacques Augustin de Thou despre acţiunea diplomatică a lui Mihai Viteazul pentru consolidarea unirii Transilvaniei cu Ţara Românească.
19. [1600, ianuarie-februarie]. Istoricul flamand Hieronymus Ortelius despre negocierile diplomatice ale lui Mihai Viteazul pentru recunoaşterea unirii Transilvaniei cu Ţara Românească.
20. 1600, februarie, 11, Alba Iulia. Raport prin care David Ungnad şi Mihai Székely aduc la cunoştinţa Curţii habsburgice rezultatele audienţei lor la Mihai Viteazul şi hotărîrea acestuia de a păstra domnia Transilvaniei.
21. 1600, februarie, 11, Plzen. Scrisoarea lui Rudolf al II-lea prin care recunoaşte capacitatea de comandant şi de conducător politic a lui Mihai Viteazul.
22. 1600, februarie, 12, Alba Iulia. Raportul în care David Ungnad şi Mihai Székely relatează despre audienţa secretă avută la Mihai Viteazul şi concepţia acestuia de guvernare a Transilvaniei şi unirea Moldovei cu celelalte două ţări române.
23. 1600 [înainte de februarie 13]. Document prin care Mihai Viteazul cere Curţii habsburgice recunoaşterea titlului de rege pentru el şi fiul său şi îşi exprimă totodată dorinţa de a uni Moldova cu celelalte două ţări române.
24. [1600], februarie, Constantinopol. Extras din scrisoarea sultanului Mehmed al III-lea către regele Sigismund al III-lea, comunicîndu-i confirmarea în scaunul Transilvaniei a lui Mihai Vodă şi în cel al Ţării Româneşti a fiului acestui, Nicolae Pătraşcu.
25. 1600 [înainte de 11 martie], Varşovia. Scrisoarea lui Sigismund al III-lea prin care-l somează pe Mihai Viteazul să renunţe la unirea Moldovei cu Transilvania şi Ţara Românească.
26. 1600, martie, 13, Tokaj. Anonim transilvănean despre refuzul lui Mihai Viteazul de a ceda habsburgilor Transilvania.
27. 1600, martie. Cererile adresate de Mihai Viteazul Curţii de la Praga pentru recunoaşterea unirii Ţării Româneşti cu Transilvania şi retrocedarea unor cetăţi de către imperiali.
28. 1600, aprilie, 12, Constantinopol. Extras din raportul agentului englez Lello referitor la condiţiile în care Mihai Viteazul îşi exercita atribuţiile de domn al Ţării Româneşti şi al Transilvaniei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

29. 1600, aprilie, 20, Făgăraș. Mihai Viteazul, domn al Transilvaniei, întărește lui Strava, Cazan și Brateș satul Sărata din Țara Românească.
30. 1600, mai, 8, Praga. Raport al doctorului Bartolomeu Pezzen despre intențiile lui Mihai Viteazul de la elibera de otomani întreg teritoriul care se întindea de la Marea Neagră la Buda.
31. [1600], mai, 10, tabăra de la Hotin. Scrisoare prin care Mihai Viteazul cere susținătorilor lui Ieremia Movilă să i se alăture, recunoscîndu-i domnia în Moldova.
32. 1600, mai 27, Iași. Act prin care Mihai Viteazul, domn al celor trei țări române, întărește posesiuni mînăstirii Neamț.
33. 1600, [mai ?] 29, Suceava Jurămîntul de credință al lui Ioan Capturi, pîrcălabul cetății Suceava, față de Mihai Viteazul.
34. 1600, mai, 29, Constantinopol. Extras din scrisoarea agentului englez Lello despre înfăptuirea unirii țărilor române sub domnia lui Mihai Viteazul și pregătirile militare ale Poloniei împotriva acestora.
35. 1600, iunie, 19, Liov. Relatare despre întîmpinarea entuziastă a lui Mihai Viteazul în Moldova.
36. [1600, iulie, 10—26, Alba Iulia ?]. Relatarea doctorului Bartolomeu Pezzen despre cererile adresate de Mihai Viteazul împăratului Rudolf pentru recunoașterea unirii țărilor române.
37. 1600, iulie. Extras din protocolul negocierilor dintre Mihai Viteazul și comisarii imperiali pentru consfințirea internațională a unității țărilor române.
38. 1600,iulie, 12, Viena. Relatare despre jurămîntul de credință al locuitorilor Moldovei față de Mihai Viteazul și fiul acestuia.
39. 1600, iulie, 15, Alba Iulia. Act prin care Mihai Viteazul, domn al celor trei țări române, întărește lui Dragomir și rudelor sale părți din satul Mîndra.
40. 1600, [august ?], Alba Iulia. Mihai Viteazul întărește lui Stoica Călioșanul satul Loloești, din Oltenia.
41. 1600, august, 8, Alba Iulia. Mihai Viteazul, domn al celor trei țări române, întărește mănăstirii Coșuna de lîngă Craiova, satul Radovanul.
42. 1600, septembrie, 1, Constantinopol. Extras din raportul agentului englez Lello despre recunoașterea unirii celor trei țări române de către Poartă.
43. 1600, septembrie, 12, Praga. Rescriptul împăratului Rudolf al II-lea prin care recunoaște stăpînirea lui Mihai Viteazul în Transilvania.
44. 1601, februarie, 3. Extras din memoriul lui Mihai Viteazul către ducele Toscanei despre însemnătatea unirii țărilor române.
45. 1601. Cronicarul transilvănean Gheorghe Brancovici despre unirea țărilor române sub Mihai Viteazul.
46. 1640, mai, 14, Alba Iulia. Dieta Transilvaniei întărește tratatul de alianță din octombrie 1636 cu Țara Românească.
47. 1650, februarie, 18, Brașov. Gheorghe Rákoczi al II-lea întărește tratatul de alianță dintre Transilvania și Țara Românească, încheiat în vremea tatălui său și a lui Matei Basarab.
48. 1659, septembrie, 29. Scrisoarea adresată de Mihnea al III-lea lui Gheorghe Rákoczi al II-lea în vederea organizării frontului comun antiotoman al țărilor române.
49. 1659, octombrie, 5, lîngă rîul Dîmbovița. Adunarea stărilor Țării Românești întărește alianța politico-militară cu Transilvania.
50. Sec. XVII, a doua jumătate. Miron Costin despre unitatea românilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

51. Sec. XVIII, început. Stolnicul Constantin Cantacuzino despre comunitatea de limbă și neam a românilor din Țara Românească, Transilvania și Moldova.
52. 1716, decembrie, 8, Sibiu. Scrisoarea lui Șerban Bujoreanu și Grigorie Băleanu către împăratul Carol al VI-lea în care relevă necesitatea unității de acțiune a Țării Românești cu Transilvania în lupta pentru eliberarea celor două state românești.
53. 1718. Extras din *Hronicul* lui Dimitrie Cantemir despre originea și unitatea românilor din Moldova, Transilvania și Țara Românească.
54. 1772, iulie, 24, Golești. Memoriul lui Mihai Cantacuzino remis reprezentantului Sfîntului Imperiu romano-german la Congresul de pace de la Focșani prin care se propunea și unirea Moldovei cu Țara Românească.
55. 1789, decembrie, 28, St.-Petersburg. Instrucțiunile cabinetului rus către ambasadorul său de la Berlin, contele Nesselrode, privitoare la unirea Moldovei cu Țara Românească.
56. 1790, ianuarie, 22, Berlin. Scrisoare a regelui Frederic-Wilhelm al II-lea către ambasadorul prusian la St.-Petersburg, von Goltz, în care este expus planul rus de creare a unui stat independent prin unirea Moldovei cu Țara Românească.
57. 1792. Popa Sava Popovici cel Bătrîn din Rășinari despre continuitatea și unitatea românilor pe pămîntul vechii Dacii.
58. 1807. Memoriul marchizului de Saint-Aulaire, înaintat Curții ruse, prevăzînd unirea Moldovei într-un singur stat cu Țara Românească.
59. 1807, octombrie. Memoriul adresat de Ștefan Crișan-Körössi împăratului Napoleon I, preconizînd unirea Moldovei cu Țara Românească.
60. 1807, noiembrie, 3, Sibiu. Senfft von Pilsach, ambasador al Prusiei la Constantinopol, comunică regelui Prusiei informații despre intenția Rusiei de a crea un regat al Daciei prin unirea celor trei țări române.
61. 1821, aprilie, 5. Scrisoarea adresată de Tudor Vladimirescu mitropolitului Dionisie și vel-vistiernicului Al. Filipescu-Vulpe referitoare la comunitatea de neam și limbă a românilor de pe ambele maluri ale Milcovului.
62. [1826]. Fragment din lucrarea lui Dinicu Golescu, *Însemnare a călătoriei meale...* referitor la binefacerile economice pe care le-ar aduce unirea Moldovei cu Muntenia.
63. [1829]. Extras dintr-un memoriu al boierilor munteni privitor la necesitatea unirii Moldovei cu Muntenia și la măsurile ce ar trebui luate în acest sens.
64. [1834, mai, 17, București]. Raportul lui Bois de Comte, apărut în „Correspondence d'Orient", referitor la starea de spirit favorabilă a opiniei publice românești față de posibilitatea creării „unui mare ducat al Daciei", care să-i cuprindă într-un singur stat pe toți românii.
65. [1837]. Extras dintr-un document privitor la crearea unei alianțe româno-polone, în care se subliniază necesitatea unirii într-un singur stat a țărilor române.
66. 1838, noiembrie, 1, București. Declarația de principii a Partidei Naționale din Țara Românească privitoare la unirea Moldovei cu Țara Românească sub sceptrul unui singur domnitor și la scuturarea definitivă a suzeranității otomane.
67. 1839, ianuarie, 7/19, București. Extras din raportul lui Robert G. Colquhoun adresat lordului H. Y. T. Palmerston din care rezultă atitudi-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

nea favorabilă a opiniei publice din Moldova și Muntenia față de unirea celor două principate sub o singură cîrmuire.

68. 1839, ianuarie, 28, Iași. Fragment din raportul consulului Franței la Iași, Felix Colson, referitor la atitudinea Austriei față de perspectiva unirii într-un singur stat a tuturor românilor.

69. 1840, ianuarie, 30/februarie, 11, Iași. Fragment din articolul introductiv la numărul inaugural al „Daciei literare", semnat de Mihail Kogălniceanu, în care se subliniază importanța unității limbii și literaturii în lupta pentru realizarea unirii țărilor române.

70. [1843]. Fragment din lucrarea lui B. Wesselényi Miklóstól, *Apel în chestiunea naționalității maghiară și slavă*, privitor la dorința unanimă a românilor de pe ambele versante ale Carpaților de a se uni într-un singur stat neatîrnat românesc.

71. 1845, martie [Mînjina]. Fragment din scrisoarea trimisă de Costache Negri și Vasile Alecsandri lui Ion Ghica din care răzbate dorința de unire a tuturor românilor de la sud și est de Carpați, ca prim obiectiv în vederea propășirii principatelor.

72. [1846], martie, Mînjina. Fragment din scrisoarea trimisă de Costache Negri lui Costăchiță Filipescu, îndemnîndu-l să depună toate eforturile în vederea realizării dezideratului Unirii Principatelor.

73. 1846, decembrie, 31, Paris. Cuvîntarea ținută de Nicolae Bălcescu la sediul Societății studenților români din Paris, în care considera că efortul principal al întregii acțiuni de emancipare națională trebuia să fie îndreptat spre înfăptuirea unității politice a tuturor românilor.

74. [1847, Bruxelles]. Fragment din articolul *Moldo-Vlahia și mișcarea românească*, de Hippolyte Desprez, în care se reda starea de spirit favorabilă unirii ce domnea în toate provinciile românești.

75. [1848, februarie, 13/25, București]. Articolul *Unirea cu Moldova*, din ziarul „Pruncul român", privitor la necesitatea Unirii Principatelor și la binefacerile ce ar rezulta din realizarea acestui act.

76. 1848, mai, 1, Brașov. Raportul judelui primar al Brașovului, Joh. v. Albrichsfeld, adresat directorului poliției referitor la activitatea depusă în favoarea Unirii Principatelor de unii revoluționari moldoveni și munteni sosiți în orașul transilvan.

77. 1848, mai, 2/14, Blaj. Fragment din discursul ținut în catedrala din Blaj de Simion Bărnuțiu prin care îndeamnă pe toți românii la unire.

78. 1848, mai, 2/14, Brașov. Articolul 6 al programului revoluționarilor moldoveni intitulat *Principiile noastre pentru reformarea patriei!*, referitor la dezideratul realizării unui stat românesc unitar și independent.

79. [1848, mai]. Relatări privitoare la desfășurarea marii adunări naționale de la Blaj din 3/15 mai 1848, făcută de cronicarul oficial al guvernului maghiar Károly Mészáros, din care rezultă că miile de români prezenți s-au pronunțat pentru făurirea Daco-Românie.

80. [1848, mai]. Descrierea de către Alecu Russo a desfășurării marii adunări naționale de la Blaj din 3/15 mai 1848.

81. 1848, iunie, 12/24, București. Articolul apărut în ziarul „Pruncul român" prin care C. A. Rosetti face cunoscută românilor de dincolo de Milcov declanșarea revoluției în București, îndemnîndu-i să se unească cu frații lor din Muntenia.

82. [1848, iunie, 15, Lugoj]. Extras dintr-o corespondență trimisă ziarului „Pesti Hirlap" relativă la propaganda pe care presa românească din Brașov o făcea în favoarea unirii într-un singur stat a Moldovei, Munteniei și Transilvaniei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

83. 1848, iunie, 22, Sibiu. Fragment din scrisoarea trimisă de Alecu Russo lui Nicolae Bălcescu prin care își exprimă bucuria pentru desfășurarea revoluției din Muntenia, considerînd că următorul pas trebuia să fie unirea tuturor românilor într-un singur stat.
84. [1848, iunie, 26, București]. Extras dintr-un articol publicat în ziarul „Pruncul român" prin care românii de peste Milcov sînt chemați să lupte pentru unirea cu Muntenia.
85. 1848, iulie, 15/27, Dumbrăveni. Fragment din scrisoarea trimisă de Constantin Hurmuzaki lui Lascăr Rosetti din care rezultă că cel mai important obiectiv al poporului român era, în epoca dată, realizarea unirii Moldovei cu Muntenia.
86. 1848, iulie, 16, Baia. Fragment din scrisoarea trimisă de Dimitrie Cantacuzino lui Lascăr Rosetti prin care îndeamnă la unirea tuturor românilor și crearea Daco-României.
87. 1848, iulie, 18, Cernăuți. Extras din memoriul comitetului revoluționarilor moldoveni, refugiați la Cernăuți, adresat comitetului de la Iași în care, între altele, se subliniază că unirea Moldovei cu Muntenia este singura soluție pentru îmbunătățirea situației lor.
88. 1848, iulie, 19 [București]. Articol din ziarul „Pruncul român" referitor la importanța Unirii Principatelor.
89. 1848, iulie, 19/31, Viena. Fragment din scrisoarea trimisă de Al. G. Golescu lui Nicolae Bălcescu referitor la necesitatea creării unei organizații de luptă pentru emancipare națională care să-i cuprindă pe românii de pe ambele versante ale Carpaților.
90. 1848, iulie, 19/31 [St. Petersburg]. Extras din nota pe care guvernul imperial rus a adresat-o guvernelor statelor europene în care prezintă consecințele ce ar decurge din unirea într-un singur stat a românilor.
91. 1848, august, 7/19, Brăila. Fragment din scrisoarea trimisă de Dimitrie Golescu lui Ion Ghica din care rezultă dorința unirii într-un singur stat a tuturor românilor.
92. [1848, august, Cernăuți]. Extras din broșura-program *Dorințele partidei naționale în Moldova* în care Mihail Kogălniceanu consideră că unirea Moldovei cu Muntenia este principalul obiectiv de înfăptuit în vederea dezvoltării și modernizării tuturor instituțiilor naționale.
93. [1848, decembrie, 27, Paris]. Fragmente din toastul ținut la Paris de Costache Negri în fața românilor emigranți, în care, evocînd lupta dusă de înaintași, îndeamnă pe toți românii la realizarea năzuinței lor de veacuri — unitatea națională.
94. 1849, februarie, 13/25, Olmuz. Fragmente din *Memoriul națiunii române din marele principat al Ardealului, din Banat din părțile vecine ale Ungariei*, adresat împăratului Francisc Iosif, în care se exprimă dorința românilor din teritoriile supuse coroanei habsburgice să se unească într-un singur stat.
95. 1849, februarie, 14/26, Semlin. Fragment din scrisoarea trimisă de Ion Ionescu de la Brad lui Al. G. Golescu referitor la răspîndirea printre toți românii din Transilvania și Banat a ideii necesității unirii lor cu cei de peste Carpați.
96. 1849, februarie, 26/martie 10, [Viena]. Răspunsul guvernului austriac la primul punct al petiției înaintată la 13/25 februarie împăratului „în numele națiunii române", prin care se cerea unirea provinciilor românești din monarhia habsburgică într-un stat de-sine-stătător.
97. [1849, septembrie, 30]. Extras dintr-un articol al lui Vasile Alecsandri intitulat *Poezia populară a românilor*, apărut în ziarul „Bucovina",

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

referitor la armonia geografică a pămîntului românesc și la frumusețea morală a poporului român.

98. 1850, martie, 4, Paris. Fragment din scrisoarea trimisă de Nicolae Bălcescu lui Al. G. Golescu despre caracterul revoluției române de la 1848 și despre scopul revoluției viitoare: Unirea Principatelor și cucerirea independenței de stat a României.

99. 1850, septembrie, 16/28, Paris. Fragmente din lucrarea lui Nicolae Bălcescu *Mersul revoluției în istoria românilor*, în care se subliniază că unirea țărilor române într-un singur stat este chezășia dezvoltării viitoare a poporului român.

100. [1851, mai, 3/15, Paris]. Fragmente din discursul rostit de Nicolae Bălcescu cu ocazia sărbătoririi a trei ani de la marea adunare națională de la Blaj, din 3/15 mai 1848, în care se subliniază, din nou, necesitatea unirii tuturor românilor într-un singur stat independent.

101. [1851, mai, Paris]. Extrase din articolul de fond al gazetei „Junimea română" referitor la necesitatea luptei întregului popor pentru realizarea unirii tuturor teritoriilor românești într-un singur stat și afirmarea suveranității acestuia.

102. [1855, mai, 21, Iași]. Extras din articolul *Cugetări*, publicat în „România literară", în care se relatează despre lupta pentru unitate națională a țărilor române desfășurată de-a lungul veacurilor.

103. 1855, octombrie, 1, Iași. Fragmente din programul gazetei unioniste „Steaua Dunării", redactat de Mihail Kogălniceanu, în care este expus scopul primordial al apariției acestei publicații — sprijinirea mișcării naționale pentru consolidarea autonomiei și unirea țărilor române într-un stat național.

104. 1856, mai, 30/iunie, 11, Iași. Extras din programul societății „Unirea" din Iași, înființată la 25 mai/6 iunie 1856, în scopul organizării luptei pentru unirea Moldovei cu Muntenia.

105. 1856, iunie, 8/20, Bacău. Actul de adeziune al locuitorilor ținutului Bacău la lupta pentru unirea Moldovei cu Muntenia.

106. 1856, iunie, 11/23, Londra. Fragment din scrisoarea adresată de Dimitrie Brătianu unioniștilor moldoveni, prin care-i îndeamnă să depună toate eforturile în vederea realizării unirii Moldovei și Munteniei.

107. [1856, iunie, 13, Iași]. Fragmente din articolul lui Alexandru Papadopol-Calimah, apărut în ziarul „Zimbrul", referitor la importanța Unirii Principatelor pentru evoluția ulterioară a poporului român.

108. 1857, martie, 1/13, Iași. Programul politic al Comitetului electoral al Unirii din Iași.

109. [1857, martie, 11, București]. Fragmente din articolul lui George Bușueeanu, *Despre Unirea Principatelor*, apărut în ziarul „Timpul", în care se subliniază legitimitatea înfăptuirii acestui deziderat milenar al poporului român.

110. [1857, martie, 30, București] Actul Comitetului Central al Unirii din București în care se explică pe larg rolul pe care îl are unirea Moldovei și Munteniei pentru dezvoltarea viitoare a poporului român, arătîndu-se și modalitățile de înfăptuire a acestela.

111. 1857, martie, București. Adresa unioniștilor munteni trimisă comisarilor europeni relativă la hotărîrea lor de a înfăptui Unirea Principatelor.

112. 1857, octombrie, 7/19, Iași. Extrase din proiectul de rezoluție prezentat în Adunarea ad-hoc a Moldovei de Mihail Kogălniceanu în care erau expuse dorințele fundamentale ale românilor moldoveni, între care

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Unirea Principatelor într-un singur stat reprezenta „dorința cea mai mare".

113. 1857, octombrie, 7/19, Iași. Fragment din cuvîntarea rostită de Constantin Hurmuzaki în Adunarea ad-hoc a Moldovei, în care, susținînd proiectul de rezoluție prezentat de Mihail Kogălniceanu, subliniază că Unirea Principatelor reprezenta cea mai puternică aspirație a întregului popor român.

114. 1857, octombrie, 7/19, Iași. Fragment din discursul rostit de Mihail Kogălniceanu în ședința Adunării ad-hoc a Moldovei în care susținea adoptarea programului unionist.

115. 1857, decembrie, 18/30, Iași. Fragment din procesul-verbal al Adunării ad-hoc a Moldovei care reproduce propunerile deputaților țărani expuse în ședința Adunării din 9/21 noiembrie 1857 referitoare la dorința lor de reconstituire a „pămîntului strămoșesc al României".

116. 1858, iunie, 8, Iași. Extras din raportul adresat de Gödel Lannoy lui Karl-Ferdinand Buol-Schauenstein referitor la atitudinea favorabilă unirii manifestată de armata munteană.

117. 1858, august, 19, Paris. Extras din Convenția de la Paris prin care se stabilește viitorul statut politic, social și administrativ al „Principatelor Unite ale Moldovei și Valahiei".

118. 1859, ianuarie, 5/17, Iași. Fragment din procesul-verbal al Adunării elective a Moldovei privitor la alegerea colonelului Alexandru Ioan Cuza ca domn al Moldovei.

119. 1859, ianuarie, 5/17, Iași. Jurămîntul depus de Alexandru Ioan Cuza în fața Adunării elective a Moldovei cu prilejul alegerii sale ca domn.

120. 1859, ianuarie, 5/17, Iași. Discursul rostit de Mihail Kogălniceanu în Adunarea electivă a Moldovei cu prilejul alegerii lui Alexandru Ioan Cuza ca domn.

121. 1859, ianuarie, 10/22, Tîrgu Ocna. Extras din adresa locuitorilor orașului Tîrgu Ocna prin care felicită Adunarea electivă a Moldovei pentru alegerea ca domnitor a lui Alexandru Ioan Cuza.

122. 1859, ianuarie, 24/februarie, 5, București. Procesul-verbal al Adunării elective din București privitor la alegerea ca domn al Munteniei a colonelului Alexandru Ioan Cuza, realizîndu-se astfel unirea de fapt a celor două principate.

123. 1859, ianuarie, 24/februarie, 5, București, Cuvîntarea ținută de Vasile Mălinescu în Adunarea electivă a Munteniei cu prilejul alegerii domnitorului Moldovei, Alexandru Ioan Cuza, și ca domn al Munteniei.

124. 1859, ianuarie, 24/februarie, 5, București. Fragmente din articolul din ziarul „Dîmbovița" privitor la voința muntenilor de a se uni cu frații lor de dincolo de Milcov.

125. 1859, ianuarie, 24/februarie, 5, București. Adresa Adunării elective din București face cunoscut Înaltei Porți alegerea ca domn al Munteniei a lui Alexandru Ioan Cuza, ales și în Moldova.

126. 1859, ianuarie, 25/februarie, 6, București. Adresa Adunării elective din București către Alexandru Ioan Cuza prin care i se aduce la cunoștință alegerea lui ca domn al Munteniei.

127. 1859, ianuarie, 25/februarie, 6, Iași. Adresa trimisă de Alexandru Ioan Cuza puterilor garante prin care le comunică dubla sa alegere ca domnitor prin actul de voință al întregii națiuni române.

128. 1859, ianuarie, 25/februarie, 6, Iași. Corespondență din București primită la redacția ziarului „Steaua Dunării", care apărea la Iași, referitoare

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

la entuziasmul cu care a primit poporul şi armata română vestea alegerii lui Alexandru Ioan Cuza ca domn al ambelor principate.

129. 1859, ianuarie, 26/februarie, 7, Iaşi. Extrase din articolul publicat în ziarul „Steaua Dunării", în care se relatează despre bucuria întregului popor român manifestată faţă de evenimentele de la 24 ianuarie desfăşurate la Bucureşti şi despre necesitatea trecerii la măsuri concrete de unificare a celor două principate.

130. 1859, ianuarie, 26/februarie, 7, Iaşi. Ordinul de zi adresat de domnitorul Alexandru Ioan Cuza către armata Munteniei cu ocazia alegerii sale ca domn al Principatelor Unite.

131. 1859, ianuarie, 27/februarie, 8, Bucureşti. Cuvîntarea rostită de generalul Barbu Vlădoianu cu prilejul ceremoniei depunerii jurămîntului de către armata muntеană în faţa domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

132. 1859, ianuarie, 27/februarie, 8, Bucureşti. Extrase din articolul semnat de Mihail I. Bujoreanu şi publicat în ziarul „Românul" în care se descrie entuziasmul ce a cuprins masele populare bucureştene şi ţăranii din jurul Capitalei cu prilejul dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza.

133. 1859, ianuarie, 28/februarie, 9, Iaşi. Document prin care Adunarea electivă a Moldovei îşi exprimă satisfacţia pentru dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza şi îşi manifestă încrederea că marile puteri vor recunoaşte noua stare de lucruri din principate.

134. 1859, ianuarie, 28/februarie, 9, Iaşi. Discursul rostit de Grigore Sturdza în Adunarea electivă a Moldovei prin care elogiază Adunarea electivă a Munteniei pentru alegerea ca domnitor a lui Alexandru Ioan Cuza şi cere convocarea grabnică la Focşani a ambelor adunări, pentru ca ţara să aibă o singură reprezentanţă naţională.

135. [1859, ianuarie, 28/februarie, 9, Bucureşti]. Articolul semnat de Dimitrie Bolintineanu în ziarul „Dîmboviţa" în care se subliniază importanţa actului de la 24 ianuarie 1859.

136. 1859, ianuarie, 28/februarie, 9 Belgrad. Telegrama de felicitare adresată de prinţul Miloş Obrenovici al Serbiei cu prilejul alegerii lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al ambelor principate.

137. [1859, ianuarie, 29/februarie, 10, Bucureşti]. Fragment dintr-un articol al lui Nicolae Golescu apărut în ziarul „Românul" în care relevă importanţa dublei alegeri a domnitorului Alexandru Ioan Cuza pentru dezvoltarea ulterioară a statului român modern.

138. 1859, ianuarie, 29/februarie, 10, Iaşi. Discursul rostit de C. A. Rosetti cu ocazia primirii delegaţiei deputaţilor Adunării elective a Munteniei de către Alexandru Ioan Cuza, în care se subliniază însemnătatea dublei alegeri ca domnitor a acestuia.

139. 1859, ianuarie, 29/februarie, 10, Iaşi. Fragment din discursul rostit de Anastasie Panu în Adunarea electivă a Moldovei cu prilejul primirii delegaţiei deputaţilor Adunării elective a Munteniei.

140. 1859, ianuarie, 29/februarie, 10, Iaşi. Fragment din discursul rostit de Ioan Emanoil Florescu în Adunarea electivă a Moldovei în calitate de membru al delegaţiei deputaţilor Adunării elective a Munteniei.

141. 1859, ianuarie, 30/februarie, 11, Huşi. Adresa locuitorilor din ţinutul Fălciu şi din oraşul Huşi către Adunarea electivă a Moldovei pe care o felicită pentru alegerea ca domnitor a lui Alexandru Ioan Cuza.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

142. 1859, ianuarie, 31/februarie, 12, Braşov. Articol publicat în „Gazeta Transilvaniei" prin care se face cunoscut locuitorilor de peste munţi entuziasmul care a domnit în cele două principate la vestea dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza.

143. 1859, ianuarie, 31/februarie, 12, Bucureşti. Articolul semnat de Cezar Bolliac şi publicat în ziarul „Românul" privitor la pregătirile efectuate pentru primirea în Bucureşti a lui Alexandru Ioan Cuza.

144. 1859, februarie, 3/15, Bîrlad. Telegrama adresată de locuitorii judeţului şi oraşului Bîrlad Adunării elective a Munteniei în care felicită pe deputaţii din Bucureşti pentru alegerea lui Alexandru Ioan Cuza şi ca domn al Munteniei.

145. 1859, februarie, 8/20, Bucureşti. Proclamaţia către ţară a domnului Principatelor Unite, Alexandru Ioan Cuza.

146. 1859, februarie, 9/21, Bucureşti. Discursul adresat în numele reprezentanţilor judeţelor muntene domnitorului Alexandru Ioan Cuza, în care se exprimau sentimentele de mulţumire pentru izbînda cauzei unităţii naţionale prin îndoita sa alegere şi îl asigurau de sprijinul lor în opera de consolidare a unirii şi de edificare a statului român modern.

147. 1859, februarie, 10/22 [Bucureşti]. Fragment din mesajul adresat de Alexandru Ioan Cuza Adunării din Muntenia, prin care subliniază importanţa dublei sale alegeri.

148. 1859, februarie, 14/26, Bucureşti. Discursul rostit de Vasile Boerescu în şedinţa Adunării elective a Munteniei, în prezenţa deputaţilor moldoveni, în care subliniază că înfăptuirea actului de la 24 ianuarie 1859 a fost rezultatul luptei de secole a poporului român şi cere sprijinul tuturor pentru păstrarea şi întărirea acestei cuceriri, la nevoie chiar şi prin forţa armelor.

149. 1859, februarie, 17, Bucureşti. Fragmente din discursul rostit de Mihail Kogălniceanu în Adunarea electivă de la Bucureşti, în care subliniază importanţa actului de la 24 ianuarie 1859 şi propune unele măsuri menite să-l consolideze.

150. 1859, martie, 9, Iaşi. Înalt ordin de zi prin care se înfiinţează la Focşani o comisie mixtă pentru unificarea uniformelor militarilor armatei Moldovei şi Munteniei.

151. 1859, aprilie, 14/26, Bucureşti. Înalt ordin de zi referitor la concentrarea unităţilor militare din Moldova şi Muntenia în tabăra de la Floreşti, unul din primii paşi importanţi spre unificarea armatelor Principatelor Unite.

152. 1860, ianuarie, 7/19, Iaşi. Înalt ordin de zi referitor la unificarea atribuţiilor ministerelor de război ale Moldovei şi Munteniei.

153. 1860, februarie, 24/martie, 8 [Bucureşti]. Decret prin care se hotărăşte adoptarea pentru armata ambelor principate a *Condicii penale ostăşeşti* a Munteniei şi a *Serviciului de garnizoană* din Moldova.

154. 1860, mai, 13/25, Iaşi. Lege prin care se decide uniformizarea instrucţiei trupelor din Muntenia şi Moldova.

155. 1860, august, 30/septembrie, 11, Bucureşti. Decret prin care generalul Ioan Emanoil Florescu este numit ministru de război în Muntenia, cu drept de a gira şi Ministerul de Război din Moldova.

156. 1860, septembrie, 15/27, Bucureşti. Raportul generalului Ioan Emanoil Florescu adresat lui Alexandru Ioan Cuza referitor la măsurile de unificare a ministerelor de război din Moldova şi Muntenia.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

157. 1860, septembrie, 18/30, București. Decretul prin care jandarmii și pompierii din Moldova sînt supuși acelorași legi militare ca și dorobanții și grănicerii din Muntenia — cea dintîi măsură luată pentru unificarea trupelor teritoriale.
158. 1860, septembrie, București. Ordinul privitor la adoptarea de către întreaga armată a Principatelor Unite a *Condicii penale militare* din oastea Munteniei.
159. 1860 octombrie 6/18, București, Ordinul de zi dat de ministrul de război, generalul Emanoil Florescu, privitor la unificarea flotilelor Principatelor Unite.
160. [1860]. Extras din *Memorand despre raporturile românilor cu nemții, cu slavii și cu ungurii, în timp de pace și în cazul unei revoluțiuni în răsăritul Europei prezentat principelui Cuza în 1860*, semnat de Alexandru Papiu-Ilarian, privitor la ecoul pe care l-a avut în Transilvania dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza și la speranța înfăptuirii de către acesta a „Daciei".
161. 1861, decembrie, 11/23, Iași. Proclamația adresată națiunii române de Alexandru Ioan Cuza prin care anunță că actul Unirii Principatelor a fost recunoscut de puterile garante și de Înalta Poartă.
162. 1862, ianuarie, 24 [București]. Fragment din discursul rostit de Alexandru Ioan Cuza în fața Adunării legislative a Principatelor Unite prin care face cunoscut recunoașterea de către puterile garante și Imperiul otoman a unirii de la 24 ianuarie 1859.
163. 1862, iulie, 10/22, București. Ordin dat de Alexandru Ioan Cuza prin care se desființează hotarele între cele două principate.
164. 1862, iulie, 16/28, Brașov. Fragment din cuvîntarea lui Timotei Cipariu în cadrul celei de-a doua adunări a „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român", cu sediul la Sibiu, referitoare la rolul culturii în lupta pentru realizarea unității naționale a românilor.
165. 1862, iulie, 27/august, 8, București. Decret prin care s-a înființat comisia pentru unificarea legislației Principatelor Unite.
166. 1863, februarie, 24/martie, 8, București. Fragment din articolul lui Alexandru Roman, redactor al ziarului „Concordia", referitor la solidaritatea românilor de peste munți cu cei din Principatele Unite.
167. [1863, septembrie, 1/13, București]. Înaltul ordin de zi adresat de Alexandru Ioan Cuza armatei cu prilejul înmînării drapelelor oștirii — simbol al Principatelor Unite.
168. 1864, iulie, 24/august, 5, București. Decretul dat de Alexandru Ioan Cuza referitor la organizarea identică a dorobanților din Principatele Unite.
169. [1865, București]. Extrase din lucrarea lui Ion Ghica intitulată *Convorbiri economice*, în care se subliniază lupta românilor pentru unitate națională.
170. [1867, ianuarie, 28/februarie, 9, București]. Extras dintr-un articol apărut în ziarul „Reforma" din care răzbate dorința românilor de a se uni cu frații lor de peste Carpați și a alcătui o Românie „una și nedespărțită".
171. 1867, mai 25/iunie, 6, București. Fragmente din articolul *Unirea* publicat de Bogdan Petriceicu Hasdeu în ziarul „Perseverența", referitor la necesitatea înfăptuirii Marii Uniri.
172. [1867, iulie, 20/31, București]. Fragmente din articolul lui Alexandru Papiu-Ilarian referitoare la înființarea, la București, a societății „Transilvania" pentru ajutorarea studenților români de peste munți.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

173. [1867, august, 1/13, Bucureşti]. Fragmente din cuvîntarea rostită de Timotei Cipariu cu prilejul inaugurării „Societăţii pentru gramatica şi glosarul limbii române", referitor la rolul limbii române în unitatea tuturor românilor.

174. [1867, august, 6/18, Bucureşti]. Fragmente dintr-un articol al lui Bogdan Petriceicu Hasdeu apărut în ziarul „Românul", privitor la unitatea de limbă şi teritoriu a românilor de pe ambele versante ale Carpaţilor.

175. 1867, august, 15/27, Cluj. Extrase din scrisoarea tinerilor transilvăneni prin care salutau înfiinţarea la Bucureşti a societăţii „Transilvania".

176. [1869, octombrie, 5/17, Pesta]. Fragmente dintr-un articol al lui Vincenţiu Babeş, apărut în ziarul „Albina", în care se sublinia necesitatea înfăptuirii Marii Uniri.

177. 1869, Bucureşti. Extrase din lucrarea lui Vasile Maniu, intitulată *Misiunea Occidentului latin în Orientele Europei*, în care se relatează despre necesitatea înfăptuirii statului unitar român.

178. 1870, martie, 3/15, Bucureşti. Nota consulului Serbiei la Bucureşti, C. Magazinovici, adresată lui Mihail Kogălniceanu prin care exprimă acordul guvernului său faţă de politica României de împlinire a aspiraţiilor naţionale legitime.

179. [1870, iunie, 4/16, Pesta]. Fragment din articolul de fond al ziarului „Albina", intitulat *Misiunea României*, despre necesitatea consolidării interne a statului român, condiţie a realizării deplinei unităţi a românilor.

180. [1871, mai, 11/23, Sibiu]. Extras din apelul adresat de comitetul Astrei conducerii „Asociaţiei naţionale arădane", referitor la necesitatea luptei pentru unirea tuturor românilor într-un stat naţional român.

181. [1871, august, 20/septembrie, 1, Putna]. Fragmente din cuvîntarea rostită de Alexandru D. Xenopol la serbarea de la Putna referitoare la unitatea politică şi spirituală a tuturor românilor.

182. 1876, octombrie, 29/noiembrie, 10, Tîrgu Mureş. Extras dintr-un ordin al ministrului de interne de la Budapesta adresat primarului şi vicecomitelui de Tîrgu Mureş referitor la activitatea depusă de Dumitru Petrino, pentru realizarea unirii românilor din cadrul monarhiei austro-ungare cu România.

183. [1877, aprilie, 13/25, Braşov]. Fragment dintr-un articol semnat de Iacob Mureşianu privitor la posibilitatea ca armata română să contribuie la eliberarea românilor transilvăneni de sub asuprirea străină.

184. 1877, mai, 5/17, Sibiu. Apelul comitetului de conducere al „Societăţii de dame române din Sibiu" adresat femeilor din Transilvania pentru a veni în ajutorul soldaţilor români ce luptau în războiul pentru independenţa de stat a României.

185. 1877, mai, 7/19, Braşov. Apelul lui George Bariţiu adresat femeilor române din provinciile aflate sub stăpînirea habsburgică ca să sprijine materialmente armata română, care era gata să intre în lupta pentru cucerirea independenţei de stat a României.

186. 1877, mai, 27/iunie, 8, Văleni de Mureş. Extras din declaraţia pretorului plăşii Aluniş, József Körösy, în legătură cu unele manifestări ale românilor pentru unirea Transilvaniei cu România.

187. 1878, februarie, 22/martie, 6, Braşov. Fragment dintr-un articol de Iacob Mureşianu despre procesul intentat unui librar român, care a difuzat o hartă intitulată „Ţările Române sau Dacia modernă".

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

188. [1878, iulie, 1/13, Berlin. Extras din Tratatul de la Berlin prin care s-a recunoscut independența României și revenirea Dobrogei, străvechi pământ românesc, la patria-mamă.

189. 1878, septembrie, 30/octombrie, 12, București. Fragmente din discursul rostit de Mihail Kogălniceanu în Parlamentul român asupra prevederilor Tratatului de la Berlin privind revenirea Dobrogei la România.

190. 1878, noiembrie, 14/26, Brăila. Înaltul ordin de zi adresat militarilor români care urmau să-și servească patria în garnizoanele dobrogene.

191. [1878, decembrie, 29/ianuarie, 10, Sibiu]. Fragment dintr-un articol publicat în „Telegraful român" în care se evidențiază calitățile ostășești ale românilor.

192. [1883, februarie, 16, Paris]. Fragment din articolul intitulat *România față de principiul naționalităților*, semnat de Alexandru Bădărău, publicat în revista socialistă „Dacia viitoare", în care se vorbește despre necesitatea înfăptuirii unității național-statale depline a românilor.

193. [1883, martie, 1, Paris]. Fragment dintr-un articol publicat de Constantin Mille în revista socialistă „Dacia viitoare", privitor la adunarea românilor într-o Dacie mare și unită.

194. [1883, mai, București]. Fragmente dintr-un articol al lui Constantin A. Bacalbașa publicat în revista „Emanciparea", despre înfăptuirea „Daciei libere și democrate".

195. [1883, ?] Fragmente din planul de operații conceput de Axente Sever în vederea eliberării Transilvaniei de sub dominația austro-ungară.

196. 1884, decembrie, 6, București. Fragment dintr-un articol-program publicat în ziarul „Unitatea națională", în care este exprimată dorința românilor de pretutindeni pentru desăvîrșirea unității lor naționale.

197. 1885, august, 18, București. Proclamația „Iredentei române", în care poporul român de pe ambele versante ale Carpaților este chemat la luptă pentru realizarea deplinei unități naționale.

198. 1886, februarie, 11, București. Extrase din interpelarea lui Mihail Kogălniceanu în Camera deputaților, referitoare la situația românilor transilvăneni și la relațiile permanente ce au existat între românii de pe ambele versante ale Carpaților.

199. 1891, ianuarie, 24, București. Manifestul „Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor" în care se arată că organizarea societății răspunde unei cerințe naționale, iar obiectivul ei fundamental este apărarea drepturilor naționale ale românilor de pretutindeni.

200. [1892, iunie, 21, București]. Fragmente din articolul semnat de Constantin Mille, intitulat *Chestiunea ardeleană*, publicat în gazeta „Munca", referitor la situația românilor transilvăneni și la necesitatea unirii tuturor românilor într-un singur stat unitar și independent.

201. [1892, august, 23, București]. Fragment dintr-un articol publicat de Constantin Mille în gazeta „Munca" în care se vorbește despre unitatea proletariatului român în cadrul „Daciei viitoare".

202. 1893, noiembrie, 13/25, București. Fragment din scrisoarea lui Alexandru Perieteanu-Buzău către George Moroianu, în care își exprimă încrederea în desăvîrșirea idealului unității naționale românești.

203. [1897, septembrie, 21, București]. Fragmente din discursul pronunțat de Barbu Ștefănescu Delavrancea, vicepreședintele Comitetului Central al „Ligii culturale", la mitingul din sala „Hugo", în care se subliniază unitatea de origine și aspirații a românilor de pretutindeni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

204. [1904, septembrie, 7/20, Lugoj]. Fragment din articolul *Salut*, de Valeriu Braniște, publicat în ziarul „Drapelul", în care arată că Banatul face parte integrantă din istoria și cultura României.

205. [1905—1910]. Extras dintr-un manuscris al lui Vasile Goldiș referitor la necesitatea vitală, pentru existența poporului român, a desăvîrșirii unității lui statale.

206. [1906, Budapesta]. Fragmente din cuvîntarea rostită de contele István Bethlen în Parlamentul de la Budapesta, despre dorința românilor din Austro-Ungaria de a se uni cu statul român independent.

207. [1907, august, București]. Fragment din articolul de fond intitulat *Programul nostru*, publicat în primul număr al revistei socialiste „Viitorul social", prin care se anunță că publicația va milita pentru solidarizarea muncitorilor români de pretutindeni.

208. 1909, ianuarie, 25, București. Articolul intitulat *Unirea și muncitorii*, apărut în gazeta „România muncitoare" cu prilejul sărbătoririi semicentenarului unirii din 24 ianuarie 1859.

209. 1911, București. Extras din postfața semnată de Constantin Dobrogeanu-Gherea la lucrarea lui K. Kautsky *Bazele social-democrației*, în care subliniază că pentru popoarele mici doar adevărata lor independență le poate asigura realizarea unității naționale complete.

210. [1912, mai, 29/iunie, 11, București]. Fragmente din discursul rostit de generalul Grigore Crăiniceanu la Academia Română în care este afirmată legitimitatea luptei poporului român și a oștirii sale pentru desăvîrșirea unității naționale.

211. [1912, noiembrie, Arad]. Extras din lucrarea lui Vasile Goldiș, intitulată *Despre problema naționalităților*, în care sublinia năzuința legitimă de unitate a românilor din monarhia austro-ungară cu frații lor din România.

212. [1913, iunie, București]. Fragment dintr-un articol publicat de Constantin Dobrogeanu-Gherea în revista socialistă „Viitorul social", în care își exprima convingerea că făurirea statului național unitar român era o necesitate istorică, rezultatul legic al dezvoltării sociale românești.

213. [1913, București]. Extrase din lucrarea maiorului Nicolae Alevra, intitulată *Armata de rezervă*, în care autorul argumentează legitimitatea luptei românilor pentru desăvîrșirea statului național unitar.

214. [1914, iulie, 5, Viena]. Extras din memoriul adresat împăratului Wilhelm al II-lea de către cabinetul din Viena, referitor la puternicul curent din opinia publică românească creat în favoarea luptei armate pentru „eliberarea fraților asupriți de peste Carpați".

215. [1914, decembrie, 29, București]. Fragmente din cuvîntarea rostită de dr. Vasile Lucaciu cu prilejul alegerii sale ca președinte al „Ligii culturale", în care reafirmă voința poporului român de a-și înfăptui completa unitate național-statală.

216. [1914]. Fragment din lucrarea socialistului român Cristian Racovski intitulată, *Războaiele : cauze, consecințe, sfîrșit*, în care este exprimată justețea și necesitatea istorică a realizării statului național unitar român.

217. [1915, februarie, 15, București]. Fragmente din discursul rostit de Barbu Ștefănescu Delavrancea la marea întrunire a „Ligii culturale" din sala „Dacia", în care arăta că deși țările române au fost nevoite să trăiască separat o lungă perioadă de timp, patria română a rămas, în esența ei, una și nedespărțită.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

218. 1915, martie, 15, Iași. Fragmente din cuvîntarea pe care Nicolae Filipescu a rostit-o la întrunirea „Ligii culturale", în care sublinia importanța și necesitatea vitală a unirii Transilvaniei cu România.

219. 1915, martie, 15, București. Fragmente din cuvîntarea profesorului universitar Ioan Ursu, de la Universitatea din Iași, rostită cu prilejul Congresului de la București al românilor din teritoriile aflate sub dominația austro-ungară.

220. 1915, martie, 15, București. Moțiunea votată în unanimitate la Congresul de la București al românilor din teritoriile aflate sub dominația austro-ungară prin care se exprima hotărîrea de a lupta pentru unitatea tuturor românilor.

221. [1915, mai, 3, Ploiești]. Fragmente din discursul rostit de Nicolae Titulescu la mitingul „Ligii culturale" despre necesitatea unirii Transilvaniei cu România.

222. [1915, iunie, 21, București]. Fragment din cuvîntarea militantului socialist Cristian Racovski, rostită la mitingul de la Arenele Romane, în care este exprimată adeziunea mișcării socialiste din România la cauza desăvîrșirii unității statale.

223. 1915, septembrie, 17, București. Declarația scriitorilor și ziariștilor transilvăneni din „Federația unionistă" privitoare la necesitatea realizării dezideratului secular al poporului român — făurirea unității naționale.

224. 1915, decembrie, 15, Galați. Extrase din articolul de fond al ziarului „Vrem Ardealul" referitor la nevoia imperioasă a unirii Transilvaniei cu patria-mamă.

225. [1915, decembrie, 25]. Fragment dintr-o scrisoare a unui ofițer transilvănean prin care își exprimă speranța în înfăptuirea înaltului ideal al tuturor românilor — făurirea statului național unitar.

226. 1916, august, 14/27, București. Extras din Declarația de intrare în război a României împotriva Austro-Ungariei pentru realizarea desăvîrșirii unității național-statale.

227. [1916, august, 16/29, St. Petersburg]. Extras din articolul cu titlul *Acțiunea României*, apărut în ziarul „Novoie Vremea", în care se subliniază că intrarea României în primul război mondial a fost determinată de necesitatea desăvîrșirii unității naționale.

228. [1916, august, 29, Roma]. Extrase din articolul intitulat *Unitatea latină*, apărut în ziarul „Il Giornale d'Italia", în legătură cu intrarea României în primul război mondial pentru desăvîrșirea unității naționale.

229. [1916, august, 30, Paris]. Articolul cu titlul *Despre tiranie și despre români*, apărut în ziarul „Le Figaro", în legătură cu intrarea României în primul război mondial pentru desăvîrșirea unității naționale.

230. [1916, august, 31, Cleveland, Ohio]. Articolul cu titlul *A sunat toxinul, a sosit ceasul dezrobirii*, apărut în gazeta „America", prin care se salută intrarea României în primul război mondial pentru eliberarea teritoriilor românești aflate sub stăpînirea Austro-Ungariei.

231. [1916, septembrie, 2, București]. Fragmente din discursul rostit de Barbu Ștefănescu Delavrancea în ședința publică a Academiei Române cu ocazia intrării României în primul război mondial pentru realizarea idealului său național.

232. [1916, septembrie, 7, Brașov]. Articolul apărut în „Gazeta Transilvaniei" prin care este salutată intrarea în luptă a armatei române, animată de țelul nobil al înfăptuirii unirii într-un singur stat al românilor de pretutindeni.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

233. [1916, septembrie, Bucureşti]. Extras din memoriul adresat Consiliului de Miniştri din România de către mai mulţi români transilvăneni refugiaţi în regat, prin care îşi exprimau dorinţa de a forma unităţi militare, care, alături de armata română, să lupte pentru înfăptuirea înaltului ideal de unitate statală a românilor de pretutindeni.

234. 1916, decembrie, 14, Iaşi. Fragmente din cuvîntarea rostită de Take Ionescu în Adunarea Deputaţilor, prin care subliniază că nici o jertfă nu este prea mare atunci cînd este vorba de realizarea idealului unităţii naţionale.

235. [1917, februarie, 27, Iaşi]. Fragmente din articolul cu titlul *În suferinţa de azi*, semnat de Ion Agârbiceanu, publicat în ziarul „România", în care este exprimată nădejdea că poporul şi armata română vor şti să biruiască durerile şi greutăţile ivite în lupta pentru înfăptuirea statului naţional român unitar.

236. [1917, aprilie, 13/26, Darniţa]. Extrase din proclamaţia voluntarilor români de peste munţi, foşti prizonieri de război în Rusia, prin care îşi exprimă adeziunea la lupta poporului român pentru înfăptuirea unităţii naţionale.

237. [1917, iunie, 7, Iaşi]. Articolul intitulat *Au venit ardelenii*, semnat de Ion Minulescu, publicat în ziarul „România", în care este adresat un vibrant salut voluntarilor de peste munţi veniţi în Moldova pentru a lupta împotriva cotropitorilor germani şi austro-ungari.

238. [1917, iunie, 30, New York]. Articolul cu titlul *Aliatul nostru România*, apărut în gazeta americană „New York Times", în care se vorbeşte, printre altele, de scopurile urmărite de România prin intrarea în război — eliberarea fraţilor subjugaţi din monarhia austro-ungară.

239. [1917, iulie, 20, Kiev]. Fragmente dintr-un articol apărut în gazeta „România Mare", prin care foştii militari de origine română din armata austro-ungară, aflaţi pe teritoriul Rusiei, sînt chemaţi să se înscrie în Corpul voluntarilor români.

240. [1977]. Fragmente din chemarea pe care maiorul Silviu Bordan, voluntar în armata română, o adresează fraţilor săi bănăţeni îndemnîndu-i să se încadreze în lupta fraţilor din România liberă pentru alungarea cotropitorilor de pe pămîntul românesc şi desăvîrşirea unităţii naţionale.

241. [1918, ianuarie, 5, Iaşi]. Fragment din articolul cu titlul *Ardealul nostru*, semnat de George Rotică, publicat în ziarul „România", în care se vorbeşte despre unitatea de luptă a românilor pentru înfăptuirea idealului unităţii lor naţionale.

242. [1918, ianuarie, 24, Iaşi]. Articolul intitulat *În ajunul unirii celei mari*, semnat de George Ranetti, publicat în ziarul „România", în care se afirmă convingerea că în curînd naţiunea română va sărbători ziua unirii într-un stat naţional întregit.

243. [1918, februarie, 24, Paris]. Corespondenţă din Washington referitoare la manifestările de simpatie care au avut loc la Chicago în favoarea unirii Transilvaniei cu România.

244. 1918, aprilie, 30, Paris. Documentul de constituire a Comitetului naţional al românilor din monarhia austro-ungară, refugiaţi în Franţa, conţinînd angajamentul acestora de a continua lupta — cu sprijinul fraţilor din România — pentru eliberarea tuturor românilor de sub jugul stăpînirii străine.

245. [1918, septembrie, 6, Paris]. Fragmente din cuvîntarea dr. Vasile Lucaciu la adunarea de constituire a Consiliului Naţional Român, prin

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

care adresează o chemare pentru unirea eforturilor românilor de pretutindeni, garanția realizării statului național român unitar.

246. 1918, septembrie, 6, Paris. Moțiunea adoptată de adunarea generală a românilor care se aflau în Franța, cu prilejul constituirii Consiliului Național Român, creat în scopul susținerii luptei românilor de pretutindeni pentru constituirea lor „într-un singur stat național liber".

247. [1918, octombrie, 6, New York]. Fragmente din articolul intitulat *Se urgentează crearea legiunii româno-americane*, apărut în ziarul „The New York Times", în legătură cu constituirea unor unități militare din voluntarii români aflați în afara hotarelor țării.

248. 1918, octombrie, 12, Paris. Scrisoarea trimisă de ministrul de externe al Franței, S. Pichon, Consiliului Național al Unității Române din Paris, prin care se exprimă deplina adeziune la cauza unirii tuturor românilor.

249. [1918, octombrie, 18, Budapesta]. Fragment din discursul lui Alexandru Vaida-Voevod ținut în Parlamentul maghiar, în care este cuprinsă declarația Partidului Național Român din Transilvania și Ungaria, adoptată la 12 octombrie 1918 la Oradea.

250. 1918, octombrie, 29, Celiabinsk. Declarația voluntarilor români din Transilvania, prin care se angajează să continue lupta pentru eliberarea teritoriilor românești aflate sub stăpînirea imperiului bicefal.

251. [1918, noiembrie, 2, Cluj]. Manifestul Senatului Național Român din Transilvania — secția civilă și militară a Consiliului Național Român Central — referitor la măsurile luate în scopul pregătirii actului istoric al unirii Transilvaniei cu România.

252. [1918, noiembrie, 2, Lugoj]. Fragmente dintr-un articol semnat de Valeriu Braniște, publicat în ziarul „Drapelul", în care se vorbește despre rolul Consiliului Național Român Central în conducerea luptei maselor populare din teritoriile aflate sub ocupația străină pentru realizarea idealului național.

253. [1918, noiembrie, 3, New York]. Extras din articolul intitulat *România*, apărut în ziarul „The New York Times", referitor la vechimea și legitimitatea luptei poporului român pentru desăvîrșirea unității naționale.

254. 1918, noiembrie, 3, Cluj. Extras din apelul Senatului Național Român din Ardeal, prin care cheamă masele populare din Transilvania să vegheze cu vigilență la păstrarea ordinii publice.

255. 1918, noiembrie, 5, Reghin. Procesul-verbal al adunării intelectualilor din oraș, cu care prilej s-a hotărît constituirea secției locale a Consiliului Național Român Central și publicarea unui apel prin care populația este chemată să acționeze în deplină unitate, sub conducerea Consiliului Național Român Central, pentru înfăptuirea înaltului ideal al unirii Transilvaniei cu România.

256. 1918, noiembrie, 6, Washington. Scrisoarea trimisă de secretarul de stat al Statelor Unite ale Americii, Robert Lansing, Comitetului Național al Unității Române de la Paris, prin care se exprimă simpatia de care se bucura cauza unirii Transilvaniei cu România în rîndul poporului american.

257. [1918, noiembrie, 8, Petroșani]. Cuvîntul unui muncitor maghiar din conducerea Consiliului muncitoresc din localitate, în care arată că muncitorii maghiari nu se vor împotrivi realizării unității naționale a românilor.

258. [1918, noiembrie, 10, Sibiu]. Articolul intitulat *Intreg poporul român se alătură la Consiliul Național Român*, publicat în ziarul „Adevărul",

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

prin care se relatează despre adeziunea entuziastă a românilor la înaltul for.

259. [1918, noiembrie, 10, Bucureşti]. Telegrama preşedintelui Consiliului de Miniştri, generalul Constantin Coandă, adresată Prefecturii judeţului Vîlcea, prin care cere ca preoţii şi învăţătorii să explice populaţiei semnificaţia înfăptuirii înaltului deziderat al unirii românilor de pretutindeni într-un singur stat.

260. 1918, noiembrie, 16, Bucureşti. Extrase din *Manifestul studenţimii române*, prin care tineretul universitar îşi exprimă hotărîrea de a lupta pentru desăvîrşirea unităţii naţionale.

261. [1918, noiembrie, 17, Paris]. Extrase din alocuţiunea rostită de Octavian Goga la recepţia dată de „Rapprochement Universitaire" în onoarea delegaţiei de profesori universitari români, în care se subliniază legitimitatea istorică a înfăptuirii unirii Transilvaniei cu România şi se exprimă convingerea în progresul ţării întregite.

262. 1918, noiembrie, 18 [Sibiu ?]. Manifestul adresat de Marele Sfat al Naţiunii Române din Ungaria şi Transilvania *Către popoarele lumii*, prin care se proclamă solemn voinţa românilor din teritoriile aflate sub dominaţie străină de a se uni cu fraţii lor din România şi a se constitui într-un singur stat liber şi independent.

263. [1918, noiembrie, 19, Bucureşti]. Fragmente din articolul intitulat *România Mare*, în care se exprimă adeziunea mişcării socialiste din România la realizarea statului naţional român unitar.

264. [1918, noiembrie, 21, Orăştie]. Apelul Consiliului naţional român din Orăştie, prin care populaţia este invitată să participe în număr cît mai mare la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia din 18 noiembrie/1 decembrie 1918.

265. 1918, noiembrie, 22, Roma. Scrisoarea trimisă de ministrul de externe al Italiei, Sergio Sonnino, Consiliului Naţional al Unităţii Române din Paris, referitoare la simpatia cu care era privită în întreaga Italie lupta românilor pentru unirea Transilvaniei cu patria-mamă.

266. 1918, noiembrie, 24, Blaj. Extrase din apelul prin care Consiliul naţional român din Blaj cheamă populaţia din zonă să participe la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia din 18 noiembrie/1 decembrie 1918.

267. 1918, noiembrie, 24, Alba Iulia. Programul de desfăşurare a Marii Adunări Naţionale de la 18 noiembrie/1 decembrie comunicat de către Consiliul Naţional Român.

268. [1918, noiembrie, 30, Arad]. Extras din apelul prin care se convoacă Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia pentru ziua de 18 noiembrie/1 decembrie 1918 în vederea proclamării unirii.

269. [1918, decembrie, 1, Alba Iulia]. Fragmente din discursul inaugural rostit de Ştefan Cicio-Pop la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia.

270. [1918, decembrie, 1, Alba Iulia]. Discursul rostit de George Pop de Băseşti cu prilejul deschiderii lucrărilor Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia.

271. [1918, decembrie, 1, Alba Iulia]. Fragmente din cuvîntarea pe care Vasile Goldiş a rostit-o la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, care a consfinţit Unirea Transilvaniei cu patria-mamă şi făurirea statului naţional român unitar.

272. 1918, decembrie, 1, Alba Iulia. Rezoluţia Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia, în cadrul căreia s-a decretat unirea românilor din „Tran-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

silvania, Banat şi Ţara Ungurească" şi a „tuturor teritoriilor locuite de dînşii cu România".

273. [1918, decembrie, 1, Alba Iulia]. Fragmente din declaraţia lui Iosif Jumanca, reprezentantul Partidului Social-Democrat din Transilvania, la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, prin care exprima adeziunea socialiştilor români la actul istoric al unirii Transilvaniei cu România.

274. [1918, decembrie, 1, Alba Iulia]. Extrase din articolul intitulat *Adunarea Naţională*, publicat în gazeta „Alba Iulia", cu prilejul Marii Adunări Naţionale la care s-a hotărît împlinirea năzuinţei multiseculare de unitate naţional-statală a poporului român.

275. [1918, decembrie, 1, Blaj]. Salutul adresat de ziarul „Unirea", care apărea la Blaj, tuturor participanţilor la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia.

276. [1918, decembrie, 1, Iaşi]. Declaraţia semnată de aproximativ 30 000 de români originari din Transilvania cu prilejul desfăşurării unei mari adunări populare la Iaşi, la care s-a cerut unirea cu România a tuturor teritoriilor aflate sub stăpînirea Austro-Ungariei.

277. [1918, decembrie, 1, Alba Iulia]. Extrase din memoriile istoricului Silviu Dragomir relative la desfăşurarea Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 şi la semnificaţia acesteia.

278. [1918, decembrie, 1, Alba Iulia]. Fragmente din lucrarea memorialistică *Frămîntările unui an — 1918*, în care publicistul Ion Clopoţel rememorează evenimentele anului 1918 şi îndeosebi desfăşurarea lucrărilor Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia de la 1 Decembrie 1918, care a confinţit Unirea Transilvaniei cu România.

279. [1918, decembrie, 1, Alba Iulia]. Fragment din lucrarea memorialistică a lui Tiron Albani referitoare la desfăşurarea Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 şi la semnificaţia acesteia.

280. [1918, decembrie, 9, Bucureşti]. Moţiunea adoptată de adunarea saşilor transilvăneni din Bucureşti, prin care îşi exprimă adeziunea la hotărîrile Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

281. [1918, decembrie, 14, Bucureşti]. Fragment dintr-o cuvîntare pe care Vasile Goldiş a ţinut-o la Bucureşti la cîteva zile după desfăşurarea Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia.

282. [1918, decembrie, 20, Sighet]. Articolul intitulat *22 noiembrie 1918*, apărut în ziarul „Sfatul", în care se relatează despre adunarea de constituire a Consiliului naţional român din Maramureş.

283. 1918, decembrie, 24, Bucureşti. Decretul regal nr. 3631 prin care se promulga unirea Transilvaniei cu România.

284. 1918, decembrie, 24, Bucureşti. Extrase din raportul nr. 2171 al preşedintelui Consiliului de Miniştri şi ministru al afacerilor străine, Ion C. Brătianu, către şeful statului român, în care este subliniată aspiraţia seculară a poporului român spre unitate şi semnificaţia actului istoric naţional din 1 Decembrie 1918 prin care Transilvania, vechi pămînt românesc, s-a unit pe veci cu patria-mamă, România.

285. [1919, ianuarie, 8, Mediaş]. Extrase din rezoluţia adunării lărgite a Consiliului naţional săsesc, prin care populaţia săsească îşi exprimă adeziunea la Marea Unire de la 1 Decembrie 1918.

286. [1919, ianuarie, 20, Sibiu]. Rezoluţia Congresului Partidului Social-Democrat din Transilvania prin care se exprimă deplinul acord cu hotărîrea Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

287. [1919, februarie, 13, Bucureşti]. Declaraţia Comitetului Executiv Provizoriu al Partidului Socialist şi a Comisiei Generale Provizorii a Sindicatelor din România prin care este salutat actul istoric de la 1 Decembrie 1918.

288. [1919, martie, 18, Bucureşti]. Extras din adeziunea evreilor ardeleni domiciliaţi în Bucureşti la actul istoric al Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918.

289. 1919, august, 10, Timişoara. Rezoluţia adunării reprezentanţilor şvabilor din Banat privind adeziunea lor la unirea Transilvaniei cu România hotărîtă la Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

290. 1919, septembrie, 10, Saint-Germain-en-Laye. Extrase din Tratatul de pace cu Austria prin care se recunosc noile frontiere româneşti.

291. 1919, noiembrie, 27, Neuilly. Extrase din Tratatul de pace cu Bulgaria prin care frontiera României revenea la situaţia de la 1 august 1914.

292. 1920, iunie, 4, Trianon. Extrase din Tratatul de pace cu Ungaria prin care se recunoştea unirea Transilvaniei, Banatului, Crişanei şi Maramureşului cu România.

293. [1918, decembrie, 1, Sibiu]. Articolul intitulat *După adunarea de la Alba Iulia*, publicat de revista „Transilvania" şi în care este relevată importanţa evenimentului de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

294. [1918, decembrie, 3, Lugoj]. Fragmente din articolul publicat în ziarul „Drapelul" de Valeriu Braniştе în care se relatează despre importanţa istorică a Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918.

295. [1918, decembrie, 4, Bucureşti). Fragment din articolul intitulat *Reîntregirea neamului românesc*, apărut în ziarul „România liberă", în care se face o comparaţie între două evenimente cruciale din istoria poporului român : Unirea Principatelor din 1859 şi desăvîrşirea unităţii naţionale din 1918.

296. [1918, decembrie, 5, Paris]. Articolul *Transilvania şi România*, apărut în ziarul parizian „Le Temps", referitor la atmosfera entuziastă care domnea în întreaga ţară în ziua de 1 Decembrie 1918.

297. [1918, decembrie, 6, Bucureşti]. Articol apărut în ziarul „Dacia", prin care se face cunoscut actul istoric al unirii Transilvaniei cu România.

298. [1918, decembrie, 8, Sibiu]. Editorial publicat în „Gazeta poporului", în care se vorbeşte despre însemnătatea hotărîrii Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

299. [1918, decembrie, 10, Alba Iulia]. Fragmente dintr-un articol semnat de Ghiţă Popp, publicat în gazeta „Alba Iulia", în care se relatează atmosfera în care cei peste 100 000 de români aflaţi la Marea Adunare Naţională de la 1 Decembrie 1918 au hotărît unirea Transilvaniei cu România.

300. [1918, decembrie, 11, Bucureşti]. Articolul intitulat *Unirea !*, publicat în gazeta „Socialismul", în care este exprimată satisfacţia mişcării muncitoreşti şi socialiste din România faţă de împlinirea idealului naţional al deplinei unificări statale.

301. [1918, decembrie, 11, New York]. Fragment din articolul *Se proclamă unirea tuturor românilor*, apărut în ziarul „The New York Times", în care se relatează despre desfăşurarea şi hotărîrile Marii Adunări Naţionale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918.

302. [1918, decembrie, 15, Sibiu]. Apelul Comitetului conducător al Partidului Social-Democrat din Transilvania adresat poporului muncitor român, în care se subliniază necesitatea mobilizării maselor populare în ve-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

derea susținerii și consolidării actului istoric al unirii Transilvaniei cu România.

303. [1918, decembrie, 15, Sibiu]. Articolul intitulat *Partidul Social Democrat și hotărîrea de la Alba Iulia* privitor la poziția Partidului Social-Democrat român din Transilvania față de actul istoric de la 1 Decembrie 1918.

304. [1918, decembrie, 19, Paris]. Extrase din editorialul *Caracterul eliberării și al unității românești*, apărut în ziarul „La Roumanie", în care se afirmă caracterul plebiscitar al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 și justețea hotărîrilor adoptate cu acel prilej.

305. [1918, decembrie, 21, București]. Fragmente din articolul *Între două vieți*, semnat de Alexandru Vlahuță, publicat în ziarul „Dacia", în care se arată jertfele făcute de poporul român pentru a-și realiza deziderатul multisecular al deplinei unități naționale.

306. [1919, ianuarie, 3, Cleveland]. Fragment din „Apel către toți românii", al Ligii naționale române, prin care este salutată cu entuziasm înfăptuirea definitivă a unității naționale și hotărîrea de a lupta pentru menținerea ei.

307. [1919, ianuarie, 5, Sibiu]. Fragment din articolul intitulat *Alba Iulia socialiștilor români*, de Emil Isac, apărut în ziarul „Adevărul", în care este reafirmată adeziunea mișcării socialiste din România la hotărîrea de unire a Transilvaniei cu România.

308. [1919, ianuarie, 7, Craiova]. Articol publicat în ziarul „Viața nouă" prin care Comitetul Unirii românilor transcarpatini din Craiova omagiază luptătorii „politici de peste munți" pentru lupta pe care au depus-o în vederea realizării unirii tuturor românilor.

309. [1919, noiembrie, 30, București]. Articolul cu titlul *Alba Iulia*, apărut în „Tribuna Socialistă" cu prilejul aniversării unui an de la Marea Adunare Națională de la 1 Decembrie 1918.

310. [1919, decembrie, 7, Sibiu]. Articolul intitulat *Sărbătoarea unirii*, publicat de „Gazeta poporului" cu prilejul aniversării unui an de la Marea Adunare de la Alba Iulia.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

NICOLAE CEAUȘESCU

LUPTA PENTRU UNITATE NAȚIONAL-STATALĂ LA ROMÂNI

Texte alese

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

[...] 1918, 1 Decembrie se înscrie în istoria poporului român ca un moment crucial din multele momente pe care le-a trăit în lupta sa pentru păstrarea ființei naționale, pentru libertate socială și națională. Știm cu toții că de-a lungul veacurilor poporul nostru a trebuit să facă față multor greutăți ; dar, fiind ferm hotărît să se apere cu arma în mînă, să-și dea chiar viața pentru a-și asigura viitorul, niciodată nu a îngenuncheat.

Cu prilejul acestei sărbători am dezvelit statuia lui Mihai Viteazul, realizată în cinstea acestui voievod — e drept, feudal —, dar care a întruchipat în chip minunat năzuințele celor trei țări românești spre unitate statală, pentru a putea face față năvălitorilor străini, oprimării otomane, pentru a-și putea păstra ființa națională, pentru a putea deschide calea progresului și bunăstării. Statuia lui Mihai Viteazul constituie un simbol al voinței poporului nostru de a-și păstra independența și suveranitatea națională.

Noi cinstim și pe Basarab, și pe Bogdan, și pe Mircea, și pe Ștefan cel Mare, și pe Ioan de Hunedoara, și pe atîția alți voievozi — tot feudali, e drept —, dar care au fost buni organizatori de oști, buni organizatori ai luptei poporului nostru pentru neatîrnare. Noi îi cinstim nu ca feudali, ci ca oameni înaintați ai timpurilor lor, care au pus în joc tot ce au avut pentru izgonirea cotropitorilor străini de pe pămîntul strămoșesc.

Istoria a vrut ca lucrurile să se desfășoare așa cum se știe. Noi nu putem decît să constatăm ceea ce au înfăptuit, la timpul lor, înaintașii noștri. Dacă ne-am așeza acum să rezolvăm noi lucrurile, le-am rezolva altfel, la nivelul cunoștințelor și la forța noastră de astăzi ; fără nici o îndoială că le-am rezolva în sensul de a face

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

totul pentru unitatea statului nostru național, pentru a asigura un trai îmbelșugat și fericit tuturor locuitorilor României.

Ceea ce n-au putut realiza domnitorii la timpul respectiv au continuat alții : la '48, în '59, în '77, în '918 și prin voința unanimă a poporului s-a înfăptuit unitatea statului nostru național. Nu a fost rezultatul nici unui tratat de pace, nu a fost voința unei puteri din afară ; unirea a fost rezultatul voinței poporului român, dornic de libertate și independență. E drept că împrejurările de la sfîrșitul primului război mondial au fost prielnice. Ca urmare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, a unui șir de revoluții de eliberare națională, a marilor mișcări sociale ale maselor, s-au prăbușit imperii, printre care și imperiul habsburgic, care de mult trebuia să se prăbușească. Pe ruinele acestuia s-au ridicat popoare libere, independente, care au început să-și clădească viața pe alte baze, fără cotropitori și asupritori străini. Considerăm că, deși s-a înfăptuit în împrejurările existenței burgheziei, acesta a fost totuși un act progresist, care a dus la dezvoltarea societății omenești [...]

[...] Încununare a aspirațiilor de veacuri ale poporului nostru pentru eliberare națională, rezultat al luptei duse de cele mai înaintate forțe social-politice ale vremii — în cadrul cărora rolul hotărîtor l-au avut masele populare —, unirea din 1918 a reprezentat o adevărată piatră de hotar în dezvoltarea României moderne.

Unirea Transilvaniei cu țara a deschis calea spre dezvoltarea națiunii, a creat cadrul propice pentru o mai accentuată evoluție a economiei, științei și culturii, pentru intensificarea mișcării revoluționare a clasei noastre muncitoare, a activității tuturor forțelor progresiste ale societății [...]

Înfăptuirea unirii este rezultatul dezvoltării istorice obiective a țărilor românești, al luptei maselor largi, a întregului nostru popor. Istoria poporului român este străbătută, ca un fir roșu, de lupta împotriva cotropitorilor, pentru eliberare națională și socială.

Condițiile în care și-a dus existența și s-a dezvoltat poporul nostru în această parte a lumii au fost deosebit de vitrege. El a trebuit să reziste de-a lungul secolelor în fața a nenumărate furtuni, să țină piept popoarelor migratoare, să înfrunte atacurile marilor imperii vecine care rîvneau la bogățiile sale și urmăreau să-l îngenuncheze. Dar, în pofida împrejurărilor neînchipuit de grele în care a trăit, a tuturor vicisitudinilor istoriei, poporul român a rămas neclintit, păstrîndu-și ființa națională, muncind cu dîrzenie pentru dezvoltarea sa economică, socială, culturală, pentru progres și civilizație.

Este știut că în condițiile orînduirii feudale — a cărei caracteristică era fărîmițarea statală — și pe teritoriul țării noastre s-au

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

constituit nuclee administrativ-politice diferite : Țara Românească, Moldova, Transilvania. Cu toate acestea, datorită omogenității structurii economice, sociale și culturale a întregului teritoriu locuit de români, limbii unitare, precum și puternicei conștiințe a originii comune a locuitorilor, între cele trei state s-au dezvoltat permanent contacte și legături multilaterale intense. Necontenit au avut loc schimburi de bunuri materiale, o puternică circulație de idei, de opere de cultură și artă și, mai presus de orice, s-a închegat conștiința necesității luptei unite împotriva cotropitorilor, a dușmanilor comuni.

Este cunoscută eroica rezistență opusă de poporul nostru sub steagul unor mari domnitori și conducători de oști ca Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Iancu de Hunedoara, Vlad Țepeș și alții, împotriva dominației otomane, pentru apărarea gliei strămoșești, rezistență care a impus respect dușmanilor și prețuire prietenilor.

Un eveniment memorabil în istoria poporului nostru este unirea vremelnică a Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei într-un stat feudal centralizat, sub conducerea marelui voievod Mihai Viteazul. Unirea de la Alba Iulia din 1600 s-a înscris pentru totdeauna, cu litere de aur, în hronicul țării, acest act devenind un simbol strălucit, însuflețitor pentru toate generațiile care au aspirat spre constituirea statului unic național.

Lupta maselor populare împotriva asupririi și împilării, pentru libertate socială și națională, s-a desfășurat de-a lungul secolelor în toate țările române. Istoria mișcărilor sociale din Transilvania înscrie, astfel, la loc de frunte marile lupte țărănești de la Bobîlna, puternicele răscoale conduse de Gheorghe Doja, de Horia, Cloșca și Crișan și atîtea alte acțiuni eroice care au zguduit orînduirea feudală, care au ținut vie flacăra spiritului de luptă în conștiința maselor largi populare. Alături de români, în aceste bătălii sociale s-au ridicat și oameni ai muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare, populațiile așezate în decursul veacurilor pe meleagurile acestei țări și care au trăit, muncit și luptat în unitate și frăție cu poporul român. Viața a demonstrat fără putință de tăgadă că românii, maghiarii, germanii și celelalte naționalități conlocuitoare au putut face față greutăților timpurilor, au putut învinge în lupta împotriva exploatatorilor și asupritorilor, au putut păși pe drumul progresului, numai muncind și luptînd alături, înfrățiți.

Istoria frămîntată de bătălii necurmate împotriva cotropitorilor, războaiele de apărare împotriva atacurilor puterilor asupritoare străine, duse pe teritoriul patriei, s-au soldat cu distrugerea a nenumărate valori materiale și spirituale, au frînat pentru multă vreme dezvoltarea forțelor de producție, progresul societății noastre, deter-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

minînd rămînerea în urmă a statelor românești față de țările din centrul și apusul continentului. Acolo procesul de dezvoltare a națiunilor, de închegare a statelor naționale s-a înfăptuit cu mult înainte, societatea a putut avansa mai iute, orînduirea feudală s-a destrămat mai rapid, deschizînd drum relațiilor de producție capitaliste, progresului economic și cultural.

În timp ce o mare parte a avuției poporului nostru încăpea pe mîinile exploatatorilor și asupritorilor străini, iar țara era secătuită, zbătîndu-se în lipsuri și sărăcie, statele occidentale, pornite pe drumul capitalismului, își dezvoltau industria, își clădeau puternice lăcașuri de cultură și știință, mergeau hotărît pe drumul civilizației. Istoria României a confirmat cu putere concluzia științifică, marxist-leninistă, că dominația străină, stîrbirea sau pierderea suveranității și independenței naționale afectează grav dezvoltarea popoarelor, evoluția societății omenești, aduc imense prejudicii intereselor vitale ale maselor. Totodată, ea pune în evidență adevărul fundamental că jugul asupririi străine poate frîna pentru un timp, poate întîrzia evoluția unui popor, dar nu-l poate împiedica să-și realizeze aspirațiile de libertate, unitate și progres, nu poate anihila acțiunea legilor inexorabile ale dezvoltării sociale, dacă acest popor este hotărît să trăiască liber.

Eliberarea națională a poporului român, înfăptuirea unității sale statale s-au impus, în special începînd din secolul trecut, ca o problemă la ordinea zilei, ca o necesitate imperioasă ridicată de însăși dezvoltarea societății, ca o condiție indispensabilă de care depindea înscrierea poporului român pe orbita progresului, alături de țările avansate ale Europei.

Aspirațiile poporului român spre unire au fost exprimate cu deosebită pregnanță în cursul revoluției de la 1848, care a izbucnit aproape simultan în cele trei țări române, fiind însuflețită de aceleași idealuri și revendicări. Înscriind pe steagul ei lozinca înlăturării feudalismului, a făuririi unității naționale și a cuceririi independenței, revoluția de la 1848 a dezvoltat și mai puternic conștiința de sine a poporului român, hotărîrea locuitorilor țărilor române de a realiza unitatea națională în cadrul frontierelor aceluiași stat. Marele patriot Nicolae Bălcescu sublinia că „odată înfăptuită această revoluție, ne mai rămîneau de făcut alte două revoluții : o revoluție *pentru unitatea națională* și, mai tîrziu, *pentru independența națională*, ca în felul acesta națiunea să reintre în posesia deplină a drepturilor sale naturale".

Primul și hotărîtorul pas spre unificare statală l-a constituit unirea Moldovei cu Țara Românească în ianuarie 1859. Victorie remarcabilă a maselor de țărani, meșteșugari, lucrători și tîrgoveți,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

a cărturarilor progresiști și patrioți, Unirea Principatelor a reprezentat actul care a pus bazele statului național român modern. Ea a avut un puternic ecou și în Transilvania, întărind conștiința unității naționale a maselor populare din această provincie, stimulînd lupta lor pentru unire cu țara.

Unirea Principatelor, precum și reformele cu caracter burghezo-democratic care i-au urmat au creat condiții pentru accelerarea dezvoltării țării pe drumul capitalismului. Etapa nouă în care intrase societatea românească, nevoia de lărgire a pieței și de extindere a relațiilor de producție capitaliste impuneau și mai stringent unirea Transilvaniei cu România și cucerirea independenței de stat a întregului popor român.

Idealul independenței a fost realizat în cursul războiului din 1877 prin lupta eroică dusă de armata noastră, împreună cu ostașii ruși și patrioții bulgari. Participarea a numeroși voluntari transilvăneni înrolați sub drapelul românesc la războiul pentru cucerirea independenței a constituit o pagină impresionantă de solidaritate națională în realizarea uneia din cele mai de seamă năzuințe ale întregului nostru popor.

Dezvoltarea conștiinței naționale a căpătat un nou și puternic impuls după apariția pe scena socială a țării noastre a proletariatului, o dată cu închegarea și afirmarea în viața politică a mișcării muncitorești, socialiste. Încă din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, clasa muncitoare din România se manifestă tot mai pregnant drept forța socială capabilă să preia în mîinile sale steagul marilor idealuri ale celor ce muncesc, ale luptei pentru eliberare socială și națională, pentru formarea și consolidarea națiunii române, pentru înfăptuirea societății fără de exploatare.

Mișcarea muncitorească, militanții socialiști din țara noastră au pornit în această luptă însuflețiți de principiul marxist al dreptului popoarelor la autodeterminare, la constituirea lor în state naționale de sine stătătoare.

La sfîrșitul secolului trecut și începutul secolului nostru, cu toate progresele obținute în înaintarea pe calea capitalismului, România continua să fie o țară slab dezvoltată din punct de vedere economic, cu o industrie restrînsă, cu o economie avînd un pronunțat caracter agrar. Această situație era determinată de menținerea unor puternice rămășițe feudale, precum și de politica monarhiei și claselor dominante, care aserveau bogățiile țării monopolurilor străine, marilor puteri imperialiste. La rîndul ei, Transilvania, aflată sub domnia imperiului habsburgic, nu-și putea valorifica întregul potențial economic, se dezvolta unilateral, ca bază de materii prime pentru industria provinciilor centrale ale imperiului. Se

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

poate spune deci că la începutul secolului al XX-lea România se afla în etapa inițială a dezvoltării sale industriale, în prima fază a capitalismului. Analiza obiectivă, științifică a nivelului de dezvoltare a forțelor de producție și a caracterului relațiilor de producție infirmă categoric opiniile potrivit cărora în acea perioadă România s-ar fi aflat în stadiul capitalismului monopolist, ar fi fost un stat imperialist. România era ea însăși un hinterland al marilor puteri imperialiste, sursă de materii prime și piață de desfacere pentru monopolurile străine. La acestea se adăuga faptul că procesul de formare a statului național român nu era încă încheiat, că o însemnată parte a teritoriului țării se găsea sub stăpînire străină. Referindu-se la situația țării noastre și a altor țări est-europene în 1913, Lenin sublinia că sarcina istorică ce sta în fața popoarelor din această zonă era crearea statelor naționale unitare. „În toată Europa răsăriteană (Austria și Balcanii) — spunea Lenin — și în Asia, adică în țările vecine cu Rusia, transformarea burghezo-democratică a statelor — care pretutindeni în lume a dus, într-o măsură mai mare sau mai mică, la crearea de state naționale independente sau de state formate din naționalități cît mai apropiate și înrudite între ele — nu a luat încă sfîrșit sau se află abia la început". Realizarea statului național unitar devenise, în preajma primului război mondial, o cerință imediată, o condiție primordială a mersului înainte al țării noastre pe plan economic și social.

Izbucnirea războiului mondial în 1914 a constituit un moment de răscruce în dezvoltarea socială și politică a statelor europene, un eveniment care a zguduit puternic rînduielile vechi, ascuțind la maximum contradicțiile sociale și naționale de pe continent, determinînd un puternic val al luptei popoarelor pentru eliberare socială și națională. După cum se știe, primul război mondial a avut un caracter imperialist, fiind rezultatul luptei marilor puteri pentru reîmpărțirea lumii, a imperiilor coloniale, a sferelor de influență, pentru cucerirea de noi teritorii și acapararea de surse de materii prime și piețe de desfacere. Declanșarea războiului a provocat o vie reacție de protest și împotrivire în rîndul maselor muncitoare, din toate țările, care știau că această conflagrație mondială le va aduce uriașe suferințe și vărsări de sînge, că ea va fi suportată pînă la urmă de cei ce muncesc. La aceste mișcări antirăzboinice desfășurate de clasa muncitoare internațională au luat parte activă și muncitorimea, mișcarea socialistă din țara noastră. Prin puternice demonstrații și acțiuni greviste masele populare și-au exprimat opoziția față de intrarea României în război.

După cum se știe, timp de doi ani țara noastră a rămas în afara războiului, adoptînd o politică de neutralitate. Desfășurarea

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

evenimentelor, precum și presiunile exercitate asupra sa de marile puteri europene au determinat România să intre în anul 1916 în vîltoarea războiului de partea coaliției imperialiste anglo-franco-ruse, care promitea și satisfacerea revendicării unirii Transilvaniei cu țara. Astfel participarea țării noastre în război alături de această coaliție a coincis cu dorința arzătoare a maselor largi populare de a realiza unirea cu Transilvania, făurirea statului român unitar.

Criza generală a capitalismului, declanșată în condițiile primului război mondial, a cunoscut o considerabilă agravare o dată cu victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie — eveniment de însemnătate istorică pentru destinele omenirii, care a inaugurat epoca revoluțiilor proletare, a eliberării naționale a popoarelor, a trecerii de la capitalism la socialism. Constituirea primului stat muncitoresc-țărănesc pe a șasea parte a globului pămîntesc a creat o breșă adîncă în sistemul capitalist, a provocat un avînt fără precedent în mișcarea revoluționară a timpului, a dat un nou și puternic imbold popoarelor asuprite în lupta pentru scuturarea jugului străin. Ecoul Revoluției din Octombrie s-a făcut simțit cu intensitate și în țara noastră, în rîndul păturilor muncitoare, în cadrul mișcării socialiste, exprimîndu-se în mari demonstrații de solidaritate cu primul stat socialist, în participarea cu arma în mînă a militanților români la lupta pentru apărarea tinerei republici sovietice.

Ideile nobile proclamate de Revoluția din Octombrie și înscrise în „Declarația drepturilor popoarelor din Rusia" cu privire la „egalitatea și suveranitatea popoarelor", „dreptul popoarelor la autodeterminare liberă pînă la separare și formarea de state independente", „desființarea tuturor privilegiilor și a îngrădirilor naționale" au fost însușite cu entuziasm de popoarele care gemeau sub jugul asupririi imperiului habsburgic, au devenit un stindard de luptă pentru dezvoltarea lor liberă și independentă în cadrul unor state naționale proprii.

Victoria revoluției din Rusia și rezonanța sa în rîndul clasei muncitoare internaționale au reprezentat un factor puternic de accelerare a destrămării imperiului habsburgic ; încă în 1916 Lenin considera că acesta poate fi calificat drept „o uniune șubredă a cîtorva clici de paraziți sociali" și că „lichidarea Austro-Ungariei nu reprezintă istoricește decît o continuare a destrămării Turciei, fiind, ca și aceasta, o necesitate a procesului istoric de dezvoltare". Această previziune s-a adeverit și, în cursul anului 1918, imperiul habsburgic s-a prăbușit sub loviturile luptei de eliberare națională a popoarelor asuprite, iar pe ruinele sale s-a creat Republica Cehoslovacă, a avut loc unirea într-un singur stat a regatului Serbiei cu Croația, Slovenia, Bosnia și Herțegovina, s-a refăcut statul

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

independent polonez, Austria s-a transformat în republică, a luat naștere Republica Ungară independentă. Aceste transformări radicale petrecute în viața popoarelor Europei, deși au dus la crearea unor state burgheze, s-au înscris în istoria modernă ca procese cu caracter obiectiv, progresist, iar desfășurarea ulterioară a evenimentelor a dovedit viabilitatea formării statelor naționale ca urmare a destrămării imperiului habsburgic.

În mișcarea popoarelor europene pentru autodeterminare națională și scuturarea dominației străine desfășurată în anul 1918 se încadrează și lupta maselor populare din România și Transilvania pentru eliberarea Transilvaniei de sub jugul habsburgic. Trăsătura distinctivă fundamentală a acestei lupte a fost largul ei caracter de masă, faptul că a antrenat muncitorimea, țărănimea, intelectualitatea, cercurile înaintate ale burgheziei, principalele clase și pături ale societății. În condițiile respective, burghezia, cu toate limitele sale politice, a jucat un rol pozitiv în lupta pentru unire, acționînd în sensul cerințelor obiective ale dezvoltării istorice, în spiritul intereselor și aspirațiilor maselor. Un rol deosebit de activ în mișcarea pentru unirea Transilvaniei cu România l-au jucat proletariatul, mișcarea muncitorească și socialistă. Despre aceasta vorbește însăși compoziția Consiliului Național format din șase reprezentanți ai Partidului Național și șase reprezentanți ai mișcării socialiste. Mișcarea muncitorească și socialistă și-a afirmat voința și hotărîrea în mod energic prin puternice acțiuni greviste și demonstrații politice, prin crearea consiliilor muncitorești care au preluat conducerea unor centre transilvănene din mîinile autorităților habsburgice. Rolul clasei muncitoare s-a manifestat pregnant și prin influența pe care a exercitat-o asupra programului politic al unirii, în exprimarea revendicărilor cu caracter democratic, muncitoresc. Crearea consiliilor și gărzilor naționale în toate județele, orașele și comunele Transilvaniei, sutele de mii de semnături care au întărit mandatul încredințat delegaților la marea adunare de la Alba Iulia, participarea a peste 100 000 de oameni la această adunare dovedesc că unirea Transilvaniei cu România nu a fost actul cîtorva persoane sau grupuri izolate, ci opera întregului popor, a întregii noastre națiuni.

Iată de ce nimeni, în afară de popor, nu poate pretinde că a înfăptuit unirea. Analiza desfășurării evenimentelor demonstrează elocvent că formarea statului național unitar român nu este rezultatul unor înțelegeri încheiate la masa tratativelor, ci rodul luptei întregului popor, însuflețit de năzuința seculară a unității, de hotărîrea de a împlini visul pentru care au luptat și s-au jertfit atîtea

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

generații de înaintași. Merită subliniat că pentru unire s-au pronunțat și numeroși reprezentanți ai naționalităților conlocuitoare. Cu toate că, după cum este știut, unele țări imperialiste doreau menținerea imperiului habsburgic, viața a dat peste cap planurile acestora, silindu-le să accepte realitatea creată prin voința unanimă a poporului român, ca și a celorlalte popoare asuprite. Tratatul de pace nu a făcut decît să consfințească situația de fapt stabilită ca urmare a luptei maselor populare din România și Transilvania. [...]

Nicolae Ceaușescu — *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, Editura politică, București, 1969, p. 696—716

[...] Formarea și dezvoltarea poporului român sînt rezultatul unui îndelungat proces istoric, social, care a început cu mii de ani în urmă și care a parcurs diferite etape — sociale și istorice — pînă la constituirea sa ca entitate proprie, iar apoi ca națiune desine-stătătoare. [...] Trebuie să menționez că timp de aproape 400 de ani poporul român a purtat lupte grele împotriva dominației străine, pentru formarea unui stat național unic. Aceasta a dus la cucerirea deplină a independenței naționale în 1877 — în urma războiului de independență — și la încheierea procesului de realizare a unității naționale în 1918, ca urmare a voinței libere a poporului de a se uni într-un singur stat național.

Este adevărat că realizarea unității statului român s-a putut înfăptui și ca urmare a schimbărilor survenite în viața internațională după primul război mondial. Am în vedere, pe de o parte, influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și, pe de altă parte, prăbușirea Imperiului austro-ungar, care a dus la formarea a noi state naționale independente în Europa centrală și sud-estică, inclusiv la realizarea unității naționale a României. Înfăptuirea unității a exercitat o puternică influență asupra dezvoltării economico-sociale a României și, totodată, a deschis perspective pentru întărirea mișcării revoluționare, pentru realizarea transformărilor sociale ce au avut loc ulterior, inclusiv pentru construcția societății socialiste.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Realizarea unității în 1918 trebuie înțeleasă în contextul întregii dezvoltări a poporului român, a cărui istorie — cum am mai menționat — începe cu mii de ani în urmă. [...]

Dar încă cu mult înainte, populația geto-dacă — o parte a marelui neam al tracilor — a avut o organizare înaintată, lucru demonstrat, dealtfel, și în cursul războaielor cu perșii conduși de Darius și cu macedonenii de atunci. În aceste împrejurări s-au dovedit forța și dezvoltarea populației de pe aceste meleaguri din epoca respectivă. Desigur, un rol important l-au avut contactele cu civilizația greacă antică și cu Imperiul roman. În urma transformării Daciei în provincie romană a început un lung proces de contopire a celor două civilizații. Păstrînd ceea ce era mai bun de la daci și preluînd ceea ce era bun la romani, s-a creat un popor nou, poporul român de astăzi.

Noi apreciem că perioada istorică la care m-am referit, cu toate laturile ei pozitive și negative, a avut un rol important în afirmarea poporului nostru ca o entitate națională proprie. În ciuda migrațiilor, desfășurate pe o epocă destul de îndelungată, poporul român și-a păstrat ființa, specificul, afirmîndu-se prin forța și superioritatea felului său de viață și de gîndire.

Însuși faptul că timp de sute de ani țările românești au reușit să-și păstreze, prin lupte grele, autonomia față de Imperiul otoman demonstrează dorința de libertate și forța poporului român. Dîrzenia și vitejia sa i-au permis să joace un rol important în lupta generală împotriva Imperiului otoman, a dominației străine, constituind un sprijin puternic și pentru alte popoare din această parte a lumii.

Revoluția de la 1848 a constituit o puternică afirmare a dorinței de unire a Principatelor, a celor trei țări românești. Întîrziată datorită intervenției imperiilor străine, Unirea s-a putut realiza cu zece ani mai tîrziu, în 1859, ducînd la constituirea statului național român, care a deschis, de fapt, calea dezvoltării moderne a României. Acesta a fost factorul primordial al tuturor transformărilor ulterioare, inclusiv al înfăptuirii statului național unitar, în 1918.

Noi considerăm că toate aceste evenimente trebuie menținute treze în memoria și conștiința poporului, a tineretului pentru că ele jalonează procesul istoric de formare și dezvoltare a națiunii noastre. Numai continuînd vechile tradiții de luptă, eforturile pentru dezvoltarea științei și culturii, poporul nostru își va putea în-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

făptui năzuința de a trăi într-o societate socialistă superioară, de a-și făuri viața în mod liber, așa cum dorește el. [...]

Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 16, Editura politică, București, 1979, p. 140—142.

[...] Unirea de la 1918 a răspuns cerințelor și legilor obiective ale dezvoltării sociale, bazîndu-se pe realități fundamentale, cum sînt originea și limba comună, identitatea de interes și aspirații ale întregului popor, dornic să trăiască într-o singură țară. Românii au trăit secole de-a rîndul în formațiuni statale diferite, dar, în pofida acestei fărîmițări, în conștiința lor a rămas mereu vie ideea unității, a apartenenței la același unic popor.

Deși a durat puțin, unirea Țării Românești, Moldovei și Transilvaniei într-un singur stat sub domnia glorioasă a lui Mihai Viteazul a devenit pentru generațiile ce s-au succedat un simbol și un îndemn la luptă necurmată pentru unitate și independență națională.

Ideea unității naționale a fost înscrisă pe frontispiciul tuturor mișcărilor sociale ale românilor în perioada istoriei moderne. Unitatea națională s-a afirmat ca un țel major al revoluției de la 1848 din toate cele trei principate românești. „*Noi, românii* — spunea în 1849 Nicolae Bălcescu — *nu vom putea fi puternici pînă cînd nu ne vom uni cu toții într-unul și același corp politic. Să ne concentrăm toată puterea, toate voințele într-un singur popor, într-o singură voință*". Un moment hotărîtor pe drumul înfăptuirii statului național unitar român l-a constituit Unirea Moldovei cu Țara Românească la 24 ianuarie 1859, cînd au fost puse bazele statului român modern — România. Prin lupte și jertfe grele, poporul nostru a cucerit, în războiul din 1877, independența de stat a României.

Împrejurările istorice au făcut ca pe teritoriul locuit de români să se așeze, de-a lungul timpului, și populații de alte naționalități ; la rîndul său, și populație românească s-a așezat pe teritoriul unor țări vecine.

O situație specială s-a creat în Transilvania, unde românii — care au constituit întotdeauna marea majoritate a populației — au trăit o lungă perioadă de timp sub dominație străină. Istoria arată că niciodată populația română din Transilvania nu s-a îm-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

păcat cu această realitate, ridicîndu-se mereu la luptă pentru dreptul său sacru la o viață liberă și independentă. De-a lungul timpului s-a dezvoltat o bogată tradiție de conviețuire frățească și de luptă comună pentru libertate socială și națională a românilor, maghiarilor, germanilor și altor naționalități. Clasele dominante, fără deosebire de naționalitate, au căutat întotdeauna să-i învrăjbească pe oamenii muncii de diferite naționalități pentru a-i putea exploata și asupri mai ușor.

Imperiul habsburgic, care stăpînea Transilvania, ca și alte teritorii străine, a promovat consecvent cunoscuta politică „divide et impera", în speranța de a putea înăbuși aspirațiile popoarelor asuprite. Așa cum arăta însă Engels în ianuarie 1848, Imperiul habsburgic era *„un complex pestriț rezultat din moșteniri și furtișaguri"*, *„un talmeș-balmeș organizat în care se învălmășesc zece limbi și zece națiuni"*. La rîndul său, Karl Marx arăta că Imperiul habsburgic *„este un bolnav incurabil"*, care *„se găsește în fața unei revoluții ce îl privește cu ochi îndrăzneți, drept în față"*.

Populația română din Transilvania, împreună cu masele aparținînd celorlalte naționalități, s-a ridicat în nenumărate rînduri împotriva dominației străine, pentru înlăturarea nedreptăților naționale și sociale. Istoria consemnează momente cu adevărat memorabile, cum au fost răscoala condusă de Gheorghe Doja, la care au participat țărani români, maghiari, germani și de alte naționalități, răscoala de la Bobîlna, răscoalele secuilor, la care au participat și țărani români, marea răscoală țărănească din secolul al XVIII-lea, în fruntea căreia s-au aflat Horea, Cloșca și Crișan, și nenumărate alte mișcări sociale și naționale. Masele populare românești și de naționalitate maghiară și germană din Transilvania au luptat, de asemenea, nu o dată împreună sub conducerea unor mari domnitori români, ca Mircea cel Bătrîn, Iancu de Hunedoara, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Petru Rareș, Mihai Viteazul și alții.

O uriașă amploare a cunoscut lupta de eliberare socială și națională din Transilvania, ca, dealtfel, din toate țările române, în timpul revoluției burghezo-democratice de la 1848. Din păcate, datorită faptului că unii revoluționari, atît români, cît și maghiari, n-au înțeles necesitatea imperioasă a unirii într-un singur front comun în lupta împotriva Imperiului habsburgic, revoluția a fost, pînă la urmă, înăbușită de oastea împăratului de la Viena, sprijinită de trupele Imperiului țarist.

Urmărind învrăjbirea românilor și maghiarilor, atițarea unora împotriva celorlalți, curtea imperială habsburgică a recurs la numeroase manevre diversioniste. În acest sens, ea a inițiat pactul dualist, care a dus la crearea Imperiului austro-ungar, asociind

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

clasele exploatatoare din Ungaria la dominația uriașei populații străine ținute în robie în granițele acestei închisori a popoarelor. Prin crearea Imperiului austro-ungar, Transilvania, care timp de peste 300 de ani s-a menținut ca principat autonom, a fost înglobată în Ungaria. Aceasta a accentuat și mai mult situația grea a românilor, lipsa lor de drepturi și libertăți și, totodată, lupta tuturor maselor asuprite împotriva puterii imperiale, pentru afirmarea drepturilor naționale legitime. [...]

Se împlinea astfel previziunea lui Engels, care, încă în 1888, în scrisoarea adresată socialistului român Ioan Nădejde, arăta: „*Căderea țarismului, nimicirea acestui vis rău care apasă peste Europa întreagă, iată, după noi, cea dintîi condiție pentru dezrobirea națiunilor din mijlocul și din răsăritul Europei. Dacă mîine despotismul din Petersburg ar cădea, poimîine nu ar mai fi în Europa nici o Austro-Ungarie...*"

Prăbușirea Imperiului țarist și a Imperiului austro-ungar constituie evenimente epocale în istoria universală a omenirii, care au dat un puternic impuls evoluției progresiste a societății, au dus la transformarea profundă a raporturilor internaționale. Apar, de aceea, cel puțin stranii încercările unor istorici de a pune în discuție oportunitatea dispariției imperiilor absolutiste și a formării statelor naționale independente, de a susține așa-zisul caracter eliberator al imperiilor, de a prezenta politica lor de dominație și asuprire drept o politică progresistă. Dacă ar fi să acceptăm opiniile unor asemenea istorici, ar însemna să facem vinovate de starea de înapoiere în care se zbate o mare parte a omenirii înseși popoarele care au trăit sub jugul asupririi străine, și nu imperiile opresoare, nu pe colonialiști. Li se poate reproșa un singur lucru popoarelor: că nu au reușit să înlăture mai curînd pe colonialiști, să pună capăt dominației.

A pune sub semnul întrebării „justețea" sau „oportunitatea" constituirii unor state naționale înseamnă în esență a face apologia dominației și asupririi, a nega rolul revoluționar, progresist al luptei de eliberare a popoarelor. Aceasta înseamnă a nesocoti nu numai principiile socialismului științific, ci chiar cele mai elementare concepții burghezo-democratice. Asemenea poziții sînt cu atît mai de neînțeles astăzi, în epoca celei mai impetuoase afirmări a voinței popoarelor de a scutura orice jug străin, de a se afirma ca națiuni libere, cu drepturi egale în marea familie a națiunilor lumii.

Istoria demonstrează justețea incontestabilă a luptei popoarelor pentru eliberarea și constituirea lor în entități proprii, în state naționale unitare, independente. Aceasta constituie calea dezvoltării economico-sociale rapide a fiecărui popor, precum și a instau-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

rării în lume a unor raporturi noi, de colaborare egală între toate națiunile.

A încerca, de asemenea, contestarea justeței constituirii statelor unitare pe considerent că acest proces s-a desfășurat sub conducerea burgheziei înseamnă a ignora realitatea istorică, ce demonstrează rolul progresist jucat, într-o anumită perioadă istorică, de această clasă în dezvoltarea societății, în lichidarea orînduirii feudale, a statelor absolutiste.

În realizarea unității noastre naționale, fără îndoială că burghezia, cu toate limitele sale de clasă, a avut un rol de seamă, acționînd în sensul cerințelor obiective ale dezvoltării istorice. Totodată, trebuie subliniat că rolul hotărîtor în înfăptuirea Unirii l-au avut proletariatul, ce se afirma tot mai puternic pe arena politică a societății, mișcarea muncitorească și socialistă, precum și masele țărănimii, care legau de Unire atît nădejdea eliberării naționale, cît și a eliberării sociale. Puternice mărturii ale hotărîrii maselor populare din Transilvania de a se uni cu Țara au fost marile demonstrații politice de afirmare a dreptului la autodeterminare națională, constituirea consiliilor muncitorești și a gărzilor naționale, care au preluat puterea din mîinile autorităților habsburgice, sutele de mii de semnături pe mandatul delegaților la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, participarea la adunare a peste 100 000 de români. Au rămas întipărite cu litere de aur în marea carte a istoriei patriei aceste cuvinte ale Rezoluției de la Alba Iulia : *„Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania și Banat ..., adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918, decretează Unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România“*.

Desfășurarea evenimentelor istorice demonstrează în modul cel mai categoric faptul că Unirea nu a fost efectul unei întîmplări, rodul unei simple conjuncturi favorabile sau al înțelegerilor intervenite la masa tratativelor, ci rezultatul luptei hotărîtoare a celor mai largi mase ale poporului, un act de profundă dreptate națională, realizarea unei concordanțe legice între realitatea obiectivă și drepturile inalienabile ale poporului, pe de o parte, și cadrul național cerut cu stringență de aceste realități. Tratatul de pace încheiat ulterior n-a făcut decît să consfințească starea de fapt existentă, situația creată ca urmare a luptei maselor populare din România și din Transilvania, a întregului nostru popor.

Istoricul act al Unirii a găsit sprijin și în rîndul unor reprezentanți progresiști ai poporului maghiar, ca și al oamenilor muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare din Transilvania interesați în lichidarea opresiunii naționale și sociale. Este semnificativ în

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

acest sens manifestul publicat la Budapesta de proeminente personalități maghiare, ca Ady Endre, Bartók Béla și alții, în care se spunea : *„Față de națiunile surori nu avem nici o pretenție. Și noi ne considerăm o națiune reînnoită, o forță acum eliberată ca și acei frați care se ridică fericiți la o viață proaspătă pe ruinele monarhiei. Ne trezim ușurați la conștiința faptului că nu mai sîntem forțați să fim stîlpii asupririi. Să trăim unul lîngă altul în pace ca națiuni libere cu alte națiuni libere"*. O poziție de puternică aprobare față de Unire au manifestat și naționalitățile de origine germană din Transilvania și Banat. *„Poporul săsesc, întemeiat pe dreptul de liberă dispunere, declară alipirea sa la regatul român și salută frățește poporul român și-l felicită din inimă pentru îndeplinirea idealului național"*, se spunea în Rezoluția Adunării naționale a sașilor transilvăneni din 8 ianuarie 1919. *„Numai unirea cu România* — se afirma în documentele Congresului șvabilor din Banat — *va putea să ofere garanții suficiente pentru existența și progresul nostru"*.

După cum se știe, odată cu formarea statului național unitar român s-au creat și alte state independente în centrul și sud-estul Europei. A luat ființă, de asemenea, Republica Ungară independentă, ceea ce a permis înfăptuirea revoluției burghezo-democratice, iar apoi instaurarea puterii revoluționare a republicii sfaturilor. Trebuie să spunem că, din păcate, atît revoluția burgheză, cît și puterea sovietică instaurată în Ungaria în 1919, neînțelegînd pe deplin principiile dreptului popoarelor la autodeterminare, nu au recunoscut de la bun început caracterul legic și deci just al unirii Transilvaniei cu România. Abia mai tîrziu, conducătorul guvernului sovietelor revoluționare maghiare, Béla Kun, a înțeles necesitatea acestui proces obiectiv și a exprimat aprobarea revoluției maghiare față de formarea statului național unitar român. Într-o notă oficială adresată guvernului român la 30 aprilie 1919, Béla Kun scria : *„Guvernul trecut n-a admis propunerile dumneavoastră, menținîndu-se pe baza așa-zisului drept istoric, care își trage dreptul oprimării viitoare din oprimarea din trecut. În prima zi a venirii noastre la putere, noi am renunțat la acest principiu. Am declarat în repetate rînduri în modul cel mai solemn că nu ne menținem pe principiul integrității teritoriale, iar acum vă aducem la cunoștință acest lucru și în mod direct, anume că recunoaștem fără nici o rezervă toate pretențiunile dumneavoastră teritoriale naționale"*. Această recunoaștere expresă și oficială a drepturilor istorice ale noului stat unitar național român avea o importanță deosebită, fiind de natură să ducă la așezarea raporturilor dintre

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cele două popoare, dintre România și Ungaria, pe baze noi, de prietenie și bună vecinătate, de colaborare și respect reciproc. [...]

Nicolae Ceaușescu — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 17, Editura politică, București, 1979, p. 269—277.

[...] Istoria milenară a poporului român, ca, dealtfel, a tuturor popoarelor, este istoria dezvoltării forțelor de producție, a producerii și perfecționării uneltelor de muncă, ce au determinat unirea și organizarea oamenilor în grupe și formațiuni statale, pînă la statul centralizat al dacilor, sub Burebista, și apoi, corespunzător diferitelor epoci, pînă la orînduirea capitalistă și trecerea la făurirea societății socialiste.

După cum se știe, civilizația dacilor a cunoscut o puternică înflorire timp de sute de ani. Cu doi ani în urmă, am aniversat 2 050 de ani de la formarea primului stat centralizat dac, dar organizarea vieții comune a dacilor a început cu multe secole înainte. Pentru acele vremuri, diferitele formațiuni statale ale dacilor au cunoscut o viață materială și spirituală avansată. Ele au întreținut relații cu alte popoare și civilizații din vecinătate. În timpul statului centralizat, alături de agricultură s-au dezvoltat mineritul, prelucrarea metalelor și alte meserii, care reflectă gradul înalt de civilizație al dacilor. Contactele și conlucrarea cu civilizațiile greacă și romană au exercitat o influență puternică asupra modului de viață și gîndire al dacilor. Însăși durata îndelungată a războaielor dintre daci și romani constituie o mărturie a forței și trăiniciei statului și poporului dac. Victoria romanilor a deschis o perioadă lungă de convietuire, în care s-a accentuat împletirea civilizației dace și romane. După cum atestă scrierile vremurilor respective, cercetările arheologice, datele științifice, în această perioadă s-a realizat simbioza daco-romană și a început formarea unui nou popor, bazat pe cele mai înalte virtuți ale dacilor și romanilor. Așa s-a născut poporul român. După retragerea armatelor romane din fața năvălirii popoarelor migratoare, noul popor în formare a rămas să-și apere glia și comunitatea de interese. Treptat, el a trecut la organizarea de noi formațiuni, de voievodate, care au dus lupte grele împotriva năvălitorilor, pentru apărarea ființei proprii.

Au trecut sute de ani în care s-a închegat și cimentat comunitatea de interese economice, de teritoriu, de cultură și limbă ale

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

poporului român. În această perioadă s-au creat condiții, deși cu o anumită întîrziere, pentru trecerea la o organizare superioară — formarea celor trei principate românești : Țara Românească, Moldova și Transilvania. După cum este cunoscut, ele s-au născut și dezvoltat în lupta împotriva dominației străine, pentru unirea într-un stat puternic, în stare să facă față invaziilor străine, să-și asigure o dezvoltare de-sine-stătătoare.

Nepieritoare va rămîne în memoria poporului nostru epopeea luptelor duse de Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și atîția alții, care s-au ridicat cu hotărîre împotriva dominației străine, pentru apărarea ființei proprii, pentru afirmarea identității poporului român.

Este deosebit de semnificativ faptul că, de la început, între cele trei principate s-au dezvoltat legături strînse. Într-o formă sau alta exista conștiința originii comune, dorința de unire într-un singur stat, realizat dealtfel — este drept, pentru vreme scurtă — în timpul lui Mihai Viteazul. Unirea făurită sub domnia lui Mihai Viteazul exprima voința românilor de a-și avea un stat unitar propriu, prevestind formarea statului național unitar român de mai tîrziu, în 1918 [...]

Formarea și dezvoltarea principatelor române au avut loc în condiții grele ; ele au trebuit să-și mențină existența luptînd împotriva dominației sau a tendințelor de dominație a trei mari imperii — Imperiul otoman, Imperiul austro-ungar și Imperiul țarist. Este evident că aceste împrejurări istorice, războaiele îndelungate ce au trebuit duse împotriva dominației străine au determinat o rămînere în urmă pe calea dezvoltării economico-sociale, constituind principala piedică în formarea și dezvoltarea statului național unitar al românilor. În aceste condiții, masele populare, conducătorii celor trei principate au acționat întotdeauna pentru dezvoltarea independentă, pentru întărirea legăturilor și sentimentelor comune.

Despre toate acestea vorbesc faptele, luptele sociale și naționale desfășurate secole de-a rîndul, participarea activă la viața internațională din epoca respectivă. Despre acestea vorbesc răscoalele țărănești, revoluția lui Tudor Vladimirescu, revoluția burghezo-democratică din 1848, care, într-o formă sau alta, a cuprins deopotrivă cele trei principate românești, realizarea unirii Țării Românești cu Moldova și formarea statului național român în 1859. Sînt cunoscute manifestările de simpatie din rîndul maselor populare din Ardeal, poziția activă a intelectualității ardelene pentru a demonstra și a obține recunoașterea caracterului românesc al

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Ardealului, pentru unirea cu noul stat național român. Războiul pentru independență — afirmare a voinței poporului român de a scutura pentru totdeauna dominația străină — a prilejuit o nouă manifestare a populației din Ardeal pentru independența României, pentru unirea cu țara. Aceste sentimente au continuat să se dezvolte și au triumfat odată cu formarea statului național unitar, în 1918, ca rezultat al destrămării Imperiului austro-ungar, al afirmării voinței libere, la Alba Iulia, a maselor populare din Ardeal, care în mod unanim au hotărît unirea cu țara, unirea cu România. Formarea statului național unitar a constituit încununarea unor lupte de secole, a năzuințelor românilor de pretutindeni de a-și avea un stat unitar independent, de a trăi liberi, în pace și colaborare cu vecinii, cu alte popoare. [...]

Formarea statului național român, prin unirea Țării Românești cu Moldova, în 1859, a deschis calea dezvoltării mai puternice a forțelor de producție, a trecerii pe calea capitalistă a țării noastre. Un important rol l-au avut războiul de independență, proclamarea independenței depline a României. Dar, odată cu aceasta, au pătruns în țara noastră monopolurile străine, statele imperialiste, care au acaparat și au jefuit bogățiile poporului nostru, împiedicînd dezvoltarea forțelor de producție, a economiei naționale românești.

Chiar după formarea statului național unitar, în 1918, cea mai mare parte a economiei românești, începînd cu petrolul, a continuat să se găsească în mîinile țărilor imperialiste, ale monopolurilor străine.

În ajunul celui de-al doilea război mondial, peste 60% din economia românească era în mîna trusturilor și monopolurilor imperialiste. Din această cauză, România rămăsese o țară agrară, cu o industrie slab dezvoltată. În aceste împrejurări, economia românească a fost aservită complet Germaniei hitleriste, iar România aruncată în războiul antinațional, împotriva Uniunii Sovietice, alături de Germania hitleristă.

Nu trebuie să uităm nici un moment că Partidul Comunist Român a fost singura forță care s-a ridicat cu toată hotărîrea împotriva acestui război, a acționat pentru unirea tuturor forțelor patriotice, antifasciste, a organizat lupta pentru ieșirea din război, pentru înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, în condițiile internaționale favorabile determinate de victoriile armatelor sovietice și ale aliaților, de lupta popoarelor din Europa împotriva fascismului german, a deschis o nouă eră în istoria milenară a po-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

porului nostru. România s-a alăturat, cu întreaga forță, armatelor sovietice, împotriva Germaniei hitleriste, pentru eliberarea deplină a patriei de sub dominația hitleristo-horthystă, și apoi a luptat, dînd jertfe grele, pentru eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la zdrobirea deplină a fascismului. În războiul drept dus împotriva fascismului, poporul nostru a demonstrat că nu a avut nimic comun cu clica militaro-fascistă, care a împins țara alături de Germania hitleristă, împotriva Uniunii Sovietice. Totodată poporul român și-a afirmat astfel glorioasele tradiții de luptă pentru independență și de sprijin al luptei altor popoare împotriva dominației străine, pentru libertate și independență.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a deschis calea înfăptuirii revoluției democratice, a revoluției socialiste și trecerii la construcția socialismului, a asigurat condițiile necesare marilor transformări revoluționare. Poporul român a obținut, sub conducerea Partidului Comunist Român, realizări epocale în dezvoltarea generală a țării.

Într-o perioadă istorică scurtă, România a parcurs mai multe etape istorice și a trecut la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. [...]

Nicolae Ceaușescu — *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 24, Editura politică, București, 1983, p. 10—17.

[...] Crearea statului național unitar, cu șase decenii și jumătate în urmă, a constituit o strălucită victorie istorică a luptei eroice, îndelungate a maselor populare pentru făurirea națiunii române, a marcat împlinirea visului secular al tuturor românilor de a trăi uniți în granițele aceleiași țări, într-un stat unic, liber și independent.

Sărbătorind mărețul eveniment, ne îndreptăm gîndurile cu profundă recunoștință spre marii noștri înaintași, spre toți acei care, cu nestinsă dragoste de țară și popor, au luptat și s-au jertfit pentru mărețele idealuri ale Unirii, pentru unitatea, libertatea și demnitatea patriei noastre scumpe. În aceste clipe solemne, aducem un vibrant omagiu patrioților, revoluționarilor, tuturor forțelor progresiste care au luptat cu înflăcărare pentru idealurile unității naționale, întregului popor român din voința și prin acțiunea căruia s-a realizat năzuința dintotdeauna a românilor.

În acest moment înălțător, nu putem să nu evocăm, chiar și numai sumar, glorioasa istorie a poporului nostru, epopeea perma-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

nenței sale pe milenara vatră strămoșească, eroicele lupte purtate de-a lungul secolelor împotriva asupritorilor străini, pentru păstrarea ființei proprii și formarea națiunii române, pentru libertate și dreptate socială și națională.

Unirea este rezultatul firesc, legic, al îndelungatei dezvoltări istorice a poporului român, al luptei sale pentru dreptul de a fi liber și stăpîn în propria-i țară. Din cele mai vechi timpuri, idealurile unirii, libertății și independenței au însuflețit permanent poporul român, constituind făclia care a luminat, generație după generație, drumul spre dreptate, spre progres, spre o viață mai bună, liberă și demnă. Milenara noastră istorie este jalonată de nenumărate bătălii, de jertfe și sacrificii fără seamăn pentru păstrarea ființei naționale, pentru apărarea drepturilor fundamentale ale poporului. Carpații semeți cu falnicii săi codri seculari, cu rîurile sale milenare, au constituit leagănul de formare și dezvoltare a poporului nostru din cele mai îndepărtate timpuri. Carpații nu i-au despărțit, ci i-au unit întotdeauna pe locuitorii din cîmpiile de la răsărit și apus, de la miazăzi și miazănoapte. În Carpați s-au format caracterul poporului român, dîrzenia, vitejia, bunătatea și omenia, mîndria și neînfricarea în luptă.

După vremurile de adîncă restriște, cînd s-au perindat pe aceste meleaguri popoarele migratoare, românii, preocupați de refacerea unității de neam, au întemeiat primele formațiuni statale noi, dezvoltate și consolidate apoi pentru a ține piept agresiunilor, încercărilor de cotropire din afară. Statele române feudale conduse de mari domnitori și căpitani de oști, ca Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Ioan Vodă cel Cumplit, Vlad Țepeș și atîția alții, s-au împotrivit cu eroism năvălirilor străine, în special Imperiului otoman, înscriind pagini de glorie nepieritoare în letopisețul libertății și neatîrnării patriei.

Idealul poporului român și-a găsit o înaltă expresie în unirea Țării Românești, Transilvaniei și Moldovei, în anul 1600, de către marele voievod Mihai Viteazul. Așa cum arăta Nicolae Bălcescu : *„Mihai realizase acum visarea iubită a voievozilor cei mari ai românilor. Acum românul s-a înfrățit cu românul și cu toți au una și aceeași patrie, una și aceeași cîrmuire națională, astfel precum au fost din vremile uitate ale vechimii“.*

Împrejurările istorice — mai cu seamă intervenția imperiilor străine — au dus la desființarea statului unitar centralizat realizat de Mihai Viteazul. Dar ideea unirii țărilor românești, idealurile făuririi unui stat unitar puternic pe pămîntul vechii Dacii au rămas mereu vii în conștiința poporului, dinamizînd voința sa de luptă, reprezentînd forța motrice a luptei pentru dreptate socială și națio-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

nală, pentru progres și civilizație. [...] Revoluția din Transilvania de la 1784, condusă de Horea, Cloșca și Crișan, și revoluția din 1821, din Țara Românească, condusă de Tudor Vladimirescu, au pus puternic în evidență atît marile resurse revoluționare ale maselor populare, cît și năzuința imperioasă spre unitate a celor trei principate românești. Asemenea eroilor legendari, în întreaga sa istorie milenară poporul român a găsit mereu în sine puterea de a renaște, chiar și după cele mai grele înfrîngeri, ridicîndu-se la luptă cu și mai multă forță. Victoriile obținute i-au sporit, de asemenea, elanul și neînfricarea, îndemnîndu-l să continue neabătut eforturile și bătăliile pentru împlinirea năzuințelor sale vitale. Exprimînd parcă simbolic această realitate, Karl Marx, scriind despre răscoala lui Horea, spunea că acesta a devenit *„simbolul renașterii Daciei"*.

Un moment de importanță deosebită în creșterea conștiinței de sine a poporului român, al luptei pentru libertate socială și națională, în care a fost puternic afirmată voința de unitate și independență a românilor din toate cele trei principate românești, l-a constituit revoluția burghezo-democratică de la 1848. În centrul ei s-au aflat, în toate principatele române, ca obiective fundamentale, înlăturarea rînduielilor vechi feudale, scuturarea oricărei dominații și asupriri străine, dezvoltarea economico-socială a poporului pe drumul progresului, făurirea unei Românii moderne, unite și libere.

Marile idealuri ale revoluției de la 1848, pentru care au luptat masele largi ale poporului român, aveau să rodească la 24 ianuarie 1859 cînd, prin *„Actul energic al întregii națiuni române"*, cum spunea Mihail Kogălniceanu, s-a făurit unirea Moldovei cu Muntenia, creîndu-se statul național român modern. Prin acțiunea lor energică, masele populare au dejucat, deopotrivă, manevrele unor cercuri reacționare interne, ca și intențiile unor puteri europene care-și vedeau stînjenite, prin crearea unui stat național român, planurile expansioniste în această parte a continentului. Unirea principatelor a avut o uriașă însemnătate pentru evoluția social-politică a poporului nostru, ea a deschis noi perspective dezvoltării forțelor de producție, angajării României pe drumul civilizației moderne, constituind un moment epocal în procesul plămădirii statului național unitar român.

O etapă nouă, calitativ superioară în dezvoltarea societății românești, a marcat dobîndirea independenței de stat în 1877, prin lupta armată eroică a poporului împotriva Imperiului otoman. Cucerirea independenței a inaugurat o eră nouă în existența României, în afirmarea națiunii române pe calea progresului și civilizației materiale și spirituale, în participarea sa la viața comunității internaționale a popoarelor libere. Deosebit de semnificativ pentru conștiința uni-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

tăţii poporului este participarea la războiul de independenţă, în rîndurile forţelor armate, a românilor veniţi din Transilvania. În această perioadă, situaţia populaţiei româneşti din Transilvania cunoaşte o deosebită înrăutăţire. Crearea dualismului austro-ungar în cadrul Imperiului habsburgic şi includerea Transilvaniei în Ungaria prin lichidarea statutului de principat autonom de care se bucurase timp de sute de ani a avut consecinţe grave pentru români. În loc să se îndeplinească promisiunile făcute în cursul revoluţiei burghezo-democratice, de acordare a unor drepturi mai largi românilor, în Transilvania se desfăşoară un proces de asimilare forţată, urmărind — evident, fără nici o şansă de izbîndă — schimbarea realităţilor istorice, deznaţionalizarea românilor şi modificarea structurii şi caracterului populaţiei. Se poate spune că prin această politică de restrîngere şi chiar lichidarea completă a drepturilor românilor — fapt criticat şi de cercuri şi personalităţi progresiste maghiare — perioada respectivă s-a înscris ca cea mai neagră din istoria poporului român din Transilvania.

Existenţa statului naţional român şi cucerirea independenţei au exercitat o puternică atracţie asupra românilor care se aflau sub dominaţia Imperiului austro-ungar. Aceasta a dus la intensificarea luptei împotriva dominaţiei străine, pentru făurirea statului naţional unitar român. În cadrul unor mari acţiuni de masă, în adunări populare şi în presă, se făcea tot mai puternic auzită chemarea la unirea Transilvaniei cu patria mamă. La Conferinţa românilor ţinută la Sibiu, în mai 1881, s-a creat Partidul Naţional Român, prin unificarea celor două partide româneşti din Banat şi Transilvania şi s-a adoptat un program de luptă împotriva dominaţiei Imperiului austro-ungar.

Acţiunea memorandiştilor, eşuată ca şi alte încercări ale unor oameni politici de a trata drepturile naţionale ale poporului român la curtea de la Viena sau în Dieta de la Budapesta, nesocotirea protestelor largi ale opiniei publice au dus la pierderea iluziilor că românii îşi pot împlini idealurile lor vitale prin bunăvoinţa asupritorilor. A reieşit încă o dată clar că singura cale ce rămînea pentru poporul român din Transilvania asuprită de a-şi dobîndi drepturile legitime era calea luptei. Masele largi populare au respins alternativa cerşirii sau aşteptării pasive a libertăţii şi neatîrnării şi au păşit ferm pe drumul luptei pentru eliberarea de sub dominaţia Imperiului austro-ungar şi pentru unirea cu ţara.

Războiul imperialist din anii 1914—1918 a determinat profunde schimbări în situaţia internaţională, în raportul de forţe mondial. În această perioadă a avut loc victoria Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, care a dus la răsturnarea Imperiului ţarist, închisoa-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

rea popoarelor cum îl denumea Lenin, una din forțele cele mai reacționare ale timpului. Revoluția din Octombrie a constituit un eveniment de însemnătate epocală, deschizînd drumul eliberării popoarelor de sub dominația străină, lichidării exploatării și asupririi, edificării noii orînduiri sociale — socialismul. Înfrîngerea puterilor centrale, în coaliția cărora se găsea Austro-Ungaria, și ridicarea la luptă a popoarelor asuprite au determinat dezmembrarea Imperiului habsburgic și crearea pe ruinele sale a unor state naționale independente, printre care Cehoslovacia și Serbia.

Analizînd politica imperialistă a puterilor coloniale din Europa, Lenin sublinia că „*în special politica dusă și de Austria și de Rusia, atît în timp de pace, cît și în timp de război, e o politică de înrobire a națiunilor, și nu de eliberare a lor*“ și, definind epoca imperialismului, menționează că „*această epocă nu exclude cîtuși de puțin războaiele naționale, de pildă cele purtate de state mici (să zicem anexate sau asuprite din punct de vedere național) împotriva puterilor imperialiste, după cum nu exclude nici mișcările naționale pe scară largă în Răsăritul Europei*“. Comentînd lucrarea lui Iunius, Lenin apreciază că acesta judecă foarte bine relevînd „*lipsa de viabilitate a Austriei*“ și afirmînd că „*monarhia habsburgică nu este organizația politică a unui stat burghez, ci doar o uniune șubredă a cîtorva clici de paraziți sociali*“, și că „*lichidarea Austro-Ungariei nu reprezintă istoricește decît o continuare a destrămării Turciei fiind, ca și aceasta, o necesitate a procesului istoric de dezvoltare*“.

Desfășurarea evenimentelor, istoria au confirmat pe deplin analiza politică făcută epocii primului război mondial de Lenin, ca și de alți gînditori și oameni politici, ducînd la prăbușirea imperiilor absolutiste asupritoare, inclusiv la lichidarea Austro-Ungariei. Aceste împrejurări au creat noi premise și pentru eliberarea românilor din Transilvania, pentru realizarea unității noastre naționale. Dornică să-și realizeze năzuințele de veacuri, România s-a alăturat puterilor Antantei care recunoscuseră drepturile istorice ale poporului român asupra teritoriilor cotropite de Austro-Ungaria. În acest război România a dat un greu tribut de sînge în lupta împotriva cotropitorilor germani, pentru apărarea gliei strămoșești.

Desfășurarea evenimentelor, viața, istoria însăși demonstrează cu putere caracterul revoluționar, profund progresist al lichidării imperiilor absolutiste în primul război mondial, ca și necesitatea legică a formării, pe ruinele lor, a statelor naționale ale popoarelor asuprite în trecut.

Lupta poporului român pentru făurirea statului național unitar a avut un caracter larg popular, antrenînd clasa muncitoare, țărăni-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

mea, intelectualitatea, celelalte forțe sociale și politice. Marile manifestații și demonstrații organizate în tot cursul anului 1918, participarea de masă la acțiunile inițiate de societățile românești din Transilvania exprimau elocvent aspirațiile de libertate ale acelei părți a poporului român care se afla sub dominația austro-ungară. În același timp, mari personalități ale vieții culturale și sociale din Transilvania au militat cu ardoare în cadrul unor manifestări organizate în străinătate, în publicațiile vremii, pentru afirmarea dreptului istoric al poporului român la libertate, la unirea într-un singur stat suveran și independent.

Către sfîrșitul anului 1918, lupta pentru formarea statului național unitar a intrat într-o etapă finală. La 18 octombrie 1918, în Transilvania s-a constituit Consiliul Național Român Central, „*ca unicul for care reprezenta voința poporului român*", format din 6 reprezentanți al Partidului Social Democrat și 6 reprezentanți ai Partidului Național Român. Pe întreg teritoriul Transilvaniei s-au format consilii naționale regionale, locale și gărzi naționale, ca organe ale mișcării populare democratice pentru unire, care, practic, au luat în mîinile lor conducerea generală, și-au asumat rolul de forțe conducătoare ale vieții economico-sociale. În același timp, din inițiativa Consiliului Național Român Central, a fost organizată o mare adunare populară la care românii și-au exprimat hotărît în fața lumii întregi voința lor de unire.

La 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia, pe Cîmpul lui Horea, peste 100 000 de muncitori, țărani, intelectuali, meseriași au adoptat istorica Declarație, prin care a fost proclamată solemn „*Unirea Transilvaniei și Banatului cu România, pentru toate veacurile*". Relevînd semnificația acestui eveniment epocal, ziarul „Dacia" a scris : „*Știam că va veni. Așteptam numai ceasul binecuvîntat cînd acest măreț act național să iasă la lumină, împins ca de puterea legilor eterne ce conduc răsăritul soarelui*".

Desfășurarea evenimentelor istorice a demonstrat cu putere că Unirea de la 1 Decembrie 1918, care a dus la crearea statului național unitar român, a fost rezultatul nemijlocit al luptei hotărîte a celor mai largi mase populare, a întregului popor, un act în deplină concordanță cu drepturile inalienabile ale românilor, cu realitatea obiectivă, cu cerințele legice ale dezvoltării istorice sociale.

Conferința de pace încheiată în 1920, la 2 ani după realizarea de fapt a unirii Transilvaniei cu România, n-a făcut decît să consfințească o realitate concretă, obiectivă. Unirea nu este rezultatul tratativelor de pace, al Tratatului de la Trianon, ea fusese hotărîtă și realizată prin lupta maselor populare din Transilvania și Româ-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

nia încă din 1918. Tratatul de pace de la Trianon nu putea să nu recunoască această realitate impusă prin lupta întregii naţiuni române. Nimeni nu mai putea schimba judecata istoriei, voinţa dîrză a unui întreg popor hotărît, după secole de dezbinare impusă, să trăiască unit, în independenţă şi pace, colaborînd prietenește cu toţi vecinii săi, cu toate popoarele lumii.

Unirea a creat în rîndurile întregului popor român un profund sentiment de demnitate şi firească mîndrie naţională, determinînd un puternic entuziasm în cele mai largi mase populare.

Măreţul act al Unirii a fost salutat şi s-a bucurat de larga aprobare a celorlalte naţionalităţi din Transilvania şi Banat, inclusiv a unor cercuri şi forţe progresiste maghiare. În ianuarie 1919, oamenii muncii de naţionalitate germană din Transilvania, întruniţi la Mediaş, au hotărît în unanimitate recunoaşterea unirii Transilvaniei cu România, şi au trimis poporului român *„Salutul frăţesc cu urările cordiale la îndeplinirea idealurilor sale naţionale"*. Aceeaşi atitudine au adoptat şi şvabii din Banat, care, întruniţi în congresul de la Timişoara în august 1919, şi-au exprimat dorinţa unirii cu România, considerînd că hotărîrea de la Alba Iulia este o chezăşie pentru dezvoltarea lor etnică şi culturală.

Este demn de subliniat faptul că, după desfăşurarea revoluţiei proletare din Ungaria, conducătorul revoluţiei, Bela Kun, denunţînd poziţia fostului guvern al ţării care, *„invocînd aşa-zisul drept istoric, deducea din vechea subjugare dreptul de a continua oprimarea"*, declara oficial într-o telegramă trimisă guvernului român că guvernul revoluţionar maghiar *„recunoaşte fără nici o rezervă toate pretenţiile teritorial-naţionale"* ale României. Odată înfăptuită aspiraţia legitimă a românilor, Bela Kun aprecia că *„de acum înainte poate domni pacea între noi"*.

Conducători de state şi guverne dintr-o serie de ţări, ca de pildă Statele Unite ale Americii, Marea Britanie, Franţa, Italia şi altele, importante personalităţi ale vieţii politice internaţionale recunoşteau legitimitatea unirii românilor şi-şi declarau sprijinul faţă de statul naţional unitar român. Preşedintele S.U.A., Wodrow Wilson, adresîndu-se guvernului român, scria : *„Guvernul S.U.A. este martorul marilor suferinţe şi jertfe ale poporului român pentru cauza libertăţii, în faţa duşmanilor şi asupritorilor săi. Simpatizînd cu spiritul unităţii naţionale şi cu dorinţele românilor din toate regiunile, Guvernul S.U.A. nu va pregeta să-şi impună influenţa la timpul oportun pentru ca drepturile politice şi teritoriale furate poporului român să fie realizate şi asigurate împotriva oricărui atac din străinătate"*. La rîndul său, premierul englez, David Lloyd, declara : *„Înainte ca puterile să ajungă să examineze pacea austriacă,*

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ele erau confruntate cu fapte săvîrșite și ireversibile. Ceea ce se prevăzuse cu multă vreme înainte — prăbușirea «Imperiului jefuitor» austro-ungar — se realizase în practică, dar într-un ritm neașteptat de rapid și într-un mod complet ireparabil". Într-un mesaj către șeful statului român, Președintele Franței, Raymond Poincaré, manifestîndu-și simpatia și sprijinul față de revendicările poporului român, își exprimă încrederea că pacea „*va consacra victoria dreptului și realizarea unității naționale a poporului român !*". Actul unirii s-a bucurat de recunoașterea, într-o formă sau alta, a tuturor statelor cu care România întreținea relații diplomatice și a stîrnit un ecou profund favorabil în rîndul a numeroși exponenți ai opiniei publice mondiale, a constituit un îndemn la lupta popoarelor pentru scuturarea dominației străine, pentru formarea statelor naționale independente. [...].

Evocînd evenimentele care au dus la realizarea Unirii, putem afirma, cu deplin temei, că făurirea statului nostru național unitar a fost opera întregului popor, a maselor populare din toate principatele locuite de români, constituind încununarea victorioasă a luptei seculare duse de cele mai înaintate forțe, de cărturarii și marii gînditori ai neamului, de întregul nostru popor.

Odată cu intrarea pe scena istoriei a clasei muncitoare, cu formarea partidului ei politic, mișcarea muncitorească revoluționară, socialiștii români au jucat un rol activ în lupta pentru constituirea statului național unitar român. Muncitorimea vedea în unire calea spre înfăptuirea unor rînduieli mai bune și mai drepte, a unei societăți noi, fără exploatați și exploatatori. Salutînd unirea, Comitetul executiv provizoriu al Partidului Socialist și Comisia generală provizorie a sindicatelor din România subliniau în Declarația din februarie 1919 : „*România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine*".

Făurirea statului național român unitar a creat condiții pentru un progres mai puternic al forțelor de producție, a dat noi perspective dezvoltării economico-sociale a țării, creșterii forței și avîntului mișcării muncitorești, revoluționare și progresiste. [...]

Nicolae Ceaușescu — *Expunere la Adunarea festivă consacrată sărbătoririi a 65 de ani de la făurirea statului național unitar român, 1 decembrie 1983*, Editura politică, București, 1983, p. 5—14.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

1600
PRIMA UNIRE A ROMÂNILOR

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

1

Muftiul Bostanzade Mehmed privitor la pregătirea unei răscoale antiotomane în Transilvania, Țara Românească și Moldova.

[1593]

Telhîs* al müftiului efendi
prezentat sultanului Murad

Cu voia lui Allah, se raportează înaltului tron că noaptea trecută a dispărut solul Transilvaniei ; este ciudat că, repezindu-se oameni în împrejurimi, nu se depun străduințe pentru găsirea lui, căci fuga lui este semn al răscoalei Transilvaniei ; [...] Transilvania se va răscula, atunci Țara Românească și Moldova se vor răzvrăti și ele ; este necesar să se facă pregătiri de pe acum. Trebuie ca însuși padișahul meu să se ocupe personal de aceste chestiuni. Paza țării islamice este datoria padișahului. Pentru paza părților Țării Românești și Moldovei este nevoie de un număr de oști ; neglijența nu este o cale. Chiar dacă raportînd astfel de probleme producem supărare, nu avem ce face ; este necesară apărarea țării islamice, iar grija față de credința și fericirea padișahului meu este datoria noastră. Am raportat de atîtea ori despre aceste probleme, am îndrăznit de atîtea ori, (dar) nu au fost ascultate. Zicîndu-se „de ce nu prezentați situația ?!“ rugătorul dv. este refuzat ; de ce

* Raport scurt prezentat sultanului de către marele vizir sau de alți demnitari, dar numai prin intermediul primului, în probleme ce reclamau rezoluția personală a sultanului.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

nu acceptați ? Porunca și firmanul sînt ale Măriei Sale, califul lui Allah.

Răspunsul ilustru al răposatului și milostivului sultan, Măria Sa Murad.

Vorba dumneavoastră plăcută este oricînd binevenită inimii noastre ; stă în puterea lui Allah să fiți despovărat de griji ; tot ceea ce va fi necesar se va aduce la îndeplinire.

(Mihai Viteazul în conștiința europeană, vol. I, p. 68 ; orig. turc ; vezi Documente-anexe, nr. 1)

2

Istoricul englez Richard Knolles despre personalitatea lui Mihai Viteazul și acțiunea sa politico-militară și diplomatică pentru realizarea unirii celor trei țări române.

[1593—1600]

[...] Exista la Craiova [...] un nobil bărbat, Ion Mihai, fiul voievodului Petru, predecesorul menționatului Alexandru, care era bine cunoscut în sînul poporului pentru onorabilitatea tatălui său, privilegiile nașterii sale, calitățile personale și înălțimea staturii sale ; la fel a fost pentru zelul său față de religia creștină, pentru dragostea sa față de țară, pentru amabilitatea sa față de egali și gentileța față de inferiori, pentru dreptatea conduitei sale, constanța și bunătatea sa către aceștia, nu mai puțin plină de milă ; și pentru alte virtuți nobile ale gîndirii sale eroice și a înclinării naturale pentru înfăptuiri în problemele mari, pentru înțelepciunea sa adîncă și prevederea sa rapidă, pentru cuvîntul său dulce și plăcut, evitarea oricărei afectări, foarte darnic către toți oamenii buni, a cărui faimă sporea tot mai mult atît pentru onoarea casei sale cît și pentru propriile sale virtuți [...]. Astfel Mihai prin bunătatea lui Dumnezeu a fost învestit de către Murad cu mare solemnitate voievod al Valahiei, iar starea oprimată și aproape desperată a acestei țări cîndva foarte înfloritoare s-a ridicat din nou puțin cîte puțin (deși nu fără remedii foarte aspre și violente așa cum o impun adesea situațiile extreme) și [țara] începu acum din nou să ridice capul și să aspire la vechea libertate și onoare. La începutul domniei lui Mihai, Alexandru, predecesorul său, vinovat în con-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

știința sa de conducerea rea și rușinoasă a unei provincii atît de nobile și mari, iar acum temîndu-se că va fi tras la răspundere, a fugit în secret [...]

Să ne întoarcem din nou la Transilvania și Valahia pentru a vedea cum s-a comportat acolo între timp voievodul Mihai. Cardinalul Báthory zdrobit și ucis, iar țara Transilvaniei adusă din nou sub ascultarea împăratului, voievodul [Mihai] prin solii săi îi comunică numaidecît [împăratului] despre acțiunile sale cu deplinul lor succes, precum și proiectul ce avea de a intra în Moldova, căci se relatase de către toți și de asemenea se credea că Sigismund, fostul principe (deloc mișcat de moartea vărului său cardinalul și de revolta țării sale), ajutat de turci, tătari, poloni și moldoveni va încerca acum vreo acțiune mare pentru a recîștiga Transilvania [...]. Acești soli [otomani] (cum s-a arătat) au făcut tot ce puteau să-l îndepărteze pe acest valoros și renumit bărbat, împreună cu țările Transilvania și Valahia de la împărat, supunîndu-se turcilor ; deși el rar a vorbit cu ei sau niciodată dar fie mai înainte sau după, el avusese consfătuiri cu domnul Ungnad și Székely (comisarii împăratului) privitor la cererile lor ; protestînd totdeauna către ei de a nu ceda cu nici un preț fără consimțămîntul și aprobarea împăratului. Mehmed, fiind încunoștințat de aceasta [că Mihai cu nici un preț n-a spus sau acționat în sensul de a-l părăsi pe împărat], îi dădu prin aceiași soli să înțeleagă felul cum purta el discuții cu împăratul privitor la pace (cum de fapt s-a întîmplat prin întîlnirea pașalelor la Pressburg), ceea ce dacă se realizează va fi totul bine ; iar dacă nu, atunci, va fi bine pentru el, între timp avînd totuși vreme să vadă cu înțelepciune propria sa situație și să se supună protecției sale, el [sultanul] fiind în stare să-l apere mai degrabă decît prețul zadarnic al unei constanțe nebunești, aventurîndu-se cu tot ce avea într-o primejdie și distrugere absolut sigure. I-a promis, ca recompensă a loialității sale, să-i dea pentru vecie țările Transilvania, Valahia și Moldova și pentru trebuințele sale să-i furnizeze atît trupe cît și bani, i-a oferit mai mult : să-l facă mare comandant în armata sa din Ungaria și pașă al Timișoarei, ca prieten al său, gata în orice vreme să-l ajute cu 50 de mii de călăreți și infanteriști (după cum va fi trebuința) împotriva împăratului, rezervîndu-și lui însuși tot ce ar cuceri în plus, pentru toată bunătatea și amabilitatea cerîndu-i numai să-i fie loial. Toate aceste oferte voievodul le arătă comisarilor imperiali, continuînd să declare că nu se va îndepărta niciodată, ci va sta ferm alături de împăratul creștin. Totuși, ca un bărbat doritor să-și îmbunătățească situația, a profitat de ocazie să ceară împăratului țara Transilvaniei, ocupată de el atît de recent, ca moștenire pentru totdea-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

una pentru el și fiul său, cu orașele de frontieră care au aparținut în timpurile trecute Transilvaniei și cu tot ce ar urma să cucerească de la turci, să fie ale sale și ale fiului său [...]. Sigismund și Ieremia, voievodul Moldovei, auzind de venirea lui rapidă și de forța lui mare, au socotit mai potrivit, găsind forțele lor proprii prea slabe, să-l evite, retrăgîndu-se din Moldova, dincolo de frontierele Poloniei, ca acolo să adune putere mai mare și numai astfel să-l întîmpine. Cît privește pe voievodul Ieremia, el nu primise de la turci forțele ce i se promiseseră și pe care continua să le aștepte. Voievodul Mihai în acest timp (în care inamicii lui fugeau astfel) intrînd în Moldova cu foc și sabie, ocupă cea mai mare parte a acesteia, oamenii înfricoșați ai țării predîndu-i-se lui de îndată ce sosea, mai degrabă fiindcă voievodul lor Ieremia (pus în scaun de poloni, dar tributar turcului) impusese dări foarte grele, fiecare om trebuind să plătească un ducat, lucru pentru care ei îl urau cumplit. Însă aici în Moldova voievodul Mihai (continuînd să aibă cu sine pe unul din comisarii împăratului în Transilvania, slujitor foarte de încredere, care relatează fidel despre felul cum se proceda) după plecarea lui Sigismund și Ieremia, inamicii săi, n-a stat mult ; dar auzind că aceștia s-ar fi retras spre granițele Poloniei, porni fără nici o amînare împotriva lor și la 8 mai îi găsi la cetatea Hotin, aproape de fluviul Nistru, fiind cu o armată de 30 de mii, formată din moldoveni, polonezi, turci și tătari cu care dădu o bătălie foarte aspră și crudă, care începu pe la orele zece înainte de prînz și care s-a desfășurat cu mare curaj dar și cu mare îndîrjire de ambele părți pînă seara. În care timp norocul valahilor a avut precădere, inamicii săi punîndu-se în cele din urmă pe fugă și fiind uciși acolo 8 mii, pe lîngă mulți alții înecați în fluviul Nistru, pe cînd valahii pierdură doar două mii. Privitor la Sigismund și Ieremia unii relatează că, după această înfrîngere, ar fi fost dați pierduți, alții spunînd că ar fi fost uciși, iar alții că s-ar fi înecat în timpul fugii. Totuși adevărul era că au scăpat prin fugă amîndoi, spre marea tulburare a lor ca și a țării lor. După această victorie importantă, Mihai ocupînd restul Moldovei, a chemat poporul să-i jure supunere împăratului, lui însuși și fiului său, spre marea ofensă a polonilor, dar în special a marelui cancelar, un bătrîn inamic al Casei de Austria. Au urmat tulburări mai mari decît mai înainte, la frontierele acelei țări curgînd mai departe sîngele multor creștini, pe care îl puteau folosi mai bine contra dușmanului de moarte în apărarea comunității creștine. Totuși cele trei țări războinice și de graniță, Transilvania, Valahia și Moldova, bastioanele cele mai sigure ale acestei părți a creștinătății și foarte expuse furiei inamicului comun, erau încă o dată

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

unite sub ascultarea împăratului pentru marea binefacere (fără îndoială) a comunității creștine și spre nemulțumirea turcilor. [...]

(Mihai Viteazul în conștiința europeană, vol. II, p. 88, 96, 97, 98 ; orig. engl. ; vezi Documente-anexe nr. 2.)

3

Istoricul italian Lazaro Soranzo despre originea comună și unitatea de neam a locuitorilor Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești

[1595]

[...] Fără îndoială, transilvănenii sînt socotiți printre cei mai războinici oameni din Europa. Aceștia, împreună cu moldovenii și cu valahii, sînt vechii daci, atît de temuți de romani, care învinseseră armatele lui Domițian, romanii înșiși fiind forțați să plătească tribut sub același Domițian, sub Nerva și la începutul domniei lui Traian, pentru ca să nu treacă Dunărea cauzîndu-le pierderi ; turcii o știu foarte bine, din cauza înfrîngerilor pe care le-au suferit, de mai multe ori [...].

(Mihai Viteazul în conștiința europeană, vol. II, p. 246 ; orig. ital. ; vezi Documente-anexe, nr. 3.)

4

Istoricul transilvănean Ștefan Szamosközy despre împrejurările politico-militare ale unirii Transilvaniei cu Țara Românească și intrarea lui Mihai Viteazul în Alba Iulia.

[1599, noiembrie, 1]

[...] Mihai, voievodul Valahiei, acest om cu o inteligență ascuțită [...], folosindu-se de prilejul oferit de surprinzătoarea schimbare a principilor din Transilvania, a început să se gîndească cum

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ar putea să aducă pe transilvăneni sub suveranitatea lui și să-i oblige [...] să accepte angajamentele încheiate anterior cu împăratul Rudolf și întărite prin jurămînt. În sinea lui el a chibzuit, dealtfel, că dacă Transilvania se supune tutelei turcești, atunci el este amenințat de pieire sigură și va ajunge, mai devreme sau mai tîrziu, din cauza turcilor, transilvănenilor, eventual și a moldovenilor, în mare pericol, deoarece, datorită situației ivite în Transilvania, nu poate fi sprijinit cu armată și bani nici de germani și nici el nu se poate angaja cu forțe proprii în războiul contra turcilor, Valahia fiind la o mare distanță de Germania și Ungaria. Chibzuind astfel a început să adune din regiunile învecinate, chiar și din Transilvania, o armată și mai mare ca înainte [...].

[...] Mihai, cîștigînd dintr-o singură bătălie războiul împotriva principelui Andrei, porni spre Alba Iulia. La începutul lui noiembrie a intrat în marș triumfal în oraș ; la apropierea lui au venit în întîmpinare grupuri de preoți îmbrăcați în negru, în frunte cu episcopul Demeter, care în acest timp se afla la Alba Iulia, după ce mai înainte depusese jurămîntul pentru împăratul Rudolf, și a păstrat consecvent credința față de Mihai. I-a urat bun venit, apoi după salutul festiv s-a rugat pentru el, implorînd cerul să domnească mult timp în țara dobîndită, în sănătate, să obțină victorii după victorii.

Cu prilejul intrării în Alba Iulia, Mihai era încălecat pe roibul său de sînge nobil, măreț și de culoare alb-albastru. În fața lui erau duși de căpăstru alți opt, toți înșeuați cu harnașament scump cu aur și argint. El era îmbrăcat cu o mantie albă de mătase, țesută cu fire de aur, și cu o haină făcută din același material. Pe tivul din față al mantiei erau brodați într-o dungă lată, pe mai multe rînduri, șoimi — pasărea din emblema familiei — ca și cum s-ar ciupi unul pe celălalt cu pliscurile lor. De cingătoare atîrna o sabie de aur ornată cu cincizeci de nestemate roșii. Căciula ce-i acoperea capul era ornată cu pene din smoc negru de cocor din Baleare. Picioarele lui erau acoperite pînă la glezne de încălțăminte făcută din piele de marochin, așa-zisul cîrmăziu, purpuriu galben, șnurul ce lega încălțămintea și acoperea gamba piciorului pînă la genunchi — de asemenea din mătase galbenă — strălucea de mărgăritare cusute des. Pășea plin de demnitate, mîndru și îmbrăcat prea împodobit chiar și pentru jocuri de sărbătoare sau pentru nuntă, ca și cum cu această pompă ar fi dat ultima cinstire Transilvaniei înmormîntate [...]. Așa a intrat în sunetul goarnelor, al tobelor și al altor instrumente, prin poarta György și s-a îndreptat spre palatul princiar. Pe unde mergea, călăreau în urma lui boieri

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

și alți nobili renumiți, însoțiți de șiruri lungi de oșteni și de oameni înarmați. În urma voievodului se aduceau steagurile princiare ale Báthoreștilor, ornate cu blazonul cu dinte de balaur, cucerite în război. [...]

(Mihai Viteazul în conștiința europeană, vol. II, p. 161, 178; orig. magh.; vezi Documente-anexe, nr. 4.)

5

Germanico Malaspina către cardinalul Cinzio Aldobrandini despre atitudinea lui Mihai Viteazul față de Transilvania.

1599, noiembrie, 14, Alba Iulia

[...] Mihai se sui în trăsura mea și eu îi vorbii de tot ceea ce credeam că trebuie pentru a-l îndupleca să se întoarcă îndărăt, asigurîndu-l că nu putea face un mai mare bine creștinătății, și că n-avea nici un cuvînt să pună la îndoială că domnul cardinal [Andrei Báthory] și Transilvania n-ar fi supusă la aceeași soartă ca și Țara Românească, și n-ar fi meniți să fie dușmani veșnici ai turcilor, în unire cu împăratul [Rudolf al II-lea]. El răspunse că n-a venit din poftă de stăpînire, nici din setea ce ar avea să verse sîngele creștinilor, fiind el numai cu gîndul de a-l vărsa pe al turcilor, și că-i era de ajuns să poată trăi în siguranță în a sa Țara Românească, în care cu o singură arătură, împrăștiind sămînța răsare grîul, ceea ce nu se întîmplă în Transilvania; că împăratul creștinilor, cu 14 scrisori l-a îndemnat și împins să răzbune jignirile pe care maiestatea sa le primise de la cardinal și de la această națiie. [...] A adăugat apoi, totodată, că și turcii l-au îndemnat să întreprindă acest lucru și să nu cred că dacă el n-ar sta bine cu turcii, sînt 20 000 în preajma Țării Românești, ei n-ar fi ocupat țara, lipsită, cum se află acum, de apărare. A început apoi a-mi povesti cu multe jurăminte că atunci cînd a aflat despre înălțarea cardinalului la acest principat, a fost foarte mulțumit sperînd că alianța pe care o avusese cu Sigismund nu numai că va fi păstrată, dar va mai fi lărgită, deoarece țara lui și această țară sînt atît de împreunate și legate una de alta, încît căzînd una cade și cealaltă și păstrîndu-se una se păstrează și cealaltă; dar domnul

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cardinal, de îndată ce a fost ales principe, i-a trimis vorbă să părăsească țara, pentru că nu-l suferă turcii, și el, cardinalul, era hotărît să se alieze cu turcii. Și din această pricină, fiind el pe de o parte hotărît să trăiască și să moară ca dușman al turcilor, iar pe de alta, văzînd că nu pune nici un temei, ba chiar, avea a se teme din partea aceasta, a început din acel ceas a se gîndi să-și întocmească o armată cu scopul fie să smulgă această provincie din mîinile cardinalului, sau, dacă l-ar găsi pe domnia sa prea-ilustră așa de puternic, încît să nu poată spera în victorie, să treacă în Ungaria, în ajutorul împăratului [...]. A continuat apoi cuvîntarea sa pentru a-mi arăta nevoia ce l-a silit să năvălească în această țară : și anume că ar fi prins niște scrisori și mi le arătă să le văd, din care s-a încredințat că domnul cancelar al Poloniei [Jan Zamoyski] și Ieremia, domnul Moldovei și cardinalul s-ar fi înțeles între ei să unească împreună Polonia, Moldova, Țara Românească și Transilvania, fiind încredințați că datorită acestei coaliții vor putea aștepta în pace sfîrșitul războiului din Ungaria și poftind pe unguri să meargă pe urmele lor, și să lase (cum zicea Mihai) pe nemți să se scarpine de această rîie, și în acest timp ei ar aduna cît mai mulți bani, pentru ca — fie că vor ieși biruitori turcii, fie că vor ieși biruitori creștinii — ei să aibă la îndemînă atîtea forțe încît să se poată apăra fie de unul, fie de altul ; și că pentru a duce la sfîrșitul dorit această alianță, ei nu mai aveau de învins nici o altă piedică decît să-l înlăture pe el din domnia Țării Românești, dar el, aflînd de aceasta, le-a luat-o înainte, și speră să ocupe Moldova ; și acele țări pe care cancelarul, Ieremia și cardinalul doreau să le țină de o parte în așteptare, el voia să le înarmeze și să întoarcă forțele lor împotriva turcilor ; și dacă împăratul și sanctitatea sa i-ar fi dat ajutor în această iarnă, cînd e anotimpul bun și potrivit pentru a lovi pe turci, pentru că atunci sînt fără putere, el și-ar fi pus capul că în vara aceasta creștinii nu ar fi văzut față de turc, și deci văzînd eu scopurile sfinte pe care le urmărea, și neputînd eu tăgădui că toți acești reprezentanți ai stărilor n-ar fi sperjuri și că domnul cardinal n-ar fi deposedat pe împărat de ce este al lui, să îndemn pe cardinal să se întoarcă spre a-și păstori biserica sa. Dar eu, respingînd cu argumente temeinice și adevărate ceea ce-mi propunea el și făcîndu-l să înțeleagă paguba ce ar ieși, din cauza lui, pentru creștinătate, el s-a mulțumit ca eu să mijlocesc o împăcare. [...]

(*Călători străini...*, vol. IV, p. 158—160 ; orig. ital.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

6

Afanasie Vlasiev referitor la convorbirile avute cu trimişii lui Mihai Viteazul despre unirea Transilvaniei cu Ţara Românească.

[1599, noiembrie, 20]

La 20 noiembrie a venit acasă la ambasadorul ţarului şi la diacul de dumă Afanasie Vlasiev trimisul domnului muntean Mihai, Petru Armeanul, însoţit de alţii, şi intrînd vorbi aşa : Domnul nostru, Mihai, domnul Ţării Româneşti, ne trimite cu veşti către Măria Sa ţarul cum că din mila lui Dumnezeu Mihai voievod cuceri Transilvania, cuprinse oraşele şi fu ucis transilvanul Andrei Báthory, iar apoi merse împotriva turcilor peste Dunăre, cale de trei zile, mai-mai pînă la Constantinopol. Ne-a poruncit Mihai voievod a-ţi relata aceasta şi ţie, ambasadorul Măriei Sale ţarului, deoarece marele suveran — ţar şi mare cneaz, Boris Feodorovici, autocrat al Rusiei, l-a miluit pe Mihai voievod şi Mihai voievod se roagă lui Dumnezeu pentru sănătatea ţarului : să-i dea Dumnezeu sănătate, ani mulţi şi domnie fericită în împărăţia lui ca ţar şi mare cneaz, lui Boris Feodorovici, autocrat al Rusiei, şi fiului său, principele Feodor Borisovici, iar Măria Sa ţarul să-l tot ţină în graţie pe Mihai voievod.

La acestea Afanasie a răspuns : Dumnezeu a vrut ca Mihai voievod să biruiască pe vasalul turco-lituan Andrei Báthory şi să ia în stăpînire Transilvania. Iar în ceea ce priveşte [alianţa] lui Mihai voievod cu împăratul [german] contra sultanului turcesc, duşmanul creştinătăţii, noi, creştinii pravoslavnici, ne bucurăm şi rugăm pe Dumnezeu să se tot înalţe puterea creştinilor asupra păgînilor, iar cea a basurmanilor să tot scadă. În ceea ce priveşte miluirea şi ajutorul Măriei Sale ţarului, marele nostru stăpîn, către Mihai voievod, s-a mai făcut şi înainte de aceasta din vistieria ţarului pentru ajutorarea şi repararea bisericilor, iar lui Mihai voievod i se cade să-şi amintească îngăduinţa arătată de ţar către dînsul.

La acestea, trimisul lui Mihai voievod, Petru Armeanul, împreună cu însoţitorii săi, zise : Mihai voievod este prea cu dreaptă credinţă întru toate faţă de ţar şi proslăveşte miluirea şi ajutorul

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

pe care l-a primit de la el pentru rezidirea de biserici și icoanele și ajutorul împotriva turcilor din vistieria proprie a țarului.

(Mihai Viteazul în conștiința europeană, vol. I, p. 285—286 ; orig. rus ; vezi Documente-anexe, nr. 5.)

7

Cronicarul transilvănean Mathias Miles despre ecoul printre românii din Transilvania a unirii acestui principat cu Țara Românească.

[1599, noiembrie-decembrie]

[...] De îndată ce s-a răspîndit în țară zvonul despre victoria lui Mihai [de la Șelimbăr], numai decît valahii din țara noastră s-au adunat și au atacat în taină și public moșiile și curțile nobililor și au ucis mulți dintre stăpînii lor, ca pe Francisc Tekei, comitele Turdei, Ladislau Boronkai și mulți alții ; și aceasta, de fapt, din închipuirea visătoare că, avînd de acum înainte un principe din sîngele lor, trebuiau și ei, mojicii, valahii, să-i stăpînească pe nobili. Ștefan Báthory, fratele cardinalului, și Ladislau Gyulaffi, pe care principele îi lăsase în urma sa la Alba Iulia, auzind de înfrîngere, au ezitat și ei să păstreze capitala prin rezistență ; de aceea Báthory a fugit la Șimleu, Gyulaffi la Chioar, pentru a sta acolo, în afara țării, de teama tiraniei voievodului. Văzînd aceasta locuitorii din Alba Iulia și-au trimis solii, și anume pe Martin Thuri, Gheorghe Szabo și Gheorghe Nagy la voievod, în tabăra de la Sibiu, cu daruri mărețe, să i se supună, rugîndu-l să-i cruțe pe ei, ca fiind din viitoarea lui capitală. Cum au aflat celelalte cetăți, orașe și castele, deoarece Mihai pretindea că va guverna în numele lui Rudolf, i s-au alăturat toate și au primit garnizoană valahă. Intrînd acum Mihai în Alba Iulia, la 1 noiembrie, i-a venit în întîmpinare Dumitru Náprágy, episcopul din localitate, cu toți preoții săi, și l-au primit cu o frumoasă urare de noroc și viață lungă și a unei conduceri pașnice. El călărea un armăsar de rasă și a ordonat să se aducă pentru el opt armăsari frumoși, turcești, echipați cu aur și mătase ; a îmbrăcat și el o haină imperială, încît

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

și ghetele lui erau cu pietre scumpe și perle ; în spate avea o haină aurie garnisită cu o frumoasă blană de zibelină, în cap o pălărie ungurească cu penaj multicolor [...] ; strîns în jurul lui veneau boierii și comandanții militari de seamă, purtînd steagurile Báthoreștilor. Astfel intră el prin poarta Sf. Gheorghe. Înaintînd, Mihai întrebă unde trebuia să tragă ? A răspuns Bodoni : „În palatul principelui Andrei". La aceasta, Mihai a fost cu totul stupefiat, l-a privit acru și a spus : „Încă principe ! Nu l-am biruit oare ?" [...]

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. II, p. 343—344 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 6.)

8

Cărturarul german Johann Bisselius despre raporturile între Mihai Viteazul și generalul George Basta după unirea Transilvaniei cu Țara Românească — expresie a identității de neam a locuitorilor lor

[1599, noiembrie-decembrie]

[...] Tot în acea vreme, la hotarul apusean al Daciilor, nu departe unul de altul, fiecare cu oștile sale, se aflau de o parte Gheorghe Basta, căpitanul oștii germane, învestit de împărat cu deplină putere, iar de altă parte, voievodul Mihai cu valahii săi și cu transilvănenii care și-i alăturase de curînd. Mulți, fără a pătrunde împrejurările tulburi, îl învinuiau pe împăratul Rudolf, de a fi dat ambilor asemenea porunci. Și, într-adevăr, dacă cineva judeca lucrurile doar superficial, iar nu în adîncimea lor, ușor se putea amăgi în a crede că Rudolf ar fi voit înadins să arunce sămînța dezbinării între acești doi conducători. Căci — ceea ce era știut și de cei mai bătrîni, și de n-am fi pățit-o și noi de atîtea ori — nu putea să nu știe împăratul, anume, că atît timp cît doi oameni, civili sau militari, învestiți cu una și aceeași putere, se află în același timp și în același loc, treburile publice nu pot fi administrate bine niciodată sau foarte arareori, fie în timp de pace, fie în vreme de război [...]. Iar aceasta cu atît mai puțin atunci cînd vor pune mîna pe putere : unul, înconjurat de oști numeroase

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

și onoruri de conducător, celălalt, sprijinindu-se în afară de acestea și pe meritele sale mari și de curînd cîștigate, așa precum se întîmplase atunci să fie cu Basta și cu voievodul Mihai. Basta avea oaste numeroasă și viteză de germani, nu numai cîtă se găsea în taberele sale de iarnă și în cetăți, ci oricît ar fi cerut în caz de nevoie din tot imperiul ; îl mai avea apoi pe împărat, reazemul său cel mai puternic. Valahul avea pe de altă parte mereu sporita conștiință a atîtor mari victorii, o nemărginită încredere în puterile sale și în prestigiul numelui său ; în unele nu era cu nimic mai prejos decît Basta, iar în multe altele, făcute singur și fără de ajutor, îl întrecea pe Basta. La acestea se adaugă faptul că mai toți provincialii [transilvăneni] țineau mai mult la unul de-al lor, la un dac ca Mihai, decît la un străin ca Basta. Căci oare ce-i este mai apropiat Transilvaniei decît valahul din vecinătate ? Iar de vom da uitării lupta din urmă a Báthoreștilor (care-i pusese față în față cu voievodul) care alt popor, în afară de valahi, poate fi oare într-atît de asemănător și într-atît de plăcut transilvănenilor ? Căci mai toți sînt de același sînge, de aceeași origine, de același nume : daci sînt și unii și ceilalți. [...]

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. II, p. 302 ; orig. lat. ; vezi Documente-anexe, nr. 7.)

9

Bartolomeo Pezzen către arhiducele Maximilian în legătură cu hotărîrea lui Mihai Viteazul de a menține Transilvania.

1599, decembrie, 7, Plzen

[...] De la ultima mea scrisoare au sosit aici trei curieri diferiți, de la domnii Basta, Ungnad și Székely, cu știri aproape identice : că guvernarea voievodului Mihai în Transilvania capătă din ce în ce mai mult aerul că numitul voievod vrea să ducă cu vorba atît pe turc, cît și pe maiestatea sa și să păstreze țara pentru sine. Argumentele sînt următoarele : că el [ține] ca țara să fie atribuită solemn mai întîi maiestății sale imperiale apoi lui și fiului său ; că a convocat și ținut dieta fără știrea și aprobarea maiestății sale ; că a confiscat după plac moșii și le-a distribuit oamenilor săi ; că

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

a așezat în Țara Românească oaste transilvană cu căpitani de vază și, invers, a adus valahi în Transilvania ; că a luat în mîinile sale, distribuindu-le după plac, comorile lui Sigismund și ceea ce mai salvase nobilimea încoace și încolo prin biserici ; că, contrar cererii sale inițiale, a scos din țară oastea maiestății sale și a ocupat, cît a putut cu oastea lui valahă, cetatea Hust și alte garnizoane ; n-a vrut să aibă în jurul său și nici la dietă pe domnul Ungnad și alți comisari imperiali, ca domnii Petö Ladislau, Forgach, Nieri ci i-a expediat cu prea puțin respect ; că a chemat la el în numele său propriu pe cei mai distinși nobili cu permisiunea și sub protecția lui și altele similare [...].

(Mihai Viteazul în conștiința europeană, vol. I, p. 312—313 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 8.)

10

Gheorghe Rabuss către arhiducele Maximilian cu privire la intențiile lui Mihai Viteazul față de Transilvania.

1599, decembrie, 8, Viena

[...] A doua zi, domnul Ungnad a dăruit lui Mihai voievod o monedă imperială de aur, bătută cu diamant și rubin, pe care o purtase el ca medalion la gît. În schimb, Mihai voievod l-a onorat cu o zeghe și o scoarță. Apoi, cînd voievodul a vrut să țină dieta și domnul Ungnad a dorit să fie prezent acolo, voievodul i-a trimis vorbă că nu are nevoie de sfatul nimănui, că știe să se îngrijească singur de dietă și că el, Ungnad, să-și vadă de drumul lui, pe acolo pe unde a venit.

Ce concluzii pot fi trase de aici, las la aprecierea Alteței Voastre. Toate garnizoanele ca Lipova, Ineu, Șiria, Lugoj, Caransebeș și altele le-a ocupat cu căpitani și ostași valahi, iar pe foștii căpitani i-a demis. Mă tem că ne-am băgat noi singuri un păduche în blană. Aici, fiecine, mic și mare, este de părere că în Transilvania trebuie trimis, cît mai curînd, un domn din Austria, cu suficiente mijloace. Voievodul român ni s-ar putea cuibări și în interiorul Ungariei și o poate face ușor, dacă închide trecerea celor

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

din Oradea și Satu Mare și îi aprovizionează. Domnul Ungnad scrie că George Basta a scăpat din mîini o ocazie mult mai frumoasă : el ar fi putut să facă ceea ce a înfăptuit voievodul, căci acesta singur ar fi făcut prea puțin lucru, dacă secuii, vreo 20 000, n-ar fi trecut de partea lui, cînd au văzut diploma imperială, prin care li se promiteau privilegiile.

Cu toate acestea eu sînt de părere că, așa cum stau lucrurile la Praga, Transilvania și Ungaria de Sus vor fi lăsate [voievodului] român mai curînd decît să se trimită acolo vreun domn din Austria [...].

(Mihai Viteazul în conștiința europeană, vol. I, p. 314—315 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 9.)

11

Situația din Transilvania și decizia lui Mihai Viteazul de a o uni cu Țara Românească.

1599, decembrie, 10

Preailustre domn,

Sper că domnia voastră a primit cîteva dintre scrisorile mele, pe care vi le-am scris pînă acum, despre lucrurile care se petrec în aceste ținuturi, deși după ce [voievodul] român a luat în stăpînire Transilvania, dobîndită, cum spune el, cu spada, ne-a fost interzis de aici să scriem știri. Închipuiți-vă, domnia voastră, că Mihai voievod vrea să fie stăpînul Transilvaniei, sub orice formă, și se pregătește să se apere împotriva celor ce vor să-l tulbure ; spune că a intrat într-adevăr aici [în Transilvania] din ordinul împăratului, dar și cu acordul turcilor, și dacă maiestatea sa îl va ajuta și-i va oferi condiții bune, va fi de partea sa dacă nu [de partea celui] ce îl va ruga ; și cu atît mai mult cu cît turcii stăruie să ducă tratative de pace, și dacă aceasta nu va reuși, are posibilitatea să-i dezbine pe tătari de turci [...].

(Mihai Viteazul în conștiința europeană, vol. I, p. 315 ; orig. ital. ; vezi Documente-anexe, nr. 10)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

12

Mihai Székely către Barvitius cu privire la dreptul lui Mihai Viteazul de a guverna Transilvania.

1599, decembrie, 14, Satu Mare

[...] În ce privește diversele știri despre Mihai voievod, vă atrag atenția că nu totul este demn de crezare. Cred acest lucru, deoarece, atîta timp cît venerabila Casă de Austria nu trimite un guvernator în Transilvania, Mihai voievod pretinde guvernarea, după cum este și drept, căci el și-a riscat viața pentru a-și ține obligația de credință jurată împăratului roman, astfel încît și maiestatea sa imperială romană trebuie să reflecteze preamilostiv că împăratul turc spune lui Mihai voievod că nu numai Transilvania, ci și tot ceea ce el va cuceri, fiind în serviciul aceluia, trebuie să-i rămînă lui cu condiția să se supună împăratului turc și să se îndepărteze de maiestatea sa imperială romană. Nici acesta din urmă și nici un alt împărat roman n-a avut vreodată un asemenea slujitor, care să fi săvîrșit cu atît de puține mijloace o victorie atît de zdrobitoare, pe de altă parte nu are și n-a avut niciodată un asemenea inamic cum va deveni el, dacă nu va ști să și-l mențină, căci el este viteaz și iute și izbutește să atragă pe oșteni prin rapiditatea și generozitatea sa, iar dacă va avea și ajutorul împăratului turc, cine oare îi va putea ține piept. Dacă însă va fi păstrat ca prieten, putem fi siguri că împăratul nostru roman va primi o coroană cum nu s-a mai văzut de mulți ani. Cum și în ce fel poate fi păstrat, am raportat prea supus maiestății sale imperiale romane prin curierul anterior [...].

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I, p. 317 ; orig. germ., vezi Documente-anexe, nr. 11)

13

Mihai Viteazul către Ieremia Movilă despre campania pentru unirea Transilvaniei cu Țara Românească.

[1599], decembrie, 20, Alba Iulia

Ioan Mihai voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Țării Ardealului și al Țării Românești. Scriem fratelui nostru din inimă

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

celui mai iubit, Ioan Ieremia Moghilă voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al țării Moldovei. Urăm domniei sale lungă domnie și sănătate și fericire întru toate. Prin aceasta am înțeles din scrisoarea și recomandarea verbală pe care ai trimis-o la noi și mulțumim domniei tale pentru cuvintele bune și frumoase pe care ni le-ai trimis domnia ta. Ai binevoit de asemenea domnia ta să ne scrii în scrisoare că a fost cu voia lui Dumnezeu că am ajuns domn în această țară și că te bucuri măria ta pentru aceasta și mulțumești lui Dumnezeu pentru această grație ce ne-a arătat. În același chip și noi mulțumim lui Dumnezeu că măria ta ești în bună sănătate și în domnie liniștită. Dar ai binevoit să scrii domnia ta către noi, că măria ta fiindu-ne prieten binevoitor, ai fi vrut totuși mai bine pentru noi ca aceea ce s-a întîmplat să nu fi fost. E adevărat că și noi aceasta n-am dorit-o, nici nu ne-am așteptat ca să se întîmple, așa cum s-a întîmplat. Dar pesemne domnul Dumnezeu a vrut ca să fie așa. Căci cînd cardinalul [Andrei Báthory] a venit în țara Ardealului și s-a făcut domn, foarte ne-a părut bine și ne-am bucurat de aceasta, ni s-a părut că va fi un om înțelept și așezat și că vom avea și noi cu cine să vorbim și să ne sfătuim [că nu va fi ca celălalt [Sigismund Báthory], care nu știa nici ce face, nici ce vrea] și îndată ce cardinalul s-a așezat în această domnie și a luat cîrmuirea țării Ardealului, iar noi am gătit daruri de preț și cinstite și i le-am trimis lui ca unui domn, de care a fost bucuros și ne-a mulțumit cum se cuvine, am crezut că-l vom avea de prieten și că ne va trata cu cinste și se va purta bine cu noi. Iar după aceea, a trimis la noi pe solul său Ciomortany Tamaș cu această solie, ca să ies din țară și din domnia aceasta, căci așa este voia măriei sale craiului [Andrei Báthory], căci craiul va face alianță cu turcii și că turcii s-au unit și că vor face alianță cu polonii și cu țara Moldovei și cu Anglia și cu Franța. Iar eu i-am spus : „Dacă craiul a făcut alianță cu turcii și s-a unit cu toți aceștia, de ce nu mă poate împăca și pe mine cu turcii și dacă a putut să-și facă sie pace, cînd va vrea poate să-mi facă și mie, ca să rămîn în țară, că turcii, pentru voia lui, o vor face". La aceasta mi-a vorbit astfel : „Craiul cu nici un chip nu poate să obție pentru domnia ta alianță la dînșii, căci turcii nu vor și nici nu sînt bucuroși să te aibă pe domnia ta în această țară și este și acum la noi un ceauș care a venit pentru aceasta, ca domnia ta să nu mai rămîi în această țară". Iar eu i-am spus lui : „Dar această slujbă a mea ce

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

am făcut-o pentru Ardeal, că mi-am dat țara mea pradă turcilor și tătarilor de au luat-o, au prădat-o și că atîția ani am stat împotriva turcilor cu oamenii mei și cu puținul ajutor al țării mele, necruțînd sîngele nostru pentru Ardeal niciodată, care fiind sub apărarea mea, întru nimic n-a cunoscut nici o pagubă și este întreg ? Și pe lîngă acestea jurămintele ce le-am jurat între noi, ca să nu ne părăsim unul pe altul pînă la moarte, ci să ne ținem împreună, cînd va fi bine unuia să fie și celuilalt, iar dacă va fi rău, de asemenea. Și acum fac ei alianțe și mie-mi spun că nu pot" ? La aceasta însă mi-a spus : „Altfel nu este nici nu poate fi, numai cît să plecați din țară". Iar eu am spus : „Și încotro să mă duc, dacă plec din țară ?". El a spus : „Craiul vă va da o cetate la o parte și vei locui acolo, iar dacă de bună voie nu vrei să pleci, după cum îți cere craiul, atunci trebuie să știi că este porunca împărătească către craiul ca el să vie asupra domniei tale, iar Ghiuzeldi pașa cu turcii să vă prindă viu de acolo cu toate și să vă dea turcilor". Auzind aceasta m-am înspăimîntat și mi s-a umplut inima cu tot felul de gînduri și într-aceasta nu am avut ce să mai spun, însă i-am zis : „Dacă este voia craiului ca să plec, mă voi duce, numai să-mi fixeze timpul și ziua, ca să mă pregătesc pentru aceasta, să-mi dea un castel, ca să locuiesc". Am trimis apoi pentru castel, ca să știu pe care mi-l vor da. A spus că nu-mi vor da nici un castel ; nu știu ce să înțeleg. A trimis la mine doi nobili ca să fac cu dînșii așezămînt și să-l întărim prin jurămînt și ca să fim prieteni, așa cum am fost cu dînșii mai înainte. Față de acest așezămînt și de acest jurămînt am stat și m-am ținut, înțelegînd și despre dînsul că-l va respecta față de noi în chip statornic. Și între timp am auzit că face amestecături, și așa auzind și una și alta despre dînsul, că vrea să lucreze și într-o parte și în alta, despre care lucruri poate că și domnia ta binevoiești să ai știre. Și așa văzînd toate aceste răutăți ale lui și dușmănie împotriva noastră, m-am sculat din țara mea cu copiii mei, luîndu-mi și soția și tot ce aveam și cu oastea mea, căci nu aveam încredere în puterea mea, că nu aveam oaste așa mare. Dar am luat în ajutor pe domnul Dumnezeu și am pus și jurămînt pentru dreptatea mea, am mers asupra lui, sau că eram eu vinovat pentru aceasta, sau erau ei. Domnul Dumnezeu pentru jurămintele lor pe care le-au călcat și pentru nedreptatea lor i-a bătut, căci nu noi, ci domnul Dumnezeu i-a bătut, căci noi credința și jurămintele cu cine avem le ținem tare și dreptatea și credința vrem să le păstrăm pînă la moarte.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Înțelegem că măria sa regele este supărat pentru aceasta pe noi. Rugăm pe domnia ta să binevoiești să înștiințezi pe măria sa, așa cum scriem către domnia ta, de ce s-a întîmplat așa, ca măria sa regele să știe, pe semne pre cum a fost voia lui Dumnezeu, așa a fost.

Pe lîngă aceasta, rog pe măria ta ca măria ta să nu te potrivești cuvintelor oamenilor, nici să le dai credință, ci întotdeauna să fim și să trăim ca frații în prietenie, pentru ca și țările și supușii noștri să fie în pace, precum și mai înainte și pînă acum.

Cu aceasta dorim domniei tale de la domnul Dumnezeu sănătate și domnie fericită întru mulți ani. Din Alba Iulia, la 20 decembrie [1599].

(*D.R.H., B.*, vol. XI, p. 499—500 ; orig. pol.)

14

Tratativele lui Mihai Viteazul cu Polonia pentru recunoașterea unirii celor trei țări românești.

1600, ianuarie, 9, Poznan

[...] Pe lîngă acestea, Mihai a cerut ca regele Poloniei să-i predea Moldova, să-l primească și să-l încorporeze pe el și pe fiul său ca membru și nobil al regatului Poloniei, iar ei amîndoi să aibe cîte un loc în sfatul regelui [așa cum a fost cazul și la cardinalul Báthory]. [...] [Refuzul polonezilor] ... pe lîngă declarația, că ar vrea să păstreze pace și vecinătate bună cu Moldova, așa cum s-a întîmplat tot timpul. Iar în cazul că va întreprinde ceva dușmănos, să știe sigur că va avea ca dușman veșnic nu numai regatul Poloniei, ci și pe turci, potrivit tratatelor lor, care [puteri] l-ar întrece în putere și s-ar putea ajunge la mari vărsări de sînge, la ceea ce regatul Poloniei nu s-ar aștepta de la el. Astfel, el a plecat cu răspunsul, iar ce va întreprinde în continuare, vremea va da la iveală [...].

(Radu Constantinescu, *Lupta pentru unitate națională*, p. 92 ; orig. germ.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

15

Santa Clemente către Filip al III-lea despre guvernarea Transilvaniei și intenția lui Mihai Viteazul de a uni cele trei țări românești.

1600, ianuarie, 15, Viena

Trebile în Ungaria sînt acum potolite, căci turcii s-au tras îndărăt. Cele ce stîrnesc grijă sînt cele din Transilvania, căci deși [voievodul] român care se află acolo zice că o stăpînește în numele împăratului, împarte toate slujbele și averile ca pe propriile lui lucruri, și are înțelegerea cu turcii în chip fățiș și o mărturisește, dar voiește să se creadă că face așa ca să-i înșele și să-și facă mai bine treaba lui, și zice că o să se declare împotriva lor cînd o să ocupe Moldova și Bulgaria și alte cetăți, încît mulți gîndesc că [acestea] sînt acum primejduite. George Basta, care este oștean al maiestății voastre, a așezat în Hust, care este un loc de mare însemnătate, garnizoana germană pe care o ținea la munteni, ca să închidă trecerea pentru moldoveni și polonezi, și acum și pentru tătari, care uneori năvălesc pe aici. Pricina este însă Transilvania, care pînă o să fie liniștită, are să dea multă grijă.

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I, 367—368 ; orig. span. ; vezi Documente-anexe, nr. 12)

16

Protocolul dintre Mihai Viteazul și Rudolf al II-lea privitor la guvernarea Transilvaniei.

1600, ianuarie, 19. Viena

[...] Că în al patrulea și al cincilea rînd — anume că voievodul a cerut, deoarece în această acțiune a riscat toate : trupul, cinstea și averea sa și ale boierilor săi, și de aceea serviciile sale să fie recompensate cu obișnuita milostenie imperială și să-i fie dată o țară, după calea și felul cum maiestatea sa obișnuiește să procedeze față

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

de un slujitor credincios ; și să-i confirme și să restituie și cetățile Hust, Șimleul Silvaniei, Baia Mare și Oradea. — Consiliul de război și domnii consilieri în nici un caz nu consideră că este de sfătuit — din cauza greutăților care sînt de așteptat la o astfel de fire nestatornică, după cum s-a observat — ca voievodul, potrivit cererii sale, să rămînă în țară, și cu atît mai puțin să-i fie date localitățile susmenționate, ci maiestatea sa să dea voievodului drept răspuns, potrivit opiniei preasupuse a Consiliului de război și a domnilor consilieri, că maiestatea sa încă de mult a promis acea țară Transilvania fratelui său, luminăției princiare arhiducelui Maximilian. De aceea, maiestatea sa n-ar putea conferi această țară altcuiva, ci maiestatea sa dorește să-l recompenseze pe voievod cu alte milostiviri imperiale, pentru mulțumirea lui și pentru o satisfacție corespunzătoare. Însă în cazul că luminăției voastre princiare nu v-ar conveni acest lucru și acea țară ar trebui să fie încredințată neapărat altcuiva, pentru a o guverna, Consiliul de război și domnii consilieri consideră că ar fi cel mai bine ca acea guvernare să nu-i fie acordată lui [Mihai Vodă], ci fiului său, pe lîngă care să fie instituiți oameni de vază, un german și un maghiar, care să-l asiste în toate și să-l supravegheze, și să-i fie încredințată și guvernarea Transilvaniei, excluzînd însă părțile aparținătoare de coroana Ungariei, după cum s-a menționat mai sus. [...]

(Radu Constantinescu, *Lupta pentru unitate națională*, p. 94 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 13)

17

Lello despre recunoașterea de către Poartă a unirii Transilvaniei cu Țara Românească.

1600, ianuarie, 28, Constantinopol

[...] În urmă cu două zile a plecat de aici un mesager cu scrisorile marelui senior [sultanul] către Mihai, asigurîndu-l de consimțămîntul său și dîndu-i confirmarea ca prinț al Transilvaniei iar fiul său ca prinț al Valahiei. [...]

(E.D. Tappe, *Documente...*, p. 133, orig. engl. ; vezi Documente-anexe, nr. 14)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

18

Omul politic și istoricul francez Jacques Augustin de Thou despre acțiunea diplomatică a lui Mihai Viteazul pentru consolidarea unirii Transilvaniei cu Țara Românească.

[1600, ianuarie—februarie]

[...] În afară de acestea, în ascuns, circulau următoarele pretenții ale lui Mihai : ca Transilvania împreună cu Oradea, cu Hustul, Baia Mare și cu părțile din afară ale Ungariei să-i fie date lui și fiului său cu drept ereditar ; să i se încuviințeze lui toate acele bunuri și onoruri cu care împăratul îl dăruise pe Sigismund Báthory ; și să se poruncească strîngerea de bani pentru recrutarea de oaste ; împăratul și ceilalți principi ai imperiului să garanteze că-l vor răscumpăra dacă va cădea cumva în mîinile turcilor. Iar pentru a ispiti și mai mult inimile imperialilor, mai adaugă că speră cu totul că împăratul nu-i va mai cere niciodată înapoi locurile ocupate de el în Dacia, ci, din contră, pentru atîtea merite, cîștigate prin credința sa, împăratul îi va dărui tot ținutul ce se întinde pînă la rîul Tisa. [...]

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. II, p. 131 ; orig. lat. ; vezi Documente-anexe, nr. 15)

19

Istoricul flamand Hieronymus Ortelius despre negocierile diplomatice ale lui Mihai Viteazul pentru recunoașterea unirii Transilvaniei cu Țara Românească.

[1600, ianuarie-februarie]

[...] Tot în această vreme a sosit o solie turcească la Brașov, în Transilvania, la voievodul Mihai, care i-a adus din ordinul împăratului turcesc daruri mărețe și, totodată, a depus mare osteneală, făcînd importante promisiuni pentru a despărți pe voievod de maiestatea sa și a-l atașa sultanului, dar voievodul a declarat în mod expres față de comisarii imperiali că intenționează să rămînă ală-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

turi de maiestatea sa imperială romană. Deoarece, însă, cu cît trece vremea cu atît mai mult iubește țara Transilvaniei, cere domnilor comisari ca maiestatea sa să-i atribuie ereditar această țară lui și fiului său și pe lîngă aceasta să-i predea, de asemenea, Oradea, Hust, Baia Mare și părțile exterioare ale Ungariei, care aparținuseră anterior Transilvaniei [...]. Apoi ca maiestatea sa să-i atribuie, de asemenea, lui toate moșiile și demnitățile pe care i le dăduse maiestatea sa lui Sigismund Báthory, precum și un ajutor important pentru cazul că ar dori să recruteze trupe. În al treilea rînd, ca maiestatea sa imperială romană, precum și toți ceilalți conducători creștini să se oblige ca în cazul că ar cădea prizonier la inamici să-l răscumpere și să-l elibereze. În cazul însă că ar fi alungat din Transilvania și din Valahia, maiestatea sa imperială romană să-i dea anual un venit de 100 000 taleri pentru întreținere în Ungaria Superioară. Așa cum se așteaptă, maiestatea sa imperială romană, în calitate de foarte puternic stăpîn, nu-i va retrage acest ținut, ci, dimpotrivă, pentru serviciile sale credincioase, îi va dona și cealaltă parte ce ține de Transilvania pe care o stăpînește maiestatea sa, împreună cu o bucată de teren pînă la Tisa și i-o va supune lui. Dacă maiestatea sa ar consimți la diferitele lui cereri, el ar vrea încă anul acesta să se ridice cu numeroase trupe și să realizeze ceea ce nu s-a realizat și nu s-a pomenit nici într-o sută de ani anteriori. [...]. Cum voievodul nu era deloc mulțumit cu domnul Gheorghe Basta (pentru că acesta i-a scris maiestății imperiale că voievodul [Mihai] ar fi vrut să predea țara Transilvaniei turcului) și nici nu se putea uni cu el, el a cerut ca maiestatea sa imperială romană să binevoiască a numi în locul domnului Basta, în Ungaria Superioară, un alt general. [...]

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. II, p. 62—63 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 16.)

20

David Ungnad și Mihai Székely despre hotărîrea lui Mihai Viteazul de a păstra Transilvania.

1600, februarie, 11, Alba Iulia

[...] Cancelarul Naprágy ne-a răspuns în limba latină, repetînd, ceva mai amănunțit și adăugînd din cînd în cînd unele înțepături,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ceea ce eu, Ungnad, am relatat preasupus maiestății voastre în cele cinci rapoarte din noiembrie 1599, cînd am fost aici, anume : că măria sa domnul voievod, luptînd pentru maiestatea voastră și pentru creștinătate, s-a expus celui mai mare pericol, el, soția, copilul și întreaga lui țară și că — cel mai adesea nefiind ajutat de nimeni — și-a atras atîția dușmani, încît nici el însuși nu știe cum a fost posibil să se mențină atîta timp printre atît de mulți dușmani ; cu adaosul : neavînd în mîini decît speranța — ceea ce noi am înțeles imediat că e o aluzie la faptul că i-au lipsit cu desăvîrșire, la momentul potrivit, ajutorul bănesc din partea maiestății voastre. Transilvăneanul [Andrei Báthory] era împotriva lui, polonezii, moldovenii, turcii, tătarii îl înconjurau ca inamici, încît n-a mai știut cum să iasă din această dificultate decît încercînd, cu soție, avut și cu boierii lui cei mai de seamă, ultimele zaruri. A mizat, în numele lui Dumnezeu, pe norocul maiestății voastre și pe propria lui temeritate, ocupînd prin sabie, cu ajutorul lui Dumnezeu această provincie sperjură — la aceste cuvinte consilierii transilvăneni s-au scărpinat după urechi. Maiestatea voastră cunoaște sub ce primejdie și cu cît curaj și-a trimis adesea solii la maiestatea voastră, și-a oferit preasupus și constant serviciile sale credincioase împotriva dușmanului de moarte și a deplîns cu mîhnire numeroasele și gravele mișelii comise de Báthorești împotriva maiestății voastre, a iubiților voștri frați și împotriva venerabilei voastre Case — el a simțit toate acestea, cu ajutorul lui Dumnezeu, și a adus întreaga provincie sub puterea maiestății voastre. Pentru toate acestea, maiestatea voastră a binevoit să-l proslăvească nu numai personal, ci și pe lîngă ceilalți potentați creștini și să-i dea speranță și mîngîiere că maiestatea voastră și ceilalți potentați creștini nu numai că îl vor bucura cu ajutoare bănești, pentru ca el să fie recunoscător lui Dumnezeu și maiestății voastre — ci ca el, îndemnat și stimulat prin astfel de oferte, să urmeze mai departe pe maiestatea voastră și norocul său — în sensul prestării celor promise. [...]

Azi ne-a comunicat, prin Petru Armeanul, și copia scrisorii sale de răspuns către regele Poloniei. Nouă ni s-a părut cam îndoielnic faptul că voievodul jură pe cruce că el nu are nimic împotriva Moldovei, cînd el abia așteaptă clipa de a intra în Moldova, dacă maiestatea voastră ar aproba ; deci măria sa mai spune uneori vorbe frumoase, dar făptuiește curînd ceea ce hotărăște de unul singur. [...]

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I, p. 401—402 ; orig. germ.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

21

Rudolf al II-lea recunoaște capacitatea de comandant și de conducător politic a lui Mihai Viteazul.

1600, februarie, 11, Plzen

Rudolf. Recunoaștem și facem cunoscut tuturor prin cuprinsul celor de față. După ce, cu permisiunea atotputernicului Dumnezeu, pentru a cărui glorie luptăm contra neamurilor barbare și nelegiuite, ilustrul Mihai, voievod al Țării Românești, aducînd Transilvania sub puterea noastră, fiind înflăcărat de un neîntrecut zel pentru creștinătate, ni s-a supus pe sine însuși, ba și provincia sa, și a dovedit credința față de noi prin fapte de arme contra turcilor, precum și în Transilvania, cu foarte mult curaj și cu izbîndă, a redobîndit cu armele acel ținut din stăpînirea nedreaptă a cardinalului Báthory și a cîștigat o victorie memorabilă. Noi, atît din sîrguința cu care ne îngrijim de bunăstarea regatelor și a ținuturilor noastre și veghem pentru ele cît și din obișnuita bunătate și dărnicie față de supușii și clienții noștri, am considerat că trebuie să facem astfel, încît să arătăm că statornica credință față de noi și meritele numitului ilustru Mihai Voievod ne sînt plăcute și bine primite și că acordăm deosebită grijă și protecție față de Țara Românească, ceea ce este o promisiune certă nu numai că însuși ilustrul Mihai va continua cu stăruință ceea ce a început demn de laudă, ci că și urmașii săi vor urma exemplul foarte lăudat de credință și curaj pe care le manifestă el însuși. Și, astfel, din propriul îndemn și din singura noastră știință și cu vrere bine chibzuită, am primit în clientela și credința deosebită a noastră ca și a succesorilor noștri regi al Ungariei, pe sus-zisul Mihai Voievod, pe copiii lui, precum și ținutul Țării Românești, după cum prin prezenta acceptăm să dăm ajutor atît cît vom putea și ori de cîte ori îl va cere trebuința, iar ținutul acela al Țării Românești să se moștenească de la ilustrul Mihai însuși la copiii săi legitimi de sex masculin, adică în mod succesiv din primul născut la primul născut, dar cu această condiție ca, ori de cîte ori s-ar ivi un caz nou de moștenire, succesorul să ne presteze nouă și urmașilor noștri, regi ai Ungariei, jurămînt de credință, așa cum a prestat însuși Mihai, cu sfințenie și solemnitate. Spre mărturie dăm această scrisoare a

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

noastră, subscrisă de mîna noastră și întărită prin imprimarea sigiliului nostru.

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I, p. 404 ; orig. lat. ; vezi Documente-anexe, nr. 17)

22

David Ungnad și Mihai Székely despre opinia lui Mihai Viteazul în legătură cu guvernarea Transilvaniei și reunirea Moldovei.

1600, februarie, 12, Alba Iulia

[...] Ne-a trebuit o jumătate de oră pînă cînd măria sa a binevoit să înțeleagă exact acest punct, căci el punea mereu întrebarea : „Ce dorește maiestatea voastră, ce vreți domniile voastre de la mine ?" Abia după ce Marini i-a expus cîtva timp în limba română punctul nostru, iar apoi, cîtva timp, Petru Armeanul — căruia domnul Székely îi înfățișase conținutul în limba maghiară — voievodul a priceput ceva mai bine, dar a dat răspuns numai cu privire la siguranța țării, anume că țara este în siguranță, că garnizoanele cele mai importante sînt constituite din oamenii lui de încredere ; în privința aceasta nu se resimte nici o nevoie ; noi trebuie să propunem cele ce sînt de trebuință sau altceva mai potrivit momentului de față. Noi am replicat că o țară nu are nevoie numai de a fi asigurată cu oșteni împotriva dușmanilor din afară și dinlăuntrul, ci prevăzută și cu bune regulamente de poliție, cu o administrare a justiției și cu întocmirea unor activități economice bune și folositoare, în vederea sporirii și perceperii veniturilor. La care voievodul a răspuns că el a cîrmuit bine atîția ani Țara Românească, neputîndu-i-se reproșa nimic și crede că va cîrmui bine și țara aceasta [Transilvania]. În ce privește problemele militare, el știe ce trebuie să facă ; [...] dacă însă maiestatea voastră vrea război, atunci să trimită grabnic bani, armament, puști ; el nu are nevoie și nici nu-i place zăbava ; el nu va zăbovi, ci va porni imediat : momentul potrivit bate deja la ușă. El a crezut că noi avem poruncă să-l prevenim că trebuie să pornească într-o direcție sau alta și că venim cu cele necesare, cu bani, armament, puști, pe care le cere de atîta vreme prin proprii lui oameni, și care i se promit,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

dar pînă acum nu i s-au dat : astfel că lui îi scapă din mîini momentul cel mai potrivit și cele mai frumoase prilejuri. El ar fi luat de mult Moldova, dacă ar fi avut bani, armament și puști. [...]

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I, p. 409 ; orig. germ.)

23

Mihai Viteazul despre unirea Moldovei și obținerea recunoașterii titlului de rege pentru el și fiul său.

1600 [înainte de 13 februarie]

1. Întâiu, cându au venit Pătru Armeanul la împăratul, el au cerșut 10 răspunsure lui Mihaiu voevoda, și au zis împăratul : „ce va pohti Mihaiu voevod, tot să fie pre voe domni-sale".

2. C-au cerșut Mihai voevodă de la împăratul ? Cerșut-au 2 000 de pedeștri, 2 000 de călăraș, „și săntu; ce, cum veri zice, sta-vor au mearge-vor".

3. Răspunsu. Împăratul au strânsu sobor toți domnii, vlădicii, piscupii și arhiduchii și toți ai împăratului, păntru credința și păntru bine ce au făcut Mihaiu voevodă împăratului și e-u slujit, ca să-l ajute împăratul; eră împăratul să-i dea ce va pohti Mihaiu vodă.

4. Răspunsu. Ce va pohti Mihail voevoda de la împăratul, să-i dea, care cetăți i va plăcea „însă mai multu să-i dau păntru atâta bine ce mi-eu făcut Mihail voevoda".

5. Răspunsu. Au zis împăratul și tot soborul și svatul : „păntru vitejie ce au făcut Mihail voevoda și destoinic, am zis să fie Mihaiu voevodă craiu, și fiiu său eră craiu".

6. Răspunsu. Zis-au împăratul să însore pre Pătrașco vodă și să-i dea din ruda împăratului care-i va fi voe și să-l facă fecior împăratului și să fie al împăratului.

7. „Însă, de va fi voe lui Mihail Voevodă să trimeatem omeni la margine, să păzească, ca să audă alalți împărați și domni că țara este a nostră, eră Mihail voevodă este ispravnic preste toate, ca să înțeleagă și alalți împărați cum este Mihail voevodă ispravnic, să nu mai fie certă și stricăciune".

8. Răspunsu. „Eu, împăratul, la domne-ta, Mihaiu voevodă, rog-te, î cestu rându să nu mergi la Moldova, că am înțelesu că au dat

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cantelerul din Ieşi voe lui Jigmon craiu să strângă oste. Nu e vreame acum să ne batem cu Moldova, că turcii stau î spinare nostră, eră, să ne vom bate cu Moldova, noi să lăsăm turcii ; eră noi am îţeles de un boerin po im Sari, şi are un fecior ci îmblă iscodă î ţara leşască, de spun la noi tot ce fac ei".

9. Răspuns. „Eu, îpăratul zic : de veri vrea Mihaiu voevodă să fac pre fiu tău craiu î Ardeal, eu, îpăratul, să trimeţ pe omul mieu credincios să fie îpreună cu fiiul domne-tale, şi domne-ta iar, veri lăsa omul domne-tale credincios. Eră domne-ta să fii ispravnic preste toate oştirili ; iară, ce veri pohti, tot va fi pre voe domne-tale, şi-ţi voiu da încă mai multu de cât veri pohti" [...].

(*Mihai Viteazul în conştiinţa europeană*, vol. I, p. 413, 414—415 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 18.)

24

Sultanul Mehmed al III-lea confirmă în Transilvania pe Mihai Vodă şi în Ţara Românească pe fiul acestuia, Nicolae Pătraşcu.

[1600], februarie, Constantinopol

[...] Între timp aştepta să se întoarcă la el solii voievodului Transilvaniei, dar, pînă să vină ei, Mihai voievod a intrat în oarecare duşmănie şi ceartă cu Andrei Báthory, voievodul transilvănean, astfel că au început a-şi pregăti oastea unul împotriva altuia.

Cum Mihai, avînd de acum asigurată alianţa din partea noastră şi steagul dat de noi, uşor a ajuns să aibă oaste mai puternică neţinînd seama nici de noi, nici de oastea noastră. Astfel, deci, s-a ajuns că, prin voinţa şi sub privirea atotputernicului Dumnezeu, a înfrînt oastea lui Andrei Báthory, voievodul Transilvaniei, pe acesta însuşi şi pe mulţi din însemnaţii lui domni bătîndu-i, a luat ţara şi domnia Transilvaniei şi a adus-o sub puterea şi stăpînirea sa. Ajungînd la aceasta, ne-a trimis prin oameni de frunte şi scrisorile sale, mărturisind gîndul, închinarea şi bună-credinţa sa faţă de noi şi de fericita noastră Poartă şi rugînd cu plecăciune ca noi, din îngăduinţa noastră să-l întărim ca voievod al Transilvaniei şi să-i dăm steag şi cucă peste această ţară, iar fiului său aşişderea peste Ţara Muntenească. Căci noi avem de la străbuni şi din vechea

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

datină, din lege, că pe nimeni care se pocăiește n-am obișnuit să-l îndepărtăm de la noi, ci și mai mult să-l primim în grația noastră, cu atît mai mult, cu cît mai sus numitul Mihai, prin solii săi, oameni de seamă, și prin scrisori a jurat să ne păstreze bună-credință, supușenie și obișnuita obligație. Atunci noi, primind cu îndurare cererea lui și îngăduindu-l sub milostivenia noastră, i-am dat lui însuși steag și cucă și obișnuitele daruri pentru țara Transilvaniei, iar fiului său, Pătrașcu, de asemenea, i-am dat steag și i-am întărit cu privilegiile noastre în aceste țări.

Deci este de trebuință ca, de cînd va sosi la voi acest ceauș al nostru djafer cu această a noastră scrisoare și v-o va da-o, să fiți prieteni față de prietenii noștri, după pilda strămoșilor voștri, și să fiți dușmani dușmanilor noștri, astfel ca aceste provincii și țări, atît pămîntul Transilvaniei cu voievodul său, cît și țara Munteniei cu voievodul Pătrașcu, precum și supușii și oamenii din amîndouă aceste țări să fie lăsați în liniște în așa fel încît să nu porunciți să fie vătămați cu oaste, ba dimpotrivă, ca să se poată chivernisi fără nici o năpăstuire și în pace în țările lor ; am poruncit ca și voievodul Moldovei și supușii lui să se poarte la fel față de aceia. Că o să faceți în acest fel, noi sîntem siguri de aceasta. [...]

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I, p. 428 ; orig. pol. ; vezi Documente-anexe, nr. 19.)

25

Sigismund al III-lea îl somează pe Mihai Viteazul să renunțe la unirea Moldovei cu Transilvania și Țara Românească.

1600, [înainte de 11 martie], Varșovia

[...] Preacinstite și drag nouă domnule voievod al Munteniei. Nu numai o dată am adus la cunoștința domniei tale că țara Moldovei și Ieremia, voievodul ei, se află sub scutul și apărarea noastră și că mult ne interesează pe noi și țările noastre ca țara aceasta să nu fie stingherită de nimeni și să nu se facă tulburări în ea. Tot așa și acum repetăm și o dată mai mult facem cunoscut domniei tale că am aflat că domnia ta, după ce ai ocupat nu de

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

mult țara Transilvaniei, ai vrea să năvălești și pe acest pămînt al Moldovei și să-l ocupi. De aceea, prietenește de tot amintim domniei tale că dacă ai pus ceva la cale în privința aceasta — să renunți, să nu te ispitească așa ceva pe domnia ta să poftești un atare lucru, căci nu întotdeauna izbîndesc lucrurile pe potriva vorbelor. Domnia ta n-ai nici o pricină împotriva acestei țări, iar noi n-am putea s-o părăsim și s-o neglijăm.

Prin urmare, pentru a doua oară facem atent pe domnia ta să nu dorești să ajungi la vrăjmășie cu noi ; am vrea să cunoaștem gîndul deschis al domniei tale în această privință și să avem răspuns la această scrisoare a noastră.

După acestea, dorim domniei tale bună sănătate de la domnul Dumnezeu.

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I, p. 440 ; orig. pol.)

26

Despre refuzul lui Mihai Viteazul de a ceda Transilvania habsburgilor.

1600, martie, 13, Tokaj

[...] În acest timp și nu în altul se aude peste tot că domnul Mihai nu vrea să cedeze Transilvania, chiar dacă pentru aceasta ar fi să-și piardă capul. El s-ar fi oferit, din politețe față de majestatea sa [Rudolf al II-lea], să cedeze țara, cînd o dorește acesta. Dar, voievodul Mihai nu crede că majestatea sa, ca monarh puternic, ar dori să-i ia țara, ci că, mai mult chiar, va înțelege ca pentru serviciile aduse de el să renunțe la Transilvania și la celelalte pămînturi pe care le posedă pînă la Tisa. Voievodului Mihai i s-ar fi trimis cam vreo 30 mii de taleri, dar acest lucru a fost primit cu reavoință.

Domnul Ungnad și domnul Szckély îl asistă pe voievod în calitate de comisari, dar în fiecare zi se găsesc la acesta noi ceauși ; care va fi practica lui o va dovedi timpul. [...]

(Veress, *Documente*, vol. VI, p. 57 ; orig. germ.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

27

Cererile adresate de Mihai Viteazul Curții de la Praga pentru recunoașterea unirii Țării Românești cu Transilvania.

[1600 martie]

Bane Mihalcea! Îți dau de știre din ce pricină te-am trimis la maiestatea sa imperială romană, anume: după sosirea aici a lui Carlo Magno, cu îndrumări și vorbe, și apoi a d-lui David Ungnad, cu alte vorbe și îndrumări, cărora le-au urmat fel de fel de vorbe — de care nu ar fi fost nevoie, căci eu n-am avut niciodată de gînd să prezint maiestății sale cuvintele și propunerile pe care i le-ai înfățișat tu și pe care le-au adus ei — [rezultă că] cererile mele ori n-au fost arătate maiestății sale imperiale romane, ori n-au fost înfățișate așa cum te-am învățat eu și cum erau în intenția mea.

Ceea ce doresc eu de la maiestatea sa imperială romană este:

1. Să am o asigurare asupra celor două țări, Transilvania și Țara Românească, înțelegînd țara Transilvaniei cu toate aparținențele ei: Oradea, Baia Mare și Hust, cu toate celelalte localități care i-au aparținut mai înainte, așa cum le-au statornicit și stăpînit foștii stăpîni care au guvernat încă de multă vreme încoace, pentru ca și eu să pot să am dreptul a le stăpîni cu aceeași putere și încuviințare. De asemenea, ca să pot domni în Țara Românească cu aparținențele ei de mai înainte și după vechea datină. Cu aceeași încuviințare și împuternicire cum mi-a acordat-o și turcul: pentru mine și urmașii mei, oricare ar fi ei.

2. Doresc ca maiestatea sa imperială romană să-mi trimită bani, pentru a putea menține pe oșteni — care sînt neplătiți — și pentru a-i împiedica să strice și să jefuiască țara, precum și pentru a putea sluji maiestății sale imperiale romane acolo unde este de trebuință.

3. Doresc, de asemenea, ca maiestatea sa imperială romană să-mi dea o încuviințare de a păstra și guverna din urmaș în urmaș tot ceea ce voi mai putea cîștiga de la turc sau de la alții, pentru pacea maiestății sale imperiale romane și a întregii creștinătăți, pentru ca eu să pot sluji cinstit și sincer, pînă la moarte, pe maiestatea sa imperială romană; așijderea și urmașii mei.

4. Să binevoiască maiestatea sa imperială romană a se arăta cu milostivire față de cererile mele, pentru ca și alții să vadă cît de milostivă a fost maiestatea sa imperială romană față de serviciile mele credincioase.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

5. În caz că [Dumnezeu să ne ferească !] eu aș fi gonit din ambele țări și n-aș mai putea avea o reședință, doresc ca maiestatea sa imperială romană să dispună a mi se acorda o localitate în cadrul imperiului său, care să-mi aducă un venit de 100 000 taleri anual. Așijderea urmașilor mei, împreună cu curtenii mei, în cazul [ferească Dumnezeu !] săvîrșirii din viață a maiestății sale imperiale romane.

Pentru bunăvoința și preamilostiva hotărîre, manifestată față de mine de maiestatea sa imperială romană, mă înclin și mă supun, împreună cu cele două țări, puterii maiestății sale imperiale romane, pentru ca apoi să pot sluji cu cinste și sinceritate maiestății sale imperiale romane acolo unde va avea nevoie și va dori.

6. Domnul ban Mihalcea să caute a înfățișa toate acestea domnului dr. Pezzen, pentru ca acesta, la rîndul său, să poată arăta maiestății sale tot ceea ce doresc eu de la maiestatea sa.

Pentru a putea avea o înștiințare în ce privește încuviințarea lucrurilor de mine, este necesar ca dl. dr. Pezzen să vină cît mai curînd aici, ca să putem isprăvi aceste lucruri.

Aș mai avea și alte lucruri de scris domniei voastre [lui dr. Pezzen], dar fiindcă Dumnezeu atotputernicul vă va aduce aici, vă voi împărtăși oral mai multe.

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I, p. 460—462 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 20)

28

Lello referitor la exercitarea domniei de către Mihai Viteazul în Țara Românească și Transilvania.

1600, aprilie, 12, Constantinopol

[...] Nu pot scrie luminăției voastre cu toată siguranța dacă Mihai, prinț al Transilvaniei și Valahiei și-a trimis ambasadorii încoace pentru a încheia pace cu marele senior [sultanul], după cum spune, sau doar pentru a cîștiga timp, după cum cred eu, deoarece aici am aflat din surse sigure că Mihai a luat Transilvania pentru și în folosul împăratului ; că împăratul l-a numit locotenentul său, general peste acele locuri și consilier al său ; de la alții aflăm că regele Poloniei strînge o oaste pentru a recuceri

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Transilvania în folosul lui Sigismund și pentru a răzbuna moartea cardinalului Bathory. [...]

(E. D. Tappe, *Documente*, p. 133; orig. engl.)

29

Mihai Viteazul întărește unor locuitori satul Sărata din Țara Românească.

1600, aprilie, 20, Făgăraș

Io Mihai voevod, cu mila lui Dumnezeu, domn a toată țara Ardealului; feciorul marelui și preabunului, răposatului Petrașco voevod din Țara Românească. Dat-am domnia mea această poruncă a domniei mele lui Strava și lui Cazan și lui Brateș și cu feciorii lor și cu toți frații lor, cîți vor fi boiari în S[ărata] în sat, ca să fie al lor tot satul S[ărata] și cu iobagii și cu toată moșia; din cîmp și din apă și din pădure și din munte și tot hotarul, peste tot, pentru că este a lor dreaptă și bătrînă moșie din strămoși. [...]

Pentru aceasta și mărturii am pus domniia mea pe: jupan Corneș Gașpar și jupan Sechel Moijeș gheneraríșul și jupan Ciachi și jupan Bărcan vistier și jupan Stoica marele postelnic. Și însuși domnia mea am zis.

Scris-au Oancea logofătul în cetatea de scaun în Făgăraș luna lui april, zile 20, iar de la zidirea lumii, curgerea anilor, anul 7108 [1600].

Io Mihail voivod, din mila lui Dumnezeu, domn.

(*D.R.H., B.*, vol. XI, p. 517—518; orig. slav.)

30

Bartolomeu Pezzen despre intențiile lui Mihai Viteazul de a elibera teritoriul de la Marea Neagră la Buda.

1600, mai, 8, Praga

[...] Voievodul [Mihai] a lăsat mai departe să se înțeleagă că, dacă majestatea sa [Rudolf al II-lea] îi va satisface dorința trans-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

misă prin domnul doctor Pezzen, și anume să-l ajute cu bani, atunci va face un lucru pentru care lumea nu-l va uita nici peste 100 de ani ; astfel, el va merge împotriva trupelor dușmane dinafară și va aduce în mîna majestății sale tot pămîntul [...] pe care-l va cîștiga prin război ; domnul Pezzen trebuie să-i aducă numai un răspuns satisfăcător și atunci el va trimite solia turcească la majestatea sa. În caz contrar, el nu va discuta despre aceasta cu comisarii [imperiali]. [...]

(Veress, *Documente*, vol. VI, p. 99 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 21.)

31

Mihai Viteazul cere susținătorilor lui Ieremia Movilă să-i recunoască domnia în Moldova.

[1600], mai, 10 [tabăra de la Hotin]

Din mila lui Dumnezeu, domnul creștin, Mihai voievod, domn al Țării Românești și al țării Ardealului. Scrie domnia noastră către cinstiții, luminații mitropoliți și către boierii care sînteți cu fratele nostru, cu Ieremia Moghilă voievod, aici în cetate. Grijiți domniile voastre ca să vorbiți fratelui nostru, lui Ieremia voievod, ca să predea cetatea și să iasă dintr-însa, să se ducă unde-i va fi voia. De la domnia noastră nu va avea nici o împiedicare, căci destul este cu vărsarea sîngelui din trupuri, pentru domnia sa și pentru domnia noastră. Și ca să nu se mai facă pieire acestor oșteni, care sînt în acea cetate și domniilor voastre înșivă. Căci slujitorii ce strică ? Nu au nici o vină, numai datoria lor este să slujească domnului lor, care își ține domnia. Dar să îngrijească domnia sa ca de acum înainte să nu mai fie pieire între acești oșteni ; va veni vremea cînd va da socoteală în fața lui Dumnezeu.

Iar dintre mitropoliți și boieri, care vreți să mergeți cu fratele nostru, Ieremia voievod, să meargă și cine merge să iasă din cetate numai cu trupul și cu ce va fi atunci îmbrăcat, iar celelalte lucruri toate să rămînă în cetate.

Și care ar voi să vină la domnia noastră, nu va avea nici o robie și ce moșii ar avea sau avere a sa, le va ține cu liniște și multă cinste va dobîndi, ca și de la fratele nostru Ieremia voievod.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Iar domniile voastre sau domnul vostru să nu aveţi vreo nădejde de ajutor de undeva, căci domnia noastră ştie toate cîte sînt, că atît de la turci, cît şi de la tătari şi din Polonia, nici o nădejde de ajutor nu este.

Dacă din Polonia ar voi unii să se ridice, mai sînt alţi mulţi creştini, care stau asupra lor, cu ştirea cărora am venit domnia noastră aici. Ştiu că nu veţi avea nici o nădejde de la poloni. Deci spuneţi domniei sale să nu mai facă altă încurcătură şi pieire pentru domniile voastre, căci aş dori ca domniei sale să nu-i vie pieirea de la domnia noastră, pentru că este domn creştin şi sîntem şi domnia noastră creştin.

Dar îngrijiţi domniile voastre ca mai bine să fiţi în ţară la moşiile voastre. De la domnia noastră veţi avea îndurare şi cinste şi nici o pagubă nu veţi avea de la noi domniile voastre.

Acestea dau de ştire domniilor voastre şi domnul Dumnezeu să vă înveselească. S-a dat la 10 mai [1600], după calendarul vechi.

Io Mihail voievod.

(*D.R.H., B.*, vol. XI, p. 521; orig. pol.)

32

Mihai Viteazul întăreşte posesiuni mînăstirii Neamţ.

1600, mai, 27, Iaşi

Io Mihail voievod, din mila lui Dumnezeu, domn al Ţării Româneşti şi al Ardealului şi al Moldovei. Am dat şi am înnoit rugătorilor noştri monahi de la mănăstirea Neamţ, ca să fie ei slobozi a-şi apăra tot hotarul, rîul Bistriţei cu toate rîurile şi izvoarele cîte sînt de amîndouă părţile Bistriţei şi din gura pîrîului Largul pînă la gura Fărcaşei şi rîul ce se numeşte Dreptul. Nimeni să nu aibă vreo treabă acolo.

Dacă vor afla pe cineva intrînd acolo, să aibă a-i lua tot şi nimeni să nu îndrăznească a-i opri, înaintea acestei cărţi a noastre.

Scris în Iaşi, în anul 7108 [1600], mai, 27.

(*D.R.H., B.*, vol. XI, p. 529; orig. slav.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

33

Jurămîntul de credință al lui Ioan Capturi față de Mihai Viteazul.

1600, mai, 29, Suceava

Eu, Ioan Capturi, pîrcălabul cetății Suceava, jur pe Dumnezeul cel viu și pe sfîntul său fiu, Iisus Hristos, că voi fi drept și fidel domnului meu, principele și domnul Ardealului, Țării Românești și țării Moldovei, măriei sale lui Mihai voievod și fiului măriei sale, lui Petru voievod, tot așa îi voi fi drept și fidel ; și voi ține pentru măriile lor cetatea ce mi-a fost încredințată mie, după priceperea mea, pînă-mi va sta capul.

Și, la vremea cînd vor porunci măriile lor și vor dori, prin vreun om sau prin scrisoare, în orice ceas vor dori și porunci măriile lor în acela ceas voi da cetatea în mîna cui vor porunci măriile lor. Așa să-mi ajute Dumnezeu.

Dat în cetatea Sucevei, 29 mai 1600.

(*D.R.H., B.*, vol. XI, p. 529 ; orig. magh. ; vezi Documente-anexe, nr. 22)

34

Lello despre înfăptuirea unirii țărilor române sub Mihai Viteazul și pregătirile militare ale Poloniei împotriva acesteia.

1600, mai, 29, Constantinopol

Excelență, pentru moment trebuie să aduc la cunoștința voastră cum Mihai prințul și-a sporit regatul, cucerind Bogdania [Moldova], pe care a alăturat-o Transilvaniei și Valahiei ; el devenind prinț unic al acestor 3 provincii [...].

(E. D. Tappe, *Documente*, p. 133 ; orig. engl.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

35

Întîmpinarea entuziastă a lui Mihai Viteazul în Moldova.

1600, iunie, 19, Lvov

[...] Cu siguranţă că Mihai vodă a trimis un sol la Varşovia la regele nostru, şi după cum s-a auzit, cere să i se spună dacă coroana Poloniei doreşte [să încheie] pace sau război cu el; ceea ce i-a răspuns regele, am auzit [mai tîrziu]. În aceeaşi zi au sosit veşti că acum toată ţara Moldovei l-a întîmpinat pe Mihai cu multă bucurie, că cetatea Suceava i s-a închinat, că s-a arătat atît de darnic şi blînd poporului încît aceştia l-au numit „tată". [...]

(Radu Constantinescu, *Lupta pentru unitate naţională*, p. 102; orig. germ.; vezi Documente-anexe, nr. 23.)

36

Bartolomeu Pezzen despre cererile adresate de Mihai Viteazul împăratului Rudolf pentru recunoaşterea unirii.

[1600, iulie, 10—26, Alba Iulia]

Mihail Voevoda, Domnul Ţării Ardealului şi al Moldovei şi al Ţării Rumneşti. Ce pohteşte de la cştitul împărat al Romei [Rudolf al II-lea]:

1. Îngăduit-au pre voia împăratului cum să ţie Ardealul cu nume de gobrănator, însă într-acest chip: cum să-l ţie păn în viiaţa domnii lui, iar dup moartea domnii lui să fie pre feciori, fir pre firul lui; iar — Dumnezeu să nu dea — dă se va svrăşi firul feciorilor domnii lui, să fie ţara în măna cştitului împărat al Romei.

2. Alta pohteaşte: ţara Moldovei să fie de moşie, fir pre firul lui şi pre feciori şi pre feate, ca şi Ţara Rumnească, şi aceaste doo ţără, ţara Moldovei şi Ţara Rumnească, dă se va svrăşi sămânţa domnii lui, iar aceaste ţără să aibă voe de cştitul împărat să-ş pue domnu cine le va plăcea lor den ţărăle lor şi să ia steag de la cştitul împărat şi să slujească împărăţii Romei. Şi judecata să le fie în ţara lor, să-i judeč cu svatul ţării lor, să nu ias a se

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

judecarea într-altă țară ; și călugării și popii și mănăstirile den leag lor și den obiceaiul lor nimea să nu-i scoață.

3. Alta pohteaște : în țara Ardealului — Gherghinul și Ghelăul și Veciul și Făgrașul, cu tot ținutul și venitul lor ; și în țara ungurească, Hustul și Chiuivarul cu ținutul și cu venitul, în cest chip : de moșie și pre feate, ca, de se va svrăși sămănța feciorilor, să cază pre feate, ca să nu fie gonite din Ardeal ; pentru slujba domnii lui, și cine va dărui Dumnezeu cu domniia în Ardeal, el să n-aibă a luarea aceaste cetăți, nič venitul lor, de în mâna lor.

4. Alta pohteaște : să poat da și milui pre cine va vrea cu očne și cu sate, și cui va da moșie să-i fie de moșie și, cine va eși vinovat, au neamiș, au boiar, au sărac toț să se judeč cum lă va ajunge leagea, așa să piiar.

5. Alta pohteaște : ceale cinci varmeghii, carele sânt Biharul și Sonocul de mijloc și Maramurăș, Sărandul, Crasna — să se rumpă aicea, cătră Ardeal, cu cetățile și cu ținuturile, cum au fost mai dennainte vreame.

6. Cum cetățile de pre margini ce se vor slăbăzi dăn mâna păgânilor spre domnea lui : Timișoara, Felnacul, Cenadul, Beșcherecul, Panciova, Berinul, cu toate ținuturile căte sânt păn în Donăre, — să fie moșie, fir pre fir, și pre feate.

7. Cum, de va vrea măriia lui să tot oștească, măriia lui să-m dea pre Ardeal bani cum au dat lui Batră Jigmon [Sigismund Báthory], și pre țara Moldovei, ca și pre Țara Rumnească.

8. Alta : ce teteliuș au fost dat lu Batră Jigmon — acela să se dea și domnii lui.

9. Alta : acum, în ceaste trei luni ce sânt înnainte — avgst, septevrie, ohtovrie —, în toat luna să dea căte o sută de mie de talere : fac trei sute de mie de talere, și acum, curând, să-i trimeață. Și domnii Lui i pare bine căč au zis čstitul împărat să faccă băi cu banii mării lui ; ce, cine va fi lucrător dup băi, de nu va plăcea și de nu va lucra bine, să aibă domnea lui voe să pue altul, carele va fač dobând țării.

10. Alta : când va trimeate domnea lui la căpitanul den Casa pentru păsul țărălor, el să sae cu toat putearea, să nu așteapte păn va veni poruncă de la čstitul împărat.

1. Alta : de rândul solului — cine va veni den svatul împăratului — să fie aicea păn va fi vreame de oștte, ca să poarte grij de trebuința oștilor. Și de hotară ce se vor face despre păgâni. Și judecata țării să fie aicea. Și să se rumpă aicea, să nu ias den țară afară. Iar omul împăratului să n-aibă a judecarea, neč a darea,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

nič a luarea, numai domnul să aibă a judecarea și a darea, cu svatul țării.

12. Alta : de solul nostru — cine va ședea lângă cstitul împărat, să aibe mertic și cheltuial și cinste mare de către cstitul împărat și de către tot svatul.

Io Mihail vo[ievo]d

(*Hurmuzaki/Iorga*, vol. XII, p. 957—961, orig. magh. ; vezi Documente-anexe, nr. 24)

37

Protocolul negocierilor dintre Mihai Viteazul și imperiali pentru consfințirea internațională a unității țărilor române.

1600, iulie

A. Articol cuprins în instrucțiunea pentru domnii comisari.

Deoarece (precum v-am spus și mai înainte) Mihai voievod și-a arătat după inima sa silințele credincioase față de noi, despre care noi nici de cum nu ne îndoim, socotim necesar, în situația actuală, să ținem seamă, ca un părinte, de schimbările dese și să purtăm de grijă ca ele să ducă la păstrarea și mersul înainte al țării [Transilvania]. Comisarii să negocieze cu voievodul în ce fel s-ar putea realiza acest lucru, cum ar putea fi dotate fortificațiile cu garnizoane, cum ar putea fi protejată țara împotriva frecventelor uneltiri de pînă acum. Voievodul să împărtășească sincer toate acestea și să ne comunice sfatul său.

Rudolf al II-lea
David Ungnad
m.p

Mihail Székely

În acest articol, prescris comisarilor de către maiestatea sa împăratul, trebuie inclusă și chestiunea : cum poate fi obținut și sporit venitul Transilvaniei și dacă ei [comisarii] nu pot indica vreun mod de a obține provizii și pîine, spre a plăti trupele cu acestea și de a nu fi nevoiți să plătim mereu în bani numerar, în așa fel încît să fie spre folosul maiestății sale, iar trupele să nu aibă motiv de plîngere ; acest lucru ar fi foarte util, sub o supraveghere bune.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

B	C	
1. Maiestatea sa să acorde pe veci, lui Mihai voievod și fiului său, Transilvania, Moldova și Țara Românească.	1. Din pricini care nu permit și care pot fi arătate numai prin grai, Transilvania și Moldova nu pot fi acordate ca moștenire. În ce privește Țara Românească, cu privilegiile ei, maiestatea sa este gata să o lase pe veci măriei sale.	Fără știrea împăratului nu se poate.
2. Măria sa să poată acorda liber, cui vrea el, donații și titluri.	2. Ele pot fi acordate în numele maiestății sale ; dispozițiile în acest sens trebuie însă efectuate după vechile legi și datini, în prezența consilierilor, potrivit dreptății, căci măria sa este guvernator și reprezintă persoana maiestății sale.	Nu se poate.
3. Nici o judecată sau apel să nu se facă în afară, ci înaintea noastră, după vechea datină.	3. Să se facă după vechile datini.	Bine.
4. Cer să fie restituite Transilvaniei comitatele din Ungaria, Bihor, Solnocu exterior, Crasna și Maramureș, de asemenea Oradea și Hust cu aparținențele.	4. Comitatele exterioare și moșiile situate în afara provinciei Transilvaniei trebuie să rămînă în starea în care se află acum. Provincia Transilvania, în cadrul hotarelor sale, să fie guvernată de măria sa.	Fără știrea împăratului nu se poate.
5. Teritoriul pe care, cu ajutorul lui Dumnezeu, îl voi putea elibera de la dușmani, doresc ca maiestatea sa să mi-l lase mie pe veci și fiului meu.	5. Dacă vor fi ocupate orașe, cetăți, castele sau alte localități care aparțin coroanei Ungariei, ele trebuie restituite maiestății sale și coroanei ungare. Și sub Sigismund Báthory a fost astfel. Celelalte, însă, afară de cele de mai sus, obținute cu ajutorul lui Dumnezeu, pot fi lăsate măriei sale.	Fără știrea împăratului nu se poate.
6. Dacă, ferească Dumnezeu, din pricina dușmanului, cele trei țări Transilvania, Țara Ro-	6. Dacă cele trei provincii ar cădea, ferească Dumnezeu, în mîinile turcilor, maiestatea sa va purta de grijă pentru în-	Să întrebe măria sa pe împărat.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

B	C	
mânească și Moldova ar fi să se piardă, atunci maiestatea sa să-mi dea mie și urmașilor mei o moșie în Ungaria cu venit de o sută mii florini de aur [anual].	treținerea — așa cum se cuvine unui domnitor — măriei sale și fiului său, astfel încît ei să poată trăi în liniște cu urmașii lor, sub protecția maiestății sale.	
7. Dacă maiestatea sa vrea să poarte război, atunci să dea suficiente ajutoare în bani și oaste împotriva împăratului turc și a hanului tătar.	7. Dacă are loc un război continuu [război deschis], maiestatea sa îl va ajuta cu bani și cu altele. Dacă însă măria sa va fi atacat cu oști sau cu puteri mari maiestatea sa îl va ajuta cu toată oastea.	Să se dea răspuns.
8. În caz că maiestatea sa încheie tratat cu turcul, să fie incluse și cele trei țări amintite [Transilvania, Țara Românească, Moldova].	8. Maiestatea sa nu va încheia nici tratat, nici pace cu turcul fără sfatul măriei sale și fără știrea provinciilor.	Bine.
9. Fără știrea mea, maiestatea sa să nu încheie cu turcul nici tratat, nici pace.	9. Fără știrea măriei sale, maiestatea sa nu va încheia pace sau tratat cu turcul.	Bine.
10. Maiestatea sa să mă împodobească pe mine și pe fiul meu cu același titlu pe care l-a acordat principelui Sigismund [Báthory].	10. Maiestatea sa i-l va acorda, dacă va fi necesar, și afară de aceasta, făgăduiește că va purta grijă și de promovarea în titluri a măriei sale, astfel încît atît el cît și fiul său pot fi liniștiți în această privință.	Să stărui la maiestatea sa.
11. Maiestatea sa să mă accepte pe mine și pe fiul meu în societatea și cu titlurile principilor imperiului.	11. Maiestatea sa vine în întîmpinarea acestei cereri și îl va promova.	
12. Dacă maiestatea sa vrea să poarte război, să-mi dea lunar bani pentru douăzeci de mii de oameni, nu numai pe cinci luni, ci pe un an întreg, pentru ca să	12. Maiestatea sa nu poate da plată celor douăzeci de mii de oameni, căci trebuie să întrețină permanent oaste mare atît în Ungaria de Jos și de Sus, cît și în Slovenia și Dalmația, și fiindcă acum arma-	Să întrebe măria sa pe împărat.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

B

pot lupta iarna și vara împotriva păgînului.
Io Mihai voievod

C

tele sînt concentrate, ele trebuie și plătite. Totuși, ca și mai înainte, măria sa va primi și acum suma de bani făgăduită. Dacă va fi necesar, malestatea sa va alătura măriei sale armata din Ungaria de Sus, cu cheltuielile cuvenite. Dacă va fi necesară o armată mare, maiestatea sa va trimite măriei sale în ajutor și armata din Ungaria de Jos ; atunci măria sa poate ataca și combate pe inamicii maiestății sale fie separat, fie împreună cu armata maiestății sale, unită în propria persoană [a voievodului].

D. Dorințele măriei sale Mihai voievod, principele Transilvaniei, Moldovei și Țării Românești [adresate] maiestății sale împăratului Romei.

Acestea sînt dorințele măriei sale :

1. Maiestatea sa să încuviințeze dorința măriei sale de a ține Transilvania și de a stăpîni cu titlul de guvernator, însă pe viață ; după moarte să rămînă fiul său și urmașilor, din fiu în fiu ; dacă însă (ferească Dumnezeu) i s-ar stinge neamul, țara să fie a maiestății sale împăratul Romei.

2. Măria sa dorește ca și Moldova să-i fie dată pe veci, din fiu în fiu, indiferent de sex ; de asemenea și Țara Românească. Dacă însă neamul măriei sale s-ar stinge cu totul, astfel încît atît vița bărbătească cît și cea femeiască ar lipsi, maiestatea sa să dea acestor două țări, Moldova și Țara Românească, o astfel de [învoire] ca ele însele să-și poată alege domnul, pe cine vor, însă în așa mod încît ele să ceară steag de la maiestatea sa, împăratul Romei, și să-i slujească lui. Judecățile ținute în aceste două țări să fie văzute și dezbătute de domnul în funcție împreună cu sfetnicii săi și tot înaintea lui să fie definitivate sentințele ; pricinile în apel să nu fie duse în altă țară. Nimeni să nu scoată din vechile lor pravili pe călugări, popi și mănăstiri.

3. Dorința măriei sale : dorește din Transilvania : Gurgen, Gilău, Ieciu și Făgăraș cu toate ținuturile și veniturile pe veci ; din Ungaria însă : Hust, Chioarul cu ținuturile și veniturile lor, din fiu în fiu, indiferent de sex. Dacă s-ar stinge neamul de viță băr-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

bătească, să rămînă ramurii feminine și nimeni să nu o tulbure în acele (posesiuni obținute de măria sa) în slujba maiestății sale. De asemenea, cu condiția aceasta : dacă în Transilvania ar fi alt principe, acela să nu aibă dreptul și puterea de a le lua din mîna ramurii masculine sau feminine.

4. Măria sa dorește să poată dărui liber și pe veci, oricum va vrea, moșie sau altceva ; afară de aceasta, dacă cineva ar greși împotriva măriei sale sau împotriva altora, indiferent de pătura căreia îi aparține, măria sa să aibă dreptul a-l pedepsi, după pravilă și cuviință și toate judecățile să se sfîrșească înaintea măriei sale, să nu fie aduse în apel în altă țară.

5. Dorința Măriei sale este ca cele cinci comitate, Bihor, Solnocul de Mijloc, Maramureș, Zărand și Crasna să fie date de maiestatea sa Transilvaniei, precum a fost înainte, împreună cu toate cetățile și ținuturile.

6. Măria sa dorește, de asemenea, ca cetățile de la hotare, pe care le va putea lua din mîna păgînului, cum sînt : Timișoara, Felnoc, Cenad, Becicherec, Panciova și Berin să fie ale Măriei sale, împreună cu toate ținuturile lor, pînă la Dunăre, pe veci, din fiu în fiu, indiferent de sex.

7. Dacă Maiestatea sa vrea să continue lupta, atunci Măria sa dorește ca să-i dea pentru trebuință Transilvaniei tot atîția bani cît i-a rînduit principelui Sigismund ; iar Moldovei să-i rînduiască și să-i dea tot atîția bani ca și Țării Românești.

8. Același titlu pe care Maiestatea sa l-a dat lui Sigismund Báthory să-i fie dat și măriei sale.

9. Maiestatea sa să dea pe aceste trei luni, adică august, septembrie și octombrie, cîte o sută mii florini ceea ce face trei sute mii florini ; suma să fie trimisă curînd și de fapt.

Măria Sa se bucură foarte mult că Maiestatea sa a îngăduit să deschidă cu banii maiestății sale, pretutindeni, mine ; măria sa dorește să aibă voie ca, în caz de neglijență din partea conducătorilor de mină, să-i poată scoate și să treacă mina altuia care poate fi de folos țării.

10. Cînd va fi nevoie, adică atunci cînd se va ivi vreun dușman al țării, și cînd ar fi nevoie de ajutorul căpitanului Cașoviei, iar măria sa ar scrie căpitanului, acesta să fie dator, cu toate puterile lui, să meargă acolo unde spune și dorește măria sa ; să nu recurgă la [mijlocirea] maiestății sale.

11. Sfetnicul trimis de maiestatea sa pe lîngă măria sa, spre a se îngriji de cele lipsă oștirii pînă la sfîrșitul războiului, să nu se amestece în caz că ar începe judecăți cu privire la pămînturile și

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

hotarele cîştigate de la turci, ci judecăţile să aibă loc, să se dezbată şi să se împartă înaintea măriei sale şi a sfetnicilor săi şi tot înaintea măriei sale să se sfîrşească pricinile, să nu fie aduse pentru apel în alt loc ; omul maiestăţii sale să nu orînduiască, să nu dăruiască, să nu hotărască sau să ia [din acele pămînturi], ci singur măria sa să dăruiască, să dispună sau să ia, împreună cu sfetnicii lui.

12. Solul măriei sale, trimis la maiestatea sa, să primească din partea acesteia din urmă mîncarea şi băutura, şi să fie cinstit atît de către maiestatea sa, cît şi de consilierii acesteia.

Io Mihail voievod

E. 1. Maiestatea sa împăratul să ia în considerare marea mea osteneală şi numeroasele mele cheltuieli de pînă acum, care [au fost făcute] nu atît pentru mine, cît pentru maiestatea sa şi din iubirea mea faţă de creştinătate ; că a trebuit să port război împotriva turcilor şi tătarilor, cu mare cheltuială şi oboseală, timp de şapte ani, despre care numai domnul Dumnezeu ştie ; după toate acestea, ştiu că [turcii şi tătarii] îşi vor întoarce toate puterile numai împotriva acestor trei ţări, iar eu trebuie să-mi încerc norocul împotriva lor, atît iarna cît şi vara.

De aceea doresc ca maiestatea sa să renunţe în favoarea mea şi a urmaşilor mei, indiferent de sex, pe veci, la Ţara Românească şi Moldova.

2. Să stăpînească Transilvania sub numele de guvernator, însă, cu această condiţie ca, oricînd vreau eu şi reclamă nevoia, să întrunesc dieta, în care să putem duce la capăt totul pentru binele şi păstrarea ţării, iar articolele să fie confirmate de maiestatea sa.

3. Ca toate veniturile ţării, cum sînt cele miniere aur, argint, sare şi altele, să-mi revină mie, potrivit cheltuielilor mele, de asemenea tricesima, dijma, din care să-mi pot întreţine Curtea şi pe slujitorii oşteni. Maiestatea sa împăratul aprobă.

4. Ca toate donaţiile mele, afară de dreptul de înstrăinare, să fie valabile şi să pot dărui, după vrednicia fiecăruia, în numele maiestăţii sale.

5. Viaţa oamenilor fiind nesigură şi necunoscînd ceasul cînd Dumnezeu va pune capăt vieţii mele, doresc ca maiestatea sa, ţinînd seama de slujba mea plină de multă osteneală şi muncă, să-mi dăruiască mie şi urmaşilor mei aici, în ţara aceasta, Gurgen, Ieciu şi Făgăraş, cu aparteneţele lor ; iar în Ungaria, Chioar şi Hust, precum şi o cetate cu venit bun, fie în Moravia, fie în Boemia, imediat şi de fapt, pentru ca atît eu, cît şi fiul meu, să slujesc cu mai mult zel pe maiestatea sa şi întreaga creştinătate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

6. Rog pe maiestatea sa, domnul meu preamilostiv, ca, ținînd seama de slujba mea efectuată cu inimă bună și cu dragoste, să-mî dăruiască și mie și fiului meu titlul și [ordinul] „Lîna de aur", pentru că atît eu cît și fiul meu să slujim pe maiestatea sa și întreaga creștinătate.

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I, p. 548—554 ; orig. magh. vezi Documente-anexe, nr. 25)

38

Despre jurămîntul de credință al moldovenilor față de Mihai Viteazul și fiul său.

1600, iulie, 12 Viena

Acum a sosit din Transilvania o slugă a voievodului Mihai care spune că întreaga Moldovă i-a jurat lui și fiului său credință ; voievodul se gîndește să-și lase fiul aici ca guvernator și el însuși să se întoarcă din nou în Transilvania. Voievodul Ieremia și Sigismund Báthory s-ar fi salvat în Polonia. [...]

(Veress, *Documente...*, vol. VI, p. 144 ; orig. germ ; vezi Documente-anexe nr. 26)

39

Mihai Viteazul întărește unui locuitor părți din satul Mîndra.

1600, iulie, 15, Alba Iulia

Io Mihail voievod, din mila lui Dumnezeu, domn a toată Țara Românească și al țării Ardealului și al țării Moldovei, fiul marelui și preabunului Io Petrașco voievod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele lui Dragomir și lui Bucur și lui Oprea și lui Aldea și cu fiii lor, cîți Dumnezeu le va da, ca să le fie ocină la Mîndra, a șasea parte de peste tot hotarul, din cîmp și din apă și din pădure și din vatra satului, pentru că a fost dreaptă și veche ocină

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

de moştenire a lor, dobîndită de bunicii lor, anume Dragomir şi Oprea şi Vlăduţ, încă în zilele lui Laeş craiu ; de atunci pînă acum sînt 85 ani. [...]

Iată şi martori punem domnia mea : jupan Theodosie mare logofăt şi jupan Stoica mare postelnic şi jupan Bărcan mare vistier şi jupan Leca mare comis. Ispravnic, jupan Stoica mare postelnic.

Am scris eu, Carca logofăt, luna iulie, 15 zile şi în cetatea de s'aun în Alba Iulia, iar de la Adam cursul anilor, în anul 7108 [1600].

Io Mihail voievod, din mila lui Dumnezeu, domn.

(D.R.H., B., vol. XI, p. 560 ; orig. slav.)

40

Mihai Viteazul întăreşte unui locuitor din Oltenia satul Loloeşti.

[1600, august ?], Alba Iulia

[...] Iară dupe aceea, cînd a fost Mihai vodă domn în Ardeal şi cînd s-a fost ridicat toate satele din ţară să se judecească, iar satul Loloeştii, ei încă s-a sculat şi s-a dus la Beligrad la Mihai vodă şi s-au plîns la picioarele lui cum că le-a făcut sluga domnii mele Stoica logofătul silă. De aceea Mihai vodă n-au crezut pe sătenii Loloeşti, cum că le-a făcut silă sluga domnii mele Stoica logofătul, ci le-a făcut carte la Craiova la Calotă vel ban, ca să le dea lor satului Loloeşti lege 12 boeri să jure cum că le-a făcut silă şi nu s-a vîndut ei de a lor bunăvoe [...].

(D.R.H., B., vol. XI, p. 581 ; orig. slav.)

41

Mihai Viteazul întăreşte mînăstirii Coşuna satul Radovanul, din Oltenia.

1600, august, 8, Alba Iulia

Cu milla lui Dumnezeu, Io Mihail voevod, domnu a toată Ţara Rumânească şi al ţării Ardealului şi al ţării Moldovei, feciorul ma-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

relui și preabunului, răposatului Pătrașco voevod. Dat-am domniia mea această poruncă a domniei méle acestii sfinte mănăstiri ce să numéște Coșuna de lîngă Craiova, hramul sfîntului arhiereu al lui Hristos Nicolae, ca să-i fie satul Radovanul, tot cu tot hotarul, din cîmp, din apă și din pădure și din vaduri de moară și din tot venitul. [...]

Au scris eu, Ivan logofătul cel bătrîn, în scaunul Belgradului, avgust 8 dni, leat 7108 [1600].

(*D.R.H., B.*, vol. XI, p. 564 ; orig. slav.)

42

Lello despre recunoașterea unirii celor trei țări române de către Poartă.

1600, septembrie, 1, Constantinopol

[...] Ieri au sosit doi capugii cu scrisorile vizirului către marele senior [sultanul] vestind că Mihai i-a trimis acestuia 90 000 de ducați ca tribut pentru cele trei provincii, Transilvania, Valahia și Bogdania [Moldova] [...]

(E. D. Tappe, *Documente*, p. 135 ; orig. engl., vezi Documente-anexe, nr. 27)

43

Împăratul Rudolf al II-lea recunoaște stăpînirea lui Mihai Viteazul în Transilvania.

1600, septembrie, 12, Praga

[...] Sfînta maiestate imperială și regală, stăpînul nostru preamilostiv, luînd cu bunăvoință la cunoștință și în considerație cele expuse prin viu grai și în scris de solii preastrălucitului domn Mihai, voievodul Țării Românești, în numele acestuia, răspunde cu clemență :

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

1. Chiar dacă maiestatea sa sfîntă imperială, pentru a evita mai lesne unele dificultăți ce s-ar putea ivi, ar fi preferat ca Transilvania, care a fost ocupată în numele maiestății sale, să-i fie pe deplin restituită, iar domnul voievod să se întoarcă în Țara Românească, pe care să o conducă sub protecția maiestății sale și de acolo să caute în toate ocaziile a face și în viitor incursiuni în teritoriul turcesc, cu ajutoarele militare ale maiestății sale, ceea ce voievodul însuși a promis și a repetat adesea, astfel încît acest lucru a fost considerat ca fiind corespunzător dreptății și unui viitor glorios înaintea creștinilor de pretutindeni ; totuși maiestatea sa a dispus și a încuviințat ca cele tratate de comisarii săi și de dr. Pezzen cu domnul voievod să fie aprobate cu bunavoință și să se permită ca voievodul să guverneze Transilvania pentru maiestatea sa, astfel încît acea provincie să se bucure de vechile privilegii și obiceiuri, să fie cît mai puțin apăsată de impozite neobișnuite, să nu fie supusă la înnoiri în vechile obiceiuri prin diete în afara celor obișnuite, ci totul să se administreze cu sfatul consilierilor adjuncți, alături de decretele dietelor, adăugîndu-se, ca asistent, un consilier-prim al maiestății sale, care să fie nelipsit de pe lîngă domnul voievod, atît în timp de pace, cît și de război și care, în caz că voievodul e plecat în afara provinciei transilvane, să se ocupe, împreună cu ceilalți consilieri, de guvernare pînă la întoarcerea acestuia în provincie, ale cărei treburi să fie tratate, puse în dezbatere, încredințate punerii în practică, pe baza cunoașterii sîrguincioase, după datina lăudată a creștinilor.

Și deși uzul la cei mai mulți principi creștini era ca dreptul de a guverna să se acorde cel puțin la un anumit interval de timp, în sensul ca el să fie aprobat, dat, conferit nu numai pentru cei mai înalți principi din cadrul creștinătății, ci chiar și în cadrul împărăției turcești, cum dovedesc faptele și exemplele din anii anteriori chiar din Transilvania ; totuși maiestatea sa imperială concede și permite binevoitor domnului voievod această guvernare atîta vreme cît va trăi și va persevera neclintit în credință și supunere. Și fiindcă există speranța că fiul domnului voievod va păși cu credință pe urmele părintelui său și că va adera neclintit [la politica] maiestății sale sfinte imperiale și a creștinătății, după moartea tatălui — pe care Dumnezeu să o îndepărteze mulți ani — maiestatea sa sfîntă va dori să statornicească pentru acest fiu regula neobișnuită [stabilită] pentru tată, nu numai în privința guvernării Transilvaniei, ci și în alte împrejurări, în caz că, așa cum s-a spus mai sus, fiul va rămîne neclintit în credință și supunere și se va

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

dovedi corespunzător, maiestatea sa putînd împodobi și înălța și pe alți succesori ai domnului voievod. [...]

(*Mihai Viteazul în conștiința europeană*, vol. I, p. 559—561 ; orig. lat., vezi Documente-anexe, nr. 28)

44

Mihai Viteazul către ducele Toscanei despre însemnătatea unirii de la 1600.

1601, februarie, 3

Acum oricine poate vedea cu claritate cîtă oboseală și ce trudă am îndurat șapte ani, și slujba ce am făcut creștinătății, căci le-am luat turcilor 100 de piese de artilerie și că în urmă din cele trei țări, adică Valahia, Transilvania și Moldova am condus și am făcut gata la luptă, în serviciul maiestății sale imperiale 200 000 de ostași pedeștri și călare, cu care eram întotdeauna gata să slujesc maiestății sale. Și astăzi ajuns-am la acest sfîrșit, pierzînd toate cele agonisite din tinerețe și pînă la bătrînețe, și țară și putere, soție și copii ; și barem să le fi pierdut pe toate din pricina dușmanilor, sau să-mi fi fost luate de dușman și tot nu m-ar fi durut atît cît mă doare pentru că mi-au fost făcute de cei de la care speram și așteptam ajutor și sprijin, Dumnezeu să-i vadă ! În acest răstimp se poate vedea că nu am cruțat nici cheltuieli, nici oboseli, nici sîngele și propria-mi viață, și am purtat războiul atît amar de vreme, singur cu sabia-n mînă, fără să am fortărețe, nici castele și orașe, nici măcar o casă de piatră ca să mă pot retrage, ci abia una singură drept locuință. Și fiind eu dintr-o țară atît de îndepărtată și neștiută nu am lipsit cu forțele mele și cu uriașe cheltuieli să mă alătur creștinătății, nefiind cunoscut de nimeni și n-am făcut acestea silit de cineva ci ca să am un loc și să-mi capăt un nume în creștinătate [...]

(Angelo Pernice, *Un episodio del valore toscano nelle guerre di Valachia alla fine del secolo XVI*, în „Archivio storico italiano", III (1925), nr. 1—2, p. 50—51 ; orig. ital.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

SPRE ÎMPLINIREA MOŞTENIRII LUI MIHAI VITEAZUL

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

45

Gheorghe Brancovici despre unirea țărilor române sub Mihai Viteazul.

1601

[...] Domnul Mihaiu, voevodul Țării Muntenești, dupre ce au bătut multe războaie turcești și de alte neamuri, au bătut și pre Batorie Andraș, prințepsul Ardealului, la Sibiu și i-au luat țara, întru carea au făcut și pravoslavnica sfîntă mănăstire mitropolia. Cu vitejie vrednică ocărmuind, au lățit puterea neamului românesc. Și cu fericire stăpînind măriia-sa cîte trei țări, adecă Ardealul, Moldova și Țara Muntenească, pe urmă dupre cîțiva ani au perit la Turda. [...]

(„Revista istorică", an III (1917), p. 111)

46

Dieta Transilvaniei întărește tratatul cu Țara Românească din 1636.

1640, mai, 14, Alba Iulia

Dăm de știre tuturor, cărora se cuvine, în rîndul scrisorii de față, cum că ne-a aflat pe noi în trecutul an 1636, în luna octombre, ziua [?], fiind noi în Turda, măria sa, Basarab, voevodul Matei, domnul Țerii-Românești și boierimea din țara sa, secretarii măriei sale voevodului Matei, și marii boieri ai țerii și staturile mai bune,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

soliile cinstite și clucerul Socol ; ca, în starea în care se aflau atuncea, să fim cu bunăvoință și vecinătate bună, și despre aceasta să facem și legătură. Văzînd noi (cei din țara cu cele trei națiuni)[1] dorința bună a măriei sale voevodului Matei și a tuturor staturilor Țerii Românești, și că ar fi de folos și spre binele țerilor puternicului împărat [sultanul], pentru păzirea bunei vecinătăți și păcii dintre noi și dintre voevodul Matei și locuitorii Țerii-Românești, tot atunci am și legat contractul, și despre legătură ni-am dat scrisoare de încredințare unul altuia ; cu toată că legătura până acuma s-a ținut din partea noastră așa că nu ar mai trebui reînnoită, totuși, fiind-că voevodul Matei a trimis toate soliile Țerii-Românești, precum pe vlădica Teofil, mitropolitul, și pe boierii Hrizea vornicul, pitarul Radul, clucerul Buzinca, stolnicul Socol, păharnicul Vucina, pitarul Mitrea, logofătul Marcu și pe logofătul Sava la măria sa domnul nostru și la noi, la întreaga țară, dorind să se reînnoiască legătura făcută cu ei mai înainte de scrisoarea de încredințare, noi — voind să îi împlinim dorința — reînnoim și întărim legătura legată de mai înnainte cu ei și scrisoarea de încredințare prin scrisoarea de față, și vom ținea tot cum a fost și cum s-a scris înnainte, și domnul nostru de asemenea se va ținea cu sfințenie de scrisoarea domnească pe care a dat-o voevodului Matei și supușilor lui. Măria sa voevodul Matei și toate staturile Munteniei vor ținea cu sfințenie legătura făcută cu noi și cu măria sa domnul nostru și scrisoarea de încredințare. Spre asigurarea și spre întărirea acesteia am dat scrisoarea de față, sub bona fide mea, întărind-o prin scrisoarea mînilor noastre.

(N. Iorga, *Studii și documente*, vol. IV, București, 1902, p. 220—222 ; orig. magh.)

47

Gheorghe Rákóczi al II-lea întărește tratatul dintre Transilvania și Țara Românească din anul 1635.

1650, februarie, 18, Brașov

Noi Racoți Gheorghi, cu mila lui Dumnezău craiu țărăi Ardialului, unii parte țărăi ungurești domnu și șpan săcuilor, facem știre

[1] Referire la cele trei națiuni privilegiate din Transilvania, masa populației principatului era alcătuită de națiunea română în majoritate zdrobitoare fără privilegii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

într-aciastă carte a noastră cum, pintru aflare jupînului Matei Basarabu vodă Țării Rumânești, cu sufletul nostru cel crăesc și creștinesc mărturisim și adeverim pre dumnialui vodă, și în ținutul dumnialui pre toț moștenii Țării Rumânești, cum, care legătură și ispravă au avut cu nume bun dulce tată al nostru cu măria sa vodă, mai pre urmă și cu țara, acele și noi în toate părțile sfînt și derept le vom ține. Însă, întăiu, cum și dumnialui vodă și țara de se-ava ține de acele legături care au avut cu de Dumnezău creat tatăl nostru ; al doile, cum de care lucrure n-au adeverit solii dumnialui, carei au trimes la noi, anume Dragomir vornic-mare, Barbul Stolnic-mare și Enatie postelnic al doile, acela încă în toate l[e] vom ține ; al treile, cum la soborul țării, carele va fi mai curînd, dumnialui vodă să trimață sol de cinste, și să-mi trimață dumnialui carte de jurămîntu, tocma ca aceae ca care au fostu datu dumnialui de Dumnezău ertatului tatălui nostru craiului, iară și noi atunce așișdire vom da, cum au fostu datu de Dumnezău ertat tatăl nostru dumnialui. Tărie acestora cărți într-acesta chip să ție numai până atunce, iară atunci să să de îndărăpt. Care carte de legătură a noastră cu scrisore mîniei noastre și cu [pă, șters] pecetnicul am întărîtu-ă. Scrisu-s-au în cetate Brașovului, în luna lui Făuraru, în optuzprezeace de zile.

(N. Iorga, *Studii și documente*, vol. IV, București, 1902, p. 28—29 ; orig. lat.)

48

Mihnea al III-lea către Gheorghe Rákóczi al II-lea pentru organizarea unui front antiotoman comun.

1659, septembrie, 29

Luminatului domnu Racoți Gheorghe, den mila lui Dumnezeu craiul Ardealului, domnu părților țării ungurești, săcuilor șpan, iproci, noao vecin iubit, de bine voitoriu.

Cinstite scrisori[e] mării tal[e] cu sluga noastră vătah za aprozi venitu-ne au ; cu dragoste am priimit. De toate pre rând înțeles-am, dându laudă m[i]l[o]stivului Dumnezeu păntru săn[ă]tatia mării tale, și mulțămim mării taal[e] de ească [sic] ci-arăți măria ta către noi. De care lucru și noi dup[ă] datoriia vecin[ă]tății într-acela chip să ne știi măriia ta întru tot voitori de binel[e] mării tal[e]. Numai

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

pentru rândul lui Constantin vod[ă], deaca voești măria ta să-l așăzi în partea Moldovei, nimic nu-l zăbovi măria ta, ci cum mai în grabă să meargă, cu ajutorul mării tal[e] și cu ale dumnealui oști ce va avea, nimic să nu mai zăbovească ; că acum iaste vreamia. Că iat[ă] noi derep[t] voia mării tal[e] și derept folosul creștin[ă]tății gata ne aflăm cu nevoință și cu ajutor a-l căuta. Car[e] despre partea noastră am grijit și am și trimis până în 10 000 de oști, tot oameni aleși, și seimenime călări, cu pusci lungi și țăcălușe, și preste 2,3 zile vor ajunge la hotară ; numai și den partea mării tal[e] să nu fie altă zăbavă, ci să meargă cum mai curund. Că, cum vor intra despre partea mării tal[e], așa vor întra și ai noștri, de să vor împreuna tot, și vor merge de-l vor așăza în Scaun, și dupăă] aceaia noi cu toat[ă] vărtutia noastră căuta-l-vom întru toat[e] dup[ă] datoriia creștin[ă]tății, și ca pre un frat[e] îl vom ști lângă vecin[ă]tatia noastră. Numai iar vom zic[e] și vom îndemna pre măria ta altă zăbav[ă] să nu fie — că apoi alor noștri în zmenteal[ă] le-aru veni să șază să aștepte la hotară [...]

Io Mihai Voevod.

(N. Iorga, *Studii și documente*, vol. IV, București, 1902, p. 97—98.)

49

Adunarea stărilor Țării Românești întărește alianța cu Transilvania.

1659, octombrie, 5, lîngă rîul Dîmbovița

Noi, mai jos scrișii, din toate stările și treptele principatului Valahiei Transalpine, pentru legarea alianței cu înălțatul principe, domnul Gheorge Rákóczi, cu mila lui Dumnezeu principe al Transilvaniei, domn al părților regatului Ungariei și comite al secuilor, pentru confirmarea prieteniei din vechea nevoie a vecinătății cu strălucitul principat al Transilvaniei prin cele de față facem cunoscut că țara noastră în mulți ani trecuți a înflorit printr-o lungă pace și mai presus atît prin înțelegere lăuntrică și prin cultul celei mai bune vecinătăți — după cum și de la vecini și între sine este de la început de dorit —, căci după cum a fost dovedit prin nenorocita experiență neînțelegerea este venin pentru state, care se mistuie, și face batjocura întîmplărilor omenești :

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

1. Şi de aceea, cultul legiuitei vecinătăţi din vechime şi de pe timpul celui de măreaţă pomenire, strălucitul răposatul Matei Basarab, pe atunci principe al ţării noastre, Valahia Transalpină, să fie reînnoit şi întărit.

2. Negoţul şi cîştigul să se urmeze din amîndouă părţile nestînjenit şi sigur fără să se pretindă dări sau impozite la vămi, trîcesime, staţii sau vaduri. [...]

6. Dacă soarta ar face astfel încît mai mult într-unul din cele două state să intervină vreo spaimă sau năpastă, persoanelor, bunurilor şi turmelor celor apăsaţi să le fie dat azil şi adăpost sigur iar dreptul ospitalităţii în nici un chip să nu fie călcat.

7. Să aibă aceeaşi prieteni şi duşmani.

8. Să fie ţinut fiecare să-şi dea ajutor reciproc grabnic şi potrivit mărimii primejdiei.

9. În fine unul altuia să-şi poarte de grijă şi orice se cade spre dovada bunei vecinătăţi şi prietenii, ambele părţi, una alteia să-i îndeplinească astfel încît nici o amestecătură vătămătoare să nu se îngăduie ci cu putere să i se stea împotrivă. [...]

(Erdélyi országgyülési emlekek, ed. Sándor Szilágy, vol. XII, Budapest, 1887, p. 414—415 ; orig. lat.)

50

Miron Costin despre unitatea românilor.

Sec. XVII, a doua jumătate

[...] Traian a avut prima luptă cu dacii pe partea aceasta a munţilor, unde este acum Ţara Muntenească, a doua peste munţi, unde este ţara Transilvaniei. Amîndouă luptele le-au pierdut dacii, iar în a doua însuşi Decebal, regele lor, a pierit. Şi astfel, după aceste înfrîngeri, a aşezat adevărate colonii romane şi acolo unde este acum Ţara Muntenească şi aici unde este acum a noastră, Moldova, a zidit cîteva cetăţi şi a aşezat soldaţi, a numit *dominos* peste cetăţi, de unde hospodarii noştri pînă astăzi se numesc domni (domn e aproape ca dominus) pe limba romanilor şi în ţara Transilvaniei la fel, care pînă în vremile acestea sînt cu nume neschimbat. Ca şi noi şi muntenii se numesc rumâni, ceea ce este acelaşi lucru ca romani. Şi dintre ei sînt mulţi în ţara Transilvaniei şi peste tot ţi-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

nutul Maramureșului și al Oltului în munți, de asemenea un ținut al țării Transilvaniei. [...]

Dacia în granițele ei cele vechi era mărginită la apus de munții care se numeau cu veacuri înainte Ilirici, pînă se așezară acolo ungurii, la răsărit Nistrul, la miazănoapte Podolia, la miazăzi Dunărea. [...]

Român înseamnă romanus și unul cînd întreabă pe celălalt despre limbă, zice pînă în ziua de azi : știi rumânește ? ceea ce este aproape : *scis romanice ?*, nu zice, „moldovenește". Și numai aceia care au trecut în aceste două țări și-au schimbat numele în muntean și moldovean, dar cei rămași pe loc în Ardeal (rumânii din Țara Ardealului) au păstrat neschimbat numele cel vechiu și se mîndresc și azi cu numele rumâni, iar ungurii îi numesc olahi, care nume vine de la Wlochy (Italia). Ei nu se folosesc de numirile de moldovean și muntean, căci aceste numiri se trag de la rîurile de aici, iar aceia sînt supuși ungurilor. Și pînă azi ei sînt mult mai numeroși ca ungurii, începînd din Bacica sîrbilor temișoreni, peste tot Mureșul, în Herțeg, în jurul Bălgradului, unde locuiesc principii, în Țara Oltului și în tot Maramureșul ; așa de tare s-a înmulțit poporul, ca și cum n-ar fi descălecat niciunul din Maramureș și de la Olt. Și au o limbă mult mai frumoasă și mai apropiată de cea italiană, mai ales maramureșenii ; ei nu sînt supuși nimănui, liberi, nu slujesc pînă azi nici unui stăpîn. Numai cînd merge și principele în persoană încalecă și ei la război și țin pe cheltuiala lor garnizoana cetății Hust. Au privilegii deosebite și sînt pînă azi neîntrecuți în trebile ostășești. [...]

Biruit-au gîndul să mă apucu de această trudă, să scot lumii la vedere felul neamului, din ce izvor și semințe sîntu lăcuitorii țării noastre, Moldovei și Țării Muntenești și românii din țările ungurești,[1] cum s-au pomenit mai sus, că toți un neam și o dată descălecați sîntu [...].

Iară acest împărat Traianu pre aici au venitu și au încunjurat această parte de lume, cum s-au pomenitu, și iel au discălicat neamul, seminția care trăiește pînă acum în Moldova și în Țara muntenească și cît norod ieste în Ardeal cu acestu nume : român. [...]

(Miron Costin, *Opere*, ed. P. P. Panaitescu, București, 1958, p. 203—204, 222, 229, 241, 265).

[1] Principatul Transilvaniei și Partium (ținuturile românești ale Bihorului și Sătmarului).

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

51

Stolnicul Constantin Cantacuzino despre comunitatea de limbă și neam a românilor.

Sec. XVIII, inceput.

[...] Întii, că mică și can laturi țară multora au părut că iaste, încă mai vîrtos acum de cînd osebită de Ardeal și de țara Moldovei iaste. (Cum mai nainte vom arăta, cînd și pînă cînd zic istoricii și gheografii că au fost împreună și de cînd s-au osebit). [...]

Vede-să dară că toți scriitorii țărîlor și istoricii într-aceasta să tocmesc, cum și țara aceasta, cuprinsă fiind cu Ardealul și cu Moldova, îi zicea Dachia și Ghetia. [...]

Filip Cloverie gheograful și pe Dachia scriindu-o, zice : „Dachia pe dencolo de Dunăre să hotărăște cu musii (adecăte cu sîrbii, iproci). Dachii însă, zice neam schitic iaste, crud, vrăjmaș și varvar, iară țara aceia Dachia, despre miazănoapte să hotărăște, zice (pănă la un loc va să zică), cu munții Carpații și cu apa Prutului (adecăte despre Țara Leșască să cotește) ; de cătră răsărit, iară zice, cu Prutul se hotărăște și cu Dunărea. Ci aici acest gheograf se vede că foarte greșaște, pentru că cîtvași scurtează den cît au ținut și ei atunci, de vreme ce nu pănă în Prut, și pănă astăzi să văd ținuturile ci pănă în... Nipru, cum mai sus s-au semnat dintru a lui Bonfinie istorie : că între Nipru, care dă în Marea Neagră, să cuprindea gheții, iproci. Ci mai bine iaste și mai cu socoteală să se zică, că de cătră răsărit să hotărăște cu Niprul..., adecăte despre Vozia și despre Crîm. [...]

Însă de cătră amiazăzi Dachia să hotărăște cu Dunărea și de cătră apus, zice Filip, cu apa ce să chiamă Patisul, întru care hotară cuprindu-să astăzi, zice partea a Țării Ungurești, mai sus zisa, și Ardealul și Valahia (adecăte țara aceasta) și Moldova. Însă vlahii, acești gheografi și mai toți istoricii cîți scriu de aceste țări, zicea și Moldovei și ceștiia ; apoi o împarte în doao, una de sus ; alta de jos, îi zic. Le zic și : mai mare și mai mică ; cea de sus, adecăte și mai mare Moldova ; cea de jos și mai mică, țara această Muntenească numind, cum îi zic mai mulți așa ; că Rumânească numai lăcuitorii ei o chiamă, și doar unii den ardeleni[i] rumâni, pentru că și aceia și ceștea numai cînd să întreabă, ce iaste ? Ei răspund : rumâni ; iar moldovenii să osebesc de să răspund : moldovani, săvai că și ei sînt de un neam și de un rod cu ceștea, cum mai nainte mai pre larg vom arăta [...].

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Şi mai chiar vedem că rumânii den Ardeal, moldovenii şi ceştea de ţara aceasta, tot un neam, tot o limbă fiind, încă între dînşii mult să osebesc, care aceasta iaste cum să vede den amestecătura vecinilor lor.

[...] Pururea şi nevindecaţi şi ungurii au stătut vrăjmaşi şi pizmaşi rumânilor, şi atîta cît de ar fi putut, ar fi supus pe toţi supt jugul lor, cum şi pe mai multa parte den cîţi să află acum în Ardeal i-au supus şi i-au făcut obagi cum le zic ei. Săvai că în Ardeal sînt şi alţi nemişi, rumâni mulţi şi Maramurăşul tot. Iară afară dintr-aceia, mare parte şi din boierimea lor încă sînt şi să trag den rumâni, ce numai stăpînirea acei ţări şi astăzi fiind calivină şi ei slujind la curte s-au calivinit, şi aşa tot unguri să chiamă : schimbîndu-şi credinţa ş-au schimbat şi numele de rumâni. [...]

Însă rumâni înţeleg nu numai ceştea de aici, ce şi den Ardeal, carii încă şi mai neaoşi sînt, şi moldovenii, şi toţi cîţi şi într-altă parte să află şi au această limbă, măcară fie şi cevaşi mai osebită în nişte cuvinte den amestecarea altor limbi, cum s-au zis mai sus, iară tot unii sînt. Ce dară pe aceştea, cum zic, tot romani îi ţinem, că toţi aceştea dintr-o fîntînă au izvorît şi cură.

[...] Şi ţările acestea deaca s-au osebit de Ardeal (adecăte Ţara Muntenească şi a Moldovei), s-au descălecat şi s-au luptat cu vrăjmaşii lor, şi mai vîrtos cu turcii. Şi mai nainte şi mai încoace mult, pe urmă spate şi ajutoriu le-au fost, măcar că şi ceştia ungurilor, ca un zid bun şi tare înaintea turcilor le-au fost şi nu de stricăciune, de să va socoti bine şi cu dreptate, mai niciodată, ci încă de mare folos, mai vîrtos cestor ce în Ardeal au rămas şezători şi lăcuitori. [...]

(Constantin Cantacuzino Stolnicul, *Istoriia Ţării Rumâneşti*, în *Cronicari munteni*, ed. Mihail Gregorian, vol. I, Bucureşti, 1961, p. 5, 9, 23, 24, 38, 49—50, 52, 71).

52

Memoriu pentru unirea Ţării Româneşti cu Transilvania.

1716, decembrie, 8, Sibiu

[...] 1. Este necesar ca Ţara Românească să păstreze o trainică uniune şi înţelegere cu provincia vecină Transilvania fără de care

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

bine nu pot trăi nici una nici alta, după cum au arătat cele pătimite prin închiderea căilor negoțului [...].

3. Care lucru [uniunea] s-ar face cu înlesnire dacă s-ar da un ajutor de 5 000 de oameni miliție germană și 7 000 husari care, unindu-și forțele cu ale românilor ar cuceri Brăila, Giurgiu și Turnu [...]. Care miliție imperială, adăugată celei românești — pe care în toate zilele ne îngrijim să o sporim tot mai mult — este îndestulătoare pentru apărarea țării de năvălirile dușmanilor [...].

(Constantin Giurescu, *Oltenia sub austriaci*, vol. I, București, 1909, p. 80, 81; orig. lat.; vezi Documente-anexe, nr. 29.)

53

Dimitrie Cantemir despre originea și unitatea românilor.

1718

[...] Românii din Dachia, carii astăzi sînt moldovenii, muntenii și ardelenii, sînt din niamul lor hirișì Romani de la Italia, de Traian împărat pre aceste locuri aduși.

[...] Precum au început romanii, din descălecătura lor, de la Traian împărat, prin toată Dachia; așe au și ținut. Și măcar că pre vremile năpăzilor vărvărești (pentru carile pre la locul și vreme sa, în destul s-au pomenit), mult s-au clătit și s-au struncinat; însă de pe hotarile Dachii de tot afară n-au eșit, ce numai de la cîmp spre munți, adecă despre Dunăre; și despre Prut și Nistru, spre părțile Ardealului se trăgea. Iară după ce trecea fortuna acelor prăzi vărvărești, iarăș la locurile sale ieșiia (precum și aceasta adease și în multe locuri, din scriitorii vremilor acelora am dovedit) și cu toții supt o stăpînire fiind, toate locurile și cetățile, unde acum Ardialul, Moldova și Muntenia iaste ținea. [...]

(Dimitrie Cantemir, *Opere*, vol. VIII. *Hronicul vechimei româno-moldo-vlahilor*, ed. Gr. Tocilescu, București, 1901, p. 85, 463).

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

54

Memoriul lui Mihai Cantacuzino prin care se cerea și unirea Moldovei cu Țara Românească.

1772, iulie, 24, Goleşti

[...] Binevoiți domnule [von Thugut] să luați aminte o clipă la necăjita noastră stare și nenorocire dacă ar trebui din nou să ne plecăm în jugul abia scuturat, priviți pe de altă parte climatul fericit și marea rodnicie a acestor ținuturi și veți constata că ambele principate [Moldova și Țara Românească], unite sub un principe bun și proteguite de două dintre cele mai mari imperii ale creștinătății ar putea în scurt timp să alcătuiască un stat capabil să se mențină și să opună o barieră torentului care atît de des a amenințat cu desăvîrșita ruină numele creștin [...].

(*Mémoires et projets de réforme dans les Principautés Roumaines. 1769—1830*, Bucarest, 1970, p. 38; orig. fr.; vezi Documente-anexe, nr. 30)

55

Instrucțiunile cabinetului rus privitoare la unirea Moldovei cu Țara Românească.

1789, decembrie, 28, Petersburg

Împărăteasa [Ecaterina a II-a], animată statornic de cea mai sinceră dorință ca să-și manifeste dispozițiile sale neschimbate spre a vedea încheiate calamitățile unui război nedrept la care a fost provocată, nu ezită de fel să trimită cu titlu personal, confidențial și exclusiv maiestății sale prusiene [Frederic Wilhelm al II-lea], următoarele puncte care, după principiile celei mai mari moderații și celei mai stricte dreptăți, i se par că pot sluji ca bază a păcii: 1° [...] Dacă se poate conveni la încheierea păcii ca toate țările situate între Nistru, țărmul Mării Negre, Dunărea, rîul Olt

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

și frontierele austriace, țări cunoscute sub numele de Basarabia [de fapt, Bugeacul], Moldova și Valahia [de fapt, doar Muntenia] să poată forma de acum înainte un stat liber și independent cîrmuit de un principe de religia dominantă în țară și care să nu poată fi niciodată supus vreunei alte puteri ci să slujească pururi ca barieră vecinilor săi, astfel încît să se îndepărteze de acestea orice subiect de discuție și de sfadă, care nasc prea adesea dintr-o imediată vecinătate — atunci ne-am putea felicita că, astfel, orice subiect de discuție ar fi îndepărtat și pacea și liniștea solid stabilite de o parte și de alta. [...]

(Hurmuzaki-Odobescu, *Supliment* I, vol. II, p. 72—73; orig. fr.; vezi Documente-anexe, nr. 31)

56

Frederic-Wilhelm al II-lea către von Goltz, în legătură cu unirea Moldovei cu Țara Românească.

1790, ianuarie, 22 [Berlin]

[...] Acum și eu sînt informat într-un mod neîndoielnic. Contele de Nesselrode tocmai a primit un curier și în consecință a citit miniștrilor mei o lungă scrisoare a contelui de Ostermann, prin care Curtea Rusiei, — plecînd de la ultima notă pe care v-a remis-o și de la eliberarea domnului Bulgakov —, afirmă că voiește să-mi încredințeze mie și regelui Angliei condițiile sub care ar voi să facă pace cu Poarta și cu Suedia, anume : că ea vrea să păstreze întreg teritoriul pînă la Nistru împreună cu orașul Akkerman, că provinciile Basarabia, Moldova și Valahia să fie ridicate la rangul de principat independent, sub domnia unui prinț de rit grecesc, care este fără îndoială prințul Patiomkin. [...]

(N. Iorga, *Acte și fragmente*, vol. II, București, 1896, p. 292—293; orig. fr.; vezi Documente-anexe, nr. 32)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

57

Popa Sava Popovici din Răşinari despre continuitatea şi unitatea românilor.

1792

[...] Însă de multă biruinţă ce au făcut Râmlenii împotriva Daţiilor, spăimîntîndu-se Daţii, au început unii a se ascunde, alţii a se împărţi între alte ţări, iar alţii prin dealuri şi prin păduri a fugi şi a pustii ţara aceasta şi rămînînd Ardealul (Daţia) cu foarte sălăşluitori puţintei. Traian împăratul au adus dintru a sa împărăţie Râmleni (sau Romani) şi i-au aşezat întru această ţară, care atîta mulţime au fost, cît mai întâiu au luat supt stăpânire Koloşvar, adecă Clujul, Ţara ungurească [Transilvania], Moldova, Ţara românească, împărţindu-se pînă la Sibiu, la Braşov, către Samoş, pre lîngă ţinutul Clujului şi pre la Turda împrejur şi aşa s-au stăpînit ţara aceasta pînă la vremea împăratului Aurelian.

Acest împărat Aurelian nevrînd a mai suferi tînjirea Daţiilor ce tînjia asupra Râmlenilor, căci s-au călcat ţara şi pămînturile lor, s-au temut ca să nu iasă vre-o zurbă (sau răzmiriţă) care să pricinuiască cumva pagubă împărăţii şi aşa la 274 au scos pre toţi Râmlenii din pămîntul acesta al Daţii şi i-au aşezat în pămîntul Mezii, însă atîta vreme încît au fost Râmlenii sălăşluitori în pămîntul acesta, s-au rudit cu alte neamuri adecă cu Ardelenii (Daţii); Râmlenii au luat în căsătorie fiice de ale Daţilor. Eşind dară Râmlenii din pămîntul acesta, mulţi din cei ce s-au rudit şi s-au căsătorit cu Daţii, au rămas în pămîntul acesta şi aşa vedem o rămăşiţă a vestiţilor Râmleni în ţara Ardealului pînă în ziua de astăzi.

Această dar rămăşiţă a Râmlenilor, iubiţilor de Dumnezeu pravoslavnici creştini, ce au rămas în ţara aceasta, sîntem chiar înşuşi noi Rumânii cari pînă acum ne aflăm şi ne numim şi Romani. [...]

(I. Lupaş, *Cronicari şi istorici români din Transilvania*, vol. I, Craiova, f.a., p. 86—87).

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

58

Memoriul marchizului Saint-Aulaire care prevedea unirea Moldovei cu Țara Românească într-un singur stat.

1807

[...] Rămîne deci demonstrat că este necesară unirea celor două țări [Moldova și Țara Românească] sub autoritatea unui singur principe. Suveranitatea [sic ! suzeranitatea] Sublimei Porți și dreptul de protecție al Rusiei s-ar rezema fără vreo neorînduială și în chipul cel mai stabil pe această stare de lucruri. [...] Atunci acest stat, de însemnătate secundară, despărțit de cele două mari imperii [rus și otoman] de o parte de Nistru, de cealalta de Dunăre ar deveni deodată bastionul unuia cît și celuilalt precum și chezășia uniunii celor două. Prevăd obiecțiile pe care cîteva persoane le vor face împotriva acestor idei. Se va spune că maiestatea sa împăratul Rusiei [Alexandru I] vrea să mențină în întregime stipulațiile consimțite anterior. Dar stipulația nu este decît o vorbă și binele poporului pentru care s-a stipulat acesta-i interesul. Binele este abia început. El trebuie desăvîrșit altminteri stipulațiile nu ar fi decît un joc diplomatic al cărui efect necesar ar fi renașterea unor noi neînțelegeri între puterile contractante și cele mai sfîșietoare dureri pentru popoare, urmarea nedezmințită a oricărei tranzacții incomplete, nedefinită și în consecință vicioasă. [...]

(P. P. Panaitescu, *Corespondența lui Constantin Ipsilanti cu guvernul rusesc. 1806—1810. Pregătirea Eteriei și a renașterii politice românești*, București, 1933, p. 78; orig. fr.; vezi Documente-anexe, nr. 33)

59

Memoriu adresat lui Napoleon I, care preconiza unirea Moldovei cu Țara Românească.

1807, octombrie

Este demonstrat că ambele provincii, cunoscute în geografia modernă sub numele de Moldova și Valahia, au format cea mai mare parte din vechea Dacie. [...]

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Această denumire [valahi] le-a rămas pretutindeni acolo unde s-au stabilit şi cu toate că sînt cu toţii, fără contestare *italieni* [sic ! romani] la origine, ei nu pot suferi numele, poate ironic, de vlochi sau vlachi care le este dat, ci ei vor neapărat să fie numiţi rumâni, adică romani, aşa cum îşi zic între ei. Mulţimea lor este de necrezut. Aproape că nu este sat sau munte în Albania, în Rascia, în Morlachia, în Serbia, în Bulgaria, în Turcia etc. unde populaţia lor să nu covîrşească pe celelalte cu două treimi. La ultima numărătoare făcută în Transilvania la un milion de locuitori, compunînd cele trei naţiuni, s-au aflat şapte sute şasezeci de mii de rumâni. Ura lor pentru sclavie este grozavă şi mîndria lor neînduplecată cînd îşi zic : *rumâni di lege şi di sînge*. [...]

În cazul nostru special este de dorit în primul rînd ca provinciile actuale Moldova şi Valahia să constituie un singur stat suveran, fie sub vechea denumire de Dacia, fie sub aceea mai nouă de Valahia Mare, aşa cum fusese înaintea separării celor două state.

Pare-se că natura a făcut totul spre a reuni aceste două principate în unul singur. Marea, muntele, rîurile, fortăreţele ne despart din toate laturile de străini ; înlăuntru egalitatea legilor, identitatea limbii, potrivirea caracterelor şi uniformitatea topografiei, totul contribuie să ne unească împreună. Populaţia actuală a celor două principate este de şase sute de mii de suflete, aceasta este cel puţin cifra cadastrului civil. Astfel încît toţi care se încăpăţînează a voi separaţia celor două state nu vor acţiona decît împotriva adevăratelor noastre interese. [...]

(Emil Vîrtosu, *Napoléon Bonaparte şi dorinţele moldovenilor* la 1807, în „Studii", tom 18, 1965, nr. 2, p. 411, 412, 415—416 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 34)

60

Despre intenţia Rusiei de a crea un regat al Daciei, prin unirea celor trei ţări române.

1807, noiembrie, 3, Sibiu

[...] De cîtva timp, s-a răspîndit atunci zvonul că Transilvania va fi cedată de către Casa de Austria şi unită Moldovei şi Valahiei,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

sub numele de regatul Daciilor spre a aparține marelui-duce Constantin al Rusiei [...] Zvonul a îngrijorat în chip neobișnuit pe locuitorii acestei țări, cu atît mai mult cu cît el a fost pus în circulație de consulul rus, Kirico, care s-a exprimat public astfel într-o călătorie făcută de la București la Brașov. Contele von Kollowrath, guvernatorul Transilvaniei, a luat cunoștință de vorbele acestea și a informat Curtea de la Viena, citînd pe autorul lor, consulul Rusiei. Acesta-i un om mediocru, dar relațiile sale știute cu generalul Sebastiani, la Constantinopol, unde a fost prizonier, îi dau o însemnătate momentană, pe care ar putea-o plăti scump, dacă guvernul de la Viena ar cere cabinetului de la Sankt-Petersburg o explicație în legătură cu afirmațiile domnului Kirico. [...]

(N. Iorga, *Acte și fragmente*, vol. II, p. 433 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 35)

61

Tudor Vladimirescu despre comunitatea de neam și limbă a românilor de pe ambele maluri ale Milcovului.

1821, aprilie, 5

Prea sfinte părinte mitropolite și
prea cinstit dumitale boierule vel vistier !

Multe auziri mi-au venit despre Moldova, cum că dumnealor boieri moldoveni s-ar fi tras peste Prut și cum că, în urma dumnealor mergînd și măria sa Mihai Vodă Suțul, domnul Moldovii, dumnealor l-au lăsat acolo și întorcîndu-se iarăși napoi la Iași, s-au încărcat cu otcîrmuirea patrii dumnealor, adunînd pre cei răsipiți și liniștindu-și țara.

Acestea, de sînt adevărate sau nu, și altile care nu îndrăznesc să le scriu, eu nu știu. Prea sfinția ta și dumneatali trebuie să le știți bine, iar mai cu dinadins trebuința urmează să aveți corespondențe cu dumnealor boieri moldoveni, ca unii ce sîntem de un neam, de o lege și supt aceeași stăpînire și ocrotiți de aceeași putere.

Așadar, urmează să știm cele ce se fac acolo și să le vestim ceste de aici ca, fiind la un gînd și într-un glas cu Moldova, să

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

putem cîștiga deopotrivă dreptățile acestor prințipaturi, ajutorîndu-ne unii pre alții. [...]

(Documente privind istoria României. Răscoala din 1821, Documente interne, vol. II, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1959, p. 33.)

62

Dinicu Golescu despre binefacerile economice ale unirii Moldovei cu Țara Românească.

[1826]

[...] Această mulțime de fabrice sînt în toate ținuturile evropenești, căci cu aceste fabrici fiescare stăpînire își folosește norodul, de aceea fac și felurimi de ajutoare acelora ce întemeiază fabrice, iar nu împotrivă, să le ia domnii bani pentru căci au fabrici. Mare pagubă este la o țară de a-și scoate tot materialul nefabricarisit, vînzîndu-l în alte țări cu un prost preț, și apoi să-l cumpere iarăși cu preț de 30 ori mai mult. Mare pagubă este cînd o țară în veci cumpără toate lucrurile du prin alte țări și acele nu cumpără nici un lucru fabricarisit dintr-aceasta, cum este în ticăloasa patriă noastră, care are în lung 2 hotare, unul despre miazăzi și altul despre miazănoapte, și pe amîndouă în veci să exportarisește monedă, neimportarisîndu-să pe nici un hotar măcar un ban. Și prin cel despre miazănoapte exportarisesc neguțitorii prin mărfurile de la Lipsia și Paris, iar prin cel despre miazăzi milostivii domni prin arendele domniilor.

O ! prea puternice părinte al tuturor noroadelor ! Niciodată nu o să se ridice deasupra neamului românesc acest nor întunecos plin de răutăți și de chinuri ? O ! prea bunule stăpîne ! Nu o să fim izbăviți odată de toate nevoile ? Nu o să ne învrednicim să vedem o rază de lumină care să ne îndrepteze spre obștească fericire ? Dar ce zic ? rază ? Iată întreaga lumină s-au arătat de către prea îndurătoriul Dumnezeu trimisă prin preaputernicul protector și apărător al patriei noastre, carele așteaptă de la noi numai o mică și ușoară urmare, — unirea, zic, cea spre fericirea obștii. Căci după aceasta vin toate fericirile ; iar făr-de aceasta nici un bine în lume nu să întemeiază ; și căci în obștească fericire va găsi fiescare și pe a sa, iar în parte numai străduindu-ne avem

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

destule pilde : că ne-am pierdut slava, starea şi cinstea, ajungînd şi în hula lumii. Unirea spre folosul obştii ne fericeşte, unirea slăveşte, unirea întemeiază tot binele. După aceasta alergînd, fraţilor, să o îmbrăţişăm, ca prin fapte să ne cunoaştem că am vrut, dar n-am putut să slujim patriei ! [...]

(Constantin Radovici din Goleşti, *Insemnare a călătorii meale... făcută în anul 1824, 1825, 1826.* La Buda, 1826, p. 227—229.)

63

Boierii munteni despre măsurile ce se impun pentru realizarea unirii Moldovei cu Muntenia.

[1829]

Cererile ce ar fi putut face Valachia şi Moldavia la un congres de prinţi creştini pentru siguranţiia lor cea din afară şi statornicirea cea din lăuntru.

Pont. 1. Valachia şi Moldavia să se împreune şi să se facă amîndouă un prinţipat.

2. Hotarele acestui prinţipat să fie despre Turchia, Dunărea ; despre Rusia, Prutul şi despre Austria, munţii Carpaţi.

3. Cetăţile, carele sînt dincoace de Dunărea, pe pămîntul Valachiei, adică Brăila, Giurgiu şi Turnu, or să se dărîme de tot pînă în temelii, ori să rămîie supt stăpînirea acestui prinţipat, dimpreună cu tot coprinsul şi locuitorii lor. [...]

(Hurmuzaki—Iorga, vol. X, p. 647.)

64

Raportul lui Bois le Comte referitor la posibilitatea creării „unui mare ducat al Daciei".

[1834, mai, 17, Bucureşti]

[...] Cele două principate, unite prin originea lor comună, limba, istoria şi actuala lor poziţie politică, năzuiesc să se conto-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

pească într-un singur stat. „Ele ar realiza în felul acesta, îmi spunea un ministru moldovean, o economie considerabilă în administrație, o forță și mijloace mai mari și s-ar bucura de ceva mai multă consistență în Europa și de mai multă încredere în viitor. Slaba rezistență pe care ar mai putea-o opune cîțiva membrii ai nobilimii față de această măsură este puternic combătută de numeroasele căsătorii contractate între societățile dintre cele două capitale. Poporul n-are nici un fel de prejudecată față de valahi, și noi îl deprindem tot mai mult să se considere ca aparținînd aceleiași familii, obișnuindu-l să înlocuiască numele de moldovean, pe care și-l dă, cu cel de român, care este numele generic al tuturor celor de rasă romano-dacică. [...] Am relua atunci vechiul nume de *Dacia*, nume care nu este necunoscut în Europa, și care ar fi de natură să stîrnească simpatii în favoarea noastră, învăluindu-ne cu farmecul marilor amintiri istorice, comune întregii noastre națiuni".

Ideea reunirii celor două principate într-un mare ducat al Daciei nu numai că nu a rămas necunoscută rușilor, dar s-a bucurat, nu de mult, de o oarecare încurajare din partea lor. O instrucțiune, comunicată de domnul Minciaki comitetului pentru reformă, și care trata despre dispoziții și principii generale urmînd a fi introduse în Regulament, amintea cu tărie avantajele și consecințele salutare care ar rezulta pentru cele două principate de pe urma grijii pe care ar avea-o ele de a strînge din ce în ce mai mult legăturile ce le unesc, în așa fel încît să nu facă, pe cît posibil, decît o singură națiune. Unul din membrii comisiei, domnul Catargi, a luat notă de această recomandare, pentru a propune unirea celor două provincii sub o singură cîrmuire. Această propunere, adoptată de întregul comitet, acceptată de generalul Kisseleff și de domnul Minciaki, a fost trimisă la St. Petersburg. De acolo, ea s-a înapoiat cu invitația de a i se da curs, și comisia tocmai se ocupa de redactarea ei, pentru a o propune Curții imperiale și adunării, cînd domnul Catargi a cerut ca, spre a se evita orice individie, să se insereze în ea, așa cum se făcuse și în Grecia, ca domnitorul care va fi desemnat să cîrmuiască noul stat să nu aparțină nici uneia din cele trei puteri învecinate. Domnul Catargi are impresia că abandonarea proiectului de unire a survenit din momentul în care a fost făcută această propunere suplimentară. Din clipa aceea n-a mai fost vorba de așa ceva : fie că Rusiei i s-a părut că recunoaște, după spiritul în care a fost primit, o intenție ostilă, fie că acea clauză care urma să-i fie adăugată înșela speranțele ambițioase atribuite generalului Kisseleff de generalii ruși, care spuneau

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

că regăsesc în el spiritul, mijloacele și semnele prevestitoare ale soartei lui Bernadotte.

Crearea unui mare ducat al Daciei, care să reunească cele două principate, mi s-a părut a fi aici, domnule conte, expresia dorinței celei mai generale a acestei țări. Am căutat să mă pun în legătură la Iași cu toți cei ce păreau a fi oameni care luau cît de cît parte la treburi ; și, fără ca eu să-i fi provocat în nici un fel, toți, după primele fraze schimbate între noi, ajungeau să-mi exprime această dorință, și toți spuneau, de comun acord, că Moldova nu poate trăi îmbucătățită și închisă între vămile rusești și austriece. La București am găsit aceeași dorință în adîncul sufletelor, dar lumea se exprima cu mai multă reținere. O cerea dealtfel deosebirea de caractere și, de asemenea, împrejurarea că valahii, care posedă toate elementele necesare pentru a exista ca un corp al națiunii, încearcă mai puțin viu nevoia unei reuniri. Dintr-un interes personal, ei se tem ca nu cumva boierii moldoveni, în comparație cu ei mai numeroși, să vină atunci și să le ia slujbele : ceea ce aici este o problemă de prim ordin.

La ideea reunirii celor două provincii se adaugă aceea de a încredința cîrmuirea unui prinț străin. Și aceasta e o dorință generală, care nu e înăbușită decît în aceia care și-ar simți interesele lor private compromise prin realizarea ei ; și chiar și dintre aceștia sînt mulți care se ridică mai presus de acest considerent. „Tatăl meu a fost domnitor, îmi spunea beizadea Ghica, acum este unchiul meu ; și totuși nu există sacrificiu pe care să nu-l fac pentru a-i dărui țării mele singurele două baze de existență care să-i poată permite să spere la o oarecare stabilitate : reunirea celor două principate și urcarea pe tron a unui prinț străin". „Am accepta cu lacrimi de recunoștință în ochi orice prinț străin, oricare ar fi el, îmi spunea marele vornic Filipescu, numai să nu fie nici turc, nici rus, nici grec, nici evreu".

În sfîrșit, dorința de a vedea fie Dacia, fie chiar principatele, în starea în care se află acum, scoase de sub protecția exclusivă și poruncitoare a unei singure Curți și puse, la fel ca Grecia, sub cea a marilor puteri europene, această dorință, exprimată domnului de Lagan încă din 1827, mi-a fost de asemenea și în mai multe rînduri exprimată atît la Iași, cît și la București, iar înfăptuirea ei era socotită ca trebuind să completeze opera de regenerare și de independență a acestei țări.

Prezentînd astfel excelenței voastre dorințele pe care le nutrește opinia publică în Moldova și în Valahia, simt, domnule conte, că nu indic nimic în ce privește posibilitatea sau epoca în care să-și poată găsi aplicarea. Ba poate că excelența voastră va considera că

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

acum este mai mult vorba, pentru guvernanți, de a corobora și de a susține pretutindeni ordinea de lucruri stabilită, decît de a se deda la proiecte care prezintă întotdeauna inconvenientul de a ține spiritele încordate și agitate. Dar, în mijlocul șanselor de viitor, și cînd Europa va trebui poate să se pronunțe, de la o zi la alta, asupra a ceea ce este indicat să se facă cu rămășițele imperiului sultanului, poate că nu e inoportun să se afle dorința popoarelor care s-ar număra printre aceste rămășițe și ce combinații ar putea în cea mai mare măsură atît să satisfacă nevoile lor, cît și să răspundă intereselor Franței.

(Hurmuzaki-Hodoș, vol. XVII, p. 392—395; orig. fr.; vezi Documente-anexe, nr. 36)

65

Document româno-polon în care se subliniază necesitatea unirii țărilor române.

[1837]

[...] Dar ce ar putea să facă muntenii singuri și la ce ar duce rezistența lor? Pentru a opri și a înfrunta armatele austriece [...] e nevoie ca toate aceste cinci provincii împreună, care au toate aceeași limbă, aceeași religie, aceleași obiceiuri, provincii ce odinioară formau un singur tot, să poată fi electrizate și conduse împotriva dușmanului, reamintindu-le trecutul lor comun și făcîndu-le să-și întrevadă un același viitor, într-o singură mare patrie.

Astfel din aproape în aproape am ajuns la ideea unică, la acea idee atît de scumpă inimilor noastre, pe care de atîtea ori am frămîntat-o în mintea noastră, dar care acum, pentru prima oară, se prefigurează cu oarecari sorți de izbîndă. Din clipa în care problema s-a conturat astfel ca noi să pornim de la un punct de vedere mai avansat, ca să vedem la orizont imaginea unei patrii mari, din acel moment problema s-a schimbat. Nu mai era vorba să ne expunem țara pentru a ajuta pe alții, ci pentru a ne realiza o altă patrie, nu mai era vorba să stăm cu brațele încrucișate privind cum alții acționează, ci să participăm noi înșine, să unim și să

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

contopim cele cinci provincii, să le pregătim pentru o mișcare comună, să reconstituim vechea și bătrîna Dacie. [...].

(Gh. Duzinchevici, *Documente din arhivele polone relative la istoria românilor*, în „Buletinul Comisiei istorice", Vălenii de Munte, 1935, p. 40; orig. fr.; vezi Documente-anexe, nr. 37)

66

Declarația de principii a Partidei Naționale *muntene privitoare la unirea Moldovei cu Muntenia într-un stat independent.*

1838, noiembrie, 1, București

Act de unire și independență

Subtiscălițiі rumâni ai Prințipatului Valahii, mădulari ai Adunării Naționale, adunați ca să proclame drepturile locului lor și a expune plîngerile, declară de față a toată lumea că nesfiiala cu care Înalta Poartă și Rusia au siluit dă sînt veacuri și încă siluiesc pă toate zilele cele mai sfinte libertăți, le pune datoria dă a mîntui suveranitatea rumână, dă a întoarce o patrie slobodă și independentă către toate mădularile răspîndite ale neamului lor și a întrebuința toate drepturile păstrate atît prin tractaturile părinților lor cu Înalta Poartă, cît și prin legile politice ale locului. Roagă pă Dumnezeu ca rumânii Moldavii care suferă asemenea rele și toți acei frați ai lor care gem acum supt un jug din cele mai despotice și cele mai barbare să fie despozați a-i ajuta, a să însoți la al lor cuget și a face împreună cu ei unul și singur norod oblăduit dă către unul și același șef și stăpînit dă aceleași legi.

Chemați dă către constituția locului a cerceta dacă legile să urmează, dacă tractaturile sînt respectate, dacă prințul național este ales dă nație, dacă scopul constituției este ajuns, dacă orînduiala, dreptatea și economia domnesc în toate ramurile administrației, dacă magistrații au socotința publică, dacă sumile statului sînt întrebuințate pentru binele statului, într-un cuvînt dacă rumânii sînt fericiți, jos iscăliții declară :

1° Că dă un an dă zile mai ales, suveranitatea și libertățile locului sînt în primejdie, că Adunarea Națională nu mai subzîstă în fapt, pentru că deliberațiile ei sînt nelegiuit strîmtorate dă fir-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

manuri, că puterea legiuitoare cu care ea este îmbrăcată s-au entamat, că o putere străină nu numai că au deschis-o și a închis-o după a ei bună plăcere, ce încă printr-un ucaz au și îndrăznit a porunci [în țară] a pune bir, că nu-i mai mult nici siguranță, nici chezășie pentru nimenea, că, dacă abuzurile administrații ține clasele cele mai sărace întru ticăloșie, abuzurile judecătoriilor aduce deznădăjduirea și stingerea în toate familiile.

2° Că curțile protectriță și garantă, care în tractatul dă la Adrianopol au recunoscut netăgăduitul drept al rumânilor dă a-și alege șeful lor, nu avea puterea dă a să abate dă dînsul prin tractatul dă la Petersburg și, încă mai puțin, cu prelejul aflării oștirilor rusești în prințipat, dă a orîndui un prinț cu firman, că, așadar, acest prinț nu să poate cunoaște drept voivod legiuit și național.

3° Că și dacă regulamenturile dăspre cea ce să atinge dă legile fundamentale și constituția nu ar fi fost nule fiindcă s-au alcătuit în vremea unii ocupații militare rusești dă o adunare alcătuită arbitrar, iar nu dă toate mădulările care avea drept a o compune, fiindcă într-însele să află o concluzie și articole dărăpănătoare a suveranității nații, trebuie să se desființeze orișicum numai pentru căci niște regulamenturi să fie oricît dă bune sînt orînduite printr-a lor natură numai la o stare dă lucruri vremelnică.

Subtiscăliții sînt bine încredințați :

Că relele dinlăuntru dă carele este îngreoiată Valahia vor înceta îndată ce un rumân ce s-ar bucura dă încredințarea publică, cunoscut printr-ale sale virtuți și patriotism, va fi chemat la tron ca să izbăvească locul ; declară cu toate acestea că o groaznică experiență și dreptul dă a sinești conservație le poruncește a pune viitorul la adăpostire despre orice fel dă catastrofă, a răforma instituțiile cele vițioase dintr-a cărora pricină a și ajuns dajnic a statornici prin ereditate tronul, cea dintîia putere a unei nații slobode, și într-acest chip a pune un sfîrșit sfezilor și influenții streine, a face din ambițioși concetățeni și din concheranți prieteni și aliați.

Ei cunosc cu toate acestea că, cu un loc împărțit ca al lor și așa răsipiți cum sînt, va fi peste putință rumânilor a să împotrivi dă sinești puternicilor imperiuri care îi încunjoară, stăruiesc încă asupra împreunării cei neapărate a populațiilor române supt un singur schiptru. În sfîrșit :

Luînd în băgare dă seamă că în starea dă opresie streină și dă anarhie înlăuntru întru care să află locul este peste putință rumânilor a împlini cele mai prințipale datorii a unei nații către sinești, că nu poate mai mult nici priveghia a să conserva, nici a să perfecționa și că, cu toate acestea, ca toate națiile, au îndatorirea

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

a fugi dă orice poate pricinui dărăpănarea lor și dă orice este împotrivitor perfecției lor ;

Luînd în băgare dă seamă dăosebit dă aceasta că, cînd dăsființarea statului este neapărată, cînd fiecare zi dăscoperă prăpădenii nouă, cînd trebuința este strașnică, cetățenii nu mai sînt datori a respecta legile așăzate, ci că împotrivă au datorie sfîntă dă a lua inițiativă, dă a să apăra împotriva tiranii, dă a izbăvi patria, căci *izbăvirea norodului este cea dintîia lege*. Tari dă al lor cuget, suptiscăliții hotărăsc cele următoare :

Art. 1-iu. Prin siluirea cea dă curînd a articolelor trei și patru din tractatul dă la 1460, legătura care era între rumâni și Poartă să află ruptă ; cu toate acestea, pentru ca să păstreze prietenia ei, să va negocia lîngă dînsa răscumpărarea birului și dajdia ce să vă prerădica la acest prilej va fi în sarcina tuturor rumânilor fără dă osăbire, după starea și puterea fiecăruia.

Art. 2-lea. Un nou trup dă legi politice, publice și civile să va alcătui pentru populu român slobod și independent.

Art. 3-lea. Ereditatea va rămînea în familia ce va fi chemată la tron și să va coborî într-însa din fiu în fiu.

Art. 4-lea. Îndată ce acel rumân care va fi ales a să urca pă tron va jura nu numai a păzi condițiile acestui act și acelea ce să vor înscrie în dăosibitul act al numirii ce încă dă a face fericirea rumânilor, a dobîndi independența, a face aliați și prieteni locului. [De îndată ce va fi depus jurămîntul, va fi recunoscut dă către suptiscăliții ca suveranul rumânilor].

Art. 5-lea. Acest act, în cel mai scurt soroc, să va aduce la cunoștința celor mai întîi rumâni ai tutulor locurilor și mai ales la ai Moldavii și suptiscăliții să îndatorează a lucra și a lupta din toate puterile lor spre a dobîndi împotrivă din parte-le acturi dă aderență.

Art. 6-lea. Acest act, însoțit dă o bucată justificativă asupra drepturilor locului și dă actul numirii suveranului, să va face în patru originaluri dăosebite, dintre care unul va fi în păstrarea celui chemat la tron ; cel dă al doilea într-a unui mădular al clerului ; cel dă al 3-lea într-a unui mădular a Adunării Naționale ; cel dă al 4-lea să va trimite pecetluit în străinătate și va fi depus spre păstrare. Către aceasta să va da cîte o copie fiecăruia loc rumânesc care va da a sa aderență.

Art. 7-lea. Suptiscăliții fiecare în parte jură pă Sfînta Evanghelie și față cu un episcop dă religia lor că vor fi supuși și credincioși la acela dintre rumâni care va fi chemat la tron, că dă astăzi vor jărtfi viața și starea lor la independența nații lor ; să îndatorează prin jurămînt asupra capului lor că pînă va sosi ceasul izbă-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

virii nu vor descoperi niciodată nimic din ceea ce s-a zis și făcut în această adunare, nici din ceea ce să coprinde în aceste acturi.

Suptiscăliții încredințează că toate acestea sînt adevărate și că le-au socotit și scris slobod spre încredințarea cărora au pus pecețile și iscăliturile lor.

(Hurmuzaki-Hodoș, vol. XVII, p. 727—728 ; orig. fr.)

67

Raportul lui Robert G. Colquhoun despre adeziunea opiniei publice din Moldova și Muntenia față de ideea unirii.

1833, ianuarie, 7/19, București

[...] Cît despre chestiunea unirii celor două provincii, pot să spun că ideea se bucură de o tot atît de mare popularitate la București, ca și la Iași. [...]

(Cornelia Bodea, *1848*, vol. I, p. 147 ; orig. engl. ; vezi Documente-anexe, nr. 38)

68

Félix Colson referitor la atitudinea Austriei față de perspectiva unirii Moldovei și Munteniei.

1839, ianuarie, 28, Iași

[...] Veți fi remarcat, domnule, că nici o partidă n-are încredere în politica Austriei. Numai domnitorul întreține relații foarte susținute cu agentul ei, sperînd să obțină de la cabinetul din Viena promisiunea de a fi menținut în demnitatea sa în cazul în care țara ar dobîndi independența. Austria, interesată în păstrarea actualei stări a Țării Românești, nu s-ar da în lături să-și ia angajamente față de domnitor, pînă-ntr-atît se teme ca populațiile române din Banat, [...], Transilvania să nu se unească cu mișcarea care ar aduce

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Țării Românești libertatea. Protecția sa n-ar fi deci decît cu scopul de a împiedica avîntul libertăților politice, comerciale și industriale. [...]

(Cornelia Bodea, *1848*, vol. I, p. 136 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 39)

69

Articolul introductiv din numărul inaugural al „Daciei literare" referitor la importanța unității limbii și literaturii în lupta pentru unirea românilor.

1840, ianuarie, 30/februarie, 11, Iași

Introducție [la „Dacia literară"]

[...] Cele mai bune foi ce avem astăzi sunt : „Curierul românesc", subt redacția d. I. Eliad, „Foaia inimii" a d. Barit și „Albina românească", care, în anul acesta mai ales, a dobîndit îmbunătățiri simțitoare. Însă, afară de politică, care li ia mai mult de jumătate din coloanele lor, tustrele au mai mult sau mai puțin o coloră locală. „Albina" este prea moldovenească, „Curierul", cu dreptate poate, nu prea ne bagă în seamă, „Foaia inimii", din pricina unor greutăți deosăbite, nu este în putință de a ave împărtășire de înaintirile intelectuale ce se fac în îmbele principaturi. O foaie, dar, carea, părăsind politica, s-ar îndeletnici numai cu literatura națională, o foaie carea, făcind abnegație de loc, ar fi numai o foaie românească, și prin urmare s-ar îndeletnici cu producțiile românești, fie din orice parte a Daciei, numai să fie bune, această foaie, zic, ar împlini o mare lipsă în literatura noastră. O asemenea foaie ne vom sili ca să fie „Dacia literară" ; ne vom sili, pentru că nu avem sumeața pretenție să facem mai bine decît predecesorii noștri. Însă urmînd unui drum bătut de dînșii, folosindu-ne de cercările și de ispita lor, vom ave mai puține greutăți și mai mari înlesniri în lucrările noastre.

„Dacia", afară de compunerile originale a redacției și a conlucrătorilor săi, va primi în coloanele sale cele mai bune scrieri originale ce va găsi în deosebitele jurnaluri românești. Așadar foaia

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

noastră va fi un repertoriu general al literaturei românești, în carele, ca într-o oglindă, se vor vede scriitorii moldoveni, munteni, ardeleni, bănățeni, bucovineni, fieștecarele cu ideile sale, cu limba sa, cu chipul său. [...]

Urmînd unui asemine plan, „Dacia" nu poate decît să fie bine primită de publicul cetitor. Cît pentru ceea ce se atinge de datoriile redacției, noi ne vom sili ca moralul să fie pururea pentru noi o tablă de legi și scandalul o urîciune izgonită. Critica noastră va fi nepărtinitoare ; vom critica cartea, iar nu persoana. Vrăjmași ai arbitrarului, nu vom fi arbitrari în judecățile noastre literare. Iubitori a păcii, nu vom primi niciodată în foaia noastră discuții ce ar putea să schimbe în vrajbe. Literatura noastră are trebuință de unire, iar nu de dezbinare ; cît pentru noi dar, vom căuta să nu dăm cea mai mică pricină din care s-ar putea isca o urîtă și neplăcută neunire. În sfîrșit, țălul nostru este realizația dorinții ca românii să aibă o limbă și o literatură comună pentru toți. [...]

(*Unirea Principatelor române oglindită în literatură*, studiu și antologie de Virgiliu Ene, Editura Junimea, 1979, p. 64—65.)

70

B. Wesselényi Miklóstól despre dorința unanimă a românilor de pe ambele versante ale Carpaților de a se uni într-un stat neatîrnat.

[1843]

[...] Planurile și speranțele lor sînt unirea în viitor, într-o națiune și o țară, a tuturor populațiilor valahe de origină și limbă comună. [...] Dar la fel se întind pretențiile lor și asupra Transilvaniei și a părților Ungariei locuite de valahi. Aceste pretenții ei le întemeiază pe drepturile lor asupra moșiei de odinioară, a proprietății originare — nicicînd pierdute, ci numai îngrădite prin oprimare și uzurpare — și pe multe altele de acest fel. Chiar dacă, în parte, și mai ales cu privire la Ungaria și Transilvania, acestea nu au un temei care să reziste la proba istoriei, sînt prin natura lor tocmai cele mai potrivite pentru a ațița dorințe din ce în ce

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

mai mari și spre a naște însuflețire. Aceste pretenții, pe lîngă caracterul șubred, sau care nu pot sta în picioare prin temeiurile lor, sînt și mai șubrezite de nevolnicia politică prezentă, atît sub aspect spiritual cît și material, al revendicărilor. Dar pînă cînd va fi și va rămîne astfel? asta e greu de prevăzut și de determinat. În orice caz, merită toată atenția și e de mare importanță împrejurarea că odată cu erumperea — care poate surveni mai curînd sau mai tîrziu, și poate nu peste multă vreme, sau poate este chiar iminentă — a popoarelor slave atît de numeroase, care aspiră la independență și se și pregătesc să-și realizeze această aspirație, și popoarele valahe vor da mîna cu slavii în același scop și împotriva acelorași, dar nu pe baza înrudirii de origine și limbă, ci pe aceea a aspirațiilor și soartei, iar în parte (fapt care trebuie luat în considerare cu deosebire) pe baza înrudirii religioase. [...]

(A Papiu-Ilarian, *Istoria românilor din Dacia superioară*, vol. II, Viena, 1852, p. 270—271 ; orig. magh. ; vezi Documente-anexe, nr. 40)

71

Costache Negri și Vasile Alecsandri către Ion Ghica despre necesitatea unirii românilor de la sud și est de Carpați.

1845, martie, [Mînjina]

[...] Nădăjduim și credim că nu te vei înapoié înainte oricării păsire spre un sfîrșit de folos. A bine înțăleșilor români gîndul întîi trebuie să fie unirea a orice iaste român, ca cu tărie înmulțită să putem păși spre cuviincioasa înaintire. Ne vei răspunde, și-ț poftorim a zice că avem nădejde că vei lucra din parte-ț la îndeplinirea micului plan ce poate fi temelia a mari izbînzi în viitorime [...].

(C. Negri, *Scrieri*, text ales stabilit, note și studiu introductiv de Emil Boldan, vol. II, Editura pentru literatură, București, 1966, p. 29.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

72

Costache Negri către Costăchiță Filipescu îndemnîndu-l la luptă în vederea realizării Unirii Principatelor.

[1846], martie, Mînjina

[...] Lucrează, dragă Filipescule, din toate puterile pentru întîlnirea plănuită. Nu da înapoi în fața lucrului acesta extraordinar și nu avea în vedere decît bazele solide ale Unirii, pe care o putem stabili, tocmai prin această întîlnire, între două popoare mici care nu trebuie să formeze decît unul singur. Ciocniți paharele pentru înfăptuirea acestui scop măreț, cum facem noi aici, Vasile (Alecsandri) și cu mine, gîndind la voi. De la plecarea d-tale lucrăm împreună la Mînjina, el și cu mine, la poeziile naționale pe care ți le vom arăta în împrejurări mai prielnice [...].

(C. Negri, *Scrieri*, text ales, stabilit, note și studiu introductiv de Emil Boldan, vol. I, Editura pentru literatură, București, 1966, p. 260—261 ; orig. fr.)

73

Nicolae Bălcescu despre necesitatea înfăptuirii unității politice a tuturor românilor.

1846, decembrie, 31, Paris

[...] Ținta noastră, domnilor, socotesc că nu poate fi alta decît unitatea națională a românilor. Unitate mai întîi în idei și în sentimente, care să aducă apoi cu vremea unitatea politică, care [...] să facă un trup politic, o nație românească, un stat de șapte milioane de români. La crearea acestei naționalități, la o reformare socială a românilor, bazată pe sfintele principii ale dreptății și al egalității, trebuie să țintească toate silințele noastre. Românismul dar e steagul nostru, supt dînsul trebuie să chemăm pe toți românii. [...]

(N. Bălcescu, *Opere*, vol. I, *Scrieri istorice, politice și economice. 1844—1847*, Ediție critică de G. Zane și Elena G. Zane, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1974, p. 177—178.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

74

Hippolyte Desprez despre starea de spirit favorabilă unirii existentă în toate provinciile românești.

[1847, Bruxelles]

[...] Actuala situație a românismului, ca și întreaga sa istorie, se vădește limpede în această luptă dintre patriotismul latin al moldo-valahilor și intrigile greco-ruse. Prost slujit de oamenii pe care i-a adus la putere, persecutat cu înverșunare de greci și de ruși, slab încurajat de turci, românismul supraviețuiește totuși și prosperă; el domnește în Moldo-Valahia; stăpînește [...], Transilvania, [...] și a stabilit între toate țările române o legătură de idei și de interese nu mai puțin puternică decît cea de sînge. Cuțovlahii, care sălășluiesc de cealaltă parte a Dunării, îndeosebi în munții Macedoniei, izolați astfel de Moldo-Valahia și de tulpina-mamă a neamului lor, destinați, fără-ndoială, să fie antrenați într-o zi, împreună cu albanezii, în mișcarea iliră sau elenică, sînt singurele populații românești care-i lipsesc românismului. Transilvanii, dimpotrivă, care au fost încă din secolul trecut promotorii studiilor istorice și filologice, jigniți de pretențiile maghiare, după cîțiva ani de odihnă au reintrat în arenă și pășesc cu îndrăzneală în rînd cu moldo-valahii. [...] Întreaga Românie este deci fidelă acestei credințe de neam, care face din toți românii un singur popor și care, dîndu-i tinerețe și viață, îi făgăduiește totodată unitate politică. [...]

Apoi, reluînd, poate, încrederea cu care Vladimirescu făcea apel odinioară la sultan împotriva domnitorilor fanarioți, ar vedea dacă nu s-ar găsi cumva printre ei vreun alt boier din care să se poată face un domnitor care, respectînd suzeranitatea otomană, ar reuși în sfîrșit să continuie și să dezvolte tradițiile de la 1821 și să treacă puterea în mîinile românismului. În orice caz, dacă gîndirea națională ajunge la cîrma țării, fie pentru că actualii domnitori nu se vor teme să-i deschidă brațele, fie pentru că ea însăși va fi urcat pe tron un domnitor ales de ea, ziua aceasta va fi cea mai frumoasă din cîte au strălucit vreodată deasupra Principatelor și deasupra României. [...] Și tot în ziua aceea, în virtutea acestei comunități de intenții și prin efectul universal al victoriei moldo-valahilor, unitatea românească va fi făcut un pas hotărîtor, iar

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

mișcarea românească va fi devenit una din puterile morale, una din forțele politice cele mai mari din Europa răsăriteană. [...]

(*Anul 1848*, vol. I, p. 116—118 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 41)

75

Unirea cu Moldova, *articol privitor la înfăptuirea Unirii Principatelor și la consecințele ce ar decurge din acest act.*

[1848, februarie, 13/25, București]

Ca România să fie liberă cu desăvîrșire, ca să fie mare și puternică trebuie neapărat să se unească cu Moldova. Munteni și moldoveni nu fac decît o singură nație, amîndoi port același nume glorios de români, amîndoi vorbesc aceeași limbă, au aceeași religie, aceleași interesuri, au suferit aceleași nenorociri și simt aceeași trebuință de îmbunătățire a soartei lor ; alcătuiesc, cu un cuvînt, un singur corp. Nu poate fi desăvîrșită sănătate pentru un om pe cînd mai pătimește un mădular al corpului său, asemenea o nație nu poate fi liberă cu desăvîrșire pînă cînd se mai află o parte dintr-însa subt jugul despotismului. Am aflat că și moldovenii s-au sculat, că au rupt lanțurile tiraniei și au lepădat jugul ce-i apăsa ; dar încă ne lipsesc știri mai lămurite, încă nu știm dacă și ei au izbutit, dacă și ei se bucură de libertatea și de toate drepturile ce le-am cîștigat prin glorioasa noastră revoluție ; și nici un român nu se va bucura pe deplin de cele dobîndite pînă ce Moldova nu va fi liberă. Înalta Poartă, care a recunoscut drepturile noastre, care a primit noua Constituție a noastră, nu va primi ca într-o singură familie să fie unii în lanțurile robiei și alții în culmea fericirei, nu o va primi, căci este și în interesul Porții de a avea patru milioane de oameni liberi și devuați cînd acum are numai două și jumătate. Dar și liberă fiind, Moldova nu poate fi fericită pînă cînd nu va fi unită cu țara dincoace de Milcov. De va voi să alcătuiască un stat în parte, va fi totdeauna fără putere, nu va putea rezista influenței vecinilor săi și va cădea prada oricăruia inimic ce se va scula împotriva ei. Aceasta ne așteaptă și pe noi muntenii de nu ne vom

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

uni cu moldovenii. România toată, această mare familie de fraţi, nu poate fi fericită, nu poate fi tare şi puternică decît numai prin unire ; prin unire numai vom alcătui un stat mare, un stat care nu are a se teme nici o putere străină şi care să fie considerat între celelalte staturi libere.

Dar nu numai în privinţa politică este de neapărată trebuinţă unirea acestor două provincii, ci şi în privinţa finanţială este asemenea folositoare şi trebuincioasă. Un singur şef poate cîrmui amîndouă ţările, un singur domn al României ; prin aceasta ţara cîştigă toată suma ce alcătuieşte lista civilă unui domn ; un singur şef al bisericii, o singură Obştească Adunare va fi de ajuns ; cîtă economie la cheltuelile statului nu prevede fiecare dintr-acestea ? cîtă înaintare nu va lua comerţul nostru ? agricultura şi industria noastră ? Aşadar, pe de o parte, împuţinarea cheltuielilor şi, pe de alta, creşterea venitului ! Ce deosebire ! Da, unită, numai unită România va înflori ; atunci nici o putere nu va mai fi pierdută, toate facultăţile se vor dezvolta şi vor contribui la fericirea patriei comune. Nu vedem că Germania a înţeles, în sfîrşit, adevăratul ei interes ? şi că l-a găsit numai în unire ? Aşa e ; pentru orice naţie, şi mai vîrtos pentru noi, nu poate fi mîntuire decît numai prin unire. Atunci pămîntul nostru, care este atît de roditor, atît de binecuvîntat de Dumnezeu, se va popula, căci drepturile României de acum înainte pot rivaliza cu drepturile naţiilor celor mai înaintate. Toate abuzurile, toate şicanele şi intrigile s-au depărtat pentru totdeauna ; dreptatea şi frăţia, sublima noastră deviză, vor fi un adevăr şi tot cetăţeanul, tot locuitorul României se va bucura de ele. Vă întindem mîna, fraţi moldoveni ; în interesul nostru comun vă cerem unirea.

Nu ne refuzaţi, căci binele nostru e şi al vostru şi, ca nişte fraţi, ca nişte fii ai României, ne vom înţelege foarte lesne ; vom alcătui un singur stat, o singură naţie, o singură România liberă, mare şi puternică, care va fi binecuvîntată de Dumnezeu şi care-i luceşte un viitor plin de fericire.

(*Anul 1848*, vol. II, p. 484—485.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

76

Judele primar al Brașovului despre activitatea unionistă desfășurată de unii revoluționari moldoveni și munteni în orașul transilvan.

1848, mai, 1, Brașov

Excelenței sale măritului domn gubernator

Ca o completare a raportului meu pe care l-am adresat ieri excelenței voastre cu privire la cîțiva străini veniți aici din Valahia, bănuiți fiind de a îndeplini rolul de emisari pentru a agita populația valahă din acest mare principat, în vederea reconstituirii vechiului regat dacic, mă grăbesc să înaintez, ca anexă, raportul pe care mi l-a prezentat directorul poliției, după ce a cercetat aceste persoane. Din raport reiese că refugiatul, menționat în urmă cu numele fals de Grigore Vasiliu, este un conte, Balas, iar însoțitorul acestuia, purtînd tot un nume fals, anume Gheorghe Steluța, este boierul moldovean Sion, care s-a salvat prin fugă de urmărirea principelui Moldovei.

Dintre cei trei străini amintiți mai înainte, după cum rezultă din acest raport și din anexele sale, doi sînt negustori și anume unul se numește Gottfried Maschka și este din Salmdorf din Boemia. El călătorește în interese comerciale. Al doilea, Miloș Vladislavjevich din Cuzmin în Sirmia, a venit aici să se căsătorească. Al treilea însă, Constandin Roman, este transilvănean, învățător particular în Valahia. Cel dintîi și ultimul din cei trei și-au vizat ieri pașapoartele la poliție, pentru ca să plece astăzi cu diligența la Sibiu.

Faptul că cei trei sînt suspectați de a fi emisari pentru reconstituirea fostului imperiu dacic se bazează pe spusele lor publice, care mi-au fost aduse la cunoștință din mai multe părți.

Pe lîngă acești cinci călători amintiți a fost aici și un al șaselea călător. Și asupra lui a căzut aceeași bănuială. În raportul meu de ieri l-am confundat cu Gottfried Maschka. El se numește Kara Stojanovich Millan și nu, cum mi s-a comunicat mie, Lukan Karadsazevits. El este din Belgrad și călătorește în scopuri comerciale, așa cum rezultă din raportul directorului poliției.

(Cornelia Bodea, *1848*, vol. I, p. 417—418 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 42)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

77

Îndemnul la unire a tuturor românilor adresat de Simion Bărnuțiu.

1848, mai, 2/14, Blaj

Frați români !

[...] Drept aceea, dacă-și vrea cultura oarecare națiune, să se unească, ce e drept, însă nu cu altă națiune, care vrea să-i iee naționalitatea dimpreună cu cultura care o are, ci să se unească mai întîi cu sine însăși, ca să se apuce de cultura națională cu puteri unite. Ce se ține de români, ar fi nebunie, dacă s-ar lepăda de naționalitate și s-ar uni cu ungurii pentru cultură. Înțelepciunea spune că românul să se unească cu român, germanul cu german, schiaul cu schiau, pentru înaintarea culturii. Așadar românii mai întîi să se unească între sine spre acest scop. [...]

(Simion Bărnuțiu, *Românii și ungurii. Discurs rostit în catedrala Blajului 2 (14 mai) 1848*, Cluj, 1924, p. 33—34.)

78

Programul revoluționarilor moldoveni despre realizarea unui stat românesc unitar și independent.

1848, mai, 2/14, Brașov

Prințipiile noastre pentru reformarea patriei !

[...] 6. Unirea Moldovei și a Valahiei într-un singur stat neatîrnat românesc.

(*Anul 1848 în Moldova*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1960, p. 226.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

79

Descrierea adunării de la Blaj din 3/15 mai 1848 în relatarea cronicarului guvernului maghiar Mészáros Károly.

[1848, mai]

Agitația a luat o asemenea amploare din toate direcțiile, încît valahii au hotărît și au stabilit o adunare populară generală pentru ziua de 15 mai la Blaj, în vederea formulării cererilor lor. A fost o mulțime enormă de valahi și sași, care s-au adunat aici. Lăsînd la o parte popii și avocații valahi, numai dintre laici s-au strîns peste 12 000 de oameni călări.

Cît privește aspectul exterior al acestei măreție adunări populare, așa ceva n-a prea văzut vreodată Europa. [...] Din blocurile agitate de furtună se desprindeau ici pîlcuri de oameni cu fața oacheșă, cu ochii scînteietori, îmbrăcați în cioareci groși, cu căciuli mițoase în cap ; dincolo, cățărați pe butoaie, lavițe înalte și pe mese, popi, avocați și profesori sași, uscățivi în gherocurile lor nemțești lungi pînă la glezne, se detașau gesticulînd din masa fremătătoare. „Trăiască libertatea ! Trăiască Daco-România !“ se auzea din toate părțile. Iar adunarea, pentru a întări aceste strigări, și-a formulat în douăsprezece puncte doleanțele pe care le-a trimis de îndată împăratului Ferdinand al V-lea la Innsbruck cu o deputație condusă de episcopul Șaguna și de contele Nopcea, comitele județului Hunedoara.

(Cornelia Bodea, *1848*, vol. I, p. 504 ; orig. magh.)

80

Descrierea adunării de la Blaj din 3/15 mai 1848 de către Alecu Russo.

[1848, mai]

Într-un ținut a Ardealului se ivi la 1848 o zi frumoasă pe un cîmp întins, unde patruzeci mii de români stau să asculte, sub aripele unui steag în trei culori, cuvîntul inteligenței ardelene. Mol-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

doveni și munteni, pribegi ai tulburărilor din țări, priveau cu bătaie de inimă adunarea, oștită grămadă cîte grămadă, după satele și ținuturile de unde veniseră oamenii : un popor întreg de același port și aceeași limbă ca și a poporului nostru stă măreț în lumina soarelui și printre sumane se vedeau amestecate multe surtuce ; aceste surtuce acoperă piepturile tineretului de frunte eșit din Blaj și din școalele Ardealului, tineret cu mare curaj și mare iubire de neamul românesc ! [...]

(Al. Russo, *Scrieri*, București, 1910, p. 118—119.)

81

C. A. Rosetti anunță românilor de dincolo de Milcov declanșarea revoluției de la București.

1848, iunie, 12/24, București

Către frații noștri din Moldova

Frați români din Moldova ! Ceasul libertății a sunat pentru tot românul. Astăzi, la 11 iunie, era ziua fericită în care libertatea a intrat triumfîndă în capitala noastră. Numai bucurie și frăție este între toți locuitorii ; ulițele Bucureștilor răsună de strigări de veselie, stindardul libertății fîlfîie măreț, clopotele sună și glasul lor de aramă împrăștie noutatea regenerației neamului român prin toată cetatea care astăzi își merită numele său, adevărat oraș de bucurie ! Și dobîndirea acestui dar ceresc n-a costat nici o picătură de sînge ; toți românii s-au ardicat ca un singur om, toți s-au cunoscut de frați, de fii ai aceleași mume. Domnul țării, Gheorghe D. Bibescu, s-a unit cu noi și armia a fraternizat cu poporul ; clerul ne-a binecuvîntat și a mers înainte cu sfînta cruce, semnul mîntuirii. Uniți-vă cu noi, frați de dincolo de Milcov ; peste undele lui vă întindem brațele, dorind cu înfocare a vă da sărutarea frăției și a libertății. Munteanul și moldoveanul sînt toți români, sînt frați, o singură nație ; uniți-vă cu noi, goniți pe tiranul [Mihail Sturdza] al cărui nume va rămînea o pată vecinică în istoria țării, înălțați stindardul libertății și dobîndiți-vă sfintele drepturi. Să ne dăm mîna ca niște frați și să ne ajutăm unii pe alții. Uniți, vom fi tari ; uniți, vom sta împotriva oricărui vrăjmaș al libertății noastre. Voi,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

fraţi, aţi făcut începutul ; dacă, din nenorocire, n-aţi putut izbuti, nu e vina voastră ; căci voi nu aveţi un domn ca al nostru care îşi iubeşte patria, voă vă rămîne gloria că aţi început, noă gloria că am sfîrşit. Vă dăm sărutarea de frate. Trăiască libertatea ! Trăiască România !

(*Anul 1848*, vol. I, p. 547—548.)

82

Ziarul „Pesti Hirlap" despre propaganda presei româneşti din Braşov în favoarea unirii Moldovei, Munteniei şi Transilvaniei.

[1848, iunie, 15, Lugoj]

[...] Dimpotrivă, o gazetă din Braşov agită într-una pentru o viitoare unire a românilor de aici cu cei din Ardeal, Moldova şi Ţara Românească. Ea promite protectoratul rus, englez şi francez. Acum se află aici doi agitatori refugiaţi din Moldova. Ei au ţinut conferinţe aici în mai multe rînduri. Sînt tutelaţi de mai mulţi localnici. [...]

(Cornelia Bodea, *1848*, vol. I, p. 514 ; orig. magh. ; vezi Documente-anexe, nr. 43)

83

Alecu Russo către Nicolae Bălcescu despre desfăşurarea revoluţiei din Muntenia şi unirea românilor într-un singur stat.

[1848, iunie, 22, Sibiu]

Dragul meu Bălcescu,

Vivat ! Victorie ! sînt mîndru de voi toţi şi de gloria pe care revoluţia voastră o răsfrînge şi asupra noastră ; şi asupra tuturor

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

românilor ! Încă o dată vivat și glorie, viitorul poate să nu fie pentru noi, dar nu ne vom trece fără să fi lăsat o ultimă amintire despre noi ! Dar ce ! Vorbesc despre viitor ca să-l bîrfesc ! Nu ! Dragul meu ! Pana mea nu e atît de iute încît să urmărească imaginea frumoaselor planuri pe care le întrezăresc. Un mare popor [...] și nu o Moldovă cu fiicele sale, o Transilvanie sau un Banat, ci o țară românească cu o mare capitală care se va numi Roma, dacă vrei, cu mari piețe numite Piața Poporului, Piața Traiană, Piața lui Ștefan, Piața lui Mihai, Piața Moldovei, Piața Banatului, Piața Ardealului ! Și-apoi forță, fericire, măreție, glorie ! Ferice de nepoții noștri ! și noi fericiți de a fi putut contribui, bine sau rău, mult sau puțin, la acest lucru ! [...]

(A. Russo, *Scrieri*, ediția P. Haneș, București, 1908, p. 308 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 44)

84

Articol din ziarul „Pruncul român" prin care românii de peste Milcov sînt chemați să lupte pentru unirea cu Muntenia.

[1848, iunie, 26, București]

Către frații noștri din Moldova

[...] Goniți din țara voastră pe un tiran [Mihail Sturdza] întinat înaintea toatei Europei, ardicați standardul libertății și, cum sîntem o singură nație, cum sîntem frați, vorbind aceeași limbă, avînd aceeași religie, aceleași obiceiuri, și de atîția secoli aceeași soartă, veniți să vă împărtășiți și de aceleași drepturi cu noi, veniți și gustați rodul libertății, lepădați cu bărbăție fiarele rușinoase ale despotismului și arătați-vă înaintea lumei vrednici de strămoșii noștri, dovediți națiilor Europei că duhul lui Ștefan cel Mare încă n-a pierit dintre voi. Vouă nu vă lipsesc bărbați vrednici, bărbați cu inimă, voi aveți ai voștri apostoli și martiri ai libertății, chemați-i înapoi și răsturnați pe șovăindul scaun al tiraniei și al despotismului, ca toată România să fie liberă, ca toată națiia română să alcătuiască un singur stat, un singur popol de frați ! Voi, frați, ați făcut întîia cercare și, dacă n-ați izbutit, pricina este, poate, că prea v-ați măr-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ginit în cererile voastre ; în secolul nostru, un popol cere sau tot sau nimic, și cerînd tot, dobîndește totul. Aruncați o privire asupra Europei : italianul, francezul, germanul, toate națiile mult mai puțin subjugate decît noi, au scuturat jugul despotismului și își cer sfintele lor drepturi, un Dumnezeu puternic este cu dînsele, el le apără, el le sprijină și cu el biruiesc. Aveți dar credință, frați, și nu vă temeți, căci Dumnezeu este cu voi. Fără voi, nu ne putem bucura decît pe jumătate de dobîndirile noastre, cu voi bucuria noastră va fi desăvîrșită, cu voi vom fi îndoit de fericiți, îndoit de puternici și nimic nu ne va putea rezista.

Aideți, frați, deșteptați-vă din lunga letargie, aideți, sculați-vă și să ne dăm frățeasca sărutare a libertății. Încă o dată, în numele suferințelor noastre, în numele acelui sătean român ce de atîția secoli hrănește cu sîngele său pe cei de alt neam și pe vrăjmașii libertății, vă jurăm să vă sculați, să răsturnați piatra de pe mormîntul libertății, și să ne dați mîna, ca să doborîm zidul dezunirei ce tiranii înălțară între noi. Frați moldoveni, nu uitați că numai cînd vom fi un singur trup, precum sîntem și un singur suflet, vom fi liberi. Brațele noastre vă sînt deschise, deschideți-ne și pe ale voastre, veniți spre noi, precum venim spre voi, lepădați acele mici interese de provincialism, izvorul nenorocirei noastre, și veniți să formăm o singură nație, o singură Românie, care va fi atît de tînără, mare și puternică, încît Europa toată va recunoaște că ei i s-a dat din ceruri să fie puternicul rampart între barbarism și civilizație.

(*Anul 1848*, vol. II, p. 139—140.)

85

Constantin Hurmuzaki către Lascăr Rosetti referitor la cel mai important obiectiv al poporului român: realizarea unirii Moldovei cu Muntenia.

1848, iulie, 15/27, Dumbrăveni

[...] Se vorbește că Melech [Mihail Sturdza] merge în Basarabia. Acum ori niciodată a sosit timpul să facem ceva, să obținem ceva important. După părerea mea, unicul scop ce trebuie să-l urmărim acum este unirea Moldovei cu Țara Românească sub aceleași insti-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

tuțiuni și în aceleași condițiuni, ceea ce s-ar putea realiza ușor. Sapienti pauca. Vino îndată la Tișăuți. Trebuie să stăm de vorbă. Negri, Vasile Alecsandri, Petrache Cazimir, Cuza și frații mei să vină cu tine. [...]

(Teodor Bălan, *Activitatea refugiaților moldoveni în Bucovina. 1848*, Sibiu, 1944, p. 95 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 45)

86

Dimitrie Cantacuzino îndeamnă la unirea tuturor românilor și crearea Daco-României.

1848, iulie, 16, Baia

[...] Mîine mă duc la Bălțățești și de acolo la Grozești, să mă întîlnesc cu verii mei, cu Nicu Ghika la Comănești, și cu alții boieri. Acum nu ne mai rămîne de făcut decît să trimitem o deputație la București, la pașă, ca să cerem grabnica unire cu Valahia.

Acest lucru ar trebui să-l faceți și voi, refugiații, printr-o cerere semnată de toți, în care să cereți intrarea voastră în patrie. Și noi vom cere, ca prim punct, amnistia pentru toți refugiații politici și deținuții de la mănăstiri. Împotriva unirii vor fi toți bătrînii, care vor să devie domni. În ceea ce mă privește, eu găsesc numai în unire asigurat viitorul țărilor noastre. Ca Rusia să nu-și mențină influența ei la noi, chiar prin turci, noi trebuie să reușim să obținem unirea cu orice preț, și înainte de orice să organizăm o forță armată de cel puțin 25 000 de oameni, așa încît să avem o putere de apărare a granițelor de cel puțin 90 000 de oameni, care să realizeze mai mult decît o gardă națională formată din evrei și străini împreună. Nu pregetați să trimiteți de grabă [cele stabilite] la București, eu voi face tot ce-mi va sta în putință, ca în cel puțin opt zile deputația noastră să pornească într-acolo. Rezultatul îl voi comunica prin Hurmuzachi.

Trăiască Daco-România !

(Teodor Bălan, *Activitatea refugiaților moldoveni în Bucovina. 1848*, Sibiu, 1944, p. 97—98 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 46)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

87

Memoriul comitetului revoluționarilor moldoveni refugiați la Cernăuți subliniază că unirea Moldovei cu Muntenia este unica soluție pentru propășirea lor.

1848, iulie, 18, Cernăuți

Fraților !

Deși prin poșta trecută nu am primit nici o scrisoare de la Moldova, multe vești mari au ajuns la auzul nostru și ne-au pătruns în adîncul inimii.

Purtarea d-voastră înaintea comisarilor, plină de energie și vrednică de toată lauda, și unirea care vă leagă pe toți și la care au venit de s-au închinat însuși apărătorii cei mai zeloși a cîrmuirei de astăzi ; acea unire nepilduită pînă acum în țările noastre, ne-au însuflat cea mai mare bucurie și cea mai deplină nădejde pentru îmbunătățirea soartei Moldovei și mai cu seamă pentru viitorul fericit a României întregi !

Curaj dar, fraților, căci acum am ajuns într-o epohă unde putem face pasuri de uriaș spre a înainta către țelul dorit de toți, cîți avem sînge de român în inimile noastre. Curaj ! căci acum au venit vremea în care o simplă răsturnare de domn este o chestie ușoară și neînsemnată. — Valahia s-au rădicat cu bărbăție și au proclamat neatîrnarea ei ! [...]

Trebuie oare să privim cu nepăsare dispreţuirea drepturilor noastre prin acel pas a Rosiei și să rămînem într-o ticăloasă nemișcare, cînd frații noștri au început lupta libertății României. Sau trebuie să simțim că ne este de sfîntă datorie să protestăm în numele drepturilor noastre întemeiate pe tractaturi, împotriva călcării hotarelor noastre și să ne înțălegem cu frații noștri de peste Milcov pentru ca să conlucrăm cu dînșii la același țăl ?... Aceasta este chestia ce răsare acum pe orizontul nostru și pe care noi moldovenii sîntem datori a o lua în privire cu bărbăție, pentru că Evropa ne privește și ne judecă !

Mișcarea Valahiei spre dobîndirea neatîrnării naționale ; ajutorul ce a primit ea de peste Carpați, și călcarea hotarelor Moldovei de către o putere ce s-au îndatorit prin tractate a respecta ; aceste trei acte însemnate au să hotărască pentru totdeauna soarta pro-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

vinţiilor dunărene legată de chestia Orientului. Totodată, declararea românilor din Banat şi din Transilvania de a veni în ajutorul Moldovei şi a Valahiei cînd le-ar călca vreun duşman este o dovadă de duhul ce insuflă astăzi pe toţi românii... Ce ne rămîne de făcut dar nouă moldovenilor ?

Să închidem ochii la lumina ce răsare în preajma noastră pentru ca să ne arate drumul libertăţii ? Şi să ne tragem cu mişălie sub cuvînt că sîntem slabi ?... Nu, fraţilor ! căci dacă nu avem putere singuri, putem dobîndi putere prin înţălegerea noastră cu toţi românii. Nu, fraţilor ! să nu ne dăm în lături de măreaţa mişcare a Valahiei ; căci de va izbîndi ea, va izbîndi şi Moldova. [...] Soartele acestor două provinţii sînt atît de legate împreună, încît ele vor avea totdeauna acelaşi viitor.

De datoria şi de interesul nostru este dar să întindem mînele la fraţii noştri de peste Milcov, ca fraţi de acelaşi sînge şi de aceeaşi soartă. Şi dar să nu întîrziem mai mult a ne înţălege lămurit cu ei şi a protesta formal la consulatele franceze, austriane şi prusiane din Iaşi, precum şi la Poartă, în contra călcării arbitrare a hotarelor noastre. [...].

(Teodor Bălan, *Activitatea refugiaţilor moldoveni în Bucovina. 1848*, Sibiu, 1944, p. 81—82.)

88

Articol din ziarul „Pruncul român" referitor la importanţa Unirii Principatelor.

1848, iulie, 19 [Bucureşti]

De la adunarea naţională depandă fericirea patriei.

Această adunare trebuie să se pătrunză că una din cestiile principale este unirea Moldovei cu Ţara Românească.

Strămbunii noştri au înţeles foloasele unei asemenea uniri. Astfel vedem pe Mihai Bravul ridicînd arme în contra fraţilor noştri din Moldova numai ca să poată ajunge la ţinta sa, apoi un Ştefan şi alţii.

Fanarioţii încă înţeleseră importanţa acestei uniri şi, temîndu-se de dînsa, o anulară prin războaiele ce făcuseră să se aprinză între

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ambele principate în timpii lui Vasile Vodă al Moldaviei și Matei Basarab al Țării Românești. În fine, fanariotul, pe de o parte, răscolea focul nestins al războiului între ambele principate, ca să aţiţe ura între fraţi şi să slăbească puterea românului ; iar pe de alta introducea corupţia în ţară. Ei reuşiră.

Acum însă, cînd principul Unirii se pune în lucrare de toate naţiile, cînd străin cu străin voieşte a se înfrăţi, vom fi noi de altă idee, noi cari firește sîntem fraţi şi cari am declarat frăţie, dreptate ?

Nu, nu ; să lipsească acele barieri ce parcă s-au pus înadins ca să oprească frate pe frate a se îmbrăţişa. Iar una din cestiile cele mai importante de cari Adunarea naţională trebuie a se pătrunde să fie aceasta, fiindcă numai aceasta poate să ducă România la mărire şi adevărată fericire.

(*Anul 1848*, vol. II, p. 628—629.)

89

Al. G. Golescu către Nicolae Bălcescu despre necesitatea creării unei organizaţii de luptă pentru emancipare naţională care să-i cuprindă pe românii de pe ambele versante ale Carpaţilor.

1848, iulie, 19/31, Viena

Iubite Bălcescule,

[...] Bălcescule, a sosit timpul ca să organizăm o frăţie secretă şi grandioasă care să se întindă peste toate părţile românimei şi să aibe cîţiva capi în fiecare provincie, iar centrul ei în Bucureşti, unde este şi mai multă libertate de acţiune. Să se adune subscripţiuni de pretutindeni, chiar şi cu paraua, şi să se informe o casă centrală de care să putem dispune pentru lucrări secrete (proselitism şi armare), altminteri cauza noastră naţională este perdută ; faceţi dar începere şi nu întîrziaţi. Pretutindeni noi românii stăm mai tari în număr, însă mai slabi în energie ! [...]

(*Anul 1848*, vol. II, p. 614—616.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

90

Notă prin care guvernul imperial rus prezintă consecințele ce ar decurge din unirea românilor într-un singur stat.

1848, iulie, 19/31 [St. Petersburg]

[...] Planul lor viitor e, dealtfel, evident. El reiese din program și proclamațiile lor nu-l ascund. Este cel de a restaura, pe o bază istorică care n-a existat niciodată, antica lor naționalitate, adică de a înceta să fie provincii și de a constitui, sub numele de Regatul daco-roman, un nou stat separat și independent. [...] Realizarea unui astfel de plan, dacă s-ar lăsa liberă îndeplinirea lui, ar avea consecințe serioase. Dacă în numele unei pretinse naționalități, a cărei origine se pierde în negura vremurilor, moldo-valahii vor izbuti odată să se despartă de Turcia, în virtutea aceluiași principiu, sub influența aceleiași dorințe, vom vedea curînd că Bulgaria, Rumelia, toate rasele de limbi diferite din care se compune Imperiul otoman, vor pretinde și ele să se emancipeze pentru a forma fiecare un stat separat. Ceea ce va urma va fi fie o dezmembrare, fie cel puțin, în tot Orientul, o serie de complicații fără soluție. Dacă n-ar fi vorba aici decît de autorii insurecției și dacă ei ar reprezenta într-adevăr opinia poporului moldo-valah, ceea ce nu credem, în ciuda tuturor lucrurilor pe care purtarea lor le face de condamnat în Rusia, căreia țara lor îi este îndatorată pentru binefacerile condiției ei actuale, noi am putea să rămînem indiferenți în fața ignorării acestor binefaceri și să-i lăsăm pradă consecințelor acțiunii lor demente și vinovate. Dar acest mic număr de nesăbuiți, ale căror idei de guvernare nu sînt decît un plagiat împrumutat de la propaganda democratică și socialistă, străini propriei lor țări, ar fi greu să constituie în ochii noștri adevăratul popor valah. Și chiar dacă ar fi altfel, pe cît de mult am făcut pentru principate, pe cît de mult am obținut pentru ele din partea Porții otomane, tot pe atîta noi ne-am angajat onoarea de a le împiedica să abuzeze de aceste avantaje împotriva unui imperiu a cărui integritate e în ochii noștri, în tumultul actual al Europei, mai mult decît oricînd o condiție esențială pentru menținerea păcii generale. Dealtfel, propria noastră securitate este în joc. [...] Nu mai puțin decît Turciei, nici nouă nu ne-ar conveni să vedem născîndu-se, în locul celor două principate, un stat nou care, lăsat pradă anarhiei și prea slab pentru a se susține doar prin forțele lui, ar cădea în mod inevitabil, mai devreme sau mai tîrziu, sub influența sau stăpînirea altor puteri,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

în așa fel încît să pună în primejdie toate raporturile noastre internaționale. E vorba deci aici, în ce ne privește, în egală măsură de o problemă de drepturi, de o problemă de onoare, de o problemă de interese politice, probleme asupra cărora Rusia nu concepe să negocieze. [...]

(*Anul 1848*, vol. II, p. 609—610 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 47)

91

Dimitrie Golescu către Ion Ghica despre iminența unirii într-un singur stat a tuturor românilor.

1848, august, 7/19, Brăila

Dragul meu Ghica,

Căpitanii Sabattier și Dessain, împreună cu d-l Jules Colsar, mi-au înmînat scrisoarea ta ; m-am conformat întru totul celor ce-mi recomandai în ea. Primii doi au plecat ieri spre București cu trăsura ta. Le-am dat o scrisoare de recomandare pentru Ștefan Golescu. Îți mulțumesc că mi-ai dat prilejul să-i cunosc. Chiar acum am rupt în bucățele o scrisoare lungă pe care ți-o adresasem referitoare la treburile noastre. Delegația care sosește cu acest vapor te va face să înțelegi motivul.

Mi se scrie de la Galați că în curînd trebuie să izbucnească și în Moldova o răscoală generală ; dar, după toate aparențele, această răscoală ar avea ca unic scop înlăturarea domnitorului, împotriva căruia au și început să se împartă pamflete violente. Frumoasa voastră idee despre unirea celor două principate, din păcate, nu prinde rădăcini decît în capul a foarte puțini moldoveni. Mi-am aruncat deunăzi ochii pe o hartă tipărită la Viena acum mai bine de douăzeci de ani, care nu cuprindea altceva decît țările de neam românesc [...]. Știi că, împreună, ar alcătui un mic regat frumușel, perfect rotund, cu granițe pe care natura însăși pare a le fi indicat ? Marea Neagră, Dunărea, Tisa ar alcătui o frumoasă cingătoare de logodnică, un meterez trainic împotriva vitregiilor din afară. Centrul acestui regat ne-ar da Iașul sau Romanul drept capitală, ceea ce ar reprezenta un fel de far pentru națiunile slave care ne înconjoară și care și-ar răspîndi razele printre ele. Nu știu de ce mă

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

gîndesc că această idee, care anul trecut ar fi fost curată utopie, mi se pare astăzi atît de realizabilă, încît s-ar putea pune aproape rămășag că acest lucru se va întîmpla. Dar cînd ? Iată singurul punct de incertitudine ce mi-a mai rămas.

Revoluția franceză din 1848 a proclamat dezrobirea popoarelor, ba, mai mult, principiul naționalităților. Fiecare națiune are drept la propria sa existență politică, și toți oamenii care vorbesc aceeași limbă trebuie considerați ca neformînd decît o singură națiune. Acesta este semnul distinctiv dat de Dumnezeu ca să-i separe pe unii de alții pe glob ; granițele care țin de natura terenului vin abia în al doilea rînd. Dacă principiul naționalităților trebuie să triumfe, așa cum totul ne îndeamnă s-o nădăjduim, românii vor fi un popor de opt milioane de oameni. Dar, mai înainte ca acest principiu să se poată transforma în fapt în întreaga Europă, se vor da lupte cumplite. Este una din ultimele încercări prin care va trebui să treacă societatea noastră bolnavă. Frăția dintre popoare nu va putea veni decît după aceea, pentru a împlini opera civilizației. [...]

(*Anul 1848*, vol. III, p. 278—279 ; orig. fr. vezi Documente-anexe, nr. 48)

92

Broșura-program Dorințele Partidei Naționale în Moldova, *în care unirea Moldovei cu Muntenia era considerată principalul obiectiv național al poporului român.*

[1848, august, Cernăuți]

[...] Pe lîngă toate aceste radicale instituții, singurele care ne pot regenera patria, apoi Partida Națională mai propune una ca cununa tuturor, ca cheia bolței fără care s-ar prăbuși tot edifițiul național : aceasta este Unirea Moldovei cu Țara Românească, pe temeiul punturilor de mai sus, și care se vor putea modifica de către Adunarea Obștească Constituantă a îmbelor țări unite ; o Unire dorită de veacuri de toți românii cei mai însemnați, a amînduror principatelor ; o Unire pre care după spiritul timpurilor, cu armele în mînă au vroit să o săvîrșească Ștefan cel Mare și Mihail Viteazul, carele și ajunse a se intitula : Cu mila lui Dumnezeu Domn Țării Românești, a Moldovei și a Ardealului. Prejudețele veacului și intrigile

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

străinilor pînă acum au stavilit această Unire. Astăzi însă împrejurările ne sînt mai favorabile ca să putem realiza aceea ce strămoșilor noștri le-au fost cu putință numai de a dori. [...] A reîntemeia relațiile lor cu Poarta Otomană în spiritul capitulațiilor lor, recunoscute și de Rosia, a depărta din ocîrmuirea din lăuntru orice influență străină, primejdioasă și ilegală, potrivit autonomiei lor asigurată prin aceleși capitulații, a-și da toate îmbunătățirile materiale și intelectuale, de care simțesc că țara lor are neapărată nevoie, a uni amîndouă principatele, spre a scăpa de îndoitele și însărcinătoarele cheltuieli a ținerii a doi domni, a două ministerii, a două administrații, și a două staburi a oștirei și totodată a scăpa poate prin aceasta și de două izvoare de corupție — o unire care este dictată atît de vederat prin aceeași origine, limbă, obiceiuri și interese, încît ea este încuviințată de însuși acel Reglement [organic], pre care Rosia cu armele în mînă îl sprijinește — iată dorințele, iată cererile românilor.

A le refuza aceste reforme, a-i sili să se ție de starea lucrurilor de astăzi, de instituțiile nedrepte și eterogene care-i împilează este a vroi a-i aduce într-un noian de nenorociri și a-i arunca într-o prăpastie de discordii civile, de revoluții și de anarhie ; căci, istoria lumei au dovedit prin mai multe lecții cumplite la ce mijloace de deznădăjduire popoarele aleargă, spre a-și arăta și a-și îndestula nevoințele, cînd li se pune pedică de a dobîndi pe o cale liniștită și pașnică. [...]

(*Anul 1848*, vol. IV, p. 109—110, 133—134.)

93

Toastul lui Costache Negri ținut la Paris în fața românilor emigranți prin care-i mobiliza la luptă pentru realizarea unității naționale.

[1848, decembrie, 27, Paris]

Depărtați de darnicul sîn al maicei patrii, fraților români, dulce ne e astăzi a înnoi neperitoarea amintire a marelui Ștefan domnul războinic, zidul creștinătății, către care s-au sfărîmat în trecerile lor nenumăratele ordii ale păgînătății, zidul neclintit, ce în timp

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

de 46 * de ani a oprit învingerile sălbatecilor cohorte musulmane, care aveau de țintă cotropirea Europei.

Și, însă, care a fost răsplata noastră pentru atîtea lupte crîncene ? Numai prestigiul istoric, căci sîngele vărsat pentru Europa este acoperit cu o neagră uitare !

Adîncă pildă că : pe nădejdea și pe ajutorul altora să nu cate în zadar a se răzima suferitoarea omenire !

Cîți alți domni pămînteni au luat parte la acea îndelungată luptă pentru sfînta cruce !... nume strălucite, cari vor rămînea veșnic nețterse din inimele fiilor României, pe cît timp va mai bate în lume o inimă de român !

Mircea, mare în pace, mare în război !

Mihai Viteazul, frunte între viteji, biruitorul a sute de mii de dușmani, c-o mînă de fruntași cît și el nepăsători de moarte.

Novac hatmanul mîna dreaptă a lui Mihai, el care striga înaintea unei crunte loviri :

„Agerii mei frați, decît o viață cu rușine, mai bine zece morți cu cinste !“

Și, însă, inima-mi se împovară de mîhnire, cînd gîndesc că acel Mihai, de care în vremea lui poporul cînta :

Viteazul Mihai
Sare pe șapte cai
Și strigă Banatul vai ! [...]

Matei Basarab al Valahiei și Vasile Lupul al Moldovei, vrednici de străbaterea veacurilor, înființează școli spre luminarea neamului, școli prin care mult mai temeinic se rîdică un popor, decît prin crudele mijloace de sînge și de stîrpire !

Ei înzestrară școlile cu averi de moșii... astăzi pradă unor călugări... Dar bun este Dumnezeul părinților noștri. Veni-va odată ziua dreptății, unde fiecare să rămîie cu ale sale !

Fraților ! azi e ziua sfîntului Ștefan, azi e sărbătoarea domnului Ștefan cel Mare, acest fiu al unei mame române, care, înădușind glasul inimei, zicea de pe zidurile cetății Neamțului : „Mergi, fiule, de te bate cu dușmanii țării noastre și să nu mi te întorci decît mort învins, sau viu învingător“ !

Azi e ziua să serbăm sfînta aducere aminte a atîtor bărbați de slavă, care ne-au păstrat o patrie dulce și frumoasă !

---

* Corect 47 de ani ; Ștefan cel Mare a domnit în Moldova între anii 1457—1504.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Aşezaţi precum suntem, în mijlocul îndoitului despotism al Europei şi al Asiei, să ne dăm împreună frăţeasca, ajutătoarea mînă de unire şi să zicem cu toţii :

Trăiască Moldova ! Trăiască Valahia ! dar învrednicească-ne Dumnezeu să putem striga într-o zi : Trăiască România unită ! Atunci, fraţilor, soarele luminei va pătrunde şi va împrăştia adîncul întuneric în care zacem ; atunci numai vom fi ceea ce trebuie să fim, adecă fiii unei singure şi puternice moşii !

În visurile mele înflorit se arată viitorul României. Suntem milioane de români răsleţiţi !...

...Ce ne lipseşte ca să ajungem un neam tare ? Unirea. Numai unirea !... Să trăiască unirea românilor !

Urarea şi închinarea mea este ca această strălucită zi, în care ne-am adunat ca să serbăm falnica umbră a lui Ştefan, patronul faptelor măreţe, această zi să fie şi pornirea unei strîns încleştate legături între noi de a lucra, cu toţii, la rîdicarea din ţărînă a României, şi de a ne trezi în sfîrşit la glasul eroicului său trecut, strigînd cu toţii : Trăiască unita Românie !

(*Mărturii*, p. 466—468.)

94

Memoriul naţiunii române adresat împăratului Francisc Iosif, prin care se exprima dorinţa românilor din teritoriile supuse coroanei habsburgice de a se uni într-un stat.

1849, februarie, 13/25, Olmuz

Maiestate !

Naţiunea română din marele principat al Ardealului, din Bănat, din părţile vecine ale Ungariei şi din Bucovina, care este cea mai veche între celelalte naţiuni, şi cea mai număroasă în ţinutul locuit de dînsa — fiindcă numără pînă la trei milioane şi jumătate, — au fost pururea cu cea mai neclătită credinţă şi alipire către augusta casă austriacă, de cînd ţările acestea au avut norocirea a veni supt blînda stăpînire a Austriei — n-au lăsat să treacă nici un privilegiu, fără de a da dovezi prin faptă despre această credinţă, şi n-au cruţat nici o jertfă pentru interesele statului şi ale dinastiei,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cu toate că au fost apăsată de celelalte conaţiuni, şi scoasă, prin legile feudale de sute de ani, din toate drepturile cuvenite unei naţiunii, ba încă în anul trecut fu ameninţată chiar şi cu stîrpire de către magiarii ce umblă cu cugete desbinătoare. [...] Ea cere cu toată plecăciunea şi cu toată încredinţarea de la dreptatea maiestăţii tale :

1. Unirea tuturor românilor din statul austriac într-o singură naţiune de sine stătătoare [...]

(„Bucovina", nr. 3 din 9 martie 1849, p. 13 ; orig. germ., vezi Documente-anexe, nr. 49)

95

Ion Ionescu de la Brad către Al. G. Golescu despre realizarea unităţii de acţiune a românilor din Transilvania şi Banat cu cei de peste Carpaţi.

1849, februarie, 14/26, Semlin

Frate Golescule !

[...] Ideea de a se uni toţi românii o am găsit foarte răspîndită chiar între popul ; el în rădicarea vămilor dintre Banat, Ardeal şi principate vede foloasele materiale ale unirei ; însă românului nu este ertat a căuta de a se uni, pe cînd toate neamurile celelalte caută de a se uni. Noi pe unde am umblat am dat impulsie mai departe acestei constituări a românismului şi de pretutindene ne-am dispărţit cu părere de rău că, pînă acum, am trăit noi românii o viaţă individuală, sau mai bine zicînd provincială, fără a ne gîndi unii pentru alţii. Românii în Banat văd cum sîrbii de dincolo de Dunăre ajută pe aceşti din Banat şi caută a-i domina, şi românii ca cei mai numeroşi ar putea să-i domineze, şi ei au fraţi în Valahia toată, dar nici o cunoştinţă, nici o speranţă de ajutor nu au. Ei văd bine că de vor fi uniţi cu cei din principate, apoi ei vor fi domnii Banatului. Asemene urmează şi în Ardeal. [...]

(Cornelia Bodea, *1848*, vol. II, p. 1013.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

96

Răspunsul guvernului austriac la primul punct al Memoriului naţiunii române prin care se cerea unirea provinciilor româneşti din monarhia habsburgică într-un stat de sine stătător.

1849, februarie, 26/martie, 10 [Viena]

Punctele Petiţiei :

1. „Unirea tuturor românilor din statele austriace într-o singură naţiune, de sine stătătoare, sub sceptrul Austriei, ca parte integrantă a întregii monarhii".

Potrivit §§ 1 şi 4 ale Constituţiei imperiului, care indică regiunile locuite de români [...] ca ţări de sine stătătoare ale Coroanei şi le asigură această independenţă, precum şi conform § 6, care nu permite modificarea frontierelor actuale ale acestor ţări ale Coroanei decît numai printr-o lege, (cererea) este cu totul inadmisibilă, întrucît acordarea acestui punct al petiţiei ar dizolva numitele ţări aparţinînd Coroanei, creînd, în locul lor, o ţară nouă de sine stătătoare a Coroanei — „România". [...]

(Mihail Popescu, *Documente inedite privitoare la istoria Transilvaniei între 1848—1859 din actele Arhivei de stat şi a ministerelor de interne şi de justiţie de la Viena*, Bucureşti 1929, p. 38—39 ; orig. germ., vezi Documente-anexe, nr. 50)

97

Vasile Alecsandri despre armonia geografică a pămîntului românesc şi frumuseţea morală a poporului român.

[1849, septembrie, 30]

[...] În trecerea mea prin Bucovina am petrecut cu tine [Constantin Hurmuzaki] cîteva zile, de a căror plăcere îmi aduc ades aminte. Multe am vorbit noi atunci despre aceste frumoase părţi ale Evropei care se numesc ţările româneşti şi despre poporul frumos ce locuieşte în sînul lor. Aprinşi amîndoi de o nobilă exaltare,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

deși, poate, cam părtinitoare, am declarat într-o unire că patria noastră e cea mai drăgălașă țară din lume și neamul românesc unul din neamurile cele mai înzăstrate cu daruri sufletești ! [...]

(*Gîndirea social-politică*, p. 47—48.)

98

Nicolae Bălcescu către Al. G. Golescu despre caracterul revoluției române de la 1848 și despre obiectivul revoluției viitoare : Unirea și independența națională.

1850, martie, 4, Paris

[...] Revoluția din iunie nu a fost inventată, nici fabricată, nici de mine, nici de dumneavoastră, nici de domnul Eliad, nici de vreun alt revoluționar. Ea nu este decît dezvoltarea acestei lucrări neîntrerupte și providențiale, începută în societatea noastră, ca în toate societățile, de la începuturile sale. Ea decurge în special mai direct din revoluția din 1821. În acea vreme, oprimați de fanarioți și de ciocoi, în numele statului, noi făcurăm, împotriva acestor două partide unite, o revoluție națională și democratică. În plus, noi cerurăm de la turci menținerea capitulațiilor noastre. Rezultatul acestei revoluții fu că noi cîștigarăm cauza noastră în fața turcilor ; noi cîștigarăm totuși și revoluția națională, adică noi furăm eliberați de fanarioți. Dar noi pierdurăm, după aceea, revoluția democratică, pentru că Regulamentul organic puse în frunte și mai abitir aristocrația, iar poporul, în loc să fie oprimat numai în numele statului, a fost [oprimat] și mai mult în numele proprietății. Care trebuia, așadar, să fie programul revoluției din 1848 ? Dezvoltarea treptată a celui din 1821. De a organiza democrația și de a-l elibera pe țăran, făcîndu-l proprietar. Într-un cuvînt, era de făcut o revoluție democratică și socială. Acesta a fost scopul nostru și programul din 1848. El este întru totul același ca cel din 1821, mai puțin fanarioții, mai mult problema socială. Noi nu am făcut o revoluție nici împotriva turcilor, nici împotriva rușilor. Dreptul nostru de a face revoluția era dreptul nostru de autonomie, ce ne fusese recunoscut de cele două puteri, deși voalat din timp în timp, chiar și în Regulament. Noi cerurăm respectarea lui fără a voi să ne deba-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

rasăm de tratate. Această revoluție odată realizată, ne rămîneau alte două revoluții de făcut ; o revolutie de unitate națională și, mai tîrziu, de independență națională pentru a face astfel națiunea să reintre în plenitudinea drepturilor sale firești. Este deci evident, pentru toți cei care înțeleg ceva din progresul și dezvoltarea istorică, că revoluția ce va să vină nu se va mărgini să fie democratică și socială, ci că, potrivit cu tendințele actuale ale ideilor din toată Europa și mai ales printre români, ea se va face într-una din unitățile naționale. Revoluția democratică și socială va servi mai curînd ca mijloc decît ca scop. Chestiunea unității a făcut mari progrese și s-a simplificat foarte mult. Unirea Munteniei și a Moldovei reprezintă un fapt dobîndit pentru toată lumea, chiar și pentru ruși, și nu poate întîrzia să se realizeze. Românii din Austria, * bazîndu-se pe Constituția din 4 martie ** și pe promisiunile făcute, cer cu toții și cu multă insistență să fie constituiți într-un singur corp de națiune de 3 milioane și jumătate și vor sfîrși prin a o obține.

Așadar, atunci cînd două grupuri mari, de 4 milioane și de 3 milioane și jumătate de români vor fi constituite unul lîngă celălalt, cine le va putea împiedica să se unească ? Deci România noastră va exista. Am convingerea intimă despre aceasta. Este orb cine nu o vede. Ea poate exista prin și în beneficiul sau al Turciei sau al Austriei, după cum ori una ori cealaltă se va grăbi s-o favorizeze. Ea poate exista în pofida voinței acestora două și împotriva lor, dacă ele se vor împotrivi. Maghiarii luminați nu se mai opun la aceasta și sînt bucuroși să trăiască, cu acest preț, în bună înțelegere cu noi. Ei nu pierd nimic ; din contra, cîștigă. Deci poate să apară cazul în care revoluția de unitate națională să fie în același timp o revoluție de independență. Poate că înainte de a vedea națiunea noastră reintrată în toate drepturile sale va trece un secol ?

Dar ce este un secol în viața unei națiuni ? Eu cred totuși că nu vom avea mult de suferit și de așteptat. [...]

(N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV. *Corespondență. Scrisori, memorii, adrese, documente, note și materiale*, ediție critică de G. Zane, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p. 277—278 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 51)

---

* Românii din provinciile românești aflate sub dominația habsburgică.

** Programul de reforme burghezo-democratice din 3/15 martie 1848 al revoluției burghezo-democrate din Ungaria.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

99

Nicolae Bălcescu în Mersul revoluției în istoria românilor, *despre unirea țărilor române într-un singur stat.*

1850, septembrie, 16/28, Paris

[...] Vrem să fim o nație una, puternică și liberă prin dreptul și datoria noastră, pentru binele nostru și al celorlalte nații, căci voim fericirea noastră și avem o misie a împlini în omenire. [...].

Aceste condiții de putere de care avem nevoie nu le putem găsi decît în solidaritatea tuturor românilor, în unirea lor într-o singură nație, unire la care sunt meniți prin naționalitate, prin aceleași limbă, religie, obiceiuri, sentimente, prin poziția geografică, prin trecutul lor și, în sfîrșit, prin nevoia d-a se păstra și de a se mîntui.

Dacă naționalitatea este sufletul unui popor, dacă, cîtă vreme el păstrează acest semn caracteristic al individualității sale, acest spirit de viață, el este investit cu dreptul neprescriptibil d-a trăi liber, unitatea națională este chezășuirea libertății lui, este trupul lui trebuincios ca sufletul să nu piară și să amorțească, ci, din contră, să poată crește și a se dezvolta.

Unitatea națională fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a tuturor bărbaților noștri cei mari, care întrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului spre a o manifesta lumii. Pentru dînsa ei trăiră, munciră, suferiră și muriră. Pentru dînsa Mircea cel Bătrîn și Ștefan cel Mare se luptară toată viața lor îndelungată și traseră asupră-le năvălirea îngrozitoare a turcilor, pentru dînsa Mihai cel Viteaz cade ucis în cîmpul Turda, pentru dînsa Șerban Cantacuzino bea otravă, pentru dînsa Horia moarte cumplită pe roată suferă. Desele războaie între Moldova și Țara Românească n-avură altă pricină : luptîndu-se pentru supremație, aceste țări se luptau pentru unitate. Dar, din nenorocire, domnii și boierii țărilor, inspirați de simtimentul egoist și individual, nu își ziseră : suntem cu toți români, suntem frați, ai să ne unim țările împreună, ci ziseră : suntem moldoveni sau munteni, să ne supunem nouă Țara Muntenească sau Țara Moldovei. De aci iscară susceptibilități și împerecheri fatale care împedecară unirea de obște dorită. Aceea ce concuista n-a putut isprăvi, frăția o va face. Aceea ce voevozii noștri cei mari cu vitejia lor n-au putut, poporul armat și întărit de un principiu o va putea.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Este vremea astăzi cînd naționalitatea și existența politică ne sunt tăgăduite, cînd vedem că de la 1848 mai cu seamă cuvintele unitate și naționalitate sunt în toate gurile în Europa, simtimentul lor în toate inimile și au armat toate brațele, au vărsat atîta sînge în acești doi ani din urmă, sînge ce va curge mereu pînă ce carta Europei se va preface, staturile întemeiate pe concuistă, pe călcarea drepturilor națiilor se vor zdrobi, națiile se vor reîntregi în libertatea lor și sfînta alianță a popoarelor se va întocmi ; astăzi cînd toată Europa vede că o nouă năvălire a barbarilor Nordului o amenință, astăzi cînd în fața acestei primejdii, văzînd că n-au a alege decît a fi toate libere sau toate ruse, popoarele Europei își dau mîna ca să înceapă această cruciadă a libertății și a civilizației în contra barbariei, este vremea, zicem, ca și națiа română să ridice stindardul unității sale, stindardul mărimei și vitejiei trecute a părinților, stindardul lui Mircea, Ștefan și Mihai, stindardul de viață și de mîntuire. [...]

Revoluția de la 1848 a vrut ca românul să fie nu numai liber, dar și proprietar, fără care libertatea și egalitatea e minciună. Pentru aceea adaugă la deviza sa cuvîntul frăție, această condiție de căpetenie a progresului soțial. Ea fu o revoluție soțială.

Revoluția viitoare nu se mai poate mărgini a voi ca românii să fie liberi, egali, proprietari de pămînt și de capital și frați asociați la faptă unui progres comun. Ea nu se va mărgini a cere libertatea dinlăuntru, care e peste putință a dobîndi fără libertatea din afară, libertatea de supt domnirea străină, ci va cere unitatea și libertatea națională. Deviza ei va fi dreptate, frăție, unitate. Ea va fi o revoluție națională.

Aceasta este calea ce va lua revoluția română în viitor.

Și numai atunci cînd războiul sfînt va mîntui națiа de apăsarea străinilor și o va reîntregi în libertatea și unitatea sa, adunarea poporului, Constituanta, va putea să realizeze în pace toate reformele politice și soțiale de care el are nevoie și să constituieze domnirea democrației, domnirea poporului prin popor. A crea o națiе ! O națiе de frați, de cetățeni liberi, aceasta este, români, sfînta și marea faptă ce Dumnezeu ne-a încredințat. În zadar veți îngenunchea și vă veți ruga pe la porțile împăraților, pe la ușile miniștrilor lor. Ei nu vă vor da nimic, căci nici vor, nici pot. Fiți gata dar a o lua voi, fiindcă împărații, domnii și boierii pămîntului nu dau fără numai aceia ce le smulg popoarele. Fiți gata dar a vă lupta bărbățește, căci prin lucrare și jertfire, prin sîngele vărsat poporul dobîndește cunoștința drepturilor și datoriilor sale. Ziua

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

izbîndirii, ziua dreptății se apropie, în care se vor rădica popoarele ca să mături rămășița tiranilor de pe fața pămîntului. Atunci vă veți rădica și voi toți ca unul și veți începe lupta națională, lupta mîntuirii. Atunci nu veți mai fi singuri în fața dușmanului, ci toate popoarele Europei vor alerga într-ajutorul vostru și vor sta împreună cu voi, căci acum toate au simțit că au unul și același dușman și că împreună unite trebuie să se lupte contra lui. Voi însă veți avea norocirea și gloria d-a-l întîmpina mai întîi, d-a sta în avangarda civilizației în contra barbariei ca în veacul de mijloc, dar ca atunci, laurele ce veți dobîndi va crește în mîna voastră și va umbri universul. [...]

(N. Bălcescu, *Mersul revoluției în istoria românilor*, în N. Bălcescu, *Opere*, vol. II. *Scrieri istorice, politice și economice 1848—1852*, ediție de G. Zane și Elena Zane, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1982, p. 111—112.)

100

Discurs rostit de Nicolae Bălcescu, în care subliniază importanța unirii tuturor românilor.

[1851, mai, 3/15, Paris]

Cetățeni !

Una din faptele cele mai minunate ale acestui minunat al XIX[-lea] veac fără îndoială că e deșteptarea naționalității române în Ardeal după un somn greu, într-un jug ce de o mie de ani o împovăra. Niciodată o nație mai multă vreme în robie cumplită nu zăcu ! Niciodată o nație robită mai repede și într-un timp mai scurt nu se deșteaptă !... Înviere de minune, într-adevăr ! Dovadă puternică că nemuritor e sufletul națiilor și că sfînt, dumnezeiesc și nepieritor e dreptul lor. [...]

Românii din Ardeal fură din cei dintîi care salutară cu înfocare falnicul soare de libertate ce lumina atunci lumea. Sunt astăzi trei ani — mulți din noi au văzut cu ochii lor — cînd deputații români din toată țara Ardealului, în număr de 50 mii, toți țărani

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

și fii de țărani, se adunară la Blaj, în cîmpul numit de atunci al Libertății, ca să facă, în numele nației, această declarație : sunt, deci intru în drepturile mele !

Și Europa află cu mirare că, în Transilvania, o nație română, de a cărei existență nici că bănuia, și-a proclamat independența sa, și ea fu silită a-i recunoaște dreptul și a o înseria de atunci în numărul națiilor celor vii.

Zi de 15 mai 1848 ! Zi de lumină, de libertate și de mărire română, te pomenim și te serbăm cu drag ! Tu minunași lumea și-i arătași că nația română e matură, vrednică de libertate și d-a intra în frăția cea mare a națiilor. În analele române, altă zi nu strălucește mai frumos decît tine și cea asemenea-ți, sora ta iubită, ziua de 11 iunie 1848 a poporului din București. Te pomenim și te serbăm cu drag, o zi măreață, căci întîiași dată auzirăm atunci un popor întreg răspunzînd celor ce-i vorbeau de unirea Ardealului cu Ungaria prin această strigare : „Noi vrem să ne unim cu Țara !" Minunată destăinuire [...], care din zile așa mari de sărbătoare populară vorbește d-a dreptul în inimile aleșilor săi, și numai poporul și poeții, [...] avură la 1848 conștiința întîmplărilor viitoare, numai ei cetiră și destăinuiră aceea ce era scris în fundul inimii fiecărui român : mîntuirea de orice domnire străină prin unitatea națională. [...]

Aci, cetățeni, dați-mi voie a vă aduce aminte că revoluționarii de la 1848 din Țara Românească, deși crezură că trebuie a urma după pilda ardelenilor și că împrejurările politice nu-i iartă a pune din început în programul lor chestia unității naționale, dar n-au pierdut un minut din vedere solidaritatea ce îi leagă cu toate ramurile nației române. Ei au apărat și s-au luptat deopotrivă pentru drepturile Moldovei, ca și pentru ale Țării Românești, și atît înainte, în vreme, cît și după revoluția de la iunie 1848, ei mereu au apărat și apără încă, înaintea ungurilor și a Europei întregi, drepturile românilor din Ardeal, Banat și Ungaria [...].

Astăzi vedem curat că un același despotism ne copleșește pe toți românii, dimpreună cu ungurii, [...] și cu toate popoarele Europii. Astăzi e învederat pentru tot românul cu minte și cu inimă că libertatea naționalităților nu poate veni de la curțile împărătești și din mila împilătorilor și a despoților, ci numai dintr-o unire strînsă între toți românii și dintr-o ridicare a tutulor împreună și în solidaritate cu toate popoarele împilate. [...]

(*Gîndirea social-politică*, p. 54—56.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

101

Gazeta „Junimea română" despre necesitatea luptei întregului popor pentru realizarea unirii tuturor teritoriilor românești într-un singur stat suveran.

[1851, mai, Paris]

I. Simțimîntul datoriei ne face a lua pana în mînă. Soldați necunoscuți, dar entuziasmați de amorul patriei, ne propunem a propaga, cu tot zelul unor inimi înfocate, ideea unirii naționale. Juni noi înșine, ne adresăm mai cu deosebire la junimea română din toate provinciile ; facem chemare la toate simțimîntele nobile, la toate inimile generoase ; îndemnăm pe toți a se aduna împregiurul stindardului pe care e scrisă deviza : „Unirea românilor". Numai uniți vom putea înainta, vom putea izbuti în ziua luptei. Poate că această zi nu e așa depărtată. Europa între[a]gă o așt[ea]ptă și o chiamă : căci pretutindeni închisorile sunt pline, pretutindeni familiile plîng pe vreun fiu răpit din sînul lor, pretutindeni tiranii se îmbată cu sîngele popoarelor. Cînd generațiile viitoare vor citi istoria evenimentelor de azi, se vor mira cum într-un secol de lumină s-au repetat cruzimile și persecuțiile domniei lui Neron și Domițian ; dar cel puțin să nu le facem a se mira de lașitatea noastră : să ne ridicăm fruntea din pulbere, să scuturăm jugul fără întîrziere. [...]

II. La simțimîntul de amor corespunde principul suveranității naționale : căci cei ce-și iubesc patria nu vor să o vadă nici într-un chip supusă. Din principul suveranității naște acela al întrunirei, fiindcă este știut că suveranitatea dispare îndată ce se înstrăinează o parte dintr-însa.

Cînd se va realiza această unire, pînă unde se va întinde țara românilor ? — vor întreba unii. Iată părerea noastră asupra acestei chestii anevoie de dezlegat : — Un arbore nu face o pădure, o picătură de apă nu face o mare, un cătun nu face o țară ; însă o adunare de arbori face o pădure, o întindere nemăsurată de apă face marea : astfel o întindere compactă de români face țara românilor. Ar fi absurd ca într-o epocă cînd ideile de conchetă și de ereditate sunt combătute de toate capetile binegînditoare, noi să venim a pretinde înființarea unui stat care să coprinză Dacia Traiană și Aureliană ; dar ar fi asemenea mare slăbiciune ca să lăsăm a se întinde un stat străin acolo unde elementul român este predominator.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

III. Tot din simțimîntul amorului naște principul egalității, care nu est[e] alt[ul] decît frăția practică ; și, în sfîrșit, dreptatea care cuprinde în sine toate celelalte principuri și fără [de] care revoluția ar fi ca lumea fără aer sau ca un om fără sînge.

Așadar, spre a ne rezuma, zicem :

1. Război celor apăsători, solidaritate cu cei apăsați.
2. Independența și unirea tuturor românilor.
3. Organizarea adevăratei democrații.

Acestea sînt principurile ce vom propaga și pe care — la trebuință — le vom apăra cu sîngele nostru. [...]

(*Gîndirea social-politică*, p. 57—59.)

102

Articolul Cugetări, *publicat în „România literară", despre lupta pentru unitate purtată de țările române de-a lungul veacurilor.*

[1855, mai, 21. Iași]

[...] Critica nu are vreme a răspica mărimea restaurației din veacul trecut, dar poate în treacăt înregistra faptele și datele tradiției românești. Găsim într-un jurnal aducerea-aminte a adunării de la Blaj, ziua cea mare de 15 mai 1848, sărbată de pribegii din principate la Paris la 15 mai 1851, în care serbare se închinau cu entuziasm înaintea fraților ardeleni, cari nu au primit decorații rusești, și ziceau : „Ardealul este matca României ; în munții săi trebuie să punem altarele patriei noastre. Mai mult de oricare, ardelenii sînt atașați la pămîntul lor ; ei cu anevoie peregrinează ; iubesc ca oasele lor să se odihnească în pămîntul părinților lor, și aceasta le dă o mare virtute de rezistență [...]. Să nu ne îndoim, și la noi în principate simtimentul național este în adîncul inimilor, tot așa de înrădăcinat ca în Ardeal. Ideea unității române, înainte de a fi propăveduită de scriitorii români ai veacului acestui de deșteptare, au fost în inima căpitanilor și a domnilor viteji și în neobosita muncă și străduință a țăranului. Din începutul deosebirii și al despărțirii în provinții, românii noștri căutară totdeodată de a le lăți și întinde spre ripile Dunării, către Marea, de o parte, și de alta de a nu se dezlipi și a se înstrăina de cuiburile, de locurile lor de întîia ocupare. Așa mișcarea literară veni tîrziu în urma

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

atîtor străduinți eroice făcute în Țara Românească și Moldova pentru necurmarea tradițiunilor istorice. Așa, înainte de părintele Petru în Ardeal, logofătul Miron în Moldova privește pe românii toți delaolaltă ca o singură familie ; și mai înainte de el, Mihai-vodă Viteazul voiește să unească pe români într-un singur stat ; înainte de Mihai chiar, Petru Rareș, bastard al marelui Ștefan, reclamă moșia părintească în Ardeal. Și de ne-am afunda mai înainte în istorie, spre a căta simtimentele de frăție română, am vede că Ioanițiu cerea de la papa coroană pentru el și urmașii lui, întemeiat numai pe titlul de român. Într-un cuvînt, cu cît vom deslușì mai bine șirul faptelor românești de la început, cu atîta mai tare ne vom încredința că ai noștri s-au luptat pentru ideea unității mai înainte chiar de a fi singura idee fecundă și adevărată sublimă în literatură".

Ostașii mari ai Moldovei și ai Țării Românești încearcă unitatea politică prin putere, poporul prin sunetul buciumului ce răzbate peste codri și peste dealuri ; hronicarii, stîlpii literaturii, atîtă unitatea morală prin aducerea-aminte a legăturii limbii și a sîngelui, și unii domni prin școale înflorite deschise tot neamului. Unitatea și tradiția în Ardeal se dezvălesc prin durerea lui Șincai, a lui Klein, a lui Petru Maior. Încotro și cînd își întorc românii ochii și gîndul lor, dau de principate, centrul vieței neamului. [...]

(„România literară", Iași, nr. 19, din 21 mai 1855, p. 227—228.)

103

„Steaua Dunării" despre scopul primordial al publicației — sprijinirea mișcării pentru unirea țărilor române și consolidarea autonomiei acestora.

1855, octombrie, 1, Iași

„Steaua Dunării" esă într-o epohă din cele mai însemnate ale lumii moderne. [...]

Țelul politic al „Stelei Dunării" este de a ținea pre publicul român într-o cunoștință lămurită și continuă nu numai despre întîmplările cele mai importante ale zilei, dar totodată și despre spiritul și tendințele marilor luptători.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Acest jurnal este „Steaua Dunării Române“ ; prin urmare, politica sa nu poate să fie decît politica seculară a românilor, politica națională — care spre onoarea publiciștilor noștri se urmează și se sprijină de întreaga presă românească cu mai mult sau mai puțin talent, însă fără excepție, și cu aceeași neobosită rîvnă și călduros patriotism, politică care se rezumă în aceste cuvinte : autonomia principatelor, Unirea Principatelor.

Simpatiile noastre sînt din tot sufletul, din toată inima pentru Franța și Anglia ; căci ele mai întîi au scris pe gloriosul lor steag emanciparea și dezvoltarea principatelor. Dar recunoștința noastră este de mai înainte cîștigată oricăreia Puteri, ce la viitoare pace va apăra mai cu energie, mai cu nepărtinire, mai cu neinteres exclusiv driturile patriei noastre și va stărui ca de către marele Areopagiu al Europii * să se hotărască în sfîrșit soarta politică a românilor într-un chip statornic și conform legilor sîntei dreptăți și respectului naționalităților. Un popul omogen de cinci milioane — înțelegem numai populația îmbelor Principate — ce secoli întregi și prin atîte catastrofe și-au păstrat existința și istoria, populul român poate și trebue ca odată să trăiască cu însuși viața sa națională, prin singura păstrare a legăturilor seculare cu Înalta Poartă și sub singura protecție colectivă a Europii, care ni s-au recunoscut de către toate puterile adunate la conferințele din Viena. ** Numai această protecție este dorită de români : singură ea va răspunde la interesul nației noastre, la interesul fiecăria puteri îndeosăbi, la interesul Europii.

Unirea Principatelor a fost visul de aur, țelul isprăvilor a marilor bărbați ai României, a lui Iancu Huniad ca și a lui Ștefan cel Mare, ca și a lui Mihai Viteazu, a lui Vasile Vodă, ca și a lui Matei Basarab. Unirea Principatelor a fost țelul gîndirilor și a celor mai strălucițI dintre domnii fanarioți ; și cu toată apăsarea străină, totuși legislatorii noștri din 1830 au înscris în art. 425 al legii fundamentale de atunce ***. [...]

Unirea Principatelor este dar dorința vie și logică a marii majorități a românilor. „Steaua Dunării“ este jurnalul unirii. Prin aceasta ea nu urmează unei utopii ; ea apără numai interesul vital al patriei. Unirea Principatelor este singurul mod în stare de a con-

---

* Referire la congresul de pace al marilor puteri europene de la Paris din anul 1856.

** Este vorba de conferințele începute în martie 1855 la Viena, la care au participat reprezentanții Angliei, Austriei, Franței, Rusiei și Turciei și în care s-au discutat și probleme legate de regimul politic al principatelor române.

*** Regulamentul organic.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

solida naționalitatea românilor, de a le da demnitate, putere și mijloace pentru a împlini misia lor pe pămîntul ce [...] li s-a dat spre moștenire. Noi avem înaintea ochilor noștri exemple la ce grad de libertate și de civilizație, sub demni regenți, au ajuns Sardinia și Belgia, staturi a cărora întindere este mai mică decît aceea a principatelor.

Unirea Moldovei și a Valahiei singură va depărta conflicte viitoare pe țărmurile Dunării și ale Mării Negre, singură va consolida pacea în Orient. [...]

(Mihail Kogălniceanu, *Texte social-politice alese*, Editura politică, București, 1967, p. 184—185.)

104

Programul societății „Unirea" din Iași, înființată în scopul organizării luptei pentru unirea Moldovei cu Muntenia.

1856, mai, 30/iunie, 11, Iași

Jurnal

Anul 1856, maiu 30 zile. În apropierea sosirii comisarilor pentru a se informa de dorințele și nevoile țării, după rostirea tractatului de Paris din 30 martie *, jos iscăliți, pătrunși de necesitatea ca moldovenii să se înțeleagă în acest moment despre adevăratele lor dorințe și nevoi, s-au întrunit astăzi și au adoptat, ca expresiile aspirațiilor lor și ca mijloc de a le realiza deodată următoarele :

Puntul 1

Art. 1. Unirea Principatelor sub un prinț străin, mai ales de o rasă latină, dintre familiele domnitoare în Europa, afară de dinastiele staturilor megieșite.

Art. 2. Statornicirea unei capitale noi în mijlocul ambelor țări. [...]

(Urmează semnăturile)

(*Acte și documente*, vol. III, 1889, p. 531.)

* Tratatul de la Paris, semnat la 18/30 martie 1856 prevedea, referitor la Principatele Române, convocarea de adunări ad-hoc, care să se pronunțe asupra organizării viitoare a celor două țări potrivit dorinței românilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

105

Act de adeziune al locuitorilor ţinutului Bacău la lupta pentru unirea Moldovei cu Muntenia.

1856, iunie, 8/20, Bacău

Act naţional

Venind vremea de a vorbi şi noi pentru binele ţării noastre şi a ne arăta dorinţele unui viitor mai bun, ne-am strîns acum într-un cuget şi într-o gîndire dezbătînd cu mare cumpănire asupra tuturor împrejurărilor noastre politice, toţi ne-am hotărît din suflet pentru Unirea Principatelor şi iarăşi pentru Unirea Principatelor ! Dorim această unire din sufletul nostru şi o întărim. Dea Dumnezeu ca toţi românii să se unească la acest mare princip al fericirii urmaşilor noştri.

(Urmează mulţimea iscăliturilor fără nici o distincţie de ranguri şi de titluri).

(*Acte şi documente*, vol. III, 1889, p. 542.)

106

Scrisoarea adresată de Dimitrie Brătianu unioniştilor moldoveni, de a continua eforturile în vederea realizării unirii Moldovei cu Muntenia.

1856, iunie, 11/23, Londra

[...] Dar unirea este singura temelie statornică a edificiului viitorului nostru ; fără dînsa, orice se va clădi va fi clădit pe nisip. Faceţi, dar, ca banchetul de la Copou să se repete în fieştecare tîrg, în fieştecare sat, în fieştecare cătună ; faceţi să se manifesteze neîncetat, în tot locul, sub toate formele şi prin toate chipurile legale ceea ce este săpat în inima fiecărui adevărat român : dorinţa unirii şi a respectului suveranităţii naţionale, care este scrisă în tratatele românilor şi care le asigură dreptul de a-şi da ei însuşi legi şi de a lua pe şeful statului de unde vor voi. Strigătul : „Unirea Principatelor !“, „Suveranitatea statului român !“ să străbată munţii, cîm-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

piile, văile și dealurile noastre, să umple aerul, să răsune pînă în unghiurile pămîntului cele mai departe, ca lumea întreagă să se încredințeze că unirea este suflarea poporului român, că ea „este glasul României" !

Libertatea, dragii mei, mai totdeauna se dobîndește cu luptă ; și chiar cînd e nedisputată, ca tot ce e sfînt, ea are fiorile ei ; și precum cel ce nu are conștiința nevinovăției sale nu cutează să-și atingă buzele de sîntul potir, asemine cel ce nu are conștiința dritului lui nu îndrăznește să-și însușească libertatea și să zică : „Eu sînt liber ; iată ce voiesc !" Faceți dar să aibă toți românii conștiința driturilor lor, să deschiză toți ochii la lumina adevărului, ca să nu se spăimînte de umbre, de amenințările ce vor căuta să le facă oamenii, cei nărăviți a intriga în principate, și străinele influențe inamice. Un popul aibă lumea întreagă în contra-i, de va voi în unanimitate să fie liber, va fi liber ; cu atît mai cu seamă cînd mai toată lumea este cu dînsul. Astăzi conștiința noastră de român ne zice că a sosit timpul să arătăm cine sîntem ; toți populii și mai tăte puterile ne invită la o mare manifestație națională ; pe terenul legalității, dar, avem dritul și datoria, avem putința să îndrăznim tot. Capetele-n sus, români ! Fiți cu curagiu ! Fiți de bronz și de fier ! Fiți români ! [...]

(*Gîndirea social-politică*, p. 82—83.)

107

Alexandru Papadopol-Calimah despre importanța Unirii Principatelor pentru evoluția ulterioară a poporului român.

(1856, iunie, 13, Iași)

Unirea

În chestia Unirii Principatelor stă astăzi viitorul țărilor noastre. Ea este nodul gordian ce românii sînt chemați a rupe spre a raporta biruința cea mare în lupta libertății contra fatalității și a sta ca o nație între națiile Europei. Libertatea a reclamat în societate ; românii au ajutoruri puternice : opinia Europei și duhul veacului nostru. O crimă neiertată pentru care posteritatea ne va ține de rău va rămîne neștearsă în analele noastre, dacă românii în ziua de astăzi, cînd Europa întinde lor mîna frățească, deșteptîndu-i din

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

somnul letargic în care ei dorm, nu vor cere dintr-un suflet întrunirea lor, atît de dorită de Ştefan cel Mare, de Mihai Viteazul şi de alţii spre a putea forma din vreme un stat mare, înfloritor şi potrivit cu gloria strămoşilor lor. Acum e timpul a dezveli pînă unde merge iubirea noastră către binele obştesc, iubirea noastră către semeni, către viitorul ţării care ne-a născut, către viitorul fiilor noştri, care ne vor defăima de nu vom şti de a profita de o ocazie atît de favorabilă cînd o singură unire şi centralizare de idei şi de lucrări ne poate mîntui şi cînd prin o simplă conglăsuire şi o statornică înţelegere între noi putem dobîndi, şezînd sub umbra penacilor noştri, ceea ce alte naţii au putut abia căpăta prin vărsări de sînge şi, după mine, de catastrofe şi de mizerii. Să nu imităm starea lui Tantal ! Astăzi e ziua ce îngropăm, precum odinioară Temistocles şi Aristid, toate parţialităţile, toate superstiţiile tradiţionale, să adunăm mîinile şi inimile noastre la lucrul obştesc şi să ne întrunim cu linişte, în unanimitate şi tărie ca să urcăm toţi cîte o piatră la edificiul viitorului ţării. Ochii Europei se află astăzi ţintiţi asupra românilor ; acu să arătăm de sîntem demni de libertatea ce am căutat ; să nu rușinăm frumosul nume de român cu care ne place a ne făli. Să ne unim ! Şi, ţintind cu toţii la acelaşi scop, care trebuie să fie prosperitatea României prin unirea ei, să păşim [...] la lucrul obştesc, spre a părăsi odată starea de derîdere în care zăcem cu atîta apatie spre a vedea unde ne aflăm, încotro mergem, ce facem şi unde vom ajunge dacă vom merge tot pe drumul ce am apucat. Unirea Principatelor e singura noastră mîntuire ! Ea numai ne poate aduce fericirea, pentru că rodurile unirii nu pot fi decît : tăria, moralizarea şi o dezvoltare progresivă, cînd, din contră, acelea ale neunirei nu sînt decît : slăbiciunea, demoralizarea, descompunerea şi apoi o grabnică nimicire... În unire stă puterea ; şi cînd vom fi puternici, nu vom mai fi rîsul şi batjocura celui întîi venit ; atunci vom rămîne liniştiţi şi vom fi stăpîni în casele şi averile noastre, fără a fi siliţi a împărţi rodul sudorilor noastre cu rapacitatea şi a fi totodată batjocoriţi cu tot ce avem mai sacru, făcîndu-ne jucăria tuturor capriciilor, tuturor ambiţiilor, a lăcomiilor, a nepotismului, pradă şi punt de rendez-vous a tuturor împărţitorilor de carne omenească... Unirea României fie dar glasul unanim al românilor, singura dorinţă, singura preocupaţie în ziua de astăzi, singura şi unanima aşteptare a poporului [...] unire. Cînd Europa, cînd patria vă cheamă la lucru, cînd inimile voastre vă întreabă ce este de făcut pentru voi, voţi toţi românii răspundeţi unor rectore : Unirea ! Pentru că ea este pandora naţiilor şi învierea naţionalităţilor ! Să nu ne luăm după greşita idee că, unindu-se principatele noastre, unirea lor n-ar fi decît o unire de elemente

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

eterogene și nicidecum priitoare țării, ba încă și amenințătoare. Departe de la noi un asemenea gînd ! Unirea Principatelor nu-i o unire de elemente eterogene ; ea e unire de români cu români. Moldovenii și muntenii sînt un singur neam, o singură familie, ei nu sînt nici moldoveni, nici munteni, ci numai români ; și dacă ar fi frumos ca bîrlădenii, tecucenii, ieșenii, vășluienii, băcăoanii și ceilalți ținutași al Moldovei să formeze fiecare aparte un principat, spre a-și conserva numele de bîrlădeni, tecuceni etc., atunci și principiul unirii țărilor române se va putea socoti zadarnic. Experiența istoriei povățuiască-ne ! Ea trebuie să slujească fiecărei națiii de studie, și pe această studie toate națiile contează faptele și progresul lor... Binefacerile unirii sînt [în] vederate, sînt chiar presimțite de fiecare ; ele vor fi și mai mult simțite cînd odată egoismul va face loc adevărului [...].

(*Gîndirea social-politică*, p. 84—85.)

108

Programul politic al Comitetului electoral al Unirii din Iași.

1857, martie, 1/13, Iași

Domnilor !

Tratatul de la Paris a hotărît că locuitorii principatelor române vor fi întrebați asupra reorganizării patriei lor.

Firmanul maiestății sale sultanului care cheamă adunările menite a rosti dorințele țării (divanele ad-hoc) s-a și publicat.

Comisia europeană ce are a aduna aceste dorinți și a le supune congresului marilor puteri curînd va sosi.

În acest moment plin de atîtea speranțe, datoria tuturor românilor este de a se întruni, de a se lumina, de a se înțelege împreună asupra principiilor pe cari trebuie să se întemeieze rostirea dorințelor țării.

Însuflețită de această datorie națională, „Partida Unirii Principatelor“ socoate că a sosit timpul de a se organiza și de a-și pregăti lucrările pentru viitoarele alegeri.

Ne grăbim dar a vă încunoștiința că, după înțelegerea urmată cu o mare parte din amicii noștri politici, subscrișii ne-am întrunit în Comitet electoral al Unirii pentru Iași.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Scopul întrunirei noastre este :

a) a ne pune în strînse înțelegeri cu ținuturile ;

b) a lucra în conglăsuire cu ele, pentru ca în toată țara „Partida Unirii“ să se organizeze astfel ca viitoarele alegeri să trimită în sînul divanurilor cît se poate mai mulți reprezentanți ai marelui principiu ce predomnește în principate.

Programul „Partidei Unirii“ se întemeiază pe înșiși principiile Tratatului de Paris.

Dorim dar și sprijinim :

1. Unirea Principatelor, cu respectarea drepturilor Înaltei Porți, în cuprinderea vechilor noastre tratate (capitulații).

2. Neutralitatea pămîntului principatelor române.

3. Respectarea drepturilor principatelor, și îndeosebi a autonomiei lor, în cuprinderea acelorași tratate.

4. Ereditatea șefului statului. (Domniele și-au făcut timpul, un regim european trebuie să le succedeze).

5. Puterea legiuitoare încredințată unei obștești adunări care să reprezinteze interesele întregei nații.

6. Supunerea străinilor aflători în principate la legile pămîntului.

7. Recunoașterea dritului principatelor de a-și întemeia relațiile comerciale după interesele lor.

8. Toate acestea sub garanția colectivă a puterilor ce au subscris tratatul de Paris.

„Partida Unirii“ este totodată și partida progresului. Dorim dar să se introducă și în țara noastră toate reformele cari sînt în stare de a ne civiliza societatea și a ne întări națiia, reforme întemeiate pe principiele dreptății.

Întemeindu-ne însă chiar pe art. 23 din tratatul de Paris, care ne consfințește deplina libertate a legislației noastre (autonomia), dorim ca toate reformele ce au a se introduce în organizația din lăuntru a principatelor să se facă nu cu jignirea, ci cu respectarea autonomiei noastre. Oricît de prețioase și de neapărate sînt reformele din lăuntru, noi punem mai presus de ele dritul de a ne face noi singuri legi în pămîntul nostru.

Reguleze-se relațiile legale ale principatelor cu Înalta Poartă și cu puterile garante, continească pe pămîntul nostru rezbelele și ocupațiile militare, cari ne precurmă toată propășirea și ne seacă toată bogăția ; statornicească-se puterea executivă și legislativă ce are a se pune în capul țărei ; hotărască-se odată starea politică a României ; cu un cuvînt să fim stăpîni în casa noastră, și atunci noi singuri vom ști și vom trebui a face toate reformele din lăuntru de care țara noastră are nevoie, reforme cari pînă acum, în mare

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

parte, s-au împiedecat numai prin înrîuririle din afară și prin lipsa de stabilitate în lăuntru. De aceea dar, înainte de toate, să stăruim și să cerem de la dreptatea providențială a Europei ca existența națională și autonomia să ni se respecteze, precum în drit așa și în fapt, și atunci patria noastră singură va dovedi că știe a răspunde la așteptarea marilor puteri și că este vrednică de binefacerile lor.

Aceste fiind principiile ce s-au adoptat de la început de către „Partida Unirii" din ambele principate, vă rugăm, d-lor, ca să binevoiți a le comunica tuturor amicilor noștri politici, spre a cunoaște și d-lor nevoia ce este ca și în orașul și ținutul d-voastre să se organizeze „Partida Unirii" și să se înființeze un comitet electoral pentru sprijinirea ei.

Adresîndu-vă aceste cugetări, noi sîntem departe de a ne însuși un drept de amestecare în alegerea membrilor comitetului de acolo sau a candidaților pentru viitoarele alegeri. Aceste rămîn la deplina și libera chibzuire a amicilor noștri politici din acel oraș și ținut. Numai ei sînt în dreptate de a însemna pe candidații ce trebuie a fi propuși la alegerile de deputați pentru divan.

Nu avem însă îndoială că pentru o chemare atît de mare aceștia se vor alege dintre bărbații cari, prin trecutul și moralitatea lor, dau cele mai multe închizășluiri că vor apăra cu tărie neclintită drepturile țărei și vor stărui pentu triumfarea Unirii și a autonomiei principatelor, fără de care nu este viitor, nu este mîntuire pentru națiа noastră.

Odată ce numele acestora vor fi însemnate, noi toți ceilalți frați ai credinței noastre politice trebuie să ne lepedăm de orice priviri personale și să întrebuințăm toate mijloacele legale, toată energia noastră pentru ca propușii partidei noastre să triumfeze în ziua alegerilor, altfel, glasurile răzlățindu-se asupra mai multor candidați, „Partida Unirii" ar putea fi biruită în adunările alegătoare și, prin urmare, și în Divanul ad-hoc.

Trebuința cere ca comitetele ținutale, îndată după înființarea lor, să se puie în nemijlocită și neîntreruptă comunicație cu Comitetul din Iași, căci, o mai repetăm, numai prin deplina organizare a partidei în toată țara și strînsa înțelegere a tutulor comitetelor electorale putem vedea împlinindu-se visul de aur al strămoșilor noștri, putem dobîndi anghera de mîntuire a nației române : „Unirea Principatelor". Sfîrșind, să ne fie iertat a face apel la simțimîntul național al compatrioților noștri, al românilor fără osebire de clase și opinie.

O mare criză se apropie pentru țara noastră : „sîntem în ora a unsprezecea !". În fața unui moment atît de mare, datoria tuturor românilor este ca, precum și sînt uniți prin aceeași iubire către

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

muma patrie, asemenea să se unească și asupra principiilor cari singure pot întemeia fericirea ei morală și materială.

Dar, spre a putea împlini cu sfințenie o datorie atît de însemnată, să depunem toată patima personală, să uităm dezbinările dintre noi — urmare a nenorocirilor și bîntuirilor care de o sută de ani ne apasă țara —, să ne dăm cu toții mîna, aducîndu-ne aminte că sîntem fii ai aceleiași țări, că același sînge curge în vinele noastre, că același viitor ne așteaptă pe toți și că acel viitor nu poate fi ferice decît dacă, în ziua marei întrebări, Europa, care ne-a recunoscut toată libertatea întru rostirea dorințelor noastre, ne va găsi pe toți întruniți în aceleași credințe, însuflețiți de aceeași cugetare pentru binele obștesc și zicînd toți într-un glas : „Să trăiască România unită și autonomă".

Membrii Comitetului electoral al Unirii pentru Iași.
(Urmează semnăturile)

(*Acte și documente*, vol. IV, 1889, p. 40—42.)

109

George Bușueceanu despre legitimitatea înfăptuirii Unirii Principatelor.

[1857, martie, 11, București]

Astăzi, chestiunea de zi, care preocupă neamul românesc, este Unirea Principatelor în unul și același stat, [...] de cînd tratatul din Paris, prevăzînd necesitatea unirii acestor țări și voința națiunii, stipulă într-unul din articolele sale ca să se întrebe poporul întru aceasta ; nu e inimă curat română care să nu se gîndească care e mediul cel mai bun prin care ar putea să-și manifeste dorința sa în privința acestei uniri ; cel dintîi și cel mai important act politic care ar putea pune pe un drum mai sigur aceste țări. De la încheierea sus-zisului tratat, mai cu seamă scriitori renumiți și publiciști însemnați tratară această chestiune de viață a principatelor. Toți arătară foloasele ce decurg dintr-însa atît pentru pacea Apusului și a Orientului, cît și pentru România însăși.

Dar ideea despre Unirea Principatelor în politica cabinetelor apusene este efectul cîtorva ani de experiențe și observare din

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

urmă și se manifestă pentru prima oară în tratatul din 30 martie * ; în timp ce astă idee este cu mult mai veche în inima românului, și am putea chiar zice că e tot așa de veche ca și țara lui, pe care a invocat-o cu ardoare mai mult decît odată pe altariul patriei sale.

Împrejurări fatale i se opuseră însă totdeauna la aceasta ; așa cînd Mihai Bravul, la 1598 **, reuși a uni sub un singur sceptru nu numai amîndouă țările acestea, dar încă și Transilvania, trădarea veni să curme glorioasa sa viață pe cîmpul Turdei și opera unirii se descompuse cu moartea acestui erou. Ideea aceasta însă nu muri cu dînsul și nu încetă nici după aceasta a fi visul tutulor românilor, așa încît chiar Rusia, împinsă oarecum de voința națiunii, pe care a voit totdeauna să o lingușească, la 1772 în Congresul de la Focșani voi să declare principatele de independente, unite în unul și același stat și puse sub garanția mai multor puteri europene. Fidelă sistemului ei politic de a promite totdeauna țărilor române mult spre a le atrage simpatia, Rusia vîrî chiar în Regulamentul organic un articol în favoarea Unirii Principatelor. Unirea astor țări în unul și același stat se poate considera și judeca din două punturi de vedere : folositoriu românilor pentru mărirea lor ca neam ; folositoriu Europei, ca stat puternic, care printr-însele voiește a stabili pacea Orientului.

Întîmplarea, providența sau poziținea geografică a acestor țări a făcut ca aceste îndoite mari interese să armonizeze astfel între ele încît astăzi să aibă una și aceeași culoare și să nu se poată prezenta decît sub una și aceeași idee care este Unirea. Noi însă să le cercetăm pe fiecare în parte.

Românii voiesc unirea [...] fiindcă dînsa va aduce căderea privilegiilor unei caste ce făcuse din aceste țări vatra intrigilor, speculațiilor și trădărilor celor mai infame. Voiesc unirea fiindcă ea va aduce o stabilitate și o ordine în trebile statului, o siguranță în averea personală, o egalitate înaintea legilor și, în fine, va pune barieră acelui viciu de corupțiune ce făcea ca capurile de justiție ale țării să speculeze pîinea săracului și să o dea aceluia ce se tocmea și plătea mai mult și mai bine. Românii voiesc unirea fiindcă dînsa va face tăria statului : în loc de două liste civile vom avea una : în loc de două ministeriuri va fi numai unul ; în loc de cheltuielile ruinătoare a două guverne diferite se va pune în lucrare un sistem bun de contabilitate regulată care va ține cont de banii statului și va opri hrăpirile ce se făcea[u] pînă acum de chiar șefii și oamenii guvernului. În modul acesta, statul va înflori și va deveni

---

* Tratatul de la Paris din 30 martie 1856.
** Corect 1600.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

tare înăuntru și respectat în afară. Cinci milioane de locuitori legați prin rudenia de sînge și naționalitate vor putea avea o armie destul de puternică spre a-și apăra teritoriul lor de năvălirile din afară, vor putea ridica cetăți pe malurile Dunării, porturi pe țărmii Mării Negre, de unde vor pleca bandierele naționale spre a merge în porturile străine să ducă avuțiile țării. Drumurile de fier vor putea parcurge în lat și în lung în aceste principate ; rîurile se vor canaliza și comerțul, viața unui stat, se va dezvolta ; astfel, aceste țări vor putea să-și ia locul între celelalte state ale Europei civilizate.

Prin aceasta avuția va crește, și prin avuție puterea statului se va mări. Țara românului va fi respectată în afară și reprezentată la curțile Europei așa cum merită ; iară românul, departe de a mai călca pe tărîmuri străine, ca pînă acum, cu fruntea umilită, el va putea-o ține în sus și zice cu mîndrie : „Acum am și eu o patrie ce merită să-i port numele".

Puterile Europei voiesc și cată a voi și ele Unirea Principatelor fiindcă prin astă unire pier ambițiile și vechile intrigi ale puterilor limitrofe, care, prin intervenirea lor în treburile ăstor țări, punea[u] totdeauna Orientul în pericol și Occidentul în amenințare și neliniște [...]. Europa voiește Unirea Principatelor fiindcă românii locuiesc unele din cele mai avute țări ale Europei, udate în lungul lor de cel mai mare și mai frumos rîu al acestui continent și care țări, dînd cu unul din capetele lor în Marea Neagră, astfel, ele leagă Răsăritul cu Apusul. Orice interes în parte și-ar băga aci influența ar fi fatal nu numai pentru aceste țări, ci și chiar pentru Europa. Prin Dunăre și Marea Neagră, acea putere ar contraria comerțul european în Orient și prin luarea în posesiune a acestor țări ar pune în pericol existența politică a Turciei, care, prin tratatul din 1840 și, în urmă, prin acela din 30 martie 1856, a intrat în marea familie a statelor europene.

România [Țara Românească] și Moldavia, prin poziținea lor geografică, prin alianța lor de rase cu unele popoare din Occident, prin avuția teritoriului lor, sînt pentru Europa nu numai o chestiune de interes material, de comerț și exploatațiune, ci o chestiune de interes moral, de siguranță a Orientului, de independență a Turciei și, în fine, de pace a Europei. Iaca pentru ce încă o dată repetăm că puterile apusene voiesc, și nu pot a nu voi, Unirea Principatelor, dorind a face prin aceasta dintr-însele un stat mare și puternic în răsăritul Europei.

Acum, dacă ambele mari interese, de o parte acelea ale întregului popol român, de alta ale Europei întregi, armonizează între dînsele și se închid într-una și aceeași idee care este Unirea Principatelor, cum oare nu s-ar realiza dînsa ? Comisarii înaltelor pu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

teri garante a[u] venit aci spre a se încredința de această solemnelă voință a întregului popol. Ei bine, români, să ne dăm mîna, să armonizăm între noi, să propagăm această idee cu mic, cu mare, deși ea se află născută în inima oricărui român, și să facem ca în adunările noastre de azi, în divanurile noastre, în familiile noastre chiar să nu se ridice nici o voce, nici o murmură în contra ei ; astfel să arătăm Europei, lumii întregi, [...] că România n-a nutrit în sînul ei decît fii ai progresului, ai veritații, iar nu sclavi și instrumente ale trădării.

Speranță în dreptatea chestiunei noastre, speranță în bunavoința puterilor garante, speranțe în noi înșine, și Unirea Principatelor se va face ; ea va trage după sineși și domn stăpîn cu drepturi ereditare, un guvern constituțional, o Cameră aleasă din toate clasele societății, și astfel vom putea zice atuncea că România, tare prin unire înăuntrul și în afară, a intrat pe drumul impus de legea progresului și-și va împlini misiunea ce fiecare stat este destinat de providență să aibă în lume.

(Gîndirea social-politică, p. 108—111.)

110

Actul Comitetului Central al Unirii din București despre unirea Moldovei cu Muntenia și modalitățile de înfăptuire a acesteia.

[1857, martie, 30, București]

Deslușiri asupra celor patru baze
din programa națională

De ne-am întoarce cu cîteva luni înapoi, cînd Principatele Române se aflau în tăcerea așteptării despre punerea la cale a măsurelor hotărîte de puterile contractante la 30 martiu [1856] în Paris, ne vom aduce aminte că unii din oameni, partizani ai sistemei vechi, ziceau că Unirea Principatelor este o idee a unui mic număr de oameni. Astăzi însă, cînd puterile cele mari trimit bărbați însemnați ca să afle care sînt dorințele românilor, tăcerea se întrerupse și glasurile celor cu inimă de români se înalță, și nimeni nu cutează a zice sau a se îndoi că unirea n-ar fi ideea generală a locuitorilor amînduror principatelor. Partidul național se concentră

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

în această idee, punîndu-şi credinţa în acest principiu mîntuitor, care are atîta putere şi evidenţă, încît românii cu mulţimea se înşiră sub stindardul său ; repeziciunea cu care cuprinde inimile românilor nu lasă îndoinţă că peste puţin se va revărsa peste tot tărîmul principatelor şi se va aşeza cu o autoritate neclintită.

Autoritatea unirii e puternică, ca una ce umbreşte şi dezvoltă proprietatea, comerţul, industria, profesiunile libere şi partea religioasă, cu-n cuvînt elementele întregi de viaţă ale unei ţări. Programa unirii a aşezat patru fundamente puternice pe cari să se ridice edificiul organizării sale politice.

I. Chezăşuirea autonomiei şi a drepturilor noastre internaţionale, după cum sînt hotărîte amîndouă prin capitulările [capitulaţii] din anii 1393—1460 şi 1513 încheiate între ţările române şi Înalta Poartă, precum şi neutralitatea teritoriului moldo-român.

Autonomia am avut-o şi o avem în drept, iar în fapte s-a călcat. Acest drept nu s-a putut tăgădui cu dinadinsul niciodată românilor nici de puterea suzerană, nici de vreuna din puterile europene. Ba s-a confirmat încă din tractatul de Paris. Este încă de lipsă chezăşuirea dreptului stipulată prin tractatele noastre cele vechi cu Înalta Poartă, cu care numai va putea înceta amestecul străinilor în treburile ţării, şi prin urmare firmanele.

Comerţul va avea liberă dezvoltare şi puterea militară va creşte şi se va întemeia după trebuinţele statului. Cînd cerem chezăşuirea drepturilor noastre internaţionale, care se cuprind în capitulările noastre cu Înalta Poartă suzerană, recunoscute şi de dînsa, noi vom putea prin noi înşine, prin trimişii noştri să reprezintăm interesele noastre lîngă puterile cele mari şi să contractăm cu acele puteri legăminte comerciale, întinzînd relaţiunile după trebuinţă. În sfîrşit, prin neutralitatea teritoriului român, remiind scutiţi de năvăliri străine, vom putea să ne bucurăm în linişte şi în pace, crescînd puterile materiale şi dezvoltînd pe cele morale, elementele neapărate ale fericirii unei ţări.

II. Unirea ţărilor române şi moldave într-un singur stat şi sub un singur guvern.

Unirea Principatelor aduce cu sine puterea naţională, adică chezăşuirea materială pozitivă a drepturilor noastre politice. Numai prin unire putem ajunge la stabilitate, putere şi tărie, şi astfel vom putea face a se respecta drepturile din afară şi din întru ale ţării.

III. Prinţ străin cu moştenirea tronului, ales dintr-o dinastie domnitoare d-ale Europei, ai cărui moştenitori născuţi în ţară am dori să fie crescuţi în religiunea ţării.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Este știut din chiar experiența trecutului că domnia dintre pămînteni a aţiţat rivalitatea între familiile pretendente la tronul ţării ; cu aceasta patimile luară un zbor nemăsurat şi neînfrînat, şi cei cu puterea în mînă, ca să se poată ţine în contra partidelor ce se forma, se trudea a corumpe cu cei cu suflete slabe, încurajiind prin răsplătiri demoralizarea şi lăsînd cîmp deschis acelora la tot felul de abuzuri !

În afară, toată grija domnitorilor sta de a interesa puterile străine în favoarea persoanei lor, şi nu în favoarea ţării, iar pretendinţii alergau necontenit la străini spre a jertfi interesele ţării fără cruţare, pentru trista lor deşertăciune !

IV. Guvern constituţional reprezentativ şi, după datinele cele vechi ale ţării, o singură Adunare Obştească, care va fi întocmită pe o bază electorală largă, încît să reprezinte interesele generale ale populaţiunei române.

Într-adevăr, cum ar putea fi chezăşuită puterea legilor din întru dacă voia şi puterea guvernului nu va fi mărginită şi răspunzătoare înaintea unei Adunări Obşteşti care să facă şi să îmbunătăţească legile ţării ? Această Adunare nu va înfăţişa şi sprijini privilegiile şi interesele unei clase sau ale unei caste, ca în trecut, ci interesele obşteşti, compusă din persoane strîns legate cu interesele cele mari ale ţării. Această Adunare va fi regulată astfel încît proprietatea, comerţul, capacitatea, ca în toate ţările, să nu fie călcate de mulţimea numărului.

Aceste sînt fundamentele pe care are a se înălţa edificiul fiinţei noastre politice şi, ca să le putem dobîndi, urmează să ne îndatorăm a ne asigura noi alegătorii prin înscris de la aleşii noştri că vor exprima în Divanul ad-hoc dorinţele noastre formulate în cele patru principie fundamentale pe faţă, iar nu cu vot secret. Aceasta este singura măsură tare ce ne poate chezăşui că aleşii deputaţi nu se vor abate, muia şi, prin urmare, nu ne vor împinge în prăpastie în ziua cea hotărîtoare.

Dacă avem deplină convingere şi încredere în viitorul ţării, stă în cele patru puncte fundamentale, că în ele se cuprinde viaţa şi fericirea naţională, care din noi, cu inima curată şi cu cugetul sincer, n-ar voi să subscrie actul de îndatorire şi n-ar voi să-şi mărturisească în public a sa curăţenie, declarînd şi sprijinind pe faţă în Divan dorinţele românilor.

Numai cei cu cugete ascunse şi rele s-ar feri de o asemenea îndatorire de subscriere de care să fugim ; asemenea să fugim şi de aceia care în trecut ne-au înşelat pe noi şi pe ţară şi care acum poate se vor încerca a ne amuţi prin vorbe bune, sub masca pa-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

triotismului, prefăcîndu-se că îmbrăţişează principiile noastre politice.

Aşadar, oricine va făgădui că va declara şi va sprijini în Divanul ad-hoc acele patru principii politice şi nu va primi a subscrie această declarare, legîndu-se prin înscrisă, să ne temem că sub masca de patriotism ar zace o urîtă cugetare.

Români ! fiţi bărbaţi, fiţi cu luare-aminte. Se apropie acum minutul cel aducător de bine sau de rău, minutul zilei celei însemnate, cari ne va atrage respectul şi marea preţuire a Europei civilizate sau despreţul lor cu ruşinea noastră. Dacă nu vom arăta acum că am meritat simpatia Europei, vom fi părăsiţi şi uitaţi de dînsa şi, prin urmare, peirea, o peire tristă, dar dreaptă, va fi partea noastră în viitor !...

Noi ne vom coborî în morminte şi sufletele noastre, ca criminale, vor căuta să se ascunză dinaintea sufletelor marilor strămoşi ai noştri, care ne-au lăsat în testament, scris cu sînge preţios, dreptul de a hotărî noi despre binele ţării ; iar urmaşii, nepoţii noştri, se vor feri de vederea mormintelor noastre, ca să ne cruţe de ostenelele lor !

Români ! Deviza noastră să fie multă energie însoţită cu multă înţelepciune.

[Urmează semnăturile]

(Gîndirea social-politică, p. 114—118.)

111

Adresa unioniştilor munteni trimisă comisarilor europeni, relativă la hotărîrea lor de a înfăptui Unirea Principatelor.

1857, martie, Bucureşti

Domnilor,

Populaţiile în mijlocul cărora vă aflaţi sînt fericite să poată saluta în dumneavoastră o eră nouă de pace şi de prosperitate. De aceste bunuri atît de scumpe, principatele nu s-au putut bucura niciodată, nici măcar douăzeci de ani la şir ; dar, luptînd împotriva a secole de suferinţe, ele au dobîndit puterea credinţei într-un viitor mai bun.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Să dea Dumnezeu ca acest viitor, atît de mult așteptat, în pragul căruia ne aflăm astăzi datorită marii înțelepciuni și vederilor înalte ale reprezentanților europeni, să fi venit !

Români din cele două principate, noi ne-am legat destinele, acum vreo 400 de ani, de cele ale Imperiului otoman ; am stabilit această legătură pe baza unor capitulații încheiate cu glorioșii sultani Baiazid Ilderim, Mahomed al II-lea și Selim I.

Vitregiile vremurilor n-au preschimbat niciodată în întregime condițiile existenței noastre politice, dar ele i-au frînat dezvoltarea firească.

În vreme ce, în această perioadă de timp, popoare odinioară puternice și renumite au fost șterse din rîndul națiunilor, românii n-au putut nici ei, decît cu mare greutate, să-și mențină existența lor inițială.

Domnilor comisari,

Dacă prezența dumneavoastră în mijlocul nostru înseamnă primul ceas în care ne este îngăduit să ne gîndim la progres, dacă putem da curs liber astăzi unor aspirații pe care scurgerea timpului le-a maturizat, dar pe care totodată le-am înăbușit în noi înșine, declarăm aici, în fața conștiinței noastre, în fața lui Dumnezeu și a oamenilor, că Unirea Principatelor sub un guvern unic este cea dintîi necesitate și cea mai fierbinte dorință a României.

Unirea a fost dintotdeauna tendința necesară vieții acestor două principate, și istoria noastră ne-o confirmă îndeajuns... Noi o considerăm, așadar, ca răscumpărarea cea mai glorioasă și mai legitimă a îndelungatelor suferințe cu care aceste populații luptă din timpuri străvechi și ca o soluție politică și socială impusă de epoca noastră.

Atîta timp cît au avut, fiecare din ele, un guvern separat, principatele române, în starea lor de asuprire, au rămas uitate de lumea europeană : focar permanent de intrigi și dezbinări, de certuri și conflicte grave, ele au dat acestor zile nefaste tributul lor de sînge și lacrimi. Rănile și sărăcia în care se află sînt, după cum vedeți, o tristă mărturie în acest sens ; dar viața pe care o simt bătînd încă, plină de forță, în ele, constituie însuși elementul viitorului lor. Unite într-un singur stat, ele îndrăznesc să se pună în slujba unor interese generale.

Europei îi revine misiunea de a face din aceste populații o singură națiune sub garanția sa : neghina nu va mai crește pe cîmpiile fertile ale Dunării ca să înăbușe sămînța păcii și a civilizației. Vecinii noștri vor fi uniți pentru totdeauna în această parte printr-o pace echitabilă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Nu vom mai trăi pentru a învenina relațiile lor externe, nici pentru a-i pune în primejdie, iar în interior, liniștiți datorită stabilității lucrurilor, uniți datorită cunoașterii adevăratelor noastre interese, ne vom putea desfășura activitatea într-un mod binefăcător, ca celelalte națiuni, și vom binecuvînta acest secol civilizator, care ne-a adus pacea și prosperitatea, cu acea ardoare pe care o poate inspira unui popor ca al nostru o privire, una singură, aruncată asupra trecutului.

Dreptatea și înțelepciunea timpului în care trăim ne arată îndeajuns că era inaugurată prin prezența dumneavoastră în mijlocul nostru va fi cea mai mare epocă din istoria noastră. La începutul acestei epoci, la care am nădăjduit fierbinte, soarta ne-a dat posibilitatea să lăsăm moștenire posterității o memorie scumpă, alături de numele glorioșilor dumneavoastră suverani și ale iluștrilor plenipotențiari de la Congresul de la Paris *.

Europa întreagă va afla prin dumneavoastră că pe malurile răsăritene ale Dunării există un popor de patru milioane de oameni demni de o soartă mai bună.

Ea va afla că acest popor este unit în fața lui Dumnezeu printr-o singură credință, în istorie prin cultul pentru originea și amintirile sale, în prezent prin tot ceea ce caracterizează legăturile de sînge ale aceleiași rase.

Binecuvîntat fie geniul păcii și al dreptății care i-a dat Congresului de la Paris ideea Unirii Principatelor române. Cerem aici sprijinul marilor puteri contractante, pentru ca ele să ocrotească „Unirea celor două Principate".

(Acte și documente, vol. V, 1890, p. 965—966).

112

Proiectul de rezoluție al Adunării ad-hoc a Moldovei, în care, printre dezideratele exprimate, Unirea Principatelor reprezenta „dorința cea mai mare".

1857, octombrie, 7/19, Iași

[...] Luînd în privire că dorința cea mai mare, cea mai generală, acea hrănită de toate generațiile trecute, acea care este sufletul

* 13/25 februarie—18/30 martie 1856.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

generației actuale, acea care împlinită va face fericirea generațiilor viitoare este Unirea Principatelor într-un singur stat, o unire care este firească, legitimă și neapărată, pentru că în Moldova și în Valahia sîntem același popul, omogen, identic ca nici un altul, pentru că avem același început, același nume, aceiași limbă, aceiași religie, aceiași istorie, aceiași civilizație, aceleași instituții, aceleași legi și obiceiuri, aceleași temeri și aceleași speranțe, aceleași trebuințe de îndestulat, aceleași hotare de păzit, aceleași dureri în trecut, același viitor de asigurat și, în sfîrșit, aceeași misie de împlinit.

Luînd în privire că această unire o dorim, nu pentru ca să lovim drepturile și să amerințăm pacea altora, ci numai pentru ca să asigurăm drepturile și pacea noastră și că dimpotrivă această unire — la care au contribuit toate generațiile trecute, lucrînd de a ne da aceleași instituții și legi — împlinind o vie dorință a nației noastre, și făcîndu-se pentru noi un izvor de bună rînduială, de iconomie, de legalitate, de dignitate și de regenerație generală — prin însăși aceasta ar da Înaltei Porți și staturilor vecine o închizășluire de pace și de stabilitate la hotarele lor.

Luînd în privire că Unirea Principatelor este înscrisă în chiar instituțiile actuale, recunoscute de Înalta Poartă, și anume prin articolul 425, cap. IX, din Regulamentul Organic, care rostește textual că : „Începutul, religia, obiceiurile și asemănarea limbei locuitorilor acestor două principate, precum și trebuințele ambelor părți cuprind din însăși descălecarea lor elementele nedespărțitei uniri, care s-a împedecat și s-a întîrziat numai de întîmplătoarele împrejurări. Mîntuitoarele folosuri ale rodului ce s-ar naște din întrunirea acestor două popoare sînt netăgăduite. [...]

Adunarea ad-hoc a Moldovei, pășind pe calea ce i s-a prescris de către Tratatul de [la] Paris, adecă începînd a rosti dorințele țării, [...] în toată curățenia cugetului, neavînd în privire decît drepturile și folosul nației române, declară că cele întîi, cele mai mari, mai generale și mai naționale dorinți ale țării sînt :

1. Respectarea drepturilor principatelor și îndeosebi a autonomiei lor, în cuprinderea vechilor lor capitulații încheiate cu Înalta Poartă în anii 1393, 1460, 1511 și 1634.

2. Unirea Principatelor într-un singur stat sub numele de România.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

3. Prinț străin cu moștenirea tronului, ales dintr-o dinastie domnitoare de ale Europei și ai cărui moștenitori să fie crescuți în religia țării.

4. Neutralitatea pămîntului principatelor.

5. Puterea legiuitoare încredințată unei obștești Adunări, în care să fie reprezentate toate interesele nației.

Toate aceste sub garanția colectivă a puterilor care au subscris tratatul de Paris.

(Acte și documente, vol. VI, 1896, p. 65—66, 68.)

113

Cuvîntarea rostită de Constantin Hurmuzaki în Adunarea ad-hoc a Moldovei, în care sublinia că Unirea Principatelor reprezenta cea mai puternică aspirație a poporului român.

1857, octombrie, 7/19, Iași

[...] Mai sus am arătat, că principatele române, ca staturi suverane, au avut și au dreptul de a încheia tratate atît cu alte staturi, cît și între sine. De la sine dar urmează că ele au și dreptul de a încheia între sine tratat pentru unirea lor într-un singur stat și sub un singur guvern.

Cerem Unirea Principatelor. Cererea noastră este dreaptă, pentru că noi voim unirea cu respectarea drepturilor Înaltei Porți. Noi cerem Unirea Principatelor pentru că ea este un mijloc de întărire națională, politică, morală și materială, prin urmare folositoare chiar și Înaltei Porți. Această spre răspuns acelora care pretind că cererea unirii este o răscoală în contra Turciei.

Unirea nu este o dorință nouă. Ea este prevăzută chiar prin Regulamentul Organic, și în unele privinți chiar și aplicată (art. 425—430). Unirea este înscrisă în inimile tuturor românilor. Ea s-a discutat în curgere de mai mulți ani de toată țara, de toată presa Europei. Dorința unirii a răsunat de la o margine a lumii pînă la ceialaltă. Ea s-a primit cu aclamație de către alegătorii noștri, de către întreaga țară. Noi dorim unirea, pentru că : unirea dă tăria, tăria dă siguranță, siguranța dă încredere, încrederea dă

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

suflet și zbor comerțului și civilizației. Dorim unirea pentru că nu mai voim să fim pomul discordiei între puteri rivale, nu voim să vedem legioane de candidați de domnie, nu voim ca domnii să fie posesori care se grăbesc a se folosi de scurtul termin al posesiei, pînă ce nu-l răstoarnă alt amator de domnie.

Adversarii noștri ne numesc revoluționari, pentru că nu voim să conservăm starea de față și ce să conservăm ? Ce să vecinicim ? Demoralizația, corupția, nepotismul, impunitatea, nerușinarea viițiilor ?

Unirea Principatelor este dorința tuturor claselor. Cine dintre noi n-a avut prilejul de a vedea bucuria și mulțămirea obștească de cîte ori se cîntă Hora Unirii ! Și cine nu știe că numai cîțiva amatori de domnie și micul număr al clienților lor mai combat astăzi dorința națională — Unirea Principatelor ?

Perit-a separatismul ca fumul mînat de vifor. [...]

(*Acte și documente*, vol. VI, 1896, p. 71—72.)

114

Discursul rostit de Mihail Kogălniceanu în Adunarea ad-hoc a Moldovei în sprijinul adoptării programului unionist.

1857, octombrie, 7/19, Iași

[...] Însă nu mă pot opri de a vă arăta și simțirile populului, acel ce nu știe nici a ceti, nici a scrie, acela care, ca oameni ai naturii, nu știe a spune decît ceea ce simțește. Să fim stăpîni în țara noastră, zicea un onorabil deputat pontaș, să unim Moldova cu Muntenească, să tragem ca împrejurul unui loc sterp un gard mare și zdravăn ; locul numai să fie închis și în curînd, fără a fi chiar arat, fără chiar a fi semănat, vor veni vînturile, vor veni păsările ceriului și or aduce sămînță și de flori și de copaci ; în curînd ici-cole va răsări cîte o floare, ici-cole cîte un copăcel ; copacii vor crește și la umbră sub copaci vor mirosi florile și vom avea o livadă mare și frumoasă ; în copaci vor cînta păsările și la umbră se vor veseli oamenii. [...] Iată, domnilor de Roman și de Putna, cum sătenii, cum noi, cum populul, cum tot ce simte și voiește un viitoriu

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

pentru copiii săi, pentru nația sa, înțelege unirea. Inima populului nu înșală niciodată. Să ascultăm, fraților, inima populului nostru ; să ascultăm glasul și interesul nației noastre care ne strigă neîncetat : unire și unire.

Să gîndim că astăzi este ziua cea mai mare din veacul nostru, că astăzi nu numai că scriem, dar facem istoria țării noastre. [...]

(Mihail Kogălniceanu, *Texte social-politice alese*, Editura politică, București, 1967, p. 201—202.)

115

Propunerile deputaților țărani expuse în ședința Adunării ad-hoc a Moldovei, între care cererea de reconstituire a „pămîntului strămoșesc al României".

1857, decembrie, 18/30, Iași

[...] Noi dorim ca tot poporul român să se înfrățească și să trăiască în pace și în liniște pe pămîntul strămoșesc al României, pentru mărirea și fericirea neamului. [...]

(*Acte și documente*, vol. VI, 1896, p. 344—345.)

116

*Gödel Lannoy despre atitudinea favorabilă unirii manifestată de armata muntean*ă.

Nr. 21 *1858, iunie, 8, Iași*

Prea onorate conte !

[...] Sub influența zvonului răspîndit aici cu multă perseverență, că în Valahia izbucnesc revolte și că miliția de acolo se ridică

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

pentru unire, există și aici temerea unei manifestări asemănătoare din partea ofițerilor miliției moldovenești, a cărei disciplină slabă și simpatie față de cauza unirii sînt cunoscute.

Însuși hatmanul a venit la mine și și-a exprimat îngrijorarea despre starea de spirit a ofițerilor săi. [...]

Gödel Lannoy

(Documente privind Unirea Principatelor, vol. II. *Rapoartele Consulatului Austriei din Iași (1856—1859)*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1959, p. 345—346 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 52)

117

Extras din Convenția de la Paris.

1858, august, 19, Paris

[...] Care, avînd depline puteri, recunoscute a fi în forma cuvenită, s-au întocmit în Conferință la Paris și au hotărît următoarele :

Art. 1. Principatele Moldovei și Valahiei, constituite de acum înainte sub denumirea de „Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei" rămîn așezate sub suzeranitatea m.s. sultanul.

Art. 2. În virtutea capitulațiilor date de sultanii Baiazid I, Mahomed al II-lea, Selim I și Soliman al II-lea, care constituie autonomia lor, reglementînd raporturile lor cu Sublima Poartă și pe care mai multe hatișerifuri, în special cel din 1834, le-au consacrat ; conform, de asemena, articolelor 22, 23 din tratatul încheiat la Paris la 30 martie 1856, principatele vor continua să se bucure, sub garanția colectivă a puterilor contractante, de privilegiile și imunitățile pe care le au.

În consecință, principatele se vor administra liber și în afară de orice amestec al Sublimei Porți, în limitele stipulate prin acordul puterilor garante cu Curtea suzerană.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Art. 3. Puterile publice vor fi încredinţate în fiecare principat unui hospodar şi unei adunări colective, acţionînd în cazurile prevăzute de prezenta convenţie, cu concursul unei comisii centrale comune celor două principate.

Art. 4. Puterea executivă se va exercita de către hospodar [...]

(*Acte şi documente*, vol. VII, 1892, p. 307—308 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 53)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

24 IANUARIE 1859
UNIREA MOLDOVEI CU MUNTENIA

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

118

Procesul-verbal al Adunării elective a Moldovei privitor la alegerea colonelului Alexandru Ioan Cuza domn al Moldovei.

1859, ianuarie, 5/17, Iași

[...] După săvîrșirea votării, scrutatorii, numarînd voturile, au găsit unanimitatea de 48 voturi pentru domnul colonel Alecu Cuza, abținîndu-se numai dumnealui de a vota, conform § 12 din instrucțiile alegerii.

Adunarea pășește la subscrierea următoarelor acte :

I. Actul care constatează alegerea de domn, făcută în persoana domnului Alecu Cuza și care glăsuiește :

Anul 1859, luna ianuarie, în 5 zile, în a șasea seanță a Adunării și anume în a noua zi după întrunirea sa, procedîndu-se la alegerea domnului, în conformitate cu art. 12 și 13 din convenția subscrisă la Paris între Înalta Poartă Otomană și între puterile garante * driturilor Principatelor Unite Moldova și Valahia, s-a ales cu majoritate de 48 glasuri, pe domnul colonel Alecu Cuza domn săpînitor al Moldovei. Despre care s-a făcut acest act de alegere, subscris de Adunare și care s-a dat, odată cu ocîrmuirea țării, în mîinile înălțimei sale Alexandru Ioan Cuza, domn stăpînitor al Moldovei.

II-lea. Notificația din partea adunării generale a Moldovei către maiestatea sa imperială sultanul a alegerei domnului și care glăsuiește :

---

* Franța, Anglia, Austria, Rusia, Turcia, Prusia și Regatul Sardiniei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

În conformitate cu art. 12 și 13 ale convenției din Paris subscrisă între reprezentantul maiestății voastre imperiale și între reprezentanții puterilor garante drițurilor Principatelor Unite Moldova și Valahia, în a noua zi după convocarea sa, și compusă fiind de patruzeci și nouă membri, adunarea generală a Moldovei a procedat astăzi, în 5 ianuarie 1859, la alegerea domnului, și cu unanimitatea voturilor, a ales pe domnia lui colonelul Alexandru Ioan Cuza domn al Țării Moldovei. Plină de încredere în augusta voastră bunăvoință pentru Principatele Unite și în conformitate cu art. 12 din sus citata convenție, promulgată prin împărătescul vostru hatișerif la 1 a lunei Rebi-ul evel 1275 Adunarea generală a Moldovei vine respectuos a cere împărătească voastră învestitură pentru domnul nostru. Dumnezeu să prelungească augustele zile ale maiestății voastre imperiale, Dumnezeu să binecuvinteze împărăția voastră! Aceasta este dorința cea mai vie și cea mai statornică a Adunării elective a Moldovei și a întregei nații române [...].

(Acte și documente, vol. VIII, 1900, p. 343—344.)

119

Jurământul depus de Alexandru Ioan Cuza cu prilejul alegerii ca domn al Moldovei.

1859, ianuarie, 5/17, Iași

Domnul Alexandru Cuza, fiind față în adunare, după invitarea ce i s-a făcut de către președintele, se suie la tribună și în fața Adunării și a țării face următorul jurământ:

„Jur, în numele prea sfintei treimi și în fața țării mele, că voi păzi cu sfințenie drepturile și interesele patriei, că voi fi credincios Constituției în textul și în spiritul ei, că în toată domnia mea voi priveghia la respectarea legilor pentru toți și în toate, uitînd toată prigonirea și toată ura, iubind deopotrivă pe cei ce m-au iubit și pe cei ce m-au urît, neavînd înaintea ochilor mei decît binele și fericirea nației române. Așa Dumnezeu și compatrioții mei să-mi fie întru ajutor".

După aceasta, președintele Adunării, înalt prea sfinția sa părintele mitropolit, înmînează înălțimei sale domnului Alexandru Ioan Cuza actul prin care se constatează alegerea sa, notificația

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

către maiestatea sa imperială sultanul și împărtășirea către locotenența princiară.

(Acte și documente, vol. VIII, 1900, p. 344—345.)

120

Discursul lui Mihail Kogălniceanu în Adunarea electivă a Moldovei cu prilejul alegerii lui Alexandru Ioan Cuza ca domn.

1859, ianuarie, 5/17, Iași

După una sută cincizeci și patru ani de dureri, de umiliri și de degradație națională, Moldova a reîntrat în vechiul său drept, consfințit prin capitulațiile sale, dreptul de a-și alege pe capul său, pe domnul.

Prin înălțarea ta pe tronul lui Ștefan cel Mare, s-a reînălțat însăși naționalitatea română. Alegîndu-te de capul său, neamul nostru a voit să împlinească o veche datorie către familia ta, a voit să-i răsplătească sîngele strămoșilor tăi vărsat pentru libertățile publice. Alegîndu-te pe tine domn în țara noastră, am vroit să arătăm lumii aceia ce toată țara dorește : la legi noi om nou. O Doamne ! mare și frumoasă îți este misia. Constituția din 7/19 august * ne însemnează o epocă nouă și măria ta ești chemat să o deschizi ! Fii dar omul epocii ; fă ca legea să înlocuiască arbitrariul ; fă ca legea să fie tare ; iar tu, măria ta, ca domn, fii bun, fii blînd, fii bun mai ales pentru acei pentru cari mai toți domnii trecuți au fost nepăsători sau răi. Nu uita că, dacă cincizeci de deputați te-am ales domn, însă ai să domnești peste două milioane de oameni ! Fă dar ca domnia ta să fie cu totul de pace și de dreptate, împacă patimile și urile dintre noi și reintrodu în mijlocul nostru strămoșeasca frăție. Fii simplu, măria ta, fii bun, fii domn cetățean ; urechea ta fie pururea deschisă la adevăr, și închisă la minciună și lingușire. Porți un frumos și scump nume, numele lui Alexandru cel Bun. Să trăiești dar mulți ani ca și dînsul și fă, o doamne, ca prin dreptatea Europei, prin desvoltarea instituțiilor

* Referire la Convenția de la Paris din 7/19 august 1858 care a stabilit un nou statut politic, social și administrativ Principatelor și care a devenit legea fundamentală a țării, rămînînd în vigoare pînă în 1864.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

noastre, prin simțimintele tale patriotice, să mai putem ajunge la acele timpuri glorioase ale nației noastre, cînd Alexandru cel Bun zicea ambasadorilor împăratului din Bizanția, că România nu are alt ocrotitor de cît pe Dumnezeu și sabia sa. Să trăiești, măria ta!

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 345.)

121

Locuitorii din Tîrgu Ocna felicită Adunarea electivă a Moldovei pentru alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn.

1859, ianuarie, 10/22, Tg. Ocnei

Onoratei Obștești Adunări naționale a Moldovei.

Comunitatea orașului Ocnei

Fiind mărginit, prin Convenția din Paris *, dritul persoanelor ce au putut să ia parte la alegerea domnilor mandatari ai Adunării naționale, tot aceasta a lăsat neatinsă mîngîierea de a putea aprecia demnile lor acții. Comunitatea acestui oraș, socotindu-și deschisă calea ca să poată, în acest caz, a-și arăta mulțumirea și recunoștința sa, crede de datorie a nu-și înăbuși sentimentele de care este pătrunsă și a grăbi să le supună onoratei adunări.

Cea întâi dorință a comunității este îndeplinită, speranțele sale sînt realizate și ziua de 5 ianuarie, în care s-a săvîrșit alegerea la tronul țării a domnitorului nostru Alexandru Cuza, vărsînd în inimile noastre chezășluirea fericitului viitor al scumpei noastre patrii, va fi atît de cu mare dragoste amintită, ca și numele bărbaților cărora țara a încredințat soarta. Dovada caracterelor fiind faptele, dovada mulțumirii și a recunoștinții este, prin urmare, bucuria ce nu poate cineva ascunde, cînd inima simțește fericirea de care s-a cuprins. Nu știm cum s-ar putea să arătăm bucuria ce ne-a pătruns la sosirea vestirii rezultatului alegerii ; pentru că nu găsim cuvinte să o numim și pentru că aceasta fu din rîndul acelor bucurii ce, în săltarea inimii, se primește cu lacrămile în ochi [...]

* Din 7/19 august 1858.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Să trăiască Principatele Române Unite ! Să trăiți, domnilor deputați ! Trăiască iubitul nostru domnitor ! [...]

(Acte și documente, vol. VIII, 1900 p. 764—765.)

122

Procesul-verbal al Adunării elective din București privitor la alegerea colonelului Alexandru Ioan Cuza domn al Munteniei.

1859, ianuarie, 24/februarie, 5, București

Principatele Unite
Adunarea electivă a Țării Românești

Astăzi, sîmbătă, în 24 ianuarie, Adunarea electivă procedînd la vot pentru alegerea domnului său, rezultatul a fost că, peste toate interesele egoiste, a înăbuși orice uri și a depărta orice simpatii și antipatii personale, spre a depune pe altarul patriei, pur și virgin, acest princip al reconcilierii generale și al puterii naționale grația înaltelor puteri garante, care ne arătară drumul prosperității și al mărimii noastre, prin recunoașterea și garantarea drepturilor noastre naționale și a vechilor noastre tractate, pe care părinții noștri le apărară cu sîngele lor și care stăteau ascunse și amorțite sub vălul uitării și al violării !

O eră nouă se deschide pentru noi ! Această eră este aceea a regenerării noastre ! Voi veți avea mîndria a spune nepoților voștri că ați pus cea dintîi piatră la acest nou edificiu și accentele vocii și recunoștinței lor se vor transmite răsunînd din generație în generație ! Și care este natura actului ce noi săvîrșirăm cu atîta regularitate, liniște și desinteresare ? Alegerea domnului Alexandru Ioan Cuza este ea conformă cu Convenția din Paris * ? Liniștiți-vă, domnilor, și căutați fiecare răspunsul în conștiința și rațiunea voastră. Alegerea noastră este legală ; actul nostru este din cele mai legitime ce un om poate face, în circumstanțe atît de grele. El nu este în nimic contrariu literii convenției ; din contră, este absolut conform

* Vezi nota de la documentul nr. 121.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cu spiritul său. Convenția voiește ca fiecare principat să-și aibă un guvern al său. Dar guvernul unui stat se compune mai ales din puterea legislativă și executivă. Acest princip atinsu-s-a în ceva ? Nicidecum. Fiecare principat, atît Moldova cît și Țara Românească, are un guvern separat, adică o cameră a sa, un minister al său, o administrație a sa. Unirea noastră nu este politică, este numai personală. Am unit adică două guverne într-o singură mînă. Dar guvernele sînt două, deși persoana este una, ceea ce este absolut cu unanimitate, s-a ales Alexandru Ioan I Cuza, domnul actual al Moldovei și s-a proclamat domn și al Țării Românești. Se constată acest rezultat sub iscălitura președintelui și ale secretarilor.

Președintele, (subscris) *Nifon*, mitropolit
Secretarii (subscriși) : *A. Arsache, I. Cantacuzino, D. Brătianu, S. Fălcoianu*

(Acte și documente, vol. VIII, 1900, p. 593.)

123

Cuvîntarea lui Vasile Mălinescu în Adunarea electivă din București cu prilejul dublei alegeri a domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

1859, ianuarie, 24/februarie, 5, București

Domnilor !

Această zi este cea mai mare ce au văzut românii în analele istoriei lor ! Actul ce am făcut noi astăzi este un act ce dovedește la noi un patriotism și o dezinteresare așa de mare, cum rar se poate vedea exemple la națiunile cele mai civilizate ale Europei. Sînt acum mai mult de două secoli și jumătate *, de cînd unirea românilor, aspirațiune generoasă a tuturor generațiilor, căuta să se realizeze prin puterea materială, prin sforță, prin sînge. Astăzi, unirea se realizează prin puterile morale, prin armele spirituale. Grație vouă, mandatari ai nației, care știurăți într-un moment a vă învinge toate pasiunile, a călca conform cu convenția. Pe de altă

* Referire la unirea realizată în 1600 de Mihai Viteazul.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

parte, ce și-au propus puterile garante, prin actul lor de la 7/19 august ? Ele și-au propus, între altele, ca aceste țări, prin identitatea legilor lor, prin acțiunea comună a guvernelor lor, să ajungă la puterea ce le face a se respecta ca nație și la prosperitatea materială ce le face a se ridica ca societate. Acest rezultat s-ar fi putut dobîndi oare, cînd fiecare principat ar fi avut un domn ? Foarte anevoie sau poate nicidecum. Politica fiecărui domn ar fi fost alta și principiul guvernelor lor ar fi fost altul. De aci urmă că și ministerele lor și camerile lor și membrii lor din Comisiunea centrală ar fi diferit de principii și sentimente. Cum dar atunci o lege de interes general s-ar fi putut crea, cînd ea trebuia să fie lucrată de Comisiunea centrală și aprobată de amîndouă camerile ? Atît comisiunea cît și camerile, fiind împărțite în idei opozite, nu ar fi putut ajunge la nici un rezultat. Tot același fenomen s-ar fi văzut, cînd ar fi fost vorba de o lege de interes special, care, discutată de o cameră, trebuia să fie revăzută de Comisiunea centrală. Numai o singură persoană, unind amîndouă guvernele, poate face ca aceași politică să domineze în amîndouă camerele și comisiunile și că aceeași acțiune să se vază între ambele țări ; atunci vom putea ajunge cu mai înaltă realitate și tărie la scopul propus de puterile garante.

Actul nostru dar este din cele mai legale. El nu va lipsi, peste puțin, a fi aplaudat de Europa întreagă, precum, astăzi, este aplaudat de toată națiunea română. Să trăiască domnul nostru ! Să trăiască puterile garante !

(Acte și documente, vol. VIII, 1900, p. 593—595.)

124

Ziarul „Dîmbovița" despre voința muntenilor de a se uni cu frații de dincolo de Milcov.

1859, ianuarie, 24/februarie, 5, București

Astăzi sîmbătă Adunarea Națională din București a ales domn al țărei pe domnul Moldovei Alexandru Ioan I Cuza.

Printr-această faptă se constată că dacă frații noștri de peste Milcov au dat exemplul sentimente patriotice antice, românii de dincoace de Milcov au răspuns cu aceeași mărire. Demni frați de

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

a fi uniți, ei au dovedit astăzi încă o dată într-această luptă nobilă și sublimă cele mai rari sacrifice și abnegații. Dar, lăsînd la o parte sentimentele cele frumoase ce pătrund într-această faptă, ea are un interes de mare importanță pentru viitorul nației române. Ar putea cineva zice : „Din înălțimea zilei de astăzi se vede marele viitor al țării". În adevăr o zi atît de frumoasă pentru români nu s-a arătat de 260 de ani * în istoria țărilor [...]

Unirea promisă din anul trecut, pierdută în urmă, astăzi e cîștigată. Cei ce au votat Unirea atunci puteau cere astăzi să voteze separația ? Onoare și laudă nației române. Ea și-a luat locul ei de strălucire între nații. Toate urile, toate diviziile politice trebuie să amuțească, toate interesele de clase, de partide să piară. [...]

Un nor poate să se ridice pe cerul senin al fericirii noastre, un nor de afară ; dar acest nor va fi trecător și se va risipi îndată, căci astăzi sîmbătă la 10 ore dimineața toți românii au zis : Să fim toți fiii aceleiași națiii. Bucurați-vă dar, românilor, că s-a împlinit profeția lui Ștefan cel Mare, care a zis : „Cînd oamenii vor hotărî pierderea voastră, domnul dumnezeul părinților noștri va trimite vouă un om din neamul vostru care, unindu-vă, vă va scăpa pe voi din robie !" [...]

Acest popol român, în timpii săi de lupte, nu a fost niciodată supus cu armele și totdeauna a trebuit să sufere voința vecinilor săi. Pe cît timp ținea armele în mînă, fruntea sa era ridicată. Victoria era cu sine ; dar îndată ce se repauza un minut, spiritul neunirei, ca un spectru hidos, urma armiile române și rodea laurii victoriilor sale. Astăzi acest spirit suge sîngele de viață și de tinerețe al acestui popol. [...] Și dacă vreodată vocea unor bărbați s-a ridicat spre apărarea drepturilor țării la atacurile din afară, partea nației le-a răsplătit dîndu-le hearele martirilor !

Orice rău există și este periculos pe cît timp nu-i cunoaștem cauza care îi dă naștere, dar îndată ce s-a cunoscut poate lesne să se vindece. Noi am cunoscut cauza celor mai mari rele ale nației noastre în spiritul de divizie și de ură între frați. Toți sîntem convinți că numai să voim și răul ce ne amenință va fi vindecat. Însă puțini sînt aceia care caută să închidă ranele ; cei mai mulți se silesc să le hrănească cu veninul urei și al dezbinărei. Ca să vindecăm aceste răni, este trebuință de înfrățire, și ca să ajungem la înfrățire, trebuie să sacrificăm fiecare o parte din interesele egoiste cărora ne-am dat robi pentru viață. Moldovenii au înțeles că singurul mijloc de a ajunge acolo este o mare sumă de abnegații gene-

* Vezi nota 1 de la documentul nr. 123.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

roase și au găsit în inimile lor puterea generoasă ca să învingă orice interes și ambiție personală.

Ei au reușit cel puțin deocamdată și astăzi se bucură de fructul sacrificelor lor. Astăzi Moldova e liberă înlăuntru și fără nici o temere de tulburare : lăudată și onorată de străini.

Vom putea și noi face ca frații noștri de peste Milcov ?

În adevăr, o dorim din toată inima precum dorim orice bine pentru această țară.

(*Gîndirea social-politică*, p. 252—254.)

125

Adunarea electivă din București anunță Poarta despre alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn și al Munteniei.

1859, ianuarie, 24/februarie, 5, București

Mărirei sale împăratului otomanilor și suzeran al românilor.

Sire !

În urma convenției încheiată la Paris în 7/19 august anul 1858 și promulgată prin înaltul hatișerif al împărătești voastre măriri, săvîrșindu-se alegerile deputaților, asemănat dispozițiilor anexului al doilea al zisei convenții, Adunarea electivă s-a deschis la 22 ianuarie/3 februarie 1859. După verificarea actelor de alegere, Adunarea s-a constituit astăzi, 24 ianuarie/5 februarie 1859, într-un mod legal și, după ce și-a format biuroul prin votare, a hotărît în unanimitate să procedeze la marele act al alegerii domnului. Luînd de bază stipulările articolului 12 al convenției, care mărginește termenul acestei operații și alinea a doua de la același articol, care cere trei părți din numărul membrilor înscriși spre a se putea procede la alegere, avînd în vedere condițiile de eligibilitate prescrise de articolul 13 al convenției, Adunarea electivă a Principatului Țării Românești, aflîndu-se compusă de șesezeci și patru membri de față, care formează mai mult de trei părți, a procedat, prin vot secret, la alegere, în toată liniștea, maturitatea și buna orînduială și a ales, cu unanimitatea tuturor voturilor, domn al acestei țări pe măria sa prințul Alexandru Ioan I Cuza, domnul Moldovei. Această alegere

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

fiind făcută după toate formele cerute, Adunarea electivă, conformîndu-se celei din urmă alineat a articolului 13 din convenție, se grăbește a o supune cu cel mai adînc respect la înalta cunoștință a măririi voastre împărătești, cu rugăciunea de a binevoi să dea alesului țării investitura prevăzută prin citatul articol.

[Urmează semnăturile deputaților]

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 631—632.)

126

Adunarea electivă din București încunoștiințează pe Alexandru Ioan Cuza despre alegerea lui ca domn al Munteniei.

1859, ianuarie, 25/februarie, 6, București

Înălțimei sale prințului Alexandru Ioan I Cuza,
domnul Moldovei și al Țării Românești

Prea înălțate doamne !

Adunarea electivă a principatului Țării Românești, deschizîndu-se la 22 ale curentei, și, după verificarea mandatelor deputaților, constituindu-se ieri, la 24 ale aceleiași luni, în deplină legalitate, s-a privit datoare a începe lucrările sale de la alegerea domnului, care este întîia operație ce i se prescrise de convenție. Aflîndu-se dar ieri în număr de șasezeci și patru deputați din șaptezeci și șapte, adică peste trei părți cerute de lege, a procedat la alegere și numele înălțimii voastre a ieșit din urnă cu unanimitatea tuturor voturilor, în aclamațiile entuziaste ale Camerei, ale numerosului auditor ce asista în tribuna ce i se hotărîse și ale poporului care cuprinsese dealul și curtea Mitropoliei. Acest vot, prea înălțate doamne, prin care toți deputații au sacrificat pe altarul patriei orice considerație de partidă, a reprodus acele frumoase suvenire ale strămoșilor noștri, care, cu toate dezbinările lor, știau însă să-și dea mîna cu inimă curată, în timpi critici, și să facă, deși puțini la număr, dar uniți, acele izbînzi eroice ce au susținut existența României. Adunarea, avînd deplină convicție că veți face fericirea patriei, se socotește, norocită a aduce la cunoștința înălțimei voastre rezultatul votării sale, și a vă ruga cu respect să binevoiți, pînă la în-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

deplinirea tuturor formelor, a lua dispoziții pentru cîrmuirea trebilor principatului.

[Urmează iscăliturile deputaților]

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 632—633.)

127

Alexandru Ioan Cuza comunică puterilor garante dubla sa alegere ca domnitor prin actul de voință al întregii națiuni române.

1859, ianuarie, 25/februarie, 6, Iași

Adunarea electivă a Moldovei, în seanța din 5 ghenarie, ne-a ales, în unanimitate, domn al Moldovei.

Acest onor nesperat de mine, îmi impunea datoria către țară de a consacra toate puterile mele în serviciul țării mele și nu m-am stînjenit nici un moment de a lua greaua sarcină a guvernului. Astăzi, Adunarea electivă a Valahiei, concentrează, asemenea asupra persoanei mele, unanimitatea sufragelor ei, proclamîndu-mă domn al Țării Românești. Din această hotărîre a ambelor Adunări naționale, surori prin atîtea titluri, și mai ales prin simțirea patriotismului, izvorăște o semnificare îndestul de vederată pentru toți, adică unirea completă a principatelor, pe care națiia română a voit a o întemeia. Eu nu pot atribui alt înțeles alegerei mele, și cred că compatrioții mei m-au ales ca reprezentant al acestei idei mărețe, de a cărei realizare țara leagă fericirea sa. Sufragiile lor unanime îmi permit astăzi de a fi organul lor și, dar, nu voiesc a perde nici un moment, fără ca să vin a face o supremă chemare la marenimie marilor puteri, care ne-au dat pînă acum atîtea dovezi de interes. Persistența românilor în dorința unirii este o dovadă netăgăduită că satisfacția adevăratelor trebuințe și a aspirărilor legitime ale țării consistă în realizarea completă a acelei dorinți. Acea persistență ne va fi un titlu în ochii puterilor și îndrăznim a spera că ea ne va merita o aprobație unanimă în consiliile Europei. [...]

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 639—640.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

128

Ziarul „Steaua Dunării" din Iași despre entuziasmul cu care a primit poporul și armata vestea îndoitei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza.

1859, ianuarie, 25/februarie, 6, Iași

Iată a treia zi și poporul e tot în picioare ! Dumnezeule, ce popor este poporul român ! Cînd se inspiră de vreo idee, cînd are vreo bănuială, uită toate interesele private și se consacră numai pentru triumful cauzei comune.

Astă noapte, pe cînd poporul se purta pe ulițe, iar deputații se adunau, cînd colo, cînd dincolo în conciliabuluri, s-a răspîndit vorba că majoritatea reacționară pe a doua zi avea să proclame domn pe Bibescu, să aresteze și chiar să ucidă pe deputații partidului liberal și să puie mîna pe guvern. Poporul, de cum s-a făcut ziuă, se adună pe dealul Mitropoliei în mai multe mii. Pe la 8 ore, oștirea se apropie și se închide în curtea fostului domn Bibescu, care este sub poalele dealului Mitropoliei. Veselia e pe toate fețele : poporul este liniștit, ca și cînd așteaptă rezultatul unei solemnități. Soldații declaraseră că, de se va proclama Bibescu, pun armele jos ; poporul simțise că deputații partidului național erau hotărîți să proclame și ei un domn și apoi să facă apel la popor. Deputații încep a veni. Aga de oraș, știind că, două zile în șir, nu putuse să ție cu gendarmeria poarta Mitropoliei, făcu apel la popor, ca să o păzească el însuși. Poporul, convingîndu-se că buna orînduială trebuia să se păzească, pentru ca Adunarea să poată lucra în liniște, pune la poartă o gardă de cîțiva juni școlari ; aceștia nu lasă pe nimeni fără bilet, și nimeni nu cutează a sforța poarta. Adunarea, la $11^3/_4$, se deschide. Se citește apelul nominal ; apoi procesul verbal. Ordinul zilei chiamă alegerea comisiilor verificatoare. Înainte de a proceda la aceasta, o parte din deputați cer de la prezidență cîteva momente de înțelegere în secret. Partidul național se retrage în camera secretă ; peste cîteva momente, sînt chemați acolo și cîțiva din deputații Bibesco-Știrbești ; apoi se duc cu toții, și chiar clerul cu mitropolitul. Consulii puterilor străine și publicul din sală se aflau în neastîmpăr. Nimeni pînă a opta zi nu credea că Adunarea va face alegerea domnului. Pe la $12^1/_2$ după amiază se vede ducîn-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

du-se crucea și Evangeliul în camera unde se aflau deputații. Ce să fie ? Toate inimile bat. O presimțire de fericire însă înveselește toate fețele. Toți șoptesc ; gurile oamenilor nu cutează a vorbi tare. Nu trece un pătrar de oră și prințul Dimitrie Ghica iese și spune că Camera s-a jurat în unanimitate să aleagă domn pe domnul ales al Moldovei. Atunci, porțile Mitropoliei se deschid și poporul se aruncă în lăuntru cu miile, strigînd : Cuza domn ! Ura Cuza ! Scena petrecută în camera secretă, nu o pot descrie decît acei ce au fost în lăuntru. Se zice că Iancu Brătianu și Boerescu, cu discursurile lor, au făcut pe toți de plîngeau cu hohote. Astfel s-a făcut reconciliarea între acele partiduri extreme, cari se urau cu atîta înverșunare de atîția ani, neîncetat ... și s-a văzut ... un lucru neașteptat ... Iancu Brătianu îmbrățișîndu-se cu Iancu Florescu, Rosetti cu Brăiloiu, și Ghiculeștii cu fiul lui Bibescu și al lui Ştirbei. După subscrierea actului, prin care s-au legat că vor vota pentru domnul Moldovei, deputații s-au înțeles să se facă mai întîi comisiile verificatoare, să se încuviințeze titlurile fiecăruia în cea mai mare grabă, să se aleagă vicepreședinții, secretarii și chestorii și apoi să proceadă la alegerea domnului. După împlinirea tuturor acestor formalități, se făcu votarea cu bileturi. Se numărară voturile și din 64 de bilete ieșiră 64 cu numele lui Alexandru Ioan I.

Pe la 7 ore seara, se termină operațiunea. Mitropolitul proclamă votul Adunărei. Clopotele capitalei încep a suna, și o dulce ploaie, prevestitoare de abundență și prosperitate, începe a curge. Poporul, în delirul său frenetic, credea că însuși Dumnezeu plînge de fericire, văzînd fericirea sa ; apoi, fără a se supăra de ploaie, aprind torțele și, cu muzica militară în mijloc, purced pe uliță. Toate casele publice și private se iluminează. Lăutari în toate părțile. Oștirea, cu puștile de-a-umere, amestecată printre popor, se bucură de fericirea generală. Astfel, poporul, cu muzica, cu miliția, cu faclele aprinse, s-a purtat pe toate ulițele, urînd pe consuli, urînd pe deputați și jucînd hora unirei pe la toate răspîntiile. [...] Fapta este atît de mare, bucuria atît de mare, încît pana tremură în mîna mea... și o las ! Pe la 11 ore, tot orașul, ca un călător obosit de cale grea, s-a cufundat în liniștea cea mai adîncă.

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 608—609.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

129

Ziarul „Steaua Dunării" despre bucuria declanșată de actul de la 24 ianuarie și despre trecerea la măsuri concrete de unificare.

1859, ianuarie, 26/februarie, 7, Iași

Ieri încă, bucuria noastră nu era deplină. Marele act de naționalitate, decretat de către Adunarea de peste Milcov, era serbat numai de către simțul spontaneu al poporului și o mare parte a claselor de sus. În Adunare, în minister se vedeau oarecari fizionomii veștede. Un simțimînt de cruțare ne-a oprit a resfrînge trista întipărire produsă asupra conștiinței publice. Am crezut că cumplitul pocnet al bombei aruncate deodată prin telegraful de la București a putut să uimească cîteva inimi slabe. Noi nu ne-am înșelat în socotința noastră. Românii de dincoace s-au arătat demni de românii de dincolo de Milcov.

Astăzi, poporul român poate să se veselească. În sfîrșit, cugetul cel mare, voința nației, [...] s-a împlinit. România autonomă și nedespărțită nu mai este un vis ; astăzi, ea și-a luat ființa, s-a întrupat cu desăvîrșit. Să trăiască Adunarea de peste Milcov, care a luat inițiativa acestui glorios act național de vecinică aducere aminte ! Să trăiască Alexandru Ioan I, domnul României, care s-a arătat demn de măreața misiune ce i-a încredințat națiia română ! Să trăiască Adunarea noastră, al căreia simț patriotic a știut răspunde chemării surorii sale din București. Majestatea sa domnul a înfățișat Adunării, în ședința de astăzi, un act adresat puterilor garante, prin care, împărtășindu-le știința că Adunarea din București, voind a îndeplini dorința nației române rostită în Divanul ad-hoc, l-a ales, tot pe măria sa, de domnitor [...] Așadar, triumful cauzei celei bune a fost mare : ambele Adunări, în unanimitatea glasurilor membrilor prezenți, au decretat unirea în persoana lui Alexandru Ioan I. Rostul nației s-a împlinit. Dar aceasta încă nu e tot. Acum trebuie statornicie, bărbăție, energie și activitate ; orice slăbiciune, orice molătate, orice șovăire ar putea să nimicească hotărîrea luată de națiie prin mandatarii săi. Trebuie ca această hotărîre să se încarneze în fapte pipăite. Una din cele mai neapărate trebuințe este ca măria sa domnul să se arate poporului de peste Milcov, pentru ca frații noștri de acolo să poată vedea cu ochii că dorința lor este împlinită. De asemenea, este de neapărat ca ambele Adunări să se întrunească la un loc, pentru ca toate hotărîrile lor să fie luate

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

într-o împreună înțelegere și spre a se feri de cea mai mică diverginţă în decretele lor, chiar și în lucrări mai amănunţite, care lesne s-ar putea naște, rămîind despărţite. Guvernul nu trebuie să pearză un minut, spre a lua toate măsurile cuvenite, pentru ca decretele Adunării să fie, în cel mai scurt timp, un fapt îndeplinit. El trebuie să lucreze repede, cu o mînă puternică, sigură, spre a desăvîrși legătura hotărîtă, mai înainte de a intra cauza în niscai complicări neprevăzute. De la postul cel mai înalt pînă la cel mai de pe urmă în administrația țării, trebuie puși oameni energici și capabili de a da și a executa cu repeziciune ordinele trebuincioase. Mai întîi de toate, miliţiile trebuesc întrunite de îndată, trebuie să fraternizeze, să se strîngă piept la piept, precum au a se lupta umăr la umăr bravii feciori ai României ; steagurile lor să se confunde într-un singur steag național și, sub dînsul, să jure cu toţii apărarea onoarei lui și a patriei comune. Destul a fost umilit, să mai fîlfîie odată ca în timpii lui Ștefan și ai lui Mihai ! Să se ție iarăși sus, ca să vază lumea că încă n-a pierit virtutea română ! Nu mai puțin și ambele popoare trebuie să fraternizeze, să se cunoască mai de aproape, ca să se poată iubi și mai mult unul pe altul ; ele trebuie să se încleşte astfel unul în brațele altuia încît, formînd un trup și un suflet, nici mort să nu-l mai poată nimeni despărți. El trebuie să formeze, de astăzi înainte una din acele neînvinse legioane strămoșești, care ne-au lăsat drept moștenire scumpul pămînt român, cîștigat cu paloșul în mînă și adăpat cu sîngele său.

Atunci, putem fi încredinţaţi că, orice încercări ne-ar mai păstra soarta, desigur le vom învinge și atunci cu tot dinadinsul vom putea striga : Să trăiască România autonomă și nedespărţită ! Să trăiască domnul Alexandru Ioan I !

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 679—681.)

130

Ordinul de zi al domnitorului Alexandru Ioan Cuza către armata Munteniei cu ocazia alegerii sale ca domn al Principatelor Unite.

1859, ianuarie, 26/februarie, 7, Iași

Principatele Unite Moldova și Valachia

Noi, Alexandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu și voința națională, domn al Moldovei și al Țării Românești, la toți de față și viitori, sănătate !

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Ordinul de zi către armia Țării Românești
Fraților de arme !

Am primit cu mulțumire manifestarea simțirilor voastre de devotament către persoana noastră, căci acea manifestare o considerăm ca un jurământ sacru întru sprijinirea și apărarea principiului de frăție românească, ce a motivat alegerea noastră ca domn al Țării Românești. Inima noastră de oștean și de român cu mîndrie vede împrejurul nostru fiii României adunați într-o singură și aceeași simțire de patriotism, de demnitate și de reînviere națională.

Salutare vouă, fraților de arme ! Salutare steagului românesc, ce a fost purtat de Mihai Viteazul ! Patria română și noi ne încredem simțirilor voastre de militari, pentru observarea strictei discipline, pentru păzirea ordinului legal și pentru devotamentul vostru pentru coroanele Moldovei și a Țării Românești, întrunite prin voința nației române din Principatele Unite.

Dumnezeu să vă ție în a sa sfîntă pază.

(subscris) *Alexandru Ioan*

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 662.)

131

Cuvîntarea generalului Barbu Vlădoianu la solemnitatea depunerii jurămîntului de către armata munteană față de domnitorul Alexandru Ioan Cuza.

1859, ianuarie, 27/februarie, 8, București

Ostașilor !

Cu cea mai vie mulțumire viu în mijlocul vostru, să vă vestesc că Camera electorală, după o dezbatere din cele mai serioase de trei zile, sîmbătă, la 24 ale corentei luni, prin deputații nației, într-o unanimitate, a ales, după legi, domn al țării noastre pe măria sa actualul domn al Moldovei, Alexandru Ioan I Cuza, care, din acea zi, este domn al ambelor Principate Unite românești, Moldavia și Țara Românească. Acest rezultat fericit, care va glorifica în eternitate istoria nației române, întrunește armia ambelor principate sub același domn. De aceea, să ne felicităm că astăzi ne-a învrednicit providența ca să depunem jurămîntul credinței către persoana

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

domnului Alexandru Ioan I, și către comuna patriei, Principatele Unite. Această zi au dorit-o secoli trecuți, această zi mărită, o vor repeta-o secoli viitori. Persoana domnului, sub ale cărui stindarduri ne adunăm, va glorifica națiia noastră, prin principiul unirii ce prezintă. De aceea, să-l îmbrățișăm cu credința și devotamentul cel mai neclintit, care totdeauna au caracterizat pe ostașul român, cînd a fost vorba de domnul național și de patria sa.

Să trăiască măria sa prințul Alexandru Ioan I !

Să trăiască armia Principatelor Unite !

(*Acte și documente* vol. VIII, 1900, p. 684.)

132

Ziarul „Românul" despre entuziasmul bucureștenilor și țăranilor din jurul Capitalei prilejuit de dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza.

1859, ianuarie, 27/februarie, 8, București

Ziua de 24 ianuarie, zi solemnă pentru tot sufletul român, a pronunțat, în sfîrșit, fericitul viitor al nației române, grație celui atotputernic, carele, în divina sa prevedere, a inspirat deputaților noștri sublima idee de a vota în unanimitate pe prințul Moldovei Alexandru Cuza. Această votație, începută prin via strigare : „Să trăiască Cuza !" a răsunat ca un ecou în inimile poporului român. Nu se mai auzea în toată capitala decît cele mai vii demonstrații de bucurie. Să trăiască Cuza ! Să trăiască viitorul nostru stăpînitor ! zbura din gură în gură, din inimă în inimă ; îmbrățișările cele mai cordiale, sărutările cele mai înfocate, expresia celei mai entuziastice bucurii a ochilor erau singurul spectacol ce se vedea pe toate ulițele, pe toate răspîntiile, pe toate locurile publice ale Bucureștilor.

Frații noștri țărani, care intraseră pe toate barierile capitalei, de la deschiderea Adunării obștești, și care asistaseră pe timpul lungii seanțe în curtea și împrejurul Sf. Mitropolii, lipsindu-se de hrană zile întregi, în așteptarea realizării dorințelor nației, strigau acum din toată puterea energică a sufletului lor : Să trăiască Cuza ! Să trăiască domnul nostru ! Se aruncau în brațele unor altora, fără

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

deosebire de condiție, ca cum toți, în general, ar fi scăpat de jugul cel mai apăsător ; atît de mare era entuziasmul public. Poeziile în onoarea domnului Cuza circulau din mînă în mînă ; grupe de români, cu torțe aprinse și însoțite de muzică străbăteau ulițele, executînd ariile naționale cele mai vesele și neauzindu-se prin toate părțile decît fericita urare națională : Să trăiască Cuza ! Să trăiască Cuza ! Ce fericire poate fi mai mare decît a unei nații întregi ? Ce strigare poate fi mai energică decît aceia a unei nații formînd un singur suflet ? Ce drept legitim poate fi mai mult încuviințat decît unei nații, a cărei cerere este generală ? Cine ar putea avea cruzimea de a sfărîma prosperul viitor, cerut de o nație totdeauna blîndă și supusă ? [...]

Sfîrșesc prin frumoasa urare : Să trăiască Cuza, domn stăpînitor al moldo-românilor !

Ioan M. Bujoreanu

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 689—690.)

133

Adunarea electivă a Moldovei își exprimă satisfacția pentru dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza și își manifestă încrederea în recunoașterea ei de către marile puteri.

1859, ianuarie, 28/februarie, 9, Iași

[...] Adunarea electivă a Moldovei, în ședința sa din 26 ianuarie, a primit cu entuziasm mesajul înălțimii voastre, prin care binevoiți a o încunoștiința că Adunarea electivă din țara soră v-a ales domn al Valahiei și că înălțimea voastră ați și primit frînele guvernămîntului din București. Moldovenii nu așteptau mai puțin de la patriotismul fraților lor de peste Milcov, iar această Adunare electivă, mîndră de alesul ei și de domnul său, declară că înălțimea voastră, nepregetînd a răspunde la chemarea ce vi s-a făcut prin legiuiți reprezentanți ai țării surori, ați bine judecat de simțimîntele reprezentanților Moldaviei și de inima întregii nații, căci, prin aceasta, ați făcut un mare și puternic pas înainte întru realizarea eternei dorinți a neamului nostru, Unirea Principatelor. Prin un asemenea act, înălțimea voastră ați cîștigat un nou titlu la amorul și recunoștința românilor. În adevăr, chiar în ziua alegerii înălțimii voastre

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

de domn al Moldovei, în 5 ianuarie 1859, Adunarea electivă din Iași, reînnoind dorințele Adunărilor ad-hoc, rostite cu atîta unanimitate în zilele memorabile de 7 și 9 octombrie 1857, și de îndată apoi proclamîndu-vă domn al Moldovei, a arătat, într-un chip manifest, ce idee personifica în înălțimea voastră și ce aștepta de la ocîrmuirea înălțimii voastre. Adunarea electivă din București, cu un patriotism mai presus de toată lauda, dînd tot înălțimii voastre unanimitatea sufragiilor sale și așa proclamîndu-vă de domn al Principatelor Unite, a arătat lumii că Valahia, întocmai ca și Moldova, vede în înălțimea voastră bărbatul chemat de providență pentru a întemeia în faptă și deplin unirea ambelor țări într-un singur stat, statul României! Cuprinderea împărtășirii ce despre acest mare act ați făcut marilor puteri ale Europei, și despre care ne-ați dat cunoștință a convins pe Adunare că înălțimea voastră ați știut a aprecia scopul actului național săvîrșit de ambele Adunări și a atribui adevăratul caracter ce sufragiul unanim al ambelor țări a voit a-i da. Înălțimea voastră, în fața țării, ați dovedit dar că înțelegeți toată mărimea misiei ce vă este încredințată și că sînteți capabil de a o aduce la bun sfîrșit. Nația va fi recunoscătoare de nobila inițiativă ce ați luat. Iar Adunarea electivă, în deplina armonie și înfrățire ce întîlnește în țintirile voastre și ale ei, este mîndră că vă găsește precum v-a așteptat. Ea are convicția intimă că această norocită concordie se va păstra și se va întări din mult în mai mult, pînă cînd se va putea realiza cu deplinătate marele dor al nației române. Adunarea electivă are dar deplină încredere în luminatul vostru patriotism, în nestrămutata voastră voință, în cunoscuta voastră tărie de suflet. Ea sperează că guvernămîntul vostru se va ridica la acea putere a energiei, singură proprie de a înlătura toate pedicile. Cît pentru Adunarea electivă, întregul ei concurs este de mai înainte închiezășluit înălțimei voastre. Și declarîndu-vă că și țara este gata de a face toate sacrificiile cerute de o așa mare trebuință, Camera este în tot dreptul de a se crede adevărata reprezentantă a simțirilor Moldovei. Spre deliberația și adoptarea măsurilor celor mai nimerite pentru ca Unirea Principatelor să ajungă a fi un fapt definitiv și recunoscut de areopagul Europei, concursul ambelor Adunări din principate este necesitatea de întîiul ordin. Noi venim dar respectuos a vă cere convocarea la Focșani a Camerilor din ambele țări. Adunarea, întocmai ca înălțimea voastră, se împărtășește de speranța ce puneți în înalta îngrijire a marilor puteri închiezeșluitoare existenței Principatelor Unite. Ea are convicția asigurătoare că ele nu ar voi a arunca nația română în pericolul deznădăjduirii și în o prăpastie de calamități, ci din contră, prin un efect al înaltei lor dreptăți, ele vor împlini cele mai

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

legiuite ale ei dorinți și vor întemeia liniștea și viitorul ei, consfințind, prin un vot aprobativ, o situație căreia puterea lucrurilor i-a întipărit sigiliul destinului. Iar voi, o doamne, chemat de providență și de națiie pentru a pune cea de pe urmă piatră la edificiul naționalității române, la care de atîți secoli lucrează generațiile noastre, urmați pe calea de patriotism și de abnegație ce ați întreprins și plin de glorie și binecuvîntat de toată gura și de toată inima neamului nostru, veți fi pururea întîiul cetățean și binefăcător al României și cinci milioane de români, de la Carpați pînă la Marea Neagră, nu vor conteni de a vă ura cu același strigăt, cu care astăzi vă aclamă ambele principate : „Să trăiască Alexandru Ioan I“ ! [...]

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 694—696.)

134

Grigore Sturdza elogiază Adunarea electivă a Munteniei pentru alegerea ca domnitor a lui Alexandru Ioan Cuza și cere convocarea ambelor adunări la Focșani.

1859, ianuarie, 28/februarie, 9, Iași

Adunarea din Țara Românească, alegînd pe domnul Alexandru Ioan I, a făcut un act măreț, fiindcă a proclamat Unirea Principatelor ; prin o așa faptă, demnă de timpurile cele mai glorioase ale României, acea Adunare s-a făcut nemuritoare în analele patriei noastre. Din momentul unde ni s-a deschis această strălucită eră națională, noi avem cu toții o datorie sacră de împlinit, datoria de a susține cu orișice jertfă unirea proclamată și de a o înființa în mijlocul oricăror greutăți. Unirea, care a fost dorința națională rostită de Divanul ad-hoc și care astăzi este proclamată de ambele principate prin alegerea unui singur domn, acea unire mîntuitoare trebuie să devie acum un fapt desăvîrșit. Numai atunci va recunoaște Europa vietatea națiionalității române, numai atunci ne vom arăta demni de o soartă mai bună. Cel întîiu, cel mai puternic pas pentru a face în faptă Unirea Principatelor este convocarea de îndată la Focșani a ambelor Adunări, care de acum înainte nu tre-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

buie să mai fie decît părțile întregitoare a reprezentației noastre naționale, una și nedespărțită. Să ne simțim fericiți, domnilor, că trăim în o epocă așa de strălucită și să avem adîncă încredere că, îndeplinind datoria noastră de români în împrejurările mărețe de față, generațiile viitoare vor vorbi de noi cu aceiași mîndrie cu care vorbim și noi astăzi de glorioșii noștri strămoși.

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 696—697.)

135

Dimitrie Bolintineanu despre importanța actului de la 24 ianuarie 1859.

[1859, ianuarie, 28/februarie, 9, București]

Din ziua cînd Adunarea Națională se pronunță cu atîta mărire pentru domnul Moldovei Alexandru Ion I, noi considerăm principatele unite pentru totdeauna ; din acea zi nu mai sînt valahi și moldoveni, din acea zi românii de dincoace de Milcov se bucură de aceleași libertăți de care se bucură Moldova sub Alexandru Ion I. Dacă Adunarea, dacă popolul, dacă armia, dacă junimea, dacă națiia română au salutat cu transport de fericire această alegere, au făcut-o nu pentru persoana domnului din Moldova, dar pentru că domnul Moldovei este simbolul unirii țărilor ; pentru că Moldova se bucură de o administrație demnă și de libertăți legale de care voiește și Valahia a se bucura. Românii au fost conduși în această alegere de setea de libertate și naționalitate ; și a făcut sîmbătă o faptă ce este unică în analele istoriei românilor. Ștefan, Mihai și alți domni, în floarea puterii lor, au căutat să unească țările ; le-au unit pentru cîtva timp, dar cu puterea armelor. [...] Ideile timpului umbrite de barbarie contribuiră să surpe această înfrățire [...]. În epoca noastră, țările caută să se unească, inspirate de simțăminte mai înalte, și românii din Valahia aleg, domn [al] lor pe domnul Moldovei de bunăvoie și cu inimile pline de speranță în unire.

(*Gîndirea social-politică*, p. 256—257.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

136

Telegrama de felicitare adresată de prințul Miloș Obrenovici al Serbiei domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

1859, ianuarie, 28/februarie, 9, Belgrad

Depeșă telegrafică

De la Belgrad la București.
Către domnul P. Derbescu.
Alegerea domnului de Camera națională mi-a făcut o plăcută impresie, încît vă rog să exprimați Camerei complimentul meu, și să-i ziceți să dea Dumnezeu să se întărească.
(subscris) *Miloș*, prințul domnitor al Serbiei

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 806 ; orig. fr.)

137

Nicolae Golescu relevă importanța dublei alegeri a domnitorului Alexandru Ioan Cuza pentru dezvoltarea ulterioară a statului român modern.

[1859, ianuarie, 29/februarie, 10, București]

[...] Onor Obștească Adunare electivă de astăzi, alegînd de domn stăpînitor al Țării Românești pe înălțimea sa Alexandru Ioan I, domnul Moldovei, a făcut un pas înainte spre Unire, fără însă a călca nici litera, nici spiritul Convenției, căci unirea se face numai în persoana șefului statului, lucru ce nu este nicicum poprit de Convenție, iar nu și în administrația din năuntru a țărilor, ce rămîne, conform Convenției, osebită.

Așadar, Adunarea electivă, dîndu-ne de șef al statului pe alesul Moldovei, a făcut mai mult decît a ne da un domn, ea a consfințit un princip care este înrădăcinat în inimile tuturor românilor, princip ce, în aplicarea sa, dezleagă una din cele mai mari greutăți ce înfățișa Convenția de la Paris, adică o acție comună în amîndouă principatele, executată de doi șefi ; mai putem adăuga că cu această

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

alegere am dat cea mai vie și cea mai mare dovadă de dragoste și încredere fraților noștri din Moldova.

Astfel, cu alegerea măriei sale Alexandru Ioan I nu numai am înființat condiția cea mai însemnătoare pentru întărirea politică a țării, adunînd cu un mod frățesc într-o singură mînă puterea acestor două principate, ci am întărit și societatea noastră căci prin alegerea unanimă a înălțimii sale unindu-se toate clasele într-un același sentiment, într-o aceeași idee, unitatea societății noastre de acum este asigurată pentru totdeauna [...]

(*Gîndirea social-politică*, p. 259—260.)

138

C. A. Rosetti, în numele delegației deputaților Adunării elective a Munteniei, despre însemnătatea dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza.

1859, ianuarie, 29/februarie, 10, Iași

Măria ta !

Sîntem mîndri și fericiți că Adunarea electivă din București ne-a onorat cu marea și frumoasa misie de a depune coroana lui Mihai în mîinile măriei tale, căruia frații noștri de aici au încredințat coroana lui Ștefan. Ceea ce însă înalță misia noastră și face să tresalte de fericire inima măriei tale este că românii munteni au coronat în măria ta nu un individ, ci marile principii de viață ale naționalității noastre. Românii din Moldavia avură fericirea de a proclama cei dintîi unirea acestor două trunchiuri ale aceluiași trup, aclamată apoi în unanimitate de cinci milioane de români și de amîndouă Adunările ad-hoc. S-au mai găsit oameni care au zis, chiar în conferințele din urmă, că acele Adunări n-au fost exprimat adevărata dorință a nației și cererea noastră cea mai esențială, fără împlinirea căreia nu ne este cu putință a trăi, fu din nou amînată. Cu inimile zdrobite de durere, ne supuserăm, cu toate acestea, voinței minorității puterilor chezașe și procedarăm la alegerea domnului. În momentul însă în care Adunarea electivă din București voia să înceapă a proceda la alegerea domnului său, fatala prăpastie în care ne aruncă despărțirea puterilor administra-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

tive se arată nainte în toată adîncimea ei și în acel moment, mandatarii nației, stingînd cu lacrămile lor focul de ură și de diviziune ce nenorocirile trecute aprinsese între clase și partide, se luară unii pe alții în brațe și săriră cu toții fatala prăpastie, strigînd : Să trăiască Alexandru Ioan I ! Toți cei care, străini sau români, au fost față în acel moment solemn și unic, poate, în analele istoriei omenirii, au zis : că secolii de durere și umilință ce au tescuit națiа română, în loc de a o ucide, n-au făcut decît a comprima a ei putere, spre a o face astăzi, printr-o singură săltare, a se arăta d-odată înaintea Europei, tot acea nație jună și puternică, pe care ea a fost cunoscut-o cînd era bulevardul de apărare al civilizației contra barbarismului. Măria ta ! În acest minut, cînd putem, în sfîrșit, și noi a ne ridica frunțile fără rușine și a ne uita cu recunoștință, dar fără umilire, în fața Europei, în acest minut cînd stînd pe tărîmul Moldovei simțim toți că stăm pe sînul aceleiași mame, fie-ne iertat a atrage privirea măriei tale și a Europei întregi asupra unui fapt din cele mai mari. Numele domnului ales de Moldavia, în minutul ce fu pronunțat în mijlocul Adunărei elective din București, avu, cum ziserăm, magicul efect a înfrăți și a întruni toate acele clase, a cărora dezbinare și — de ce să n-o spunem ? — a cărora ură și combatere au fost condus de mai multe ori națiа română la peire. Acest singur fapt, mai mare decît chiar acela din memorabila noapte de 4 august * din analele istoriei franceze, această minune, ce nici o putere omenească n-ar fi putut îndeplini, este de ajuns spre a arăta pipăit că cei care vor mai îndrăzni a refuza Unirea Principatelor voiesc a ne șterge din sînul națiilor celor vii. Totodată, această alegere este consfințirea unuia din cele mai mari principii ale secolului nostru. Ceea ce sabia celor mai viteji, Ștefan și Mihai, n-a putut face, unirea tronului principatelor, numele măriei tale, ca reprezentator al acestei idei vitale, a făcut-o în o domnie de nouăsprezece zile. Vadă acum cei care cred că națiile se cîștigă prin sabie, că adevăratele conchiste nu se mai fac decît printr-o ideie mare și adevărată și înțeleagă, în sfîrșit, neamicii noștri că pre cei care Dumnezeu i-a întrunit, nici o mînă omenească nu-i va mai putea despărți. Primește deci, alesule al României, pe lîngă coroana principatului de peste Milcov, ce sîntem trimiși a-ți aduce, și inimile a doua milioane și jumătate de români, care ne-au însărcinat a ți le închina cu amor și respect, și a te asigura, că pe cît vei ține cu tărie stindardul unirii, al naționalității, al dreptății și al libertății,

* La 4 august 1789 Adunarea Constituantă a Franței a votat desființarea privilegiilor și servituților feudale, a privilegiilor ordinelor, provinciilor, orașelor etc., precum și realizarea unității administrative și politice a țării.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

românii de peste Milcov, ca și cei de aici, te vor urma ca un singur om și strigînd cu un singur viers : Trăiască România ! Trăiască domnul Alexandru Ioan I !

Strigările entuziastice răsunau pretutindeni în sală, iar mărîa sa domnul României a răspuns următoarele :

În numele actului național și măreț, prin care Adunarea electivă din București a întrunit coroanele Țării Românești și a Moldovei, declar că pre cît sînt mîndru de a mă găsi înălțat pe tronul Moldovei, pre atît sînt asemeni mîndru de a vedea numele meu înscris în rîndul domnilor Țării Românești. În ochii mei, actul ce l-ați desăvîrșit, domnilor deputați de peste Milcov, este triumful unui principiu mîntuitor, ce viează cu tărie în inimile românilor — principiul frăției românești ! — El ne-a scăpat de perzare în trecut, el ne reînvie în timpul de față, el ne va duce la bine și la mărire în viitor. Să trăiască dar frăția românească ! Să trăiască Principatele Unite !

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 720—722.)

139

Discursul rostit de Anastasie Panu cu prilejul primirii delegației deputaților Adunării elective a Munteniei.

1859, ianuarie, 29/februarie, 10, Iași

[...] Puneți mîna pe inimile voastre ; ascultați glasul care să ridică de la o latură a țării pînă la alta ; priviți împrejurul vostru și vă veți convinge că învierea României este decretată în ceruri și se împlinește pe pămînt. Ferice bărbații care, luînd inspirările lor din patriotismul acel adevărat, au lăsat egoismul și interesul de provincie de o parte și au cugetat la interesul cel mare, la interesul naționalității. Ferice vouă, o românilor, care ați întrunit acum națiа noastră de la Carpați și pînă la Marea Neagră ! Ferice o fraților ! care ne aduceți astăzi actul acest mare de înfrățire ! Numele voastre vor fi înscrise în istorie, dar totodată, ele vor fi rostite de moldoveni ca niște nume scumpe ale fraților iubiți, ce au adus speranța și fericirea în mijlocul familiei, unde doliul și durerea însemna lipsirea voastră. Cine de acum ne mai poate despărți ? Unirea a pătruns toate spiritele ca aerul ce ea respiră. Ea a devenit simțirea obișnuită,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ideea fixă a fiecăruia. Mulți au suferit, mulți au căzut în luptele secolilor. Pămîntul României e plin de martiri necunoscuți ; dar din acele suferințe a ieșit o voie ; din acele lupte a urmat o datorie ; din pămîntul ce călcăm s-a ridicat o pulbere, ca acea care a dat născare grecilor și toate au concurs acum la învierea României ! Uniți dar de acum, nimic să nu ne mai despartă ! Europa va vedea că națiia română are o misie de împlinit ; noi o vom împlini cu demnitate și bărbăție, încît nici dușmanii noștri să nu poată nimic bănui.

Salutare dar, fraților, de trei ori salutare din partea Adunării întregi !

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 726—727.)

140

Discursul rostit de Ioan Emanoil Florescu în Adunarea electivă a Moldovei.

1859, ianuarie, 29/februarie, 10, Iași

Fraților compatrioți.

Iertați emoțiile inimii mele, căci ele sînt produse, domnilor, de spectacolul ce mă înconjoară și mai mult de triumful principiului împrejurul căruia ne-am grupat. Domnul Panu ne-a adresat nouă cuvinte de felicitare. Dumnealui a spus înainte că noi am produs obiectul sărbătoarei de astăzi. Sînt cincisprezece luni de cînd, în Adunarea ad-hoc, făcînd parte cu domnul Rosetti dintr-o comisie, vă adresam o mulțumire pentru norocul ce ați avut a pronunța, voi cei dintîi, acele dorinți sfinte ale românilor. Nu-i modestie, dacă, și astăzi ca și atunci, voi zice că iarăși voi ați luat inițiativa. Voi, fraților, ne-ați deschis drumul pe care îl gonim de secoli nenumărați, pentru a ajunge la ținta ce trebuie să ne conducă la gloria strămoșească. De ați fi fost la București, în mijlocul nostru, ați fi simțit cu mai multă putere, tot ce are de sacru această serbare națională. Puține sînt de zis, după cuvintele atît de elocvente ale domnului Panu. Voi arunca o privire retrospectivă asupra evenimentelor trecute, ca să vă dau cel puțin o slabă idee despre caracterul de sfințenie, ce poartă în sine ziua de la 24 ianuarie. Atît în una cît și în cealaltă țară sororă a noastră, am fost supuși de secoli la ace-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

leași calamități, la aceleași nenorociri. [...] Voi, fraților, ați luat inițiativa, căci ne-ați arătat pe acela care ne-a adus înapoi în sînul patriei, ne-ați arătat pe o persoană care reprezintă un princip, principiul acela mîntuitor al Unirii Principatelor, princip care trebuie să întrunească două părți ale aceluiași corp. Voi adăuga că Alexandru Ioan I înfățișează și un simbol, simbolul păcii și al înfrățirii obștești, căci trebuie să o zic, în minutul în care s-a pronunțat numele înălțimei sale în Camera noastră, lacrămi de bucurie au curs din ochii tuturora, cînd cu un minut mai înainte, nu prevedea cineva alta, decît lacrămi de întristare și de doliu. Ziua de 24 ianuarie este o zi măreață, pompoasă, o zi pe care n-au gustat-o nici strămoșii noștri. Ei se întîlneau, înainte, în lupte crîncene între dînșii ; astăzi, ne întîlnim noi pe cîmpul înfrățirii obștești. Eroii noștri, cu sabia, voiau să realizeze aceea ce astăzi se realizează prin voința prea puternică a lui Dumnezeu.

Primiți dar, domnilor deputați, felicitările Adunării din București, pentru că ați păsit întîi pe calea cea dreaptă și glorioasă, care trebuie să ne conducă spre regenerarea nației. Să trăiască România una și nedespărțită ! Să trăiască, nu Principatele Unite, ci Principatul Moldo-Român ! [...]

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 727—728.)

141

Adresa de felicitare a locuitorilor din ținutul Fălciu și din orașul Huși pentru alegerea lui Alexandru Ioan Cuza.

1859, ianuarie, 30/februarie, 11, Huși

Onorabilei Adunări naționale.

Patriotismul, demnitatea și dreptatea cu care onorabila Adunare națională a ordonat începutul lucrărilor sale, iar mai cu seamă înțelepciunea cu care a știut nimeri pe [...] alesul nației, în persoana înălțimii sale domnului Alexandru Ioan Cuza, carele cu adevărat se socoate paladiul celor mai sfinte nădejdi ale nației, au deșteptat ca dintr-un somn veșnic toată țara, încît toți se felicitează, toți se

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

inspiră de un viitor frumos pentru români. De aceleași simțiminte pătrunși pînă în adîncul sufletului, și ținutul Fălciului cu obștia tîrgului Huși ia îndrăzneală a depune cea mai devotată a sa mulțumire pe tribuna onoratei Adunări, rugînd [...] ca reprezentanții poporului nostru să fie și de acum înainte însuflați de același duh sfînt, spre împlinirea dorințelor care sînt ancora mîntuirii naționale. Vivat deci Adunarea națională ! Vivat prea înaltul nostru domn ! Vivat națiа română ! Totodată, ținutul Fălciului cu obștia aceasta, ca și oricare român cu inimă simțitoare, nu poate da uitării adînca înțelepciune și frumoasele sentimente patriotice ale domnilor vornici Vasilie Sturdza și Anastasie Panu, cari cu atîta devotament național au diriguit frînele guvernului, încît prin mijlocul atîtor valuri am ajuns astăzi la acest liman fericit. Să trăiască deci neprețuiții și prea iubiții noștri caimacami Vasilie Sturdza și Anastasie Panu ! Numele lor fie nesterse din inimile românilor în veci și faptele lor să fie de model pentru tot românul !

(Urmează iscăliturile)

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 763.)

142

„Gazeta Transilvaniei" despre entuziasmul din cele două principate la vestea dublei alegeri a lui Alexandru Ioan Cuza.

[1859, ianuarie, 31/februarie, 12, Brașov]

După alegerea domnului Alexandru Ioan Cuza se prefăcu capitala României într-o mare de făclii și lumini, îndată se improviză o iluminăciune măreață și conductu impuitoriu cu făclii precedat de bande muzicale și de un batalion militar român. O generală entuziasmare cuprinse tot orașul, care răsuna de urări : să trăiască prințul României Al. I. Cuza ! Într-aceea telegramele erau în cea mai mare activitate cu răspîndirea știrei acesteia în toate părțile. În Iași se primi această știre cu un entuziasm fără margini. Prințul A. I. Cuza îndată își și puse un guvern provizoriu în București, stătătoriu de domnii D. Golescu, Dim. Ghica și spătariul (supremul

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cap al miliției) Vlădoianu. Pe joi se așteaptă [ca] prințul ales să vină la București și să-și depună jurămîntul constituțional.

(*Gîndirea social-politică*, p. 261.)

143

Cezar Bolliac despre pregătirile efectuate pentru primirea în București a lui Alexandru Ioan Cuza.

1859, ianuarie, 31/februarie, 12, București

Dumnezeu a decretat de la începutul acestui secol, ca națiа română să-și ia, între celelalte națiі ale Europei locul ce-și perduse de doi secoli și geniul poporului român s-a deșteptat spre a executa decretul lui Dumnezeu. Deșteptarea lui se anunță la 1806. La 1821, încarnat în Lazăr și Tudor, proclamă naționalitatea română ; la 1848, proclamă egalitatea și libertatea în națiе ; la 1857, anunță unirea între ambele principate române, ce mai rămăseseră necotropite și la 24 ianuarie 1859 decretă unirea acestor principate sub un singur domn. Domnul României libere, ales de ambele Camere elective în unanimitate, proclamat de amîndouă armiile române și de cinci milioane de popor omogen, inspirat de acest vechi geniu al poporului român este domnul Alexandru Ioan I. Mărească-se numele lui, prin mărirea nației sale și întărească-se brațul său, spre apărarea naționalității române și a dreptului român ! Puie el în practică vie libertatea și egalitatea în nația sa și lumineze și îmbărbăteze poporul său ! Căci este alesul nostru [...] spre vindecarea ranelor noastre ! Vieze într-însul geniul poporului român și arată-ne calea ce am perdut-o de secoli ! Peste cîteva zile, domnul României libere va veni în capitala sa, spre a se unge în biserica curții lui Mircea (Curtea-veche), după legea domnilor români. Dar unde este coroana domnilor Țării Românești ? Domnul Principatelor Unite va avea numai coroana Moldaviei ? Camera electivă din București și Sfatul administrativ care cîrmuește astăzi țara n-au chibzuit nimic încă despre aceasta. Una sută cincizeci mii de români, care fac poporul omogen al Bucureștilor, așteaptă în nerăbdare să salute pe domnul ce și l-au ales și să-i jure credință. Palatul prin-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ciar al României se decorează pentru cea mai mare sărbătoare ce au avut vreodată românii , pentru ziua cînd statul lor, decăzut în cea mai coruptă birocraţie, are să se transforme iarăşi în stat unitar şi umilinţa lui în dignitate. Capitala României va saluta pe domnul ei şi domnul ei va înţelege tot ceea ce aşteaptă astă capitală de la dînsul. După depeşile telegrafice, domnul Principatelor Unite din România pleacă din Iaşi luni, la 2 februarie. Călcînd pe pămîntul Ţării Româneşti, pînă la capitală, va vedea oraşele Focşani, Buzău şi Ploieşti. Caracterul nerăbdător al bucureştenilor ţine capitala într-o răsuflare, pînă la sosirea acestei mari sărbători. Seara la 24 ianuarie şi zilele următoare pînă astăzi, s-au trecut într-un transport necurmat de bucurie. Junimea, piaţa, armia, Camera, municipalitatea şi-au pornit deputaţiile lor la Iaşi şi o duc în sărbători şi banchete necurmate. Sîntem în cea mai vie nerăbdare şi amestecăm lacrămile noastre de bucurie cu fraţii noştri gemeni pe care îi ştiam pînă acum numai din nume, căci un pîrîu încîntat, rupt din rîul cel mare al uitării, ne oprea a ne vedea şi a ne întîlni. Fie binecuvîntat acest descîntec ce se făcu pîrîului încîntat ! El ne deschide ochii şi ne lasă să ne aruncăm în braţele fraţilor noştri. Sîntem cinci milioane de fraţi, astăzi uniţi sub un singur domn, pe care îl iubim, precum iubeşte mama pe fiul ei, căci domnul nostru este creat de noi înşi-ne. Avem marea, avem Dunărea şi Carpaţii, cu cele mai roditoare cîmpii din Europa ; nici Ştefan, nici Mircea, nici Mihai nu au avut cît are Alexandru Ioan I. [...] Inimează-ne, înălţate doamne, pre cît te iubim şi supune sub picioarele tale pe tot vrăjmaşul şi pizmaşul poporului tău ! Nici un stăpînitor al României pînă astăzi nu a fost tare ca suveranul ce ne-am ales. El este iubit şi sprijinit de tot ce are inimă, inteligenţă, capacitate, activitate, onoare şi patriotism în naţie. Întinerească-se dar pe tot anul în amorul naţiei sale ! Meargă totdeauna înaintea dorinţelor naţionale, fără să se ostenească ! Libertăţile publice fie gardia sa şi libertăţile individuale agenţii săi. Luxul său fie simplicitatea, egalitatea, mîndria sa şi opinia publică singuru-i regulator. Luminarea poporului fie puterea sa din lăuntru şi armarea lui forţa sa în afară. Plugar şi ostaş este românul, deci domnul său va da pas facultăţilor naţionale.

Cezar Bolliac

(*Acte şi documente*, vol. VIII, 1900, p. 798—799.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

144

Locuitorii județului și orașului Bîrlad felicită deputații din București pentru alegerea lui Alexandru Ioan Cuza ca domn și al Munteniei.

1859, februarie, 3/15, Bîrlad

Depeșă telegrafică

Adunării naționale din București

Fraților români.

Înștiințarea ce am primit că și voi, ca inspirați de aceleași naționale simțiminte, ce de-a-pururea ne-au ținut în strînse legături și neavînd alta în inimile voastre decît adevărata și stabila fericire a României, în unanimitate ați consimțit la alegerea făcută de noi, în persoana domnului Alexandru Ioan I ; acea înștiințare, zicem, a revărsat în inimile noastre bucuria cea mai desăvîrșită, pentru că, prin a voastră ajutorință, după atîtea nenorocite secoli ce s-au strecurat asupra capetelor noastre, am izbutit a face ca să reînvie amorțita Românie ! Glorie dar vouă, fraților români, glorie de mii de ori ! Glorie pentru că nobilele simțiminte de care sînteți caracterizați v-au făcut a rămînea în a voastră hotărîre de unire și, prin aceasta, dimpreună cu toții, am repurtat strălucita victorie. Primiți dar, fraților, ale noastre sincere felicitări și aplaudări.

Frații voștrii din poliția și ținutul Bîrladului.

[Urmează semnăturile]

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 807.)

145

Proclamația către țară a domnitorului Alexandru Ioan Cuza.

1859, februarie, 8/20, București

Noi, Alexandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu și voința națională, domn al Principatelor Unite Moldova și România, la toți de față și viitori, sănătate.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Voința nației, prin legiuitele sale organe, Adunările naționale elective din Iași și București, ne-au ales domn al Moldovei și al Țării Românești. Acest mare act național, săvîrșit prin unanimitatea voturilor amîndurora adunărilor, a unit tronurile lui Ștefan cel Mare și al lui Mihai Viteazul.

În ochii noștri, acest act este triumful unui princip mîntuitor, ce face să bată inimile tuturor românilor : frăția românească.

Suindu-ne pe tron cu numele de Alexandru Ioan I, mîndru și fericit de a vedea numele nostru înscris în rîndul domnilor Țării Românești, cea dintîi datorie a noastră este de a ne adresa către voi, iubiților compatrioți din Țara Românească, de a vă ura pace și fericire și de a vă spune care sînt cugetările și țintirile noastre.

Înainte de a ne sui pe tronul Țării Românești, noi în fața Adunării, am făcut următorul jurămînt :

„Jur, în numele prea sfintei treimi și în fața țării, că voi păzi cu sfințenie drepturile și interesele Principatelor Unite ; că în toată domnia mea voi priveghea la respectarea legilor pentru toți și în toate și că nu voi avea înaintea ochilor mei decît binele și fericirea nației române. Așa Dumnezeu și compatrioții mei să-mi fie întru ajutor".

Linia noastră de purtare în oblăduirea Țării Românești nu o putem mai bine arăta decît întrebuințînd aceleași cuvinte ce am rostit la suirea noastră pe tronul Moldovei :

„Vom fi domn constituțional, vom respecta toate drepturile Adunării elective și toate stăruințile noastre vor avea de țel dezvoltarea noilor instituții ce ne-au recunoscut Europa și adevărata și temeinica punere în lucrare a reformelor, ce sînt menite de a introduce în societatea noastră marile principii ale staturilor moderne.

Pentru ca aceste mari reforme să aibă drept rezultat fericirea obștească, noi sfătuim și îndemnăm pe toți compatrioții noștri, de orice stare și condiție, ca să uite dezbinările și urile trecute. Numai pacea dintre noi, numai iubirea între fiii aceleiași țări și nații, numai o deplină armonie între toate clasele societății, întrunind așa toate puterile, poate să ne întărească, și așa și guvernămîntul și poporul, mînă în mînă, să ridicăm patria noastră din căderea în care au adus-o nenorocitele întîmplări ale trecutului.

Misia noastră, deși frumoasă, este foarte grea ! Noi nu vom putea-o împlini decît dacă vom avea îmbrățișarea sinceră și sprijinul puternic al compatrioților noștri, toate zilele noastre vor fi întrebuințate în chip de a le merita și dobîndi.

Noi facem un apel la patriotismul, rîvna și activitatea funcționarilor publici, care sînt legiuitele organe ale guvernămîntului

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

în relațiile sale cu particularii. Legile căzuseră în părăsire, și cu dînsele toată puterea ocîrmuirii. Legile trebuie să-și redobîndească toată autoritatea. Puterea executivă, avînd a fi în viitor organul legalității cei mai stricte, trebuie dar să fie tare și respectată de toți. Trebuie ca, în viitor, fiecare cetățean fără osebire să fie apărat în onoarea, în viața și în averea sa. Aceste mari bunuri sînt încredințate ocrotirii autorităților publice.

Precum, dar, vom avea de bucurie a căuta și a răsplăti toate meritele, tot devotamentul, tot serviciul onorabil al funcționarilor mari și mici, tot așa guvernămîntul nostru este nestrămutat, hotărît de a pedepsi fără cruțare și cu toată asprimea legilor toată călcarea de lege.

Aceasta este profesia noastră de credință ce o adresăm Țării Românești, întocmai precum am adresat-o și Moldovei. Ea arată toată mărimea și greutatea misiei ce ne este încredințată de către voința națională. Vom avea însă curajul de a o primi și energia de a o împlini, căci ne rezemăm pe concursul înțelept și patriotic al unui popor ce voiește a se regenera și a se face vrednic de mărimea numelui său de : nație română.

Tuturor compatrioților noștri le trimitem domnești și frățești noastre urări, și Dumnezeu să binecuvinteze Principatele Unite".

(Subscris) *Alexandru Ioan I*

(Contrasemnați) : *Ion Al. Filipescu, Nicolae Golescu, Barbu Catargiu, Barbu Vlădoianu, Ioan Cantacuzino, Grigorie Filipescu, Dimitrie Brătianu.*

(*Acte și documente*, VIII, 1900, p. 883—885.)

146

Reprezentanții a 16 județe ale Munteniei își exprimă sentimentele de mulțumire pentru îndoita alegere a lui Alexandru Ioan Cuza.

1859, februarie, 9/21, București

Măria ta !

Sînt secoli de cînd suferim în tăcere. Astăzi, sosirea voastră între noi pare o îmbunare a soartei și ne înveselește, ca în zilele

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

frumoase ale vechilor noastre sărbători naționale ; astăzi, tot românul, ce-și iubește țara, salută în voi cu fericire pe alesul și scutitorul ei ; astăzi, toți acei ce au o inimă și o cugetare dreaptă s-or strînge pe lîngă tronul măriei tale și vor păși cu bărbăție către un viitor măreț ; astăzi, românii ce au cunoștința vechilor datine își vor aduce aminte de timpii glorioși în care ne făceam singuri legile și numeam pe domnitorul nostru, în care eram tari înăuntru și respectați în afară.

Măria ta ! Sînt cîțiva ani de cînd puterile semnatare tratatului din Paris, cunoscînd păsurile și durerile noastre, ne întreabă, în fața lumii întregi, care ar fi mijloacele ce ne-ar putea scoate din umilirea și degradarea unde ne aduseseră dominarea străinului, neînțelegerile și luptele oarbe dintre noi. Măria ta știți cu ce demnitate românii au răspuns într-un glas la această chemare generală și supremă. Din nefericire însă, arbitrii luminați ai României nu ne încuviințară toate dorințele, îndoindu-se poate de sinceritatea lor, de statornicia și puterea morală a unui popor decăzut. Cu toate acestea, în urma convenției din 7/19 august, Camerile române, prin numirea voastră unanimă la tronurile țărilor, arătă din nou că națiia persistă în hotărîrea sa, în expresia adevărată a dorințelor sale, emise mai dinainte.

Măria ta ! Sîntem convinși că cunoști și împărtășești dorința și voința națională. Ea este Unirea Principatelor, România și Moldavia, adică amorul și înfrățirea în prezent, puterea și dezvoltarea în viitor. Măria ta, nu este mult de atunci, ai luptat împreună cu noi pentru înființarea acei idei mari, acestei idei de viață și mîntuire a patriei comune ; măria ta, vei merge înainte, vei crește și vei păzi arborele unirii ce am plantat de curînd în pămîntul nostru. Și noi, reprezentanți legiuiți ai României, luăm angajamentul solemn și sfînt că te vom susține în orice ocazie, că, pentru triumful unirii, vom pune în dispunerea măriei tale mijloacele noastre morale și la trebuință brațele și averea României.

Măria ta ! Ca reprezentanți ai nației, ne permiserăm să-i arătăm credința și dorințele ei actuale ; ca români, ne permitem să-i exprimăm speranțele noastre în viitor. Contăm, măria ta, pe înființarea unui guvern curat constituțional, pe o administrație inteligentă, nepărtinitoare și justă, pe apărarea statornică a drepturilor, a libertăților și a independenței noastre personale în contra oricărui inimic de afară sau dinăuntru. Sfîrșim, măria ta, urîndu-ți ca, în toată cariera politică ce vei avea a parcurge, să fii așa de fericit ca și la

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

începerea ei, biruind toate anevoințele, ce vei întîmpina, cu aceeași înlesnire și pace.

Trăiască măria sa Alexandru Ioan I !

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 889—890.)

147

Fragment din mesajul adresat de Alexandru Ioan Cuza Adunării din Muntenia.

1859, februarie, 10/22 [București]

Domnilor deputați ai Țării Românești,

Actul de înalt patriotism care a întrunit în unanimitate asupra mea voturile d-voastră este demn de admirarea lumii. El este și va fi în ochii istoriei mai mult decît înălțarea pe tron a unui om devotat cauzei naționale, el este triumful unui principiu mîntuitor și înălțarea unei nații întregi. Onoare domniilor-voastre, d-lor reprezentanți ai Țării Românești, căci ați știut a realiza dorința cea mai vie a nației române : unirea tronurilor românești !

Aceste tronuri glorioase ni sînt oferite nouă prin voința unanimă a românilor din Principatele Unite. [...]

Alexandru Ioan

(*Mărturii*, p. 344.)

148

Discursul rostit de Vasile Boerescu în ședința Adunării elective a Munteniei în prezența deputaților moldoveni.

1859, februarie, 14/26, București

Domnilor !

A se ceti înaintea acestei Camere o adresă din partea Camerei din țara soră, a se auzi pe această tribună un ilustru orator al

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

acestei Camere este a se pune un nou sigiliu pe actul nostru de la 5 și 24 ianuarie, este o nouă confirmație a unirii, este o manifestare către națiie și Europa despre sentimentele care animează pe toți românii. Glorie vouă ! ne zic frații de peste Milcov. Glorie vouă ! le zicem noi ; căci voi ați avut a susține, sub un guvern străin, o mai crîncenă luptă decît noi și știm că, cu cît lupta este mai grea, cu atît victoria este mai strălucită. Glorie vouă ! căci voi ne-ați arătat calea ce trebuie să urmăm ; voi ați dat întîiul semnal al unirii ; voi ați fost cei dintîi care, îndată după alegerea domnului, ați proclamat înaintea Europei că singura și perpetua dorință a inimii noastre este unirea. Voi ne-ați deschis drumul binelui ; voi ați început unirea, noi am terminat-o. Dar atît noi cît și voi, ce am făcut mai mult decît a realiza un act care era pregătit de atîți secoli ? Cine nu știe că românii, în toți timpii, s-au considerat ca o singură națiune și că niciodată simțul naționalității lor comune nu a perit din spiritul și acția lor. Chiar cînd aceste principate s-au constituit separate, ele nu au uitat că sînt fiicele aceleiași mame, că sînt ramurile aceluiași trunchi. Separația lor a putut fi administrativă, însă naționalitatea lor era una. Cînd vreun pericol amenința astă naționalitate, cînd străinul vroia să stingă tot ce era român, toți românii, ca un singur om, mergeau la apărarea mamei lor. Asemenea exemple s-au văzut adesea ; de multe ori muntenii și moldovenii mergeau împreună pe cîmpurile de bătaie spre a aduna lauri de victorie. Așa, românii, chiar în timpii cei mai obscuri, ei se considerau ca fiii aceleiași mame. Dacă, în oricari triste momente, ceva dezbinări s-au ivit între dînșii, aceste dezbinări semănau ca acelea ce cîteodată se ivesc între membrii aceleiași familii. Niciodată aceste dezbinări nu erau destule spre a face să se uite vocea sîngelui. Cînd vre-un pericol amenința pe mama comună, această voce era destul de tare spre a arma brațele tutulor fiilor. Geniuri superioare, ca acelea ale lui Mihai și Ștefan, erau pătrunse și mai tare de această solidaritate ce natura pusese între toți românii. Ei voiră a-i uni laolaltă, a face dintr-înșii un corp solid, în contra căruia să se sfărame armele inamicilor. Idee mare și salutară ! însă care nu putu să se realizeze decît cu puterea sabiei. Convicția morală nu era încă destul de întinsă, și națiia nu simțea încă destul de bine trebuința unei uniri complecte ; de aceea, realizarea ei numai prin puterea materială nici putu ține mult timp. Cu toate astea, sămînța se pusese ; această sămînță căzuse pe pămînt bun și destinația ei era ca, mai curînd sau mai tîrziu, să-și poată da roadele. Veni însă un timp de persecuție și de decadență, care înăbuși dezvoltarea astei să-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

mînțe. Acest timp de tristă memorie, în care tot ce era național fu dărîmat, în care românul fu considerat ca străin pe pămîntul său, în care drepturile noastre politice fură despreţuite şi călcate în picioare ; această furtună politică, care zgudui atît de tare naționalitatea noastră, fu regimul fanarioților. Totul conspira în timpul acestui regim la căderea naționalității noastre. Dar, ca printr-o minune, această naționalitate reînvie triumfîndă la lumina vieții și a adevărului. Toți știm proverbul : apa trece, pietrele rămîn. Epoca Fanarului trecu și în locu-i rămase sentimentul naționalității române, sămînța unirei depusă de eroii noștri. Această unire nu se ivi deodată ca o idee fixă, ca o idee formată ; ea exista mai mult ca o inspirațiune naturală, ce se afla în inimile tutulor românilor. Pentru că astă idee să se poată manifesta, trebuia mai întîi ca fiecare centru românesc să-și asigure o existență proprie ; trebuia ca să lepădăm din sînu-ne toate elementele străine lăsate de regimul trecut ; trebuia să ne asigurăm simțul și viața noastră națională ; trebuia, în fine, ca românii să se aștepte la o ocaziune favorabilă, spre a arăta Europei că, dacă ei au același sînge, aceeași limbă, aceeași religiune, voiesc să li se cunoască că ei au și aceeași naționalitate. Această ocaziune veni, cînd se subsemnă tractatul din Paris, cînd acest tractat ne asigură existența naționalității noastre în contra oricărui atac din afară și ne făcu să intrăm în echilibrul european. Românii, printr-o singură voce și cu o singură inspirație, proclamară unirea, ca ideea lor fixă, ca cea mai scumpă idee a inimii lor, ca cea mai bună combinație dictată de rațiune. Europa nu afirmă unirea într-un mod pozitiv ; însă Europa ne arătă drumul unirii, ne prezintă calea cea dreaptă și nu opri printr-un articol pozitiv ca alesul unei țări nu poate fi și al celeilalte. Românii întruniră atunci coroanele lui Ștefan și Mihai pe capul unul singur ales, care fu Alexandru Ioan I. Europa întreagă aplaudă la glorioasa noastră faptă. Ea vede în noi o națiune, ce are cunoștință de drepturile ei și care știe a trăi cu o voință proprie și energică. Inamicii noștri, din cauza intereselor lor politice, pot lucra în contra actului nostru ; însă nu se pot opri de a nu-l respecta ; căci mărimea unei fapte impune tuturor, chiar acelora ce o combat. Dacă frații noștri moldoveni sînt gata a avea aceeași cugetare și aceeași acțiune cu noi, precum ne spune onoratul meu preopinent [Mihail Kogălniceanu] și precum nu ne-am îndoit niciodată, fie siguri că și muntenii sînt animați de aceleași sentimente, aceleași aspirații. Așa, muntenii și moldovenii vor fi un singur om, vor prezinta un singur corp, spre a susținea votul

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Camerilor de la 5 și 24 ianuarie. Nu ne rămîne, precum zic frații moldoveni, decît a pune cea de pe urmă piatră la edificiul naționalității noastre, decît a face să piară dintre noi Milcovul, decît a ne uni inimile la Focșani, spre a conlucra la întărirea actului nostru. Nobilă dorință a Camerii moldave ! O dorință nu mai puțin reală a Camerii muntene ! Credem că timpul nu va fi departe cînd această dorință se va putea realiza, cînd amîndouă Camerile vor putea lucra laolaltă, spre a face să piară pînă la cea mai mică urmă a unui sistem de despărțire, ce făcea slăbiciunea noastră și bucuria inimicilor noștri. Poate că patriotica faptă a Camerilor române să dea loc la mai multe dificultăți diplomatice. Oricari însă vor fi aceste dificultăți, națiunea română e hotărîtă a susține, prin toate puterile sale, votul reprezentanților săi. Credem însă, împreună cu oratorul Camerii surore, că Europa va consfinți votul nostru. Această consfințire va fi o consecință a propriei sale lucrări. Dacă tratatele noastre sînt recunoscute de dînsa, dacă drepturile și autonomia noastră sînt garantate de dînsa, cum ar putea să nu recunoască un act care este consecința acestui tratat și acestei autonomii ? Cum s-ar putea ca, în acest secol de lumină, Europa civilizată să voiască a se opune voinței unui popor, care nu cere decît a trăi conform cu drepturile sale ! Noi vom urma a respecta drepturile altora și nu vom ieși din legalitate. Declarăm însă că voim ca și drepturile noastre să fie respectate și că națiunea română își va susține aceste drepturi cu toată puterea sa. Această putere există într-însa, deși a stat mult timp în amorțire. Istoria stă de față, spre a constata că românii au excelat prin virtuțile lor militare. Mircea a fost unul din cei dintîi care a avut armie regulată, într-un timp de barbarie, cînd Europa nu cunoștea acest sistem de apărare. Victoriile strămoșilor noștri sînt destule dovezi despre valoarea lor militară. Dacă astă valoare nu s-a arătat de cîtva timp, nu este că a perit, ci că a stat în amorțire. Vie iar ocaziunea, și românul va arăta că în vînele lui curge sîngele strămoșilor săi. Unire dar și încredere în viitorul nostru ! Să piară dintre noi orice uri și orice ne-ar putea slăbi ! Precum ne spune despre Moldova onoratul meu preopinent, așa și la noi sperăm a vedea pe cele mai eminente persoane din clasele ce au fost privilegiate, nemai șovăind înaintea nici unei dificultăți, spre a apăra interesele naționalității noastre. La 24 ianuarie, aceste persoane se dezbrăcară, în aplaudarea nației, de orice considerații de interese și de persoane, spre a împlini actul cel mai mare ce înalță patria lor. Să urmeze acest drum de mărire, conlucrînd cu energie la toate măsurile ce vor întări acel act și vor lăsa un frumos nume de nobleță generațiilor viitoare. Sper dar că vom ști

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

a lucra cu toată energia, cu toată prudența și cu toată încrederea ce cere un act de natura aceluia ce am săvîrșit. Prezența fraților moldoveni între noi este ca o legătură și o angajare despre viitoarea noastră lucrare. Această prezență constituie pentru noi o sărbătoare, o asigurare pentru viitor, o afirmare nouă a unirii ce are să domnească între amîndouă țările surori.

Salutare Camerei moldovene, care a dat ocaziunea acestei sărbători ! Salutare deputaților de peste Milcov, ce vor împărtăși Camerei surore sentimentele noastre. Salutare tuturor românilor !

(*Acte și documente*, vol. VIII, 1900, p. 1006—1010.)

149

Discursul rostit de Mihail Kogălniceanu în Adunarea electivă de la București.

1859, februarie, 17, București

Domnilor,

Dacă Adunarea electivă a Moldovei a putut încredința unora din membrii săi o misie onorabilă, aceasta este misia ce ne-au încredințat nouă, căci a făcut din noi interpreții a două milioane de români către alte trei milioane. Mare onoare ni s-a făcut nouă, întîi ca să putem figura în această Adunare, care s-a făcut atît de ilustră prin luminatul ei patriotism, care a știut să se puie mai presus de toate pedicile, care a triumfat de tot spiritul de partidă și de orice considerație personală și care, prin actul cel mare de la 24 ianuarie, a dovedit Europei că vechea virtute romană nu s-a stins din inimile colonilor lui Traian.

Mare onoare mi s-a dat mie, în parte, d-a mă putea sui pe această tribună, după care au răsunat atîtea glasuri ilustre în favoarea naționalității române și a libertăților publice !

Adunarea electivă a Țării Românești, prin întrunirea unanimă a sufragelor ei pre capul alesului nostru, a arătat Europei ce națiia voiește. Votul ei de la 24 ianuarie a fost nu numai o sublimă protestație în contra hotărîrii acelora ce au vrut să ție despărțite două ramure ale aceluiași copac, două fiice ale aceleiași mume, dar a

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

fost totodată și o răsplătire Moldaviei ; și, în adevăr, domnilor, Moldova avea drept a fi răsplătită, căci ea a suferit mult pînă a veni la votul ei din 7 octomvrie. Ea, pentru ca să nu poată proclama unirea, a fost expusă la toate piedicile din afară și din năuntru. Ei socoteau că moldovenii nu vor fi în stare să pună deoparte interesele private și să se sacrifice în fața celor generale. Socoteau că unirea este o faptă prea mare pentru a se putea realiza de către noi. Moldova însă a biruit tot ; neconsultînd decît datoria lor către patrie, clasele cele înalte au arborat mai întîi steagul nației și tot poporul le-au urmat.

Însuși opresia la care nația a fost espusă i-a îndoit curajul. În zadar s-au chemat în ajutor toate puterile ; în zadar s-a călcat tratatul de la Paris ; în zadar în capul țării s-a pus un caimacam străin cu limba și cu inima [Nicolae Vogoride]. Aceasta a fost o palmă pe care Moldova n-a uitat-o, aceasta ne-a revoltat și ne-a îmbărbătat de laolaltă, și în ziua de 7 octomvrie 1857, afară de două voturi, care și acestea în urmă s-au căit, unirea s-a proclamat de întreagă Adunare ad-hoc.

În ziua de 5 ianuarie, după ce Adunarea electivă a Moldaviei a fost convocată, cel dintîi vot al ei a fost iarăși proclamarea Unirii Principatelor, și apoi, păsind la alegerea domnului, ea a ales pe acela pe care l-a socotit mai capabil pentru a duce la bun sfîrșit marele princip al Unirii [...].

Diplomația streină iarăși discutează în privința țării noastre în asemenea împrejurări ; concursul tutulor românilor este necesar, ei trebuie să fie gata nu numai cînd li se vor încuviința cererile lor, dar încă și cînd nu li s-ar încuviința. De aceea Adunarea Moldovei a crezut de trebuință a se adresa către dv. și a vă propune întrunirea la Focșani a amîndorora Camerilor, spre a ne consulta împreună și mai de aproape de ceea ce este de făcut și în caz de a dobîndi un verdict aprobativ, și la caz de a vedea nimicite toate muncile noastre. Acesta este scopul chemării ce vi se face ; Adunarea Moldovei nu voiește să sfărîme Convenția și tractatele, ele ne consfințesc autonomia, însă Adunarea Moldovei vrea să ia mijloacele cele mai bune spre a le apăra în caz cînd alții le-ar ataca.

Trebuie să ne pregătim prin chipuri înțelepte, însă temeinice. O nație care își are conștiința drepturilor sale trebuie să aibă și curajul de a să apăra, numai atuncea ea este respectată ; votul dv. din 24 ianuarie ne-a ridicat înaintea Europei ; ne vom ridica încă și mai mult cînd îi vom dovedi că știm să apărăm aceea ce am făcut ; și că, cu toate greutățile, unirea trebuie să fie rezultatul lu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

crărilor și al țintirilor noastre ; [...] unirea este atît de necesarie, încît fără dînsa nu ne este cu putință a dezlega nici chiar chestiile sociale, la soluția cărora sîntem îndatorați prin Convenție de a proceda. Unirea este folositoare pentru ambele țări surori ; prin unire, însuși vițiurile noastre se vor face virtuți... Moldova trebuie dar să caute a se lipi către surora sa. De aceea în Moldova unirea nu este o chestie de entuziasm, ci de judecată și de logică.

Iată cauza pentru care cu atîta energie moldovenii voiesc unirea, pentru că numai unirea le poate asigura independența din năuntru și puterea de a se apăra de înrîuririle străine. Ei nu cruță nimic ca să ajungă la dînsa ; de aceea vedem în Moldova faptul admirabil că, cu cît ne ridicăm ochii mai sus, cu atîta găsim o voință mai înfocată în favoarea unirei.

D-lor, niciodată o nație n-a datorat mîntuirea sa numai altor nații. Cînd cinci milioane de români vor voi, ei vor și putea. Noi astăzi viețuim în secolul al XIX-lea, cînd nu se mai împart popoarele ca oile, ca în acele timpuri barbare, cînd dreptul public nu era cunoscut. Astăzi oricare putere europeană contează pe opinia publică ! Să avem dar curajul convicțiilor și a trebuințelor noastre ; să uităm dezbinările trecute, să amînăm dintre noi chestiile secundare ; să arborăm mai presus de toate steagul naționalității române și să fim siguri că vom triumfa de toate greutățile ; să ne silim mai ales a dovedi Europei că pre cît sîntem de hotărîți a ne apăra drepturile de nație autonomă, pre atît nu voim a fi un obiect de grijă și de turburare pentru dînsa.

Să punem toată stăruința de a înfățișa o administrație înțeleaptă care să îndestuleze toate interesele legitime și o bună rînduială între noi care să dea megieșilor condiții de stabilitate, și atunci să fim siguri că Europa va recunoaște votul nostru [...].

Domnilor, [...] să unim dar la entuziasmul poporului energia și prudența bărbaților de stat și înșuși noi vom culege ceea ce au semănat strămoșii noștri, vom vedea pămîntul făgăduinții, vom vedea unirea. Strămoșii au apărat patria în timpuri mult mai grele ; să nu fim dar mai jos de ceea ce nația așteaptă de la noi.

Precum venerăm pe strămoșii noștri, să facem ca și strănepoții noștri să ne venereze pe noi. În mîinile noastre stă ca să ni se înscrie numele în tablele de bronz ale istoriei ; în mîinile noastre stă ca să facem să zică posteritatea că subt pietrile subt care avem a fi culcați zac inimi mari și nobile [...]

(*Gîndirea social-politică*, p. 268—271.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

150

Înalt ordin de zi prin care se înființează la Focșani o comisie mixtă pentru unificarea uniformelor militare din Moldova și Muntenia.

1859, martie, 9, Iași

Înalt ordin de zi către toată oștirea Principatului Țării Românești

Asupra raportului sub nr. 525 a ministrului nostru secretar de stat la Departamentul Trebilor Militare din Țara Românească și potrivit articolului 43 din Convenția din 7/19 august 1858, domnia noastră am decretat și decretăm :

Art. 1. O comisie militară mixtă, compusă din trei ofițeri din oștirea Țării Românești, să va institua la Focșani.

Art. 2. Această comisie va aviza la înlăturarea deosăbirilor ce există în îmbrăcămintea și montura trupelor din îmbele principate și adoptarea aceluiași uniforme pentru îmbele corpuri ale armiei române.

Art. 3. Din partea oștirii Țării Românești rînduiesc membri la comisia mixtă pe colonelul Macedonschi, maior Caracasidi și sublocotenent viconte Gramon.

Art. 4. Ofițerul cel mai înaintat în rang și la legalitate cel mai învechit în rang va prezida comisia mixtă.

Art. 5. Lucrările comisiei mi să vor aduce la cunoștință prin departamentul militar.

Art. 6. Domnul ministru secretar de stat la Departamentul Trebilor Militare a Țării Românești, pentru epoha întrunirei comisiei și celelalte mai departe lucrări să va înțelege cu colegul său, ministrul secretar de stat la Departamentul Trebilor Militare din Moldova.

Art. 7 și cel după urmă. Domnul ministru secretar de stat pentru Trebile Militare din Țara Românească este însărcinat cu aducerea în împlinire a aceștii domnești ordonanțe.

Datu-s-au în rezidența noastră din Moldova, Iași, în 9 martie anul mîntuirii 1859, iar al domniei noastre în Principatele Unite cel întîi.

(Urmează semnătura mării sale)

(„Monitorul oficial al Țării Românești", nr. 29, din 20 martie 1859, p. 113.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

151

Înalt ordin de zi referitor la concentrarea unităților militare din Moldova și Muntenia în tabăra de la Florești.

1859, aprilie, 14/26, București

Înalt ordin de zi

După propunerea inspectorilor generali ai ambelor armii din Moldova și Țării Românești, noi, pe motivul articolului 43 din Convenția încheiată la Paris din 7/19 august 1858, ordonăm concentrarea ziselor armate la un singur punct care va fi între orașele Ploiești și Buzău sau împrejurul unde va exista loc priincios pentru așezarea taberii și manevrare.

Această concentrare să va executa negreșit pînă la sfîrșitul lunii lui mai viitor, cînd va și urma a fi trupele inspectate și manevrate.

Ministrul nostru secretar de stat la Departamentul Trebilor Militare din Țara Românească comunicînd aceasta și ministrului nostru secretar de stat la Departamentul Trebilor Militare din Moldova vor aduce la îndeplinire acest al nostru ordin.

Alexandru Ioan

(„Monitorul oficial al Țării Românești", nr. 43, din 20 aprilie 1859, p. 169.)

152

Înalt ordin de zi referitor la unificarea atribuțiilor ministerelor de război ale Moldovei și Munteniei.

1860, ianuarie, 7/19, Iași

Înalt ordin de zi prin toată oastea

Noi, Alecsandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu și voința națională, domn Moldovei și Țării Românești, la toți de față și viitori, sănătate.

Primind raportul sub nr. 4 223 a Consiliului miniștrilor noștri în alăturare de referatul Ministerului Trebilor Militare cuprinzător

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

dispoziţiunilor provizorii de regulament asupra atribuţiilor zisului minister şi acele ale generalului,

noi am decretat şi decretăm :

Art. I. Aprobarea ziselor dispoziţiuni de regulament provizoriu, precum urmează :

1) Ministerul Trebilor Militare cuprinde în sine toate atribuţiunile vechei hătmănii sau spătării şi acea care după trebuinţe nouă şi împrejurări în previderea reformelor ce s-ar face se vor găsi de cuviinţă a i se da. De cîte ori însă se vor concentra trupe în tabere de manevre sau pentru orice altă trebuinţă pentru un timp determinat, comanda se va încredinţa generalului subordinat ministerului.

2) În puterea responsabilităţei ce asumează asupra lui despre tot ce se petrece în sfera armatei, precum şi în puterea prinţipului unităţii de autoritate în aceeaşi ramură a guvernămîntului, Ministerul Trebilor Militare este, după şeful statului, cea mai mare autoritate în ramura ostăşească. În principiu el comandează armata sub ordinele şefului statului prin intermediari subordonaţi lui prin care îşi transmite autoritatea în toată sfera armatei, după sistemul ierarhiei militare.

3) Recapitulînd în scurt, atribuţiunile Ministerului Trebilor Militare sunt : înalta administraţie a armatei, întrebuinţarea trupelor subt a sa răspundere după necesităţile constante sau eventuale, conform cu ordinele şefului statului, recrutarea armatei, adică conscripţiunele, înrolările, liberările din oaste şi mutările dintr-o armă în alta, privigherea instrucţiunei în general a armatei şi arătare mijloacelor şi metodelor spre a ei prosperare şi propagare ; menţinerea disciplinei prin aplicarea legilor şi regulamentelor militare, prin urmare înaintirile, recompensele, judecăţile militare şi pedepsele sau sentenţele rezultătoare din judecăţi, modificările ce s-ar crede de cuviinţă în partea instrucţiunei, a echipărei, a înarmărei şi administrării, contabilitatea personalului armatei şi ţinerea lui în complect ; întrebuinţarea fondurilor afectate armatei şi darea socotelelor despre ele la finitul anului ; reclamarea de fonduri nouă pentru necesităţi nouă ; hrana, echiparea sau îmbrăcămintea trupelor, în scurt toate cîte prin natura lor ar ţine de vreunul din obiectele precizate în acest articol sau cîte ar necesita o ordonanţă ori un decret domnesc vor trebui să treacă prin canalul Ministerului trebilor militare.

4) Dintre obiectele uitate în articolul precedent, înaintirile şi degradările ce nu trec peste circul gradelor de jos, asemenea primirile în oaste sau liberările din oaste a acestorasi graduri şi con-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

firmarea sentențelor micilor judecăți militare sînt de competența directă a ministerului, potrivit regulelor existente astăzi, trebuind a supune ministrului pe toate celelalte de o importanță mai înaltă la confirmația domnească, precum s-au urmat și pînă acum.

5) Funcția de comandant general ce se dă numai pentru un timp determinat și la cazurile uitate la art. 1 este subordinată Ministerului Trebilor Militare și are de principale îndatoriri în atribuțiile sale : comandarea directă a trupelor de linie de cîte trele armele în privința manevrelor, inspectarea lor potrivit regulamentelor ostășești și raportarea către minister despre orice lucrări atingătoare de obiectele citate în articolele 3 și 4 de mai sus, întrebuințarea trupelor după regulile prescrise pentru serviciul permanent al garnizoanelor sau întrebuințarea lor eventuală după instrucțiuni date prin minister ; menținerea de aproape a disciplinei și a poliției militare prin aplicarea regulelor prescrise întru aceasta pentru administrarea regimentelor ; privigherea de aproape asupra învățăturii frontului și a serviciului militar în general, precum : școala recruților, școala de companie, școala de batalion, școala de escadron, mișcările bateriilor, serviciul de garnizoane, evoluțiile de linie ale deosebitelor arme în parte și a tuturor, împreunate, privigherea asupra îndestulării trupelor cu toate cele cuvenite lor după regulile prescrise ; privigherea asupra întreținerii în bună stare de către deosebitele corpuri de trupe a obiectelor de armătură, echipament și îmbrăcăminte, precum și cuvenita întrebuințare a lor în mărginirea termenelor și regulelor prescrise întru aceasta. Comandantul general, fără a se ocupa însuși de toate amănunțitele acestor materii, are o priveghere generală și constantă asupra totului, și este răspunzător de cîte ori descoperind neorînduieli în vreunul din obiectele precitate n-au cerut altor îndreptare de la minister. Autoritatea sa în sfera celor trei arme trebuie a se transmite și a se simți mai mult printr-o impulsiune regulatoare decît printr-o acțiune nemijlocită : ea trebuie a fi compusă din concursul și sprijinul tuturor de sub a lui comandă.

6) În timpul taberei, comandantul general primește regulat raportul pre scurt de 7 zile sau și mai des de va fi trebuința de la toate corpurile de trupe concentrate în tabără despre starea persoanelor lor respective ; acordează permisiuni (concedii) potrivit prescripțiilor regulamentare și încunoștiințînd pre ministru, iar întru ținerea relațiilor prin scris cu deosebitele corpuri de trupe aflate

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

în tabără și cu Ministerul Trebilor Militare, comandantul general va avea la al său stat major, compus provizoriu numai pentru acel timp, un birou scurt de comunicație, deservit de către ofițeri ce s-ar lua atunci de la deosebitele arme spre a forma numitul stat major provizoriu.

Asemenea se vor lua și scriitorii trebuincioși din numărul trupelor. Iar pentru cheltueala trebuincioasă obiectelor de cancelarie Ministeriul Trebilor Militare va afecta o sumă de bani proporționată cu trebuința și după exemplul altor cancelarii ostășești.

7) În tot timpul și pentru tot ce privește contabilitatea detaliată a personalului armatei și acea a întreținerii ei, precum recrutarea prin conscripțiune și înrolare, liberările din oaste după împlinirea termenului de serviciu, înarmarea, echiparea, îmbrăcămintea, hrana, lefile, furajul, remonta cailor și cu un cuvînt tot ce formează obiectele unei cheltuieli, corpurile de trupe de toate armele vor sta în relațiuni directe cu ministerul de la care și primise de-a dreptul instrucțiuni întru aceasta.

8) În timpul taberei pentru tot ce se atinge de dimensionările ofițerilor de orice grad din cele trei arme, de liberările din oaste extraordinare a gradurilor de jos, precum pentru invaliditate și altele, de mutările și permutările gradurilor ostășești dintr-o armă în alta, de înaintirile de orice grad, de recompensele militare, de descrierea judecăților ce trec peste competența comandanților corpurilor de trupe și de întărirea sentențiilor de orice trepte, comandanții corpurilor de trupe să raporteze de-a dreptul mai întîi la comandantul general, căruia îi trimet toate lucrările lor de această natură, pe care comandantul general, trecîndu-le mai întîi prin al său control, le înaintează însoțite de ale sale observații Ministerului Trebilor Militare spre definitiva controlare și întărire.

9) În timp ordinar, cînd trupele nu se află concentrate în tabără sau pentru alte trebuințe, ce așezate pre la deosebite puncturi de garnizoane, generalul va putea fi îndatorat după instrucțiuni ce i se vor da de către minister de a face inspecțiuni trupelor de pe la numitele garnizoane, de cîte ori se va crede de cuviință despre tot ce se atinge de împlinirea serviciului lor, potrivit prescripțiilor regulamentare, de întreținerea, echiparea și instrucțiunea lor militară, precum s-au menționat în articolul precedent, înștiințînd pre minister despre rezultatul inspecțiilor făcute.

Art. II. Toate ordinele date de către noi de-a dreptul comandantului general în timpul taberelor se vor aduce întru împlinire, cu îndatorire din parte-i de a le încunoștiința ministerului spre a se regularisi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Art. III. și cel din urmă. Domnul ministrul nostru secretar de stat la Ministerul Trebilor Militare din Moldova este însărcinat cu executarea acestei ordonanțe și comunicarea ei Ministerului Trebilor Militare din București.

Alexandru Ioan I

(„Monitorul oficial al Moldovei", nr. 81, din 14 ianuarie 1860, p. 205.)

153

Decret prin care se hotărăște adoptarea pentru armata ambelor principate a Condicii penale ostășești *a Munteniei și a* Serviciului de garnizoană *din Moldova.*

1860, februarie, 24/martie, 8, [București]

Noi, Alexandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu și voința națională, domn Principatelor Unite, Țării Românești și Moldovei, la toți de față și viitori, sănătate.

Potrivit raportului ministrului nostru secretar de stat la Ministeriul de Război din Țara Românească cu nr. 111, prin care propune ca, pînă la elaborarea noilor reglemente să se adopteze provizoriu pentru oștirile ambelor principate condica penală a oastei din Țara Românească și serviciul de garnizoană al oastei din Moldova,

am ordonat și ordonăm :

1. Pînă la elaborarea noilor reglemente ostășești se va adopta provizoriu pentru oștirile ambelor principate : *Condica penală ostășească* a oastei din Țara Românească și *Serviciul de garnizoană* al oastei din Moldova.

2. și cel din urmă. Ministrul nostru secretar de stat la Departamentul de Război din Țara Românească, prin înțelegere cu acel al Moldovei, este însărcinat cu executarea ordonanței de față.

Alexandru Ioan

(„Monitorul oastei", nr. 4, din 27 februarie 1860, p. 49.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

154

Lege prin care se uniformizează instrucția trupelor din Muntenia și Moldova.

1860, mai, 13/25, Iași

Alexandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu și voința națională, domn al Principatelor Unite, la toți de față și viitori, sănătate.

Comisia Centrală au votat, Camerele Elective din București și Iași au adoptat, noi am ordonat și ordonăm cele următoare :

Lege privitoare la instrucția armatei Principatelor Unite

Art. 1. Instrucțiunea, exercițiul și disciplina armatei Principatelor Unite ale României, precum și formarea statelor ei majore, modelul administrațiunei și al contabilității ei, vor fi de acum înainte uniforme.

Art. 2. Se vor înființa în București detașamente model de toate armele pentru formarea de instructori ai armatei întregi. Aceste detașamente vor fi compuse : pentru infanterie de un batalion de linie și de o companie de vînători, pentru cavalerie de un escadron, pentru artilerie de o baterie pedestră și de o baterie călare și pentru geniu de o companie, iar pentru marină se va așeza în Ismail un detașament spre organizarea unei flotile.

Fiecare detașament va fi compus din ostași din ambele principate în proporțiunea oștirilor ce se recrutează în fiecare principat, urmînd a se face și cheltuielile tot în această proporțiune din ambele visterii.

Aceste detașamente vor fi permanente și vor forma un corp aparte ; personalul lor se va schimba treptat, dînd armatei instructorii necesari și înlocuindu-i cu ostași care vor fi arătat mai multă aptitudine, iar la soldați se va cere și condițiunea de a fi servit un an.

Art. 3. Pentru instruirea și comandarea detașamentelor model pentru organizarea statelor majore, pentru reformarea administrațiunei și a contabilității armatei se vor cere de la guvernul francez ofițeri și subofițeri, după cum urmează :

a) pentru detașamentul de infanterie : un comandir de batalion, un căpitan ajutor, patru subofițeri, un căpitan de vînători și doi subofițeri tot din acea armă ;
b) pentru detașamentul de cavalerie : un comandir de escadron, un locotenent-ajutor, trei subofițeri și un veterinar ;

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

c) pentru detașamentul de artilerie : un comandir baterie pedestră și doi subofițeri, un comandir baterie călare, doi subofițeri, un pirotehnic ;
d) pentru compania de geniu : un ofițer de geniu și patru subofițeri din această armă ;
e) pentru statul major : un comandir de escadron din statul major pentru dirijarea lucrărilor de geodezie, un căpitan de stat major cu misiunea specială de a dirija școala militară, care va fi în București una pentru ambele principate ;
f) pentru intendența militară : un subintendent pentru administrațiunea și contabilitatea armatei ;
g) pentru detașamentul de marină : un ofițer de marină, doi subofițeri, un șef de construcțiune navală.

Art. 4. În fiecare detașament se va numi un comitet compus din cinci ofițeri din care comandanții detașamentelor respective fac parte de drit și preziduesc acele comitete. Aceste comitete vor modifica și vor redige toate regulamentele militare necesarii și vor priveghea tipărirea lor. Asemenea se va urma și pentru administrațiunea și contabilitatea armatei.

Art. 5. Fără a se aduce îndată sus-arătații ofițeri și subofițeri francezi se deschide guvernului un credit de 400 000, din care 200 000 lei din Țara Românească și 200 000 în Moldova.

Art. 6. Totdeodată se vor trimite cu cheltuiala statului tineri români pentru a studia științele militare în școlile speciale ale Franței. Numărul acestor elevi și modul alegerei lor va fi cum urmează :

a) opt pentru infanterie și patru pentru cavalerie, la Școala de Saint Cyr. Aceștia se vor alege prin concurs din junii români civili și militari care nu vor fi trecut de 18 ani. Militarii însă din acei care pînă la această vîrstă nu vor fi dobîndit gradul de ofițer, programul concursului va fi acela al admisibilității junilor în Școala de Saint Cyr.
b) șase pentru artilerie și pentru geniu la școala politehnică, cu obligațiune de a trece pe urmă în școala specială de la Metz.
c) pentru școala de stat major patru sublocotenenți ieșiți din școala militară și care se vor lua din cei mai dintîi după lista de clasificare la ieșirea lor din școală.
d) șase tineri, din care doi pentru medicină și patru pentru arta veterinară. Aceștia se vor lua din cei mai dintîi elevi ai școlii militare de hirurgie din București.

Facem cunoscut și ordonăm ca cele de față investite cu sigiliul statului și trecute în „Monitorul oficial“ să se execuleze în-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

tocmai de ministerele competente ; pentru care miniștrii noștri secretari de stat la ministerele de război din Țara Românească și Moldova sînt însărcinați cu îndeplinirea lor.

Alexandru Ioan I

(„Monitorul oastei", nr. 18, din 26 mai 1860, p. 273—277.)

155

Decret prin care generalul Ioan Emanoil Florescu este numit ministru de război în Muntenia, cu drept de a gira și ministerul din Moldova.

1860, august, 30/septembrie, 11 București

Noi, Alexandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu și voința națională, domn Moldavii și a Țării Românești, la toți de față și viitori, sănătate.

Avînd în vedere ordonanța noastră din 30 august nr. 417 pentru întrunirea ambelor intendențe și administrații militare într-o singură administrație pusă sub ordinele ministrului de război cu reședința în București, văzînd raportul sub nr. 3245 ai miniștrilor noștri prezidenți ai consiliilor din București și Iași,

am decretat și decretăm ce urmează :

Art. 1. Domnul general Florescu este numit ministru de rezbel în Țara Românească cu drit de a gira și Ministerul de Război din Iași.

Art. 2. Domnul general Florescu este însărcinat a pregăti cît mai curînd reglementul administrativ după care urmează a se regula serviciul întrunitelor intendenții și administrații militare din Principatele Unite, care reglement, după ce se va cerceta și de ambele noastre consiliuri de miniștri, se va supune sancției noastre.

Art. 3. Miniștrii noștri prezidenți ai consiliilor din București și Iași sînt însărcinați cu aducerea la îndeplinirea acestui decret.

Alexandru Ioan

(„Monitorul oastei", nr. 32, din 11 septembrie 1860, p. 498—499.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

156

Raportul generalului Ioan Emanoil Florescu referitor la măsurile de unificare a ministerelor de război din Moldova și Muntenia.

1860, septembrie, 15/27, București

Prea înălțate doamne !

În urma ordonanții înălțimii voastre prin care binevoiți a-mi încredința dirijarea ambelor ministeriuri de rezbel, subscrisul crede că și-ar călca cea mai sacră a sa datorie de n-ar chibzui îndată măsurile cele mai proprii la unificarea serviciului acestor ministere și la tot ce ar putea contribui la ordinea și agerimea care se cuvine a se imprima lucrării militare.

1. Cancelaria Ministerului de Rezbel din Iași să se strămute în București, unde fiecare secțiune să conlucreze cu secția corespunzătoare a ministerului de acolo într-un chip uniform însă îndeosebit, încît toate dosarele în îndoit număr să poată servi cercetărilor adunării și ale controlului din Iași ; asemenea se vor urma și cu tot ce va privi la personalul și contabilitatea oastei, Casele statului Principatelor Unite fiind încă deosebite.

2. Stat majorul general, intendența și auditoriatul, deși vor prezenta atît în personal cît și în lucrări cea mai completă unitate, se vor împărți însă : în două birouri, din care unul în București și unul în Iași, pentru tot ce privește lucrările tehnice, întrebuințarea și dezvoltarea Arsenalului pentru cel dintîi, aprovizionări de tot felul pentru cel de-al doilea și penalitatea militară pentru cel de-al treilea.

3. Osebit de aceste ramuri comune ale serviciului militar, se vor reduce chiar din ăst timp acele funcții care, îndoite pînă acum, se vor putea împlini de acei funcționari în viitor, precum directoratul ministerului, șefii de secții, rămînînd numai birourile îndoite și celelalte asemenea posturi care se vor reduce treptat și astfel încît să nu se poată aduce confuzii și neîndemînări serviciului ; iar pe anul viitor se vor regula și clasifica toate ramurile serviciului în personal și material, astfel încît să rezulte cuvenita economie din revărsarea unor salariuri și unor ramuri de serviciu pe ambele bugete.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

4. Şcolile militare sînt menite a asigura cu chipul cel mai puternic viitorul armatei ; Ministerul de Război va lua dar cele mai grabnice dispoziţii spre a statornici în Iaşi şi Bucureşti cîte o şcoală preparatorie din care elevii să iasă cu gradul de sergenţi şi să treacă prin concurs cei mai dintîi la şcoala centrală militară, care va fi în Bucureşti şi ceilalţi de-a dreptul în armie.

În Şcoala centrală militară studiile vor fi speciale pentru cele trele armele şi tinerii vor ieşi în ordinea clasificării cu gradul de sublocotenent ; şcoala preparatorie din Iaşi se va întocmi chiar în acest an, iar pentru şcoala centrală se va prevedea în bugetul anului viitor cheltuielile necesare.

5. În Iaşi se va numi un comandant superior al trupelor din garnizoană. Acesta va avea însuşirile ce le-au avut pînă acum hatmanul, precum aceea de a face parte din consiliul sanitar pînă la uşurarea Ministeriului de Rezbel de asemenea îndatoriri necompatibile cu atribuţiile sale.

6. Ministerul va întocmi instrucţiile comandantului superior din Iaşi, astfel încît să poată corespundă cu întinderea îndatoririlor sale.

7. Ministerul de Rezbel va fi dator de a veni în Iaşi, osebit de trebuinţele serviciului militar de cîte ori Consiliul Miniştrilor ar găsi necesar şi pentru a susţine bugetul oastei înaintea Camerei elective. Supuind acest referat consiliurilor, cel din Moldova l-au aprobat în şedinţa sa din 4 ale corentei, iar cel din Ţara Românească şi-au dat adeziunea în şedinţa din 14 septembrie, la osebirea de art. al 4-lea privitor la şcoalele militare, pentru care s-a rezervat a se pronunţa după ce ministrul îi va înfăţişa un proiect de reorganizare al şcoalelor militare, iar pînă atunci şcoalele vor rămînea în starea actuală.

Subscrisul vă roagă dar ca şi înălţimea voastră de veţi găsi de cuviinţă să binevoiţi a întări această unificare.

Ministru de război al Principatelor Unite
Colonel * *Florescu*

[Rezoluţie :]
Se aprobează,
Alexandru Ioan I

(„Monitorul oastei", nr. 33, din 17 septembrie 1860, p. 515—517.)

---

* La această dată Ioan Emanoil Florescu era general.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

157

Decret prin care jandarmii și pompierii din Moldova și dorobanții și grănicerii din Muntenia sînt supuși acelorași legislații.

1860, septembrie, 18/30, București

Noi, Alexandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu și voința națională, domn Țării Românești și Moldaviei, la toți de față și viitori, sănătate.

Văzînd din raportul ministrului nostru secretar de stat la Ministerul de Război al României și girant al Ministerului de Război din Iași cu nr. 725 că *Condica penală ostășească* prin articolul II din procedură hotărăște că „sub numire de ostaș legea înțelege toate acele individe din care se alcătuiește oștirea regulată și neregulată" și fiindcă jandarmi și pompieri districtelor din Moldova care prin chiar constituirea și ierarhia lor militară urmează de acum înainte a fi supuși legii ostășești, precum sînt dorobanți și grăniceri din Țara Românească,

domnia noastră am decretat și decretăm :

Art. 1. Jandarmii și pompierii districtelor din Moldova pînă la înființarea noii legiuiri vor fi supuși legii ostășești precum sînt dorobanții și grănicerii din Țara Românească.

Art. 2. Pe la toate districtele unde nu sînt ofițeri de ajuns spre a putea compune personalul unei comisii judecătoare conform legii, niște asemenea comisii să fie întocmite conform modului adoptat în România, alcătuite fiind de către prefectul districtului, prezidentul tribunalului (din aceștia se va face prezidentul comisii cel mai vechi în funcție) și unul din asesorii judecători, iar ca auditor și lucrător actelor, directorul judecătorii districtului.

Art. 3. Aceste comisii vor judeca culpe și crime și numai pe gradele inferioare cu regulile din Condica penală ostășească iar ofițerii acestor comenzi pentru asemenea greșeli se vor judeca de către comisiile ostășești.

Art. 4. și cel din urmă. Ministrul nostru secretar de stat la Ministerul de Război și girant al Ministerului de Război din Iași, prin înțelegere cu colegii săi miniștrii din Moldova la departa-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

mentele Trebilor din Năuntru și al Dreptății este însărcinat cu aducerea în îndeplinire a dispoziții acestei ordonanțe.

Alexandru Ioan

(„Monitorul oastei", nr. 35, din 24 septembrie 1860, p. 553—554.)

158

Ordin prin care armata din Moldova adoptă Condica penală militară *din oastea muntеană.*

1860, septembrie, București

Noi, Alexandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu și voința națională, domn Moldovei și Țării Românești.

Potrivit raportului cu nr. 5080 a ministrului nostru secretar de stat la Departamentul de Rezbel al Principatelor Unite, considerînd ca prin centralizarea ministeriilor de rezbel din ambele principate decretată prin ordonanța din 30 august, una din măsurile cele mai urgente care urmează a se lua în privirea armatei este și aceea a unificării penalității și a procedurii ei ; și fiindcă *Condica penală militară* din țara sororă este mult mai completă și mai potrivită cu instituția care pînă acum a fost aplicată numai în privința armatei de acolo.

Art. 1. Condica penală militară ce a fost aplicată pînă acum numai la armata din Țara Românească este adoptată pentru toată armata Principatelor Unite pentru care domnul ministru respectiv va lua îndată dispozițiile necesare spre aplicare acestei condici sub rezervă însă că la viitoarea sesie se supuie cazul acesta Adunării elective din Moldavia.

Ocupîndu-se totodată cu elaborarea unei mai complete condici penale militare care să fie supusă cît mai curînd Corpurilor Legiuitoare, precum această unificare a penalității și a procedurii ei s-au aprobat și de Consiliul Miniștrilor din Iași în ședința sa din 4 a prezentei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Art. 2. și cel din urmă. Ministrul nostru secretar de stat la Departamentul de Rezbel al Principatelor Unite este însărcinat cu executarea acestei ordonanțe.

Alexandru Ioan

(„Monitorul oastei", nr. 35, din 24 septembrie 1860, p. 550—551.)

159

Ordin de zi privitor la unificarea flotilei Principatelor Unite.

1860, octombrie, 6/18, București

Ordin de zi pe toată oastea română
din ambele principate

Pînă la definitiva organizare a corpului flotilei se ordonă cele următoare :

1. Toată flotila de pe întregul curs al Dunării va forma un singur corp.

2. Se numește provizoriu comandantul superior domnul colonel Steriadi și ajutor, al său domnul căpitan Petrescu.

3. Se numește comandir la punctul Chilia sublocotenentul Popovici ; la punctul Ismail, locotenentul Barbieri ; la punctul Galați, căpitan Murguleț ; la punctul Brăila, sublocotenentul Caralea ; la punctul Giurgiu, sublocotenentul Petrescu ; la punctul Calafat, sublocotenentul Capitanovici.

4. Domnul colonel Steriadi și ajutorul său domnul căpitan Petrescu vor inspecta cel dintîi flota din principatul Moldaviei, cel de-al doilea din principatul României, formînd fiecare statistică vaselor aflate în ființă, precum șalupe canoniere pe la puncturi, luntre pe la picheturi și, întrunindu-se, vor arăta ministeriului starea acestora, precum și efectul [efectivul] oamenilor în ființă și aptitudinea lor la serviciul flotilei. Totdeodată se va înainta ministeriului un proiect de buget și notiții la completarea și îmbună-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

tățirea flotilei în material și personal spre a servi de normă ministeriului anul viitor, la formarea bugetului.

Ministru de rezbel,
General *Florescu*

(„Monitorul oastei", nr. 37, din 8 octombrie 1860, p. 583—584.)

160

Memoriul lui Alexandru Papiu Ilarian, privitor la ecoul pe care l-a avut în Transilvania dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza.

[1860]

[...] Românii din Transilvania, în împrejurările de față, numai în principate privesc, numai de aici așteaptă semnul, numai de aici își văd scăparea. Cînd s-a ales Cuza domn, entuziasmul la românii Transilvaniei era poate mai mare decît în Principate... Un lucru mi se pare a fi mai mult decît sigur ; că românii de peste Carpați, bărbați și femei, bătrîni și tineri, toți ar fi gata de a muri pentru domnul Cuza...

O principe și domn al românilor ! fie ca să vă stee în ajutor geniul nației române, ca să răzbunați cu înțelepciune moartea și să fiți executorul fericit al planului celui mai mare domn și român ce a avut vreodată Dacia lui Traian [...].

(*Gîndirea social-politică*, p. 274—275.)

161

Proclamația adresată națiunii române de Alexandru Ioan Cuza prin care anunță recunoașterea actului Unirii Principatelor de către puterile garante și Poartă.

1861, decembrie, 11/23, Iași

Români !

Unirea este îndeplinită ! Naționalitatea română este întemeiată ! Acest fapt măreț, dorit de generațiunile trecute, aclamat de

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

corpurile legiuitoare, chemat cu căldură de noi, s-a recunoscut de Înalta Poartă, de puterile garante, și s-a înscris în datinele națiunilor.

Dumnezeul părinților noștri a fost cu țara, a fost cu noi. El a întărit silințele noastre prin înțelepciunea poporului și a condus națiunea către un falnic viitor.

În zilele de 5 și 24 ianuarie ați depus toată a voastră încredere în alesul națiunii, ați întrunit speranțele voastre într-un singur domn. Alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie.

Vă iubiți patria, veți ști, dar, a o întări !

Să trăiască România !

Alexandru Ioan

(Gîndirea social-politică, p. 279.)

162

Alexandru Ioan Cuza face cunoscut recunoașterea de către puterile garante și Imperiul otoman a Unirii de la 24 ianuarie 1859.

1862, ianuarie, 24 [București]

[...] O viață nouă se începe astăzi pentru România. Ea intră, în fine, pe calea care o va conduce către îndeplinirea destinelor sale.

Înalta Poartă și marele puteri garante au venit a recunoaște unirea adunărilor și ministeriilor ambelor principate. Guvernul meu este însărcinat a vă depune actul prin care s-au statornicit modificațiunile ce noua stare de lucruri trebuie să aducă în unele din stipulațiunile Convențiunii din 7/19 august 1858.

Eu însă, credincios misiunii ce mi-ați dat și cunoscînd statornica voință a românilor de a rămînea pururea uniți, am proclamat, atît înaintea domniilor voastre, cît și înaintea țării, unirea definitivă a principatelor. V-am zis, ea va fi precum România o va dori și o va simți. Nu mă îndoiesc, domnilor, că nici Înalta Poartă, nici puterile garante nu vor cugeta a desființa în viitor unirea ce au recunoscut-o atît de necesară pentru fericirea principatelor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Atîrnă, dar, de înțelepciunea tuturor românilor ca această stare politică să ajungă a fi recunoscută și în dreptul public european ca formă definitivă a constituirii naționalității noastre.

Periodul de tranziție prin care am avut a trece s-a însemnat în țară prin neliniștea spiritelor, prin agitațiunile unei legitime nerăbdări.

Acestea au dovedit îndestul că unirea era singura stare politică ce putea să asigure viitorul nostru și să ne permită a da țării organizarea ce o așteaptă de atît mult timp.

Astăzi statul nostru s-a așezat pe o temelie mai întinsă. O eră nouă ni s-a deschis. Sosiți în acest stadiu al viitorului nostru, trebuie să nu pierdem din vedere că consolidarea unirii cere din partea tuturor o abnegație completă, care va face a înceta fluctuațiile prin care am trecut pînă acum. Să renunțăm, dar, la însăși amintirea dezbinărilor din trecut, a căror reînnoire ar putea compromite Unirea dobîndită cu prețul atîtor necurmate silințe și să punem toată activitatea noastră într-o comună conlucrare pentru dezvoltarea morală și materială a României. [...]

(Gîndirea social-politică, p. 282—283.)

163

Lege prin care s-a desființat frontiera între cele două principate.

1862, iulie, 10/22, București

Alexandru Ioan I

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională, domn al Principatelor Unite, la toți de față și viitori, sănătate.

Asupra raportului ministrului nostru secretar de stat la Departamentul din Întru nr. 5562, văzînd jurnalul Consiliului nostru de Miniștri încheiat la 10 iulie curent, am ordonat și ordonăm ce urmează :

Art. 1. Jurnalul Consiliului nostru de Miniștri de la 10 iulie sus menționat este aprobat de noi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Art. 2. Ambele părți ale orașului Focșani de dincoaci și de dincolo de Milcov vor forma în viitor un singur oraș, care va fi reședința județului Putna.

Art. 3. Pînă la unificarea legilor, autoritățile administrative și judiciare ale județului Putna se vor povățui în afacerile locuitorilor orașului Focșani, după legile în ființă d-o parte și d-alta a țării.

Art. 4. Plata contribuțiunilor către stat a locuitorilor orașului Focșani de dincoaci de Milcov se va regula a se răspunde în viitor prin Prefectura de Putna.

Art. 5. Ministrul nostru secretar de stat la Departamentul din întru prin înțelegere cu ministru nostru secretar de stat la Justiție și la Finanțe vor aduce la îndeplinire dispozițiunile ordonanței de față.

Dat în București, la 10 iulie 1862.

Alexandru Ioan

Ministru secretar de Stat,
președinte Consiliului Miniștrilor,

N. Crețulescu

Nr. 485

(„Monitorul. Jurnal oficial al Principatelor Unite", nr. 152, din 12 iulie 1862, p. 615.)

164

Fragment din cuvîntarea lui Timotei Cipariu la cea de a doua adunare a „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român" de la Sibiu despre rolul culturii în lupta pentru realizarea unirii tuturor românilor.

1862, iulie, 16/28, Brașov

[...] Dea cerul ca precum toți sîntem de un sînge, toți ne-am îndulcit de la sînul maicii noastre cu aceleași cuvinte dulci, cîți ne simțim frați — oricît ne despart munții și văile și oricît ne

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

împart stările [stăpînirile] politice și confesiunile religioase — tot numai una să fim, o națiune, o limbă, o literatură. Și dacă pe acel cîmp, al stăpînirilor politice, românul e tăiat în bucăți și purcede pe căi diferite, uneori cu totul contrarii dar cel puțin în literatură, în pașii către cultură, numai un cap și numai un suflet să fie. Atunci orice despărțiri politice, sociale și religioase ne vor tăia de laolaltă, dar spiritul națiunii și geniul român va întinde aripile sale peste toți fiii lui Traian și-i va ține legați întru legăturile păcii, frăției și unității naționale.

(A II-a adunare generală a „Asociațiunii transilvane", Sibiu, 1862, p. 5.)

165

Decret prin care s-a înființat comisia pentru unificarea legislativă a țării.

1862, iulie, 27/august, 8, București

Alexandru Ioan I

Cu mila lui Dumnezeu și voința națională, domn al Principatelor Unite, la toți de față și viitori, sănătate.

Asupra raportului ministrului nostru secretar de stat, președintul Consiliului Miniștrilor, cu nr. 449 de la 27 iulie curent, văzînd jurnalul Consiliului Miniștrilor de la 27 curent, pentru formarea unei comisiuni compusă de oameni cu cunoștințe care să se ocupe fără amînare cu unificarea legilor Principatelor Unite, spre a se putea supune Adunării legiuitoare cuviincioasele proiecte îndată după deschiderea sesiunii viitoare, am decretat și decretăm ce urmează :

Art. 1. Jurnalul de mai sus al Consiliului nostru de Miniștri este întărit de noi.

Art. 2. Sînt numiți membri ai comisiei însărcinată cu unificarea legilor următoarele persoane : domnu Dimitrie Roset, domnu Ludovic Stege, domnu Costache Donescu — membrii Curții de casație ; domnul Teodor Veisa, procuror de secțiune, idem ; domnu Georgie Crețeanu ; domnu Grigore Filitis, prezident al Curții de

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

apel, secțiunea II ; domnu Dimitrie P. Marțian, șeful oficiului statistic ; Petrache Teulescu, administrator general al temnițelor.

Art. 3. Ministrul nostru secretar de stat, prezidentul Consiliului Ministrilor, este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a acestui decret.

Dat în București, la 27 iulie, anul 1862.

Alexandru Ioan

Ministru secretar de stat,
președintele Consiliului Ministrilor,

N. Crețulescu

Nr. 551

(„Monitorul. Jurnal oficial al Principatelor Unite", nr. 167, din 31 iulie 1862, p. 705.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

SPRE
FĂURIREA STATULUI NAȚIONAL UNITAR ROMÂN

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

166

Alexandru Roman despre solidaritatea românilor de peste munți cu cei din Principatele Unite.

[1863, februarie, 24/martie, 8 București]

[...] Cunoaștem, fraților din România, cunoaștem starea voastră politică, cea morală și gradul culturii la care ați ajuns [...] luăm parte la bucuriile și durerile voastre ; simțim fericirea și nefericirea, onoarea sau dezonoarea ce se revarsă peste voi precum le simțește însivă inima voastră, simțim mișcarea electrică a vieții care pulsează în arterele voastre cînd vă copleșește vreo neputință, atunci scad și puterile noastre ; de ați muri voi, noi încă am muri împreună cu voi, căci sîntem mădularele aceluiași trup însuflețit prin unul și același spirit vital.

(„Concordia" din 24 februarie/8 martie 1863, p. 2.)

167

Înalt ordin de zi adresat de Alexandru Ioan Cuza armatei cu prilejul înmînării drapelelor oștirii — simbol al Principatelor Unite.

[1863, septembrie, 1/13, București]

Ofițeri, subofițeri, caporali și soldați !

Această zi va fi una din cele mai însemnate în datinele noastre. Steagurile cele vechi aduceau aminte suvenire triste, de vreme ce ele înfățișau țările despărțite.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Astăzi, voi primiți din mîinile noastre steagul ce întrunește culorile țărilor surori, așa precum voința unanimă a românilor a unit pe capul nostru coroanele ambelor țări.

Steagurile voastre totuși au fost marture de întîmplări care doresc a fi păstrate ; ele vor împodobi dar Arsenalul român.

Primind steagurile cele nouă, aduceți-vă pururea aminte că vă încredințez coroana țării.

Steagul e România, acest pămînt binecuvîntat al patriei, stropit cu sîngele strămbunilor noștri și îmbelșugat cu sudorile muncitorului. El este familia, ogorul fiecăruia, casa în care s-au născut părinții și unde se vor naște copiii voștri.

Steagul este încă simbolul devotamentului, credinței, ordinei și al disciplinei ce reprezintă oastea.

Steagul e totdeodată trecutul, prezentul și viitorul țării : întreaga istorie a României.

Într-un cuvînt, steagul reprezintă toate datoriile și toate virtuțile militare care se cuprind în cele două cuvinte săpate pe vulturii români : Onoare și Patrie !

Ofițeri, subofițeri, caporali și soldați.

Jurați să păstrați cu onoare și fără pată steagurile voastre și astfel veți corespunde încrederii și așteptării ce am pus, cu țara întreagă, în oaste.

Jurați a le apăra în orice întîmplare ca un sfînt depozit ce încredințez bravurii și patriotismului vostru !

Să trăiască România !

(*Mărturii*, p. 367—368.)

168

Decret referitor la organizarea identică a dorobanților din Principatele Unite.

1864, iulie, 24/august, 5, București

Noi, Alexandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu și voința națională, domn Principatelor Unite, la toți de față și viitori, sănătate.

Asupra raportului ministrului nostru secretar de stat la Ministerul de Rezbel cu nr. 2720, luînd în considerație avantajul ce

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

aduce sistemul după care se află organizați dorobanții de dincoace de Milcov prin care se va unifica organizarea puterii armate în toată România și voind a introduce aceasta și în România de dincolo de Milcov,

am decretat și decretăm :

Art. 1. Se înființează în România de peste Milcov dorobanții, organizați și administrați întocmai ca cei de dincoace de Milcov.

Art. 2. Toți dorobanții întruniți în România se vor împărți în trei inspectorii.

Rezidența Inspectorii 1 va fi la București
Rezidența Inspectorii 2 va fi la Craiova
Rezidența Inspectorii 3 va fi la Iași.

Art. 3. Inspectoriile se vor compune după cum urmează :

Inspectoria 1, de două divizioane
Stat majorul inspectorii la București

1 divizion la București	1 escadron la Brăila 2 escadron la Or. Știrbei **3 escadron la București** 4 escadron la Giurgiu 5 escadron la T[urnu] Măgurele
2 divizion la Buzău	1 escadron la Rîmnicu Sărat 2 escadron la Buzău 3 escadron la Ploiești 4 escadron la Tîrgoviște

Inspectoria 2, de două divizioane
Stat majorul inspectorii la Craiova

1 divizion la Craiova	1 escadron la Slatina 2 escadron la Caracal 3 escadron la Craiova 4 escadron la Turnu Severin
2 divizion la Rîmnicu Vîlcea	1 escadron la Cîmpulung 2 escadron la Rîmnicu Vîlcea 3 escadron la Pitești 4 escadron la Tîrgu Jiu

Inspectoria 3, pe trei divizioane
Stat majorul inspectorii la Iași

1 divizion la Iași	1 escadron la Dorohoi 2 escadron la Botoșani 3 escadron la Iași 4 escadron la Vaslui

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

2 divizion la Roman	1 escadron la Fălticeni 2 escadron la Piatra 3 escadron la Roman 4 escadron la Bacău 5 escadron la Tecuci 6 escadron la Focșani
3 divizion la Bîrlad	1 escadron la Huși 2 escadron la Bîrlad 3 escadron la Cahul 4 escadron la Ismail 5 escadron la Bolgrad 6 escadron la Galați

Art. 4 și cel din urmă. Ministrul nostru de rezbel este însărcinat cu executarea ordonanței de față.

Alexandru Ioan I

(„Monitorul oastei", nr. 18, din 27 iulie 1864, p. 351—352.)

169

Ion Ghica despre importanța desăvîrșirii unității naționale.

[1865, București]

[...] Istoria românilor ne arată că unirea a fost totdauna țelul cel mai dorit al lor ; de la descălicătoare și pînă astăzi ea a germinat nu numai în spiritul bărbaților acelora care au îndrăznit a cugeta glorie și mărire pentru poporul român, dar chiar în spiritele cele mai modeste, în spiritele acelora care nu s-au suit cu gîndul decît pînă la conservarea gintei. Ori de cîte ori viitorul a surîs României, fiii ei nu au lipsit de a aspira către unire. Radu Negru și Dragoș, realități sau legende, trecînd Carpații și supuind unul cîte unul, iovi, ilari, razi și voievozi, burgravi sau domni feodali, au urzit unirea, Ștefan cel Mare a încercat-o, Mihai a realizat-o cîtva timp în toată întinderea ei ; boierii țării și divanurile ad-hoc au cerut-o la 1830 și la 1857 ; toți publiciștii noștri au propagat-o, și la 1862 toate partidele au susținut-o și au impus-o.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Unirea este efectul luptei seculare în contra cotropitorilor, luptă prin care ne-am putut conserva naționalitatea ; ea este simbolul dorinței de a fi, garanția cea mai puternică și mai temeinică în contra tendințelor și ambițiunilor dinafară. [...]

Acestea sînt cauzele și împrejurările în care trebuie să cauți sentimentul unirii, iar nu în cheful mai mult sau mai puțin stricat al românilor ce ai întîlnit. Într-aceste împrejurări o să găsești cauza care ne-a împins și ne va împinge totdauna către unire, ori de cîte ori nu vom perde din vedere datoria ce avem de împlinit către țara noastră. Știm că avem o misiune ca popor, și ca stat, înțelegem că pe cît timp vom fi în voia întîmplărilor dinafară, geniul nostru național nu se poate dezvolta ; simțim că avem o datorie imperioasă a căuta să ne asigurăm ființa. A renunța la unire ar fi pentru noi a abdica ca națiune, ar fi a renunța la ființă și la speranțele noastre. Acei care n-au înțeles-o și au compromis-o au să dea grea seamă înaintea [...] istoriei ; unirea este fapta națiunii române și nimeni nu și-o poate însuși. [...] Vom ști a o conserva și vai de acela care ar îndrăzni a se atinge de dînsa [...].

(Ion Ghica, *Convorbiri economice*, București, 1865, p. 27—28, 29—30.)

170

Ziarul „Reforma" despre dorința românilor de a se uni cu frații lor de peste Carpați.

[1867, ianuarie, 28/februarie, 9, București]

[...] Frații noștri de peste Carpați luptă pentru cestiunea națională cu un patriotism și o ardoare de toată lauda ; noi luptăm cu neajunsurile sociale care par a nu mai avea sfîrșit. Însă Dumnezeul românilor, care nu i-a abandonat niciodată, va face și de astă dată a se sfărîma obstacolele ce mai există întru realizarea dorințelor comune și a vedea o Românie tare, liberă și unită prin legăturile originale ale istoriei, ale tradiției și ale sîngelui. Colosul putred al despotismului cuceritor se va sfărîma înaintea dreptului popoarelor și al gintelor și astfel figura României, una și nedespărțită, rupînd catenele ce o înconjoară astăzi va apărea pe arena lumii, la mar-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ginea Dunubiului, mai radioasă și mai strălucitoare, purtînd între fiicele Romei cununa originală a vechei și strămoșeștei ei valori.

(„Reforma", nr. 4 (711), din 28 ianuarie, 1867, p. 14.)

171

Articolul Unirea, *de Bogdan Petriceicu Hașdeu, referitor la Unirea Principatelor cu Transilvania.*

[1867, mai, 25/iunie, 6, București]

[...] Așadar, cestiunea ce ne va preocupa în acest studiu de înaltă politică nu este unirea cea mică, realizată deja între ambele țărmuri ale Milcovului, ci unirea cea mare, de realizat de acum înainte între toate pîraele ce trebuie să se verse în oceanul românesc ; între toate acordurile, fără care nu se poate armoniza hora noastră națională ; între toate petricelele cîte sînt necesare pentru a reconstitui anticul mozaic : Dacia lui Traian ! [...]

Articolul de față se adresează către generațiunea cea tînără, născută deja în aura libertății și în care, ca într-un sîmbure neatins de omidă, este concentrată plină de viață și sănătate România viitoare !

B. P. H[asdeu]

(„Perseverența", nr. 23, din 25 mai 1867.)

172

Alexandru Papiu Ilarian despre înființarea, la București, a societății „Transilvania" pentru ajutorarea studenților români de peste munți.

[1867, iulie, 20/31, București]

[...] Mai mulți tineri transilvaniani studenți la Universitatea din București, serbînd aniversarea zilei de 3/15 mai [1848], ziua reînvierii naționalității române din Transilvania în 1848, propuseră

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

înființarea unei societăți pentru ajutorarea studenților români de peste Carpați. [...]

Societatea, departe de a fi politică, nu are alt scop decît acela de a strînge legămintele de frăție între junimea studioasă din toate părțile românimei, venind în ajutorul studenților români din Transilvania și părțile ei [...]. Românii din valea Dunării își vor aduce aminte că, în curs de lungi secoli, la timp de pericol, acei Carpați sempiterni ai Daciei centrale au fost de-a pururea locul de scăpare al naționalității române. De acolo, din sînul Carpaților, a descins Negru Vodă de a întemeiat Țara Românească ; de acolo a venit și Dragoș Vodă de a fondat statul Moldovei ; și pre cînd în timpii mai din urmă elementul străin părea a ne amenința limba și a stinge chiar simțul naționalității române, tot românul din acei Carpați veni a reînvia limba, naționalitatea și literatura română.

Niciodată românii din Transilvania nu cunoscură pentru dînșii altă misiune în aceste două țări afară de aceea de a profesa ideea naționalității române. Ei niciodată n-au făcut altă politică în țările române ; și nici unul dintrînșii n-a agonisit aici vreodată altă avere afară de stima și recunoștința adevăraților români. [...] Nicăierea în Europa poporul țăran, adevăratul popor n-a produs din sînul său propriu și prin mijloacele sale proprii bărbați cu învățătură atît de numeroși și atît de meritați ca în Transilvania. Junimea studioasă a acestui popor merită respectul și ajutorul tuturor. Încît pentru noi, noi datorăm fraților noștri acest ajutor. Nu e român care nu se va grăbi a-și împlini pre întrecute această sacră datorie.

Președintele Societății „Transilvania",
A. Papiu Ilarian

(*Actele Societății „Transilvania" pentru ajutorul studenților români din Transilvania și părțile ei*, cartea I, București, 1867, p. 8—9.)

173

Timotei Cipariu despre rolul limbii române în lupta pentru unitatea tuturor românilor.

[1867, august, 1/13, București]

[...] Domnilor ! Simțul național s-a deșteptat în toată românimea. Națiunea română a venit la cunoștința poziției care i se

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cuvine între națiunile Europei ; ea va face toți pașii cuveniți pentru a ocupa această poziție cu demnitate.

Națiunea română de aci înainte va fi solidară pentru corpul întreg și nu vor mai fi partide care se ne dezunească de la unul și același scop solidariu, cultura națională.

Pînă aci, patria română, limba și naționalitatea ne-au fost călcate ... Am început a ne libera patria, am început a ne libera limba. Am început, domnilor, abia am început, dară nu am terminat ; rămîne ca să continuăm și să terminăm.

Bărbații de stat ai românilor vor îngriji pentru eliberarea perfectă a patriei române. Sînt de convingere că ei își vor împlini cu exactitate înalta misiune — și patria română în urmă va deveni liberă.

Pentru eliberarea limbii naționale va îngriji mai cu distincțiune, între altele, chiar această Societate literară *. [...]

(*Gîndirea social-politică*, p. 316—317.)

174

Bogdan Petriceicu Hașdeu despre unitatea de limbă și teritoriu a românilor de pe ambele versante ale Carpaților.

[1867, august, 6/18, București]

[...] În lipsa unei separațiuni lingvistice, ni se va răspunde, poate, că este o seculară separațiune teritorială, care îi va fi dînd un caracter obiectiv și prețios fiecăria din aceste trei părți ale Daciei Cis-Danubiane : Moldova, Transilvania și Țara Românească. Noi negăm și respingem acest argument, întocmai ca și pe acel precedent. Providențiala unitate a tuturor românilor de astă parte a Dunării e atît de intimă, încît chiar din punctul de vedere strictamente teritorial tot este încă imposibil de a decide cine anume sînt moldoveni, munteni sau ardeleni ! [...]

Nu numai în privința limbei, ci și în aceea a teritoriului este absolutamente imposibil de a trage o linie de demarcațiune între moldoveni și munteni ... moldovenii sînt munteni, muntenii sînt

* Societatea pentru gramatica și glosarul limbii române.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

moldoveni, moldovenii și muntenii sînt transilvani, transilvanii sînt moldoveni și munteni, iată singurul aspect adevărat și posibil al acestui majestuos tablou, de o unitate națională fără exemplu în analele lumii ! [...] Moldova, Transilvania, Muntenia nu există pe fața pămîntului ; există o singură Românie, cu un picior în Dunăre și cu altul pe ramificațiunile cele mai depărtate ale Carpaților ; există un singur corp și un singur suflet, în care toți nervii și toate suspinele vibrează unul către altul cuvintele Antigonei către soru-sa Ismena în tragedia lui Sofocle [...].

(„Românul" din 6 august 1867.)

175

Scrisoarea prin care tinerii transilvăneni salută înființarea la București a societății „Transilvania".

1867, august, 15/27, Cluj

Salutare ție țară dulce, salutare vouă frați
din România liberă !

Răsunetul învierii naționale a străbătut [...] preste munți și preste văi, și în vuietul mărețului triumf al națiunii române tresaltă fiii Romei bătrîne și sperează un viitor măreț, un viitor demn de suvenirea strămbunelor măriri !

Și poporul ce a știut rezista valurilor Semilunei și a trecut prin tempestatea secolilor de suferințe va ști conduce noua națiune născută din cezarii Romei. Mărețele și nobilele sacrificii oferite pe altarul patriei, tăria românului, virtutea unui popor ce a ridicat drapelul culturii încins de lumină, nu lasă a îndoi ca viitorul României ne așteaptă în gloria strămbună.

O nouă dovadă de activitate și viață națională ne arătați voi, fondatori și membri ai societății „Transilvania". [...]

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Primiți îmbrățișarea noastră, frați de preste Carpați, primiți sărutarea fraților voștri din depărtare, generoși fondatori ai societății „Transilvania". Primiți mîna de frați și cea mai călduroasă mulțumită pentru nobila și mărinimoasa voastră întreprindere de a crește speranțele clasicei Transilvania, copiii celor ce au luptat odinioară împreună cu acei ale căror umbre vă apar vouă din mormintele cîmpurilor de rezbel.

Să audă popoarele Europei armonia unui popor tare în dimineața renașterii sale ; să vadă cerul și să-l ajute cu glorie scopului de a-și fonda nemurirea în prosperitate.

(*Actele Societății „Transilvania" pentru ajutorul studenților români din Transilvania și părțile ei, cartea* I, București, 1867, p. 24—25.)

176

Vincențiu Babeș despre dezvoltarea daco-românismului.

[1869, octombrie, 5/17, Pesta]

[...] România cu toate însemnatele ei dispoziții naturale de cultură, nici în a doua și trei generațiuni nu poate fi în stare a deveni ea în sine și de sine tare, căminul de lumină al Orientului și bulevardul Occidentului. Aceasta, dacă cumva ar fi cu putință, ar fi numai și numai cu ceilalți români de peste graniță împreună. Dar aceștia nu dispun de sine și de mijloacele lor, fiindcă sînt supuși străinilor contrari românismului.

Ce este conștiința ? Care este urmarea naturală chiar ca soarele și secura ca moartea ?

Este că vorba poate și trebuie să fie numai d-o concista, d-o consolidare și dezvoltare spirituală ; adică de întemeierea îndată sau cît mai curînd a unei Daco-Românii în lumea morală ; cu alte cuvinte de formarea și investosiarea spiritului Daco-Românei.

Este că poate și trebuie să fie vorba d-o sprijinire morală și materială a elementului român de peste graniță, o sprijinire într-această direcțiune, ne-mpedecarea de nimenea și totdeodat atît de potinte și eficace, încît ea să fie în stare a suplini toate scăderile

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cauzate de stăpînirea străină și a paraliza destul toată activitatea contrariă [...].

Un milion, un milion întreg este minimum ce Camera României trebuie să pună în buget pe fiecare an pentru scopurile culturii noastre naționale, culturii celor trei milioane de români din Austro-Ungaria, care fără cultură nu mai pot trăi și făr a căror viață și dezvoltare voi nu puteți să fiți tari și să vă asigurați viitorul.

Aceasta este ceea ce România își dorește imperios sie, onoarei sale și a timpului modern, datorește umbrei și ideii marelui Traian. [...]

Babeș

(„Albina", nr. 82, din 5/17 octombrie 1869.)

177

Fragmente din lucrarea lui Vasile Maniu Misiunea Occidentului latin în Oriintele Europei, *despre necesitatea desăvîrșirii statului unitar român.*

[1869, București]

[...] Comunitatea de origină, conservată chiar și după 18 secoli de despărțire în organismul limbii, în tradițiuni și datine, care unește pe strănepoții vechilor coloni cu Italia mumă, cu Francia, Spania și Portugalia ; surori gemene nu poate decît să legitime și să reclame reconstruirea statului latino-român în patriele române, pe principiul de naționalitate, fără prejudiciul națiunelor vecine. [...]

Statele latine din Occidentul Europei vor trebui a reclama în numele sîngelui recepțiunea noastră în sînul latinității apusene și a pleda cu zel pentru constituirea Dacielor noastre într-un *stat unitar* legat cu Occidentul latin prin confederațiune.

În fine, vor recunoaște că în această măreață operă se rezumă misiunea apusului latin cu Oriintele Europei [...] !

(V. Maniu, *Misiunea Occidentului latin în Oriintele Europei*, București, 1869, p. 2, 136.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

178

C. Magazinovici, consulul Serbiei la București, exprimă acordul guvernului său față de politica națională a României.

No. 93

1870, martie 3/15, București

Domnule ministru,

Comunicînd domnului ministru al afacerilor externe ale Serbiei dorința guvernului alteței sale serenisime principele României de a se da de acum înainte principatelor, în relațiile lor internaționale, titulatura de „România", domnul ministru mi-a răspuns la data de 5 februarie a.c., nr. 399, că guvernul alteței sale serenisime prințul Serbiei a luat cunoștință cu cea mai mare satisfacție de această dorință și mă autorizează să vă fac cunoscut că guvernul Serbiei își exprimă cele mai bune urări pentru viitorul României, ca și pentru realizarea tuturor aspirațiilor sale naționale legitime și nu poate fi decît încîntat de acest demers al guvernului român. [...]

(*Independența României*, vol. II, partea I, p. 44; orig. fr.; vezi Documente-anexe, nr. 54.)

179

Fragment din articolul Misiunea României *despre condițiile realizării deplinei unități a românilor.*

[1870, iunie, 4/16, Pesta]

Europa n-are nici o națiune care să ne întreacă pre noi românii în privința unității noastre limbistice, topografice și de aspirațiune. Aici zace puterea noastră de viață și garanția viitorului nostru. [...]

Această întărire internă și externă a României ca stat este neapărat necesară pentru ca dînsa să poată răspunde la pretențiunile naționale ce le formă românii de pretutindenea ca națiune, sperînd împlinirea lor de la România. Aceste pretențiuni sînt de

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cultură, de dezvoltare intelectuală și morală a națiunii. Sub acest raport, așteptăm ca România să devină un soare ale cărui raze să încălzească și să lumineze pe toți românii de prin țările vecine. Cu acest chip, politica României în viitor să se nalțe a ajunge identificarea cu o politică a românismului. [...]

(„Albina", nr. 46, din 4/16 iunie 1870.)

180

Apelul adresat de comitetul Astrei *conducerii* Asociației naționale arădane *referitor la însemnătatea unirii tuturor românilor.*

[1871, mai, 11/23, Sibiu]

[...] Nu încape îndoială că cele trei asociațiuni surori ale națiunii române [...] sînt fruptul convieţuirii generale a națiunii, ce numai ajutîndu-se la măsure pe sine, va fi ajutată, sub efectul credinței, că în unire e putere, sînt începutul dezvoltării adevăratelor forțe naționale, sînt semnele deșteptării mîntuitoare și probe vii că națiunea a înțeles vocea timpului și cunosc acum adevărata cale pe care poate să iasă din labirintul întunericului la o soartă mai demnă de ea. [...]

(„Transilvania", nr. 14/1872, p. 168.)

181

Fragment din cuvîntarea lui A. D. Xenopol la serbarea de la Putna referitoare la unitatea politică și spirituală a tuturor românilor.

[1871, august, 20/septembrie, 1, Putna]

[...] Deși unirea politică este țelul ultim al oricărui neam și singurul mijloc de a dezveli tot cuprinsul sufletesc al său să nu credem niciodată că aici este totul, și mai cu seamă nu că aici este începutul. Unirea oamenilor, dacă e să fie cu trai, trebuie să

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

se facă întîi prin gînd și inimă [...] ; cînd unirea minții și a inimei va fi încheată, atunci cea politică va urma numaidecît din însuși mersul lucrurilor. [...]

(„Românul", din 24 august 1871, p. 722—723.)

182

Fragment dintr-un document referitor la activitatea depusă de Dumitru Petrino în vederea unirii românilor din cadrul monarhiei austro-ungare cu România.

1876, octombrie, 29/noiembrie, 10, Tîrgu-Mureș

I Vicecomite

II Primar

Ilustrisima sa, ministrul de interne, înștiințează prin ordinul 1089/reserv. din 6 ale lunii curente că Dumitru Petrino, care a emigrat din Bucovina, a fost încredințat să redacteze o chemare către cetățenii români din țară și să o difuzeze între ei, prin care aceștia sînt chemați să se elibereze din sclavie, ca să se poată alătura principatelor Moldova—Țara Românească. [...]

Béldy

(*Independența României*, vol. I, p. 15—16, orig. magh. ; vezi Documente-anexe, nr. 55.)

183

Iacob Mureșianu despre posibilitatea eliberării Transilvaniei de către armata română.

[1877, aprilie, 13/25, Brașov]

[...] O știre din București, 24 aprilie, spune că 30 mii ruși au trecut Prutul, din care 15 mii au ajuns deja pînă la Barboși. Româ-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

nia a mobilizat nu numai toată armata stabilă, cea teritorială și rezervele, ci și miliţiile și gloatele sau garda civilă. Trupele româneşti s-au concentrat în România mică [Oltenia] și anume la Calafat, unde românii au vreo 70 de tunuri Krupp. „N. Fr. Presse" din Viena observă, cu ironie, că această concentrare a trupelor române nu va împiedica pe turci de a trece Dunărea și de a alunga pe dorobanţii și călărașii români pînă în Transilvania. Noi nu contestăm că așa ceva nu s-ar putea întîmpla, ba credem că tot între marginile posibilităţii rămînem și atunci cînd admitem că dorobanţii și călărașii români pot porni către Transilvania și fără să fie alungaţi de turci. [...]

(*Braşovul și independenţa de stat a României*, Cumidava, X, Braşov, 1977, p. 343.)

184

Fragment din apelul „Societăţii de dame române din Sibiu" către femeile din Transilvania pentru a susţine războiul de independenţă al României.

1877, mai, 5/17, Sibiu

Apel către române

În faţa conflagraţiunii din Orientul Europei, conflagraţiune ce are să atingă și a atins deja pre fraţii și surorile noastre din România, noi, conduse de simţul inimii noastre și inspirate totdeauna de instinctul sublim al umanităţii, nu putem sta indiferente la ceea ce fraţii și surorile noastre, și sîngele nostru vor avea de a îndura în această mare dramă ce se prepară și s-a început deja pe frumoasele, istoricele și de vechi sînge fumigandele ţărmuri ale Danubiului.

Pentru aceea românele din Sibiu s-au întrunit astăzi cu scopul de a veni și ele cu mijloacele lor posibile în ajutorul ostaşilor români răniţi și în uşurarea suferinţelor familiilor acelor ostaşi, care au căzut sau vor cade în luptă și spre acest scop și-a format un comitet executiv.

Simţul de fiice, mame și surori ne impune această dorinţă.

Inima noastră totdeauna tremură și s-apasă de durere cînd auzim că se face rezbel, pentru că ne doare de sîngele ce se varsă

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

prin puterea armelor. Dar cînd rezbelul este inevitabil, atunci inima noastră se deschide și strigă ajutor pentru cei ce sufer prin focul armelor !

Aceasta e tot ce noi putem face.

Să venim dar și să dăm ajutorul nostru posibil întru realizarea scopului ce ne-am propus. Să ne întrunim cu toatele întru a aduce sacrificiuri pentru scump sîngele nostru și pentru sacra noastră religiune.

Invităm dar cu iubire pe toate românele surori ale noastre, care consimt cu scopul ce ne-am propus, ca să binevoiască a-și aduce fiecare obolul său.

Ofertele se pot face : în bani, în scame, în fașe de pînză veche, fașe de flanel sau de tifon nou etc. [...]

Ofertele sînt a se adresa la președinta comitetului Iuditha Măcelariu, în Sibiu (Hermannstadt) [...].

Comitetul

(„Gazeta Transilvaniei", nr. 38, din 19/31 mai 1877.)

185

George Barițiu către femeile române din provinciile aflate sub stăpînirea habsburgică ca să sprijine războiul de independență al României.

1877, mai, 7/19, Brașov

Epistolă respectuoasă către femeile noastre

Sînt nouă luni de cînd femeile compatrioților noștri maghiari prepară cu mare zel scame, bandaje și alte obiecte necesare la vindecarea soldaților turcești răniți în bătălii. Această activitate nu numai pur humanitaria, ci totodată și frățască a damelor maghiare, a fost primită cu mare mulțamită de către guvernul turcesc și de generalii armatei otomane. Femeile noastre [...] s-au simțit pînă acum obligate a da ascultare simțementelor de milă și dorere,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

de cîte ori armata noastră imperiale-și vărsa sîngele, ca în 1848/9, 1859, 1864, 1866, în care campanii se afla și fiii lor cu miile și cu zecile de mii. Astăzi, în aceste zile de probă și criză supremă se văd și femeile noastre ajunse în poziţiunea femeilor naţiunii maghiare, de a spăla și lega ranele acelor ostași români, fraţi ai noștri, mai mult decît maghiarii cu turcii, care, provocaţi și trași în luptă de către otomani, se bat și-și varsă sîngele nu din vreo vanitate sau trufie, ci, în sensul cel mai strîns al cuvîntului, pentru existența patriei și a naţiunii, pentru libertate contra vechiei tiranie sălbatece care prefăcuse patria lor de atîtea ori într-un mormînt universale.

Toate actele publice mai recente ieșite de la legislativă [Parlament] și de la guvernul României, cum și evenimentele zilelor din urmă ne pot convinge pe toţi că România este decisă a-și apăra existența și drepturile sale pînă la marginile extreme.

Dacă nu am avea altă probă despre ferma deciziune a locuitorilor ţării, de a se apăra pe viaţă pe moarte, ne-ar fi de ajuns aceste liste lungi de oferte extraordinare, de cai frumoși (pînă acum peste două mii), în bani, nutreţ, adică fîn, paie, orz, ovăz, în grîu de pîne, în vin și vinars, care curg neîncetat din toate regiunile ţării, de bunăvoie așa cît legea rechiziţiunilor, uzitată în toate staturile, votată și în România, se aplică mult mai puţin decît se temeau unii.

Încît pentru femeile române, iată societatea „Crucii Roșie", înfiinţată în Bucureşti, cu ambulanţele și spitalele sale, iacă însă și societatea nobilelor femei înfiinţată în a doua capitală * de către damele din cele mai de frunte familii ale Moldovei, cu scopul răspicat în cinci puncte ale programei sale. Scurt, naţiunea întreagă, bărbaţi și femei, juni și june s-au decis a sacrifica tot, avere, sănătate, viaţă pentru salvarea celor mai sublime bunuri din lume.

Faţă de aceste evenimente, era peste potinţă ca femeile noastre de dincoace de Carpaţi să mai rămînă îndereptul femeilor maghiare și serbe în manifestarea prin faptă a compătimirii și a dorerii sufleteşti către acei bravi ostași, loviţi de gloanţe, rupţi prin bucăţi de bombe și grenate, înţiepaţi de baionete, tăiaţi de sabie, călcaţi, răniţi în diverse moduri.

Onoarea iniţiativei este a femeilor din Sibiu, de unde primirăm încă de vineri știrea telegrafică despre înfiinţarea unui comitet de dame, care luă asupră-și primirea și înaintarea ofertelor destinate pentru cei răniţi.

---

* În timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, pînă în 1862, Iașul a fost a doua capitală a României.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Nu ne îndoim un moment că femeile noastre din alte comune, mai ales urbane, opidane și chiar rurali de cele mari, vor forma mici comitete de cîte trei sau cinci inse spre a se consulta de ex.[emplu] despre calitatea scamelor, forma bandajelor și altele ca acestea cum și de modul înaintării pachetelor la locul destinațiunii lor. Încît pentru scame, bandaje și alte obiecte necesare la vindecarea celor răniți, va fi foarte bine ca, oriunde vi se dă ocaziune, doamnele mele, să luați consiliul medicilor speciali. [...]

G. Bariţiu

(*Independența României*, vol. I, p. 84—85.)

186

Pretorul plășii Aluniș despre unele manifestări ale românilor pentru unirea Transilvaniei cu România.

1877, mai, 27/iunie, 8, Văleni de Mureș

Onorate domnule vicecomite !

[...] În schimb însă, cred că la 12 mai, la Porcești, unde am și biroul, într-o după masă a venit vorba de activitatea însuflețită a domnilor români și de speranțele măreţe de a anexa Transilvania la România și un oarecare Fegyverneki Sándor, care mi-e om de încredere, a fost funcționar constituțional și în prezent subadministrator al composesoratului din Aluniș, mi-a prezentat astfel faptele, că preotul român Branea deține deja și o hartă privind noua împărțire *. [...]

Körösy József, pretor

(*Independența României*, vol. I, p. 120 ; orig. magh. ; vezi Documente-anexe, nr. 56.)

* Este vorba de harta intitulată : „Țările Române sau Dacia modernă", care cuprindea și Transilvania ; vezi documentul nr. 187.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

187

Iacob Mureșianu despre difuzarea hărții intitulate „Țările Române sau Dacia modernă".

1878, februarie, 22/martie, 6, Brașov

La procesele politice

[...] Avem un caz înaintea noastră. Este procesul intentat librarului român din Oravița care s-a terminat zilele trecute cu achitarea inculpatului. Nouă luni de zile a ținut acest comerciant urmărit de soartă în arest preventiv, pentru ca după a noua lună tribunalul să-l declare nevinovat din cauză că lipsesc toate dovezile crimei, de care era acuzat. Și pentru ce a trebuit el să stea închis atîta timp?

Țăranu avu nefericirea de a căpăta printr-un librar din București cîteva exemplare ale unei hărți intitulate „Țările Române sau Dacia modernă". El neavînd nici o intenție rea le-a expus galantarului său. Aici a dat poliția peste ele și librarul a fost arestat îndată și transportat în închisoarea din Budapesta.

N-am văzut acea hartă nu putem ști prin urmare dacă este adevărat că marginile țărilor locuite de români sînt însemnate cu culoarea albastru, galben, roșie, dar chiar așa să fie chiar dacă această hartă ar conține idei inamice statului maghiar nu putea fi justificată nicidecum aspra procedură la care a fost supus librarul român din Oravița. Singură împrejurarea că Țăranu a expus harta după ce a primit-o în toată ordinea prin poștă și vamă și a prevăzut-o cu ștampila sa în galantarul său, era de ajuns spre a-l absolvi de orice presupunere că ar fi voit să conspire în secret.

Înțelegem că procurorul a trebuit să se indigneze asupra numirii „Dacia modernă" [...].

Se vede însă că procurorul Bakos nu a pus atîta pondere pe hartă însăși cît pe împrejurarea că Țăranu a vîndut exemplare dintr-însa la doi preoți și doi învățători ceea ce a făcut cum zice el ca agitația să devină periculoasă. De cînd preoții și învățătorii noștri au devenit subiect atît de periculoase pentru statul maghiar încît o simplă hartă în mîna lor să fie în stare a amenința existența acestuia? [...]

[Iacob Mureșianu]

(Brașovul și independența de stat a României, Cumidava, X, Brașov, 1977, p. 378.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

188

Tratatul de la Berlin prin care s-a recunoscut independența României și revenirea Dobrogei, străvechi pămînt românesc, la patria mamă.

1878, iulie, 1/13, Berlin

[...] Art. 43. Înaltele părți contractante recunosc independența României [...].

Art. 45. Principatul României retrocedează M.S. Împăratului Rusiei porțiunea teritoriului Basarabiei, despărțită de Rusia în urma tratatului de la Paris din 1856, și care, la apus se mărginește cu talvegul Prutului, iară la miazăzi cu talvegul brațului Kiliei și cu gura Stari — Stambulului.

Art. 46. Insulele formînd Delta Dunării, precum și Insula Șerpilor, sandgiacul Tulcei, cuprinzînd districtele (cazas) Chilia, Sulina, Mahmudia, Isaccea, Tulcea, Măcin, Babadag, Hîrșova, Kiustenge [Constanța], Medgidia sînt întrupate cu România.

Principatul mai primește afară de aceasta ținutul situat la sudul Dobrogei, pînă la o linie care, plecînd de la răsărit de Silistra răspunde în Marea Neagră, la miazăzi de Mangalia. Linia granițelor se va fixa la fața locului de comisiunea europeană instituită pentru delimitarea Bulgariei. [...]

(Tratatul de pace de la Berlin, Traducțiunea Ministerului Afacerilor Străine, București, 1878.)

189

Mihail Kogălniceanu despre justețea hotărîrii de revenire a Dobrogei la România

1878, septembrie, 30/octombrie, 12, București

Toți știți că românii de acolo ne așteaptă ca adevărați frați, că musulmanii de asemenea ne așteaptă cu nerăbdare. Cine au să fie în contra noastră ? Bulgarii ? Aceasta este o simplă presupunere. Eu

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

nu cred că bulgarii vor lua armele ca să se opună la trecerea noastră, căci știu ospitalitatea ce au avut întotdeauna la noi, știu că și noi ne-am vărsat sîngele pentru libertatea lor și că, mai presus de ei, știu și trebuie să știe că Dobrogea n-a făcut parte niciodată din Bulgaria ! Da, domnilor, Dobrogea nu este o țară a bulgarilor, la fiece pas unde se va săpa în pămîntul ei vom da de osemintele, de urmele, de monumentele strămoșilor noștri români ! [...]

(Mihail Kogălniceanu, *Opere*, vol. IV, partea a IV-a (1874—1878), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1978, p. 637—639.)

190

Înalt ordin de zi adresat militarilor români din garnizoanele dobrogene.

1878, noiembrie, 14 26, Brăila

Ostași !

Marile puteri europene, prin tratatul din Berlin, au unit cu România Dobrogea, posesiunea vechilor noștri Domni.

Astăzi, voi puneți piciorul pe acest pămînt care redevine țară română.

Voi nu intrați în Dobrogea ca cuceritori, ci intrați ca amici, ca frați ai unor locuitori care de acum sînt concetățenii noștri.

Ostași ! În noua Românie, voi veți găsi o populațiune în cea mai mare parte română ! Dar veți găsi și locuitori de alt neam, de altă religiune. Toți aceștia, devenind membri ai statului român, au drept deopotrivă la protecțiunea, la iubirea voastră.

Între aceștia veți afla și populațiuni musulmane a căror religiune, familie, moravuri se deosebesc de ale noastre. Eu cu dinadins vă recomand de a le respecta.

Fiți în mijlocul noilor voștri concetățeni ceea ce ați fost pînă acum și în timp de pace ca și pe cîmpul de onoare, ceea ce cu mîndrie constat că vă recunoaște astăzi Europa întreagă, adică model de bravură și de disciplină, apărătorii drepturilor României și înainte-mergătorii legalității și civilizațiunei europene.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Cale bună dară, ostaşilor, şi Dumnezeu să vă proteagă ! Cugetările mele cele mai afectuoase sînt nedespărţite de voi. Să trăiască România !

(„Monitorul oficial", nr. 255, din 16/28 noiembrie 1878, p. 7 165.)

191

Articol din „Telegraful român" referitor la calităţile ostăşeşti ale românilor.

[1878, decembrie, 29/ianuarie, 10, Sibiu]

Anul 1877 se încheie

A fost acest an un an mare în viaţa popoarelor europene, un an hotărîtoriu în viaţa popoarelor din Orient şi a fost anul care desparte viaţa poporului român în două.

Au trecut aproape trei sute de ani de cînd vestea despre faptele bărbăteşti ale românilor străbătea prin toate ţările Europei şi lumea sta cuprinsă de uimire faţă cu Mihai, viteazul domn, care ştia să steie drept şi îndrăzneţ între două împărăţii puternice.

Mihai a căzut şi, cu încetul, românii au perdut nădejdea de izbîndă, cu încetul s-au încredinţat că în zadar le este toată bărbăţia, au aruncat armele şi s-au retras în liniştea vetrelor sale.

S-au retras, dar nu au perdut gîndul de viaţă, ci au aşteptat numai ca vrăjmaşii să cază în virtutea lipsei lor de trăinicie.

Lumea însă-i lua pe români drept un popor care a renunţat la viaţă şi, după ce i-a văzut stînd veacuri întregi în nepăsare, nu se mai îndoia că ei au uitat mărirea şi au perdut vrednicia trecutului.

Abia au trecut cîteva scurte luni de zile de cînd nimeni nu se sfia a lua în rîs întrarea în acţiune a armatei române şi a-şi bate joc de ostaşul român.

Chiar aceia care cunoşteau bărbăţia ostaşilor români din Ardeal, Banat şi Ţara Ungurească *, puneau la îndoială bărbăţia ostaşului român din România.

---

* Teritoriile istorice româneşti încorporate Austro-Ungariei situate în afara Transilvaniei propriu-zise (Crişana, Maramureşul).

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Au trecut însă cele cîteva luni de zile și numele de „Curcan" a ajuns a fi popular în Europa : la Plevna, la Rahova, la Palanca, românii au dovedit că sînt adevărații urmași ai străbunilor lor, că știu să apere o cauză, că sînt un popor de bărbați.

Și astăzi nimeni nu mai cutează a deosebi pe români de români : fie oriunde, în Moldova, în Muntenia, în Ardeal, în Banat, în Țara Ungurească [...]. Asta ne leagă, ne împreună și ne încheagă, asta silește lumea să recunoască în noi un popor compus din oameni de același fel binecuvîntat [...]

(De lingá Plevna. Războiul de independență în presa transilvăneană, ediție, prefață, note și glosar de Titus Moraru și Ovidiu Mureșan, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1977, p. 212—213.)

192

Articol publicat în revista socialistă română „Dacia viitoare" despre necesitatea unității național-statale a românilor.

[1883, februarie, 16, Paris]

[...] La lumina binefăcătoare a civilizațiunei, muntenii și moldovenii au cunoscut că sînt frați, că sînt toți români, că orice luptă între dînșii e o luptă fratricidă și că interesul lor le comandă a se uni. Și astfel s-a făcut unirea României, mai înainte decît a Italiei și Germaniei.

Această unire e incompletă. Peste Carpați trei milioane de români, cari zic ca noi : sînt români, care vorbesc aceeași limbă și au aceleași sentimente ca noi, suferă de cîțiva ani o opresiune, care-i face să regrete, lucru de necrezut !, dominațiunea austriacă. Ei bine ! Sîntem prea juni spre a întrebuința perifraze bizantine sau o limbă diplomatică, vom spune dar verde și lămurit cugetarea noastră : voim Dacia așa cum ea fu, fiindcă istoria și dreptul, tradițiunea și plebiscitul, trecutul și prezentul ne dau dreptul de a aspira la o Dacie română. Acest pămînt udat cu sîngele și sudoarea străbunilor noștri, înmulțit cu țărîna lor de douăzeci de ori seculară, e al nostru. Voim dar ca ceea ce este al românului, lui să-i aparțină, ca injusta, neomenoasa și nedemna de secului în care trăim

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

de dominare a unei națiuni asupra alteia să înceteze, ca românii să fie toți liberi și să formeze un stat, iar nu să geamă sub niște dominațiuni străine și vitrege. Strănepoți poporului-rege au putut să fie la unele epoce dominați de musulmani, barbari de miazăzi, și de germani, barbari de miazănoapte, dar, cum ei s-au liberat la apus, tot așa se vor libera și la răsărit. Ne-am scăpat de urmașii lui Soliman, vom ști a scăpa pe Transilvania, sora noastră, și de urmașii lui Atila !

Această unire este ea oare posibilă or e numai visul junimii plină de iluziuni ? Eu nu voi zice : dacă dreptul are vreo putere pe acest pămînt, Transilvania și celelalte părți ale vechii Dacie, unde românii sînt în majoritate, trebuie să se fuzioneze și vor fuziona mai curînd sau mai tîrziu în statul român. Iubesc dreptatea pre cît inimii omenești îi este dat a o iubi, dar starea actuală a societății îmi lasă puțină iluziune de triumful său. Sentimentalismul pre cît este de frumos și sublim, pre atît este de periculos pentru cei care îl profesează. Eu voi zice dar : dacă lucrurile au o logică, dacă sînt supuse oricăror reguli, raționamentul cel mai perfect zice că aceleași cauze trebue să producă aceleași efecte. Care au fost cauzele actului măreț de la 1859 ? Comunitatea de origină, de limbă, de suferințe și mai presus de toate comunitatea de sentimente. Îndată ce românii au cunoscut că sînt frați, Milcovul a dispărut cu toată opoziționea austro-turcă ; tot așa vor dispărea și Carpații, oricît s-ar opune mozaicul austro-unguresc.

Pe de altă parte, Austro-Ungaria, stat intrat în descompozițione, nu poate dura mult timp cu toate veleitățile sale, care nu pot fi decît convulsii de muribund, ultimile licăriri ale unei lampe, aproape de a se stinge. Ea se ține încă grație impulsiunei și unui capital din trecut, în virtutea inerției, deși Francia (1793—1806), Italia (1839—1866) și Germania (1866) au redus-o în starea de umbră a vechii sale măriri, dar viața sa e o chestiune de timp, căci boala ei este incurabilă.

România nu poate decît să se bucure de dispariționea acestui monstru din alte timpuri ; Austria care ne-a răpit Bucovina, ea care ține în robie de fer pe frații noștri de peste munți, Austria, tirana Poloniei, salvatoarea sa, și a Italiei, sora noastră, ea care a subscris desmembrarea țării noastre la Berlin și vine să ne ia Dunărea, oaia sărmanului cioban, nevasta lui Uric, Austria, zic, a meritat în destul blestemile țării noastre pentru ca să nu o plîngem în momentul cînd vreunul din patrioți va striga : Finis Austriae ! Românii nu sînt însă moștenitorii Austriei, și nici nu vor să fie ; ei sînt creditori, prin urmare ei nu vor accepta momentul morții sale spre a-și lua drepturile lor, ci vor veni îndată ce îm-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

prejurările vor permite ca dreptul lor să poată fi invocat cu triumf. [...]

(Documente din istoria mișcării muncitorești din România (1879—1892), Editura politică, București, 1973, p. 165—166.)

193

Articol de Constantin Mille privitor la adunarea românilor într-o Dacie mare și unită.

[1883, martie, 1, Paris]

[...] Asupriții din Dacia trebuie să se unească între dînșii mai întîi și apoi cu acei din alte țări, pentru îndoita țintă de a scăpa de jugul unui asupritor străin, și al doilea, ca scăpînd de aceasta, să nu-și pună capul sub un jug român ; jugul tot e jug fiind chiar național : a scăpa de un stăpîn nu va să zică a deveni liber. Nu voim ca un popor să robească pe altul, precum nici nu îndreptățim pe individul ce ar pune mîna pe libertatea semenului său ; tot așa nu voim ca o clasă să fie roabă alteia. Voim o Dacie mare și unită [...] Dacia noastră va fi Dacia țăranului și a muncitorului atît cu mîna cît și cu capul. [...]

(Vechimea, permanența și unitatea, p. 214.)

194

Articol de Constantin A. Bacalbașa despre înfăptuirea „Daciei libere și democrate".

[1883, mai, București]

Da, există o Românie iridentă *.

Confrații noștri de la „Dacia viitoare" au deschis, ca să zicem astfel, focul spre a arăta lumii, și mai ales Austriei, că elementul

* Este vorba de larga mișcare românească, avînd un pronunțat caracter politic și național, îndreptată împotriva politicii forțate de deznaționalizare promovată de autoritățile maghiare în Transilvania. Ea se încadra în marea acțiune de eliberare națională a popoarelor oprimate din Austro-Ungaria.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

românesc, latinii Orientului, nu au renunțat la legitima lor nădejde, la întrunirea tuturor provinciilor locuite de români într-un singur mănunchi, la formarea Daciei. [...]

Rolul României iridente este dar hotărît : a lupta prin toate mijloacele iertate celor slabi la dezrobirea fraților de același neam, la constituirea Daciei libere, pe pămîntul căreia însă să trăiască un popor liber.

Voim Dacia, dar nu Dacia cămătarului, Dacia proprietarului, Dacia patrie a stăpîniților și a stăpînitorilor.

Nu voim ca după ce vom sfărîma robia străină, să înființăm robia românească.

Nu.

Trebuie să scrim pe steagurile care vor trece munții : *libertate și frăție*, și Curcanul întors acasă de la luptă să știe că se întoarce pe moșia lui. Trebuie ca acest pămînt îngrășat cu sînge țărănesc, al țăranului să fie.

Și în ziua cînd românismul va fi întrupat și liber, cînd zece milioane de oameni vor voi cine i-ar mai putea împiedica să *poată*. [...]

(Vechimea, permanența și unitatea, p. 135, 137.)

195

Planul de operații conceput de Axente Sever în vederea eliberării Transilvaniei de sub dominația austro-ungară.

[1883 ?]

Dacă vreuna dată România ar voi a coprinde Transilvania părerea mea e : să-și concentreze trupele spre Oituz și Olt, apoi într-o frumușică seară, cu lună plină, plecînd să izbească cu corpul de pe Olt, pe la Vîrciorova la Caransebeș, de unde să detașeze un batalion, cu o baterie și un escadron de cavalerie spre Hațeg ; mergînd grosul corpului înainte, să se ocupe Lugojul și să-l fortifice, făcîndu-l în mod provizoriu centru de operațiune. Din Lugoj să plece îndată două brigade, una la Deva și cealaltă la Lipova, trecînd Mureșul, la Maria-Radna, să ocupe calea ferată, să se fortifice în mai multe puncte pe aceea linie, ca să poată rezista grosului tru-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

pelor austriece care ar încerca să vină de la Arad. Această linie are să fie ocupată mai cu seamă de artilerie și vînători buni.

Grosul brigadei are să înainteze atît pe linia ferată Arad-Deva, cît și șoseaua ce duce, paralel pe lîngă calea ferată, pînă la Zam, de unde 2 batalioane să treacă în marș forțat spre Brad sau și mai în jos, unde i se va oferi un punct ușor de fortificat și lesne de apărat cu o baterie sau două.

De la Brad să treacă toată trupa ce va mai rămînea, după ocuparea fortificațiunii, mai sus spre Abrud, trimițînd din Brad proclamațiuni în toate părțile munților și provocînd pe moți să se alăture la armata română care a venit să-i scape de sub jugul cel unguresc.

Pentru acest scop, acelei trupe să-i urmeze cel puțin 20—30 000 puști, cu muniționea lor, ca să le dee în mîinile moților, pentru a căror conducere se vor detașa feciori aleși și inteligenți din trupele române ; și ca să fie un fel de uniformitate vor trebui conscriși, împărțiți în companii, batalioane, dîndu-li-se dreptul de a-și alege ei căpitanii și ofițerii inferiori, iar drept uniformă chipii sau căciuli românești [...].

Una dată moții răsculați, organizați și Abrudul cu Cîmpenii ocupați, un batalion să plece spre Turda conscriind și ducînd cu sine pe toți feciori și bărbați capaci de a purta arme, pînă în apropiere de Turda. În preajmă să facă un lagăr fortificat pentru 20—30 000 moți, așteptînd comanda ulterioară ce li se va da la timpul său. Fortificațiunea dată, valea Arieșului, și prevăzută cu 2 baterii ; batalionul detașat din Cîmpeni să treacă pe la Trascău spre Aiud, unde să convină cu grosul trupei de la Abrud, care trecînd Dealul Mare și Valea Ampoiului și ridicînd cu sine toată populațiunea capace de a purta arme ce e în calea sa, și trecînd pe la Șiard, Ighiu, Bucerdea, Cricău, Galda, Teiuș, să izbească într-o bună dimineață trupele din Aiud și cu ajutorul maselor, ocupîndu-l și supunîndu-l unei dări de 2 000 000 florini, sau dîndu-l pradă în știrea lui Dumnezeu, să-l părăsească îndată venind toată trupa asupra Alba Iuliei, deimpreună cu toate trupele de la Lugoj, Hațeg și linia Arad-Alba Iulia, care după luarea Hațegului, Hunedoarei, Devei se va concentra la Orăștie ; și dacă corpului acestuia concentrat cum a plecat din Vîrciorova nu i-ar succede a ocupa în 24 ore cetatea, o vor lăsa neobsidiată și trecînd jumătate pe linia Blaj-Kiskapus, cealaltă jumătate pe linia Sebeș-Mühlbach-Miercurea, vor conveni la Sibiu atacînd de 3 părți. Despre Gușterița, Dumbrava și Șelimbăr unde va fi al doilea corp trecut pe la Cîineni și venit la Sibiu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Sibiul, astfel luat, se va face centru de operațiuni ulterioare și se va proceda contra Brașovului la care, după împrejurări, va concurge și al treilea corp trecut pe la Oituz. De cumva trupele austriece în Brașov vor fi puține, sub al treilea corp va trece de la Oituz spre Tîrgu Mureșului, va ieși de acolo pe la Reghin în valea Someșului, ocupînd strîmtorile de spre Bucovina și fortificîndu-le, se va întoarce spre Cluj, unde convinînd cu unul din corpurile ce a luat Sibiu, se va decide soarta Transilvaniei.

Toate aceste ocupațiuni au să se facă mult în 8 zile, așa încît războiul ulterior să se poarte cu concursul transilvanilor, cari vor da un contingent de cel puțin 150 000 feciori bravi și pe cîmpiile Ungarii, la Oradea Mare, la Arad, Timișoara, Debrețin sau Szeghedin se va da ultima luptă. Lagărul cel de 20—30 000 întărit și fortificat în preajma Turdei e :

a) necesar ca să atragă locuitorii de pe valea Arieșului a se înscrie, înrola și exercita în ale armelor, cu speranța de a cuprinde și ocupa Turda, ceea ce va și urma înainte de a ataca Clujul ;

b) ca să jumătățiască puterea de atac a honvezilor și armatei austriece ce **ar putea** concurge în apărarea Aiudului.

Un asemenea lagăr se va institui și aduna și deasupra Clujului, la Fîntînele, ca să neodihnească pe clujeni, să-i facă să nu mai poată lucra și odihni noaptea și să țină pe loc 2—3 brigade de cetași în apărarea Clujului, din partea moților.

Cînd va fi să se atace Alba Iulia vor părăsi toate trupele pozițiile ocupate la Lugoj, Maria-Radna, Brad, Abrud, ridicînd cu sine toți bărbații capaci de a purta arme și toți caii buni de călărit sau de tras, dînd respectivilor proprietari reverse de primire, cu condițiunea de rebonificare după încheierea păcii ; se vor informa locuitorii rămași în urmă că venind armata împărătească în urma trupelor române să se tragă cu tot avutul lor : boi, vaci, oi, bucate, la munți și păduri, ca să nu afle împărățeștii de ale mîncării, asigurîndu-i că trupele române ocupînd Sibiul și Brașovul în curînd, mult în 7—8 zile, se vor reîntoarce și zdrobi pe flăminzii împărățești.

Bine ar fi dacă chiar în timpul păcii s-ar face pe piscul Carpaților o linie telegrafică sau chiar telefonică cu stațiuni răspunzătoare :

a) Porții de Fier — ce desparte valea Hațegului cu confiniul militar ;

b) Vulcanului spre Hațeg ;

c) Orăștie ;

d) Vinerea ;

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

e) Pianul ;
f) Sebeșul respective ;
g) Poiana deasupra Miercurii ;
h) Bod, Sălișteː, Orlat, Rășinari ;
i) Racoviția ;
k) Avrig și alte comune pe linia Avrig-Făgăraș ;
l) Zărnești, Bran ; așa ca în caz extrem să se poată coresponda și da ordine de concentrate în toate părțile.

Dacă de timpuriu România are să se proaveze cu o mulțime de tunuri, cu artileriști și muniționea lor, fără de a cumpăra și sperria lumea cu cumpăratul cailor, cari să găsesc în abondența în cele 14 comune mari de cîte 5—6 000 locuitori ce se află în jurul Brașovului și în jurul Sibiului, așa că fiecare agronom are 3, 4, 6, 8 cai mari, buni, așa că în 24 ore se pot echipa 2—300 tunuri cu carele lor de munițione, fără nici un cruceriu, dînd respectivilor recurse sau plătindu-i cu 200—300 franci calul cu hamuri cu tot, ceea ce ar mulțumi pe respectivii proprietari îndestul. S-ar putea lua cîte 2—4 cai de la un proprietar, de așa ca să îngrijească fiecare proprietar sau servitorul său de cei 2—4 cai pe toată durata războiului, plătindu-li-se cîte 3—5 lei la zi și întreținerea, care asemenea s-ar putea face mai mult cu rechiziționi de fîn, paie, ovăz, orz, decît cu bani numărați, lăsîndu-se reverse și chitanții în regulă, ca să plătească toate acestea după punerea păcii.

Dar și alte alimente s-ar putea rechiziționa : fărina, fasole, unsoare, vite de tăiat, oi, berbeci, rîmători, spirt, vin, tot cu reverse și condițiuni de a se plăti la timpul său.

Sînt neîndatinate și cam drastice mijloacele purtării de război ce le recomand eu ; ele sînt practice, eu le-am pus în lucrare și am trăit cu ele 10 luni de zile în 1848—1849. [...]

(Documente privind istoria militară a poporului român, noiembrie 1882—decembrie 1885, Editura militară, București, 1975, p. 170—173.)

196

Ziarul „Unitatea națională" despre dorința românilor de pretutindeni de a vedea realizată desăvîrșirea unității naționale.

1884, decembrie, 6, București

[...] Ne punem, poate cu mai multă inimă decît putere, în serviciul unei cauze deopotrivă mare și sfîntă pentru toți românii.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Vom căuta să răspîndim, să înrădăcinăm credința atît de legitimă că naționalitatea română nu va prospera în adevăr, că viitorul ei nu va fi asigurat, că însuși statul român nu-și va realiza toate condițiile unei neatîrnări depline, decît atunci cînd soarele libertății va luci deopotrivă pentru toți românii, cînd o jumătate a poporului nostru nu va da înapoi, nu se va vedea tot mai îmbrîncită spre prăpastia pieirii, în vreme ce cealaltă merge înainte. Trupul naționalității noastre suferă de-o rană grea, ori vom vindeca-o, ori va contagia tot. Vom fi interpreți credincioși pe lîngă românii liberi pentru toate neajunsurile, suferințele și aspirațiile fraților de peste munți. Lupta de rezistență, lupta de emancipare trebuie să ne vază pe toți la un loc, pe toți sub același steag. Să ne preparăm de luptă ... să sădim în toate inimile idealul unității celei mai desăvîrșite, cînd Carpații nu vor mai fi un lanț ce strînge, ci un brîu ce susține, pentru neamul românesc. Să cultivăm acest ideal. [...]

(„Unitatea națională", nr. 1, din 6 decembrie 1884.)

197

Proclamația „Iredentei române" în vederea luptei pentru realizarea deplinei unități naționale.

1885, august, 18, București

Români de peste munți !

Strîngeți-vă puterile și nu uitați un moment că suntem singuri. Nici Europa, nici rasa latină nu există pentru suferințele și dorurile noastre [...]. Latinii Apusului benchetuiesc cu tiranii noștri și nu se sinchisesc leac de mîna de frați care gem sub jugul prietenilor lor. Și mai vîrtos încetați de a vă mai gîndi la împărat. E un tiran ca toți ceilalți care vă cer punga și sîngele scump al copiilor voștri și nu vă dă în schimb decît urgia și disprețul. [...] Sîntem singuri, frați de peste munți, vă zicem încă o dată, de aceea fiecare din voi un erou trebuie să fie. O cauză dreaptă însă, susținută de un popor cu inimă, își are izbînda asigurată.

Românilor de dincoace de munți !

Ne adresăm către voi fără osebire dacă sînteți născuți pe pămîntul românesc liber, sau dacă soarta v-a adus aici, căci ceasul suprem este să nu se mai facă această deosebire. [...] Momentul e solemn pentru noi, întocmai ca pentru românimea subjugată. Să

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

punem mîna pe inimă și să ne zicem : puțin făcut-am pînă astăzi pentru întărirea poziției sale, pentru înmulțirea și împuternicirea armelor ei de luptă [...]. Să ne facem datoria noi națiune, noi opinie publică.

Desfășoară-se steagul iredentei române * pretutindeni. [...] În familie, în școală, în armată, cultivă-se deopotrivă ideea de solidaritate între toți românii. Spună-se copilului în familie și în școală că patria noastră e sfîșiată de maghiari ; spună-se soldatului că adevărata și efectiva fortificare a țării românești se va împlini numai prin luarea Transilvaniei ; convingă-se, în fine, fiecare român cugetător că garanția reală și statornică a neatîrnării patriei sale nici în tractate, nici în politica de azi pe mîine, ci în completarea unității noastre politice se va găsi. Cea mai groaznică nenorocire va fi pentru România căderea Transilvaniei ; va fi anticiparea căderii sale. Să nu uităm : nu sîntem decît jumătate dincoace și dacă putem avea vreo misiune în Orient, e numai fiindcă suntem zece milioane și nu cinci.

Să ne strîngem rîndurile. Să facem cît mai în grabă ca românii de peste munți să ne simțească dragostea de frate [...]. Poporul român a știut să fie mare în toate ceasurile grele.

Vae Victis.

Comitetul de inițiativă al iredentei române

(Alexandru Lapedatu, *Un episod revoluționar în luptele naționale ale românilor de peste munți acum o jumătate de veac*, București, 1937, p. 39—41.)

198

Interpelarea lui Mihail Kogălniceanu din Camera deputaților în legătură cu situația românilor transilvăneni și relațiile dintre ei și frații de peste Carpați.

1886, februarie, 11, București

[...] Și din început, domnilor, declar că cauza de legalitate și de umanitate privește special pe guvernul țărei mele ; iar interpelarea mea ca cestiune de naționalitate se adresează și aci și la

* Vezi nota 1 de la documentul nr. 194.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Budapesta ; ea se adresează și guvernului român și națiunii române, și guvernului maghiar și națiunii maghiare [...].

Niciodată n-am predicat răzvrătirea ; niciodată n-am provocat cearta între români și între unguri ; niciodată nu m-am amestecat în certele din lăuntru ale acestor două națiuni, care în interesul lor reciproc ar trebui să trăiască alături una de alta în cea mai bună înțelegere. [...] Ca român însă, și mai ales ca om politic, prin trecutul meu, prin faptele mele privitoare la cauza ungară, cînd această cauză era persecutată și pot zice chiar perdută, am dreptul și datoria de a adresa de la tribuna țării mele această interpelare guvernului din Budapesta și poporului maghiar ; și mai ales oamenilor de stat cari sunt astăzi în capul afacerilor Ungariei ; pentru că eu i-am ajutat, pentru că eu i-am sprijinit cînd ei erau fugari, cînd ei în exil lucrau pentru renașterea Ungariei * ; pentru că eu ca prim-ministru al aceluia căruia ziua de astăzi 11 februarie readuce aminte nedreapta cădere, împreună lucrat-am la încheierea convențiunilor dintre domnul Cuza și dintre capii guvernului național-ungar și care regulau relațiunile între România și Ungaria, privitoare la Transilvania îndeosebi [...].

Pentru români, Transilvania este leagănul naționalității noastre, este baștina, este matca din care au ieșit roiurile române care, trecînd dincoa de Carpați au fundat statul lui Radu-Negru și al lui Bogdan-Dragoș, astăzi regatul liber și independent al României, dar care are în dosul ei drept zid de apărare naționalitatea română de peste Carpați ; naționalitate care, dacă se va extermina în Transilvania, se va compromite și în România [...].

Un rezbel de moarte s-a declarat limbii, școalelor și culturii românești în general **. Românii rezistă și de acolo învinovățire, că românii, mai ales cei din Ardeal, conspiră contra statului ungar, spre a se uni cu România independentă ! Și iată daco-românismul inventat, iată iredentismul român *** ieșit la iveală !

Ei bine, domnilor, ia să vedem ce este acest daco-românism, ce este acest iredentism ? Pînă acum guvernul maghiar nu știu să fi

---

* Este vorba de sprijinirea de către guvernul român al domnitorului Alexandru Ioan Cuza a emigrației revoluționare maghiare, care lupta în acea vreme pentru eliberarea Ungariei de sub dominația habsburgică.

** Autorul se referă la rezistența îndelungată a populației românești din Transilvania față de politica de maghiarizare forțată pe teren lingvistic, intensificată după 1867.

*** Vezi nota 1 de la documentul nr. 194.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

găsit în sarcina românilor altă crimă — dacă crimă este — decît lupta lor pentru a-și păstra limba și naționalitatea.

Dovadă a daco-românismului, a iredentismului român, maghiarii cred a o fi găsit în niște hărți ale Daciei vechi, făcute de repausatul Laurian în care, ca parte a vechii Dacii este pusă și Transilvania.

Apoi, ce putem să facem noi românii cînd Dumnezeul cel sfînt a făcut ca Transilvania să fie alături cu Moldova și cu Țara Românească, și că toate acestea trei țări formau vechea Dacie.

Ei bine, putem noi astăzi să venim, și pentru hatîrul maghiarilor să lepădăm origina noastră, trecutul nostru, istoria noastră, și pentru bunul plac al șovinismului maghiar, să prefacem geografia și hărțile geografice, și să spunem că de la crearea lumii Transilvania a fost destinată să fie țară ungurească ? [...]

Tot ce a promis titanul maghiarilor, Kossuth, prin constituțiunea ungară, prin proclamațiunile sale de la 1848 pînă la 1861, prin convențiunile sale încheiate cu Cuza Vodă, a devenit minciună. Tot așa este și cu legea naționalităților. Limba românească este izgonită din Parlament, din comitat, din comună, chiar din școale, și românului chiar numele fără voie i se maghiarizează. Nici o școală românească nu se ridică sau se întreține din fondurile statului, cînd românii contribuie toți și deopotrivă cu toate celelalte naționalități la fondarea și întreținerea tuturor așezămintelor de instrucțiune ale maghiarilor, de la școalele de sat, pînă la universități. [...] Pe toată întinderea Ungariei și Transilvaniei, chiar în localitățile locuite exclusiv de români, nu este permis nici chiar spre indicarea drumurilor, o inscripțiune, un aviz în limba românească [...].

Maghiarismul a străbătut pînă și în afacerile confesionale. [...] Și ca mijloc mai energic de maghiarizare s-a înființat pe toată întinderea Transilvaniei și a Banatului așa-numitele societăți de cultură ungurească, a căror menire este ca cu orice preț, cu orice mijloc, fie chiar barbar sau coruptor, să facă pe români să-și lepede naționalitatea [...].

Tot tineretul român, deja de pe băncile școalelor și mai ales ale universităților, este persecutat. Nici o carieră nu le este deschisă, afară de cea a armelor. În întregul stat maghiar nu este în funcțiunea statului un singur român care a absolvit technica ori medicina [...]. În partea judecătorească mai că nu se mai numesc români [...]. Mai înainte de toate, goana de moarte este declarată inteligenței române [...].

Ei bine, domnilor, în starea actuală unde au ajuns lucrurile, nu a sosit timpul ca, fără să lipsim datorințelor noastre internațio-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

nale, să zicem și noi un cuvînt de compătimire pentru nenorociții noștri frați de sînge ? Nu a venit timpul ca domnul prim-ministru Brătianu să-și aducă aminte cuvintele pe cari în 1868, cu ocaziunea discuțiunei asupra proiectului de adresă la tron, le-a zis de pe această tribună : «Cînd cumnatul meu este în ceartă cu sora mea, eu nu mă amestec ; dar cînd bărbatul surorei mele ar ridica brațul ca să o înjunghie, atunci ridic și eu brațul».

Aceste cuvinte explică proclamațiunea iridentei române. Scriitorul, autorul acestei proclamațiuni a fost în București, dar izvorul ei este în Budapesta, este în actele și în persecuțiunile administrațiunei maghiare în contra românilor ; și stingerea iridentei nu o va face izgonirea a șase români *, ci contenirea erei persecuțiilor și înlocuirea prin un regim de pace, de libertate și de frăție !

Oamenii de stat din Ungaria îmi vor ierta acest consiliu ce-mi permit a le da ; le-l dau în același spirit care m-a povățuit în 1859 și 1860 de a da ospitalitate la mii de emigrați unguri, de a scăpa de la furci mai multe capete scumpe națiunei maghiare ! Da, o afirm, regimul actual, de va continua, poate aduce focul și sabia în locuințele românilor de peste Carpați ; dar să nu creadă vecinii noștri unguri că prin aceasta ei își întăresc patria și viitorul național ! [...]

Noi nu alergăm pentru luarea Transilvaniei, dar nu putem lăsa naționalitatea română în părăsire [...].

A fost de seculi o mișcare continuă de români între ambele coaste ale Carpaților. Niciodată această comunicațiune frățească n-a fost întreruptă. Ideea română pururea a însuflețit și pe acei ce veneau la noi, și pe acei ce mergeau la ei. Dacă această idee se califică de iridentism sau de daco-românism, iridenți au fost Radu Negru și Bogdan-Dragoș, iridenți au fost toți acei mari bărbați de sabie și de carte, pe cari pe fiecare pagină a istoriei noastre îi întîlnim veniți de peste Carpați. [...]

(M. Kogălniceanu, *Interpelațiunea privitoare la expulsarea românilor de peste Carpați adresată guvernului*, București, 1886, p. 3—5, 11, 21—22, 23—26, 30—31.)

---

* Este vorba de expulzarea din România, în urma protestului diplomatic austro-ungar, a șase luptători transilvăneni care, în anul 1885, au lansat un apel-manifest către românii din Transilvania prin care îi îndemnau la rezistență împotriva politicii de maghiarizare. Aceștia, membri ai Societății „Carpați", au fost : N. Ciurcu, Al. Ciurcu, Gh. Secășianu, Gh. Ocășianu, I. Dioc Bănciulescu și I. Corneanu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

199

Manifestul „Ligii pentru unitatea culturală a tuturor românilor".

1891, ianuarie, 24, București

Liga pentru unitatea de cultură a românilor numără astăzi conform statutelor prima zi de existență. Lucrările preparatoare pentru chemarea ei la viață și pentru regulata ei funcționare au întîmpinat un sprijin puternic și încurajare din partea tuturor românilor, chiar din cele mai depărtate unghiuri ale țărilor locuite de ei.

În românul liber s-a manifestat sentimentul datoriei către frații săi de același sînge, în cel împilat s-a născut speranța ușurării, în toți a crescut conștiința vitalității poporului nostru și a solidarității naționale.

Acest avînt patriotic a cuprins toate spiritele și un număr însemnat de orașe din țară, precum Turnu Severin, Pitești, Craiova, Tîrgoviște, Slatina, Ploiești, Giurgiu, Brăila, Galați, Focșani, Bîrlad, Buzău, Alexandria, Turnu Măgurele s-au grăbit a înființa secțiuni ale Ligii și actualmente caută a se pune în legătură cu secțiunea centrală din București.

Bunăvoința cu care este întîmpinată *Liga* pretutindenea dovedește că ea răspunde unei cerințe imperioase naționale. Într-adevăr, cînd națiunea română din afară de regat își sleiește ultimele sale forțe în lupta contra străinului, care, după ce i-a răpit orice parte a vieții publice, caută să-i ia prin violență, și în disprețul legilor fundamentale, mijloacele de cultură națională, atacîndu-i școala, limba și credința strămoșilor și smulgînd cu o cruzime barbară copilașii de trei ani de la sînul mamei române spre a-i desnaționaliza și a-i învăța să-și urască neamul, graiul, religiunea și chiar familia ; cînd cei ce reclamă aplicarea și respectarea legilor sînt aruncați în temnițe, cînd un strigăt de desperare iese din gura mai multor milioane de frați ai noștri, cînd un șovinism tiranic tinde a mortifica o mare parte din corpul poporului nostru, orice nepăsare ar fi o sinucidere națională.

Pentru aceea *Liga* își propune a deschide și întreține necontenit lupta pentru apărarea naționalității noastre, pînă la încetarea acestor persecuțiuni străine secolului nostru și moravurilor europene. Ea voiește ca frații noștri de pretutindeni să aibă deplina libertate în materie de învățămînt, voiește ca limba noastră să fie respectată și biserica română inviolabilă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Pentru conservarea acestor bunuri străbune singurele rămase încă națiunii române din afară de regat, *inaugurăm astăzi cu deplină speranță de reușită o luptă sacră și solemnă la participarea căreia chemăm pe toți românii, conjurîndu-i a da Ligii ajutorul lor moral și a aduce sacrificiu obolul lor pe altarul celei mai înalte și mai sfinte cauze naționale.*

Comitetul executiv.

(Ion Lupulescu, *Raportul general despre activitatea Comitetului Central al Ligii pentru unitatea culturală a românilor...*, București, 1892, p. 29—30.)

200

Chestiunea ardeleană, *articol de Constantin Mille, despre situația românilor transilvăneni și unirea tuturor românilor.*

[1892, iunie, 21, București]

Pînă acum nu am spus nimica relativ la mișcarea românilor din Transilvania față de prigonirile ce sufăr. Chestiunea fiind însă de actualitate, trebuie să ne spunem și noi cuvîntul nostru.

Mai întîi de toate, ca socialiști și ca români, noi nu putem decît să protestăm contra prigonirilor ce sufer românii de dincolo de Carpați [...].

Voim o Românie mare și puternică, o Românie însă liberă și alcătuită din cetățeni liberi economicește și politicește. Aceasta ne este idealul nostru în cea ce privește chestiunea națională. [...]

(„Munca", nr. 18, din 21 iunie 1892.)

201

Constantin Mille despre unitatea proletariatului român de pretutindeni pe baza „Daciei viitoare".

[1892, august, 23, București]

[...] A lupta însă pentru emanciparea proletariatului român din toate țările ocupate de români, nu este nevoie de a face cauză

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

deosebită de muncitorii unguri, de exemplu, ci dimpotrivă, trebuie a uni toate forțele proletariatului de toate naționalitățile din Austro-Ungaria și România, pentru a ajunge la soluțiunea *Daciei viitoare*, libere economicește și politicește. [...]

(*Vechimea, permanența și unitatea*, p. 216—217.)

202

Scrisoarea lui Alexandru Perieteanu-Buzău către George Moroianu.

1893, noiembrie, 13/25, București

Domnule Moroianu,

Cele două epistole din 16 și 21 noiembrie curent le-am primit și-ți răspund cu dragoste și cu fermă credință că ești pătruns de ideea ce am schițat în scrisoarea mea : ideea unității naționale, singurul ideal ce trebuie să încălzească mintea și ardoarea la luptă a oricărui român, nu este o frază vagă, un copil născut mort, o utopie sau o iluzie a cîtorva spirite înflăcărate. Acest ideal mare și generos, acest avînt nobil germenește latent în inima tuturor și nu se așteaptă decît momentul favorabil și omul providențial, Cavour al românilor, care să-l facă să răsară și să producă fructele binefăcătoare care să ne adune pe toți la un loc. Toți oamenii noștri de valoare de aici și de dincolo, care mai caută alte mijloace de a conduce barca naționalității noastre și care nu se declară pe față pentru unitatea națională, o fac fie că sînt prea timizi pentru a se înjuga la lupta care să ne ducă la acest rezultat, fie că cred realizabilă această idee într-un timp foarte depărtat. Toți însă, cu toate mijloacele lor, federaliști, autonomiști etc. n-au ca țintă decît același ideal : unitatea națională, pe care eu o cred mult mai apropiată decît mulți.

Noi cei mai bătrîni am aruncat sămînța ; este rolul tinerimii să cultive ogorul și să aștepte coacerea fructelor și prin urmare să se pregătească pentru a consolida edificiul a cărui temelie o punem. Curaj dar ! Ideea va parcurge ca fulgerul și va străbate și în inimile și celor mai îndărătnici și mai puțin crezători. S-o propagăm dar, cu prudență, prin presă, prin scrieri, prin convorbiri intime și la un

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

moment dat și renegații și incredulii se vor grupa și vor susține această sfîntă idee. Cine a citit istoria contemporană a României, de la 1821 încoace, a văzut că la început puțini au fost acei ce se mîngîiau de această dulce speranță a Unirii Principatelor. Combătută cu înverșunare de clasele privilegiate, pentru cauze de exclusivism de castă, cînd la 1859 se face alegerea colonelului Al. Cuza ca domn pentru ambele principate, toți începură a lăsa cîte puțin, puțin din opoziția lor și începură a se grupa împrejurul generoasei idei a unirii. A trebuit numai 25 de ani, o secundă, o clipelă în viața unei națiuni, și am ajuns unde sîntem astăzi, țara Moldovei și Muntenia erau mult îndărăt și ca cultură și ca poziție politică. Dar nu-mi vei zice că situația este cu totul alta și că dificultățile sînt mult mai mari. Se poate cu toate că dacă vom studia bine istoria vom putea vedea că dificultățile de învins erau mult mai mari, după mine, pentru a ajunge la Unirea Principatelor decît acelea ce avem de învins pentru a ajunge la unirea tuturor românilor, căci atunci românii nu aveau centru de greutate pe care se reazimă, cum avem astăzi, România modernă. Aș putea să-ți scriu pagini întregi ca să-ți demonstrez acest adevăr, dar știu că predic unui convertit și mă opresc aici. [...]

Te salut cu dragoste,

S. Perieţianu-Buzău.

(Corespondența lui George Moroianu (1891—1920), vol. I. Scrisori primite, în limba română, Ediție îngrijită, introducere, note și comentarii de Șerban Polverejan, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981, p. 206—208.)

203

Discurs rostit de Barbu Ștefănescu Delavrancea la un miting al „Ligii culturale", în care subliniază unitatea de origine și aspirații a românilor de pretutindeni.

[1897, septembrie, 21, București]

[...] Aceeași origine, aceeași limbă, același geniu, o identitate de funcțiune în omenire, în trecut ca și în prezent, fac din noi, toți românii, o singură ființă, animată de un suflet care crește necon-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

tenit, reflectînd în aceeași conștiință durerile trecutului și speranțele viitorului [...]

Soarta, nenorocirile au putut despărți un popor, idealitatea lui însă a rămas identică. În acest înțeles Carpații nu au despărțit ființa noastră în două, ci i-au menținut întregimea ei, adăpostind în vremuri de urgie pentru a revărsa mai apoi, de o parte și de alta, aceeași doină, în aceeași limbă, mișcată de același geniu [...]

(„Drapelul", nr. 110, din 24 septembrie 1897, p. 1.)

204

Articolul Salut, *de Valeriu Braniște, despre Banat ca parte integrantă a istoriei și culturii României dintotdeauna.*

[1904, septembrie, 7/20, Lugoj]

[...] Istoria acestei părți de pămînt românesc este glorioasă, și, durere, că s-a întunecat în amintirea generațiunilor de astăzi, cari crescute la foculare străine au fost lipsite de posibilitatea a se aprofunda în istoria acestui pămînt și a ține în lumina conștiinței acei luceferi ai neamului, a căror activitate, simțire și gîndire este premisa indispensabilă a dezvoltării de mai apoi și a unității culturale în care ne-am regăsit cu timpul toți descendenții — împrăștiați sub diferite stăpîniri —, ai colonilor care au deschis aceste văi și plaiuri pentru cultura romană.

Este acesta un proces de dezvoltare care merită admirațiunea lumii, căci în această măsură nu s-a repetat acest fenomen sublim în istoria nici unui popor. Semn vădit al puterii de cultură și al conștiinței de unitate a poporului român.

Astăzi Banatul nu mai reclamă istoria și cultura sa ca o istorie particulară a sa, ci le consideră cu mîndrie ca o parte integrantă a culturii și istoriei întregului neam românesc. [...]

(„Drapelul", nr. 104, din 7/20 septembrie 1904, p. 1.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

205

Vasile Goldiș referitor la necesitatea vitală a desăvîrșirii unității statale românești.

[1905—1910]

[...] Dar urmînd calea indicată, cestia noastră devine o cestie europeană. Frații din România liberă trebuie să ne ajute [...] că noi românii, ca un popor etnicește unitar, sîntem demni de a trăi ca individualitate proprie națională. Sau ne prăpădim cu toții, sau trăim cu toții. În noi doi un suflet bate. Dar ei au și înțeles, au și simțit aceasta. Inima lor românească a tresărit la strigătul nostru de durere. [...]

(Vasile Goldiș, *Scrieri social-politice*, p. 102.)

206

Contele Bethlen István despre dorința românilor din Austro-Ungaria de a se uni cu statul român independent.

[1906, Budapesta]

[...] Este inimaginabilă influența spirituală exercitată de existența statului român independent asupra sufletelor românești din Ungaria. [...]. Pe măsură ce a crescut prestigiul României independente în ochii românilor din Ungaria, în aceeași măsură politica lor a devenit mai îndrăzneață. Ei urmăresc ca teritoriul locuit de ei să poată fi unit, într-un moment favorabil, cu regatul român. [...]

(*Desăvîrșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968, p. 97 ; orig. magh.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

207

Articolul Programul nostru *din primul număr al revistei „Viitorul social", prin care anunță că publicația va milita pentru solidarizarea muncitorilor români de pretutindeni.*

[1907, august, București]

[...] Credincioși ideilor noastre internaționaliste, vom căuta nu numai de a dezvolta sentimente corespunzătoare în muncitori, ținîndu-i în curent cu luptele fraților noștri din celelalte țări, dar încă de-a face din revista noastră organul socialiștilor de limbă românească din toate țările. [...]

(„Viitorul social", nr. 1, din august 1907, p. 5.)

208

Articolul Unirea și muncitorii, *apărut cu prilejul sărbătoririi semicentenarului unirii din 24 ianuarie 1859.*

1909, ianuarie, 25, București

În ziua de 24 ianuarie se împlinește o jumătate de secol de cînd Moldova și Muntenia s-au unit, formînd țara românească de azi.

Acest fapt însemnat din istoria țării noastre are o deosebită importanță, fiindcă a pus capăt deselor ciocniri dintre aceste două țărișoare, avînd de scop, pe de altă parte, să împiedice năvălirea bandelor grecești și turcești, cari jefuiau țara în lung și în lat.

După cum se vede, atunci ca și acum, singura armă de luptă în contra asupritorilor nu poate fi alta decît UNIREA.

Și dacă atunci s-a putut înfrîna și tăia poftele jefuitorilor prin unire, atunci cînd cultura era mai înapoiată, cu atît mai mult astăzi, cînd ne dăm mai bine seama de rolul nostru în societate, am putea obține o schimbare a lucrurilor dacă toți muncitorii acestei țări ar fi călăuziți de marele principiu : UNIREA.

Căci pe cînd în trecut strămoșii noștri aveau de luptat nu numai cu guvernanții, ci și cu pericolul ce-i amenința din afară, noi avem de luptat acum numai cu clasa conducătoare de azi, care prin politica ei interesată a exclus poporul de la viața politică prin cele

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

trei colegii censitare, i-a pus în spinare toate birurile și a îngreuiat peste măsură traiul poporului muncitor.

Clasa conducătoare s-a îngrădit atît de bine prin poliție, armată și justiție, încît orice cerere dreaptă a poporului e înecată în sînge sau în cazul cel mai bun se înfundă temnițele cu acei ce au crezut că ar avea dreptul să pretindă ceva.

Și cînd astfel stau lucrurile, se naște întrebarea : mai pot sta muncitorii răzleți unii de alții ? Mai pot fi încrezători în spusele celor interesați, cari i-au înșelat pînă acum ? Desigur că nu.

În împrejurările actuale mai mult ca oricînd se impune muncitorimii întregi să se unească, căci, în afară de legile ce le îngreuiază viața, se introduc mașinile în diferite ramuri ale industriei, și brațele vor fi înlăturate dacă nu vor fi pregătiți din vreme.

Netăgăduit că ravagiile ce face mașinismul în rîndurile lucrătorilor sînt foarte mari și exemplu cu tipografii și cizmarii este elocvent, dar consecințele ce le vor suferi din cauza lipsei de organizare serioasă și din cauza patimilor ce-i frămîntă vor fi și mai mari.

Că mai rău loviți de introducerea mașinilor sînt tipografii și, dacă ei ar fi priceput marile foloase ale organizării, ar fi putut lupta cu mult succes pentru reglementarea producției și micșorarea orelor de lucru, atenuînd în parte înlocuirea brațelor de către mașini.

Introducerea mașinilor și în celelalte bresle va urma regulat, așa că muncitorii din România să ia aminte din vreme că numai prin unire și organizare vor putea micșora, măcar într-o mică măsură, mersul fatal al progresului și dezvoltării mașinismului.

Deci, o pornire spre organizare și o luptă întreprinsă mai din vreme va contribui în bine, dacă muncitorimea română nu dorește să aibă soarta celei din Anglia și aiurea, unde cu miile sînt muritori de foame pe drumuri.

(*Gîndirea social-politică*, p. 331—332.)

209

Postfața lui Constantin Dobrogeanu-Gherea la lucrarea lui K. Kautsky Bazele social-democrației.

1911, București

[...] Cînd popoarele muncitoare conștiente vor dispune de soarta lor și a țărilor lor, atunci va suna și ceasul liberării națiunilor mici

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

de sub jugul celor puternice, atunci va deveni cu adevărat posibilă și întregirea țării noastre într-o Românie mare, cuprinzînd pe toți românii. Altă posibilitate pentru întregirea unei țări mici ca a noastră, ca să se dezvolte astfel în marginile sale etnice, altă perspectivă nu există. [...]

(C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. V, Editura politică, București, 1978, p. 60.)

210

Discursul generalului Grigore Crăiniceanu la Academia Română prin care afirma legitimitatea luptei pentru desăvîrșirea unității naționale.

[1912, mai, 29/iunie, 11, București]

[...] Apărarea țării nu este un ideal, ci o trebuință de viață. Cînd însă situațiunea etnografică și cea geografică a țării, care fac situațiunea ei politică, sînt atît de grele, atunci apărarea ei se ridică la ideal.

De aceea, primul ideal al românilor și al armatei române este apărarea țării.

Este dar documentată, reală și adevărată, iar nu o simplă afirmațiune, declarațiunea noastră constantă, că România nu a avut și nu are tendințe de cuceriri, ci numai de apărare. [...]

Dar deosebit de idealul apărării țărei, românii mai au și un alt ideal, acela al națiunii române întregite. Atît Europa cît și vecinii noștri înșiși ni-l atribuiesc, ceea ce este o dovadă de civilizațiunea la care au ajuns popoarele vecine nouă în secolul XX. Este și o recunoaștere că ceea ce e în puterea naturii nu se poate învinge, că apele pămîntului nu se pot întoarce și curge către izvoarele lor. [...]

Dealtfel, cine poate pătrunde viitorul ? Cîte schimbări poate aduce viitorul în harta Europei și a lumii ? Cel mai mic popor, care are un ideal, trebuie să fie totdeauna gata și bine pregătit.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Aşadar idealul apărării ţării şi al aspiraţiunilor noastre naţionale ne impun a avea o armată cît mai mare şi mai puternică.

(General Grigore Crăiniceanu, *Despre istoria armatei române*, Bucureşti, 1912, p. 53—54.)

211

Vasile Goldiş, în lucrarea Despre problema naţionalităţilor, *referitor la năzuinţa legitimă de unitate a românilor din monarhia austro-ungară cu fraţii lor din România.*

[1912, noiembrie, Arad]

[...] Fie că există iredentism *, fie că nu, problema naţională are în orice caz corelaţii externe. O dată cu dezvoltarea mijloacelor de comunicaţie, la unele naţionalităţi conştiinţa unităţii spirituale s-a accentuat tot mai mult. Toţi românii culţi, oriunde ar trăi, au conştiinţa apartenenţei la aceeaşi naţionalitate şi oricine va considera firesc ca românii din Ungaria să urmărească cu interes dezvoltarea statului naţional român, soarta fraţilor lor din România [...]. Avînd în vedere unitatea limbii, e firească şi năzuinţa pentru unitatea culturală. Această unitate culturală e aproape înfăptuită. Cu mici excepţii, fiecare român din Ungaria citeşte fără nici o dificultate cărţi româneşti cu conţinut oricît de subtil. Problemele culturii naţionale prezintă interes pentru toţi românii. Conştiinţa aceleaşi naţionalităţi, unitatea culturii literare şi comunitatea de interese culturale creează incontestabil şi raporturi politice. Românii din Ungaria se bucură dacă creşte ponderea culturală, economică şi politică a României şi, dimpotrivă, privesc cu regret faptul că oamenii politici români, guvernul şi parlamentul neglijează interesele păturilor inferioare ale poporului, că ţărănimea este ţinută şi pe mai departe în mizerie şi ignoranţă. Intelectualii români din România urmăresc cu cel mai viu interes eforturile şi luptele fraţilor lor din Ungaria, activitatea politică, culturală şi economică a acestora şi cu siguranţă doresc ca ei să fie fericiţi, culţi, virtuoşi şi

* Vezi nota 1 de la documentul nr. 194.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

bogați. E cît se poate de firesc ca românii din România să fie îndurerați auzind că frații lor din Ungaria sînt împiedicați în propriul lor stat să se culturalizeze și să se administreze în limba lor, și că nici măcar nu sînt judecați în limba română, fiind astfel expuși multor cheltuieli, erori și neplăceri. Este vorba de un interes atît de firesc, încît e inutil să-l negăm și absolut imposibil să-l preîntîmpinăm sau să-l anulăm.

(Vasile Goldiș, *Scrieri social-politice*, p. 151 ; orig. magh.)

212

Articol din revista „Viitorul social", în care Constantin Dobrogeanu-Gherea își exprima convingerea că unirea tuturor românilor va constitui rezultatul legic al dezvoltării societății.

[1913, iunie, București]

[...] Noi sîntem ferm convinși că întregirea noastră națională, dacă vom ști prin propria noastră dezvoltare pașnică internă s-o facem posibilă, că această întregire va rezulta în mod logic și fatal din însăși dezvoltarea societăților capitaliste moderne. Întregirea noastră națională, ca și a celorlalte țări din lumea civilizată care se găsesc în condiții asemănătoare nouă, e un corolar necesar și neînlăturabil al dezvoltării pașnice a societăților moderne. Întregirea națională a țării noastre ne poate veni deci numai ca un rezultat al păcii, iar nu al războiului — bineînțeles, cu condiția expresă de mai sus. Ea nu se va realiza de azi pe mîine, se înțelege, dar pînă atunci avem noi destule probleme de rezolvat chiar în sensul întregirii naționale. [...]

(C. Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 5, Editura politică, București, 1978, p. 155.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

213

Maiorul Nicolae Alevra în lucrarea Armata de rezervă despre *legitimitatea luptei românilor pentru desăvîrșirea statului național unitar.*

[1913, București]

[...] Observînd evenimentele petrecute în ultimul pătrar de veac, vedem cum harta Europei orientale se modifică pe nesimțite. Jur împrejurul nostru, vecinii se măresc, se întăresc, ba încă ridică tot mai sus idealul lor național. [...]

Totul în jurul nostru ne împinge, ne silește fără voia noastră la țelul final, la idealul unirii tuturor românilor. Este oare acest ideal o utopie, sau din contră posibil sau chiar foarte tangibil? Pentru oricine observă cu atențiune desfășurarea evenimentelor din Europa, un fenomen etnic este evident: toate neamurile de aceeași origină, de aceeași limbă, de aceeași credință, hrănind aceleași sentimente, toate națiunile într-un cuvînt, tind a se grupa,ca să formeze un singur corp compact, un stat unitar, un stat național.

Și viceversa, toate statele pe care vicisitudinile timpului le-a format din neamuri, din națiuni diverse, toate tind a se dezagrega, căci elementele disparate nu pot conviețui la un loc.

Dacă lucrurile stau astfel și ținînd seamă de faptul că sîntem o țară liberă din Europa care are numărul cel mai mare de conaționali sub dominațiuni străine, nu sîntem oare în drept să ne îndreptăm aspirațiunile noastre către un stat național?

Dealtfel, faptele istorice ne probează că sîntem deja pe această cale. Ce este Unirea Principatelor în 1859 și apoi alipirea Dobrogei în 1877? Nu sînt oare acestea indicațiuni suficiente ca să ne arate că trebuie a continua pe calea începută? Fatalitatea istorică, legea etnică ce guvernează formarea statelor, ne împinge către aceasta și cu voia sau fără voia altora, vom ajunge într-o zi la realizarea ei. [...]

(Maior N. Alevra, *Armata de rezervă*, București, 1913, p. 5—6.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

214

Memoriu adresat împăratului Wilhelm al II-lea despre puternicul curent din opinia publică românească în favoarea luptei armate pentru eliberarea Transilvaniei.

[1914, iulie, 5, Viena]

[...] Astăzi nimeni nu se mai poate îndoi că numeroase cercuri din armată, dintre intelectuali și din popor sînt cîștigate pentru o nouă orientare a României [...] care și-ar propune ca scop eliberarea fraților asupriți de peste Carpați. Pînă acum România oficială a rezistat influenței acestor curente populare. Însă este de netăgăduit că o evoluție importantă s-a ivit în politica externă a României. [...]

(*Desăvîrșirea unificării statului național român. Unirea Transilvaniei cu vechea Românie*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968, p. 153 ; orig. germ.)

215

Vasile Lucaciu reafirmă, cu prilejul alegerii ca președinte al „Ligii culturale", voința poporului român de a conviețui într-un stat național, liber și independent.

[1914, decembrie, 29, București]

Doamnelor și domnilor,

Cu plăcere salutăm primăvara frumoasă care ne arată cum se redeșteaptă natura fizică, cum pămîntul fertil își arată tendința spre a ne da rodurile sale frumoase, încîntătoare, plăcute pentru noi, și din considerațiunile acestea asupra naturii cuvîntătoare, astăzi cu un singur pas trecem la considerații pe terenul celălalt, moral, cultural, național și vedem, de asemenea, redeșteptîndu-se energiile naționale pe tot pămîntul locuit de români într-un singur scop, spre

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

un singur ideal cu o singură voință ca să realizăm idealul nostru național : România Mare.

[...] Așa doamnelor și domnilor, de aici, de la gurile Dunării pînă la obîrșia Tisei, vă putem spune în mii de adunări, nu așa de mari și publice ca aceasta, dar unde sînt fie și numai doi români laolaltă — și de aceea am zis în mii de adunări —, chiar acolo în Transilvania unde se adună fiii și fiicele de români, nu se vorbește de alt lucru, nu se așteaptă alt ideal, nu scapă alt sentiment înălțător decît toată energia, tot curajul și entuziasmul pentru înfăptuirea idealului național.

De aceea, nu e de lipsă să venim, noi reprezentanții Ligii culturale sau ai acțiunii naționale, nu e de trebuință să venim aici la dvs. să vă înflăcărăm, să vă turnăm entuziasm în inimile dvs. sau povești care să lumineze calea sufletească a domniilor voastre ; nu, ci mai vîrtos am venit aici ca să constatăm un lucru ; să constatăm această înălțătoare solidaritate a elementului românesc de pretutindeni.

Această unire în cuget și în simțiri ce a visat profetul-poet * în cîntecele sale adresate inimilor române o vedem realizată astăzi în teorie și mîine o vom vedea realizată în fapte. Această realizare revine tuturor ! [...]

Ei doamnelor și domnilor, istoria neamului nostru din Ardeal și din Ungaria este o istorie cu pagini triste de suferințe. Nu vreau să o amintesc astăzi, dar vreau să constat un lucru înaintea domniilor voastre : deși am dus atîtea lupte, deși am suferit atîtea asupriri un lucru n-am făcut niciodată : nici un moment nu am trădat și nu am cedat din dreptul nostru național.

De aceea, astăzi putem zice cu mai multă mîndrie și mai multă dreptate decît oricînd, că putem porni la luptă sub egida măreței idei : «Murim mai bine în luptă cu glorie deplină, / Decît să fim sclavi iarăși în vechiul nost' pămînt» [...] **.

Cauzele războiului celui mare dintre popoarele care și-au măsurat săbiile nu le discutăm acum. Rămînem în casa noastră, în cadrul aspirațiunilor noastre, avem conoștiința că avem dreptate pentru năzuințele noastre și avem curajul să exprimăm convingerea noastră, și vom avea energia cerută atunci, cînd goarna va suna, să dăm

---

* Andrei Bârseanu, autorul poeziei *Steagul nostru*, ale cărui versuri, pe o partitură de Ciprian Porumbescu, au devenit un marș de largă popularitate al luptătorilor pentru unitate națională a românilor.

** Versuri aparținînd poetului patriot Andrei Mureșanu din cunoscuta sa poezie *Un răsunet* („Deșteaptă-te române").

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

dovada cea mare a sîngelui și a jertfirii vieții, că sîntem vrednici de întregirea neamului românesc [...].

(Corneliu Mezea, *Dr. Vasile Lucaciu, „Leul de la Șișești", 1852—1922, viața și faptele lui*, Satu Mare, 1936, p. 116—118.)

216

Cristian Racovski despre justețea și necesitatea istorică a realizării statului național unitar român.

[1914]

[...] *Socialismul și unitatea națională*

— Dar — ne va observa, poate cineva — dacă voi, social-democrații, sînteți împotriva războaielor, aceasta înseamnă să renunțăm la unirea noastră cu românii din Transilvania. [...]

— Nicidecum — răspundem noi. Nimeni mai mult decît socialiștii nu se ridică împotriva asupririi, sub orice formă, deci și sub forma de jug străin. Tot așa, recunoaștem că unirea tuturor oamenilor care grăiesc aceeași limbă este un drept și o necesitate istorică [...].

(*Vechimea, permanența și unitatea*, p. 240)

217

Discurs rostit de Barbu Șt. Delavrancea la o întrunire a „Ligii culturale".

[1915, februarie, 15, București]

În ziua de 24 ianuarie — zi sfîntă a Unirii —, la Ateneu, spuneam tinerimii : Patria și Patriotismul sînt primordial instinctive. Pe noi ne preced Patria și iubirea de Patrie. Ne naștem cu asemenea năzuințe fundamentale. După noi rămîn, mai departe, moștenire firească a urmașilor noștri. Și tot așa, din trecut, se împrospătează și se lărgește viitorul.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Țările noastre au fost mărginite, dar totdeauna Patria a fost mai mare ca Muntenia, Moldova și Ardealul. Patria noastră a fost, este și va fi, va trebui să fie, e fatal să fie, din trei, de o ființă, una și nedespărțită [...]

V-am spus odinioară că munții Carpați sînt șira spinării a poporului românesc. De o parte și de alta se întind coastele aceleiași ființe. Astăzi, mai mult decît oricînd, jumătate din ființa noastră este torturată [...]

Domnilor, noi simțim secular că avem o patrie mai mare decît hotarele de astăzi, putem să mai trăim în aceste hotare strîmte ? Nu mai încăpem, cum zice domnul Take Ionescu, nu mai respirăm, năbușim, pierim de atîtea dureri și lovituri ! Să-ntindem mîna celor care au mai rămas, să formăm o ființă, o singură ființă, una și nedespărțită, ca să împlinim taina misiunii noastre istorice pe pămînt ! [...]

(„Epoca", nr. 50, din 21 februarie 1915, p 1—2.)

218

Cuvîntarea lui Nicolae Filipescu la întrunirea „Ligii Culturale".

1915, martie, 15, Iași

[...] Fiți bineveniți toți acei ce v-ați strîns aci spre a vă întări credința și a vă oțeli sufletele spre a împlini porunca strămoșilor !

Domnilor, de la unitatea națională sub Mihai trec 260 de ani pînă la Unirea Principatelor și 280 de ani pînă ce unirea se împlinește în forma ei desăvîrșită : independența și regatul *. De atunci și pînă azi, abia 34 de ani ! Trei secole dar, ca să se zămislească statul român al Principatelor Unite. Abia vreo trei decenii însă pînă la noul popas, de unde va ieși, credem, unitatea neamului. Prea puțin ! Cum ne-am pregătit de ziua mare a românismului, în această din urmă fază a istoriei noastre, îngăduiți-mi a o spune.

* La 14/26 martie 1881 Parlamentul țării a votat transformarea României în regat.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Generația eroică [de la 1848] își rezumase programul în cele patru puncte de la Divanul ad-hoc, din care cel mai de seamă era Unirea Principatelor. Nu pășesc însă și pe al cincilea : unitatea națională. Și bine a făcut. Ar fi comis o imprudență, căci vrăjmășiile ce ar fi deșteptat, ar fi putut compromite totul. Apoi, ar fi întreprins o muncă peste puterile ei.

Sînt generații care — ca arborii cari într-un an îmbelșugat dau fructele a trei ani și sleiesc rodirea anilor următori — au trăit și au împlinit aspirațiunile mai multor generații. Generația eroică trăise și izbîndise cît trei generații. Mai departe orice năzuință i-ar fi părut o aventură. Deci, după Unire și Independență, ea își împlinise chemarea.

După ea a urmat o generație cuminte, care și-a mărginit aspirațiunile la aceasta : consolidarea internă a statului român. Atunci se întemeiază *Liga pentru unitatea culturală a tuturor românilor*, care zice : «A venit vremea să pregătim unitatea națională» [...]

Ce este regatul român fără Ardealul ? O absurditate geografică. O fîșie de pămînt întortochiată și frîntă în semicerc. Arătați această figură schiloadă unui copil de șapte ani și întrebați-l ce lipsește României ? El, cu mîna lui agiamie, va trage linia ce împlinește cercul. Iertați-mi pedantismul, dar știți că cercul e figura care la o circumferință mai mică are suprafața mai mare. Noi avem granița cea mai mare față de teritoriul cel mai mic. Militărește, nu se poate mai rău. [...]

La granițele actuale, sîntem o țară fără viitor. Spre a ne împlini aci rolul european, ne trebuie bastionul ce domină această pozițiune. De aceea, ațintim către cetatea naturală a Ardealului, către Acropola românismului. Aci e centrul, aci inima românismului. Aci, într-un palat fermecat, zidit ca în povești, în vreuna din peșterile Carpaților, s-a adăpostit conștiința de neam. Din acești munți țîșnesc izvoarele rîurilor noastre ce cară, spre șesul dunărean, în undele lor, suspinurile fraților. De aci, Șincai și Petru Maior ne-au trimis mărturiile obîrșiei noastre latine. De aci au roit dascălii neamului spre a trezi conștiința națională în vremurile de uitare de sine. [...]

De aceea vrem Ardealul și nimic alt. De aceea pot rezuma tot ce v-am spus, rostind și repetînd acest singur cuvînt : Ardealul ! Ardealul ! Ardealul !

(N. Filipescu, *Pentru România Mare. Cuvîntări din război. 1914—1916*, [București], 1925, p. 32—34, 38—40.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

219

Cuvîntarea lui Ioan Ursu rostită cu prilejul Congresului de la București al românilor din teritoriile aflate sub dominația austro-ungară.

1915, martie, 15, București

Domnilor,

Neamul nostru a avut soarta unui pom roditor, așezat la margine de drum. Toți drumeții i-au furat din fructe. Dar nu s-au mulțumit să-i rupă fructele, ci fără de nici o pietate i-au smuls crengile și i-au ciuntit tulpina. Și totuși pomul milenar al neamului nostru a rezistat tuturor vijeliilor și neomeniilor trecătorilor și vecinilor, căci răsărise din sămînța viguroasă romană care i-a dat tărie să înfrunte furtunile, să reziste devastărilor, să crească și să se dezvolte. [...]

Pentru noi însă Ardealul e nu numai o chestie de viață, dar și o chestie de dreptate. N-aveți decît să vă uitați pe harta țării noastre și veți vedea la mijloc o scobitură, un gol, care arată că forma de azi de semilună a țării noastre e necompletă și că n-avem decît un arc din cercul complet care trebuie să fie în mod firesc forma țării noastre. Carpații ardeleni sînt destinați de natură să formeze diametrul cercului românesc. Ei au fost de la început și pînă astăzi centrul nostru etnic, iar Ardealul e destinat prin natură să fie centrul statului de la Dunărea de jos, dar nu extremitatea statului de la Dunărea de mijloc. [...]

Pe lîngă necesitatea conservării ne mai îndeamnă la aceasta sentimentul demnității și spiritul vremii care cere ca toți cîți locuiesc un teritoriu compact și au aceeași origină și vorbesc aceiași limbă să fie uniți sub același drapel [...]

Poporul nostru simte prin instinct că a venit ceasul ca să răzbunăm suferințele și nedreptățile trecutului și prin jertfe extraordinare să facem ca toți ai noștri să fie aduși sub acoperișul statului și cutele drapelului nostru.

Căci din nefericire neamul nostru a rămas pînă astăzi ca un pom, care are tulpina în grădina noastră, dar are încă jumătate din crengi în grădini străine ; jumătate din fructe sînt luate pe nedrept de vecini hrăpăreți [...].

(*Congresul românilor de peste hotare aflători în țară. 15 martie 1915*, București, 1915, p. 73, 75—76.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

220

Moțiunea votată în unanimitate la Congresul de la București al românilor din teritoriile aflate sub dominația austro-ungară.

1915, martie, 15, București

Moțiune

Românii de peste hotare, aflători în țară, ascultînd expunerile făcute la Ateneul Român de reprezentanții românilor ardeleni și bucovineni și discursurile rostite în sala „Dacia" de reprezentanți ai românilor de pretutindeni, declară monstruoase insinuările dușmanilor neamului nostru și ale uneltelor lor, cum că românii ardeleni și bucovineni ar fi mulțumiți cu stăpînirea austro-ungară și n-ar dori unirea cu România.

Se declară solidari cu lupta începută de fruntașii români de pretutindeni pentru a grăbi intrarea în acțiune a României în contra Austro-Ungariei și însărcinează pe fruntașii lor să sprijine și să continue lupta prin toate mijloacele posibile.

Roagă guvernul țării să grăbească liberarea fraților lor de sub stăpînirea austro-ungară, amenințați cu exterminare de dușmanii externi și interni și să retragă imediat debitul poștal ziarelor din solda legațiunii austro-ungare [...]

Trimit salutul lor și al cetățenilor Capitalei voinicilor frați de pe diferite cîmpuri de luptă și celor rămași pe urma lor acasă și-i asigură că vor ști să-și facă datoria pentru liberarea lor. [...]

(*Congresul românilor de peste hotare aflători în țară. 15 martie 1915*, București, 1915, p. 91.)

221

Discursul rostit de Nicolae Titulescu la un miting al „Ligii Culturale".

[1915, mai, 3, Ploiești]

[...] Din împrejurările de azi, România trebuie să iasă întreagă și mare ! România nu poate fi întreagă fără Ardeal ; România nu poate fi mare fără jertfă !

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Ardealul e leagănul care i-a ocrotit copilăria, e școala care i-a făurit neamul, e farmecul care i-a susținut viața ! Ardealul e scînteia care aprinde energia, e mutilarea care strigă răzbunare, e fățărnicia care chiamă pedeapsa, e sugrumarea care cere libertatea ! Ardealul e românismul în restriște, e întărirea care depărtează vrăjmașul, e viața care chiamă viața !

Ne trebuie Ardealul ! Nu putem fără el ! Vom ști să-l luăm și, mai ales, să-l meritățm ! Pentru Ardeal nu-i viață care să nu se stingă cu plăcere ; pentru Ardeal nu-i sforțare care să nu se ofere de la sine ; pentru Ardeal totul se schimbă, totul se înfrumusețează, pînă și moartea se schimbă : încetează de a mai fi hidoasă, devine atrăgătoare ! Ardealul nu e numai inima României politice ; priviți harta : Ardealul e inima României geografice.

Din culmile lui izvorăsc apele cari au scăldat românismul în istorie : la miazănoapte, Someșul, la apus, Mureșul, la miazăzi Oltul ! De-a lungul Carpaților, România de azi se întinde ca o simplă zonă militară a unei fortăreți naturale, încăpută în mîini străine !

Acel care nu se simte tăiat la briu, cînd privește Ardealul, acela nu-i român, acela-i sămînță străină pripășită în România, pe vremea cînd o băteau vînturile din toate părțile ! Ne trebuie Ardealul dar ne trebuie cu jertfă ! Nu se lipește carne de carne, fără să curgă sînge ! Nu se ia Ardealul cu neutralitatea ! Neutralitatea și-a avut rostul, dar și-a trăit traiul ! [....]

România nu-și poate prelungi neutralitatea peste limitele trebuințelor sale și mai ales peste limitele demnităților sale. Un stat nu poate să rămînă neutru decît atunci cînd n-are nimic de cerut ; un stat nu poate rămîne neutru atunci cînd are revendicări de impus, atunci mai ales cînd le-a și formulat [...]. Nu se poate ca ceea ce a conceput mintea românească, ca ceea ce a simțit inima românească, să nu poată înfăptui energia românească [...].

Fără încrederea acelora cari ne-au precedat în luptă, fără convingerea lor că avem o profundă idee de drept și de datorie, fără iubirea sinceră a libertății, nu numai a noastră, dar a tuturor, fără o înălțare sufletească susținută, jertfa noastră oricît de mare ar fi nu poate să-și dea roadele, pentru că îi lipsește tocmai aceia ce-i dă ființă : valoarea ei morală !

De aceia, eu cred că acei ce ne conduc nu vor uita o clipă că ei reprezintă azi mai mult decît dibăcia românească, că ei întrupează azi înalta concepțiune morală a românismului, ca forță civilizatoare ! Și poate că aceasta s-ar impune mai lesne printr-o atitudine decît printr-un argument, mai lesne printr-un act de eroism decît prin-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

tr-o negociere prelungită [...]. Nu, nu va pieri românismul pe urma acestui război ; vor pieri numai aceia cari nu s-au arătat vrednici de dînsul !

(Nicolae Titulescu, *Discursuri*, Editura ştiinţifică, Bucureşti, 1967, p. 141—145.)

222

Cuvîntare a militantului socialist Cristian Racovski, ţinută la mitingul de la Arenele Romane.

[1915, iunie, 21, Bucureşti]

[...] Este drept că poporul român e îmbucătăţit, că se găseşte sub cîteva stăpîniri [...] Nici un om drept şi încă mai puţin un socialist nu poate admite legitimitatea stăpînirii ungureşti. Şi nici o victorie ungurească, oricît de strălucită şi hotărîtoare ar fi nu poate să şteargă din istorie dreptul la libertate şi independenţă a românilor din Transilvania. În nici un chip Transilvania — şi noi socialiştii spunem asta sus şi tare cum am spus-o totdeauna — nu trebuie să se împace cu idea că trebuie să rămînă sub stăpînirea oligarhiei ungare. [...]

(„Lupta zilnică", nr. 143, din 23 iunie 1915.)

223

Declaraţia scriitorilor şi ziariştilor transilvăneni din „Federaţia unionistă".

1915, septembrie, 17, Bucureşti

Declaraţie,

Subsemnaţii publicişti, [...] ascultînd glasul conştiinţei noastre în aceste zile de grea cumpănă prin care trece neamul românesc simţim datoria să facem următoarea mărturisire de credinţă :

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Urmînd o linie dreaptă a unei nestrămutate convingeri politice, manifestată în trecutul nostru de acasă am văzut de la început în izbucnirea actualei conflagrații a continentului prilejul de dezrobire a neamului nostru.

Încredințați că în aceste zile istorice condițiile de existență ale întregului românism cer cucerirea prin arme a pămîntului strămoșesc de subt sceptrul dinastiei de Habsburg, am venit în regat ca să ne oferim fraților noștri sufletul și brațele pentru biruința ideii moștenite din părinți.

Vreme de un an de zile de cînd se scurge sîngele românesc subt steaguri dușmane, ne-am strigat durerea avînd deplină încredere în îndemnul frățesc al României și în înțelepciunea bărbaților meniți să hotărască destinele noastre.

Conștienți de răspunderea faptelor, ne-am dat seama că neavînd deplina cunoștință a situației diplomatice și militare nu puteam să indicăm noi înșine momentul intrării României în război. De aceea, ne-am mărginit numai la o propagandă de principii pentru lămurirea sufletească a țării.

În timpul din urmă însă evenimentele au dat o dezlegare definitivă raporturilor diplomatice ale regatului fixînd locul României alături de grupul de puteri ale Quadruplei Înțelegeri, tot în acest timp noua stare de lucruri din imediata vecinătate a țării a pus în evidență în mod elementar și problema militară a statului român. Prin aceasta s-a desăvîrșit opera de orientare a conștiinței publice.

Întemeiați pe aceste considerații și avînd deci factorii hotărîtori pentru judecata și conștiința noastră, credem că față de noul război ofensiv al Puterilor Centrale împotriva regatului sîrb și față de mobilizarea Bulgariei în alianță cu Austria, menținerea neutralității din partea României, încercuită de dușmani, este egală cu renunțarea la înfăptuirea idealului național.

Considerînd că noua situație se înfățișează ca o mare primejdie pentru viitorul neamului și unește într-un singur mănunchi și cu un program unic pe toți oamenii politici care împărtășesc această credință, subsemnații sîntem convinși că ceasul dezrobirii noastre a sunat.

Accentuîndu-ne și cu acest prilej rezerva asupra problemelor interne, care separă diferitele partide politice din țară, și care nu sînt astăzi obiectul preocupărilor noastre — îndeplinim un act de datorie și consecvență față de idealul național, cînd ne declarăm solidari cu înfrățirea bărbaților politici grupați în *Federațiunea unionistă* — pentru realizarea unității naționale.

Vom sprijini deci prin toate mijloacele lupta pentru determinarea unei acțiuni militare a țării, așteptînd clipa mobilizării ar-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

matei române, subt al cărei steag vom cădea sau vom vedea izbînda cauzei noastre.

(Urmează semnăturile)

(Lui D. Marmeliuc. 20 octombrie 1936, Cernăuți, [1936] p. 40—41.)

224

Articol din ziarul „Vrem Ardealul" referitor la nevoia imperioasă a unirii Transilvaniei cu patria mamă.

1915, decembrie, 15, Galați

Vrem Ardealul, pentru că Ardealul sufere ! Îl vrem pentru că este o nevoie a noastră — o parte din trupul nostru, din inima noastră, din ființa noastră. Îl vrem pentru că suferind el, suferim noi, perind el [...] perim noi.

Vrem Ardealul, pentru că ne este necesar vieții noastre viitoare ca neam, pentru că este parte integrantă a organismului de viață a neamului nostru.

Și dacă o parte a organismului suferă în mod firesc, inevitabil, va suferi organismul întreg.

Vrem Ardealul, pentru trecutul său, pentru faptele sale — pentru ființa sa integrantă [...].

Acolo sînt minele, avuția noastră, acolo s-a făurit neamul, acolo e zămislirea și leagănul său, de acolo au venit descălecătorii : Dragoș în Moldova, Negru Vodă în Muntenia. Într-acolo au tins visurile noastre. Acolo a murit nerăzbunat Mihai eroul, sub mîna unui ucigaș, și tot de acolo a doua descălicare de cărturari, care au renăscut, au rechemat la viață amorțitele noastre puteri... Lazăr, Șincai, Maior...

Vrem Ardealul, fiindcă acolo Horea, încă înainte de revoluția mare ce a zguduit Europa, a lățit principiile de egalitate, frățietate și libertate.

Vrem Ardealul, fiindcă nu puem să nu-l vrem. Fiindcă suferă, fiindcă durerea o simțim și noi, fiindcă este o necesitate, o năzuință, un vis...

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Vrem Ardealul, cu tot sufletul, cu toată puterea, și fiindcă îl vrem numaidecît, îl vom avea-!

(„Vrem Ardealul", Galați, nr. 4 din 11 decembrie 1915, p. 1.)

225

Scrisoarea unui ofițer transilvănean prin care își exprimă nădejdea în făurirea statului național unitar.

[1915, decembrie, 25]

[...] Situația tristă și extrem de critică în care ne tragem de azi pe mîine, greul zilelor, amarul unor zile, pe care le poate da unui om și unui neam întreg cel mai crud dintre destine. Și poate că am dispera și cei mai mulți dintre noi ar cere morții eliberarea de sub povara și urgia zilelor de patimi... dacă n-am avea azi mai mult ca oricînd nădejdea care ne mîngîie și ne întărește suflul vieții, nădejdea nestrămutată în triumful cauzei noastre drepte... a realizării scumpului nostru ideal național : România Mare [...].

(„Buletinul Ligii Culturale", secția Cîmpulung, nr. 11, din 25 decembrie 1915.)

226

Extras din Declarația de război a României împotriva Austro-Ungariei.

1916, august, 14/27, București

Alianța încheiată între Germania, Austro-Ungaria și Italia * nu avea, după însești declarațiile guvernelor, decît un caracter esențialmente conservator și defensiv. Obiectivul său principal era de a asigura țările aliate împotriva oricărui atac din afară și de a

* Încheiată la 8/20 mai 1882.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

consolida starea de lucruri creată prin tratatele anterioare. În dorința de a pune de acord politica sa cu aceste tendințe pacifice, România s-a alăturat acestei alianțe.

Dedicată operei sale de reconstrucție internă și fidelă hotărîrii sale ferme de a rămîne în regiunea Dunării de Jos un element de ordine și de echilibru, România nu a încetat de a contribui la menținerea păcii în Balcani. Ultimele războaie balcanice, distrugînd statu-quo-ul, i-au impus o nouă linie de conduită. Intervenția sa a grăbit pacea și a restabilit echilibrul ; ea s-a mulțumit pentru ea însăși cu o rectificare a frontierei care îi dădea mai multă siguranță împotriva unei agresiuni și care în același timp repara nedreptatea comisă în detrimentul său la Congresul de la Berlin *. Dar, în urmărirea acestui scop, România a avut decepția să constate că nu a întîlnit la cabinetul de la Viena atitudinea la care era în drept a se aștepta.

Cînd a izbucnit actualul război, România, la fel cum a făcut Italia, a declinat de a se asocia la declarația de război a Austro-Ungariei, despre care ea nu a fost prevenită de către cabinetul din Viena. În primăvara anului 1915 Italia a declarat război Austro-Ungariei : Tripla Alianță nu mai exista. În același timp au dispărut rațiunile care au determinat adjoncțiunea României la acest sistem politic. În locul unei grupări de state căutînd prin eforturi comune să lucreze de acord pentru a asigura pacea și conservarea situațiilor de fapt și de drept create prin tratate, s-a găsit în fața unor puteri făcîndu-și război exact în scopul de a ajunge la transformarea în întregime a vechilor aranjamente care au servit drept bază tratatului lor de alianță. Aceste profunde schimbări au fost pentru România o dovadă evidentă că scopul pe care ea l-a urmărit alăturîndu-se Triplei Alianțe nu mai putea fi atins și că ea trebuie să-și îndrepte privirile și eforturile spre căi noi ; aceasta cu atît mai mult cu cît opera întreprinsă de către Austro-Ungaria a luat un caracter amenințător pentru interesele esențiale ale României, ca și pentru aspirațiile sale naționale cele mai legitime.

În prezența unei modificări atît de radicale a situației create între monarhia austro-ungară și România, aceasta din urmă și-a reluat libertatea sa de acțiune.

Neutralitatea ** pe care guvernul regal și-a impus-o, ca urmare a unei declarații de război făcute în afara voinței sale și contrarie intereselor sale, a fost adoptată în primul rînd în urma asigurărilor

---

* Congresul de pace de la Berlin din 1878.

** Decisă la 21 iulie/3 august 1914.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

date la început de către guvernul imperial și regal că monarhia, declarînd război Serbiei, ea nu a fost mînată de un gînd de cucerire și nu a urmărit în nici un fel achiziții teritoriale. Aceste asigurări nu s-au realizat.

Astăzi noi ne găsim în fața situației de fapt de unde pot ieși mari transformări teritoriale și schimbări politice de natură a constitui o gravă amenințare pentru securitatea și viitorul României. Opera de pace pe care România, fidelă spiritului Triplei Alianțe, a încercat să o îndeplinească, a fost făcută astfel sterilă chiar de către cei care erau chemați să o sprijine și să o apere.

Aderînd în 1883 la grupul de Puteri Centrale *, România, departe a uita legăturile de sînge care unesc populațiile din regat și românii supuși ai monarhiei austro-ungare, a văzut în raporturile de prietenie și alianță care s-au stabilit între cele trei mari puteri o garanție prețioasă pentru liniștea sa internă, ca și pentru îmbunătățirea soartei românilor din Austro-Ungaria. De fapt, Germania și Italia care au reconstituit statele lor pe baza principiului naționalității nu puteau să nu recunoască legitimitatea bazei pe care se așeza propria lor existență. Cît privește Austro-Ungaria, ea a găsit în relațiile prietenești care s-au stabilit între ea și regatul României asigurările pentru liniștea sa atît în interior cît și la frontierele noastre comune ; căci ea nu putea să nu știe la ce punct nemulțumirile populației românești se resfrîngeau la noi, amenințînd în fiecare moment de a turbura bunele raporturi între cele două state.

Speranța pe care noi ne-am făcut-o din acest punct de vedere aderînd la Tripla Alianță a fost înșelată. În timpul unei perioade de mai mult de treizeci de ani românii din monarhie nu numai că n-au văzut niciodată introducîndu-se o reformă de natură a le da chiar o aparentă satisfacție, dar, ei au fost, dimpotrivă, tratați ca o rasă inferioară și condamnați să sufere opresiunea din partea unui element străin care nu constituie decît o minoritate în mijlocul diverselor naționalități din care se compune statul austro-ungar. Toate nedreptățile suferite de frații noștri au întreținut între țara noastră și monarhie un element continuu de animozitate pe care guvernele regatului nu au ajuns să-l potolească decît cu prețul unor mari dificultăți și a numeroase sacrificii.

Cînd a izbucnit actualul război se putea spera că guvernul austro-ungar, cel puțin în ultimul ceas, va sfîrși prin a se con-

* România a aderat la Tripla Alianță prin tratatul secret din 18/30 octombrie 1883, ca soluție pentru garantarea integrității și independenței sale naționale.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

vinge de necesitatea urgentă de a face să înceteze această nedreptate care punea în pericol nu numai relațiile de prietenie, dar înseși raporturile normale care trebuiau să existe între state vecine.

Doi ani de război, în timpul cărora România a păstrat neutralitatea, au dovedit că Austro-Ungaria, ostilă oricărei reforme interne putînd să facă mai bună viața popoarelor pe care le guvernează, s-a arătat la fel de promptă în a le sacrifica ca și neputincioasă a le apăra împotriva atacurilor exterioare.

Războiul la care ia parte aproape întreaga Europă pune în discuție cele mai grave probleme privind dezvoltarea națională și însăși a existenței statelor ; România, mînată de dorința de a contribui la grăbirea sfîrșitului conflictului și sub imperiul necesității de a salvgarda interesele sale de rasă [de neam], se vede silită de a intra în linie alături de cei care îi pot asigura realizarea unității sale naționale.

Pentru aceste motive ea se consideră, începînd din acest moment, în stare de război cu Austro-Ungaria. [...]

(România în războiul mondial. 1916—1919, volumul I, *Documente Anexe,* București, 1934, p. 3—5 ; orig. fr.)

227

Articolul Acțiunea României, *apărut în ziarul „Novoe Vremea".*

[1916, august, 16/29, St. Petersburg]

Încă un eveniment nou fericit : România s-a alăturat puterilor Antantei. Urmărindu-și sarcinile sale naționale, ea ia parte acum la măreața cauză comună.

În prezent, România numără între granițele sale peste șapte milioane și jumătate de oameni, din care [...] 92% reprezintă de fapt românii. Pe deasupra, trei milioane de români trăiesc în Transilvania sub puterea habsburgică, fiind supuși deznaționalizării. Salvarea acestei întregi treimi a neamului românesc de distrugerea națională constituie tocmai scopul direct al intrării României în rîndurile aliaților europeni.

Clipa acțiunii armate era așteptată de mult de întregul popor și societatea românească, animată de sentimente patriotice, stăruia

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cu insistență asupra acestui lucru. Guvernul român, răspunzător pentru destinele țării, a ezitat timp îndelungat, cîntărind toate circumstanțele, atît de ordin politic, cît și de ordin pur militar. Această prudență a provocat la timpul său nu puține reproșuri, iritări și chiar suspiciuni. Erau îndoieli dacă oamenii politici din București vor avea destul curaj de a rezista presiunilor ostile și a se folosi de evenimentele care luau o întorsătură atît de fericită pentru înfăptuirea drepturilor naționale ale poporului român. De fapt, ei așteptau doar momentul cel mai favorabil cînd vor putea obține cele mai mari rezultate cu cît mai puține jertfe.

Hotărîrea adoptată în asemenea împrejurări capătă o însemnătate deosebită. Avem de-a face nu cu entuziaști capabili să se arunce într-o acțiune primejdioasă sub influența unei dispoziții de moment, ci cu politicieni lucizi care au cîntărit și calculat totul. Iar atunci cînd cotitura militară fericită în favoarea Antantei a devenit evidentă, ei și-au pus în mișcare trupele pentru a-l înfrînge definitiv pe dușmanul comun.

Acțiunea României în asemenea condiții constituie o dovadă sigură că epuizarea, din punct de vedere militar, a inamicului nostru nu mai prezintă acum îndoială.

În decizia cabinetului de la București noi vedem îmbinarea reușită a unui țel legitim și înălțător cu simțul practic plin de înțelepciune. Politica internațională nu trebuie să fie un teren pentru dezvăluirea don-quijotismului politic, dar nici nu trebuie să încalce cerințele echității. Adevărata înțelepciune politică constă în priceperea de a coordona propriile pretenții de stat cu interesele generale și în slujirea binelui general să afli asigurarea drepturilor tale particulare. După acest tip s-au constituit relațiile dintre toate statele Antantei și presupunem că de la acesta nu se va abate nici noul nostru aliat.

Acum zarurile au fost aruncate și intră în vigoare a doua parte a formulei. Pînă la război calculezi dacă este posibil să-ți satisfaci cerințele, unind eforturile tale cu eforturile altora care luptă împotriva unui dușman comun. În timpul războiului urmărești nu obiectivele tale particulare ci pe cele generale, deoarece numai pe o astfel de cale poți atinge țelurile tale personale. Pînă la decizie — calcul rece, după aceasta — încordarea tuturor forțelor tale pînă la răpunerea definitivă a dușmanului comun.

Glorioasa armată română nu se află pentru prima dată umăr la umăr cu armata noastră. Împreună cu noi tînăra armată română și-a vărsat sîngele pentru eliberarea Bulgariei. Și de fapt încă atunci au fost puse, poate independent de conștiința clară a părților, bazele acțiunilor noastre comune de astăzi. Deoarece numai

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

în alianță cu Rusia, României i s-a deschis posibilitatea reunirii cu pămîntul românesc vechi, pe care, sub puterea austro-ungară, trăiește o întreagă treime a poporului român. [...]

(Documente străine, p. 85—87 ; orig. rus.)

228

Articolul Unitatea latină, *apărut în ziarul „Il Giornale d'Italia"*.

[1916, august, 29, Roma]

De ce România, țara latinilor sau a romanilor din răsărit intră în război alături de aliați ?

O hartă a teritoriilor în care de 17 secole rezistă o civilizație latină și se află o populație românească vă explică totul. Pe această hartă se poate vedea că stăpînirea prezentă a regatului lui Ferdinand I reprezintă numai jumătate din teritoriile țării românești. Aceasta este România liberă

Celelalte regiuni care nu sînt libere și se află sub stăpînirea străină sînt următoarele :

Sub stăpînirea Austriei :

— Bucovina de sud, aproximativ 275 000 locuitori.

Sub stăpînirea Ungariei :

— Transilvania, sau regiunea celor șapte cetăți (așa numitul Siebenbürgen al germanilor), în afară de cîteva insule în cotul Carpaților de saxoni [sași] și unguri [și secui], circa 2 500 000 locuitori.

— Banatul de Temesvar, sau așa cum îi spun românii, Timișoara, mai puțin cîteva insule etnice sîrbești între Dunăre și Tisa și unele insule germane aproape de Timișoara, aproximativ alți 500 000 locuitori [...]

Aproape totalitatea românilor din afara granițelor României, adică români care nu participă la viața României independente, se află sub dominația monarhiei habsburgice, în cele două înfățișări ale sale Austria și Ungaria.

A smulge pe acești frați din mîinile rapace ale monarhiei de Habsburg, a-i elibera de maghiarizarea intolerabilă, acesta este visul patrioților români, acesta este motivul noului război. Prin unirea la regat a teritoriilor nelibere se crează o regiune vastă care are drept frontiere Dunărea, Marea Neagră, Prutul, Cîmpia maghiară.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Aceasta formează aproape un cerc care are drept centru orașul Brașov (Kronstadtul germanilor) așezat pe Alpii transilvăneni. Se constituie astfel un regat magnific de 240 000 kmp, cu puțin mai mic decît Italia, cu 11 000 000 locuitori care în douăzeci de ani vor putea cu ușurință să devină cincisprezece sau șaisprezece milioane.

Există însă o observație foarte importantă pentru noi. Comparați întinderea românilor de astăzi, fie că sînt independenți sau nu, cu aceea a provinciei cucerite de Traian și veți vedea că frontierele sînt aproape aceleași. Romanitatea nu a cedat pe Dunăre sau pe Carpați nici cel puțin cu un pas după optsprezece secole !

Agricultorii și păstorii care au descins fie din legionari romani fie din coloniștii lui Traian sau din localnicii romanizați de influența magică a civilizației romane, au păstrat intacte limba, tradițiile, civilizația Romei. Și în cîmpiile dunărene sau prin munții Daciei se întîlnesc familii care se numesc Rosetti, Perticari, Antonini, Alexandri, Negretti, Negruzzi, Teodorini, Barbieri, Pietrini, Negru, Florian, Papiniu și nenumărați Valerianu, Simionescu, asemănători cu Valeriani, Simoneschi de la noi. [...]

Latinii din răsărit au deci o existență care rezistă la orice încercări. A păstra cu sfințenie propria civilizație în mijlocul mareelor năvălitoare a o sută de popoare, a-ți face arme de luptă, a nu rămîne acoperiți de valurile distrugătorilor mongoli, bulgari, unguri, turci, a respinge penetrația germană, a ascunde în fundul sufletului, în mijlocul a mii de lupte idealul neamului și a-l înălța în momentul favorabil : aceasta este o bună probă de rezistență, și de maturitate în gîndire.

Mai există cineva în docta și mîndra Germanie care să vorbească despre decadența latină ? Acești „sărmani" neo-latini, în ajunul marelui război erau disprețuiți de imperiile teutonice, unii din ei priviți cu milă, toți onorați cu o neglijență egală. Franța însă face să slăbească mîndria teutonică la Marna și Verdun, Italia, aliata sclavă, se aruncă cu însuflețire în momentul cel mai critic și în ajutorul lor sar Portugalia și România.

Cînd Wilhelm al II-lea, în primele zile ale lui august 1914 (a se vedea prefața *Cărții Albe),* a ridicat stindardul satanic al germanismului, își închipuise oare răspunsul just al celorlalte popoare și redeschiderea tuturor problemelor de revendicări naționale ? La ce folosea marea forță, îndreptată într-o acțiune nedreaptă, față de răzvrătirea lumii ? *Vis consilii expers mole ruit sua.*

Acei latini neglijați, disprețuiți, condamnați la un sfîrșit de neînlăturat de către știința și politica teutonă, au primit sfidarea și

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

s-au adunat încă o dată de la Atlantic la Marea Neagră, sub sfintele drapele ale Romei.

(*Documente străine*, p. 88—90 ; orig. it.)

229

Articolul Despre tiranie și despre români, *apărut în ziarul „Le Figaro"*.

[1916, august, 30, Paris]

Nu trebuie să mai afălm că Germania nu-și conduce diplomația după principii. Ea declară război Rusiei care negocia cu Austria. Nu declară război Italiei care își îndreaptă armele împotriva frontierelor austriece, pe care le depășește pe mari suprafețe, dintr-odată. Ea răspunde în 24 de ore la declarația de război a României contra Austriei prin propria ei declarație de război României. Treizeci și una de declarații de război de la cea a Austriei contra Serbiei.

Nu vom vorbi aici de loialitate, de credință față de „ilustrul secund" în nenorocire. Împăratul german găsea că este în interesul lui să nu se afle în război deschis cu Italia. Interesul lui manifest era să rupă imediat cu România. El nu putea amîna nici nu putea pierde pe scumpii lui maghiari, asociație încă puternică de feudali, care storc de atîția ani cîmpia dunăreană ca pe o satrapie.

Căci ceea ce este în joc de la intrarea României în scenă, este stăpînirea lor, dominația lor aspră, opresivă, asupra celor trei-patru milioane de latini, mai mult sau mai puțin amestecați cu alte popoare de-a lungul secolelor, dar care au refuzat cu o stăruință adesea îndărătnică de a se lăsa „maghiarizați" și care și-au păstrat cu strășnicie, în munții și în văile lor din Transilvania, principalele caractere etnice, limba, aspirațiile naționale ale fraților lor din Valahia și Moldova, mai devreme emancipați.

•

Vechile cronici ungare afirmă foarte simplu — etnografia nefiind încă aservită în acele timpuri îndepărtate falsei științe ger-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

mane, slujitoare a politicii germane — că regele apostolic Sfîntul Ștefan, fiul lui Geyza și al patrulea urmaș al lui Arpad, găsea în Transilvania, în secolul al XI-lea, comitate aproape exclusiv românești. Elementul slav era întîlnit în mic număr.

Trebuie să reamintim că regatul dunărean, care s-a desprins în secolul al XII-lea de Imperiul bizantin, se întindea pe ambele maluri ale marelui fluviu și că sub dinastia română a Asăneștilor, care l-au guvernat după ce l-au creat, se intitula Imperiul „bulgarilor și al românilor" * sau al „Bulgariei și Valahiei". Cînd Villehardouin vorbește despre regele Ion Asan, el îl numește „Johannis, rege al Blanquiei și al Bourgriei". Arhiepiscopul primat de la Tîrnovo se intitula „arhiepiscop primat a toată Bulgaria și al Valahiei", cum se poate citi în cărțile îngălbenite, mai potrivite cu adevărul decît alte documente fără valoare. Vă rog să mă credeți că nu fac aici arheologie de plăcere ; politica este istoria care se repetă și se reînnoiește.

•

Iată deci lupta : românii au intrat în război pentru eliberarea fraților lor din Transilvania ; Germania vine în ajutorul feudalității maghiare pentru a-i păstra sclavii latini la cheremul ei.

Atunci cînd maghiarii luptau pentru propria lor libertate, mai întîi împotriva turcilor, apoi împotriva Casei de Austria, ei s-au sprijinit în răscoalele și luptele lor, care au fost eroice, pe caldele simpatii franceze și engleze. Din nenorocire însă maghiarii nu au înțeles altfel libertatea decît așa cum o înțeleg politicienii de ultimă speță ; după ce ai obținut dreptul de a nu fi oprimat, ai dreptul să oprimi pe alții.

Această trădare față de libertate și de cele mai elementare noțiuni de dreptate a fost cu atît mai brutală, cu cît „puterea, căile și fortărețele ei" sînt deținute în Ungaria de o aristocrație agrară care posedă 9 milioane de hectare din 29 ; mica proprietate în jur de 10 milioane și tot pe atîtea bunuri inalienabile (stat, comune, episcopate, comunități religioase) — care s-au năpustit asupra funcțiilor publice și este strîns legată de lumea de afaceri, pentru a-și menține etiajul averilor, fără încetare compromisă prin apetitul neînfrînat pentru plăcere și pentru joc.

---

* Este vorba de imperiul româno-bulgar de sub conducerea Asăneștilor, creat în anul 1185, care în prima sa perioadă a contribuit la afirmarea politico-statală și militară a românilor în sud-estul european.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Cît despre regimul parlamentar care funcționează la Budapesta, într-un vacarm aproape neîntrerupt, unde se ajunge deseori de la injurii după moda turcească la lovituri și bătăi reciproce, nu este pe lume nimic mai mincinos, adică cel puțin ca reprezentanță a națiunii, întrucît sistemul electoral este stabilit după avere ; sufragiul este oral, deci lipsit de orice libertate ; corupția prin bani se practică în aceeași măsură cu presiunea administrativă și, pe deasupra, se întîmplă adesea ca jandarmii să taie, pentru a îndepărta din registre, grupele de electori ai opoziției.

•

În mod necesar și logic, un guvern de această speță trebuia să se sprijine pe Germania, și în special pe Prusia Hohenzollernilor și a nobililor rurali, să-și caute orientarea la Berlin și să deschidă, în scurtă vreme, minele, uzinele, porturile și fluviile sale capitalurilor marilor bănci de la Dresda, Frankfurt și din orașele hanseatice. Maghiarizarea la început, apoi germanizarea.

Noi, neatenți, am comis, de prea multă vreme, aceeași greșeală de optică față de Ungaria ca și față de Germania, căutînd-o acolo unde nu mai era de găsit : Ungaria lui Kossuth, Jókai, a lui Eötvös, a lui Teleki, Batthyány ; Germania lui Goethe, a lui Kant, Schiller, Delphine — aștri stinși — a căror lumină străbate spațiile secole de-a rîndul după dispariția lor în noapte.

Nu neg că seniorii maghiari, oameni cu prestanță și vocabular ales, s-au arătat de obicei foarte amabili cu noi, cînd ne întîlneam în societate, aproape ca acei antisemiți care, fără a renunța la principiile lor, fac curte frumoaselor evreice.

•

Armata română de campanie numără în jur de 600 000 soldați, dintr-un efectiv global de 900 000 oameni. Cîmpia netedă a Dobrogei, întinzîndu-se între Dunăre și Marea Neagră, oferă drumuri ușor de parcurs unei armate ruse care ar coborî din Basarabia spre Cîmpia bulgară. Un capriciu al naturii face ca Alpii transilvăneni, care sînt partea cea mai muntoasă a Carpaților Meridionali, să ofere trecătorile cele mai joase peste lanțul lor, zid străpuns în parte de rîuri mari.

(*Documente străine*, p. 92—95 ; orig. fr.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

230

Articolul A sunat toxinul, a sosit ceasul dezrobirii, *apărut în gazeta „America".*

[1916, august, 31, Cleveland, Ohio]

Sus s-avem inimile. A sunat toxinul. A sosit ceasul dezrobirii și idealul nostru scump, unirea neamului, strălucește viu înaintea noastră.

România a declarat război Austro-Ungariei. Armata română, cu brațul ei de fier, va zdrobi lanțurile seculare ale robiei ungurești.

Plaiurile române se vor uni. Carpații nu vor despărți un neam care este unit sufletește. [...] Trăiască România Mare. Trăiască România Mare una și nedespărțită. Sus să avem inimile. Tot ce este român și simte românește să salute cu bucurie ziua cea mare, ziua cea frumoasă și sfîntă cînd a sunat buciumul de alarmă chemînd la arme plăieșii lui Ștefan și dorobănțimea lui Mihai.

Bucură-te Mihai [...] că visul tău se va realiza pe deplin și pentru vecinicie. Bucurați-vă Horea, Cloșca și Crișan, eroi legendari, că urmașii voștri nu vor suferi mai departe lanțurile robiei împotriva cărora v-ați răzvrătit. Bucură-te și tu, Iancule, iubite și scumpule erou al Ardealului că vei fi răzbunat. Împăratul [Francisc Iosif I] care te-a răsplătit cu ingratitudine pentru credința ta va ispăși păcatul și va vedea surparea împărăției sale șubrede.

Bucură-te și tu, Bărnuțiu, tribunul poporului, care ai semănat sămînța unirii neamului și tu, nemuritorule Mureșan, bucură-te că în anul mîntuirii 1916 s-a deșteptat românul.

(„America", Cleveland, Ohio, nr. 70, din 31 august 1916, p. 1.)

231

Discursul rostit de Barbu Șt. Delavrancea în ședința Academiei, cu ocazia intrării României în primul război mondial.

[1916, septembrie, 2, București]

[...] Noi n-am intrat în haosul acestui măcel pentru cuceriri ci pentru desrobiri... Noi nu vrem ce nu este al nostru, ci vrem unirea

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cu fraţii noştri din Ardeal [...] Vrem Carpaţii, cu tot podişul lor, unde ne-a aşezat împăratul Traian ca să fim veghe şi strajă civilizaţiunei romane împotriva hoardelor de barbari năvălitori ... Noi nu ne croim cu sabia o patrie nouă, ci ne-o întregim... Duhul adevărului, al dreptăţii şi al fraternităţii mînă vitezele noastre oştiri... Carpaţii au fost trecuţi într-o clipă, şi clipa aceasta o vom preface într-o veşnicie... Şi vom avea de suferit, şi vom suferi muţi de admiraţie în faţa jertfelor... Şi vom avea de plîns, şi ne vom înghiţi lacrămile... Şi nu ne va covîrşi durerea, hotărîţi să biruim în numele sfintei cauze a neamului nostru [...].

Domnilor, Academia Română — cea mai înaltă instituţiune de cultură — întemeiată în 1866, a avut ca scop fundamental nu numai unitatea morală şi intelectuală a românilor de pretutindenea. [...] Ea, simbol premergător al aspiraţiunilor noastre, a izbutit să întreţie flacăra unui patriotism integral, care nu recunoştea hotarele artificiale ale României, ci, săltînd peste Carpaţi, înfrăţea de fapt pe acei care erau fraţi de drept. Ea, topind istoria suferinţelor noastre seculare, a scos din sgura trecutului, nobil şi lamur, un singur suflet al unei singure fiinţe, al românimii de altădată şi al românimii de totdeauna [...]

(Barbu Delavrancea, *Războiul şi datoria noastră*, Bucureşti, 1916, p. 27—28, 29.)

232

Articol din „Gazeta Transilvaniei" prin care este salutată intrarea în luptă a armatei române.

[1916, septembrie, 7, Braşov]

Visul de dorul căruia ne-au răposat strămoşii şi părinţii e pe calea realizării.

Atîtea generaţiuni de români au stropit însă cu lacrimi acest „copil al suferinţei" încît astăzi cînd pe coastele şi la poalele transilvănene ale Carpaţilor flutură drapelul albastru-galben-roşu stăm aiuriţi şi nu ne credem ochilor. Carpaţii, care se ridicau ca un zid blestemat între fiii aceluiaşi neam, peste noapte s-au prefăcut în şira vertebrală a românismului.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

De la Orșova pînă la izvoarele Tisei azi stăpînește pe ambele coaste ale Carpaților, ale cătușelor de ieri, o singură limbă și un singur drapel : limba românească și drapelul României.

Tragedia neamului nostru s-a curmat brusc înainte de a se fi putut începe actul din urmă. De azi înainte n-o să mai lupte frați contra frați. Vom fi una și nedespărțiți.

Noi și azi, ca și ieri, avem lacrimi în ochi. Dar cîtă deosebire... În cele de ieri se reflecta încă întunericul unei nopți triste, ucigătoare, c-o singură licărire de lumină : candela de veghe ce arde pe mormintele zecilor de mii de frați martiri, căzuți pentru o cauză străină — în cele de azi joacă razele soarelui libertății în scînteierile cele mai mari și mai sfinte emoțiuni, de care am fi putut fi vreodată împărtășiți muritorii pămîntului.

Buzele noastre de pe care ieri se desprindeau încă blesteme la adresa călăilor noștri, azi se unesc în urale recunoscătoare la adresa bravei armate române.

Moșii noștri de ieri au dat mîna cu morții de azi ai armatei române.

E rîndul celor vii acum ca, dîndu-și și ei mîna pe temelia cimentuită cu sînge de acești eroi, să înfăptuiască în întregime, în toată splendoarea sa, idealul național : visul României Mari.

(„Gazeta Transilvaniei", nr. 176, din 25 august/7 septembrie 1916, p. 1.)

233

Memoriul adresat Consiliului de Miniștri de un grup de transilvăneni refugiați, privind dorința lor de a forma unități militare.

[1916, septembrie, București]

[...] Credem că e o datorie de onoare pentru noi ca în acest război să înscriem pe paginile istoriei fapte care să arate urmașilor că și românii din ținuturile subjugate au luptat alături de ostașii regatului pentru întruparea României Mari și că prin sîngele lor au răscumpărat unitatea politică la care au visat veacuri de-a rîndul. Dorința noastră ar fi ca onor[atul] Consiliu de Miniștri să încu-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

viințeze organizarea de regimente ardelene și bucovinene, care să se compună din foștii soldați români ai armatei austro-ungare, veniți în România în cursul războiului și din prizonieri din Rusia, cari vor trebui aduși în România.

Înființarea acestor regimente ar face cea mai bună impresie asupra publicului din regat și asupra celor de acasă. Ele ar putea fi întrebuințate cu folos pe cîmpul de luptă și în teritoriile ocupate, pe care, fiind leagănul în care s-au născut, le cunosc de aproape.

Între soldați, toți foști tovarăși de suferințe, ar exista legături de prietenie și prin urmare ar alcătui unități închegate sufletește, care ar căuta să se ia la întrecere, în fapte de vitejie, cu celelalte regimente ale oștirii din regat.

Regimentul de ardeleni și bucovineni s-ar putea organiza fie în cadrele corpurilor existente, fie în corpuri nouă, create pe unități suplimentare ale oștirei române. După informațiile pe care le avem, numărul soldaților români ardeleni și bucovineni, refugiați în țară, se urcă la 10—15 000, iar numărul prizonierilor români din Rusia trece peste 109 000 ; împreună ar da deci un contingent pentru două corpuri de armată. Pentru cazul cînd onor[atul] Consiliu de Miniștri ar admite organizarea militară a ardelenilor și bucovinenilor, facem următoarele propuneri concrete.

1. Ministerul de Războiu să numească un comandament de organizare al acestor regimente, eventual corpuri, care :

a) să concentreze, prin ordin, pe toți ardelenii și bucovinenii recrutați în primăvara acestui an de autoritățile militare române ;

b) să ordone noi cercetări pentru toți aceia care nu au renunțat încă la protecția străină sau nu și-au aranjat situația militară în oștirea română ;

c) să fixeze garnizoanele regimentelor care, întrucît va fi posibil, se vor alcătui după fostele cercuri de recrutare din Austro-Ungaria ;

d) să se îngrijească de echiparea, înarmarea, întreținerea și de instruirea acestor regimente. Încadrarea unităților mici, plutoane și companii, se va putea face cu ajutorul foștilor ofițeri români în armata austro-ungară, iar unitățile mari vor fi conduse de ofițeri superiori din armata română.

2. Regimentele românești, făcînd parte din armata română, vor purta aceeași uniformă și vor presta jurămîntul obștesc majestății sale Ferdinand și patriei.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

3. Comandamentul de organizare a acestor regimente se va ocupa și va rezolva toate chestiunile militare privitoare la ardeleni și bucovineni. Va recomanda cartierele generale ale armatelor de operațiuni, personalul necesar de interpreți — informatori, care pînă acum s-au recrutat la întîmplare și se va îngriji de transportarea și de repartizarea prizonierilor români din Rusia.

Fie că se admite sau nu această organizație, rugăm onor[atul] Consiliu de Miniștri să binevoiască a interveni pe lîngă guvernul majestății sale țarului să elibereze prizonierii români (soldați și ofițeri) din Rusia, care vor să lupte sub flamurile române.

Aducerea în România a acestor prizonieri se impune din considerații superioare naționale. Fiind în regat și eventual făcînd parte din armata română, s-ar cultiva în ei spiritul de solidaritate și li s-ar trezi conștiința de unitate și de mîndrie națională atît de necesară generațiilor care vor alcătui România Mare de mîine. [...]

(Urmează semnăturile)

(Corneliu Mezea, *Dr. Vasile Lucaciu „Leul de la Sisești" 1852—1922. Viața și faptele lui*, Satu-Mare, 1936, p. 121—124.)

234

Cuvîntarea rostită de Take Ionescu în Camera deputaților.

1916, decembrie, 14, Iași

[...] Trebuie să spunem țării că nu e nici un preț, dar nici unul, chiar dacă ar fi pribegia totală, chiar dacă ar fi ani mulți de război, chiar dacă ar fi ruina generală, o astfel de distrugere încît să ne rămîie doar pămîntul negru, care să nu fie un preț prea mic, pentru ceea ce are să ne dea România Mare. [...]

Va învinge armata română ; vor învinge aliații noștri ! Cred în această victorie, cum cred în lumina soarelui. [...]

(Take Ionescu, *Pentru România Mare. Discursuri din război. 1915—1917*, București, 1919, p. 144, 145.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

235

Ion Agîrbiceanu despre lupta poporului român pentru înfăptuirea statului național unitar.

[1918, februarie, 27, Iași]

De o parte și alta a Carpaților, neamul nostru trece prin grele suferințe. Ardealul e mut de multe veacuri ; mută e azi și Oltenia ; și Muntenia și Dobrogea ... Auzim însă mai desluşit și mai bine tot ce geme azi în Muntenia, Oltenia și Ardeal, deși sîntem muți, graiul fraților, al părinților și al copiilor noi îl auzim. Auzim și glasul celor din morminte. Toți ne cheamă, toți ne poruncesc să începem din nou lupta și să nu ne hodinim pînă la biruință. Azi sînt dureri mari, dar nădejdea că le vom răzbuna, că le vom înlătura e și mai mare [...]

Azi neamul de aici, armata română nu suferă numai pentru el și pentru țara mică pe care a avut-o pînă acum, ci pentru neamul întreg și pentru țara cea de mîine. E o închinare, e o jertfă sfîntă pe care o aducem țării celei noi, care va cuprinde pe toți românii.

Ce măreț, ce dulce e simțămîntul cînd te gîndești că suferi pentru un astfel de lucru mare, pentru o astfel de minune, visată de toți strămoșii, dar care va fi văzută mai întîi de noi, cei de azi.

Românul subjugat suferă, dar știe pentru ce. Oricît de neagră să fie viața în juru-i, în inima lui a răsărit soarele care nu va mai apune.

Rabdă și te așteaptă pe tine, scump frate, brav ostaș al României !

(„România", Organ al apărării naționale, din 27 februarie 1917.)

236

Proclamația voluntarilor români de peste munți, foști prizonieri de război în Rusia, prin care își exprimau adeziunea la lupta pentru înfăptuirea statului național unitar.

[1917, aprilie, 13/26, Darnița]

Noi, corpul voluntarilor armatei române, ofițeri subofițeri și soldați de națiune română de pe teritoriul monarhiei austro-ungare,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

foşti prizonieri de război în Rusia, cu jertfa vieţii noastre sîntem gata să intrăm în luptă pentru împlinirea idealului nostru : de a uni tot poporul, tot teritoriul românesc din monarhia austro-ungară, în una şi nedespărţită Românie liberă şi independentă. [...]

Astăzi, cînd noi românii ca şi celelalte neamuri subjugate ne-am convins definitiv că nouă, ca români, nu ne mai e posibilă existenţa în cadrele statului austro-ungar ; noi care în limbă, în cultură, în structura socială şi în întreaga fiinţă a noastră etnică şi politică formăm un trup unic şi nedespărţit cu toate celelalte părţi constitutive ale naţiunii române, cerem cu voinţă nestrămutată încorporarea la România liberă, pentru a forma împreună cu ea un singur stat naţional românesc, pe care îl vom zidi pe bazele celei mai înaintate democraţii. Pentru acest ideal ne punem în cumpănă tot ce avem, viaţa şi averea noastră, femeile şi copiii noştri, viaţa şi fericirea urmaşilor noştri şi nu ne vom opri pînă ce nu vom învinge, ori vom pieri...

Cerem deci încorporarea noastră la România, în numele dreptului fiecărei naţiuni capabile de viaţă şi în stare de a-şi hotărî singură soarta, de a-şi alege singură statul şi forma prin care voieşte să se guverneze. [...]

Noi, foştii prizonieri de război, cari îndată ce ni s-a dat putinţa, am venit de bună voie la luptă şi la moarte, noi, ofiţerii, aproape în totalitate aci, precum şi zecile de mii de soldaţi, acasă ţărani şi lucrători, fără multă carte, dar conştienţi de datoria lor naţională, noi, ne oferim braţul şi sîngele nostru tînăr şi generos pentru întruparea idealului nostru. Sîngele nostru nu se va vărsa în zadar. Credem ferm că între viitoarele state fericite naţionale şi democratice, va fi şi România tuturor românilor.

(*Marea Unire*, p. 21—22.)

237

Articolul Au venit ardelenii *de Ion Minulescu, în care este adresat un vibrant salut voluntarilor de peste munţi veniţi în Moldova.*

[1917, iunie, 7, Iaşi]

Bine aţi venit, fraţilor...

Vă aşteptam cu nerăbdare fiindcă ştiam că oricîte piedici v-ar fi semănat în cale soarta vitregă care ne desparte de atîta amar de vreme, odată şi odată tot aveaţi să veniţi.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Și ați venit.

Ați venit să luptați români alături de români pentru apărarea și mărirea patriei, care mîine va fi deopotrivă și a noastră și a voastră. Ați venit să dovediți dușmanilor neamului nostru că românii de pretutindeni nu sînt călăuziți decît de idealul reîntregirei lor naționale. Și în clipa mare și istorică, cînd democrația mondială proclamă dreptul popoarelor de a-și hotărî soarta ele însele, ați venit să arătați lumii, care de trei ani de zile vă vede luptînd pentru alții, că românii de sub sceptrul habsburgilor se rînduiesc de bună voie sub steagul României libere, singurul pentru care înțeleg să lupte și să moară de azi înainte.

Fie ca voința voastră să se împlinească cît mai curînd. Fie ca aci, la Iași, în vechea capitală a Moldovei, unde s-a plămădit prima înfrățire românească, sau colo, pe front, în mijlocul fraților care vă așteaptă cu brațele deschise, prezența voastră să simbolizeze înfăptuirea fericitului eveniment pe care viitorul nu ni-l mai poate ascunde, iar primul pas făcut în tovărășia voastră peste Carpați să pecetluiască pentru totdeauna hrisovul definitiv al întregirii neamului românesc.

Vă salutăm dar cu sufletul înflăcărat de emoția momentelor unice, de majestatea cărora nu se pot pătrunde decît frații de sînge. Vă salutăm cu entuziasmul deplinei încrederi în ziua de mîine și vă urăm izbîndă pe drumul pe care voi îl cunoașteți mai bine decît noi, pe drumul Carpaților românești.

Voi sînteți crainicii. Grosul oastei vă urmează însă. Voi purtați numai vestea cea bună. Ei vor aduce înfăptuirea ei.

(„România", Organ al apărării naționale, din 7 iunie 1917, p. 1.)

238

Articolul Aliatul nostru România, *apărut în gazeta americană „New York Times".*

[1917, iunie, 30, New York]

Misiunea română în Statele Unite, care a sosit ieri la Washington, este a doua care vine din partea micilor națiuni. Cînd Statele Unite au intrat în război, primul ministru [Ion I. C.] Brătianu ne-a trimis o telegramă de salut în care a spus :

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

„România este fericită și mîndră de a fi alături de Statele Unite în lupta contra acelora care și-au imaginat că ar putea viola și denatura, cum le-ar putea dicta forța și interesele egoiste, dezvoltarea normală și democratică a marii familii umane".

Cînd misiunea italiană a sosit la New York, doctor Nicolas Murrat Butler a spus, în cuvîntarea rostită la banchet :

„Fără despăgubiri ? Desigur nu ! Fără sancțiuni ! Desigur nu ! Ci restaurare, restituire și revenirea acasă a copiilor furați și răzlețiți".

„Copiii furați și răzlețiți", pe care autocrația germană i-a ținut departe de țara-mamă sînt mulți, de la copiii Franței, în Alsacia, pînă la cei ai Italiei, în Istria. Printre ei sînt copiii Serbiei în Bosnia și ai României în Transilvania. Nu poate exista pace permanentă în Europa dacă copiii furați și răzlețiți nu vor fi restituiți. Pentru asta a intrat România în război : să-i elibereze pe români din sclavia austriacă și să-i reunească cu propriul ei popor. Cînd se va termina acest război, toate relele determinate de credința veche că furtul de copii și omuciderea ar fi obiective naționale legitime — o credință care nu mai este păstrată de nici o națiune afară de cele din Europa centrală — trebuie să fie înlăturate, pentru ca lumea să poată trăi în pace. Pentru un astfel de drept luptă România. [...]

(*Documente străine*, p. 132—133 ; orig. engl.)

239

Articol prin care românii din armata austro-ungară, prizonieri în Rusia, erau chemați să se înscrie în Corpul voluntarilor români.

[1917, iulie, 20, Kiev]

A sunat ceasul încetării suferințelor noastre morale ! [...].

Primul detașament al acestei armate se află acum în țară. El a depus jurămîntul pe steagurile glorioase ale armatei române, care văzură o clipă pămîntul făgăduinții al Transilvaniei noastre iubite. Zi sfîntă și mare ce va fi înscrisă de-a pururi cu litere de aur în istoria neamului nostru.

Strămoșii noștri au tresărit, desigur, în morminte, în această zi pe care o așteptase în zadar atîtea veacuri de suferință. Și acolo,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

în Piața Unirii din Iași, unde se petrecu sărbătoarea primirii voluntarilor *, sub umbra protectoare a domnului Unirii și a lui Kogălniceanu, ale căror figuri de bronz păreau să ia viață ** și te așteptai din clipă în clipă să ceară numai cuvînt, acolo fură și umbrele lui Horea și Avram Iancu, acolo pluteau și umbrele răzbunătoare ale nesfîrșitului șir de martiri ai Ardealului, care pregătiră cu jertfa lor această mare zi a libertății noastre, a alăturării noastre la sînul patriei-mame. [...]

Ochii noștri văzură minunea ! De acum, frați transilvăneni și bucovineni sorții noștri sînt aruncați. Noi nu ne mai putem întoarce ca sclavi acasă. Noi nu mai putem vedea pămîntul, părinții, frații, soțiile și copiii noștri decît ca cetățeni liberi, ca cetățeni ai României Mari.

Camarazi răspîndiți în toată nemărginimea Rusiei ! Armata voluntarilor români transilvăneni și bucovineni face apel la voi. Cei cărora vă cade acest ziar în mîini considerați-l drept un ordin de mobilizare.

Tot ce nu are un suflet de sclav în el, tot ce ține la pămîntul sfînt pe care s-a născut, pe care i-au trăit moșii și strămoșii și pe care este de datoria noastră acum ori niciodată să-l dezrobim, va veni cu grăbire la Kiev să se înscrie în armata voluntarilor. Veniți izolat, veniți în grupuri, veniți care cum apucați de veste. [...]

Sus deci inimile ! Sîntem azi cetățeni și nu mai mult robi. Cetățeni liberi ! Voi, care ați fost la școala războiului, care ați trecut prin atîtea suferințe și încercări nu se poate să nu fi ieșit cu sufletul înnoit din această mare nenorocire care s-a abătut asupra lumii. De aceea camarazi, cu toții în armata voluntarilor români din Kiev ! O opintire numai, o singură sforțare și vom sparge zidul dușman care ne desparte de scumpii noștri frați, de părinții și de copiii noștri.

Veniți ca împreună să facem această sforțare spre binele și mîntuirea neamului întreg !

(„România Mare", Kiev, nr. 1, din 20 iulie 1917, p. 1—2.)

Este vorba de foștii militari români din armata austro-ungară, prizonieri în Rusia, care s-au înscris voluntari pentru a lupta în cadrul armatei române împotriva cotropitorilor germani și austro-ungari.

** Autorul articolului se referă la grupul statuar aflat în Piața Unirii din Iași, care îi reprezintă pe Alexandru Ioan Cuza, pe Mihail Kogălniceanu, Nicolae Kreţulescu, Costache Negri și generalul Ion Emanoil Florescu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

240

Maiorul Silviu Bordan, voluntar în armata română, cheamă românii bănăţeni să se alăture luptei pentru desăvîrşirea unităţii naţionale.

[1917]

Fraţilor, cu ziua de azi am intrat ca ofiţer superior voluntar în armata română. Vă aduc aceasta la cunoştinţă ca alăturea de mine să intraţi şi voi cei ce cu mine aţi luptat în rîndurile Regimentului de honvezi nr. 8. Mi-am părăsit şi eu vatra, moşia, nevasta şi copiii ca să merg şi să lupt cu fraţii noştri din România liberă, care asemenea şi-au lăsat bogăţiile, holdele mănoase, nevestele şi copiii şi şi-au vărsat sîngele numai şi numai pentru noi şi pentru dezrobirea noastră.

Pentru aceasta nici unul din voi să nu stea nedumerit, deoarece în aceste vremuri mari, cînd se croieşte pentru sute de ani înainte soarta poporului român, fiecare dintre voi trebuie să fie pătruns în prima linie de iubirea de neam, care singura va fi în stare să adune într-o Românie [...] pe toţi românii şi să puie baza fericirii copiilor şi nepoţilor noştri [...] La revedere, feciori, la Mărăşeşti şi apoi mai departe la noi acasă în Banat, la Lugoj şi în toate celelalte unghiuri unde locuiesc români şi de-ai noştri, care cu toţii cu inima grea aşteaptă zi de zi dezrobirea lor prin braţele noastre!

Maior Silviu Bordan

[1918, p. 422.]

241

Articolul Ardealul nostru, *din ziarul „România", despre înfăptuirea unităţii naţionale.*

[1918, ianuarie, 5, Iaşi]

[...] Ardealul însemnă poartă pe care au deschis-o morţii şi schilozii ţării acesteia ca să intrăm nu într-o Românie Mare a

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

huzurului sporit, ci înainte de toate în conștiința lumii, cu dreptul nostru, cu vrednicia noastră, cu trecutul și viitorul nostru, cu tot cuprinsul, nu numai al pămîntului ce vrem, ci și al sufletului ce-l avem.

Ardealul înseamnă mai mult decît Brașov, Sibiu, Alba Iulia; înseamnă Oituz, Mărăști, Mărășești; adică tot ce a fost în stare neamul acesta în cele mai grele ceasuri din istoria sa. Înseamnă mai mult decît cele patru milioane de români din Austro-Ungaria, mai mult decît noi toți, înseamnă „urmașii noștri și urmașii urmașilor noștri" [...]

(„România", Organ al apărării naționale, din 5 ianuarie 1918, p. 1.)

242

George Ranetti despre posibilitatea sărbătoririi zilei de 24 ianuarie 1859, într-un stat național întregit.

[1918, ianuarie, 24, Iași]

Acum un an am sărbătorit aniversarea Unirii Principatelor cu ochii înlăcrimați. Bronzul statuii lui Cuza-Vodă părea că ne azvîrle priviri de aspră mustrare, fiindcă n-am fost destoinici nu numai să sporim, dar nici măcar să păstrăm scumpul patrimoniu ce ne-a lăsat moștenire generația de suflete mari a Divanului ad-hoc.

Ziua de 24 ianuarie anul acesta, dacă găsește o parte a țării încă robită, găsește însă în același timp inimile noastre mai tari, mai mîndre și mai înviorate de razele unor temeinice nădejdi. Drapelului românesc nu zăbranic de doliu îi punem, ci îl încingem cu ghirlandele de lauri ale victoriilor de la Mărășești, Mărăști, Oituz.

Depărtarea de acum de Ardeal nu e decît o abatere pe un drum întortocheat, croit de evenimente mai presus de voința noastră, o zăbavă de o clipă după care porni-vom iarăși către țelul de totdeauna al năzuințelor naționale.

Avem neclintita credință că în ziua de 24 ianuarie 1919, bronzul statuii lui vodă Cuza va vibra voios ca un clopot de Paști,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cutremurat de chiotele de bucurie cu care vom învîrti Hora Unirii celei mari.

(„România", Organ al apărării naționale, din 24 ianuarie 1918.)

243

Corespondență din Washington referitoare la manifestările de simpatie care au avut loc la Chicago în favoarea Unirii Transilvaniei cu România.

[1918, februarie, 24, Paris]

Ni se telegrafiază din Washington :

O măreață manifestație pentru România s-a desfășurat la Chicago. Mai multe mii de români din Transilvania au defilat cu drapele și muzică pe străzi. „Alianța franceză" a organizat o „zi românească" și a primit pe ministrul României, domnul [C.] Angelescu, care a fost salutat de consulul Franței. Un miting impunător a avut loc la Teatrul Mare. Consulii țărilor aliate, personalități marcante din Chicago și mai mult de 6 000 de persoane au asistat la el. Au fost pronunțate discursuri foarte calde la adresa României și ministrul Angelescu a fost aclamat.

În America se conturează un puternic curent de simpatie pentru România. Toate ziarele consacră cauzei României atît de încercate articole foarte entuziaste.

(„Le Temps", Paris, din 24 februarie 1918 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 57.)

244

Documentul de constituire a Comitetului național al românilor din monarhia austro-ungară refugiați în Franța.

1918, aprilie, 30, Paris

Proces-verbal

În momentul cînd izbucnea acest război, românii din toate țările știau de care parte erau simpatiile lor. Ei n-au ezitat un

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

moment să proclame adeziunea lor la cauza aliaților. Cei din Transilvania își fixaseră orientarea cu mult timp înainte, conducătorii lor autorizați declarînd, încă cu 30 ani înainte, că o schimbare a sorții lor nu se va produce decît printr-o nouă constituție a Europei. Aceasta înseamnă că libertatea lor nu se va stabili decît atunci cînd în locul forței brutale care legiferează în Europa va fi pusă justiția și cînd democrația va lua peste tot locul feudalismului. Erau atît de conștienți de triumful final al dreptului asupra forței, că tineretul trecu munții Carpați pentru a se înrola în armata fraților lor. Ei știau că aceștia sînt cu inima alături de ei și nu se înșelau, pentru că elanul fraților lor era așa de mare încît voiau să se arunce în luptă, în ciuda nepregătirii lor. [...] Nu ignorau sacrificiile ce-i așteptau.

Cei ce au rămas în Transilvania, cu toată oprimarea ce-i apăsa și cu toate că ei cunoșteau soarta ce-i aștepta, manifestaseră deschis simpatia lor pentru puterile aliate și apelurile lor către frații din regat fură așa de stăruitoare, încît le aduse în masă condamnări la moarte.

În acest moment, frații noștri liberi, care au adus cauzei dreptății toate sacrificiile omenești posibile, suferă, printr-un concurs de împrejurări nefavorabile, o pace impusă forțat.

Noi, românii din Transilvania, făcînd omagiu generozității și vitejiei poporului român din regat, care a sacrificat totul, pînă și existența sa de națiune independentă, pentru eliberarea fraților săi, de acord cu frații noștri, înrolați ca sclavi în armata inamică, prizonieri în Italia și Rusia, ofițeri și soldați, nu putem socoti lupta ca terminată.

Frații noștri emigranți în Statele Unite și în Canada n-au așteptat chemarea noastră: ei s-au înrolat în armata americană și britanică.

Am hotărît să scuturăm jugul secular, luptînd în rîndurile marilor noștri aliați. Anunțăm pe frații noștri subjugați că acei dintre ei care mai luptă în rîndurile inamicului vor avea de acum înainte în față nu numai pe prietenii lor, ci și pe frații lor de același sînge.

Frații noștri oprimați rămași în țările lor nu pot să facă auzit glasul lor, dar declarăm în numele lor că voim țările noastre, [...] libere și independente și ca popor liber, noi ne unim cu marii noștri aliați, aducînd contribuția noastră la cauza comună, luptînd pînă la învingerea dușmanilor umanității.

Noi, românii din Transilvania și din alte provincii subjugate de Austro-Ungaria, aflîndu-ne în Franța și întrunindu-ne azi la

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Paris, ne angajăm să continuăm lupta pentru eliberarea noastră de sub jugul străin, prin toate mijloacele ce se află în puterea noastră și cu concursul și cu participarea fraților noștri din România, constituim Comitetul național al românilor din Transilvania și Bucovina.

T. Vuia, Dionisie Axente Petruca, Ioan Tisca, Moga, Iosif Mureșianu

(„La Transylvanie", nr. 1, din 15 mai 1918, p. 3—4.)

245

Cuvîntarea lui Vasile Lucaciu la adunarea de constituire a Consiliului Național Român.

[1918, septembrie, 6, Paris]

Noi, toți românii de pretutindeni, avem un singur ideal național și în misiunea pe care o întreprindem trebuie să ne grupăm cu toții în jurul acestui drapel unic ; trebuie să-l ducem la triumf, pentru că de destinul lui depind viitorul și viața națiunii române [...]

Sacrificiile nelimitate consimțite de scumpa noastră Românie pe altarul idealului național, sîngele vărsat de fiii și frații noștri sub umbra tricolorului nostru glorios, mereu pentru acest sublim ideal, conștiința noastră a demnității naționale ne cheamă să continuăm lupta sacră pe care singură fatalitatea timpului a putut doar întrerupe [...]

Noi am avut, domnilor, momente de înălțare patriotică, momente în care sufletele noastre erau stăpînite de cele mai înalte sentimente, văzînd cum se adună cu un entuziasm fără limite tot poporul român la lupta cea mare, la lupta sacră pentru eliberarea fraților subjugați. Și mai tîrziu, în zilele de primejdie, am salutat pe toți fiii națiunii uniți în lupta mare și grea a apărării naționale.

Conștiința noastră de patrioți români ne dictează nouă, fiii liberi ai națiunii, răsfirați în toate țările glorioșilor noștri aliați, datoria de a continua lupta întreprinsă de frații noștri, de a alunga din inimile noastre tot ce ne poate dezbina, de a ne confunda toate sentimentele, toate voințele noastre, toate energiile în sînul unirii sacre.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Trebuie să mergem înainte și să afirmăm cu tărie drepturile noastre și aspirațiile noastre naționale, pînă în ziua cînd ele vor fi realizate.

Această «unire sacră» ne va da energia necesară să ducem lupta. Ea este garanția sigură a realizării unității tuturor românilor într-un stat național : România Mare !

Evocînd imaginea viitorului națiunii noastre, sufletul meu se înalță și rămîne emoționat !

Prin unirea tuturor românilor într-un singur stat național român, eu văd realizarea în răsăritul Europei a unei civilizații latino-române cum n-a mai fost vreodată în lume. E suficient să vă gîndiți, domnilor, că toată forța virtuților naționale de care am dat dovadă în cursul secolelor în lupta gigantică pe care a trebuit s-o susținem ca să ne păstrăm ființa, în ciuda tuturor încercărilor de oprimare — noi le vom putea folosi liberi și la adăpost de orice amenințare pentru o operă splendidă de progres intelectual și național ; nu avem oare dreptul de a spera în asemenea viitor ?

(„La Roumanie", nr. 35, din 12 septembrie 1918, p. 1—2.)

246

Moțiunea adoptată cu prilejul adunării generale de constituire a Consiliului Național Român.

1918, septembrie, 6, Paris

Adunarea generală a românilor care se află în Franța, reprezentînd gîndirea liberă a românismului, atît aceea a regatului României, în prezent înlănțuită, ca și aceea a teritoriilor subjugate de multă vreme, deliberînd astăzi, 6 septembrie 1918, asupra mijloacelor proprii să apere dreptatea cauzei noastre naționale, cauză pentru care România și-a sacrificat existența aruncîndu-se în luptă alături de națiunile care fluturaseră steagul libertății popoarelor, și aceasta pentru a urma calea onoarei și a datoriei ;

Găsind că este urgent și necesar să însărcinăm pe cîțiva dintre noi avînd deplina noastră încredere cu grija de a se pune în contact cu autoritățile Puterilor aliate, pentru a susține, în numele nostru,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

interesul și idealul neamului român, în vederea unirii tuturor românilor într-un singur stat național liber ;

Văzînd că pentru noi cele două personalități, a căror sosire în Franța a fost salutată cu entuziasm de toți românii, Vasile Lucaciu și dr. I. Cantacuzino, care reprezintă pentru noi cum ei au reprezentat de asemenea în România liberă însuși idealul național românesc, unul ca președinte al „Ligii pentru unitatea tuturor românilor" și celălalt ca președinte al „Federației Unioniste", aleși amîndoi pentru aceste înalte demnități patriotice de șefii mișcării politice și intelectuale românești, și care în plus ne-au adus unul autorizația de a vorbi în numele românilor emigrați în America, celălalt aceea de a vorbi în numele românilor oprimați din Austro-Ungaria ;

Noi decidem ceea ce urmează :

Vasile Lucaciu și dr. I. Cantacuzino continuă să fie reprezentanții autorizați ai idealului național românesc și sînt delegați pentru a se pune în contact, în numele românilor, cu autoritățile Puterilor aliate.

Noi îi autorizăm să constituie un consiliu național ales printre românii decișI să rămînă în țările aliate pînă la pacea generală pentru a lupta într-o manieră constantă cu scopul de a lumina opinia publică mondială asupra aspirațiilor noastre naționale și de a realiza drepturile naturale ale națiunii române într-o Românie Mare.

[Urmează numele celor care au semnat moțiunea].

(„La Roumanie", Paris, nr. 35, din 12 septembrie 1918.)

247

Articolul Se urgentează crearea legiunii româno-americane, *apărut în ziarul „The New York Times".*

[1918, octombrie, 6, New York]

Trăiesc 4 000 000 de români [...] sub opresiune maghiară și austriacă. Toți aceștia au considerat războiul ca pe războiul lor mult așteptat de eliberare, care îi va scăpa de stăpînirea străină și îi va uni cu cei 8 000 000 de români din regatul român [...]. De la începutul actualului război ei au avut convingerea înfrîngerii armatelor austro-ungare și germane și a victoriei aliaților, care în-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

seamnă salvarea neamului românesc și au acționat în consecință.

Românii transilvăneni, care, la începutul actualului război, în august 1914, trăiau peste granițele imperiului, în special în România, deși erau cetățeni unguri și austrieci și aparțineau armatei dublului imperiu, au refuzat să se întoarcă la regimentele lor, care erau trimise în Galiția și în Serbia, într-un război al opresiunii.

Toți acei români [...] care au avut posibilitatea de a atinge frontiera română au trecut în regatul României și și-au oferit serviciile guvernului român. Numărul lor a fost aproximativ 20 000. Printre ei a fost un mare număr de intelectuali care au intrat imediat în școli militare și au dat armatei române cei mai buni ofițeri.

Cea mai mare parte a regimentelor comandate de români, fiind trimise pe frontul galițian, sîrbesc, sau mai tîrziu italian, s-au predat rușilor, sîrbilor sau italienilor. După intrarea României în război alături de aliați, numărul românilor austro-ungari care au dezertat din armatele Habsburgilor a crescut considerabil. Numărul prizonierilor români transilvăneni în Rusia a fost mai mare de 140 000 ; al celor din Italia era în aprilie trecut de 17 000 ; al celor capturați de Serbia și trimiși în Franța era de peste 6 000.

Regatul român a intrat în război la 27 august 1916, alături de aliați, în scopul de a-i elibera pe cei 4 100 000 români de sub jugul ungar și austriac [...] Pentru români acest război n-a fost un război de cuceriri de privilegii, ci este un război pentru eliberarea neamului lor.

Românii transilvăneni care în timpul declarației române de război contra Austro-Ungariei trăiau în România, avîndu-și reședința acolo înaintea războiului european sau ca refugiați din Transilvania după august 1916, au intrat ca voluntari în armata română.

Prizonierii transilvăneni din Rusia au cerut imediat guvernelor rus și român permisiunea de a intra ca voluntari în armata română. Guvernul Stürmer a refuzat această permisiune, deși generalul Alexeef, șeful Marelui Stat major, o aprobase. După prima revoluție rusească *, sub regimul Kerenski, cauza voluntarilor români a progresat. La 29 aprilie 1917, prizonierii transilvăneni din Rusia au ținut o mare adunare la Darnița, aproape de Kiev, la care au participat 1 350 de delegați din toate lagărele, 233 de ofițeri și 680 particulari.

---

* Este vorba de revoluția rusă din februarie 1917, care a dus la răsturnarea țarismului și instaurarea guvernului provizoriu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Această adunare, care reprezenta pe pămîntul rusesc dorințele a 4 100 000 români [...] a publicat un memorandum privitor la românii oprimați de Austro-Ungaria, adresîndu-l guvernului provizoriu rus, sovietelor, ambasadelor și legațiilor puterilor aliate și neutre la Petrograd, și a luat toate măsurile necesare pentru organizarea „Corpului de voluntari transilvăneni în armata română". Guvernul Kerenski și-a dat deplina aprobare. Comisiuni române au fost trimise în Rusia să organizeze pe voluntari și să-i trimită în România. [...]

Numărul românilor [...], care au servit în cursul actualului război sub drapelul liber al regatului român, a fost de peste 100 000 soldați și 1 200 ofițeri. Doi dintre cei mai buni generali români (generalul Moșoiu și decedatul general Dragalina) erau români transilvăneni, înainte ofițeri în armata austriacă, care au intrat în armata română înaintea actualului război.

Încercuită din toate părțile, lipsită de muniție, de provizii, de medicamente și de alimente, fără nici o speranță și ajutor din afară, fără nici chiar o insulă Corfu, unde să se retragă așa cum făcuse Serbia, regatul român a fost forțat să accepte pacea penibilă impusă lui de către inamici *. Dar lupta îndîrjită din Carpați a fost lupta întregului neam românesc pentru eliberarea și unirea sa. De aceea, românii care nu puteau fi atinși de puterea germană și austro-ungară au refuzat să recunoască orice pace care nu ar elibera și nu ar uni națiunea lor într-un singur stat român, și ei își organizează acum toate forțele ce le au în țările aliate în scopul de a le pune la dispoziția aliaților și de a continua lupta pînă la sfîrșitul victorios.

La Paris s-a organizat un „Consiliu național al românilor din Transilvania și Bucovina" ; activitatea sa este în perfectă armonie cu înaltele autorități ale aliaților si a fost recunoscut de către guvernele francez și italian.

La cererea Consiliului național român, guvernul italian a acceptat în mod oficial „Legiunea română", care se organizează acum în Italia. Această „Legiune română" este compusă din români transilvăneni, care după ce au servit sub drapelul austro-ungar s-au predat italienilor sau au fost capturați de aceștia pe fronturile de la Isonzo și Trentino, și apoi au luptat în mod voluntar contra

* La 24 aprilie/7 mai 1918 a fost semnat la București Tratatul de pace dintre România și Puterile Centrale prin care România, părăsită de aliații săi, se vedea silită să accepte condițiile înrobitoare impuse de inamicul superior pe plan militar. Tratatul, neratificat de Parlamentul român, a devenit caduc odată cu reluarea ostilităților în toamna aceluiași an.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

opresorilor naţiunilor. Numărul lor era în aprilie trecut de 15 504 soldaţi şi 134 ofiţeri.

La cererea Consiliului naţional român, guvernul francez a acceptat crearea unei „Legiuni române", care se organizează acum în Franţa şi care este compusă din români transilvăneni capturaţi de sîrbi şi trimişi în Franţa în timpul retragerii sîrbe. Ea numără circa 6 000 oameni.

Ambele aceste legiuni sînt recunoscute oficial şi se organizează cu asentimentul autorităţilor militare franceze şi italiene. Ele vor fi dotate, pe cît este posibil, cu ofiţeri români, vor lupta sub drapel românesc şi vor fi trimise oriunde se va părea potrivit Înaltului comandament al aliaţilor.

În Statele Unite există aproximativ 110 000 români *, care au venit toţi în această ţară din provinciile austro-ungare [...] Numai 1 000 dintre ei sînt cetăţeni americani. Mai mult de 15% din ei sînt bărbaţi, cei mai mulţi căsătoriţi şi şi-au lăsat familiile acasă în Austria şi Ungaria. Ei au emigrat în Statele Unite din cauza condiţiilor economice şi politice insuportabile pentru românii din Imperiul austro-ungar. Ei muncesc mai ales în industriile de cauciuc şi oţel. Numărul bărbaţilor de vîrstă militară depăşeşte 45 000. Majoritatea dintre ei înţeleg engleza. Toţi cunosc principiile americane din actualul război ; ei ştiu că acest război este războiul pentru eliberarea naţiunii lor de sub stăpînirea ungară şi austriacă. De aceea ei aparţin locuitorilor celor mai loiali ai Statelor Unite. Cei care au putut intra în armata americană, fiind cetăţeni americani, sînt acum în tabără sau pe cîmpurile de luptă. A 112-a baterie de tranşee, care luptă acum în Franţa, este compusă aproape în întregime din voluntari de origine română, toţi foşti supuşi ai Habsburgilor.

S-a constituit o legiune a slavilor, sub Înaltul comandament al armatelor americane, cărora li s-a dat ocazia de a lupta pentru libertatea lor ca iugoslavi, cehoslovaci şi chiar ca ruteni sau ucraineni, incluzînd astfel toate naţionalităţile oprimate de austro-ungari, cu excepţia românilor.

Cu ajutorul şi aprobarea guvernului Statelor Unite, s-ar putea organiza aproape imediat o unitate de cel puţin 10 000 voluntari români [care nu sînt cetăţeni ai Statelor Unite]. Este demn de notat că o lege pentru crearea unei astfel de legiuni române s-ar putea redacta cu exact acelaşi text cu care a fost posibilă crearea legiunii slave, fără altă schimbare decît înlocuirea cuvîntului „ro-

* În realitate erau în jur de 300 000.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

mân" pentru cuvîntul „jugoslav", „cehoslovac" și „rutean" („ucrainean") și a cuvintelor „legiune română" pentru cuvintele „legiune slavă".

Legiunea poate fi numită „legiunea română" și fiecare dintre regimentele sale poate purta ambele culori, atît cea americană, cît și cea românească.

În timp ce ofițerii superiori ar fi, firește, americani, ofițerii subalterni ar putea fi români, foști ofițeri în armata română, care se găsesc acum în Franța și la Vladivostok. Instrucția ar putea fi făcută în limba română de către acești ofițeri voluntari români, sau poate de ofițeri francezi care vorbesc limba română și care ar putea fi puși la dispoziția guvernului american de către guvernul francez. (Există peste 200 de astfel de ofițeri care au servit în cadrul misiunii militare franceze din România).

Recrutarea voluntarilor ar putea fi mult facilitată de către Liga națională a românilor din America, ce are ramificații în toate coloniile românești din Statele Unite și este dispusă să-și ofere serviciile pentru o astfel de cauză.

(Documente străine, p. 220—224, orig. engl.)

248

Scrisoarea trimisă de S. Pichon, ministrul de externe al Franței, Consiliului Național al Unității Române din Paris.

1918, octombrie, 12, Paris

Domnilor,

Îmi va fi agreabil să intru în legătură cu Consiliul Național al Unității Române, a cărui constituire a fost hotărîtă de Adunarea generală a românilor, și care i-a oferit președinția domnului Take Ionescu și ai căror vicepreședinți * au fost aleși în persoana dumneavoastră. Reunirea în acest consiliu a atîtor personalități eminente din România și a reprezentanților cei mai autorizați ai populațiilor românești, care mai sînt încă separate de patria mamă, ne oferă tabloul fidel al adunărilor românești viitoare. Ieșit din aspi-

* Ca vicepreședinți erau : Vasile Lucaciu, Octavian Goga, dr. C. Angelescu și Jean Florescu.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

rațiile seculare spre libertate și unire a tuturor țărilor române, el va fi interpretul lor cel mai autorizat.

În momentul în care victoriile armatelor aliate anunțau triumful apropiat al principiilor de dreptate, care vor asigura eliberarea și recunoașterea României, acei care, ca dumneavoastră, nu au disperat niciodată și acei care sosesc necontenit tot mai numeroși pentru a se înrola și a lupta alături de noi, făcînd să fluture din nou pe cîmpurile de luptă culorile naționale ale țărilor române, vor pregăti într-o colaborare fidelă cu noi un viitor din care cele două țări ale noastre vor ieși mai strîns unite prin încercările comune care vor cimenta simpatia lor tradițională și vor împlini vechile lor afinități.

Pentru această sarcină, care corespunde perfect sentimentelor guvernului Republicii, Consiliul Național al Unității Române poate să conteze pe întregul meu concurs.

S. Pichon

(George Moroianu, *Les lettres des Roumains Transylvains pour la liberté et l'opinion européenne. Episode et souvenirs*, Paris, 1933, p. 220—221 ; orig. fr. vezi Documente-anexe, nr. 58)

249

Discursul lui Alexandru Vaida-Voevod în Parlamentul maghiar, în care este cuprinsă și declarația de la Oradea a Partidului Național Român.

[1918, octombrie, 18, Budapesta]

[...] Dl. Al. Vaida : Noi, reprezentanții micilor națiuni, am așteptat cu nerăbdare atitudinea cercurilor conducătoare ale monarhiei față de aceste puncte și națiunile nemaghiare au primit cu nespusă bucurie știrea că Ministerul de Externe al monarhiei a înaintat la Washington propunerea de pace, căci astfel s-a recunoscut oficial, atît din partea reprezentanței noastre externe, cît și din partea guvernului și partidelor maghiare, că noi de acum nu mai sîntem naționalități, ci națiuni. Cunoaștem mărimea vremilor prin care trecem ; cunoaștem că aceste probleme mari nu le putem

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

trata conduși de egoism. Cunoaștem adevărul, care iese la iveală și într-unul dintre punctele lui Wilson *, că nu trebuie să lăsăm teren urei, egoismului, cînd se tratează aceste probleme a căror rezolvare reală și serioasă se poate face numai cu ajutorul deplinei sincerități. Drept aceea, reprezentanța organizației naționale a românilor a hotărît să-și definească atitudinea față de aceste puncte și din încredințarea acesteia, comunic onoratei Camere următoarea declarațiune (exact textul fixat în conferința de la Oradea Mare ** de la 12 octombrie).

«Comitetul executiv al Partidului Național Român din Ardeal și Ungaria, ca organ politic al națiunii române din Ardeal și Ungaria ***, constată că urmările războiului îndreptățesc pretențiunile de veacuri ale națiunii române la deplina libertate națională. Pe temeiul dreptului firesc, că fiecare națiune poate dispune, hotărî singură și liber de soarta ei, un drept oarecare, este acum recunoscut și de către guvernul ungar prin propunerea de armistițiu a monarhiei, națiunea română din Ungaria și Ardeal dorește să facă acuma uz de acest drept și reclamă în consecință și pentru ea dreptul, ca liberă de orice înrîurire străină, să hotărească singură așezarea ei printre națiunile libere, precum și stabilirea legăturii de coordonare a ei cu celelalte națiuni libere. Organul național al națiunii române din Ungaria și Ardeal nu recunoaște îndreptățirea acestui parlament și acestui guvern să se considere ca reprezentante ale națiunii române, ca să poată reprezenta la congresul general de pace interesele națiunii române din Ungaria și Ardeal, căci apărarea intereselor ei națiunea română o poate încredința numai unor factori disignați de propria lor adunare națională.

Afară de organele delegate de adunarea națională sau alese din mijlocul său, așadar afară de comitetul executiv al Partidului Național Român, nimeni nu poate fi îndreptățit să trateze și să hotărească în treburi care se referă la situația politică a națiunii române. Toate deciziunile și acordurile, care s-ar lua și s-ar face fără aprobarea acestor organe, le declarăm ca nule și fără valoare, care nu leagă întru nimic națiunea română. Națiunea română care

---

* Referire la discursul președintelui S.U.A. în fața Congresului („Cele 14 puncte") în care este prezentat programul de pace.

** La 29 septembrie/12 octombrie 1918 la întrunirea de la Oradea Comitetul Executiv al Partidului Național Român a adoptat în unanimitate declarația privind hotărîrea națiunii române din Transilvania de a se așeza „printre națiunile libere" și recunoașterea lui ca organ provizoriu de conducere a Transilvaniei.

*** Și alci ca și în alte documente prin „națiunea română din Ungaria" se înțelege populația românească din teritoriile Austro-Ungariei situate în afara principatului Transilvaniei (Banatul, Crișana, Maramureșul).

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

trăiește în monarhia austro-ungară așteaptă și cere — după multe suferințe de veacuri — afirmarea și valorizarea drepturilor ei nestrămutate și inaleinabile, la deplină viață națională». [...]

(*1918. Bihorul în epopeea unirii. Documente*, Oradea, 1973, p. 112—113.)

250

Declarația voluntarilor români din lagărele de prizonieri din Rusia, prin care se angajează să continue lupta pentru eliberarea teritoriilor aflate sub stăpînirea austro-ungară.

1918, octombrie, 29, Celiabinsk

Noi, voluntarii români originari din monarhia austro-ungară, organizați în Corpul voluntarilor români [...], cu misiunea de a continua lupta pînă la sfîrșit alături de armatele aliate împotriva Puterilor Centrale, drept răspuns la manifestul împăratului Carol, declarăm și proclamăm toate provinciile românești [...] din monarhia austro-ungară desfăcute de către această împărăție și realipite la regatul liber român, cu care din acest moment ele alcătuiesc un stat unitar, liber și independent, iar locuitorii acestor provincii se declară cetățeni ai României Mari.

Aceasta este dorința și voința neclintită a românilor de pretutindeni, care acasă la ei neputînd vorbi liber, își afirmă gîndul lor prin glasul voluntarilor din Rusia, Italia, Franța și America.

Marii noștri aliați au recunoscut în momentul intrării României în război idealul politic al românilor *. Pacea României n-a fost decît o fatală și dureroasă suspendare de arme. Actul de la București încheiat cu Puterile Centrale e un produs al silei și imprejurărilor vitrege, rezultate din pacea de la Brest **.

Aliații au refuzat să recunoască acest act. Angajamentul lor și-a păstrat deci întreaga tărie. Declarațiunea pe care o fac voluntarii români se reazimă pe acest angajament rămas întreg în

* Prin tratatul de alianță de la București din 4/17 august 1916, puterile Antantei au recunoscut legitimitatea revendicărilor românești privind unirea teritoriilor locuite de români, aflate sub stăpînirea Austro-Ungariei, cu patria-mamă.

** Este vorba despre tratatul de pace încheiat la 18 februarie/3 martie 1918 la Brest-Litowsk între Rusia Sovietică și Germania.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

picioare. El e valabil nu numai pentru cetățenii regatului român, ci pentru românii din Austro-Ungaria. El a fost consfințit prin sîngele a sute de mii de ostași români, printre care numeroși flăcăi transilvăneni și bucovineni căzuți pe cîmpul de onoare pentru idealul lor și pentru cauza aliaților.

Neclintită e convingerea noastră că marile puteri aliate care au recunoscut independența cehoslovacilor și revendicările naționale ale iugoslavilor, vor da aprobarea lor și declarației noastre, pentru ca în sfîrșit să dispară din Europa vulcanul mereu în fierbere : Austro-Ungaria, furnizoare de material uman pentru Germania și reazemul din totdeauna al militarismului prusiac. Aliații biruitori vor desăvîrși astfel opera dreptății prin întemeierea pe ruinele bătrînei împărății habsburgice a unor state național libere, care prin legăturile de alianță ce vor face vor putea alcătui un puternic dig de rezistență împotriva ambițiilor de cucerire ale Germaniei și un suport solid pentru echilibrul european și pacea generală.

Încrezători în cuvîntul dat de aliați în momentul intrării lor în război, repetat mereu și în cursul acestuia, miile de voluntari din Rusia, Italia, Franța și America așteaptă cu nerăbdare acest act de dreptate pe care și Franța și Anglia și Italia și America sînt datoare să-l facă în numele dreptului și al libertății umane pentru care au luptat.

Trăiască România Mare ! [...]

(Ștefan Pascu, Liviu Maior, *Culegere de texte pentru istoria României*, vol. I, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 299—300.)

251

Manifestul Senatului Național Român din Transilvania referitor la măsurile laute în vederea unirii Transilvaniei cu România.

[1918, noiembrie, 2, Cluj]

Vestim întregii obște, că azi s-a întrunit la Cluj adunarea poporului din Ardeal și a ales ca organ al Consiliului din Arad, Se-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

natul Național Român din Ardeal cu dreptul de a se întregi la o sută de membri, cu delegații tuturor centrelor, și a pus în fruntea sa drept comisari ai poporului pe dr. Amos Frîncu și dr. Emil Hațiegan.

Adunarea, fiind de față români din toate părțile Ardealului și din motivul că comenduirea faptică peste întreaga Transilvanie este așezată în Cluj și tot aici s-a organizat pentru întreg Ardealul Consiliul Național Unguresc, și din considerațiuni geografice și de organizații, a hotărît să centralizeze toată acțiunea pentru întreaga Transilvanie, în capitala sa faptică de azi ; în consecință s-a decretat înființarea Senatului Național Român din Ardeal, în Cluj.

Astfel adunarea poporului ținută în Cluj a luat cu glasul tuturor următoarele hotărîri :

1) Adunarea poporului român întrunită din toate părțile Ardealului în Cluj, credincioasă principiilor naționale și democratice constitutive de stat, stă neclintit pe temeiul dreptului sfînt, ca națiunea independentă română să-și croiască singură soarta și rezervă exclusiv adunării naționale suverane hotărîrea asupra așezării viitoare de stat a întregului popor român.

2) Românii fiind oamenii libertății naționale, a egalității desăvîrșite și a frăției veșnice, recunoaștem pentru toate națiunile tot ce revendicăm legitim pentru noi și întindem mîna frățească tuturor neamurilor ce mărturisesc credoul principiilor noastre inmutabile.

3) Pentru a pregăti adunarea națională e „conditio sine qua non" pacea de obște pe care hotărîți sîntem de a o apăra neatîrnător din toate puterile noastre.

4) În vederea problemelor veacului adunarea instituie, cu sediul Cluj, pentru tot Ardealul, Senatul național român, ca secție civilă și militară a Consiliului Național Român așezat în Arad.

5) Adunarea decretează organizarea trupelor române din Ardeal, din soldații și ofițerii români, sub tricolorul român și cu limba românească de comandă, la ordinele comisarilor militari ai poporului din Ardeal, numiți în Cluj, ca singuri îndreptățiți și puși în fruntea senatului. Comisarii menținîndu-și neatîrnarea vor intra pentru interesele obștești de ordine în contact cu alte autorități coordonate, chemate să dispună asupra altor forțe militare. Comisarii vor apela la toate senatele regionale din Ardeal să [se așeze la] Senatul Național Român din Cluj, numindu-și cîte un delegat în Senat, și înfăptuind organizația civilă și militară după norma de la Cluj, în frunte cu subcomisari ai poporului.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

6) Fiii și soldații națiunii jură credință și ascultare exclusiv Consiliului român și organului său, Senatului Național, la mîna trimișilor.

7) Adunarea trimite salutul său frățesc românilor de pretutindeni, [...] părtași ai sorții noastre de față și viitoare.

Frați români !

Ziua libertății se apropie. Zorile s-au ivit. Soarta națiunii române în mîna ei rămîne pentru toate veacurile dacă vom ști să ne impunem dreptul și voința. Voința poporului numai aleșii săi : Consiliul național și organele sale o poate înfățișa lumii și țării. O veșnicie ne va binecuvînta sau ne va blestema după cum vom ști înfăptui organizația națiunii române.

Organizația e însă cuvînt deșert, dacă mai marii nu sînt ascultați și poruncile lor nu se îndeplinesc.

Înșirați-vă deci fraților fără de a pierde o clipă în jurul Consiliului național și al Senatului.

Primiți ca sfînta cuminecătură poruncile comisarilor și subcomisarilor militari ai poporului.

Ei vor fi prefecții și tribunii vremurilor noastre, ei ne vor duce la izbîndă.

Trăiască libertatea națională și pacea tuturor.

(Urmează semnăturile)

(Arhivele statului București, fond Consiliul Național român, Năsăud, dosar, 1, f. 2.)

252

Valeriu Braniște despre rolul Consiliului Național Român în lupta pentru făurirea statului național unitar.

[1918, noiembrie, 2, Lugoj]

[...] Noi avem astăzi un singur punct fix : Consiliul Național Român, singurul for competent după care trebuie să se orienteze intreaga suflare românească. [...]

În aceste momente mari trebuie să ne avîntăm la înălțimea situației. Trebuie să punem la o parte toate considerentele personale și locale, una să fim acum nu numai în simțire și gîndire ci

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

și în fapte : sîntem un popor care scapă din robia seculară, ajungînd la dreptul deplin de a dispune liber de sine, de organizarea sa interioară și de plasarea sa între popoarele libere, la care respectă în plină măsură același drept, pe care îl afirmă pentru sine [...]. Astăzi avem un singur organ de viață proprie : Consiliul național român.

În jurul acestuia să ne grupăm ! Din consiliul acesta fac parte acei bărbați ai noștri, care în decursul grelelor lupte pline de jertfă au fost depozitarii neînfricați ai încrederii întreg neamului nostru. Bărbații aceștia au dat probe prin faptele și suferințele lor de abnegațiunea lor, de conștiința lor națională și de hotărîrea lor de a lupta și jertfi fără preget pentru neam și lege.

Acum a sosit momentul mare, ca acești bărbați să ne conducă pe singura cale corectă, compatibilă cu demnitatea noastră națională, pentru a ne vedea realizate toate deziderateIe naționale ale poporului nostru. Acești bărbați dispun de încrederea noastră și singuri ei sînt chemați a ne conduce pînă ce va avea întreg neamul posibilitatea să decidă liber și neinfluențat de nimeni asupra libertății sale naționale și aparținerii sale politice !

Să avem credință în viitorul nostru și încredere în bărbații noștri, chemați a ne conduce în aceste zile mari.

Trăiască libertatea națională a poporului român ! Trăiască Consiliul național al poporului român !

Sus să avem inimile !

Unul pentru toți și toți pentru unul. Un trup, un suflet, un gînd, o simțire !

(„Drapelul", Lugoj, nr. 112, din 2 noiembrie 1918, p. 2.)

253

Articolul România, *apărut în ziarul „The New York Times".*

[1918, noiembrie, 3, New York]

În disputa despre libertatea popoarelor supuse Austro-Ungariei, românii din Transilvania au fost menționați puțin. Totuși, nici un popor din dubla monarhie n-a fost mai oprimat, și ar fi o eroare cardinală dacă reglementarea [de după război] n-ar uni acest popor

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cu regatul independent al României. Istoria românilor din Transilvania este aceeași îndelungată amintire de promisiuni călcate și de trădări ca și aceea a altor națiuni care au simțit jugul maghiar și german. În „glorioasa revoluție maghiară" din 1848—1849, românii ar fi cooperat bucuros dacă ar fi putut cîștiga prin aceasta propria lor libertate, dar Kossuth și prietenii săi înțelegeau prin libertatea maghiară o libertate numai pentru unguri.

După 1867 românii din Transilvania au fost supuși manifestărilor obișnuite ale nedreptei stăpîniri maghiare, votate de un parlament în care zece milioane de unguri alegeau 405 deputați, în timp ce românii care numărau trei milioane, potrivit recensămîntului guvernamental și patru milioane după propria lor evaluare, alegeau șapte. Și chiar și șapte părea un număr insultător de mare pentru unguri ; legea „reformei electorale", care a agitat Ungaria atît de mult în iarna trecută, îi va reduce la două locuri sigure, cu o posibilitate de două în plus.

Vechea alianță a României cu Germania și Austro-Ungaria * s-a datorat în mare măsură faptului că tînărul regat trebuia să fie ori inamicul ori aliatul națiunii care ținea în supunere Transilvania și că, devenind aliată, el spera să obțină un tratament mai bun pentru românii din Transilvania. Această speranță a fost dezamăgitoare și condițiile insuportabile de dincolo de munți au constituit un factor important care a determinat, în cele din urmă, intrarea României în război. A fost o realitate întemeiată faptul că Germania neliniștită de perspectiva unui alt inamic, a încercat în vara anului 1916 să convingă Ungaria să acorde autonomie Transilvaniei, în speranța de a menține România neutră. Magnații maghiari nu voiau să audă însă de aceasta. Așa s-a produs războiul și națiunea a trebuit să accepte pacea de la București **. Această pace aruncă multă lumină asupra principiilor morale și politice ale celor ce huzuresc în lumea interlopă. Kuhlmann și Czernin au predat Munții Carpați Ungariei, care, prin această „rectificare de frontieră", a adus sub stăpînirea ei aproximativ un sfert de milion de români în plus. Germania n-a cerut teritorii ; ea a fost satisfăcută cu stăpînirea absolută a vieții economice a României.

Acest tratat va fi curînd răsturnat. [...]

În acest fel, neamul românesc va fi în sfîrșit unit într-un regat compact, avînd aproximativ 14 milioane de locuitori. [...]

(*Documente străine*, p. 234—235 ; orig. engl.)

* Vezi nota de la documentul nr. 226.
** Vezi nota de la documentul nr. 247.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

254

Apel al Senatului Național Român din Ardeal, care cheamă masele populare din Transilvania la păstrarea ordinii publice.

1918, noiembrie, 3, Cluj

Frați români !

Sfatul poporului român și legiunea sa din Cluj, toți ofițeri și soldați români, muncesc zi și noapte ca pacea și drepturile națiunii române să se înfăptuiască !

Adunarea națională, stăpînă întregii obște, va desăvîrși apoi lucrarea sfîntă pentru limba, legea și moșia românească : una și nedespărțită ca Sfînta Treime !

Pînă va răsuna glasul adunării numai dușmanii nației pot asmuța poporul de la sate la fapte nesocotite, nevrednice de români, de ocară pentru creștini !

Astfel de tulburări, ce pătează libertatea națională împedecă ca să ne întrunim în liniște ca români și cetățeni, împedecă să se înfăptuiască glasul poporului suveran.

Cine-i român și cine-i creștin păzește pacea și buna rînduială, averea și viața, ascultînd cu priveghere poruncile, mai marilor săi ! [...]

Păziți pacea și așteptați în liniște poruncile sfatului național ! Păziți frăția și pacea cu toate neamurile din Ardeal !

Astfel apoi izbînda libertății nici iadul n-o mai poate opri !

Puneți-vă cu toții sub poruncile comandei militare române, ce în numele sfatului poporului vă întîmpină și dați tribunilor voștri tot ajutorul *pentru pacea tuturora !*

Trăiască libertatea națională !

Cluj, la 3 noemvrie 1918.

Încredințatul
Sfatului Național Român :
Dr. Amos Frâncu,
comisar militar al poporului

(Gh. Unc, August Deac, *1918. Gărzile naționale române din Transilvania*, Editura militară, București, 1979, facsimil.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

255

Procesul-verbal al adunării pentru constituirea secției locale a Consiliului Național Român Central și apelul acesteia către populația din localitate.

1918, noiembrie, 5, Reghin

Proces-verbal,

luat în adunarea inteligenților români din Reghin, ținută în 5 noiembre 1918, în chestia formării secției Consiliului național român din Reghin. [...]

Prezenți : Dr. Augustin Chețian — advocat, Vasile Duma — protopop greco-ortodox, Ariton M. Popa — protopop greco-catolic, Iosif Popescu — director de bancă, Petru Ciobotar — preot greco-catolic român, Dr. Ioan Harșia — advocat, Dr. Teodor Popescu-advocat, Dr. Eugen Truța — advocat, Sever Barbu — secretar de bancă, Ioan Varga — șef contabil de bancă, Victor Mera — farmacist, dr. Alexandru Pop — medic, Mihai Grecu — casar de bancă, George Maior —învățător pensionat, Ioan Popescu — student universitar, Aurel Marinovici — proprietar, Emil Marinovici — oficiant de bancă.

I. Se propune alegerea unui președinte și unui notar ad-hoc. Se aleg dr. Augustin Chețian, președinte, și Ioan Varga, notar.

II. Se propune tipărirea în mai multe exemplare a următorului apel compus de d-l protopop Ariton M. Popa și subscris de membrii secției Consiliului național.

Fraților români !

Soarele libertății naționale a răsărit în urmă și pentru noi românii din Ardeal și Țara Ungurească * !

A răsărit dintre ruinele produse de acest război înfricoșat, prefăcut astfel în „dezrobitorul neamurilor". Și azi parcă ne strălucesc în lumină orbitoare vorbele profetice a lui Bolintineanu :

„Viitor de aur românimea are
Eu prevăd prin secoli a ei înălțare !" **

---

* Vezi nota de la documentul nr. 249.

** Este vorba de cunoscutul distih din poezia *Mircea și solii*.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

La lumina acestui vis ideal s-a zemislit și declarația programatică, făcută la 12 octobre a.c. * în parlamentul din Budapesta, în numele partidului nostru național regnicolar.

Puținele noastre ziare scăpate de nemiloasa apăsare ne-au fost adus tuturor cuprinsul acestei raze puternice, care se concentrează în pronunciamentul : „Organismul națiunii române din Ardeal și Ungaria nu recunoaște îndreptățirea acestui parlament și guvern de a se preta ca reprezentant al națiunii române, și apărarea intereselor sale la congresul de pace o poate încredința numai factorilor cari se vor alege prin adunarea sa proprie națională. În afară de adunarea națională sau de organele ce se vor exmite din sînul ei, nimenea nu poate fi îndreptățit ca să tracteze sau să decidă în chestii privitoare la situația politică a acestei națiuni, și toate acele concluze și compromisuri cari s-ar efeptui fără conlucrarea acestora, prin aceasta le declarăm de nule și neobligătoare pentru națiunea română".

Deci fraților români, evanghelia noastră politică e aici și lămurită !

În lături prin urmare orice încercări neputincioase de influințări în alte direcții străine de sufletul nostru !

Noi sîntem o singură națiune și avem un singur comitet național, carele a grăit demn !

Să-l urmăm neclintiți !

Ca să susținem legătura nemijlocită cu el și cu voi fraților, în consfătuirea de azi s-a ales aici Consiliul național român de mai jos, carele se va întregi pînă la numărul de 20, cu membri din întreg comitatul Mureș-Turda, și va da de acum orice informațiuni în cauză.

Vă rugăm deci fiți cu toții la înălțimea vremurilor, păziți cu demnitate ordinea, apărați cu cinste viața și avutul tuturor, căci ar fi rușine să mînjim sfînta libertate ce ne-a răsărit, prin fapte nesocotite ! Sus inimile !

Reghin, la 5 noiembrie 1918.

Urmează subscrierile membrilor Consiliului național român aleși în persoanele următorilor : Ariton P. Popa, Iosif Popescu.

(Ioan Silviu, Nistor, *Contribuții mureșene la marea unire din 1918*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981, p. 144—145.)

---

* Vezi nota 2 de la documentul nr. 249.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

256

Scrisoarea adresată de secretarul de stat al Statelor Unite ale Americii, Robert Lansing, Comitetului Național al Unității Române de la Paris.

1918, noiembrie, 6, Washington

Domnule,

Guvernul Statelor Unite nu a pierdut niciodată din vedere fericirea viitoare și integritatea României ca țară liberă și independentă. Înainte chiar de a exista starea de război între Statele Unite și Austro-Ungaria, un mesaj de simpatie și de stimă a fost trimis de către președinte regelui României.

Condițiile s-au schimbat de atunci. Președintele dorește deci să vă informeze că guvernul Statelor Unite se preocupă de aspirațiile poporului român, atît de cel care trăiește în afara frontierelor cît și de cel cuprins între frontierele regatului.

El a fost martor, din scrisorile românilor, la suferințele și sacrificiilor lor pentru cauza eliberării de sub jugul inamicilor și opresorilor lor, într-un spirit de unitate națională și în conformitate cu aspirațiile românilor de pretutindeni.

Guvernul Statelor Unite simpatizează în mod profund cu voi și nu va pierde prilejul, de îndată ce momentul va veni, să uzeze de influența sa ca justele drepturi politice și teritoriale ale poporului român să fie obținute și asigurate împotriva oricărei agresiuni străine.

Robert Lansing

(George Moroianu, *Les luttes des Roumains Transylvains pour la liberté et l'opinion européennes. Episode et souvenirs*, Paris, 1933, p. 223—224 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 59.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

257

Cuvîntul unui muncitor maghiar, care arată că muncitorii maghiari nu se vor împotrivi realizării unității naționale a românilor.

[1918, noiembrie, 8, Petroșani]

Nu vă punem piedici în calea realizării unității voastre naționale [...]. Trecutul care a prădat muncitorimea și care a pus biruri grele pe umerii noștri, politica greșită față de naționalități s-a sfîrșit [...] și voi ați fost subjugați și jecmăniți, pămîntul acesta de pe care v-a alungat statul maghiar și capitalismul, al vostru a fost [...]. Dar nu poporul maghiar v-a alungat la marginea pădurii. Nu ! Capitalismul v-a alungat, căci capitalismul n-are naționalitate. Naționalitatea lui este banul, puterea blestemată care deopotrivă apasă pe muncitorul român și maghiar sau german.

(*1918*, p. 656—657.)

258

Articol din ziarul „Adevărul", în care se relatează despre aderiunea entuziastă a românilor la Consiliul Național Român.

[1918, noiembrie, 10, Sibiu]

Regimentul 64 din Orăștie a jurat credință Consiliului național român. Consilii militare române la Timișoara, Viena și în alte părți.

•

Vremile mari de azi cer și hotărîri mari. Astfel a fost hotărîrea alcătuirii Consiliului Național Român al națiunii române din Ungaria * și Transilvania. Azi, cînd toate semințiile, cînd toate neamurile se ridică la lumină și-și cer dreptul lor, a trebuit ca și neamul nostru să facă așișderea și, prin unirea tuturor fiilor acestui

* Vezi nota de la documentul nr. 249.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

neam fără deosebire de vederi politice, să se alcătuiască înaltul Sfat al națiunii române, care singur este chemat să reprezinte interesele neamului nostru față de națiunile surori cu care trăim împreună, precum și față de străinătate.

Îndată ce vestea despre alcătuirea Consiliului național român s-a răspîndit prin toate părțile locuite de români, s-au pornit declarațiile de alăturare.

Muncitorimea română și-a ținut de datorință ca în primul rînd să dea cuvînt hotăririi sale de a sprijini cu toate puterile Consiliul național român. Sînt în curgere tocmai acum nenumărate adunări poporale la care muncitorimea română declară că se alătură cu trup și suflet la Consiliul național și așteaptă ca acest consiliu să fie la înălțimea chemării, lucrînd atît pentru dezrobirea națională a neamului românesc din Ungaria și Transilvania, cît și pentru ridicarea la o treaptă socială mai bună a poporului muncitor român și a țărănimii române.

Trupele românești se alătură și ele la Consiliul național și ele jură chiar credință acestui consiliu.

*

Iată acum știrile despre răsunetul mare ce l-a avut alcătuirea Consiliului național între români.

Marea întrunire a românilor din Csepel s-au alăturat de Consiliul național român.

Secțiunea română din Budapesta a pregătit o serată literară la Csepel, care însă, din cauza evenimentelor importante, a trebuit amînată cu o săptămînă. Acum fiind cu totul altă situație, s-a transformat serata într-o adunare poporală, care a reușit într-un mod strălucit. Peste 500 de oameni erau îmbulziți în marea sală a Casei muncitorilor.

Tov. Moga a deschis adunarea și a dat cuvîntul tov. Iosif Jumanca. Acesta, într-o vorbire însuflețitoare, a explicat însemnătatea revoluției și rolul Consiliului național român. Publicul a fost la culmea însuflețirii, pentru că de prima dată a auzit o vorbire liberă și și-au putut exprima și ei sentimentul înăbușit pînă acum de puterea stăpînirii barbare. Au mai vorbit tov. Jean Avramescu despre izbînda revoluției și Tiron Albani despre foloasele republicii democrate.

Toți au izbucnit în strigăte : „Trăiască republica !“

Declamațiuni revoluționare au îmbogățit programul. Apoi adunarea cu unanimitate a declarat că se alătură la Consiliul Național

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Român și-l va sprijini în munca sa pentru crearea fericirii poporului român.

Prin intonarea *Marsiliezei* de către corul secțiunii, adunarea a luat sfîrșit.

Întrunirile din Pilisvörösvár și Pilisszentiván

În aceste două localități de lîngă Budapesta se află un număr mare de mineri români, care și ei au ținut duminica trecută două adunări la care și-au demonstrat voința lor de a lupta pentru cucerirea drepturilor omenești ce ni se cuvin și cu mare însuflețire s-au alăturat la Consiliul Național Român. La aceste adunări au vorbit tovarășii I. Crețulescu și Bazil Surdu din Budapesta, care, fiind la fața locului, au intrat și în tratative cu direcțiunea minelor, asigurînd pentru muncitori timpul de lucru de 8 ore și îmbunătățirea plății.

Despre decursul celorlalte adunări n-am primit încă rapoarte.

Studențimea română se pune în serviciul Sfatului național român

Tinerimea universitară română din Budapesta salută cu entuziasmul viguros al tinereții Consiliul Național Român ca unicul organ îndreptățit și chemat să cîrmuiască soarta națiunii române din Ungaria și Transilvania și, conștientă de vremurile hotărîtoare pentru soarta neamului român, se pune în serviciul lui, hotărîtă fiind să aducă orice jertfă pentru binele neamului din care face parte.

Face totodată apel către toți cei de un simțămînt și un gînd cu ea ca fără amînare să grăbească a da tot sprijinul Consiliului Național Român și în deplină solidaritate, umăr la umăr, să dea dovadă că sîntem un popor demn de principiile proclamate de președintele Statelor Unite americane că toate popoarele să-și hotărască singure soarta și așezarea între celelalte națiuni libere.

Hotărîrea Consiliului militar român din Timișoara

Ofițerii și soldații români din garnizoana Timișoarei și cei de pe teritoriul comandei militare a Timișoarei s-au constituit în Consiliul militar național român, care a adus apoi la cunoștință că acești ofițeri și soldați stau solidari la dispoziția Consiliului Național Român, ales de organele poporului nostru român.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Regimentul 64 din Orăştie jură credinţă Consiliului Naţional Român

Regimentul 64 din Orăştie, care se află în prezent în Viena, s-a prezentat înaintea Senatului militar român de acolo şi a depus jurămîntul de credinţă în mîinile reprezentantului Consiliului naţional. Comandantul nemţesc de pînă atunci al acestui regiment a declarat ofiţerilor români că recunoaşte Consiliul Naţional Român ca singurul purtător al puterii civile şi militare a tuturor românilor şi a predat comanda, toată averea şi depozitul regimentului Consiliului Naţional Român.

La Viena s-a înfiinţat Senatul central al ofiţerilor şi soldaţilor români

Ofiţerii şi soldaţii români [...] care se aflau la Viena într-o adunare a lor ţinută la 31 octombrie şi-au ales din mijlocul lor un senat (sfat) militar ca secţie militară a Consiliului Naţional Român [...] cu sediul în Viena. Scopul acestui senat militar este să organizeze pe toţi ofiţerii şi soldaţii români din aceste ţări.

(*Presa muncitorească şi socialistă din România*, volumul al II-lea (1917—1921), partea I (septembrie 1917-iunie 1919), Editura politică, Bucureşti, 1971, p. 71—73.)

259

Telegrama Preşedinţiei Consiliului de Miniştri adresată Prefecturii judeţului Vîlcea, prin care cere să se explice populaţiei semnificaţia făuririi statului naţional unitar.

[1918, noiembrie, 10, Bucureşti]

D[omnu]lui prefect al judeţului Vîlcea,

Vă rugăm să luaţi măsuri a se ţine un te-deum în toate bisericile comunelor urbane şi rurale şi a se face rugăciuni, preoţii şi învăţătorii vor ţine cuvîntări pentru a tălmăci manifestul regal publicat în „Monitorul oficial", nr. 176 din 28 oct[ombrie] 1918. [...] Vor arăta că armatele aliate comandate de generalul Berthelot au

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

trecut Dunărea spre a ne ajuta în dezrobirea teritoriului ocupat și a fraților noștri, că prin sosirea lor va fi oprit jaful ce pînă aici vrăjmașul făcea la noi și se deschid mările și se înlesnesc astfel aprovizionările. Deodată cu mobilizarea armatei României tratatul de pace de la București este desființat precum și toate legile de umilință legate de el, de regimul de ocupațiune sub care a trăit, aplicarea reformei agrare și electorale se vor desăvîrși conform făgăduielii regelui și votului Constituantei din iunie 1917 — dreptate se va face pentru toți —, să păstreze deci ordine avînd încredere în dobîndirea desăvîrșită a drepturilor neamului recunoscute azi de toți atît înăuntru cît și în afară.

Președintele Consiliului de Miniștri,
General de corp de armată adjutant

C. Coandă

(Corneliu Tamaș, Petre Bordașu, Sergiu Purece, Horia Nestorescu-Bălcești, *Județul Vîlcea în anii primului război mondial, Studiu și documente*, Bălcești pe Topolog, 1979, p. 360—361.)

260

Manifestul Studențimii Române, *prin care tineretul universitar își exprimă hotărîrea de a lupta pentru desăvîrșirea unității naționale.*

1918, noiembrie, 16, București

Români,

Noi, studenții universitari ne îndreptăm spre voi să vă spunem cuvîntul nostru tînăr și puternic, fiindcă voim ca nici o neînțelegere să nu învăluie pornirile și mișcările noastre.

Am purtat toți — cu cinste — haina de soldat. Dintre noi cîți nu și-au înfrățit trupul cu pămîntul acestei țări. Cei dintîi am fost cari, încă sub apăsarea baionetei germane, nu ne-am sfiit să strigăm toată revolta unui neam încătușat și jefuit timp de doi ani de zile. Cînd norocul ne părăsise cîtăva vreme, am lăsat cu amărăciune haina ostășească, fără să pierdem nădejdea în zorii unor zile

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

mai bune. Zilele acestea luminoase s-au arătat neamului nostru; s-a deschis azi calea cea adevărată. [...]

Să îndeplinim sub cutele falnicului nostru tricolor cel mai sfînt din visurile neamului : unirea tuturor românilor. Prin brațul nostru vînjos să făurim România Mare și nouă, în cuprinsul căreia să domnească o viață adînc democratică, cu împărțirea pămîntului la aceia cari s-au luptat pentru el și cu o largă participare la trebile statului a celor mulți [...].

Studențimea universitară română

(„Universul", nr. 5, din 4 17 noiembrie 1918, p. 2.)

261

Alocuțiunea rostită de Octavian Goga la recepția dată de „Rapprochement Universitaire".

[1918, noiembrie, 17, Paris]

[...] Problema unității politice a românilor din Transilvania și din Ungaria cu cei din România, statornicirea poporului nostru într-un singur stat, potrivit principiului naționalităților e un act de dreptate pe care istoria contemporană trebuie să-l înregistreze ca o consecință logică a victoriei dreptății asupra forței brutale.

La luminosul simpozion al libertății, menit să imprime o direcție nouă lumii, noi cerem deci un loc modest, noi, un popor de 4 milioane de suflete, care, timp de secole, ne-am luptat în întunecimile anacronice ale Habsburgilor. Și dacă fericirea omenească are nevoie, după evanghelist, să fie răscumpărată prin suferință, putem spune că triumful cauzei noastre are o perfectă justificare morală.

O mie de ani de amărăciune neîntreruptă, ne-au răscumpărat această fericire pentru viitor.

Spiritul de orientare științifică superioară care prezidează această întrunire mă scutește de a reînvia trecutul nostru. Dar e o axiomă istorică faptul că unitatea istorică a poporului nostru apare ca un singur corp național avînd Carpații drept coloană vertebrală ; și oricare au fost de-a lungul secolelor puterile care ne-au guvernat, înrudirea sentimentelor noastre și-a păstrat impulsurile ei suverane.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Țăranul român de pe Mureș și acela de pe Argeș își păstrează astăzi, cum și-a păstrat odinioară, aceeași entitate sufletească, aceeași unitate de limbă, credință și aspirații politice. Robusta sănătate a poporului nostru a ieșit teafără dintr-un calvar milenar [...]

În urma noastră, domnilor, sînt rîuri de lacrimi și sînge. Și drumul nostru spre victoria de azi trece printr-un labirint de suferințe fără număr. Dar de ce evocăm aceste ceasuri negre, destinate să dispară acum din viața noastră ? Ura va fi înlocuită prin dragoste de muncă ce va da poporului nostru rangul ce i se cuvine în imensul laborator al spiritului uman. Odată eliberarea lui îndeplinită, după crearea unui echilibru interior prin organizarea unei democrații sănătoase pe care o vom realiza, acordînd libertăți politice și culturale tuturor minorităților care trăiesc pe teritoriul nostru, românii nu vor avea decît o dorință : să se atașeze la civilizația modernă pentru care ei simt o chemare deosebită.

Fără a mai insista asupra acestei unități politice, justă și sigură, eliberarea românilor din Transilvania constituie o importantă problemă de ordin cultural. Patru milioane de oameni, a căror latinitate nu s-a dezmințit niciodată, vor primi, odată cu certificatul lor de independență și binecuvîntarea unui patrimoniu strămoșesc.

(„La Roumanie", nr. 46, din 28 noiembrie 1918 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexă, nr. 50.)

262

Manifestul Către popoarele lumii, *al Marelui Sfat al Națiunii Române din Ungaria și Transilvania, prin care se proclamă solemn voința românilor de unire cu frații lor din vechiul regat.*

1918, noiembrie, 18, [Sibiu ?]

Către popoarele lumii

Națiunea română din Ungaria * și Transilvania, ținută de veacuri în robie trupească și sufletească de către clasa stăpînitoare

* Vezi nota 3 de la documentul nr. 249.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

a poporului maghiar, eliberată acum din sclavie prin strălucita învingere a armelor, care s-au luptat pentru drepturile civilizației umane împotriva principiului barbar al opresiunii naționale și de clasă, înaintea guvernului opresorilor de pînă aci, a declarat voința sa de a se constitui în stat liber și independent spre a-și putea valida nelimitat forțele sale în serviciul culturei și al libertății omenești.

Guvernul opresorilor de pînă aci a degenerat adeziunea sa la această hotărîre a națiunii române și în fața dreptului firesc al fiecărei națiuni de a fi stăpînă asupra sa și a teritoriului locuit de dînsa, guvernul opresorilor opune forța brutală a statului oprimator.

De veacuri clasa oprimatoare a poporului maghiar a sfâșiat trupul națiunii noastre prin icuri [elemente] străine, iar de la înfăptuirea constituționalismului fals din 1867, scopul mărturisit al politicii de guvernămînt în statul ungar a fost desființarea noastră națională. Prin colonizări fără rost pe pămîntul strămoșilor noștri, prin maghiarizarea necruțătoare a tuturor acelor români care au fost nevoiți să aibă raporturi mai nemijlocite cu stăpînirea maghiară, prin invadarea pe teritoriul românesc a sutelor de mii de slujbași publici maghiari, prin împiedicarea poporului nostru de a-și mulțumi însuși trebuințele sale industriale, s-au maghiarizat orașele și s-a împestrițat etnicește teritoriul locuit de națiunea română prin mijloace artificiale și în scopul barbar al nimicirii noastre.

Această stare de lucruri, produsă prin opresiune și fărădelege, acum guvernul maghiar o invoacă de justificare a opunerii sale la hotărîrea națiunii române de a-și întemeia pe pămîntul său strămoșesc statul său liber și independent. Starea produsă prin crima săvîrșită pînă aci împotriva libertății noastre naționale acum se prezintă ca o justificare a noului atentat, ce se intenționează împotriva existenței noastre [1].

Ar trebui să ne luăm dreptul nostru cu forța, dar oricît de hotărîți sîntem să jertfim viața pentru libertatea națională, în ziua cînd sărbătorim învingerea civilizațiunii asupra barbariei și așteptăm legiferarea internațională, care va înlocui forța brutală prin dreptate și va înlătura pretutindeni urmările stăpînirilor neomenești, națiunea română se abține de la mijloacele barbare la regularea

[1] Este vorba de refuzul guvernului maghiar de a lua în considerare revendicările juste ale poporului român exprimat de delegația ungară la tratativele de la Arad din 13/26—15/28 noiembrie 1918.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

raporturilor dintre popoare, ci iată protestează înaintea lumii întregi împotriva fărădelegii guvernului maghiar, care și acum încearcă a supune națiunea română dominațiunii străine și o împiedică de la constituirea sa în stat liber și independent.

Națiunea română din Ungaria și Ardeal nu dorește să stăpînească asupra altor neamuri. Lipsită cu desăvîrșire de orice clasă istorică stăpînitoare, națiunea română prin ființa sa însăși este întruparea democrației celei mai desăvîrșite. Pe teritoriul său strămoșesc națiunea română este gata a asigura fiecărui popor [naționalități] deplină libertate națională și organizarea sa în stat liber și independent o va întocmi pe temeiurile democrației, care va asigura tuturor indivizilor aflători pe teritoriul său egalitatea condițiunilor de viață, unicul mijloc al desăvîrșirii omenești.

Națiunea română din Ungaria și Transilvania însă nu admite mistificarea îndreptățirii pretențiunilor sale prin stările produse de încercările seculare pentru nimicirea ei, protestează împotriva revendicărilor maghiare asupra teritoriului românesc, care de la descălicarea împăratului Traian și pînă astăzi a fost muncit cu brațele noastre și îngrășat cu sîngele nostru și sub nici o condițiune nu mai voiește să trăiască în legătură de stat cu națiunea maghiară, ci este hotărîtă a-și înființa pe teritoriul locuit de dînsa statul său liber și independent. Anunțînd popoarelor lumii această voință și hotărîre a sa, națiunea română din Ungaria și Transilvania invoacă pe seama sa sprijinul lumii civilizate și geniul libertății omenești declarînd sărbătorește, că din ceasul acesta, oricum ar decide puterile lumii, este hotărîtă a peri mai bine, decît a suferi mai departe sclavia și atîrnarea.

Națiunea română din Ungaria și Transilvania speră și așteaptă că în năzuința ei pentru libertate o va ajuta întreg neamul românesc, cu care una voim a fi de aci înainte în veci.

Marele Sfat al națiunii române din Ungaria și Transilvania

Secretar,
Dr. Gh. Crișan

Președinte,
Dr. Ștefan C. Pop

(„Telegraful român" Sibiu, nr. 124, din 10/23 noiembrie 1918.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

263

Articolul România Mare *despre adeziunea mișcării socialiste la realizarea statului național unitar.*

[1918, noiembrie, 19, București]

România Mare !

Cine n-o dorește ? E cineva care n-a dorit-o ? Va fi cineva care s-o respingă ? [...]

Muncitorii cu știință de carte îi vor îngroșa rîndurile, intelectuali ce nu sînt deprinși să parvină cu cea mai mare ușurință vor împrăștia cu folos cunoștințele lor ; într-un cuvînt populațiuni noi, oțelite în lupte seculare pentru cîștigarea libertăților și a binelui trai, vor contribui la regenerarea poporului din România mumă.

Nimeni dintre noi n-are deci motivul de a regreta întregirea neamului. [...]

Dar există o condițiune. Nu ne răpiți libertățile cucerite de noi, nu ne stingheriți dezvoltarea noastră culturală și socială — strigă fruntașii românilor de peste Prut și Carpați.

(„Socialismul", nr. 3, din 19 noiembrie 1918, p. 1.)

264

Apelul Consiliului național român din Orăștie adresat localnicilor pentru a participa la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

[1918, noiembrie, 21, Orăștie]

Adunarea de la Alba Iulia este chemată să hotărască asupra sorții neamului nostru și să exprime voința nestrămutată a națiunii române, care pretinde sus și tare unitatea națională a tuturor românilor.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Fraților !

Pentru ca adunarea aceasta să fie cît se poate de impozantă, datori sîntem a ne îngriji ca și prin numărul participanților să dovedim lumii întregi că poporul românesc una este și că cu toții împreună pretindem sus și tare formarea statului național român unitar și puternic. De aceea, fraților, apelăm la simțul dumneavoastră românesc rugîndu-vă să îngrijiți ca toate comunele locuite de români să fie în mod demn și în număr cît se poate de mare reprezentate la această adunare.

Să ne întîlnim deci cu toții duminică, în 18 noiembrie (1 decembrie) 1918 la Alba Iulia.

Trăiască și înflorească națiunea română și statul național român !

(„Libertatea", nr. 2, din 8/21 noiembrie 1918.)

265

Scrisoarea ministrului de externe al Italiei, Sergio Sonnino, adresată Consiliului Național al Unității Române din Paris.

1918, noiembrie, 22, Roma

Domnilor,

Scrisoarea pe care mi-ați adresat-o la 19 noiembrie ne-a oferit plăcuta ocazie de a ne exprima profunda și constanta simpatie pe care guvernul italian o nutrește față de aspirațiile juste și legitime ale poporului român.

Italia nu a uitat cu ce elan patriotic și cu cîtă noblețe de sacrificiu România a participat la lupta sîngeroasă, încheiată astăzi cu victorie, pentru eliberarea românilor din jugul străin și pentru triumful comun al libertății și al dreptății în lume.

În obținerea drepturilor cele mai sigure politice și teritoriale ale poporului și națiunii române, guvernul italian v-a dat întregul său sprijin, pe baza legăturilor istorice care au unit întotdeauna cele două popoare și a situației asemănătoare privind revendicarea unirii cu patria-mamă a conaționalilor respectivi, supuși aceleiași

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

dominații străine. Guvernul italian este fericit să recunoască Consiliul Național al Unității Române și să intre în legătură cu el, asigurîndu-l de întreaga sa simpatie.

S. Sonnino

(George Moroianu, *Les lettres des Roumains Transylvains pour la liberté et l'opinion européenne. Episodes et souvenirs*, Paris, 1933, p. 223—224 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 61.)

266

Apelul Consiliului național român din Blaj adresat localnicilor pentru a participa la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

1918, noiembrie, 24, Blaj

Frați români !

[...] Veniți cu toții la Marea Adunare Națională, care se va ține în 1 decembrie a.c. la orele 10 a.m. în Bălgradul lui Mihai Viteazul.

Veniți cu miile, cu zecile de mii !

Lăsați pe o zi grijile voastre acasă, căci în această zi vom pune temelia unui viitor bun și fericit pentru întreg neamul nostru românesc.

E ziua cînd noi românii din Ungaria și Transilvania să spunem pe față înaintea popoarelor lumii că ce voim ? Toate popoarele fostei monarhii austro-ungare și-au spus deja cuvîntul că scăpînd din jugul străin, ce vor să facă după aceasta ? Cehii și slovacii au declarat că vreau statul lor independent, slavii de sud, croații și sîrbii cer alipirea lor la țara mamă care e Sîrbia, iar alte popoare pretind independența pe care le-o dictează interesele lor naționale. Rămâne ca și noi românii din Ungaria și Transilvania să ne spunem cuvîntul. Mai dorim oare să rămînem sub stăpînirea ungurească, ori vrem să ne unim cu frații noștri din Țara Românească [...], cu care împreună să formăm un stat românesc pe întreg pămîntul

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

acesta binecuvîntat, lucrat de părinții și moșii noștri și răscumpărat de atîtea ori prin sîngele flăcăilor noștri, periți în războaie.

[...] În Alba Iulia vor fi dimpreună cu voi toți fiii aleși ai neamului nostru din Ungaria și Transilvania.

Veniți în bună rînduială, fiecare comună grupată în jurul steagului propriu. Păstrați ordinea, ca și în chipul acesta să dovedim lumii că sîntem vrednici de soarta ce ne vom croi.

În haine de sărbătoare, sub fîlfăirea flamurilor noastre naționale, cete de cete, să intrați în bătrîna cetate, atît de bogată în momente de glorie și suferințe de ale trecutului nostru.

E ziua cînd se va hotărî asupra sorții noastre pentru o veșnicie.

Veniți și jurați că nedespărțiți vom fi și uniți rămînem de aci înainte cu frații noștri de pe tot cuprinsul pămîntului românesc, sub una și nedespărțită cîrmuire, așa după cum au spus-o de curînd aleșii neamului nostru într-o scrisoare adresată popoarelor lumii : „Națiunea română din Ungaria și Transilvania speră și așteaptă că în năzuința ei pentru libertate o va ajuta întreg neamul românesc cu care una voim a fi de aici înainte în veci".

Trăiască România Mare ! Trăiască neamul românesc ! [...]

Consiliul național român

(Consiliul Național Român din Blaj (noiembrie 1918—ianuarie 1919) Protocoale și acte, vol. I, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1978, p. 200—202.)

267

Programul de desfășurare a Marii Adunări Naționale de la 1 decembrie 1918.

1918, noiembrie, 24, Alba Iulia

Programul Adunării Naționale Constituante
a Națiunii Române din Ungaria * și Transilvania

Pe telefon ni se comunică astăzi din partea comitetului aranjator din Alba Iulia programul Marei Adunări Naționale Constituante ce se va ține la 1 Decembrie [stil] nou :

* Vezi nota 3 de la documentul nr. 249.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

1) La orele 7 dimineața serviciul divin celebrat de arhierei în bisericile protopopești ;

2) La orele 10 dimineața deschiderea Adunării în sala casinei militare din Cetate.

3) Cetirea rezoluțiunii, votată și propusă prin conferință publică a Marelui sfat național.

Se observă că fiecare comună, în frunte cu steaguri și table cu numele comunei, va defila în rînduri de patru pe piața orașului ; va trece pe sub poarta Carol în Cetate și prin poarta Mihai Viteazul va ieși pe terenul Adunării (locul de exerciții militare, în apropierea pămîntului sfințit cu sîngele lui Horea și Cloșca).

Se va explica poporului, de pe 4 tribune, însemnătatea istorică a zilei, iar de pe tribuna prezidială din centru se va citi rezoluția Constituantei.

Cît pentru incvartirare să se adreseze fiecare la Consiliul național român din Alba Iulia, telefon 96.

Locuința fiecăruia se va aduce la cunoștință la gară prin comisiunea de incvartirare (semnul tricolor pe brațul stîng).

Întreg publicul este făcut atent să ducă cu sine pîine și alimente. Banchete ori mese comune nu vor fi. Pentru cei din depărtări s-a făcut posibil să fie prevăzuți cu alimente, în restaurantele din loc, iar în parte și la găzduitori privați.

Frați români !

Locul cel mai istoric al neamului vă așteaptă cu brațele deschise. Veniți deci să-l atingeți cu pasul vostru, ca să simțiți fiorul ce l-a mișcat odată pe marele voievod cu numele de arhanghel *, pe martirii : Horea, Cloșca și Crișan, pe craiul munților Avram Iancu și pe toți cei care au început și lucrat la realizarea visului de veacuri, pe care noi, cei de azi, îl vedem ca pe răsăritul cel mai strălucit al celei mai senine zile a neamului românesc.

Comitetul aranjator.

Aviz. Pentru sfințirea marelui act politic din ziua de 1 decembrie Consiliul Național Român Central roagă toate comunele bisericești ca în acea zi să se tragă clopotele ori să bată toaca între orele 10—12 din amiazi.

* Este vorba de Mihai Viteazul.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

268

Apelul pentru convocarea Marii Adunări Naționale la Alba Iulia pentru ziua de 1 decembrie 1918 în vederea proclamării unirii Transilvaniei cu România.

[1918, noiembrie, 30, Arad]

Istoria ne cheamă la fapte. Mersul irezistibil al civilizațiunii omenești a scos și neamul nostru românesc din întunericul robiei la lumina cunoștinței de sine. Ne-am trezit din somnul de moarte și vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumei, liberi și independenți. În numele dreptății eterne și a principiului liberei dispoziții a națiunilor, principiu consacrat acum prin evoluțiunea istoriei, națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să-și hotărască însăși soarta sa de acum înainte. Toate neamurile din preajma noastră și-au determinat viitorul prin rezoluțiuni în conformitate cu sufletul lor național. E rîndul nostru acum. Națiunea română din Ungaria și Transilvania are să-și spună cuvîntul hotărîtor asupra sorții sale și acest cuvînt va fi respectat de lumea întreagă, el este chiar așteptat, pentru ca la gurile Dunării și pe drumul larg, unde comunică pulsul vieții economice între Apus și Răsărit, să se poată înfăptui ordinea, și neamurilor prejmuitoare să li se procure tihna trebuitoare la munca binecuvîntată spre desăvîrșirea umană.

În scopul acesta convocăm

Adunarea Națională,

a națiunii române din Ungaria și Transilvania la Alba Iulia, cetatea istorică a neamului nostru, pe ziua de duminică în 18 noiembrie [stil] vechi (1 decembrie stil nou) a.c. la orele 10 a.m.

La adunare vor lua parte : 1) episcopii români din Ungaria și Transilvania, 2) toți protopopii în funcțiune ai celor două confesiuni românești, 3) cîte un exmis [delegat] al fiecărui consistor și capitlu, 4) cîte 2 exmiși ai societăților culturale (Asociațiune, Fondul de teatru, Asociațiunea Arădană etc.), 5) cîte 2 exmise din partea fiecărei reuniuni femeiești, 6) de la fiecare școală medie (gimnaziu, școală reală), apoi de la fiecare institut teologic, pedagogic și școală civilă, cîte 1 reprezentant al colegiului profesoral, 7) cîte 2 delegați de la fiecare reuniune învățătorească, 8) garda națională va fi reprezentată prin cîte 1 ofițer și 1 soldat din fiecare secțiune comitatensă, 9) cîte 2 delegați de la fiecare reuniune de meseriași, 10) delegații partidului social-democrat român, ca repre-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

zentanți ai muncitorimii organizate, 11) tinerimea universitară prin cîte 2 exmiși ai săi, și în fine, 12) fiecare cerc electoral în care locuiesc români va trimite cîte 5 reprezentanți (delegați).

Sîntem convinși că afară de cei care vor reprezenta în chipul arătat mai sus toate păturile sociale ale națiunii noastre la această istorică adunare, unde se va hotărî soarta neamului nostru poate pentru vecie, se va prezenta însuși poporul românesc în număr vrednic de cauza mare și sfîntă. [...]

(„Adevărul", nr. 46, din 17/30 noiembrie 1918, p. 2.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

1 DECEMBRIE 1918

FĂURIREA STATULUI NAȚIONAL UNITAR ROMÂN

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

269

Discursul inaugural rostit de Ștefan Cicio Pop la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

1918, decembrie, 1, Alba Iulia

Onorată Adunare generală națională,

Marele Sfat național în ședința din 7/20 noiembrie a hotărît să convoace Adunarea națională a națiunii române din Ardeal, Banat și Țara Ungurească. Locul cel mai potrivit pentru această adunare este Alba Iulia, această Mecă a românismului, unde zac moaștele celor mai mari martiri ai noștri, Horea, Cloșca și Crișan, loc sfînt pentru întreaga suflare românească. Fraților, aceste sînt momente înălțătoare, istorice, și cine ar putea găsi cuvintele cari să zugrăvească tablourile ce le vedem și interpreta sentimentelor ce le avem ? [...]

[...] Mama noastră România n-a mai putut suferi atîtea dureri ale fiilor de peste Carpați și a trecut granița. Cu pietate și smerenie ne închinăm acelor factori cari au venit într-ajutorul nostru. Preoții și intelectualii noștri au fost duși în lanțuri. Clujul cunoaște Golgota. Mărginenilor li s-au răpit averile, li s-au înmulțit datoriile, ca să se acopere cheltuielile unui război mizerabil. Nu mai puteam suferi această viață de robi. Nu mai suferim. Voim libera dispunere a fiecărui popor asupra sorții sale și voim ca această liberă dispunere să nu fie frază... La noi nu s-a putut rosti cuvîntul liber, în fiecare comună ne conduceau alții, în parlament ne strigau : Streang vouă ! [...]

Trebuia să vină debaclul ; 80 procente din monarhie se rugau : Doamne bate pe stăpînii noștri ! [...] S-a prăvălit zidul putred...

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

căci a fost întemeiat pe minciună, pe tiranie, pe cele mai josnice interese, trebuia să se prăbușească cu legi, cu împărați cu tot.

Domnilor, Consiliul național român la timp potrivit și-a fixat atitudinea, iar prin glasul domnului deputat dr. Alexandru Vaida a adus la cunoștința lumii întregi că noi voim să uzăm de dreptul de liberă dispunere ; am declarat că nu mai recunoaștem parlamentul și guvernul maghiar și că voim, singuri, neinfluențați de puteri străine, să ne organizăm în stat liber și coordonat [...]. Ce-a urmat a fost dezvoltarea legică a evenimentelor. În momentul psihologic potrivit ne-am hotărît să luăm în stăpînire [conducerea] imperiul întregului teritoriu românesc. [...]

Acum, voi, reprezentanți ai poporului, sînteți chemați să vă spuneți cuvîntul. Venim înaintea voastră ținînd cont de mandatul nostru și declarăm că poporul românesc este matur și cunoaște chemarea sublimă în lumea civilizată. [...]

(Marea Unire, p. 79—82.)

270

Discursul rostit de George Pop de Băsești cu prilejul deschiderii lucrărilor Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia.

[1918, decembrie, 1, Alba Iulia]

Prea iubiții mei. Onorată adunare a tuturor românilor din Transilvania, Ungaria și Banat !

Națiunea română la toate evenimentele mari istorice, în trecut și astfel și astăzi, s-a adunat pentru a decide asupra sorții sale.

În 1848, marele an al sguduirilor și prefacerilor sociale și al scuturării lanțurilor purtate de veacuri, neamul nostru s-a adunat pe Cîmpul Libertății de lîngă Blaj, ca să-și frîngă cătușele iobăgiei.

Acolo printr-o supraomenească încordare, acest neam a frînt cătușele care îl țineau legat de glia oligarhilor străini.

Smuls din robia trupească a iobăgiei, poporul românesc din Ardeal și Ungaria a fost silit să continue a trăi într-o nouă iobăgie, cu mult mai dureroasă și mai umilitoare : iobăgia sufletească.

Dușmanii seculari, care ne-au ținut veacuri de-a-rîndul în lanțuri fizice, ne-au ținut pînă ieri înlănțuiți sufletește, înăbușind cu brutalitate toate manifestările sufletului românesc dornic de libertate și cultură națională.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Lanțurile acestei robii sîntem chemați, fraților, să le zdrobim astăzi, în această mare adunare națională, a tuturor românilor din Ungaria și Transilvania, aci pe pămîntul stropit cu sîngele martirilor Horea și Cloșca.

Vrem să zdrobim lanțurile robiei noastre sufletești, prin realizarea marelui vis al lui Mihai Viteazul : unirea tuturor celor de o limbă și de o lege, într-un singur și nedespărțit stat românesc.

Lăsați-vă pătrunși, fraților, de fiorii sfinți ai acestui strălucit praznic național și în cea mai deplină și frățească armonie să clădim temeliile fericirii noastre naționale viitoare.

Dumnezeu să binecuvînteze sfatul nostru și lucrările noastre !

Salutîndu-vă cu toată căldura inimei mele, declar Adunarea națională a tuturor românilor din Ungaria și Transilvania deschisă.

(Marea Unire, p. 85—86.)

271

Cuvîntarea pe care Vasile Goldiș a rostit-o la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

[1918, decembrie, 1, Alba Iulia]

Mărită Adunare națională !

Zămislit de necesitatea imperiului roman de a-și așeza o sentinelă puternică în Carpații sud-estici și [la] coborîșurile lor, împotriva semințiilor barbare de la miazănoapte și răsărit care amenințau cultura umană, creată prin geniul latin, neamul românesc de la început și pînă astăzi a îndurat soarta aspră rezervată oricărei sentinele credincioase : loviturile dușmane și statornica răbdare. [...]

Creanga tăiată de puternica tulpină, colonii lui Traian, își adîncește rădăcinile prin stînci și văi și roditoarele ogoare ale împrejmuitoarelor cîmpii. Lipsiți de scutul împărăției și lăsați în grija propriilor puteri, acești orfani romanici acopere trunchiul verde tracic și, infiltrați de o pătură groasă a blînzilor și visătorilor slavi, ei se făcură un singur neam, o singură limbă, o singură fire : neamul românesc.

Răsare o minune fără pereche în istoria lumii. Lung șir de veacuri călcată în picioare de hoarde barbare, națiunea română își

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

pierde unitatea de stat, se fărîmă prin văi sub dominațiuni răzlețe și una de alta neatîrnătoare, pierde începcierea cu fluviul larg și luminos al istoriei mondiale : ca apa de ploaie în nisip parcă dispare de la suprafața conștiinței umane. Dar cînd, după optsprezece veacuri, sufletul românesc se trezește din somnu-i de moarte și invie ca un soare luminos, conștient de neam, hotarele etnice ale acestui popor sînt desemnate pe harta istorică drept hotare ale Daciei lui Traian. [...] Sentinela română a rămas credincioasă chemării sale de a păzi geniul latinității și neîncetatelor lovituri dușmane el a opus virtutea-i legendară : statornica-i răbdare.

După lungi veacuri de ascunziș, așezîndu-se viscolii cotropitori, națiunea română reapare la lumina istoriei în chipul celor două țerișoare răzimate de Carpați și cu fețele spre Dunăre și Nistru, iar trunchiul cu rădăcina în munții smulși de la eroicii daci rămîne bătut de soarta rea și înlănțuit de un popor năprasnic la fire și pornit spre dominațiune fără cruțare. Fusese cuib de vîrtejuri locul unde ne așezase Traian și zvîrcolirile spre fericire ale neamului nostru s-au lovit veacuri de-a rîndul de nesațul hrăpitorilor dușmani care ne înconjurau de pretutindeni. [...]

Nimic nu dovedește mai mult tăria credinței creștinești a sufletului acestui popor decît faptul că în numele luptei creștinătății împotriva păgînilor mai întîi, după răzlețirea neamului prin soarta fatală, s-au putut face pentru o clipă unirea lui în cetatea aceasta prin brațul puternic al geniului scînteietor al Viteazului Mihai.

Dar această unire de o clipă dispăru ca fulgerarea unei scîntei electrice și trupul neamului nostru se frînse iar în bucăți. [...]

Veacuri de-a rîndul poporul românesc, adevăratul și legitimul proprietar al pămîntului ce fusese odată Dacia romană, a fost socotit străin și sclav pe pămîntul său strămoșesc.

Iar cînd după suferințe de secole din depărtatul apus, de la dulcea soră latină, care pășește în fruntea ginților spre lumina desăvîrșirii, a sosit și în munții noștri duhul libertății, egalității și fraternității, cînd credeam să înviem la libertate prin întocmirile create de lumea nouă, vechii noștri agresori s-au înfrățit cu împăratul pe care ei îl detronaseră, cu împăratul pentru care noi vărsasem sîngele nostru cu credință, și aceste două puteri ne-au robit din nou. Umbra îndurerată a regelui munților, a scumpului nostru Iancu, rămîne pentru vecie clasica dovadă a legendarei ingratitudini habsburgice. Împotriva voinței noastre au unit Ardealul nostru cu Țara Ungurească și pentru un constituționalism fals și mincinos ne-au luat libertatea culturii, ne-au desființat politicește, bisericile noastre le-au aservit tendinței lor de opresiune și ne-au făcut im-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

posibil progresul economic, prin care am fi putut să ne apărăm [...] pe pămîntul părinților noștri.

Între acestea noi priveam cu iubire duioasă la frații noștri de la răsărit, care începuseră a se reculege din urgiile vremilor barbare. Resimțiră obîrșia comună și, la razele luminii primite de la apus, conștiința națională săvîrși la 1859 Unirea Principatelor române sub bunul și luminatul Cuza-Vodă, iar sîngele vărsat din nou cu atîta vitejie împotriva păgînilor la 1877 scutură și cele de pe urmă zale ale lanțului care lega România de Constantinopol. [...]

Națiunile trebuiesc liberate. Între aceste națiuni se află și națiunea română din Ungaria, Banat și Transilvania. Dreptul națiunii române de a fi liberată îl recunoaște lumea întreagă, îl recunosc, acum, și dușmanii noștri de veacuri. Dar, odată scăpată din robie, ea aleargă în brațele dulcii sale mame. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Libertatea acestei națiuni înseamnă : unirea ei cu Țara Românească. Îmbucătirea poporului românesc n-a fost urmarea vreunei legi economice în care terminologie se ascunde minciuna [...]. Îmbucătirea trupului românesc a fost act de barbarie. Distrusă fiind barbaria, unitatea tuturor românilor într-un singur stat este cea mai firească pretențiune a civilizației. [...] După drept și dreptate românii din Ungaria și Transilvania dimpreună cu toate teritoriile locuite de dînșii trebuie să fie uniți cu regatul român. [...]

Unirea tuturor românilor într-un singur stat numai atunci va fi statornică și garantată prin istoria mai departe a lumii, dacă va răspunde tuturor îndatoririlor impuse prin noua concepție a civilizațiunii și ne va inspira datoria să nu pedepsim progenitura pentru păcatele părinților și ca urmare, va trebui să asigurăm tuturor neamurilor și tuturor indivizilor conlocuitori pe pămîntul românesc aceleași drepturi și aceleași datorinți. [...]

Înaintașii noștri pe Cîmpul Libertății, în 1848, au hotărît așa : „Națiunea română depune jurămînt de credință către împăratul, către patrie și către națiunea română.“ Împăratul ne-a înșelat, patria ne-a ferecat, și ne-am trezit că numai credința în noi înșine, în neamul nostru românesc ne poate mîntui. Să jurăm credință de aici înainte numai națiunii române, dar tot atunci să jurăm credință tare civilizațiunii umane. Cîtă vreme vom păstra aceste credințe, neamul nostru va trăi, se va întări și fericiți vor fi urmașii noștri pînă la sfîrșitul veacurilor. [...]

(Vasile Goldiș, *Scrieri social-politice*, p. 168—172.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

272

Rezoluția Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia.

[1918, decembrie, 1, Alba Iulia]

I. Adunarea națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească * adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 1 decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România. Adunarea națională proclamă îndeosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între rîurile Mureș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea națională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie pînă la întrunirea Constituantei, aleasă pe baza votului universal.

III. În legătură cu aceasta, ca principii fundamentale la alcătuirea noului stat român, Adunarea națională proclamă următoarele :

1) Deplina libertate națională pentru toate popoarele conlocuitoare. Fiecare popor se va instrui, administra și judecâ în limba sa proprie prin indivizi din sînul său și fiecare popor va primi drept de reprezentare în corpurile legiuitoare și la guvernarea țării în proporție cu numărul indivizilor ce-l alcătuiesc.

2) Egală îndreptățire și deplină libertate autonomă confesională pentru toate confesiunile de stat.

3) Înfăptuirea desăvîrșită a unui regim curat democratic pe toate terenele vieții publice. Votul obștesc, direct, egal, secret, pe comune, în mod proporțional, pentru ambele sexe, în vîrstă de 21 de ani, reprezentarea în comune, județe ori parlament.

4) Desăvîrșită libertate de presă, asociere și întrunire ; libera propagandă a tuturor gîndirilor omenești.

5) Reforma agrară radicală. Se va face conscrierea tuturor proprietăților, în special a proprietăților mari. În baza acestei conscrieri desființînd fideicomisiile în temeiul dreptului de-a micșora după trebuință latifundiile, i se face posibil țăranului să-și creeze o proprietate (arător, pășune, pădure) cel puțin atît cît să o poată munci el și familia lui.

---

* Vezi nota de la documentul nr. 249.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Principiul conducător al acestei politici agrare este, pe de o parte, promovarea nivelării sociale, pe de altă parte, potențarea producțiunii.

6) Muncitorimei industriale i se asigură aceleași drepturi și avantagii, care sînt legiferate în cele mai avansate state industriale din Apus.

IV. Adunarea națională dă expresiune dorinței sale că congresul de pace să înfăptuiască comuniunea națiunilor libere în așa chip ca dreptatea și libertatea să fie asigurate pentru toate națiunile mari și mici deopotrivă, iar în viitor să se elimineze războiul ca mijloc pentru regularea raporturilor internaționale.

V. Românii adunați în această adunare națională salută pe frații lor din Bucovina, scăpați din jugul monarhiei Austro-Ungare și uniți cu țara mamă, România.

VI. Adunarea națională salută cu iubire și entuziasm liberarea națiunilor subjugate pînă aci în monarhia austro-ungară, anume națiunile : ceho-slovacă, austro-germană, iugoslavă, polonă și ruteană și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștința tuturor acelor națiuni.

VII. Adunarea națională cu smerenie se înclină înaintea memoriei acelor bravi români care în acest război și-au vărsat sîngele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.

VIII. Adunarea națională dă expresiune mulțumitei și admirațiunii sale față de puterile aliate, care, prin strălucitele lupte purtate cu cerbicie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru război, au scăpat civilizațiunea din ghearele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii române din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, Adunarea națională hotărăște instituirea unui Mare sfat național român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română, oricînd și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile, pe care le va afla necesare în interesul națiunii.

(Marea Adunare Națională întrunită la Alba Iulia în ziua de 1 Decembrie 1918, Acte și documente, [București, 1928], p. 10—11.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

273

Declarația lui Iosif Jumanca, reprezentantul Partidului Social-Democrat Român din Transilvania, la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

[1918, decembrie, 1, Alba Iulia]

[...] Astăzi e vorba de libertatea, de posibilitatea de dezvoltare în viitor a culturii românești, și astăzi venim și noi aici adevărații reprezentanți ai muncitorimei românești din Ungaria, Transilvania și Banat, venim să declarăm în fața prea cinstitei adunări, în fața Internaționalei socialiste și în fața întregei lumi că *vrem unirea tuturor românilor*. Noi vrem și sîntem gata a lupta cu toate mijloacele pentru înfăptuirea și apărarea unirii.

Noi sîntem proletari, noi ducem luptă socială de clasă, în lupta aceasta sîntem solidari cu toți frații. Cu toții sîntem pentru transformarea societății astfel ca fiecare om să fie om liber și stăpîn pe sine însuși. Dar solidaritatea aceasta n-o înțelegem în așa ca să fim și pe mai departe sateliții unui partid, nu voim să fim și pe mai departe o clasă fără importanță care n-are la dispoziție nici mijloacele de afirmare și dezvoltare. De aceea, cînd aderăm la unirea tuturor românilor, voim totodată și posibilitatea de dezvoltare a muncitorimei române, voim să deschidem porțile largi, în această țară românească nouă, să se dezvolte și progreseze și poporul muncitor, așa cum au progresat și popoarele muncitoare din Apus.

Social-democrația nu-i identică cu lipsa simțului național, noi nu zicem ubi bene ibi patria *, ci acolo unde ți-e patria, acolo să-ți cauți fericirea vieții tale, de aceea noi nu ne temem că nu vom avea puterea drepturilor la o viață liberă. Cînd aderăm la unire, nu o facem numai pentru că în interiorul nostru există simțul acesta, ci și din convingerea fermă și conștiința clară că prin postulatele luate în rezoluția prezentată sînt cuprinse toate celelalte garante pentru democratizarea României. Noi am trăit într-una cu tovarășii noștri unguri, ce e mai mult, ei ne-au dat mult ajutor de ne-am organizat, ei au căutat să ne sprijinească pentru ca să ne putem afirma în Internațională, dar azi a sosit momentul cînd declarăm că suntem solidari, cu o clasă ca ei, nu suntem duș-

* „Unde e bine, acolo e patria" (lat.).

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

mani, dar vrem să fim în viitor o singură floare în buchetul Internaționalei * [...].

În felul acesta ne-am înțeles în Marele consiliu național, în spiritul acesta am stăruit pentru redactarea rezoluției înaintate și atunci cînd am stabilit punct de punct n-am făcut-o din alte considerații decît numai și numai prin aceste postulate, după convingerea noastră, se poate asigura adevărata fericire a României. Aceste puncte noi le putem reprezenta în fața lumii întregi ; putem să dovedim că n-am pășit nici în dreapta nici în stînga din calea social-democrației. Avem dreptul să înfăptuim ceea ce voim. Cu aceste cuvinte închei și declar încă o dată, atîta timp pînă cînd putem pe baza punctelor acestora să conlucrăm împreună, vom face-o cu toată dragostea și tot devotamentul, însă ne susținem dreptul ca și în viitor să luptăm pentru a propaga opiniile partidului nostru social-democrat.

(„Drapelul", nr. 129, din 1/14 decembrie 1918, p. 2.)

274

Articolul Adunarea Națională *publicat cu prilejul Marii Adunări Naționale la care avea să se hotărască împlinirea năzuinței multiseculare de unitate a poporului român.*

[1918, decembrie, 1, Alba Iulia]

Adunarea națională,

Cu adîncă și sărbătorească emoțiune salutăm întîia Adunare națională a tuturor românilor din fostul regat al Ungariei. Zi mare, și sfîntă, și cutremurătoare, menită de mai înainte ca să fie trecută printre marile date, înscrise cu roșu în calendarul nostru istoric, este ziua de astăzi. Pentru întîia dată se adună reprezentanții adevărați ai unui popor chinuit și sugrumat, ca după mai mult de patru ani de dureri și jertfe cumplite, să rostească cuvîntul voinței lor libere.

Toate suferințele de veacuri, toate gîndurile și zvîcnirile spre lumină, orice sforțare și jertfă a noastră, de o mie de ani încoace a năzuit spre această zi de dreptate și de dezrobire.

* Este vorba de Internaționala socialistă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Astăzi ea a sosit.

Ni se pare că o minune s-a săvîrşit. [...] Sufletul încătuşat al poporului nostru se înalţă şi el, înăbuşit şi însîngerat, dar nemuritor şi veşnic, din mormîntul de pe care au căzut lespedele asupririi naţionale. [...]

De acuma slobozi sîntem să ne spunem cuvîntul şi să ne alegem calea. Această cale nu poate să fie decît aceea a unirii noastre cu toţi românii într-un singur mare stat naţional unitar românesc. [...] Nimic nu va putea să împiedice ca această poruncă a firii să se îndeplinească. Problema românească nu cunoaşte decît două dezlegări finale, opuse una alteia : *unirea ori moartea românismului.*

Voi delegaţi ai tuturor cercurilor şi tuturor organizaţiilor naţionale româneşti sînteţi slăviţi purtători de cuvînt, cari vor da dezlegarea aşteptată de un norod însetat de bine şi dreptate. Poporul românesc din Transilvania şi Ţara Ungurească vrea să trăiască, deci el vrea să se unească cu fraţii săi din România. Visul atîtor generaţii, „utopia" atîtor vizionari şi poeţi este pe cale de a se înfăptui. România Mare este unica formă de existenţă firească şi necesară a neamului românesc. Ea însemnează unirea tuturor puterilor, înmănuncherea şi fecundarea nesfîrşită a tuturor energiilor creatoare de progres şi civilizaţiune ale unui neam bogat în daruri mari şi nobile.

Pînă astăzi neamul românesc a trăit abia începutul, faza prealabilă de formaţiune şi dospire a vieţii sale naţionale. Tot ce am străbătut pînă acuma nu a fost decît o pregătire lungă şi dureroasă, o frămîntare instructivă spre lumină şi libertate. Cu ziua de azi abia începe istoria poporului românesc.

Astăzi începem să trăim, astăzi ne naştem şi zorii vieţii ne încîntă şi ne îmbată. Începem abia să urcăm [...]

Vă salutăm pe voi, cuvîntători ai voinţei neamului, descălecători de ţară nouă, mare şi unită, întemeietori de viaţă liberă şi tînără. Gîndul neamului întreg se îndreaptă azi spre voi, inimile tuturora bat cu voi şi în ceasul hotărîrii mari şi veşnice. Duhul lui Horea şi Cloşca, al lui Iancu, Axente şi Bărnuţiu vor pluti deasupra noastră, iar glasul de clopot din toate satele Transilvaniei va informa o clipă pînă şi oasele celor morţi pentru libertatea şi unitatea naţională.

În această mare clipă, cînd trecutul se va uni cu prezentul, cînd sufletul unui neam se contopeşte într-o uriaşă rugăciune solidară, pornim înainte pe calea mare a unităţii şi vieţii naţionale.

(„Alba Iulia", număr ocazional din 18 noiembrie/1 decembrie 1918, p. 1—2.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

275

Salutul adresat de ziarul „Unirea" din Blaj participanților la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

[1918, decembrie, 1, Blaj]

Bine ați venit în sfînta cetate de slavă și durere a neamului nostru. S-a trezit iarăși glasul amuțit de veacuri și la chemarea lui fermecătoare a început să răspundă sufletul neamului.

Ne-am deșteptat!

Din umbra durerilor ferecate se înalță azi chiotul de bucurie al dreptății așteptate de o mie de ani.

„Cuprinde sufletele, dă codrilor grai
Se mișcă văzduhul în zare
Tresare sub glie și Voevodul Mihai
Se scoală și Ștefan cel Mare"

E biruința!... biruința ce a sosit, ce în sfînta cetate ni-e dat să o cîntăm. Și aici voim ca să ne frîngem umilința unui neam îngenunchiat de o trufie obraznică, și să rupem lanțurile, în care gemeau jertfele fără de număr. Astfel pretinde dreptatea! Ne-o cere cenușa lui Horea.

Voința națională care cu atîta putere zvîcnește astăzi din toate păturile societății românești, în cele de sus ca și în cele de jos — ba poate în cele de jos mai mult ca în cele de sus — e chemată să arate că ceea ce Mihai Viteazul a înfăptuit numai pe o clipă, noi avem să înfăptuim pe o veșnicie.

Cînd un neam întreg gîndește un singur gînd și inimile a milioane de oameni palpită de o singură simțire — oare este putere omenească care să-i poată sta împotrivă.

Chiar de ar fi o astfel de putere vrăjmașă — înaintea voinței suverane a milioane de suflete înfrățite într-un cuget și o simțire trebuie să se închine.

Mîndră cetate! Spre tine se îndreaptă acum sufletul neamului nostru întreg, mînat de conștiința că zidurile tale istorice au fost sortite de Dumnezeu și acum ca și altădată ca din ele să răsune glasul biruitor al dorințelor românești. Deschide mormintele eroilor să vină între noi, ca împreună să împletim melodia cîntecului de eliberare:

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

„Zadarnic cercat-au dușmanii la noi
S'oprească destinele sorții
De-acuma'mpreună cu noi
Trăi-vor de-apururi și morții". [...]

(„Unirea", Blaj, nr. 18 din 1918.)

276

Declarația semnată de aproximativ 30 000 de români din Transilvania cu prilejul desfășurării unei mari adunări populare la Iași la care s-a cerut unirea cu România a teritoriilor românești aflate sub stăpînirea Austro-Ungariei.

[1918, decembrie, 1, Iași]

Declarație,

Românii ardeleni și bucovineni aflători pe teritoriul regatului român, în numele nostru și al fraților subjugați de acasă, a căror conștiință e siluită și deci în imposibilitate de a se manifesta liberi, declară cele ce urmează :

1. Cerem să fim liberați de sub jugul monarhiei austro-ungare și sîntem hotărîți să luptăm prin toate mijloacele și pe toate căile ca întreg neamul românesc să fie constituit într-un singur stat național și liber sub domnia dinastiei române.

2. Nu recunoaștem monarhiei austro-ungare dreptul de a se ocupa de soarta românilor [...], deoarece veacuri de-a rîndul ne-a ținut în cea mai rușinoasă robie.

Toate încercările de federalizare ale Casei de Habsburg * sunt gesturi disperate ale unei împărății osîndite să se descompună și să piară.

Soarta românilor din Austro-Ungaria s-a hotărît prin războiul regatului român și prin voința liberă a întregului popor românesc și o va consfinți congresul de pace generală la care vor lua parte și reprezentanții oficiali ai României eliberatoare.

---

* Este vorba de manifestul împăratului Austro-Ungariei Carol al IV-lea, din 3/16 octombrie 1918, prin care se preconiza, în scopul menținerii imperiului, transformarea lui într-un stat federativ alcătuit de 6 regate „independente", Transilvania continuînd să rămînă mai departe în cadrul regatului ungar.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

3. Cerem ca întreg teritoriul din monarhia austro-ungară revendicat de statul român, recunoscut și garantat prin tratatele de alianță încheiate de România cu puterile Înțelegerii * să fie liberat și unit cu patria-mamă.

4. Toate declarațiile românilor [...] ce s-ar face împotriva acestor aspirațiuni naționale le considerăm stoarse cu forța de autoritățile dușmane și aceste declarațiuni nu vor putea induce în eroare opinia lumii, care a proclamat principiile de dreptate și de libertate pentru toate neamurile asuprite.

(„Buletin de informațiuni" din 1 decembrie 1918, p. 4—6.)

277

Memoriile istoricului Silviu Dragomir relative la actul desăvîrșirii unității naționale a tuturor românilor.

[1918, decembrie, 1]

[...] Adunarea națională de la Alba Iulia avea să încheie definitiv îndelungata perioadă de robie a poporului român și să vestească de acum tuturor generațiilor viitoare voința de libertate și hotărîrea de reintegrare a națiunii. Desfășurarea ei într-un cadru sărbătoresc și mai ales covîrșitoarea stăruință a ideii unice, proclamarea unității naționale, îi dă o strălucire deosebită. Toate gîndurile s-au înfrățit, toate nădejdile s-au luminat, puterea de voință a unui întreg popor s-a încordat pentru a smulge destinului istoric această hotărîre.

Dealtfel, adunarea de la 1 decembrie 1918 este măreață și prin simplicitatea organizării ei, prin ordinea care s-a observat, prin căldura ce se comunica de la om la om. O autentică adunare a poporului român din Transilvania. Cărturari și țărani în haine de sărbătoare își prezintă împuternicirile dis-de-dimineață. Cetatea veche a lui Mihai Viteazul e un furnicar de oameni. Pe deasupra zidului de miazănoapte se înșiră poporul în jurul tribunelor improvizate, în rînduri dese, sub steagurile tricolore care filfîie în aer. E o pădure de steaguri ce pare că au crescut din pămînt. Și lumea adunată așteaptă în liniște clipa cea mare. Cîteodată se pornește un

* Vezi nota 4 de la documentul nr. 226.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

zvon de glasuri, care trece peste mulțime, ca un ecou prelung: Trăiască România Mare. Platoul întreg se înalță parcă și se lărgește sub apăsarea omului ce răsare fără contenire și sub greutatea celei mai glorioase fapte care își așteaptă aici reîntruparea. În sfîrșit bisericile își deschid ușile și fruntașii români se văd sosind în cetate. Mulți ar vrea să intre în sala așa de puțin încăpătoare, dar nu au „plenipotență" în regulă și cată să se resemneze. Ei resimțesc cu toți fiorii ce emană din pămîntul sfînt al făgăduinței. Cînd apare Badea Gheorghe, președintele comitetului național, i se face loc cu toată smerenia. Venerabilul bătrîn a sosit din ajun la Alba Iulia, dar oboseala drumului l-a doborît la pat. Cu toată febra care-l muncea, el s-a ridicat, a venit să prezideze adunarea națională și să-i binecuvînteze rostul fericit.

După ce adunarea a fost deschisă și salutată prin Ștefan Cicio Pop și apoi constituită sub președinția lui Gheorghe Pop de Băsești, sensul ei politic l-au tălmăcit cuvîntătorii desemnați de consiliul național. Lui Vasile Goldiș i s-a acordat cinstea să motiveze propunerea. Un zbucium dintre cele mai stăruitoare își căpăta acum răsplata strălucită. Codificatorul doctrinei naționaliste, risipitorul de suflet în școală și în presă, condeiul și unul din diriguitorii comitetului executiv în ultimul deceniu, regizorul nevăzut al acestei desfășurări dramatice pe care a îndrumat-o cu clarviziune desăvîrșită, se învrednicea a șterge stigmatul robiei și a proclama unitatea națională. Cuvîntul lui pornește domol, scormonește trecutul, caută taina obîrșiei noastre și admiră minunea persistenței neamului românesc. A fost cuib de vîrtejuri locul unde ne așezase Traian și zvîrcolirile spre înălțare ale neamului nostru s-au lovit veacuri de-a rîndul de nesațul hrăpitorilor dușmani care ne înconjurau de pretutindeni. [...] Dreptul națiunii române de a fi eliberată îl recunoaște lumea întreagă, îl recunosc acum și dușmanii de veacuri. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Libertatea acestei națiuni înseamnă unirea ei cu Țara Românească. Această unire o propune prin urmare și adunarea, care o proclamă, simte că se încunună străduinți de veacuri și că se dictează generațiilor viitoare legea imutabilă a destinului românesc. Pacea și demnitatea unui întreg popor, viața sau moartea sa rămîn de acum nedespărțit legate de sfințenia acestei hotărîri. Cînd Goldiș citește moțiunea istorică, adunarea aprobă furtunos și voința de integrare a națiunii se împlinește categoric.

Al doilea cuvîntător al adunării a fost domnul Iuliu Maniu, care a examinat de aproape și punct cu punct rezoluția propusă. Dar dincolo de analiza sa pătrunzătoare, este vrednică să reținem pentru istorie apoteoza ce o face ideii de unitate națională: ur-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

marea logică a trecutului, ea este o absolută necesitate a rîvnei spre cultură, un drept indiscutabil al identității etnice, graiul aceleiași tradiții și sinteza acelorași aspirații. Ea singură reprezintă forța care ne poate menține în viitor. Cine poate să tăgăduiască ființei noastre naționale dreptul de a-și determina singură soarta, de a se conduce ea însăși și de a constitui un singur trup, cînd sufletul îi este unul singur, întreg și nedespărțit ? Datoria noastră este să întemeiem statul național dacă nu vrem să fim acoperiți de dispreţul lumii.

Cel din urmă orator a fost Iosif Jumanca, din partea muncitorilor români, care a venit să declare în fața lumii întregi, dar și în fața Internaționalei socialiste, că vrea unirea tuturor românilor. Cuvîntarea sa, străbătută de un cald simțămînt național, a avut o semnificație deosebită pentru aspectul solidar cu care s-a înfățișat poporul românesc din Transilvania la adunarea națională.

Nu există nici un dubiu prin urmare că românii din Transilvania, Banat și părțile ungurene și-au afirmat categoric setea de libertate și au răspuns răspicat la chemarea României de a făuri unitatea națiunii. Cînd trupele înarmate ale regatului român au intrat în Transilvania, în seara aceleiași zile de 1 decembrie 1918, ele au fost primite cu brațe deschise de frații desrobiți printr-o afirmare supremă a voinței poporului român.

Așa s-a înfăptuit unirea Transilvaniei. Frămîntarea ce v-am înfățișat am trăit-o vie acum un sfert de veac. Ideile de atunci au fost comoara unei întregi generații, merindea cu care au pornit spre drumul învierii.

(Silviu Dragomir, *Un sfert de veac de la Unirea Transilvaniei*, Sibiu, 1943, p. 28—30.)

278

Memoriile publicistului Ion Clopoțel despre desfășurarea lucrărilor Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, care a consfințit Unirea Transilvaniei cu România.

[1918, decembrie, 1]

Problema unității naționale

Măreață zi, înălțătoare zi de 1 decemvrie ! În sfîrșit ai sosit după așteptări grele și lupte seculare, ca să pui capăt robiei și să

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

începi istoria românilor liberi [...]. Ca un singur om, întreg românismul cuprins între crestele carpatine și apa șerpuitoare a Tisei, și-a dat expresiune glasului de revoltă contra trecutului plin de fantome urîte, și a declarat sărbătorește că este decis să rupă cu comuniunea de stat a asupritorilor maghiari și să se închege într-un stat național al românilor de pretutindeni. 100 000 de oameni s-au adunat în cetatea lui Mihai Viteazul și a martirilor Horea, Cloșca și Crișan, pentru ca să spună lumii întregi că vreau România Mare, țara tuturor acelora cari vorbesc limba românească, poartă port românesc, vreau soarta românească, vreau dreptate românească, libertate românească. [...]

[...] Cu greu s-ar putea strînge într-un buchet unitar nenumăratele tablouri cîte s-au desfășurat înaintea ochilor pe trenuri, în cetatea Albei-Iulii. Ar trebui timp ca să prinzi aspectele așa de variate ale mișcărilor cu acest prilej. Cîte cîntece și jocuri, cîte urale și ovații, contopindu-se toate într-o uriașă simfonie a conștiinței naționale. Vor regreta toți cîți n-au participat la sărbătoarea națională cea mai mare de care am avut parte românii obidiți și schingiuiți ai fostei Ungarii. Pe toată viața li se imprimă în inimă emoționantele scene acelora care au fost de față la această sărbătoare prin care Românii își afirmau voința de [...] unire a tuturora în România Mare. Aceste cuvinte : România Mare, au fost neîntrerupt strigate din pieptul zecilor de mii de români. Cînd întîia oară a rostit domnul Goldiș în legătură cu proiectul de rezoluțiune aceste două cuvinte, sala casinei române din cetate a răsunat de îndelungate și frenetice aplauze ce au durat cîteva minute, ridicîndu-se de pe scaun Marele Sfat Național întreg, cu vlădicii și întreg publicul. Rari momente, care nu se pot uita, ci se imprimă în suflete pentru vecie înălțîndu-le și transportîndu-le în regiunile pure ale idealurilor. [...].

Consiliul Dirigent

Națiunea română din Ardeal, Banat și Țara ungurească a ajuns, în sfîrșit, după veacuri de robie, să-și lupte neatîrnarea politică.

Năzuințele poporului românesc de a-și înființa instituțiunile sale culturale și sociale, care sînt necesare pentru crearea, înflorirea și păzirea spiritului nostru național, au fost zădărnicite, distruse de obîdurile străine, opunîndu-ni-se orice manifestare politică. Să ne reamintim un moment luptele înaintașilor noștri care au pus bază politicii românești, vlădicii Inocențiu Clain, Bob, Lemeni,

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Șaguna, marii bărbați Bărnuțiu și Alexandru Papiu Ilarian și mulți alții, care au făcut eforturi extraordinare pentru a da națiunii române libertatea politică, libertatea de mișcare, de orînduire a afacerilor obștești ; toate aceste năzuințe generoase au fost zadarnice, căci politica austriacă, și apoi, de la Deák încoace, politica ungurească ne-a privat de acest bun național, ne-a răpit libertatea politică. Iar fără libertatea politică ni s-a făcut imposibilă înflorirea culturală și economică. [...]

În puterea acestui drept de proprie ocîrmuire, națiunea română din Ardeal, Banat și Țara Ungurească, a hotărît singură, liberă, neinfluențată de nici o forță din afară că nu mai vrea dominație străină, ci vrea să dispună ea singură de viitorul său propriu, și-a exprimat cuvîntul definitiv în Adunarea Națională de la Alba Iulia că vrea unirea tuturor românilor într-un singur stat național, că nu mai poate suporta sfîșierea trupului națiunii române prin cele cinci granițe ale unor împărății mașteре. Totodată națiunea română prin glasul celor 100 000 români în Adunarea Națională de la Alba Iulia a ales prin aclamațiune pe membrii Marelui Sfat Național, care este însărcinat cu aranjarea chestiunilor obștești pînă la conferința de pace, cînd se vor trage definitiv hotarele noelor state pe periferia etnică a națiunilor. Rolul Marelui Sfat Național este acela al unui parlament provizor, al unor corpuri legiuitoare provizorice. Era natural ca din sînul Marelui Sfat Național să se constituie un for înzestrat cu forța executivă : Consiliul Dirigent, supremul for al națiunii române din Ardeal, — cuvîntul Ardeal fiind numirea colectivă a întregului teritoriu românesc din fosta Ungarie.

Consiliul dirigent este prin urmare organul opiniei publice românești din Ardeal. El încarnează toate atribuțiile puterii de a lucra în numele națiunii române. Noi românii din Ardeal nu recunoaștem de aci încolo altă ocîrmuire decît cea a Consiliului dirigent, care și-a ales ca sediu Sibiul, localitate așezată pe linie internă și este aproape punctul central al cercului etnic românesc.

Organizarea constituțională provizorică a românilor este o urmare logică a libertăților pe care și le-au cîștigat toate popoarele pe prețul jertfelor de sînge aduse în războiul mondial de patru ani. Românii, ca și alte popoare, s-au recules îndată ce s-au vestit în lume noile principii de liberă dispunere, de liberă ocîrmuire și îndată au fost măturate guvernele despotice.

Din voința colectivă a românilor și conform uzului parlamentar internațional s-a ales Marele Sfat Național ca un corp reprezentativ în mîinile căruia este pus destinul nostru național, iar Marele Sfat și-a ales ca organ executiv Consiliul dirigent, supremul for al națiunei din Ardeal ; nu trebuie acum să ne oprim locului, ci

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

toată suflarea românească trebue să dea sprijinul moral și material lucrătorilor Consiliului dirigent. Organizarea și conducerea noastră reclamă disciplina și munca dezinteresată a tuturor fiilor națiunii române. Toate mișcările mari de libertate, toate renașterile, în artă ca și în literatură, știință și politică au fost rodul muncii colective. Toți deci trebue să-și dea tributul pentru ca să ieșim din acest timp de trecere întăriți, organizați, să dăm dovadă de conștiință și maturitate politică — urmarea ar fi că problema românească se va rezolvi cu cea mai mare ușurință la masa verde a tratativelor generale de pace. Români, sprijiniți Consiliul dirigent în toate lucrările sale și supuneți-vă necondiționat tuturor dispozițiunilor ce le va da. [...]

(Ion Clopoțel, *Frămîntările unui an — 1918*, Sibiu, 1919, p. 70—71, 73—74, 75—77.)

279

Amintirile lui Tiron Albani referitoare la desfășurarea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

[1918, decembrie, 1]

Ziua cea mare

Alba Iulia îmbrăcată în strai de mare sărbătoare intra — pentru a cîta oară ? — în istoria acestui popor.

Nu vreau să fac poetizări forțate, dar țin minte că după o noapte de viscol și ger, natura ne-a dăruit un soare strălucitor. Albul zăpezii de pe clădiri și străzi scotea și mai mult în evidență miile de steaguri tricolore.

Ca într-o procesiune solemnă, coloanele fără sfîrșit ale poporului se îndreptau spre Cîmpul lui Horea sau spre actuala sală a Unirii, trecînd prin poarta lui Mihai Viteazul.

Din imensa mulțime adunată ca să participe la marele eveniment se desprindeau cete de deputați și invitați, care aveau nobilul mandat de a hotărî pentru totdeauna soarta poporului român, de curînd eliberat de sub crunta stăpînire a unei împărății absolutiste. Sala Cazinoului militar s-a dovedit prea mică pentru a cuprinde pe toți invitații. Mulți au trebuit să rămînă pe dinafară. Fundalul sălii era decorat cu drapelele statelor eliberate din fostul imperiu

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

austro-ungar. La mijloc, mai sus, strălucea figura impunătoare a lui Mihai Viteazul, iar mai jos chipurile celor trei martiri din 1785 : Horea, Cloșca și Crișan. În față, mesele prezidiului la care au luat loc membrii Consiliului Național Român Central, ca niște generali care aveau în față armata victorioasă.

De fapt, sentimentul victoriei se putea citi pe figurile tuturor deputaților, care simțeau că trăiesc atunci un eveniment unic în viața lor.

Ora 10,30. Ștefan Cicio-Pop deschide adunarea, ținînd un discurs în care prezintă momentele cele mai importante din lupta poporului și din activitatea C.N.R.C.

Nu intenționez să reproduc fiecare moment al dezbaterii ; nu am un proces verbal al adunării, așa că voi relata doar acele episoade pe care le țin foarte bine minte sau pentru care am documente.

Reținastfel din raportul dr. Ion Suciu că numărul delegaților a fost de 1 228. De asemenea că la propunerea comisiei de verificare s-au ales trei președinți (George Pop de Băsești și episcopii Aradului și Oradei), trei vicepreședinți (Ștefan Cicio-Pop, Teodor Mihali și Ion Fluieraș) și mai mulți secretari, printre care era și Iosif Cizer.

Au urmat apoi cuvîntarea președintelui G. Pop de Băsești, care, emoționat de solemnitatea clipei istorice, a rostit cu tremur în glas cuvintele profetice : „Acum slobozește, Doamne, pe robul tău, că ochii lui văzut-au mîntuirea !“ Apoi a declarat deschisă Adunarea Națională cerîndu-i să dea atenție celor ce va auzi, întrucît momentul este înălțător, fiindcă — spunea el — „veacul s-a împlinit și sînteți chemați ca din această solemnitate să faceți istorie !“

Au vorbit apoi Vasile Goldiș (care a prezentat proiectul de rezoluție al Adunării Naționale), Iuliu Maniu și Iosif Jumanca, oratorul muncitorimii din Transilvania și Banat [...] *.

A urmat apoi cel mai solemn episod : bătrînul președinte George Pop de Băsești, după ce întreabă Adunarea Națională dacă acceptă proiectul de rezoluție prezentat, în aplauze și ovații frenetice, proclamă Unirea Transilvaniei cu România. [...]

Visul devine realitate

Dr. Ștefan Cicio Pop a cerut apoi ca Adunarea Națională care a votat autonomia provizorie pentru Ardealul unit cu România, pînă

* Vezi documentul nr. 284.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

la Adunarea Constituantă, să aleagă un organ de guvernare care să lucreze pentru desăvîrșirea Unirii. A propus deci să se aleagă un Mare Sfat Național, compus din 150 membri. Acest Mare Sfat Național urma ca, din sînul său, să aleagă un Consiliu Dirigent, care să preia administrarea tuturor treburilor speciale din Ardeal.

S-a dat citire unei liste cu 150 de membri, care au fost aleși fără excepție. Printre cei aleși au fost și 35 de fruntași socialiști.

Cu aceasta, Adunarea Națională îndeplinindu-și misiunea s-a închis și cîntînd „Pe-al nostru steag e scris Unire!" deputații au ieșit în public, unde, transformîndu-se în oratori, s-au urcat pe tribunele dinainte pregătite, avînd fiecare în mînă cîte o copie din rezoluția votată.

Relevantă pentru rădăcinile adînci ale spiritului internaționalist este alocuțiunea lui Ion Fluieraș, care a propus să fie salutată Republica Maghiară, ca un stat tînăr care s-a eliberat din vasalitatea imperiului austro-ungar declarîndu-se independent. [...]

Pana mea e prea slabă pentru a reda avîntul revoluționar al maselor care au venit să eternizeze prin vrerea lor înălțătoarea hotărîre. Încerc totuși să consemnez ceea ce am văzut și ceea ce am simțit eu.

Poporul era acolo să judece o istorie, să o corecteze dîndu-i o cotitură nouă. Erau trimișii celor ce au muncit și au robit, au luptat și au sîngerat fără să poată gusta libertatea.

Nu voi uita niciodată solemnitatea acelui moment. Mi se părea că fac parte dintr-un mare tribunal, avînd chemarea să facă dreptate. [...]

Orașul, cetatea și Cîmpul lui Horea erau arhipline de mulțimea adunată.

Să mă ierte din nou cititorul că voi reconstitui sub formă de dialog felul în care a primit poporul adunat pe Cîmpul lui Horea, pe străzi și în piețe, vestea că Adunarea Națională a hotărît Unirea.

Îmi permit chiar să visez retrospectiv : ce bine ar fi fost dacă, la fel ca în zilele noastre, reporterii cu magnetofoane ar fi înregistrat acel tumult !

Iată de ce va trebui ca cei ce au participat la acest eveniment să povestească ce au văzut ei și astfel, din mărturiile tuturora, se va putea reînvia ziua aceea memorabilă.

— „Ne-ați chemat să hotărîm dacă ne unim cu România. Da sau nu ?"

Cu lacrimi de bucurie ziceau „Da, da, da !"

Acest *da* avea ceva supraomenesc, o expresie mai înaltă, mai cuprinzătoare decît sensul celor două litere, căci el ieșise din adîncul

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

a patru milioane de inimi reprezentate la Alba Iulia de cei peste 100 000 de participanți. [...]

(Tiron Albani, *Memorii. Din contribuția clasei muncitoare la desăvîrșirea statului național român unitar, 1 decembrie 1918*, Editura științifică, București, 1969, p. 83—88, 91, 95—98.)

280

Moțiunea adoptată de adunarea sașilor transilvăneni din București, prin care își exprimă adeziunea la hotărîrile Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

[1918, decembrie, 9, București]

Moțiune !

Colonia sașilor transilvăneni din București, reprezentată prin societatea lor „Transilvania" și prin numeroși membri ai comunității evanghelice din București, adunîndu-se astăzi în sala „Transilvania" a primit în unanimitate declarațiunea următoare :

Sașii transilvăneni din București, întruniți astăzi în sala „Transilvania", au luat cu mare bucurie și cu satisfacție cunoștință despre declarațiunea Adunării naționale a tuturor românilor din Ardeal, Banat și Ungaria ținută în ziua de 18 noiembrie / 1 decembrie a.c.

Spiritul de dreptate și de libertate care strălucește cu deosebire în punctul 3 al acestei declarațiuni a împrăștiat toate grijile care cuprinseseră pe sașii transilvăneni din cauza evenimentelor din timpul din urmă.

Din toată inima, deci, sașii transilvăneni din București se unesc cu hotărîrile relative la libertatea națională, la întrebuințarea liberă a limbii materne în învățămînt, administrație și justiție, la reprezentarea în corpurile legiuitoare proporțional cu numărul locuitorilor, la garantarea dreptului egal și a autonomiei confesionale și la libertatea desăvîrșită a presei, a asocierii și a întrunirilor.

Sașii salută cu entuziasm unirea Ardealului cu România săvîrșită în acest spirit.

Cu toate că sașii transilvăneni din București nu sînt autorizați să vorbească în numele națiunii săsești din Ardeal, totuși, înte-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

meindu-se pe îndelungata lor convieţuire cu românii din regat, nu voiesc să piardă prilejul a da conaţionalilor din patrie sfatul bine gîndit că, pe temeiul asigurărilor din actul unirii din Alba Iulia, să voteze şi ei unirea Ardealului cu România.

(„Dacia", nr. 7, din 29 noiembrie/12 decembrie 1918, p. 1.)

281

Cuvîntarea pe care Vasile Goldiş a ţinut-o la Bucureşti după înfăptuirea Unirii Transilvaniei cu România.

[1918, decembrie, 14, Bucureşti]

Românii din Transilvania, Banat şi Ţara ungurească, adunaţi prin reprezentanţii lor legali la Alba Iulia, în ziua de 18 noiembrie (1 decembrie) 1918, au decretat unirea lor şi a acestor teritorii cu regatul român. Prin această unire [...] s-a împlinit visul de o mie de ani al neamului românesc : unirea într-un singur stat a tuturor românilor.

Această unire este o pretenţiune a istoriei, fiindcă neamul românesc de la zămislirea sa şi pînă astăzi a rămas unul şi etniceşte, posedînd, între aceleaşi margini geografice, pămîntul Daciei lui Traian.

Deci, îmbucătăţirea lui sub diferite dominaţiuni străine a fost o nedreptate a istoriei.

Această nedreptate se înlătură astăzi.

Dar unirea tuturor românilor într-un singur stat este totodată şi o pretenţiune a civilizaţiunii româneşti. Progresul acestei civilizaţiuni pretinde comuniunea naţiunilor într-o unire de ordin social superior, care să asigure libertatea şi dreptatea deopotrivă pentru toate naţiunile, mici şi mari.

Ca naţiuni etniceşte şi geograficeşte unitare, dar politiceşte rupte în bucăţi, această comuniune a naţiunilor este o imposibilitate.

Deci, unirea tuturor românilor într-un singur stat rectifică o mare greşeală a istoriei şi se conformă necesităţilor civilizaţiunii omeneşti.

Tot astfel însă, scopul istoric al acestei reuniri integrale a naţiunii române are să fie potrivit cauzei sale eficiente. Această

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

unire pe deoparte ar trebui să înfăptuiască gradat egalitatea condițiunilor de viață pentru toți indivizii care o alcătuiesc, pe de altă parte ea va trebui să se întemeieze pe principiul de libertate și egalei îndreptățiri a neamurilor. [...]

Trăiască fericită în veci România Mare !

(Vasile Goldiș, *Scrieri social-politice*, p. 174.)

282

Articolul 22 noiembrie 1918, *apărut în ziarul „Sfatul", relatează despre adunarea de constituire a Consiliului național român din Maramureș.*

[1918, decembrie, 20, Sighet]

A fost ziua cea mai aleasă a Maramureșului românesc. S-au adunat românașii din toate satele comitatului, ca la un semn, cu steaguri, cu cocarde în tricolor românesc. Eram adunați 5—6 000 de oameni, fiește care cu dor sfînt de inimă. Cu dorul arzător de a arăta lumii întregi că neamul românesc din Maramureș știe să-și croiască viitorul, știe să-și aleagă oamenii și mai ales vrea să dovedească că stă ca stînca pe lîngă Marele sfat național românesc. Buna rînduială ce o am ținut cu toții a fost ca în poveste. Chiar și străinii au recunoscut că ne-am purtat cu toată cinstea. Însuflețirea a fost la culme. Cuvintele ce s-au spus, toate erau rupte din inima noastră. Și cînd părintele din Săpînța, Balea, l-a jurat pe președintele sfatului comitatens, dr. Vasile Chindriș, sub steagul și pe steagul românesc, bucuria ne-a fost fără margini. Lacrimi în ochi și bucurie pe fețele tuturora vesteau că ni se împlinește „visul neîmplinit" al moș-strămoșilor noștri.

Cinste și recunoștință se cuvine celor ce au ostenit, ca 22 noiembrie 1918 să fie temelia noii vieți a românimei din Maramureș.

Hotărîrile adunării, aduse cu unire desăvîrșită, au arătat drumul pe care avem să mergem, s-au ales membrii sfatului comitatens. Președintele ales a dat lămuririle de lipsă pentru întemeierea sfaturilor sătești și cîntînd cîntarea noastră națională : „Deșteaptă-te

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

române“ — jucînd cu foc, pe lîngă celea mai frumoase nădejdi, ne-am depărtat la vetrele noastre pentru a zidi lumea nouă, ce s-a început.

Am pus pe hîrtie numai foarte puțin din ziua măreață înălțătoare, avem însă nădejdea și hotărîrea că în viitorul apropiat și mai amănunțit vom da seama despre celea întîmplate în 22 noiembrie.

Mulți n-au putut fi de față pentru că greul vieții adesea nu iartă și pe aceștia însă dorim să-i facem părtași — după putință — bucuriei ce o am avut, fiindcă știm că întregul neam românesc din Maramureș, atunci dimpreună cu noi a sărbătorit.

(Maramureșenii în lupta pentru libertate și unitate națională. Documente 1848—1918, ediție îngrijită de Vasile Căpîlnean, Ioan Sabău, Valeriu Achim, București, 1981, p. 321—322.)

283

Decret regal prin care se promulga unirea Transilvaniei cu România.

1918, decembrie, 24, București

Ferdinand I.
Prin grația lui Dumnezeu și voința națională,
rege al României, la toți de față și viitori, sănătate :

Asupra raportului președintelui Consiliului nostru de Miniștri sub nr. 2171 din 1918 : luînd act de hotărîrea unanimă a Adunării Naționale din Alba Iulia.

Am decretat și decretăm :

Art. I. Ținuturile cuprinse în hotărîrea Adunării Naționale din Alba Iulia de la 18 noiembrie/1 decembrie 1918 sînt și rămîn de-a pururea unite cu Regatul României.

Art. II. Președintele Consiliului nostru de Miniștri este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decretului — lege de față.

(„Monitorul oficial“, nr. 212, din 13/26 decembrie 1918, p. 3749.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

284

Raport al lui Ion I. C. Brătianu în care este subliniată aspirația secular a poporului român spre unitate și semnificația actului istoric din 1 decembrie 1918.

1918, decembrie, 24, București

De veacuri neamul românesc tinde spre unitatea lui. De aceea cînd prin războiul general o parte din omenire a întreprins lupta pentru libertate și drepturile națiunilor, regatul român a socotit de datoria lui să se alipească acestor puteri și împreună cu ele să-și jertfească fiii pentru dezrobirea fraților noștri asupriți. După mari suferințe vitejia minunată a oștirii noastre își găsește răsplata. Alături de glorioșii ei aliați, România este astăzi printre învingătorii lumii [...] iar peste Carpați românii, [...] care împreună cu noi de atîta vreme așteptau ceasul întregirii neamului, îndată ce și-au putut spune gîndul, au proclamat prin marea lor Adunare Națională întrunită la Alba Iulia, în 18 noiembrie/1 decembrie 1918, unirea lor necondiționată și de-a pururea cu regatul României [...]

Unirea aceasta, în ziua cînd marii noștri aliați sînt învingători, izvorăște din puterea de viață a poporului român, din vitejia soldaților noștri și din voința hotărîtă a românilor de pretutindeni.

Ea se întemeiază pe ființa însăși a neamului românesc, care de aproape două mii de ani, în mijlocul tuturor vitregelor vremi, a știut să-și păstreze neatins caracterul de conștiință națională.

Ea se reazimă pe cerințele istoriei, care îi impun desființarea tuturor granițelor nedrepte și nefirești și statornicirea statelor după principiile naționalităților.

Ea e voită în fine de nevoile neamului românesc, care nu poate trăi despărțit și care numai prin unirea laolaltă a tuturor fiilor lui își poate îndeplini cu folos pentru omenire și cu strălucire pentru el misiunea civilizatoare în această parte a lumii.

Consfințind prin acest decret — lege **voința Adunării din Alba** Iulia, maiestatea voastră înscrie în istoria poporului românesc de totdeauna și de pretutindeni cel mai mare act al istoriei noastre naționale, acel pentru care generații întregi au luptat și au murit, acel în nădejdea căruia au trăit [...] toți românii despărțiți de o soartă nemiloasă și puneți, sire, pentru vecie temelia unei Românii mari și a unei vieți naționale pe care să se poată de aci înainte dezvolta în pace și în fericire întregul neam românesc. [...]

(„Monitorul oficial", nr. 212, din 13/26 decembrie 1918, p. 3749—3750.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

285

Rezoluția adunării lărgite a Consiliului național săsesc, prin care populația săsească își exprimă adeziunea la Marea Unire de la 1 decembrie 1918.

[1919, ianuarie, 8, Mediaș]

Către poporul nostru !
Consiliul central săsesc împreună cu Consiliul național
săsesc din Transilvania, ca reprezentanți de drept
ai poporului sas transilvănean, au luat la 8 ianuarie 1919
la Mediaș următoarea hotărîre :

[...] Prin unirea Transilvaniei și a teritoriilor Ungariei locuite de români cu România se crează un teritoriu comun, a cărui omogenitate se constituie în cadrul raporturilor etnografice.

Fiind convinși de importanța mondială a acestui act, sașii din Transilvania se pronunță, conform principiului de autodeterminare, pentru unirea Transilvaniei cu România, salută cordial poporul român și îl felicită pentru îndeplinirea idealurilor sale naționale.

Sașii iau act nu numai de un proces istoric de importanță mondială, ci și de dreptul legitim al poporului român pentru unire și formarea unui stat.

Ei își mai exprimă speranța că poporul român și statul român, la dispoziția cărora își pun vrednicia moștenită din strămoși, vor fi animate totdeauna de sentimente nobile și echitabile față de sași [...]

Sașii aderă la hotărîrile Adunării naționale de la Alba Iulia, care dau expresie dorinței ca la Congresul păcii să se asigure dreptatea și libertatea tuturor națiunilor mari și mici deopotrivă, garantîndu-se, astfel, pacea popoarelor pentru o vreme îndelungată.

Sașii doresc ca și ceilalți compatrioți germani din noul stat să adere la actul lor și-și exprimă speranța că se vor acorda aceleași drepturi și celorlalți germani și că se va asigura egalitatea națională și politică a tuturor germanilor din noul stat. [...]

(„Mediascher Zeitung", nr. 4, din 11 ianuarie 1919 ; orig. germ.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

286

Rezoluția Congresului Partidului Social Democrat din Transilvania prin care se exprimă deplinul acord cu hotărîrea Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918.

[1919, ianuarie, 20, Sibiu]

Rezoluțiune

Congresul Partidului Social-Democrat din Ardeal și Banat ținut în zilele de 19—20 ianuarie 1919 la Sibiu, luînd act despre darea de seamă a Comitetului, declară că este în deplin acord cu ținuta delegaților social-democrați, care la Adunarea națională din Alba Iulia, în concordanță cu voința întregului neam românesc, au votat pentru unirea tuturor românilor. Congresul constată că unirea poporului românesc într-un singur stat independent este o necesitate istorică, bazată pe dreptul de liberă dispoziție al tuturor popoarelor și social-democrația română, cînd a aderat la înfăptuirea acestui ideal al românilor de pretutindeni, n-a depășit întru nimic de la principiile stabilite de congresele socialiste internaționale, care totdeauna au recunoscut dreptul fiecărei națiuni asuprite și divizate sub mai multe stăpîniri străine de a lupta în primul rînd pentru independența sa.

Neamul românesc, fiind o națiune ruptă în bucăți, era condamnat a nu-și putea dezvolta în deplină libertate toate bunurile ce posedă — materiale, intelectuale, sufletești. Împărțit în mai multe părți, dezvoltarea sa devenise anormală și nesănătoasă în cel mai înalt grad.

Luptele continue pentru menținerea caracterului etnic absorbeau partea cea mai mare a forțelor sale morale și intelectuale, iar în urma acestui neajuns evoluția organismului social al națiunii române, suferea și stagna foarte mult. Faptul acesta precum și consecințele războiului națiilor, care s-a terminat cu descompunerea vechii împărății austro-ungare, asigurîndu-se tuturor popoarelor înglobate în organismul acestei împărății dreptul independenței naționale, a determinat și social-democrația română din Ardeal și Banat a contribui la realizarea idealului național al Țării Românești. De aceea putem zice împreună cu marele nostru învățător, tovarășul C. Dobrogeanu-Gherea : „Cu conștiința perfect împăcată, în plenitudinea dreptului nostru, am formulat revendicările noastre, le-am

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

formulat în virtutea dreptului imprescriptibil al unui popor de a trăi nesupărat și de-sine-stătător în marginile sale etnice".

Congresul este convins că hotărîrea aceasta a Partidului Social-Democrat din Ardeal și Banat va întîmpina aprobarea întregii Internaționale.

Iar cînd se anunță hotărîrea aceasta în mod sărbătoresc, congresul cu satisfacție ia la cunoștință faptul că — cu aprobarea Comitetului Executiv — doi dintre membrii partidului nostru au intrat în Consiliul Dirigent *, apărînd acolo în mod direct interesele muncitorimii.

(Documente din istoria mișcării muncitorești din România, 1916—1921, Editura politică, București, 1966, p. 157—158.)

287

Declarația Comitetului Executiv Provizoriu al Partidului Socialist și a Comisiei Generale Provizorii a Sindicatelor din România prin care este salutat actul istoric de la 1 decembrie 1918.

[1919, februarie, 13, București]

Partidul Socialist reprezintă nu numai interesele proletariatului, ci și interesele permanente și generale ale dezvoltării civilizației și progresului întregii omeniri ; el este hotărît potrivnic oricărei asupriri de neam, rasă, clasă și sex. Consecvent cu aceste principii, partidele socialiste internaționale au fost și sînt apărătorul cel mai hotărît al emancipării națiunilor subjugate și revendicările acestora au găsit totdeauna în socialism un punct de sprijin.

Plecînd de la constatarea că orice asuprire, orice regim excepțional, fie îndreptat contra unei rase sau națiuni, se exercită în dauna maselor largi ale poporului și stinghereşte, prin aceasta, libera lor dezvoltare economică, politică și culturală, Partidul Socialist ca reprezentant al acestor mase, în primul rînd este pentru completa emancipare a națiunilor subjugate și deci pentru autodeterminarea lor.

* Reprezentanții Partidului Social-Democrat Român din Transilvania în Consiliul Dirigent au fost : Ion Flueraș și Iosif Jumanca.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Războiul european, prin toate schimbările politico-sociale la care a dat naștere, a impus ca o necesitate hotărîtoare rezolvirea problemelor naționale din întreaga Europă. Această rezolvire s-a impus mai ales în acele state a căror ființare ca stat se baza pe un conglomerat hibrid de națiuni subjugate. Imperiul rus și austro-ungar au fost cele dintîi state în care popoarele subjugate, încă în timpul războiului, au purces la sfărîmarea jugului apăsător, pentru ca imediat ce războiul s-a apropiat de sfîrșit, să scuture lanțurile robiei naționale și să înfăptuiască, prin dreptul lor de liberă determinare, regimul lor propriu.

Provinciile românești subjugate de alte națiuni nu puteau să rămîie în afară de aceste prefaceri. Locuite în marea lor majoritate de o populație românească, apăsată de secole de dominațiunea străină, împiedicate astfel în dezvoltarea lor economică, politică și culturală, aceste provincii s-au emancipat de sub aceste dominațiuni, devenind libere.

Prin dreptul la autodeterminare al națiunilor, principiu recunoscut de întregul socialism internațional, românii din teritoriile subjugate și-au manifestat, prin hotărîrile adunărilor lor naționale, voința de a se uni cu România, pe baza rezoluțiunilor votate.

Ca socialiști români, internaționaliști, salutăm cu bucurie dezrobirea națională a poporului român din provinciile subjugate pînă acum și respectăm legămintele de unire hotărîte.

Partidul Socialist din România, ca reprezentant al clasei muncitoare, își ia angajamentul de a lupta împreună cu muncitorimea din teritoriile alipite pentru respectarea libertăților și drepturilor cucerite și socotește ca un punct al său de onoare respectarea drepturilor minorităților de altă naționalitate, pe toate terenurile, economic, politic și cultural.

Recunoscînd starea înapoiată politică, economică și culturală a vechii Românii, rezultatul regimului oligarhic de arbitrar și de sfidător al legilor, Partidul Socialist din România pune toată nădejdea în noile forțe proletare călite în lupta de secole în contra unei duble apăsări, pentru înlăturarea acestui regim nefast și crearea unor noi condițiuni de viață, bazată pe toate drepturile și libertățile ce noile situațiuni mondiale le impun.

În acest scop Partidul Socialist din România face apel la toate forțele proletare și socialiste [...] pentru unificarea lor, formînd un singur bloc socialist, un singur partid proletar, care să ducă lupta clasei muncitoare din noua Românie, spre realizarea idealului ei socialist de dezrobire de sub apăsarea burghezo-capitalistă.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

România nouă de astăzi trebuie să devie România socialistă de mâine.

Comitetul Executiv Provizoriu
al Partidului Socialist din România

Comisia Generală Provizorie a Sindicatelor
din România

(*Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 165—167.)

288

Extras din adeziunea evreilor ardeleni, domiciliați în București, la actul istoric de la 1 decembrie 1918.

[1919, martie, 18, București]

Evreii ardeleni domiciliați în București, întruniți în ziua de 18 martie, luînd cunoștință de actul din Alba Iulia din 18 noiembrie [1 decembrie], aderă din inimă și cu multă satisfacție la programul cuprins în acest act, avînd în vedere că dispozițiile privitoare la libertatea națională, a limbei materne în învățămînt, administrație și justiție, la reprezentarea proporțională în parlament și guvern, la asigurarea de drepturi egale, de autonomie culturală, religioasă și politică, precum și de necondiționată libertate a presei, a întrunirilor și a asociațiilor corespund în totul principiilor liberale și democratice ale vremurilor actuale.

(*1918*, p. 666.)

289

Rezoluția adunării reprezentanților șvabilor din Banat, privind adeziunea lor la unirea Transilvaniei cu România, hotărîtă la Alba Iulia la 1 decembrie 1918.

1919, august, 10, Timișoara

Adunarea reprezentanților șvabilor din Banat ținută la 10 august a adoptat în unanimitate următoarea hotărîre :

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

1) În numele tuturor șvabilor din Banat declarăm că numai de la Banatul nedespărțit sperăm binele fiecărei națiuni din Banat, căci un Banat împărțit în granițe nefirești înseamnă o ruină economică pentru toate popoarele care trăiesc aici, o cauză pentru sfadă veșnică și nemulțumiri continue și de tulburare a păcii dorite. Noi dorim, în consecință, indivizibilitatea Banatului.

2) Timișoara fiind centrul vieții economice și sociale a Banatului și ea fiind încorporată României și suveranitatea majestății sale regele României fiind extinsă asupra Banatului și deoarece noi vedem în Manifestul de la Alba Iulia * o garanție că în statul nostru viitor ne este asigurată dezvoltarea liberă a caracterului nostru poporal, folosirea liberă a limbii noastre materne și amîndouă, caracterul poporal și limba maternă le vom putea promova nestingherit pe teren politic, cultural, economic și social, și astfel să ne asigurăm viitorul nostru național, dorim ca întreg Banatul, unitar și nedespărțit, să se alipească regatului României mari.

3) Această hotărîre se va comunica Conferinței de pace.

Franz Wettel și *Karl Möller*, președinți,
Dr. Frecot, secretar,
Johann Tengler și *Julius Neuhaus*, împuterniciți

(Wiliam Marin, *Unirea din 1918 și poziția șvabilor bănățeni*, Editura Facla, Timișoara, 1978, p. 145—146 ; orig. germ. ; vezi Documente-anexe, nr. 62.)

290

Tratatul de pace cu Austria prin care se recunosc noile frontiere românești.

1919, septembrie, 10, Saint-Germain-en-Laye

[Tratatul de pace cu Austria]

Art. 89. [...] Austria declară de pe acum că recunoaște și acceptă frontierele Bulgariei, Greciei, Ungariei, Poloniei, României, ale Statului Sîrbo-Croato-Sloven și ale Statului cehoslovac, așa cum

* Vezi documentul nr. 272.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

aceste frontiere vor fi stabilite de către principalele Puteri aliate și asociate. [...]

(*Traité de paix avec l'Autriche. Les Etats Unis d'Amerique, l'Empire Britannique, la France, l'Italie et le Japon, les principales puissances alliées et associées, d'une part et de l'Autriche d'autre part. Fait à Saint-Germain-en-Laye, le dix septembre mille neuf cent dix-neuf*, f.l., [1919], p. 49 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 63.)

291

Tratatul de pace cu Bulgaria prin care frontiera României revenea la situația de la 1 august 1914.

1919, noiembrie, 27, Neuilly

[Tratatul de pace cu Bulgaria]

[...] Art. 27. Frontierele Bulgariei vor fi stabilite după cum urmează : [...]

5. *Cu România :* de la Marea Neagră pînă la Dunăre — frontiera așa cum era la 1 august 1914 ; de acolo pînă la confluența Timocului cu Dunărea, canalul principal de navigație pe Dunăre în amonte.

[...] Art. 171. Bulgaria recunoaște ca fiind și rămînînd abrogate toate tratatele, convențiunile sau acordurile pe care le-a încheiat [...] cu România, după 15 august 1916 și pînă la intrarea în vigoare a prezentului tratat. [...]

(*Traité de paix entre les puissances alliées et associées et la Bulgarie et Protocoles signés à Neuilly-sur-Seine le 27 Novembre 1919*, p. 26, 73 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 64.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

292

Tratatul de pace cu Ungaria prin care se recunoștea unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România.

1920, iunie, 4, Trianon

[Tratatul de pace cu Ungaria]

[...] Art. 45. Ungaria renunță, în ce-o privește, în favoarea României, la orice drepturi și titluri asupra teritoriilor din fosta monarhie austro-ungară, situate dincolo de frontierele Ungariei, așa cum sînt fixate la art. 27. Partea II (Frontierele Ungariei) și recunoscute prin prezentul Tratat sau prin orice alte tratate încheiate în vederea reglementării actualelor chestiuni — ca făcînd parte din România.

[...] Art. 47. România recunoaște și confirmă, față de Ungaria, angajamentul său de a accepta inserarea, într-un tratat încheiat cu principalele Puteri aliate și asociate, a dispozițiunilor socotite necesare de către aceste Puteri, pentru a proteja în România interesele locuitorilor care diferă de majoritatea populației prin rasă, limbă și religie, precum și pentru a proteja libertatea de tranzit și un regim echitabil pentru comerțul celorlalte națiuni. [...]

(*Traité de paix avec la Hongrie, publié par le Ministère Hongrois des affaires étrangères*, Budapest, 1920, p. 18—19 ; orig. fr. ; vezi Documente-anexe, nr. 65.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ECOUL MARII UNIRI ÎN PRESA VREMII

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

293

Articolul După adunarea de la Alba Iulia, *publicat de revista „Transilvania", despre importanța evenimentului de la 1 decembrie 1918.*

[1918, decembrie 1, Sibiu]

După adunarea de la Alba Iulia

Scriem aceste șire * în zile de bucurie, în zile de înălțare a sufletelor.

Prin hotărîrea epocală în 1 decembrie la Alba Iulia de a ne împreuna pentru toate timpurile cu frații noștri de peste munți s-a înfăptuit visul de veacuri al neamului nostru, s-a dat cea mai firească soluție năzuințelor noastre politice.

De aici înainte, neamul nostru, liber de cătușele ce-l țineau înlănțuit pînă acum, se poate dezvolta neîmpiedicat pe toate terenele și poate dovedi lumii cu cît este în stare a contribui la progresul general al omenirei în urma însușirilor prețioase cu care e înzestrat.

Vulturul priponit în lanț pînă acum, de aici înainte își poate lua zborul în înaltul cerului, spre soare, spre lumină de care era atît de dornic. [...] Asociația noastră privește cu toată încrederea în viitor. Liberă de zăgazurile ce-i stau în cale, liberă de rezervele de tot felul ce trebuia să-și impună spre a nu-și periclita existența, de aici înainte ea-și va putea împlini cu mult mai bine menirea sa de luminătoarea păturilor largi ale poporului, de cultivatoarea mo-

* Aceste rînduri.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ravurilor bune, de susținătoarea și propagatoarea sentimentului național.

Alăturea de celelalte surori ale ei, ea va contribui de aici înainte, în măsură cu mult mai mare ca pînă acum la ridicarea materială, morală și intelectuală a neamului nostru și mai presus de toate, la înfrățirea sufletelor, care va forma pentru vecie, pe lîngă unitatea politică, legătura cea mai puternică a tuturor celor de o limbă și de un sînge.

Cîmpul ei de activitate s-a lărgit deodată cu delăturarea granițelor meșteșugite ce ne despărțeau și de aici înainte oricare fiu al României întregite poate fi membru al ei ; oricare român cu simț și cu rîvnă pentru binele obștesc se poate însuși sub steagul ei biruitor, care va filfii din ce în ce mai falnic în tot cuprinsul moșiei strămoșești.

dr. Silviu Dragomir, Ioan I. Lapedatu, Victor Stanciu

(„Transilvania", nr. 1 din 1 decembrie 1918, p. 1—2.)

294

Valeriu Braniște despre importanța istorică a Marii Uniri de la 1 decembrie 1918.

[1918, decembrie, 3, Lugoj]

În prezența delegaților tuturor provinciilor locuite de români, a dispus duminică, de sine liberă și independentă, națiunea română din Ardeal, Banat și părțile ungurene *, proclamînd unirea politică într-un singur stat sub sceptrul dinastiei naționale, reprezentată astăzi prin regele Ferdinand I.

Care condei va putea descrie emoțiile sfinte ale acestei zile mari istorice ! Nu numai emoția celor ce au luat parte activă prin votul lor, la acest act de întemeiere a unirii politice a românilor, nu numai acele multe zeci de mii care la Alba Iulia au aclamat cu frenezie entuziastă votul pronunțat de delegați, ci și ale multor milioane din toate plaiurile și văile locuite de români, către care se

* Vezi nota 3 de la documentul nr. 249.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

adresează ca o solie a învierii cuvîntul ce etern va rămînea legat de numele Alba Iulia !

E dorul de veacuri care astăzi se înfăptuiește. E dorul care a muncit atîtea suflete și a înflăcărat atîtea inimi în lupta grea ce am dus-o pînă acum. E dorul scăldat în nespuse dureri și cumplite jertfe, din care se încheagă istoria noastră din ultimele veacuri. Cîte lacrimi s-au vărsat, cîte inimi s-au sfîșiat, cîte lovituri și dureri am îndurat pînă ce am ajuns pe pragul istoric a ne vedea înfăptuirea acestui dor. Am fost sparți și resfirați și nu odată considerați ca morți și exterminați. Năvala popoarelor ne-a îngropat și multe veacuri nici o crestătură n-a păstrat cronica lumii despre scînteia vieții noastre ascunsă sub spuză. [...] A trebuit să urmeze cataclismul Europei centrale pe la mijlocul veacului al 13-lea prin invaziunea cu foc și sabie a tătarilor, ca de sub ruine să se ivească primele închegări modeste politice ale românilor în aceste părți : cnezatele și voievodatele românești.

Și a mai trebuit să treacă vreme, pînă ce din aceste mici începuturi de renaștere națională s-au închegat primele forme de stat ale vieții românești : mai întîi Muntenia, apoi Moldova. Și iarăși veacuri au trebuit să treacă pînă ce a putut spiritul românesc să se emancipeze de sub influența ierarhiilor prepotente din împrejurime, dînd duh românesc închegărilor de stat românești. A trebuit să urmeze al doilea cataclism al Europei centrale, invaziunea cuceritoare a osmanilor, pentru ca să zdrobească acele prepotențe, cari ne amenințau șubreda viață cu totală nimicire.

Și iarăși veacuri de durere și de reacțiune, pînă ce prin biblia lui Șerban Vodă s-a pus la mijlocul veacului al 17-lea temelia unității limbii scrise de români, pretutindeni unde sînt acasă, însemnînd această dată totodată și începutul unității culturale a tuturor românilor. Și-a trebuit să urmeze al treilea cataclism european, înfricoșătorul război mondial, provocat de nesațiul imperialismului german, ca, în sfîrșit, să se înfăptuiască unitatea politică a românilor pe toate acele văi și plaiuri [...]

Nu este al doilea popor în bătrîna Europă a cărui istorie să se constituie din atîtea minuni. Astăzi se înfăptuiește cea mai mare din toate aceste minuni : unirea politică a tuturor românilor.

Ție, zi măreață a istoriei, în care s-a înfăptuit această minune, ne închinăm, înscriindu-te nu numai cu litere de aur pe paginile istoriei, ci și cu litere nepieritoare pe lespezile sufletelor noastre.

Am înviat ! Sîntem și vom fi. De acum încolo prezentul și viitorul este în mîinile noastre. Ne vom ocîrmui prin noi înșine și

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

singuri vom decide de destinele noastre. De noi, de vrednicia noastră va depinde viitorul nostru. Noi vom fi de aici înainte faurii norocului nostru și în noi înșine va trebui să căutăm în viitor cauzele necazurilor noastre [...].

Ajunși în acest punct epocal al istoriei noastre, trebuie să ne dăm pe deplin seama de marea răspundere ce o avem față de noi înșine, față de urmașii noștri, față de neamurile cu noi conlocuitoare, față de națiunile din jurul nostru, față de toate popoarele lumii, cu care împreună avem să constituim acea familie a civilizațiunii, în care ne renaștem și din care avem să facem parte ca factor pe deplin echivalent. [...]

Să înțelegem acest moment și să ne încordăm toate energiile întinerite, pentru a fi vrednici de ziua mare a învierii, să fim conștienți de datorințele ce ni le impune această înviere, să împlinim misiunea noastră istorică ca popor de civilizațiune, ca latini ai Orientului, ca națiune mare, independentă și unitară românească. [...]

Departe să fie de noi orice ură și răzbunare, orice poftă de asuprire, orice instinct brutal! Să fim paznici ai civilizației, libertății și democrației, cărora avem să mulțumim renașterea noastră.

(„Drapelul", nr. 124, din 20 noiembrie/3 decembrie 1918, p. 1—2.)

295

Articolul Reîntregirea neamului românesc, *din ziarul „România liberă", despre Unirea Principatelor din 1859 și desăvîrșirea unității naționale din 1918.*

[1918, decembrie, 4, București]

Reîntregirea neamului românesc

[...] După cum, prin unirea efectuată pe timpul domnitorului Cuza, Milcovul a secat odată ca prin minune și cele două surori, Moldova și Muntenia, își deschid brațele larg una alteia și formează iarăși un trup sănătos singur și indivizibil, Carpații devin ca o cîmpie întinsă și mănoasă și într-un strigăt entuziast de mare bucurie Ardealul dă mîna cu sora lui mai mare, România, și alcătuiește iarăși o țară mare și frumoasă, își realizează în parte fiecare

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

și toate împreună sfîntul lor ideal național, unirea și consolidarea adevăratului stat românesc.

(„România liberă" din 21 noiembrie/4 decembrie 1918.)

296

Articolul Transilvania și România, *apărut în ziarul parizian „Le Temps".*

[1918, decembrie, 5, Paris]

Transilvania și România

Consiliul Național Român din Transilvania, din Banat, din Crișana și Maramureș a proclamat unirea provinciilor românești. Drapelul român flutură pe toate edificiile publice, entuziasmul este indescriptibil. Oamenii plîng și se îmbrățișează pe străzi. Vechii coloni saxoni din Transilvania, care de secole au împărtășit suferințele românilor, participă din toată inima la bucuria lor.

(*Documente străine*, p. 239.)

297

Ziarul „Dacia" despre actul istoric al unirii Transilvaniei cu România.

[1918, decembrie, 6, București]

Știam că va veni

Așteptam numai ceasul binecuvîntat cînd acest măreț act național să iasă la lumină, împins ca de puterea legilor eterne ce conduc răsăritul soarelui. Ardealul s-a aruncat în brațele patriei mame. Peste o sută de mii de feciori și de bărbați, înfățișînd poporul acela

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

robust, crescut în leagănul munților, și-au contopit glasurile într-o singură voință care e însăși instinctul de solidaritate al sîngelui românesc. Știam că așa are să fie. Sufletul acela oțelit în cuptorul robiei milenare, sufletul acela năvalnic și vijelios din care au țîșnit revoltele mîndriei naționale, care a sîngerat pe roată, a gemut în lanțuri, a inundat cîmpia memorabilă a Blajului, a îngenunchiat în mucenicii legendari ai idealului, sufletul acela care a strălucit apoi în acei luminoși apostoli ai latinității noastre nobile — a biruit pentru vecii vecilor.

Într-o zi s-au răzbunat toate strădaniile, toate caznele, toate sfîșierile și toate jertfele unui mileniu de sclavie. Mîna dumnezeiască a frăției a rupt zăbranicul negru care învăluia trecutul tragic al Ardealului. S-a înseninat și s-a potolit inima Iancului celui înnebunit de nenorocul eroismului moților lui.

Voința unanimă care a biruit la Alba Iulia a zguduit și-a dărîmat ultimul hotar, ultima rămășiță din granițele cu care lunga tiranie a istoriei a spintecat veacuri de-a rîndul forța neamului românesc.

Au murit hotarele vrăjmașe! Pe mormîntul lor trece hora bucuriei generale.

Sîntem un popor, un pămînt, un stat.

Trăiască neamul românesc, întreg în țara lui!

(„Dacia", nr. 1, din 23 noiembrie/6 decembrie 1918, p. 1.)

298

„Gazeta poporului" despre însemnătatea hotărîrii Marii Adunări Naționale din 1 decembrie 1918.

[1918, decembrie, 8, Sibiu]

Strălucita sărbătoare națională din Alba Iulia a adus pe seama poporului românesc din Ardeal, Banat și Țara ungurească multașteptatul cuvînt de mîntuire. Cum năzuiește cerbul însetoșat spre izvorul de apă răcoritoare, așa a alergat poporul numeros rîvnind să asculte hotărîrea cea mare de la Bălgrad. Văzduhurile și apele, cu puterile lor, n-au fost în stare să oprească năvala unei așa de mari mulțimi de oameni, cum nu s-a mai pomenit la noi niciodată.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

într-un gînd și un suflet și-a croit astfel națiunea română un drum nou și un făgaș mai larg pentru viața sa. [...].

Pare-că fiecare dintre noi simțea că poartă în piept nădejdea moștenită de la moșii și strămoșii săi și că în graiul limpede al cuvîntătorilor se cuprinde evanghelia cea nouă a neamului românesc.

De-acum nu mai sînt hotare între noi. De acum nu ne mai despart nici munții înalți, nici apele largi. [...].

(„Gazeta poporului", nr. 49 din 8 decembrie 1918, p. 1.)

299

Ghiță Popp despre desfășurarea Marii Adunări Naționale de la 1 decembrie 1918.

[1918, decembrie, 10, Alba Iulia]

La glasul chemător al conducătorilor noștri, poporul român de dincoace de Carpați, răpit de vraja idealului său măreț, a curs din toate părțile rîuri-rîuri spre cetatea istorică a lui Mihai Viteazul. Au venit cu toții, de la vlădică pînă la opincă, de la copilașul plăpînd și cu simțăminte nelămurite pînă la moșneagul gîrbovit de greutatea anilor. Au alergat cu toții, unii cu trenul, alții cu trăsura și pe jos, doar așteptau de atît amar de vreme să-și spună glasul înăbușit în pepturile lor veacuri de-a rîndul. Ca fermecați de varga cea magică, toți erau stăpîniți de același gînd, de același dor măreț: unirea noastră a tuturor cu România, maica noastră dulce.

Adunarea a fost anunțată abia cu cîteva zile înainte, și totuși îndată după primirea avizului, ca mînați de-o putere nevăzută, au plecat cete de oameni spre Alba Iulia. Au venit din toate colțurile locuite de români. [...].

Cît de mult am visat și am așteptat sosirea scumpilor noștri frați, să ne strîngem mîinile cu căldură și să ne îmbrățișăm. Visurile noastre stropite cu atîtea lacrimi și sînge, acum ni le-am putut vedea cu ochii. Au fost atît de vii și atît de puternice simțămintele ce ne-au inundat inimile.

Duminică dimineață.

Cu sufletele „înfrigurate de nerăbdare așteptam ivirea zorilor", Ziua, în care avea să se hotărască soarta noastră, a tuturor. Peste

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

noapte natura întreagă s-a îmbrăcat parcă în haine de sărbătoare. Ce gînduri măreţe ne copleşesc sufletele în această noapte sfîntă. Aceasta e noaptea învierii românilor de dincoace de Carpaţi. [...]

[...] La ivirea zorilor cete-cete de oameni mişuneau pe străzi. În vremea aceasta sosesc sate învecinate de pe Mureş, Săcaş şi Munţii Apuseni. Vin 4 cu 4 în frunte cu preoţi, învăţători şi alţi fruntaşi. Fiecare sat păşea mîndru şi încrezător sub steagul său tricolor. Ne-a uimit ordinea minunată şi impunătoare, în care s-au prezentat satele noastre. [...]

(„Alba-Iulia", nr. 1, din 27 noiembrie/10 decembrie 1918, p. 2—3.)

300

Gazeta „Socialismul" despre împlinirea idealului naţional al deplinei unificări statale.

[1918, decembrie, 11, Bucureşti]

În ziua de 1 decembrie, Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia a proclamat alcătuirea poporului românesc din Transilvania, Banat şi ţările ungureşti * într-un stat român şi unirea lui cu România. Prin rezoluţiunea adoptată la Alba Iulia se proclamă un principiu fundamental al noului stat român „deplina libertate pentru toate popoarele [naţionalităţile] conlocuitoare". Libertatea aceasta e foarte largă şi ea face dovada că acei care şi-au scuturat jugul asupririi străine nu înţeleg să asuprească la rîndul lor pe alţii. Şi cu drept cuvînt a spus dr. Iuliu Maniu : „Ceea ce nu-ţi place altuia nu face. Noi voim pe acest pămînt al României Mari să întronăm libertatea naţională pentru toţi, voim ca fiecare naţiune să se poată cultiva în limba ei, să se roage lui Dumnezeu în credinţa ei şi să ceară dreptate în limba ei".

Noul stat român s-a alcătuit pe bazele celei mai largi democraţii şi ca sistem politic-electoral a introdus votul universal, egal, direct, secret, pe comune, în mod proporţional, pentru ambele sexe, în vîrstă de 21 de ani atît pentru Parlament, cît şi pentru judeţe şi comune. Deci femeilor li s-a acordat dreptul egal de vot cu al bărbaţilor

* Vezi nota 3 de la documentul nr. 249.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Între delegații care au vorbit la Adunarea națională a fost și reprezentantul Partidului socialist din Ardeal, tovarășul Iosif Jumanca, care a declarat : „Noi sîntem proletari, ducem o luptă comună cu muncitorii internaționali, voind să asigurăm condiții de viață mai bune pentru muncitori." Tovarășul Jumanca a spus că Partidul socialist voiește ca în România Mare poporul muncitor să se dezvolte ca și muncitorimea din Apus, și acum, după înfăptuirea României Mari „ca socialiști să lucrăm mai departe pentru realizarea programului nostru integral". Noi, ca socialiști, nu avem motive de a fi împotriva voinței transilvănenilor de a se uni cu România. Ceea ce am cerut de la început a fost ca poporul să-și poată spune voința lui liber și neinfluențat de nimeni. Astăzi, cînd acest lucru s-a făcut și cînd cunoaștem actul unirii, ne putem arăta credința că românii de dincolo vor fi chemați să joace un rol în reglementarea vieții politice a țării și forma hotărît democratică pe care au adoptat-o formează o garanție că ei vor căuta să o extindă și asupra țării-mame.

De astăzi noi trimitem salutul nostru muncitorimii organizate din noul stat român de peste munți, chemînd-o la întregirea Partidului socialist din România Mare. În fața puterii burgheziei române, întărită prin unirea înfăptuită, se impune întărirea și unirea mișcării socialiste. Ținta noastră e de a forma un singur partid socialist.

(„Socialismul", nr. 19, din 11 decembrie 1918)

301

Articolul Se proclamă unirea tuturor românilor, *apărut în ziarul „The New York Times"*.

[1918, decembrie, 11, New York]

O mare sărbătoare a românilor transilvăneni a avut loc la Alba Iulia, la nord de Sibiu, în ziua de 1 decembrie, cînd Adunarea națională a proclamat solemn unirea Transilvaniei cu România. După știrile din ziarele maghiare, o mulțime de 100 000 de oameni, îmbrăcați în diverse costume pitorești, a aclamat cu entuziasm cuvîntările fruntașilor naționali. O ordine perfectă a fost menținută de garda națională și de țăranii înarmați.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Adunarea națională, compusă din 200 membri, s-a întrunit în clădirea Cazinoului, printre oaspeți fiind un general român și un aviator francez. A prezidat fruntașul național [Ștefan Cicio-]Pop. S-a adoptat cu unanimitate o rezoluție care declară unirea tuturor românilor, din toate teritoriile locuite de ei, și afirmă dreptul inalienabil al românilor asupra întregului teritoriu. Se vor garanta libertăți tuturor naționalităților minoritare, în ce privește limba și administrația.

Celelalte puncte ale declarației sînt : votul universal, egalitate religioasă, reforma radicală a legislației muncii și alcătuirea unui Consiliu național, avînd autoritatea de a reprezenta națiunea în interior și exterior în timpul negocierilor preliminare.

Socialiștii au declarat că vor vota pentru unire cu condiția ca regatul României să fie democratizat. După ce au auzit însă că votul universal și reforma agrară au fost deja garantate în România, socialiștii și-au retras opoziția și unirea a fost votată în unanimitate, în mijlocul unei mari însuflețiri. Liderul socialist Jumanca a declarat că socialiștii [români] vor fi alături de frații lor maghiari în contextul luptei de clasă, dar din punct de vedere național trebuie să fie alături de propriul lor popor. [...]

(*Documente străine*, p. 241—242 ; orig. engl.)

302

Apelul Comitetului conducător al Partidului Social-Democrat din Transilvania adresat poporului muncitor român.

[1918, decembrie, 15, Sibiu]

Proclamarea unirii tuturor românilor e astăzi fapt împlinit. La Alba Iulia toți reprezentanții românismului din vechea Ungarie, fără deosebire de clasă și vederi politice, au ajuns la înțelegerea că unirea trebuie făcută, căci numai astfel se va asigura deplina putință de propășire și dezvoltare a neamului românesc, care a fost ținut de veacuri în robie. La aducerea hotărîrii acesteia am luat și noi parte, socialiștii români. N-am făcut-o aceasta fără chibzuială, n-am primit să ne alăturăm la România fără nici o condiție, ci numai după ce ni s-au dat asigurări mulțumitoare cu privire la prefacerea democratică a României ne-am dat votul pentru unire.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Astfel s-a și întîmplat. Consiliul Național Român a aprobat punctul de vedere al tovarășilor noștri, iar Adunarea națională a primit toate postulatele larg democratice închegate în rezoluția ce i s-a înaintat.

Faptul acesta pe noi ne-a mulțumit deocamdată. Hotărîrile Adunării naționale sînt pentru noi o garanție morală de primul rang, căci aceste hotărîri vor trebui împlinite, deoarece ele au izvorît din voința întregului popor. Poporul singur va supraveghea la înfăptuirea tuturor punctelor din rezoluția primită și afurisenia neamului se va dezlănțui asupra capului tuturor acelora care ar încerca să zădărnicească ori să împiedice ducerea la îndeplinire a reformelor proiectate acolo. Nimeni să nu se teamă că poporul român nu va fi în stare să-și cucerească și să-și asigure toate drepturile omenești ce i se cuvin. Partidul social-democrat român își va cunoaște totdeauna datoria și nu va permite niciodată ca în schimbul apăsării grofilor și baronilor maghiari să avem parte în viitor de-o asuprire din partea clasei stăpînitoare române.

În felul acesta să înțeleagă fiecine unirea noastră cu România și credem că chiar și tovarășii maghiari, care la început primiseră cu nedumerire hotărîrea de la Alba Iulia, încep acum a privi cu mai multă înțelegere pasul nostru.

Noi vom rămîne și în viitor tot aceia care am fost pînă azi : luptătorii cei mai neîmpăcați contra tuturor asupritorilor și cu toate faptele noastre vom căuta să servim marea și sfînta cauză a socialismului.

(„Adevărul", nr. 48, din 2/15 decembrie 1918.)

303

Articol privitor la poziția Partidului Social-Democrat Român din Transilvania față de actul istoric de la 1 decembrie 1918.

[1918, decembrie, 15, Sibiu]

Tovarăși !

După sute de ani de robie națională și socială a neamului nostru din Ardeal, Banat și Țara Ungurească *, a sosit acum timpul dez-

* Vezi nota 3 de la documentul nr. 249.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

robirii. Veacuri de-a rîndul am fost asupriți în modul cel mai neomenesc din partea clasei stăpînitoare maghiare. Voiau să ne nimicească. Dar iată că acei tirani, care au săpat groapa pentru noi, au căzut ei într-însa. Iar noi, în urma prigonirei barbare, ne-am oțelit puterile și sîntem acum mai tari și mai conștienți decît oricînd altădată.

Neamul românesc de la ivirea sa în istorie a fost unul dintre cele mai nenorocite neamuri. A fost de-a pururea primejduit și încălcat în picioare de toate semințiile barbare, care s-au năpustit asupra Europei. Românilor nu le-a fost dată putința de a vieţui într-un singur stat unitar, ci împărțiți fiind sub cinci stăpîniri străine, în tot locul ei erau asupriți și disprețuiți, în tot locul erau împiedicați în dezvoltarea lor firească. Noi, românii din Ungaria, știm foarte bine ce-a însemnat pentru noi stăpînirea străină. Știm și aceea că războiul provocat de monarhia austro-ungară, în vara anului 1914, avea mai cu seamă scopul de a întări pe vecii vecilor asuprirea noastră și a tuturor celorlalte neamuri conlocuitoare.

Dar războiul nu s-a înșprăvit așa cum voiau cei care l-au pus la cale. Militarismul german și austro-ungar a ieșit înfrînt și îngenunchiat în luptă, iar prin învingerea Antantei a răsărit soarele libertății pentru toate națiunile asuprite și subjugate. Întreaga clădire a vechii monarhii austro-ungare s-a prăbușit acum prin aceasta și toate popoarele ținute pînă aci cu puterea armei în cadrele acestei monarhii au devenit acum libere și de-sine-stătătoare. Astfel, ni s-a deschis și nouă românilor calea de a hotărî singuri asupra sorții noastre. Ca o urmare firească a evenimentelor acestora a venit apoi adunarea de la Alba Iulia, la care reprezentanții întregului neam românesc din Transilvania, Banat și Ungaria s-au adunat și au hotărît înfăptuirea vechiului nostru ideal, unirea tuturor românilor.

La această adunare istorică au luat parte și reprezentanții partidului nostru, contribuind și dînșii prin votul lor la aducerea hotărîrei. Era de datoria lor să o facă aceasta, căci social-democrația recunoaște dreptul fiecărui neam de a se dezvolta nestînjenit în cadrele sale naționale. Și noi care am luptat pînă acum și am jertfit muncă fără preget pentru dezrobirea atît națională cît și socială a neamului românesc, nu ne putem uita de trecut și nu ne putem împotrivi atunci cînd a fost vorba de realizarea dezrobirei naționale. Dar am făcut-o aceasta și pentru ca mai tîrziu cu atît mai ușor să putem lupta pentru nimicirea oricărei stăpîniri de clasă și pentru înfăptuirea societății socialiste.

Cum însă dezrobirea națională e numai o floare stearpă dacă nu merge împreună cu îndreptățirea socială, cu ridicarea poporului la o treaptă de viață mai înaltă de aceea, la Alba Iulia pe lîngă

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

unire s-a hotărît și înfăptuirea celor mai democratice și mai drepte legi, care vor contribui la fericirea întregului popor. Nu putem fi învinuiți deci că ne-am despărțit de Ungaria republică, alăturîndu-ne la România revoluționară, deoarece adunarea națională a enunțat pe seama noastră tot aceleași drepturi și libertăți ce le acordă și guvernul maghiar.

Sîntem siguri că tovarășii vor înțelege și vor aproba ținuta noastră de la Adunarea națională. Ei vor primi cu liniștire și faptul că doi dintre tovarășii noștri au fost delegați în Consiliul Dirigent care este azi guvernul Ardealului și-n sînul căruia vor avea putință de a lucra după convingerile lor socialiste pentru binele și fericirea întregului popor muncitor.

Dar să ne dăm seama că azi ne aflăm la începutul unei epoci noi. Să înțelegem că soarta noastră în viitor va atîrna în primul rînd de noi înșine. Dacă vom fi destul de energici și destul de conștienți vom putea întîmpina orice greutăți, în caz contrar vom fi pierduți. De aceea să ne punem acum pe lucru, să ne organizăm cu toții partidul social-democrat, ca formînd o tabără puternică, să aibă respect oricine.

Din noul centru al mișcării noastre, din Sibiu, începem acum munca și lupta pentru dezrobirea desăvîrșită a proletariatului român.

Tovarășii să asculte glasul nostru și să ne urmeze.

(„Adevărul", nr. 48, din 2/15 decembrie 1918.)

304

Editorialul Caracterul eliberării și al unității românești, *apărut în ziarul „La Roumanie"*.

[1918, decembrie, 19, Paris]

[...] Cei o sută de mii de delegați ai românilor de peste munți, proclamînd separarea lor de Ungaria, au adăugat prestigiului tratatelor dintre România și Aliații săi, ca și sacrificiilor eroice ale armatelor române forța unui adevărat plebiscit național.

Și totuși adunarea de la Alba Iulia este departe de a fi o inovație, ea este mai degrabă urmarea unei tradiții constante la românii de peste munți. În întreaga istorie a luptelor lor împotriva opresiunii maghiare se poate urmări ca un fir roșu exprimarea voinței

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

populare. În toate momentele grele sau solemne ale vieții lor naționale românii de peste munți s-au preocupat, ei înșiși, de soarta lor. Suportînd tirania asupririi, neavînd dincolo de munți un suveran sau un guvern de partea lor, ci totdeauna împotriva lor, ei au stabilit între proprii lor conducători, profesori, învățători și preoți în mare număr, și masa poporului român o încredere reciprocă care dă rezistenței lor împotriva opresiunii o remarcabilă coeziune [...] Nu este deci surprinzător să întîlnim în momentul istoric al proclamării unității cu regatul României aceeași energie populară care țîșnește din izvoarele profunde ale sufletului național.

[...] Așadar, în hotărîrile Adunării de la Alba Iulia noi nu salutăm numai înfăptuirea celui mai mare act național al istoriei românești, dar și zorile emancipării politice și sociale a întregii națiuni române pe care ochii noștri uimiți o întrevăd ca cea mai fericită dintre făgăduieli.

(„La Roumanie", Paris, nr. 49, din 19 decembrie 1918, p. 1, orig. fr.; vezi Documente anexe, nr. 66.)

305

Alexandru Vlahuță despre jertfele făcute de poporul român pentru realizarea dezideratului multisecular al deplinei unități naționale.

[1918, decembrie, 21, București]

[...] Jertfele oamenilor sînt florile care se aruncă în calea dreptății. Între cele pe care le aruncăm noi azi, în calea dreptății noastre, sînt și florile culese pe cîmpia de la Turda... Singură această amintire ar trebui să înghețe cuvîntul pe buzele celor ce, cu atîta ușurință, ne vorbesc de noroc, în aceste zile de dreaptă răsplătire. Noi n-am cerut noroc, și nici nu l-am avut vreodată. Cu sînge și cu lacrimi ne-am plătit fiecare clipă de bucurie — rari scăpărări, o, așa de rari, în noaptea durerilor noastre! Și lucrul acesta nici un român n-ar trebui să-l uite. Îndărătul strălucitei biruințe pe care o sărbătorim, au stat legiunile de mucenici — toată oastea cea nevăzută a trecutului nostru a stat mereu sub arme — la Jiu, ca și la Mărășești; căci pentru orice

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

izbîndă mare, morții unui neam se scoală și luptă umăr la umăr cu cei vii.

Grea și îndelungată a fost lupta, și mari au fost jertfele ce ni le-a cerut. Dar precum stejarul își dezvoltă ramurile de-afară treptat și asemănător cu rădăcinile din pămînt, tot așa în sufletul nostru, cu fiecare jertfă nouă care ne leagă de trecut, răsărea o speranță nouă care ne avînta spre viitor.

Iarnă cumplită, ce părea că nu se mai sfîrșește, a fost viața noastră din trecut. Viscol după viscol au bîntuit și cuprinsurile și sufletele noastre. [...]

Acum, iată se desprimăvărează [...]. Sufletul poporului nostru, sîngerînd încă de rănile vechii vieți, așteaptă, ca o arătură proaspătă, sămînța binecuvîntată, din care va răsări viața cea nouă. Ieșiți, sămănătorilor !

(„Dacia", nr. 15, din 21 decembrie 1918, p. 1.)

306

Apel către toți românii *al Ligii naționale române, prin care este salutată cu entuziasm înfăptuirea definitivă a unității naționale.*

[1919, ianuarie 3, Cleveland]

Fraților români,

După încercările grele și dureroase prin care a trecut întreg neamul nostru, în acești patru ani din urmă, au sosit zile mari de bucurie. Visul nostru de veacuri astăzi e îndeplinit. Toți cei ce grăiesc în dulcea noastră limbă românească astăzi sînt uniți în aceeași țară sub aceeași ocîrmuire românească. [...] Adunarea din Alba Iulia ținută în 1 Decembrie 1918 a votat pentru vecii vecilor unirea cu frații din regatul României (...). De aci încolo sîntem o singură țară și un singur neam (...) și nu va mai fi putere în lume care să ne mai poată despărți. Aliații noștri : Franța, Anglia, Italia și Statele Unite au recunoscut dreptul nostru de a fi liberi și uniți și Conferința de pace va consfinți pe deplin unirea noastră. [...]

(„America", nr. 13, din 18 ianuarie 1919, p. 1.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

307

Articolul Alba Iulia socialiștilor români *de Emil Isac, prin care se reafirmă adeziunea mișcării socialiste la hotărîrea de unire a Transilvaniei cu România.*

[1919, ianuarie, 5, Sibiu]

[...] Noi, românii din Ungaria, socialiștii ca și naționaliștii, vrem unirea tuturor elementelor românești, căci numai astfel sîntem asigurați că putem trăi viața unui popor civilizat și numai astfel ne este posibil ca, în sfîrșit, toată energia noastră să nu fie jertfită în lupta de rezistență, ci ca energia aceasta să poată fi folosită pentru programul cultural, social și economic. Independența noastră este o condiție sine qua non a viitorului nostru și independența nu ne poate fi asigurată decît atunci dacă nu vor mai exista provincii românești, ci dacă toată românimea va trăi o singură viață de stat.

Așta-i argumentul suprem pentru care socialismul român s-a declarat la Alba Iulia pentru idealul unirii tuturor românilor. [...]

Emil Isac

(„Adevărul", din 23 decembrie 1918/5 ianuarie 1919.)

308

Omagiul adresat de Comitetul Uniunii românilor transcarpatini din Craiova „luptătorilor politici de peste munți".

[1919, ianuarie, 7, Craiova]

În aceste zile de supremă bucurie, cînd visul nostru secular îl vedem realizîndu-se, gîndurile ni se îndreaptă cu recunoștință spre voi, fruntași luptători, și nu știm cum să vă mulțumim mai bine pentru tot ce ați făcut. V-ați luat asupră-vă o sarcină grea : apărarea celui mai sfînt patrimoniu al limbei și al legei strămoșești. Ați luptat vitejește. Cu cît creștea furia atacurilor, cu atît se oțeleau și puterile voastre. Ca și valul, care cu cît e dat mai la fund

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

cu atît se înalță mai sus, așa era și curajul vostru. Ați luptat cu credință. Voi n-ați cunoscut îndoiala, căci credința voastră izvora din tainele sufletești a patru milioane de oameni și era plămădită din suferințele a o mie de ani. Ați luptat și ați suferit. Ați fost ca eroul legendar care tăia propria lui carne numai să poată ajunge unde voia. Ați ajuns. Cînd a sosit ceasul, v-ați adunat la Alba Iulia ca să vestiți lumii că s-au rupt cătușele de veacuri și că umbra eroului de la Turda e răzbunată. Un neam întreg privește la voi cu admirație și recunoștință. Noi, pribegii de acasă, adăpostiți în cetatea de baștină a lui Mihai, întruniți astăzi, 22 decembrie 1918, în localul gimnaziului „Frații Buzești" vă trimitem omagiile noastre de profundă gratitudine.

(„Viața nouă", nr. 39 din 7 ianuarie 1919, p. 7.)

309

Articol apărut în „Tribuna socialistă" cu prilejul aniversării unui an de la Marea Adunare Națională de la 1 decembrie 1918.

[1919, noiembrie, 30, București]

La 1 decembrie 1919 se împlinește anul de la istorica Adunare națională din Alba Iulia. Era o zi măreață, în care un popor de curînd dezrobit își exprima voința de liberă determinare asupra sorții sale. Poporul român din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, în acea zi neuitată, și-a trimis reprezentanții săi la Alba Iulia să sancționeze realizarea idealului național, dar totodată, liberat fiind de jugul oligarhiei feudalo-capitaliste maghiare, să rupă cu tot trecutul dureros și să pună baze noi și solide, adevărat democratice, statului cu care s-a unit.

Muncitorimea organizată și conștientă, care reprezintă cele mai înaintate idei în această țară, călăuzită fiind de principiul dreptății, egalității și frățietății, de asemenea și-a trimis 80 de reprezentanți la Alba Iulia, dîndu-le mandat ca să lupte din răsputeri pentru a îndruma Adunarea națională să aducă hotărîri demne de un popor european civilizat.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Lupta pentru principii în sensul rezoluției nu a fost ușoară, dar a avut rezultat. Reprezentanții poporului român, care-și trăiau cea mai frumoasă, cea mai senină zi din ultimul veac, în acele momente fericite erau dezbrăcați de orice sentiment de ură sau răzbunare, și, stăpîniți de simțul umanității, au votat cu unanimitate rezoluția redactată și de socialiști și care conținea garantarea tuturor libertăților cetățenești pe care le poate acorda un stat democratic.

Zîmbetul fericirii flutura pe buzele tuturor fără deosebire de clasă, ba chiar și cei cîțiva străini care au asistat și pe care putea să-i doară dezmembrarea patriei lor și unirea tuturor românilor, și aceștia au fost încîntați de dreptatea și umanitatea ce conținea rezoluția :

„Deplină libertate politică, culturală și națională pentru fiecare națiune conlocuitoare" ; „Libertate desăvîrșită de întrunire și de presă" ; „Libera propagare a tuturor gîndurilor omenești" ; „Drepturi politice pentru femei" ; „Votare proporțională" etc. etc.

Ce idei sublime și înălțătoare ! Cîtă etică și cît umanism conțin aceste cuvinte frumoase ! Așa că o adunare sărbătorească nu le putea respinge...

Hotărîrea Adunării naționale a fost un jurămînt care ne angajează pe toți și devine sperjur acela care îl va călca. Acest jurămînt cu atît mai mult trebuia respectat cu sfințenie, cu cît respectarea lui nu făcea altceva decît asigura prosperarea și fericirea întregului popor român, fără a jigni existența și fericirea altor popoare.

Hotărîrea de la Alba Iulia este în concordanță cu punctele din tratatul de pace care se referă la minorități și pe care guvernul nici azi nu voiește să-l subscrie, * pentru că acel tratat pretinde respectarea hotărîrii aduse de poporul român fără nici o presiune, condus fiind numai de simțul dreptății.

(*Presa muncitorească și socialistă din România*, volumul al II-lea (1917—1921), partea a II-a (iulie 1919-mai 1921), Editura politică, București, 1973, p. 122—123.)

* Este vorba de refuzul ferm al guvernului român condus de Ion I. C. Brătianu de a accepta ingerințele străine în politica internă a țării prin condiționarea recunoașterii internaționale a unirii Transilvaniei cu România, de asigurarea unor garanții acordate minorităților.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

310

Sărbătoarea unirii, *articol din „Gazeta poporului", publicat la împlinirea unui an de la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.*

[1919, decembrie, 7, Sibiu]

La 1 decembrie s-a împlinit anul de cînd Adunarea Națională de la Alba Iulia a hotărît unirea Ardealului cu patria mumă. Zi mare în istoria neamului nostru, care după veacuri de asuprire și umiliri își vede visul cu ochii. Noi cei care trăim astăzi nu ne putem da bine seama de măreția acestor zile și nu putem înțelege pe deplin rostul acestor vremuri spre care au năzuit și au zorit moșii și strămoșii noștri.

Cîți n-au trăit și-au murit în nădejdea venirii unor vremuri mai bune, pentru neamul nostru umilit și apăsat ! Ei ar fi fericiți să vază ce vedem noi ; aceste zile mari de prefaceri, cînd lumea veche și îmbătrînită se prăbușește sub greutatea păcatelor și la orizont se ivesc zorile aprinse ale unei lumi noi.

Împărății mari, despre care se credea că vor ține cît lumea, s-au spulberat la suflarea vremurilor noi și s-au cutremurat coroanele aurite de pe capul împăraților puternici, de care se înfiora o lume întreagă. Din ordinele lor mergeau la moarte turmele de soldați, care își vărsau sîngele spre mărirea și faima lor.

A perit, ca și cînd n-ar fi fost niciodată, mîndra împărăție a Austro-Ungariei, temnița popoarelor. S-a prăbușit Rusia, uriașul cu picioarele de lut din răsărit. S-au prăbușit pentru că aceste împărății au fost întemeiate pe minciună și nedreptate. Pe ruinele lor s-au ridicat neamuri tinere, vînjoase, muncitoare, care au purtat jugul sarcinilor de-a lungul veacurilor și cu munca lor de toate zilele au hrănit lăcomia acestor împărății. Între aceste popoare e și neamul nostru. [...]

Dar să nu uităm că România Mare s-a făcut cu multă trudă și jertfe mari, căci lucrurile mari se fac prin jertfe mari. De aceea la aceste praznice ale neamului se cuvine să ne aducem aminte cu evlavie de bărbații mari din trecut, care au contribuit prin gîndul și faptele lor la îndeplinirea idealului nostru. Ne răsare înainte chipul luminos al lui Mihai Viteazul, voievodul care înainte cu 300 de ani a unit cu sabia-i măiastră Muntenia, Moldova și Ardealul. Dar vremea unirii nu sosise. El a căzut ucis mișelește pe cîmpia de la Turda.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

De asemenea se cuvine să ne aducem aminte de eroii morți pe cîmpiile de luptă. Țara întreagă e presărată cu trupurile lor. Ei au murit moarte vitejească luptînd pentru țară, pentru binele și fericirea celor ce vor veni după dînșii. A trebuit să curgă șiroaie de sînge ca să se poată înfăptui România de astăzi.

Înaintașii noștri s-au străduit să ne lase moștenire o țară liberă și bogată, ei ne-au dat România Mare. Datoria noastră, a celor de astăzi, e să păstrăm această țară în hotarele ei și s-o lăsăm urmașilor mai bogată, mai înfloritoare, mai fericită.

(„Gazeta Poporului", nr. 45 din 7 decembrie 1919, p. 1.)

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

DOCUMENTE-ANEXE

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

1

[1593]

Telhîs — Müfti Efendi Sultan Murad'a gönderdügi arzidir

Serîr-i a'lâya-a'lâhu mevlâhu-arz olunur ki, dün gece Erdel elçisi giybet eylemiş ; ne aceb ki etrâf ve cevânibe âdemler salinup bulunmasina sa'y olunmaya anun karâri (firari ?) delâlet eder ki, Edel âsi ola ; [...] Erdel isyan idecek Eflâk ve Boğdan dahi isyan ideceklerdür, tedârüki şimdiden görülmek lâzimdir. Bu hususlar pâdişâhum bi'z-zât mukayyeḍ olmak gerekdür. Memleket-i islâm hifzi pâdişâhumum vazîfesidür. Eflâk ve Bogdan, taraflarina muhafâza içün bir mikdar leşkèr lâzimdur, ihmâl devâ değüldür. Egerçi böyle husúslari, arz ile elem verürüz ; ammâ neyleyelüm, islâm memleketi hifzi lâzimdur ve pâdişâhumun dîn ü devletni kayirmak bize lâzimdur. Bu husûslari niçe kerre arz eyledük, niçe kerre cür'etler etdük, mesmû' olmadi. Niçün ahvâl arz etmezsiz, deyü du'âcinuza i'tirâz buyurulur, neye kabûl buyurulmaz ? Emr ü fermân halîfe-i Rahman hazretinündür.

Merhûm ve mağfûr Murad hazretlerinün cevâb-i şerifleridür.

Sizün kelâm-i makbülünüz her vechile pesendide-i fuâdimuzdur ; hemen ilkâi mâfi'ssamedden fâriğ olmanuz, kudret-i mevlâyadur ; zuhûr eden her neyse temam ola.

2

[1593—1600]

[...] There was at Crallovva [...] a noble gentleman called Ion Michael, sonne to Peter the Palatine of that countrey, the aforesaid Alexander his predecessour : who as he was vnto the people for the honour of his father, the prerogatiue of his birth, the comelinesse of his person, and talnesse of his stature, well knowne : so was he for his zeale towards the Christian religion, his loue towards his countrey, his kindnesse towards his equals, his courtesie towards his inferiours, his vpright dealing, his constancie and bountie vnto

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

them, no lesse gracious ; and for other the noble vertues of his heroicall mind and naturall disposition for the performance of great matters, his deepe wisdome and quicke foresight, his sweet and pleasing speech, void of all affectation, vnto all good men most deare.

[...] So Michael by the goodnesse of God was by Amurath with great solemnitie created Vayuod of Valachia, and the oppressed and almost forlorne state of that sometime most flourishing countrey by little and little well relieued (although not altogither without most sharpe and violent remedies, such as extremities oft require) began now againe to lift vp the head, and to aspire vnto the auntient libertie and honour thereof. Ar the beginning of whose happie soueraigntie, Alexander his predecessour in his owne conscience guiltie of his euill and shamefull gouernment of that so notable and great a prouince ; and now in feare to be called to account, secretly sled [...].

[...] Let vs againe looke backe into Transylvania and Valachia, to see how Michaell the Vayuod now in the meane time behaued himselfe there. The Cardinall Bathor ouerthrowne and slaine, and the countrey of Transylvania againe brought vnder the emperours obedience ; the Vayuod by his embassadours gaue him forthwith to understand of all his proceedings, with the whole successe thereof, as also of a purpose he had to inuade Moldavia : for that it was commonly reported, and also beleeued, that Sigismund the late prince (not a little moued with the death of the Cardinall his cousin, and the revolt of his countrey) aided by the Turkes, the Tartars, the Polonians, and Moldauians, would now attempt some great matter for the recouerie of Transylvania. [...] These embassadours (as was thought did what they might to haue drawne this worthie and renowmed man, togither with the countries of Transylvania and Valachia, from the emperour vnto the Turkes obeisance : howbeit he seldome or neuer spake with them, but that either before or after he had conference with lords Vngnad and Zeckell (the emperors commissionners) concerning their requests ; alwaies protesting vnto them, not to yeeld to any thing without the emperours consent and good liking. Wherof Mahomet aduertised, and that he was not by any thing yer said or done to be remoued from the emperour, gave him by the same embassadours to vnderstand, How that he was in some speech with the emperour concerning peace (as indeed he then was by messengers from the Bassaes at Presbvrg) which if it sorted to effect, that then all should be well ; but if not, that then it should be good for him whilest he had yet time, wisely to consider of his owne estate, and to submit himselfe vnto his protection who was able to defend him, rather than for the vaine praise of a certaine foolish constancie, to aduenture himselfe with all that he had vnto most certaine danger and destruction : promising him in recompence of that his loyaltie, to giue vnto him for euer the countries of Transylvania, Valachia, and Moldavia, and at his need to furnish him both with men and money ; offering moreover ot make him a great commaunder in his armie in Hvngarie, and the Bassa of Temesvvar as his friend to be at all times readie with fiftie thousand horse and foot (as need should be) to assist him against the emperour, reseruing vnto himselfe whatsoeuer he should more win from him : for all which bountie and kindnesse, requiring onely to haue him vnto him loyall. All which his large offers the Vayuod little regarding, declared

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

the same vnto the emperours commissioners; yet still protesting neuer to start, but to stand fast for the Christian emperour. Notwithstanding as a man desirous to better his estate, he tooke hereupon occasion to request of the emperour the countrey of Transylvania, by him so lately taken in, vnto him and his sonne in inheritance for euer, with such frontier townes as in former time belonged vnto Transylvania: and that whatsoeuer he should win from the Turkes, might be his and his sonnes. [...] Of whose speedie comming, and great strength, Sigismund and Ieremias the Vayuod of Moldavia hearing, and vpon the reasonable estimate of their owne forces finding themselues too weake to encounter him, retired themselues out of Moldavia into the frontiers of Polonia, there to gather greater strength, and so to meet him: for as yet Ieremias the Vayuod had not receiued from the Turke such forces as were vnto him promised, and as he still expected. Michael the Vayuod in the meane time (his enemies thus fled) with fire and sword entering into Moldavia, tooke in the greatest part thereof, the fearefull countrey people still yeelding vnto him as he went: and the rather, for that Ieremias their Vayuod (placed by the Polonian, but tributarie vnto the Turke) had laied vpon them a most grieuous imposition, as vpon euerie man a duckat a moneth, for which they exceedingly hated him. But here in Moldavia, Michael the Vayuod (hauing still in his companie one of the emperours commissioners in Transylvania most trustie servants, who might faithfully report vnto them the whole manner of their proceedings) after the departure of Sigismund and Ieremias his enemies, staied not long; but hearing that they were retired towards the confines of Polonia, without longer delay made towards them, and the eighteenth of May found them by the castle Othvne neere vnto the riuer Nester, being thirtie thousand strong, Polonians, Moldaulans, Turkes, and Tartars: with whom he joyned a most fierce and crueil battell, which begun about ten a clocke before noone, was with great courage but greater obstinacie on both sides maintained vntill the euening. At which time the fortune of the Valachian preuayling, his enemies at last betooke themselues to flight, of whom were there slaine eight thousand, beside many others of them drowned in the riuer Nester: where of the Valachians were lost two thousand onely. Concerning Sigismund and Ieremias, diuers reports were after this ouerthow giuen out, some saying that they were slaine, and some that they were in flying drowned: howbeit the truth was, that they both flight escaped, to the greater trouble of themselues as of their afflicted countries also. Michael after this so notable a victorie, taking in the rest of Moldavia, caused the people to sweare their obedience vnto the emperour, himselfe, and his sonne, to the great offence of the Polonians, not a little (as they tooke it) wronged therein, but especially of the great Chancellor, and old enemie vnto the house of Avstria. Whereof ensued greater troubles in those frontier countries than before, to the further effusion of more Christian bloud, much better to haue been emploied against the fatall enemie in defence of the Christian common-weale. Yet thus three warlike and frontier countries of Transylvania, Valachia, and Moldavia, the surest bulwarkes of thet side of Christendome, and most exposed vnto the furie of the common enemie, were now once, againe vnited vnder the obeysance of the emperour, to the great benefit (no doubt) of the Christian common-weale, and hurt of the Turkes [...].

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

3

[1595]

Sono, senza dubbio, i Trasiluani stimati de' più bellicosi popoli d'Europa. Questi, insieme con i Moldavi, e con i Valacchi sono gli antichi Daci, tanto temuti da' Romani, c'hauendo vinto gli esserciti di Domitiano, furono sforzati essi Romani di pagar loro tributo sotto lo stesso Domitiano, sotto Nerua, e nel principio dell' Imperio di Traiano, accioche à'lor danni non passassero il Danubio : lo sanno molto ben'i Turchi per le rotte, c'hanno più volte hauute [...]

4

[1599, november, 1]

Mihály, Valachia vajdája, ez az éles elméjü [...] megragadva az alkalmat, melyet az Erdélyben meglepetésszerüen végbemen fejedelemváltozások nyújtottak, azon kezdte törni a fejét, hogy tudná az erdélyieket fennhatósága alá hajtani, és a Rudolf császárral elözöleg kötött és esküvel szentesitett megállapodások vállalására [...] Gondosan mérlegelte ugyanis magában, hogy ha Erdély a törökök gyámsága alá helyezkedik, akkor öt biztos pusztulás fenyegeti, és vagy a törökök, vagy az erdélyiek, de esetleg még a moldvaiak miatt is elöbb-utóbb nagy veszedelembe kerül, mivel — Erdély közbeeső helyzete folytán — sem a német nem segítheti katonasággal és pénzzel, sem ö nem vállalhatja a maga erejéből a török elleni háborút, oly nagy távolság választja el Valachiát Németországtól és Magyarországtól. Ilyen meggondolások közepette minden korábbinál népesebb hadsereget kezdett gyüjteni valamenyi környezö tartományból, söt még Erdélyböl is [...].

[...] Mihály, egyetlen ütközetben megnyerve a háborút András fejedelem ellenében, Gyulafehérvárra indult. November elsején mintegy diadalmenetben vonult be a városba. Közeledtére papjainak feketébe öltözött csoportjával elébe ment Demeter püspök, aki az idö tájt Gyulafehérvárott tartózkodott, és aki — miután már korábban felesködött Rudolf császárra — iránta való hüségét szilárdan meg is tartotta. Szerencsét kivánt jöveteléhez, majd az ünnepélyes üdvözlés után imádkozván érette, azért könyörgött, hogy az elnyert ország birtokában sokáig uralkodjék, egészségben, egyik gyözelmet a másik után aratva.

Maga Mihály gyulafehérvári bevonulása alkalmából nemes vérü, ragyogó, vékesfehér szörü rác paripán lovagolt. Elötte kötöféken vezettek másik nyolcat, mindet drága, arany és ezüst szerszámmal felkantározva. Ö maga aranyszálakkal átszött, fehér selyempalástba és ugyanilyen anyagból készitett ruhába volt öltözve. Palástjának szegélyén elöl, széles csikban, több sorban

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

himzett arany sölymok — családi cimerének madarai —, amelyek mintha csörükkel csipkedték volna egymást. Övén arannyal bevont és piros ékkövekkel kirakott kard függött. Magyar süveggel fedett fejét a baleári daru feketebóbitájából készült, gazdag tollbokréta ékesitette. Bokáig vörösessárga kordovánbörből, úgynevezett karmanzsinból készült saru fedte a lábát, lába szárát egészen térdig boritó sarukötője — ugyancsak sárga selyemből — sorban rávarrott gyöngyöktől csillogott. Ilyen büszke, még ünnepi játékokhoz vagy menyegzőhöz is túl diszes öltözetben lépdelt méltóságteljesen, ezzel a pompával adta meg mintegy a végtisztességet a sirjába temetett Erdélynek [...]. Igy vonult be kürtöknek, doboknak, mindenféle hangszernek a zengése közepette a György-kapun, és a fejedelmi palota felé tartott. Amerre haladt, bojárok és más hirneves nemesek lovagoltak a nyomában, katonák és fegyveresek hosszú sorától követve. A háború során zsákmányolt, a Báthoriak sárkányfogas cimerével diszitett gejedelmi zászlókat ott hordozták kibontva a vajda mögött [...].

5

[1599, 20-го ноядря]

Ноября в 20 день къ посланнику и къ думному діаку къ Ѳонасью Власьеву приходили на подворье мутьянского Михаила воеводы гонецъ Ерминъ Петеръ с товарыщи, которые приѣхали отъ Михаила съ сеунчомъ, и, вшедъ въ полату, говорили: Государь нашъ Михаило, воевода Земли Мутьянскіе, прислалъ насъ къ цесарскому величеству съ тѣмъ, что за божіею помочью Семиградцкую землю Михаило воевалъ и городы поималъ, Ондрѣя Батура, что былъ на Семиградѣхъ, убили, и за турскими людьми ходили за Дунай три дни мало не до Царѣгорода. А приказалъ намъ Михаило воевода быти у тебя, царского величества у посла, и велѣхъ тебѣ извѣстити, для того что великий государь царь и великий князь Борисъ Ѳеодоровичь, всея Русіи самодержецъ, Михаила воеводу жалуетъ. И Михаило воевода о царскомъ здоровьѣ молитъ бога: дай боже здравъ былъ на многіе лѣта въ счас[т]ливомъ владѣньѣ на своихъ царствахъ царь и великий князь Борисъ Ѳеодоровичь всея Русіи самодержецъ, и съ сыномъ своимъ съ царевичемъ, со кнѣземъ Ѳеодоромъ Борисовичемъ, и его бъ, Михаила воеводу, царское величество жаловалъ.

И Ѳонасей говорилъ: То дѣло божіе, что богъ подаровалъ Михаилу воеводъ надъ турского и литовского голдовникомъ надъ Ондрѣемъ Батуромъ побѣду и одолѣніе и Семиградцкую землю взялъ. А что противъ непріятеля всего хрестьянства турского салтана съ цесаремъ стоитъ, мы, православные хрестьяне, тому радуемся и просимъ бога, чтоб богъ далъ въпередъ христьянская рука надъ бессермены высилась, а бессермена низнлась. А великого государя нашего, его царского величества, милосердье и жалованье — вспоможенье Михаилу преж сего было — своей царскіе казны на споможенье и церковное строенье посылалъ, и Михаилу воеводъ царское къ себѣ милосердье пригож памятовати.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

И Михаиловъ гонецъ Ерминъ Петеръ с товарыщи говорилъ: Михаило воевода какъ есть вѣрный прямый во всемъ царскому величеству, и его царское милосердье и вспоможенье выславляетъ, что его царское величество прислалъ церковное строенье, образы, и противъ турского вспоможенье своею царскою казною.

6

[1599, November-Dezember]

[...] Wie bald dass Gerücht von Michaelis Siege ins Land ausschallette, haben sich zuhand die Wallachen vnsers Landes zusammen rottieret und heimlig auch öffentlig der Edler Leute Gütter und Höffe auffgeschlagen unnd vill ihre Herren ermordet als Franciscum Tekei Comitem Thordens, Ladislaum Boronkai und andere mehr unnd dass zwar aus angetrawmbter Einbildung, weil sie nun mehro ihres Geblüths einen verwanthen Fürsten hetten, solten auch sie, die Wallachisch schellmische Tölpell über ihre Edelleut herschen. Auch wie Stephanus Bathori des Cardinälens Bruder und Ladislaus Gjulaffi der ihrer Niederlag vernamen, so der Fürst hinter sich in Weissenburg gelassen hatte, vertagten auch sie diss Residenz Orth mit Wiederstand zu erhalten; Derowegen flohe Bathori in Somlio, Julaffi in Tselivár, sich alda ausser dem Land für des Waydens Tyranney auf zuhalten. Da solches die Weissenburgische Einwohner sahen, schickten sie ihre Legaten, nehmlig Martinum Thüri, Georgium Szabo, und Georgium Nagylabu, zum Wayden ins Läger bey Hermanstadt mit herrligen Geschencken, liessen ihm huldigen und bathen ihrer doch, als seiner künfftiger Hoff-Stadt zu verschonen. Wie das die übrige Festungen, Städte und Schlösser erfuhren, bevoraus weil Michael alles im Nahmen Rodolphi zu regieren fürgab, schlugen sie sich alle an ihn unnd namen Wallachische Besatzung hinein. Wie Michael nun zu Weissenburg den 1 November einzohe, kam ihm Demetrius Napragius daselbstiger Bischoffe mit allen seinen Geistligen entkegen und entpfieng ihn mit einer schöner Glücks-Wuntschung eines langwehrigen Lebens unnd befriedigten Regiments. Er ritte ein köstligen hecht-graw Dobrishan im Einzug unnd liess für ihm 8 schöne Türckische Haupt-Ross her führen, mit Gold und Sammet ausgerüstet, hatte auch sich selbsten in Keyserligen Pracht gekleidet, also dass auch seine Schuhe mit Edelgestein unnd Perlen gesteckt waren, über sich hatte er ein güldin Stück mit schönen Zobeln ausgefüttert hangen auff dem Kopff eben dergleichen Vngarischen Huth mit will farbigen Plumaschen [...] hart vmb Ihn her kamen die Boyeren und fürnehmbste Kriegs Obersten da man auch die Bathorische Fähnlein führte; also zohe er ein zum S. Georgen Thor. Im fort traben fragte Michaeli, wo er solte einkehren? Antwortted Bodoni: In des Fürstens Andreae Pallast. Darauff wurd Michael gantz entrüstet, sahe ihm sawr zu unnd sagt: Noch Fürstens! Haber wir ihn denn nicht überwunden? [...].

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

7

[1599 — noiembrie—decembrie]

[...] Agebant, sub unum idemque tempus, in Daciarum occidius limitibus, locis haud ita multum inter se disjunctis, cum copiis uterque suis, illic quidem Georgius Basta ; cum suprema legati potestate Caesaris exercitui Germanico praefectus ; alibi vero, suis cum Wallachis, ac nuper adjunctis sibi Transsylvanis, Waywoda Michael. Quod Rudolphi Caesaris, sic utrique praescribentis, consilium, fuerint ea fortasse tempestate, qui, rebus parum perspectis, parum probarent. Et sane, rem perfunctorie duntaxat, nec ad plenum, expendentibus ; videri Rudolphus tunc potuit, tantum non consulto, discordiarum, inter duces duos, jacere semina destinasse. Quod enim et prisca bellorum aetas saepius, et utinam non aliquoties nostra quoque, creberrimis damnorum irreparabilium experimentis, sensit ; idem Caesari tunc castrorum detrimentum, ac summae rei vulnus inevitabile, videbatur in mentem venire, suspicionemque, debuisse. Nunquam enim, aut profecto rarissime, locis ac negotiis iisdem, bene respublica vel togata geri, vel armata, potest ; quoties in praetexta paludamentoque, duo sunt, aequali, sub unumidemque tempus cum potestate.

[...]. Ideoque tunc vel imprimis lubricum est ; quoties praesidentium alter, cum ingentibus copiis et auspiciis ; alter autem, cum grandi praeterea recentique merito, cumque numeroso clientium favore, suum ad imperium accedet. Id quod in Basta tunc, Waywodaque Wallacho, cassus obtulit, ut fieret. Habebat militem Basta copiosum, fortem, Germanum : nec, quem in hibernis tantum, aut praesidiis, videbat ; sed et, quantus ex omni posset Imperio repente congregari ; siqua necessitas major ingrueret. Habebat et Caesarem, fulcrum, ac momentum rerum gerendarum amplissimum. Cum Wallacho stabat, e diverso, grandis, ac tot modo victoriarum conscientia multum elata, militaris, manus, animus, in Duce, sui magnificus aestimator, praeconium quoque famae publicae, quae Waywodam in iis, quorum particeps fuerat, Basta parem ; in aliis, iisque pluribus, quae sine Basta solusque patraverat, superiorem praedicabat. Accedebant his denique, provincialium, propemodum omnium, homini populari Dacoque quam extero (qualis Basta fuit) addictiora studia voluntatesque promptiores. Quid enim Transsylvano tam propinquum, quam, accola Transsylvaniae, Wallachus ? aut (si nuperam Bathorianorum aciem, Waywodaeis oppositam, seponas, et oblivione deleas) cujusnam gentis adspectus, tam gratus Transsylvanis, tamque concolor esse poterat ; quam Wallachorum ? quippe, populi sanguinisque, modice, divaricatis ramis, ad eadem utrimque communi propagine, radice, nomineque pullulantis, nam et hi Daci : nec aliud illi.

8

1599, Dezember, 7, Plzen

[...] Seider meines letzten gehorsamisten Schreibens, sein drei undterschidliche Currier vom Herrn Basta, Herrn Ungnadt und Herrn Zäggl vast

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

mit gleich lauttenden Zeittungen alhie ankhomen: das Michaelis Waidae Gubernament in Siebenbürgen je lenger, je mer das Ansehen gewinnen will, als solte gemelter Waida den Turggen, sowol als Ir Majestät, mit Wortten gespeist, und das Land für sich selbst behalten wellen. Argumenta sein nachvolgende: das er erstlich Ier K.M., hernach ime und seinem Sohn schweren lassen, das er den Landtag ohne Irer Mt. Vorwissen und genumbenen Beschaidt publicirt und gehalten, das er die Güetter seines Gefallens confiscirt und undter seine Leith aussgethailt, und das er die siebenbürgische militam in Wallachei, mit den furnembsten Haubtern, entgegen die Wallachen in Siebenbürgen undterbringt, das er Sigismundi Schaz, und was sunsten die vom Adl in die Khirchen hin und wider im Land salvirt, zu seinem Handt gebracht und seines Gefallens aussgethailt, das, wider seinen anfenglichen Begerm Irer M. Volkh auss dem Landt aussgeschafft, und sich understannden Hust und andere Heuser mit wallachischen Khriegsvolkh, sovil er khönen, besezt, dem Herrn Ungnaden und andere khaiserliche Commisarios, als Herrn Petheie Laslo, Forgach, Nieri, weder umb sich, noch bei dem Landtag haben wellen, sonder mit geringen Verehrung abgefertigt, die furnembsten Landleith mit Permittirung, Schuz und Schirm proprio nomine zu sich erfordert [...].

9

1599, Dezember, 8, Viena

[...] Des andern Tags hab Herr Ungnad dem Mihal Waida ein khaiserlichen Goldt-Pfening, den er am Halss getragen, und mit Diemant und Rubin versezt gewest, geschenkht. Endtgegn hab in der Mihal Waida ein alte Pethdekhen und einen Tebich verehrt. Nochmalss alss er den Landtag gehalten, und sich der Herr Ungnad dabei befunden wöllen, hab er ime zuentbotten, er bedörffe kheiner Rhatt, wisse dem Landtag selbst wol abzuwarten, er möchte wider seinem Weeg zihen, den er khomben wäre. Wass nun herauss zu schliessen, das gib E.D. ich selbst gnedigst zu erwegen; alle Granizheuser, als Lippa, Genne, Wilogoschwar, Lugosch, Karansebesch und andere hat er mit wallachischen Obristen und Kriegsvolkh besezt, und die vorigen Obristen abgesezt. Trag Sorge, wier haben uns selbst Leuss in Peltz gesezt. Alhie ist menigelich, klain und gross, der Mainung, mann solle ein Herrn von Österreich alssbaldt nach Siebenbürgen abfertigen, mit gnuegsamer Notturfft. Es möchte unns der Wallach auch hinder Hungern nisten, und das khan er leicht thuen, wann er nur denen zu Wardein und Sagmar den Pass sperrt und die Proviant abstatte. Herr Ungnad schreibt weiter, das der Georgio Basta vill schoner Occasion auss den Händen gelassen: er hette eben das richten mugen was der Wallach gericht hatt, dann der Wallach für sich selbst wenig ausgericht hette, wann sich nit die Zakl, in zwanzig Taussent starkh, alss er die khaisserlichen Patenten, darinnen

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

inen die Freiheit zuegesagt, gesehen worden, zu im geschlagen hetten. Ich bin aber der Mainung, wie unser Sachen zu Prag deschaffen, man wierdt ehe Siebenbürgen und Ober-Hungern dem Wallachen lassen, alss etwan einen Herrn von Österreich hinein schickhen [...].

10

[1599, decembrie, 10]

Illustrissimo signore,

Spero che Vostra Signoria Illustrissima haueua hauuto alcune mie lettere, che li ho scritto fin qui delle cose che passano in questi paesi, se bene dopo che il Valacco ha preso il possesso della Transilvania, acquistato, come dice lui, con la spada, sia stato prohibito di qua il scriuer noue. Imaginissi Vostra Signoria Illustrissima che Michel Vaiuoda vuol esser padrone della Transilvania per quali si uoglia termine, et si ua preparando alla difesa contra che lo uorrá disturbare ; dice che è entrato si per ordine di Cesare ma con consenso anco del Turco, et se Sua Maestá lo aiuterá, et che gli facci buone conditioni, serrà dalla parte sua, se non che ha chi lo prega et di piú che il Turco gli fa instanza di trattare la pace et quando questa non riuscisse, che ha modo di disunire il Tartaro dal Turco [...].

11

1599, Dezember, 14, Satu Mare

[...] Was die undterschidlihen Zeyttungen sein von Mihal Vayda erinder ich den Herrn, dass nicht alles zu glauben isth. Das glaub ich well das so offt von dem hohloblich Hauss Österrych niht ein Gubernator in Siebenbyrgen geschickht wyrdth, so pretendiert ja Mihal Vayda das Gubernamento, wie ess dan billich auch wáre dan er sein Leyb und Leben daran gesseczth hat, sein treue Eidts Pflicht dem Romischen Kheysser zuerhalten, so miessen Ihr Römische Kheyserliche Mayestätt das auch allergenedigisth bedenckhen, dass der Tyrckhysch Kheyser sagth dem Mihal Vayda zue nicht allein Siebenbyrgen, sodern wass er hinfiren in sein Diensten einemben werden, soll Ime bleyben, er soll sych nuer undter Ime begeben und vno Ihr Römischen Kheyserliche Mayestätt absteen. Khein solchen Diener der mit so wenigen das aussgericht hette als er diss Impresa, haben Ihr Römische Kheyerliche Mayestätt oder khein Römischer Kheyser nie gehobth, aber endtgegen khein solchen Feindth hatt man auch nie khabth als diser sein wyrdth sofern man In nicht erhalten wyrdth wissen, dan er isth red-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

lich und geschwindth, glickhth Ime durch sein Geschwindickheyth das Khriegsvolckh der zeuht Ime gern zue seiner Freygebyckheyth halber und soll er noh zu dem des Tyrckhischen Kheysers Hylf beystandth haben. Wer khynneth mit Ime ausskhumen, khan man In zum Freundth, so mag man sycher glauben, dass unsern Romischen Kheyser ein Cron aufsetzen wyrdth das vor vyll Jaren niht gesehen isth. Wie und was massen In zu erhalten wäre hob ich Ihr Römischen Kheyserlichen Mayestätt in allerundterthnenigister gehorsamb bey dem hievorigen Currier beryht. [...]

12

[1600, ianuarie, 15, Viena]

Las [cosas] de Ungria agora están suspensas, pues ya se han retirado los Turcos. Las que dan algún cuydado son las de Transilvania, porque aunque el Valaco que está dentro della, dize la tiene por el Emperador, distribuye todos los cargos y provechos della como cosa propria; tiene intelligentia con los Turcos publicamente, y la confessa, pero quiere que se crea que es para dissimular con elos y hazer mejor su hecho, y dize que se declarará contra él quando aya ocupado la Moldavia y la Bulgaria y otros castillos, que muchos piensan que son en el aire. Jorje Basta, que es soldado de Vuestra Magestad, ha metido dentro Gults, que es una plaça de importancia, guarnición tudesca que la tenia de los Walacos, que cierra el passo a Moldavos y Pollacos, y aúna los Tartaros que algunas vezes callan por allí. Materia es esta de Transilvania, que hsta que esté bien assentada, ha de dar mucho cuydado.

13

1600, Januar, 19, Viena

[...] 4—5) Als er fürs 4. und 5. bey dise Fürgang alles das seine und Boaren Leib, Ehr und Guet dargesezt und darauss eine gelaiste. Dienst mit der gewohnlichen kaiserlichen Gnade zu recompensiren, Ime ein Landt auf dem Weeg und Manier wie Ir Mt. mit ainem Ir getreun Diener zu thuen pflege, also auch ime die Heuser Hust [in margine: zu confirmiren], Somlio, Nagiban, Wardein [tăiat: und andere] zu Rukh erfolgen zu lassen begert, der Khriegs Rath und die Herren Räth khaines Weegs [in margine: umb allerlay besorgenden Vordrieslichkhait, so bey disem zweiflichen Wesen vermerkht und gespürt werden] für rathsamb [in margine: erfunden das er Weida sein Begerung im Landt verbleiben, noch vil weniger ime die benente Orten ... werden solte, sonder mochte Ir Mt. den Weida dahin bescheiden

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

lassen] des Khriegs Raths und der Herrn Räth gehorsamen Guetachten nach, wie Ir Mt. dasselbe Landt Sibenbürgen lengst zuvor [in margine: deroselbe Herrn Bruedern] Ire Fürstliche Durchlaucht Erczherzog Maximilian verwilligt, da Ir Mt. derowegen mit Verleihung des Landts ainen andern, weiter nit khundten, sonder wollen Ir Mt. ine Weida mit anderen kayserlichen Gnaden zu contento und einer billichen Satisfaction gnädigst recompensirn. Zum Fall aber sich Ir F.D. nit hinein bewogen und dasselbe Landt einen andern zu gubernieren [in margine : unumbgenkhlich] vertraut werden solte, da hielte der Khriegs Rath und die Herrn Räthe für das Beste, das nit ime, sonder seinen Sohn, neben Verordnung zwayer ansehenlichen Personen, Teutsch und Hungern, ime in allen sich ain Assistenz zu thun [in margine: und auf den er ain Aug habe muesst] dasselbe Gubernament [tăiat: nur das ausgeschlossen, was der Cron Hungern, wie oben angedeutet, zugehörig, und Siebenburgen vertraut wurde. [..]

14

1600, January, 28, Constantinople

[...] Two dayes suice a messenger was dispatched from hence with the Grand Signor his tetters to Michaell to ascertaine him full consent and confirmation of hin for Prince of Transilvania and his son of Wallachia. [...]

15

[1600, ianuarie-februarie]

[...] praeterea haec eiusdem in arcano postulata ferebantur, ut Transsilvania sibi filioque, iure haereditario cum Varadino, Husta, Nagbania et exterioribus Hungariae partibus traderentur ; ut omnia bona ac dignitates, quibus Sigismundus Bathorius a Caesare donatus fuerat, sibi attribuerentur, et collatia pecunia ad scribendum militem iuuaretur. Caesar ceterique Imperij principes Christiani fidem interponerent, si forte in Turcorum potestatem veniret, fore, ut ex manibus eorum liberaretur, ad haec addebat, ut magis Caesarianorum animos pertentaret, omnino sperare se, quae iam in Dacia occupauerat, loca Caesarem minime reposciturum, sed praeterea etiam reliqua usque, ad Tibiscum fluvium pro nauta tam fideliter opera sibi concessurum [...]

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

16

[1600, Januar-Februar]

Ebenfals ist vmb dise Zeit ein Türckischer Gesandter zu Cronstatt in Sibenbürgen zum Michael Weywod ankommen, der jhme herrliche Geschenck auss Befelch dess Türckischen Keysers verehrt, beynebens auch durch grosse Verheissungen jhme Weywoda von jhr Majest. abfellig und abwendig zu machen und dem Gross Türcken anzuhangen und beyzufallen sich hoch bemühet hat, aber der Weywoda hat sich gegen den Keys. Commissarien, dass er bey der Röm. Keys. Majest. zu bleiben gedächt aussdrücklichen erkläret. Darneben aber weil das Land Sibenbürgen jhme je lenger je mehr geliebt an die Herren Commissarien begehrt, dass jhr Ma. jme und seinem Sohn das Land Sibenbürgen erblichen verschreiben und noch darzu Gross Wardein, Hust, Nagbania und exteriores partes Vngariae, die vormals Sibenbürgen angehörig übergeben wölle [...]. Dann fürs ander, dass jhme jhre Majestet alle Güter unnd Digniteten damit Sigismundus Bathori von ihr Majestet begabet gleichsfallsertheilen, benebens mit einer erspriesslichen Hülff darvon er selbst Volck werben möge erscheinen solte. Fürs dritt, dass jhr Röm. Key. Majestet wie auch alle andere Christliche Potentaten, wann er vom Feind gefangen ihne widerumben ledig zu machen sich verschreiben solten. Zum Fall er aber auss Sibenbürgen und der Wallachey vertrieben würde, dass jhr Röm. Keys. Majest. ihme jährlichs Einkommens 100 000. Taler zu Vnterhaltung in Ober Vngern geben solte. Wie er sich dann versehe, jhr Röm, Keys. Majestet als ein gewaltiger Potentat werde solche Landschafft jhme nicht entziehen, sondern viel mehr vmb seiner getrewen Dienst willen auch mit dem übrigen zu Sibenbürgen gehörigen Theil, welches jr Majest. besitze, sampt dem Stuck Lands biss an die Teissa begaben unnd jhme vnterthenig machen. Mit dem fernern Vermelten, da jhr Maje. in seine vnterschiedliche Begehren einwilligen würde so wolt er noch diss Jahrs so viel mit seinem Volck aussrichten, dessgleichen zuvor in hundert Jahren nicht beschehen oder erhört were [...]. Wie dann auch der Weywoda mit Herrn Georgen Basta (weil er der Keys. Ma., als solt er Weywod die Landschafft Sibenbürgen dem Türcken haben übergeben wollen, zugeschrieben) gar nicht zufrieden noch sich mit jhme vereynigen kündte sondern begerte, dass jhr Röm. Keys. Ma. ein andern Feldobersten an Herrn Basta statt in Obern Vngern setzen und verordnen wölle [...].

17

1600, februarie 11, Plzen

Rudolphus. Recognoscimus et notum facimus tenore praesentium universis. Postea quam Praepotentis Dei, pro cuius gloria contra gentes barbaras atque impias pugnamus, concessu Transilvania nostram in potestatem redacta, etiam Illustris Michael Valachiae Transalpinae Vaivoda, praeclaro in Rempublicam Christianam zelo accensus nobis se, provinciamque suam ultro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

subiecit, fidemque erga nos suam rebus contra Turcas et in Transilvania fortissime felicissimeque gestis probauit, cum armis ditionem illam ab iniusto Cardinalis Bathorei Dominatu vindicavit, ac memorabilem victoriam reportavit. Nos tum pro solicitudine nostra qua Regnorum nostrorum ac ditionum salutem curamus et pro ea excubamus, tum pro solita in subditos et clientes nostros benignitate munificentiaque nobis faciendum duximus, ut constantem in nos fidem ac merita dicti Illustris Michaelis Voivodae nobis grata et accepta esse, et singularem nos Valachiae curam ac protectionem suscipere ostendamus, certo nobis promittentes futurum ut non solum Illustris ipse Michael quod laudabiliter caepit, constanter continuet, verum etiam ut ipsius, posteri laudatissimum fidelitatis ac fortitudinis quod ipse praebet exemplum imitentur, motu itaque proprio et ex certa nostra scientia, animoque bene deliberato, supradictum Michaelem Voivodam eiusque liberos et ditionem Valachie Transalpinae in specialem nostram et succesorum nostrorum Hungariae Regum clientelam ac fidem recepimus, quemadmodum praesentium tenore recipimus, ita quidem ut auxilium quotiescunque necessitas postulauerit, quantum possimus ipsius allaturi simus et ut prouinciae illius Transalpinae Dominium ab Illustri ipso Michaele, in ipsius liberos legitimos, masculini sexus, de primogenito scilicet in primogenitum successiue deriuari debeat, ea tamen condicione, ut quotiescunque casus nouae successionis sese abtulerit, ille qui successurus sit, nobis ac successoribus nostris Hungariae Regibus fidelitatis iuramentum quem admodum Illustris ipse Michael praestitit sancte solenniterque praestet. Harum testimonio literarum manu nostra subcriptarum et sigilli nostri appensione munitarum. Datum Pilsnae die 11 febr. 1600.

18

1600 [inainte de 13 februarie]

[...] 1. Peter Armin ist zu Irer Mätt, hinasgeschikht worden vom Herrn Waida; hatt auf zehen des Herrn Mihals Begern oder Articl Antwort von Irer Mätt, begert; darauf Ir Mätt, geantwort, alles was der Herr Waida begert, dass wirt noch seinem Willen geschehen.

2. Der Herr Waida hatt von Irer Mätt, begert 2 000 zu Ross und 2 000 zu Fues; darauf Ir Mätt, geantwort, die 4 000 Man zu Ross und Fues sein albereith fertig und verhanden; will sy der Waida inn Sibenbirgen haben, so sollen sy antzehen; sollen sy aber hervorn warten, so solls auh geschehen.

3. Ir Mätt. haben alle Ire geisstlichen und weltliche Landleut, gehaimbe und andere Rättfur sich erfordert, inen fuergehalten und noh lengs ertzelt die grossen Dienst so der Michal Waida der Khay. Mätt, geläist hatt: darumb sey Ir Mätt, endschlossen alles was der Michal an Ir Mätt, begern wirt, das ims Eur. Mätt, leisten wöllen.

4. Wass fur ein Schloss, aines oder meher, der Waida von Ir Mätt. begern wirt, das wöllen Im Ir Mätt, umb seiner treuen Dienst Willen geben.

5. Es haben Ir Mätt, inn der gantzen Versamblung seiner Ratt und Landleit vermeldt, der Mihal Waida und sein. Sohn solten seiner treuen Dienst Willwn Khonige sein.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

6. Ir Mätt. haben vermeldt und allso gesagt, das Ir Mätt. dem Petraschko aus irem Gebluet ein Freundin geben wollen, darmit man erkhenn das Ir Mätt, den Petraschko fur iren Sohn halten.

7. Wann er Mihal begern wirt das Ir Mätt, auss die Oberungrisch Granitz wider den Turkhen wolten Khriegs-Volkh schikhen, so soll er das Haubt daruber sein, damit menigkhlih wisse, das er Irer Mätt. Obrister Veldgeneralissimo sey.

8. Ir Mätt, begern an im, er soll jetz wider die Moldau nihts anheben, denn es ist niht Zeith, denn der pollnisch Cantzler dem Sigismundo zuegeben Volkh aufzunemben. Wann man auh mit den Moldauen khriegen solt, so miesst man Frid mit dem Turkhen mahen, die Irer Mätt, noh auf dem Halls legen. Sonsten haben Ir Mätt. guette Khundschafft was inn Polln geschiht oder niht.

9. Ir Mätt, vermelden, da der Herr Waida wolt das sein Sohn Khonig inn Sibenbirgen wurde, wo wolten Ir Mätt. im ein verstandigen Man zuegeben, und er Mihal solte im auh Einen zuestöllen, mit deren Ratt das Land solte geregirt werden. Er aber Herr Waida solte Veldherr sein uber alles Khriegvolkh herenhalb der Thönä. Und, endlih, niht allein was der Herr Waida begert, sondern noh ein vill Meherers wöllen im Ir Mätt. einraumben. [...]

19

[*1600, februarie, Constantinopol*]

[. . .] Tym czassęm czekał z wrocenia śię nazad Siedmigrodzkie [go] Woiewody Posłow do śietzie, ktorzy nim przyiachali Mihal Woiewoda z Batory Andraszęm Woiewoda Siedmigrodzkiem weszli w iakąz nieprzyiaźń i zawaśnienie; tak ze ieden przeciwko drugiemu woiska gotować poczęli.

Iakoz Mihal będąc iuz upewniony od nass prżymierzęm i daniem sobie od nass chorągwie łacwo przyszedł do tego ze miał potęznieisze woisko, nic śię na nass ani na woiska nasza nieoglądaiąc. Zaczym do tego przyszło, ze za wolą i przeirzeniem Boga wszechmogącego poraził woisko Batory Andrasza Woiewody Siedmigrodzkiego, iego samego, i wiele znacznych Panow iego pobiwszy, Ziemię i Państwo Siedmigrodzkie osiadł i pod moc władzą swoie podbił. Czego dokazawsky uciekł śię do nass przez zacne ludzie i piszanie swe, oświadczaiąc chęć, uprzeimość i powolność swoię przeciwko nąm i ścżęśliwei porćie naszey, a pokornie prosząc, abyzmy goz łaski wey potwierdzili woiewodą Siedmigrodzkiem, i dali mu chorągiew i serfia na to Państwo, a Synowi iego takze na Multańskie Państwo.

My iz to mamy z przodkow swych i dawnego zwyczaiu, z zakonu iz zadnego pokutuiącego niezwyklizmy od śiebie odrzucać, ale owszęm do łaski naszey przyimować, a zwłaścza ze wzwyz mianowany Mihal przez Possły swe ludzie zacne, y listy nąm przyśiągł, powolności, poddanstwo i powinność zwyklą oddawać. Zedy my prozbę iego mcziwie przyiąwszy, a do łaski naszey przypuściwszy, iemu samemu chorągiew i kufią i upominki zwyklę na Siedmigrodzką Ziemię. A Synowi iego Petraszkowi na Multańską Ziemię, takze i chorągiew dali i one na te Państwa potwierdzilizmy przywileimi naszymi.

Potrzeba tedy tego iest, iz gdy do wass ten Czauss nasz Dziafer z tym listem naszym przyiedzie, i w ąm go odda, zebyście prozdkow swych przykładęm przyia-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ciołom naszym przyiaciołmi, a nieprziaciołom nieprzyiaciołom nieprzyiacielmi byli, tak zeby te dwie Prowincia i Państwa, tak Zięma Siedmigrodzka z Woiewodą swym, iako i Multańska z Piotrskiem Woiewodą, takze ludzie i poddani obudwu tych Państow od wass wpokoiu zachowani byli, tak zebyście ich nieroskazowali naiezdzać woiskiem naszym, ale owszem zeby bez wszelakiego przenagabania, zeby spokoinie w Państwach swoich z poddanemi swymi roskazować mogli, iakoz aby się takze i Woiewoda Woloski i poddani iego sprawowali przeciwko nim roskazalizmy. [...]

20

[*1600, März*]

1. Ban Mihachia, gib dier zu verstehen, auss wass Ursachen ich dich zu Ir. Röm Kay. Matt. geschiekht habe, nemblich das alhieher ankomen sein, mit wass fuer Verrichtung unnd Worter; alss Carolus Magnus unnd herrnacher alss Herr David Ungnad mit andere Worter unnd Verrichtung, darnach anndere Red meh, weliche gar nicht bederfft hetten; welliche ich nie in Gedanckhen hette mögen bringen was tu fuer ein Worter unnd Verrichtung Ihr gebracht habt unnd sie gebracht haben, unnd was ich von Ir. Röm. Kay Matt. berger aintweder nicht angeczaigt oder vil weniger fuergebracht, wie ich dich angelernet unnd fuergebracht, wie ich dich angelernet unnd fuergeben haben, was ich begere, Dan ich beger von Ir. Röm. Kay. Matt. ein Versicherung auf die zwey Lender, allss Sübenbürgen unnd Wallachey, dass Land Sübenbürgen, sambt aller Zuehorung: Waradein, Nagi Bannya unnd Hust, unnd mit sambt anndere vorrige zuehorriger Ortter, wie es gelegen unnd gehabt unnd gehabt haben die forrige gubernierende Herrn lange Zeit hero damit ich auch mit der selbiger Gewalt unnd Bewilligung guberniern khüne unnd möge. Dessgleichen damit ich Wallachey auch regieren khine mit allen vorrigen Zuehorung unnd alten Brauch nach haben möge. Wie auch der Tierckh mier mit diser Bewilligung unnd Gewalt bewilligt unnd gegeben habe: dessgleichen meine Nachkhommene von Erben zu Erben, wehr sie sein werden.

2. Beger ich von Ir. Röm. Kay. Matt. dass mier Gellt schickhe, darmit ich die Kriegsvolckh, die da unbezalt sein, ausshalten möge, unnd die Lender nit verderben unnd berauben; darneben damit ich Ir. Röm. Kay. Matt. auch diennen khüne, wo es die Notturfft erfordt.

3. Beger ich von Ir. Röm. Kay. Matt. dass wo unnd was ich hernacher wom Turkhen oder anndere wom Ir. Röm. Kay. Matt. und die gancze Christenheit, Frieden abgewinnen khune, möge auch ein Bewilligung haben zu behalten unnd zu regieren, von Erben zu Erben; damit ich auch Ir. Röm. Kay. Matt. biss auf mein Todt möge recht unnd auf richtig diennen, hernacher aber, dessgleichen, meine Nachkhommene.

4. Damit Ir. Röm. Kay. Matt. auss disem allen meinen Bergern nach sich gegen mier also genedigist erzeigen welle, damit anndr auch sehen dass Ir. Röm. Kay. Matt. wegen meine treugelaiste Dienst so genediglich erczeigt habe.

5. Wo ich (darvor unns Gott genediglich beheutten welle) von dem Feindt auss allen beeden Lendern vertrüben unnd khein Wohnung mehr haben khunte, beger vor Ir. Röm. Kay. Matt. dass derselbige welle mier ein Ortt in sein Regierung einra[u]men lassen, darvon ich jarlich hundert taussent Taller Einkhommens haben möge.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Widerumben wen Ir. Matt. mit Todt abgen sollen, wellichen Gott genedich beheutten welle, zu die Nachkhommenen hoffen möge von Erben zu Erben mitsambt meinem Hoffgesindt; dan ich neige unnd begide mich darumb under Ir. Röm. Kay. Macht, mitsambt die zwey Lender, damit ich hernaher auch khüne unnd moge Ir. Röm. Kay. Matt. recht unnd aufrichtig diennen — wo Ir. Röm. K. Mth. meiner bedefen unnd begeren, wegen Ir. Röm. K. Mtt. zu mier habende unnd erczeigende guette unnd genedigiste Willen halben.

6. Herr Ban Mihali der welle aber sehen damit Ir dises alles dem Herr Dr. Pezzen fuerbringen, damit Ire Gnaden auch Ir. Matt. anczeigen khunte; von disen allen was ich von Ir. Röm. Kay. Matt. begere; damit ich ein Nachrichtung khune haben; auch von deroselben Bewilligung wegen, meine begerte Sachen halben, ist von Nötten, dass Ir Gnaden Herr Dr. Pezz aufs allerehist sich alhieher begebe, damit wier dise Sachen aufs Enndt bringen khünen.

Anndere Sachen vil mehr hett ich Euer Gnaden zu schreiben aber wen, Gott der Almechtig E. Gnaden her wiert bringen, so will ich noh E. Gn. müntlich weitter wissen zu thuen.

21

Aus Praha vom 8. Maii Anno 1600

[...] Der Weyda habe sich ferner vernehmen lassen, da Ihre Mayestät Ihne bei Herrn Doctor Pezzen seinem Begehren nach contentiern werde, so wölle Er hievornach thuen, das in 100 Jahren und bei Menschengedenken nicht geschehen; mit Vermeldung, wofern Er diese Zeit, seit der Krieg gewährt, das Geldt gehabt, so auf das draussige Kriegsvolk gangen, [...] alles Landt zu Ihrer Mayestät Handen gebracht und bekriegt haben; der Herr Petz solle nun noch guete Contentierung bringen, so wölle Er auch die Türkische Botschaft Ihrer Mayestät hinausschicken. Im widrigen Fall aber möcht es Ihnen, den Commissarien nicht nach den besten ergehen. [...]

22

1600, maji, 29, Szwachwa

En Kaptury János, Szwchva várának porkolábja, esküszöm az élö istenre és az ü szent fiára az Jézus Krisztusra hogy én az én kgls uramnak, Erdélynek, Havasalyföldének és Moldva országának fejedelmének és urának Mihály vajdának ü ngának igaz és hiv leszek és az ü nga fiának Péter vajdának ü ngának azonképpen igaz és hiv leszekés az én reám bizott várat ü ugoknak fejem fenuálltáig tehetsigem szerint megtartom és valamikor valami üdöben Ü ngok parancsolja és kévánja bizonyos embere által avagy penig levele által, valamely orában ü ngok kévánja és parancsolja, azon orában annak kezéhez adom, a kinek ü ngok parancsolják. Isten engemet ügy segéljen.

Datum in arce Szwchwa, 29 maji 1600.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

23

1600, Iuni, 19, Lwow

[. . .] Ess hat gewiess der Michael Weyda ain Abgesandten nach Warschaw zu unnserem Khenige abgeferttiget und, wie verlaut, begert er khurcz zue wissen, ob die Cron Polen Friede oder Unfriede von ihme begehre, wass der Khenig sich nun erkhleren haben wir zuvernommen. Gleich dato, khommen Zeuttungen das nun das gancze Lanndt Moldaw mit grossen Freuden dem Michael gehuldigt, das Scholss zu Soclowa sich ergeben, und er soll sich gegen den Lautte so freygebicht und mielde erzeugen, das sie an ihne Vater nennen [. . .].

24

[*1600, iulie, 10—26, Alba Iulia*

Mihaly Vaidának eö nágsaganak Erdelinek, Moldowanak es Hauaselfeöldnek feiedelmenek, kewansagy eö felsegetwl az Romay Csiazartul, Ezek az eö nágsaga kewansagö.

1. Ennek eö Nágsaga engedelmes az eö felsege kewansaganak, hogy Erdelt Gubernatorsagnak newe alatt tarczia, es biria, De illien conditionall hogy eö felsege élteigh engedgie birni, halala utan az fiara zallion, es annak maradekira, fiurull fiura legien: holott pedigh (kitt Isten eö zentt felsege ell tauoztasson) eö Na[gsa]ganak magua zakadna, az orzagh legien eö felsegéé az Romay Cázaré.

2. Kewannia eztt Nágsaga, hogy Moldouat-is adgia megh eö felsege eöreökben fiurull fiura, ad utrumq. sexum, eö Nag[sag]anak, minth Hauaselfeöldett, holott pedig tellieseggell magua zakadna eö Na[gsa]ganak, hogi mind fiu, es leani agh deficialna tehatt, eö felsege, ez kétt orzagnak, Moldouanak es Hauaselfeöldnek, illien annuentiath adgion, hogi eö magok ualazzanak feiedelmett magoknak, az kith akarnak. De igi hogi, zazlott, eö felsegetwl az Romay Cázartull kerienek, es zolgallianak eö felsegenek. Az minemw teöruiniek leznek az kett orzagban, azokatt az feiedelem, ki lezen tanacziuall egemben lassa megh es discutiallia, es ugian ott eleötte zakadgion uége minden teöruinieknek, mas orzagban ki ne mennienek appelatioba az causak. Az kalugerokat-is, papokatt es monostorokatt senki ki ne uegie az eö regy teöruiniekbeöll.

3. Kewansaga ez eö Na[gsa]ganak: Erdeli orzagban, kewannia, Geörginth, Gialutt, Vécziett, es Fogarast, minden tartomaniwall, es jeöwedelmiwell egietemben eöreökben, Magiarorzagban pedigh Huztott, Keöuaratt — tartomaniuall, es jeöwedelmiwell egemben fiurull fiura, ad utrq. sexum, ha az fiu agnak magua zalakadna zallianak, az leani agra azok, es senki eökett megh ne haborgassa azokba[n], az eö Nágsaga zolgalattiaértt: es illien conditiouall, hogi ha mas feiedelem lenne Erdeliben, annak lehessen arra ualo authoritassa, es hatalma azokatt, kiuenni fiu az uagi leani agh kezebeöll.

4. Kewannia azt-is eö Na[gsa]ga, hogi arra ualo authoirtassa legien eö Na[gsa]ganak, hogy mindenekrek ualakiknek akar es donalni, uagi iozagott, uag egiebett akar mith akar zabadon adhasson, es donalhasson eöreökben. Annak felett

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ualaki, uag eö Na[gsa]ga, auagi egiebek ellen uetkeznek, akar miczoda rendbely ember legien arra-is legien eö Na[gsa[ganak authoritassa, affélekett, teöruini zerinth meghbwntetny érdeme zerinth, es minden teöruinieknek eö Na[gsa]ga eleött zakadgion uege, mas houa ne appellaltassanak, es ki ne witessenek az causak.

5. Keuansaga ez eö Na[gsa]ganak, hogi az eöth Varmegieth, Bihartt, Keözep Zolnokott, Mara marost, Zarandott, es Krasnatt, minden uaraiuall tertomaniwall ege[te]mbe eö felsege adgia Erdeliben minth annak eleötte uoltt.

6. Ezt-is kiwannia eö Na[gsa]ga, hoģ az meli uégh uarakatt megh uehett-Pogan kezbeöll ug minth Theömeösuaratt, Felnakott, Chianadott Béczkerekett. Panczówatt, es Berinth, azok eö Na[gsa]gaé legienek minden tartomaniwall ege, [te]mben az Dunaigh, eöreökben fiurull fiura, ad utrq. sexum.

7. Hogy ha eö felsege continue akar hadakozny äztt kewannia Na[gsa]ga, hogy anni pinztt adgion eö felsege Erdeli zwksegen, az mennith Sigmond feiedelemnek rendelth uoltt; Moldauanak-is anni pinztt rendellien es adgion eö felsege mennith rendeltt Hauasealfeöldnek.

8. Azminemw titulust adott uoltt eö felsege, Bathory Sigmondnak, ollianth adgion eö Na[gsa]ganak-is.

9. Ez harom hora ug minth Augustusre, Septemberre, es Octoberre, eö felsege mindenikre, adgion, zaz, zaz ezer forintott, az ki teze[n]sum[m]a zerint haro[m] zaz ezer forintott, mox et de facto kwlgie megh aztt eö felsege.

Ezen eö Na[gsa]ganak nagi eöreöme wagion, hogi eö felsege aztt megh engette, hogi baniakatt mindenwtt kezdhessenek az eö felsege pinzewell, Kiuannia azertt eö Na[gsa]ga, hogy holott azokba az p[rae]fectusokba, kik az baniakatt miweltetn3ek, ualami difficultast es negligentiath, esmerne es megh tapaztalna, tehatt eö Na[gsa]ganak lehessen arra zabadsaga, afféle negligens p[rae]fectust kiwetni es olira bizni az baniath ki az orzagnak haznara legie[n].

10. Mikoron az zwksegh kiuannia, az az mikoron ualami ellensegh tamadna es orzagra kiben az Kassay Capitan segitsege kéwantatnék es eö Na[gsa]ga megh talalna feleöle az Capitanth, tehatt tartozzek az Kassay Capitan minde[n] ereiewell oda menni, az houa eö Na[gsa]ga mo[n]gia es keuannia, ne mutogasson Csazarra eö felsegere.

11. Az meli tanaczbely emberétt oda kwld eö felsege, hogy ott legien eö Nagsa]ga mellett addigh, az migh az hadakozasnak ideie lezen, az ki gondott uiselie[n] az hadaknak zwkségeyre, es holott ez teöreöktwll megh niertt feöldrwll es annak hatariroll ualami teöruiniek kezdetnének, [tehatt azok eö Na[gsa]ga es tanaczy eleött legienek, es discutialtassanak, es adiudicaltassanak, es ugie[n] eö Na[gsa]ga eleött zakadgion wege azoknak causaknak, mas houa ne mehessenek appellatioba, az eö felsege embere abba[n] ne aczia magatt es ne itilhesse[n], se ne adhasso[n], auagi disponalhasso[n] azokboll, auagi ell uehesse[n], hanem cziak tulaidon, eö Na[gsa]ganak legien arra autoritasa, abboll donalni es disponalni, auagi ell uenni, az eö tanacziuall ege[te]mben.

12. Az meli emberett kwldi eö Na[gsa]ga oda, ki eö felsege mellett legien, annak eö felsege rendellien, mind ételtt es italtt, es mind eö felsegetwl, es mind pedigh tanaczitwl, tiztessege, es beöczwleti legien.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

25

[1600, iulie]

A. Articulus in Instructione Illustrissimorum Dominorum Commissariorum insertus.

Miuel hogy (az minth elöl is megh ielentettwk) az Mihal Vayda hozzank valo sziwe szerinth igaz hiw igyekezetit megh bizonytotta, melyröl mys semikeppen, nem kételketwnk. Szwkségesnek iteltwnk az mostanj alapotban es megh esmerth statusban, azonkeppen gondoluan az gyakorta valo mutatiokatt arra Attyay szeretetbwl gondot viselnj, az Orszagnak, megh maradasara es eleömenetelere. Seöttinkab mykkeppen es my modal az orssagnak gonduiselesett kellessek es utban inditanj az Waydaual tractallyanak az my keöuettwnk. Azon keppen mith kellessék az varakatt praesidiummal prouidealnj, es my modal az Oszagott ez ideigh gyakorta valo artalmas practicatul kellessék oltalmaznj. Ezekett mindenikett hwsegessen nekwnk az Wajda communicallya, es ezekröl az eö Tanaczat minekwnk megh ielencze.

Rudolphus II *Mihael Székely*
David Ungnad
manu propria

Ebben az megh irt Articulus-ban kitt az Romaj chazar eö Fölsege Commissarius Vraimnak az eö Instructiokban inser... Mikeppen kellesek ez Orszagnak gonduiselését es Administratiot inditanj. Abban azthis ertenj kell, Mikeppen ez Orszagnak iwuedelmét es Prouentusat szaporithatnak es augealhattnak. Es ha valamj Profant uagy Elésnek modott nem indithattnak, hogy aual az Vitézleö nepnek fizetnének, hogy nem mindenkor kéz pénz kellene vgy hogy eö Fölségének haznara az Vitézeknek nehezteles nelkwl uolna, es az mj io gonduiselés altal haznos volna.

B. 1. Hogy Erdelt Moldouat es Hausalfeöldet eö f. jn. perpetuom Mihally uaidanak ez az eö fijanak agya.

2. Hogy szabadon az eü n. akarattya zerint donalhason es inscribalhason az kinek mit akar.

3. Hogy semi türueniek inen es apelacyok ki ne uitesenek hanem mint ez eleöt it mi elütünk zakagionak uegig.

4. Hogy az üt Magiar orzagi uarmegyeket ugimint Bihart Külsüö Zonokot Kraznat es Maramarüs uarmegiet Erdelly orzaghoz uira kiuanom mind Uaradot Huztot es hoza tartozokat.

5. Hogy az ellenségtül az mi füldet meg zabadithatok az ur isten akarattiabol azt kiuanom hogi w f. azt en nekem engegie es az fyamnak ürükben.

6. Hogy kit istem eltauoztason ha az ellenseg mjat ez harom orzag Erdelli Hauasallfülde es Moldoua el uezne tahat w f. Magiar orzagban agion szasz ezer arany forynt jüeudelmü jozagot uagi en magamnak uagy az en maradékimnak.

7. Hogiy ha w f. hadakozni akar mind penz es nepbely segetségel elegendenduel az twrwk csazar es az tatar han elen elegsegese tegien.

8. Hogi ha w felsége frigiet tezen az türükel tahat ezt az felül meg irt harom orzagot az frigibe bele küse.

9. Hogi en hirem nekül ü f. az twrwkel frigiet ne üesen se me meg ne bekellyek.

10. Hogi ü felsege azt az titulasal engemet es az en fiam meg ekesecse az melli titulust Sigmond feijedelemnek adot uolt.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

11. Hogi imperiombely azt fejedelmek kwziben es tarsasagaben be üebienek tengemetis es az en fiamatis w felsegek.

12. Hogi ha w f. hadakozni akar tehat azt kiuanom hogy w felssége huz ezer embere ualo ho penzt agion es nem csak üt holnapra hanem egez essendüre hogi mind telben es niarban az poganok elen elegséges lehesek az hadakozasra.

C. 1. Ez Prouinciakat Erdelit es Modwatth saiatul örökeöskeppen nem athatny bizonios okoknak ellenkezesierth melliek Nyelv szerintth Szowal exponalhathny. Hawasallföldetth penigh priwilegiumiawal w felseghe kez enghedny w Nagdsaghanak eörökben.

2. Mindenecknek as w fölseghe newewel kelletik megh lenny az dispositio pedigh az regythörweniek és szokassok zerintth az Thanach vrak thanachabul meltoighassaggal disponaltassanak melliekben w Nagisagha Gubernator lewen es az w felséghe szemellieth representalwan disponalhatth.

3. Az reghy szokassok zerinth migh leznek.

4. Az kwlseö warmegiek es jozagok kik az reghy thörwenyek zerinth az Erdely prouincianak kywul wandak azon statusba allapathban kiben mostan talaltathnak megh maradgianak. Es az Erdelly tharthomannya az w hatarin belöl w Nagisagha altal gubernaltassek.

5. Hogy ha warassokatth warakath s kastelliokatth awagy egieb keleketth kik az Magiar Orszaghy Coronat illetik occupalhattia tehath azok w felsigheth illesek es az Magiar Orszaghy Coronanak restituaItassanak. Bathory Sighmondal is illien weghezes wolth. Az thobbith penigh azon kywul mellieketh az Vr. isten kegielmesseegebwl mutath w Nagisaghanak azok megh engedwe lehethek.

6. Hogy ha az harom tarthomanth az theörökök kithwl isten ollamazza megh wennek w folseghe w Nagisaghanak es fyanak vrassagara es birodalmara kegielmes gondoth wisel smegh is latogattia wele vgy hogy w Nagisagha mind fijawal egiethembe az w felsighe olthalma és gondwiselese alath bekesseghesen es Nwgodalmasan kedwe zerinth elheth maradeky azonkeppen.

7. Hogy ha az hadath continue wiselny kelletik w felseghe mind pinzzel smind egieb seghitségbel lezen. Es hogy ha w Nagisagha ellen walamy hadak awagy derek erö indulna tehath w felséghe w Nagisaghath minden hada wal megh seghity.

8. W fölseghe az thörökwel frigieth nem weth megh sem bekellik wele w Nagisagha thanacha nelkwl es az prowinciak hire nelkwl.

9. W Nagisagha hire nelkwl az thörökwel w felséghe megh nem bekellik frigieth sem wetth.

10. Amy illethy az w Nagisagha es fia titulusath w felsighe ha zwksigh lezen meg cselekzy es amelleth kegyelmes gondwyseleseth w Nagiságanak elömentheti prestallia vagy hogy w Nagisagha fyawal egiethembe raitha megh nwkhatik.

11. Ez dolgath w fölseghe kegielmessen promowallia elowezy.

12. Az huszezer embernek fizeteseth w fölséghe mostan nem athattia merth w folséghenek mind Also es felsö Magiarorzagba azonkeppen Thotth orzagba es Dalmatiaba continuae nagy hadakath kezen tarhany kel mostan pedigh az hadak fen lewen annal ia nagiob hadakath kel tharthany es fizethny, hanem amikeppen az elöth, mostan is vgy az megh igherth somma pinz w Nagisaghanak megh adatik.

Es hogy ha az swksigh kjwany foghia w felsighe az Felsö Magiarorzaghy hadaith magha saiath kolthsighen w Nagisaghanak melleie adgia ha penigh annalis nagiob hadath kjwanna az Also Magiarorszaghy hadaith is w Nagisaghanak melleie kwldy sehgitsighül, w Nagisagha is tartozzek ha kywanthatik wagy magha zemellie zerinth es hadaywál wagy pedigh eggieth w fölséghe hadaywal az w felséghe ellenseghiek ellenek allany es thamadny.

D. Mihaly Vaidannak eö nagsaganak Erdelinek, Moldawanak es Hauselfeöldnek feiedelmenek, kewansagy eö felsegetwl az Romay Csiazartul, Ezek az eö nagsaga kewansagy.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

1. Ennek eö Nagsága engedelmes az eö felsege kewansaganak, hogy Erdelt gubernatorsagnak newe alatt tarczia es biria. De illien conditionall hogy eö felsége élteigh engedgie birni, halala utan ez fiara zallion, es annak maradekira, fiurull fiura legien; holott pedigh (kitt Isten eö zentt felsege elltauaztesson) eö Naganak magva zakadna, az orzagh legien eö felsegéé az Romay chazaré.

2. Kewannia eztt eö Nagsaga, hogi Moldouat is adgia megh eö felsege eöreökben fiurull fiura, ad utrumque sexum, eö Nagnak, minth Hauaselfeöldett, holott pedigh tellieseggal magua zakadna eö Naganak, hogi mind fiu, és leani agh dificialna tehatt eö felsege, ez kétt, orzágnak, Moldouanak és Havaselfeöldnek, illien annuentiath adgion, hogi eö magok valazzanak feiedelmett magoknak, az kith akarnak. De igi hogi, zazlott, eöfelségetwl, az Romay Csazartull kerienek, es zolgallianok eö felségenek. Az minemw teöruiniek leznek az kelt orzagban, azokatt az feiedelem, ki lezen tanacziuall egemben lassa megh es discutiallia, ea ugian ott eleötte zakadgion uege minden teöruinieknek, mas orzagban ki ne mennienek appelatioba az causak. Az kalugerokat is, papokatt es monostorokatt senki ki ne uegie az eö regy teöruiniekbeöll.

3. Kewansaga ez eö Naganak, Erdeliorzagban, kewannia, Geörginth, Gialutt. vécziett es Fogarast, minden tartomaniwall es jeöwedelmiwell egietemben eöreökben, Magiarorzagban pedigh, Huztott, Keöuaratt, tartomaniuall, es jeöwedelemiwell egemben fiurull fiura, ad utrunque sexum, ha az fiu ágnak magua zakadna, zallianak, az leani agra azok, es senki eökett megh ne háborgassa azokban, az eö Nagsaga zolgalattiaértt: es illien conditiouall, hogi ha mas feiedelem lenne Erdeliben, annak lehessen arra ualo authoritassa, es hatalma azokatt, ki uenni fiu az uagi leani agh kezeboöll.

4. Kewannia aztis eö Nagia, hogi arra ualo authoritasa legien eö Naganak, hogy mindeneknek ualakiknek akar adni, donalni uagi iozagott, uagi egiebett akar mith akar zabadon adhasson, es donalhasson eöreökben. Annak felette ualaki, uag eö Naga, auagi egiebek ellen uetkeznek, akarmiczoda rendbely ember legien arra ia legien eö Naganak authoritassa, affélekett, teöruini zerinth megh bwntetny érdeme zerint, es minden teöruinieknek eö Naga eleött zakadgion uehe, mas houa ne appellalhassanak, es ki ne witessenek az cauzak.

5. Keuansaga ez eö Naganak, hogi az cöth Varmegieth, Bihartt Keözep Zolnokott, Maramarost, Zarandott es Krasnatt, minden uaraiuall tartomaniwall egetembe eö elsége adgia Erdeliben minth annak eleötte uolt.

6. Ezt is kiwwannia eö Naga, hogi az meli uégh varakatt megh uehett. Pogan kezbeöll, ugminth Theömeösuaratt, Felnakott, Chianadott, béczkerekett, Panczówatt es Berinth, azok eö Nagae legienek minden tartomaniwall egetemben az Dunaigh, eöreökben, fiurull fiura, ad utrunque sexum.

7. Hogy ha eö felsege continue akar hadakozny, aztt kewannia Naga, hogy anni pinzt adgion eö felsege Erdeli zwskegen, az menith Sigmond feiedelemnek rendelth voltt; Moldouanakis anni pinztt rendellein es adgion eö felsege mennth rendelt Hauasalfeöldnek.

8. Az minemw titulust adott uoltt eö felsége, Bathory Sigmondnak ollianth adgion eö Naganak is.

9. Ez harom hora ug minth Augustusra, septemberre es octoberre eö felsége mindenikra adgion, zaz, zaz ezer forintott, az ki tezen summa zerint harom zaz ezer forintott, mox et de facto kwlgie megh aztt eö felsége.

Ezen eö Naganak nagi eoreöme wagion, hogi eö elsége aztt megh engette, hogi baniakatt mindenwtt kezdhessenek az eö felsége pinzewell, Kiuannia azertt eö Naga hogy holott azokba az praefectusokba, kik az baniakatt miweltetnek ualami difficultast, es megligentiath, esmerne es megh tapaztalna, tehatt eö Naganak lehessen arra zabadsaga, afféle megligens praefectust kiwetni es olira bizni az baniath, ki az orzagnak haznara legien.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

10. Mikoron az zwksegh kiuannia, az az mikoron ualami ellensegh tamadna es orzagra kiben az Kassay Capitan segitsege kéwantat nék es eó Naga magh talalna feleöle az Capitanth, tehatt tarotzzek az Kassay Capitan minden ereiewell oda menii, az houa eö Naga mongia es keuannia, ne mutogasson Csazarra eö felsegere.

11. Az meli tanaczbely emberett oda kwld eö felsege, hogy ott legien eö Naga mellett addigh, az migh az hadakozasnak ideie lezen, az ki gondott uisellien az hadaknak zwkségeyre, es holott az teöreöktwll megh niertt feöldrwl es annak hatariroll ualmi teöruiniek kezdetnének, tehatt azok eö Naga es tanaczy eleött legiënek, es discutialtassanak, es adiudicaltsassanak, es ugian eö Naga eleött zakadgion wege azoknak az causaknak, mas houa ne mehessenek appelatioba, az eö felsége embere abban ne aczia magatt es ne itilhessen, se ne adhasson, auagi disponalhasson azokboll, auagi ell uelhessen, hanem cziak tulaidon, eö Naganak legien arra autoritasa, abboll donalni es disponalni, auagi elluenni, az eö tanacziuall egetemben.

12. Az meli emberett küldi eö Naga oda, ki eö felsége melett legien, annak eö felsége rendellien, mind ételtt es italtt, es mind eö felségetül, es mind pedigh tanaczitwl, tiztessege, es beöcswleti legien.

E. 1. Meggondoluan chazar w felsége az en sok munkamat es nehez sullios szogalatomat es edig ualo zantalan sok kwlchegemet kit en nem ugi en magamert mint w felsegekert es az kerezttyenseghez ualo zeretetemert az twrwk es tatar ellen ualo nagi kwltsegel es faratsagal kellet hadat uiselnem ugi mint imar het esztendwtwl fogua kire meni zántalan kwlchegem ment azt chak az ur isten mondhattia meg; ez utanis pegig mint illen ket nagi monarchia tudom minden ereyeket hatalmokat chak ez harom orzagra fogia forditanya es ellenek mind telben niarban egiarant es nagi zerencheket kel ellenek probalnom.

Azert ezt kiuanom, hogj wf. Hauasalfwldet Molduat en nekem es az en maradékomnak utriusque sexus resignallia in perpetuom.

2. Hogi Erdellt subnomine gubernatoris biryam eya condicione pegig hogi ualamikor akarom es az szikseg kiuania mindenkor giwlest tehesek es az orzag iauara meg maradasara mindent uegezhesunk es az articulosokat w felsege confirmallia.

3. Hogi az orzagnak minden haznay ugi mint arani, ezüst, so es egieb baniaynak haznok az en kwlchegem utan nekem jaryanak es harmincadok dezmak, ibül uduaromat• es hadakozozogakat tarthasak. Meg uagien engedve Chassar kü Felsegetwl.

4. Hogi minden donaciomnak saluo jure alieona hellie legien es akinek kinek az w erdeme zerint dónalhasak w. f. ewe alat.

5. Minemw bizontalan legien az embereknek eletek s nem tudom mikor hoza el az ur istem az en eletemnek ueget, kiuanom hogi w felsége az sok farattsagal munkaval valo zogalatomat meglekentuen agia en nekem wrwkwben es az en maradekomnak it ez orzagban Gürgent Wecset, Fogarast com pertinen tis suys: Magiarorzagban pegig, Kwuarat, Huztot es uagi Moruaban, uagi Cheorzagban, egi io haznü uarat mox et de facto hogi en is mind az en fiamal egiwt nagiob ziuem zerint zogalhasak w felsegenek es az egez kerezttiensegnek.

6. Kerem es kwniwrgwk w felsegenek mint kegelmes uramnak hogi wf. az en jo ziuel es zeretetel ualo zogalatomat meg tekintuen az en titulusomat es az aranibarant zereze meg mind en magamnak es az en fiamnak kiert minden es az en fiam zogalhason w felsegenek es az egez kerezttiensegnek.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

26

Aus Wien von 12. Juli, Anno 1600

Jetzt kombt des Michael Weyda Wiener einer aus Sybenbürgen, der zeigt an, dass die ganz Moldau Ihme und seinem Sohne geschworen, dargegen gedachter Weyda seinem Sohn alda zum Guvernator hinderlassen und sich widerumb in Sybenbürgen begeben. Der Jeremias Weyda und Sigismundus Bathori sollen sich nach Polen reteriert haben. [...]

27

[1600, septembrie, 1, Constantinopol]

[...] Yesterday here arrived 2 cappiagies with the Viceroy his letters to the Gran Signor advising that Michaell had sent him 30,000 ducketts tribut for the 3 provinces of Transilvania, Wallachia and Bugdania [...].

28

[1600, septembrie, 12, Praga]

[...] Sacra caesarea ac regia Maiestas, dominus noster clementissimus benigne intellectis et consideratis iis, quae sibi illustrissimi domini Michaelis vaivodae Valachiae nomine eius legati et vivo sermone et scripto exposuerunt, clementer respondet.

1. Et si maluisset sacra caes. Maiestas sua ad gravia, quae exoriri possint incommoda facilius evitanda, Transilvania quae nomine Maiestatis suae occupata fuit plene restituta, dominum vaivodam in Valachiam redire, eandemque sub protectione suae Maiestatis regere et in omnes ibi occasiones pedem ulterius in Turcicam ditionem Maiestatis suae auxiliis proferendi observare, quod ipsius promissis frequenter repetitis adeoque aequitati congruum et apud omnes ubique christianos ipsi gloriosum futurum videbatur; sibi tamen placere, seque rata habere, quae cum domino vaivoda sui commissarii et quidem doctor Pezzius tractarunt, annuendo beneficie et permittendo ut ipse Transilvaniam pro sua Maiestate ita gubernet, ut pristinis ea provincia privilegiis et consuetudinibus fruatur, exactionibus insolitis minime gravetur, nihil novi in consuetudinibus illis antiquis extra consueta comitia suscipiatur sed omnia cum consilio adiunctorum consiliariorum iuxta comitiorum decreta garantur et assistens aliquis sacrae Maiestatis suae consiliarius primarius et insignis adhibeatur, qui tam pacis quam belli tempore domino vaivodae assidue adsit, domino autem vaivodae extra provinciam pro-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ficiscente gubernationem provinciae una cum reliquis consiliariis, donec ipse in provinciam revertatur, curent, negotia quaecunque diligenti cognitione praevia laudabili christianorum more tractentur, in deliberationem trahantur, et executioni mandentur.

Et quamuis gubernandi facultas apud plerosque christianos principes saltem ad certum temporis intervallum, quemadmodum conferenti placeat, dari et conferri consuevit, quod non solum apud summos in republica christiana principes, sed etiam apud imperatorem Turcarum, cuius rei etiam exempla superioribus annis in ipsa Transsilvania extiterint ; tamen sacra Maiestas sua benigne guvernationem hanc domino vaivodae quoad vixerit et in fide obedientiaque constanter perseveraverit, concedit ac permittit. Et cum de filio domini vaivodae spes sit vestigia ipsum paterna fideliter institurum ac sacrae caesarea Maiestati suae, christianaeque reipublicae constanter adhaesurum essem sacra Malestas sua post mortem patris, quam Deus in multos annos avertat, singularem illius rationem, non solum quoad gubernationem hanc Transsilvanicam, sed etiam quoad alias occasiones, quibus tum hunc filium, modo quemadmodum supradictum est, constanter in fide obedientiaque perstiterit, seque idoneum praebuerit, tum alios domini vaivodae haeredes ornare atque avehere possit, habiturum esse [...].

29

[1716, decembrie, 8, Sibiu]

[...] 1. Necesse est, ut Valachia cum conterminante Provincia Transylvania stabilem unionem et harmoniam colat, sine quibus neutra bene subsistere potest, praeclusia enim commerciorum. [...]

3. Quod eò faciliùs fiet, si cum 5/m. Germanicae militiae et 7/m. Hussarorum adjumentur, qui Valachicis unitis viribus oppugnent Braylam, Sursov et Thurn [...]. Huic Caesareae militiae, Valachica, quam in dies copiosiorem reddere studemus, adjuncta, sufficiens est ad defendendam ab hostium incursibus Provinciam. [...]

30

1772, juillet, 24, Golesti

[...] Daignez, Monsieur, considérer un instant notre triste situation et notre malheur si nous devions encore fléchir sous un joug déjà secoué, regardez d'un autre côté l'heureux climat et la grande fertilité de ces contrées et vous trouverez que les deux Principautés réunies par un bon prince et protégées par les deux plus grands empires de la chrétienneté peuvent en peu de temps former un Etat capable de se soutenir et d'opposer une barrière au torrent qu'a si souvent menacé le mot crétien d'une entière ruine. [...]

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

31

1789, X-bre, 28, Pétersbourg

L'Impératrice, constamment animée du désir le plus sincère de manifester ses dispositions invariables de voir terminer les calamités d'une guerre injuste à laquelle elle a été provoquée, n'hésite point de faire parvenir, à titre de confiance personnelle et exclusive envers Sa Mté Prusienne, les points suivants qui, d'après les principes de la plus grande modération et de l'équité la plus stricte, lui semblent pouvoir servir de base à la pacification. 1. [...] Si l'on peut convenir à la paix que tous les pays situés entre le Dniester, les côtés de la mer Noire, le Danube, la rivière d'Aluta et les frontières autrichiennes connus sous le nom de Bessarabie, Moldavie et Valachie puissent former désormais un Etat libre et indépendant gouverné par un Prince de la religion dominante du Pays et qui ne peut jamais être soumis à aucune autre Puissance, mais servir toujours de barrière à ses voisins, afin d'écarter d'eux tout sujet de discussion, et de querelles qui ne naissent que trop souvent d'un voisinage immédiat, on pourra se flatter par là que tout sujet de discussion pour l'avenir serait ôté et la paix et la tranquillité solidement établies de part et d'autre. [...]

32

1790, janvier, 22 [Berlin]

[...] J'en suis à présent moi-même instruit d'une manière non douteuse. Le comte de Nesselrode vient de recevoir un courier, en conséquence duquel il a lu à mes ministres une longue lettre du comte d'Ostermann, par laquelle la Cour de Russie, en partant de la dernière note qu'elle vous a remise et du relachement du sieur Bulgakov, dit qu'elle voulait confier à moi et au roi d'Angleterre les conditions, sous lesquelles elle voulait faire la paix avec la Porte et la Suède, savoir : qu'elle voulait garder tout le pays jusqu'au Dniester, que les provinces de Bessarabie, de Moldavie et de Valachie seraient érigées en principauté indépendante, sous la domination d'un prince du rite grec, qui est sans doute le prince Potemkin [...].

33

1807

[...] Il reste donc démontré qu'il est nécessaire de réunir les deux pays sous le pouvoir d'un prince seul. La souveraineté de la Sublime Porte et le droit de protection de la Russie reposeraient sans trouble, et de la manière

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

la plus stable sur cet ordre de choses. [...] Alors cet Etat secondaire, séparé d'un côté par le Dniester, de l'autre par le Danube des deux grands empires deviendrait à la fois le rempart de l'un et de l'autre, et le gage d'union de tous les deux. Je prévois l'objection que quelques personnes éléveront contre ces idées. C'est dit-on la plénitude des stipulations consenties précédemment, que Sa Majesté l'Empereur de Russie veut maintenir. Mais stipulation n'est que le mot et le bien du peuple pour lequel on a stipulé, voilà l'intérêt. Ce bien n'est que commencé. Il le faut achever, ou les stipulations ne seraient qu'un jeu de diplomatie dont l'effet nécessaire serait de faire renaître de nouvelles discordes entre les puissances contractantes et de plus joignantes douleurs pour les peuples, suite infaillible de toute transaction incomplète, indéfinie et conséquemment vicieuse. [...]

34

1807, octobre

Il est démontré que les deux provinces connues dans la géographie moderne sous le nom de Moldavie et de Valachie ont formé la plus grande partie de l'ancienne Dacie. [...]

Cette dénomination leur est restée partout où ils se sont établis et, quoiqu'ils soient incontestablement tous *Italiens* d'origine, ils ne peuvent point souffrir le nom, peut-être ironique, de Vlochi ou Vlaques, qu'on leur donne, mais ils veulent être appelés absolument Roumanouni, c'est-à-dire Romains, comme ils se disent entre eux.

Leur nombre est incroyable. Il n'y a pas presque ville ou montagne en Albanie, en Rachie, en Morlaquie, en Servie, en Bulgarie, en Trace etc., où leur population ne soit point supérieure de deux tiers.

Au dernier dénombrement fait en Transylvanie, sur un million composé de trois nations, on a trouvé sept cents soixante mille Roumouni.

Leur haine pour l'esclavage est atroce, et leur fierté inadoptable quand ils se disent (Roumouni di lege schi di singe) Roumains de sang et de loi. [...]

Dans notre cas particulier, il est à désirer :

1. que les deux provinces actuelles de Moldavie et de Valachie ne fissent qu'une seule souveraineté, ou sous l'ancienne dénomination de Dacie ou sous la plus moderne de Grande Valaquie, comme c'étoit avant la séparation de deux Etats.

Il paroit que la nature a tout fait pour réunir ces deux principautés en une seule. Mer, montagnes, rivières, forteresses, de tout côtés nous séparent des étrangers, au dedans l'égalité des lois, l'identité de la langue, la conformité des caractères de l'uniformité de la topographie, tout contribue à nous lier ensemble. La population actuelle de deux principautés est de six cents mille âmes, tel est du moins leur cadastre civil. Ainsi, tous ceux qui s'obstineront à vouloir la disjonction de deux Etats n'agiront qu'en raison inverse de nos vrais intérêts. [...]

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

35

1807, novembre, 5, Sibiu

[...] Depuis quelque temps, il s'était repandu ici le bruit que la Transylvanie allait être cédée par la Maison d'Autriche et jointe à la Moldavie et à la Valachie, sous le nom de royaume des Daces, pour appartenir au Grand Duc Constantin de Russie. Ces bruits alarmaient extraordinairement les habitants de ce pays, d'autant plus qu'ils furent accrédités par le consul russe, Kirigo, qui en avait parlé publiquement, dans un voyage qu'il fit de Bucharest à Cronstadt. Le comte de Collowrath, gouverneur de Transylvanie, a pris connaissance de ces propos et en a informé la Cour de Vienne, en citant son auteur, le consul de Russie. C'est un homme médiocre, mais ses relations connues avec le général Sébastiani, à Constantinople, où il a été prisonnier, lui donnent un relief momentané, qu'il pourrait payer cher, si le Cabinet de Vienne faisait demander au Cabinet de Saint-Pétersbourg une explication des propos du sieur Kirigo. [...]

36

[1834, mai, 17, Bucharest]

[...] Les deux principautés, unies par la communauté de leur origine, de leur langue, de leur histoire et de leur position politique actuelle, aspirent à se fondre en un seul État. „Elles y trouveraient, me disait un ministre moldave, une économie considérable dans l'administration, une force et des moyens plus grands, et un peu plus de consistance en Europe, et de confiance dans l'avenir. Le peu de répugnance qui pourrait encore exister dans quelques membres de la noblesse, contre cette mesure, est fortement combattue par les nombreux mariages contractés entre la société des deux capitales. Le peuple n'a aucune prévention contre les Valaques, et nous l'accoutumons de plus en plus à se considérer comme appartenant à la même famille, en l'habituant à substituer au nom de Moldave, qu'il se donne, celui de Roumain, qui est le nom générique de toute la race Romano-Dacique. [...] Nous reprendrions alors l'ancien nom de *Dacie*, nom qui n'est pas inconnu à l'Europe, et qui serait propre à exciter des sympathies en notre faveur, en nous environnant du charme de grands souvenirs historiques, communs à la fois à toute notre nation".

L'idée d'une réunion des deux principautés en un grand Duché de Dacie, non seulement n'est pas restée ignorée des Russes, mais a reçu, à une époque très récente, quelque encouragement de leur part. Une instruction, communiquée par M. Minciaki au comité de réforme et qui traitait des dispositions et des principes généraux à introduire dans le Règlement, rappelait fortement les avantages et les conséquences salutaires qui résulteraient pour les deux principautés du soin qu'elles apporteraient à resserrer de plus en plus les liens qui les unissent, de manière, à ne faire autant que possible qu'une seule nation. Un des commissaires M. Catardgi prit texte de cette

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

recommandation pour proposer l'union des deux provinces, sous un seul gouvernement. Cette proposition, adoptée par tout le comité, agréée du général Kisseleff, de M. Minciaki, fut envoyée à St. Pétersbourg. Elle en revint, avec invitation d'y donner, suite, et la commission s'occupait de la rédiger, pour la proposer à la Cour Impériale et à l'assemblée, quand M. Catardgi demanda que, pour éviter toute jalousie, on y insérât, à l'imitation de ce qui s'était fait en Grèce, que le Prince qu'on établirait pour gouverner le nouvel État n'appartienne à aucune des trois grandes puissances environnantes. M. Catardgi attribue à cette proposition additionnelle, l'abandon où fut dès lors laissé le projet d'union. Il n'en fut plus question de ce moment ; soit que la Russie crut reconnaître, dans l'esprit avec lequel on l'avait accueilli, une intention hostile, soit que la clause que l'on y voulait joindre trompât les espérances ambitieuses, que prétaient au général Kisseleff les généraux russes, qui disaient trouver en lui, l'esprit, les moyens et les présages de la fortune de Bernadotte.

La création d'un grand Duché de Dacie, qui réunirait les deux principautés, m'a paru être ici, Monsieur le Comte, l'expression du voeu le plus général de ce pays. Je me suis mis en rapport à Iassy, avec tout ce qu'il pouvait y avoir d'homme qui prit quelque part aux affaires ; et sans aucune provocation de ma part, tous, après les premières phrases échangées en revenaient à m'exprimer ce voeu, et tous s'accordaient à dire que la Moldavie ne peut vivre, morcelée et enfermée entre les douanes russes et autrichiennes. À Bucharest j'ai trouvé le même voeu au fond des cœurs, mais on s'y exprimait avec plus de réserve. La différence des caractères le voulait ainsi ; et aussi cette circonstance, que les Valaques qui possèdent tous les éléments nécessaires pour exister en corps de nation, éprouvent moins vivement le besoin d'une réunion. Un calcul d'intérêt privé leur fait craindre encore que les boyards moldaves, comparativement plus nombreux qu'eux, ne viennent alors à envahir les emplois : ce qui est ici une considération de premier ordre.

À l'idée de la réunion des deux provinces se joint celle d'en remettre le gouvernement à un Prince étranger. C'est également un voeu général, qui n'est étouffé que dans ceux qui sentiraient leurs intérêts privés compromis par sa réalisation : et encore en trouve-t-on beaucoup parmi ceux-là même, qui s'élèvent au-dessus de cette considération. „Mon père a été hospodar, me disait le Bey Zadé Ghika, mon oncle l'est maintenant : et cependant il n'est pas de sacrifice que je ne ferais pour procurer à mon pays les deux seules bases d'existence qui puissent lui permettre d'espérer quelque stabilité : la réunion des deux principautés et l'élévation d'un prince étranger". „Nous accepterions avec des larmes de reconnaissance tout prince étranger, quel qu'il fût, me disait le grand Vornik Philippesco, pourvu que ce ne fût ni un Turc, ni un Russe, ni un Grec, ni un Juif".

Enfin, le voeu de voir soit la Dacie, soit même les principautés dans leur état actuel, soustraites à la protection exclusive et impérieuse d'une seule Cour, et placées, comme la Grèce, sous celles des grandes puissances européennes, ce voeu exprimé à M. de Lagan dès 1827, m'a été également et à plusieurs reprises exprimé tant à Iassy qu'à Bucharest, et sa réalisation était considérée comme devant compléter l'œuvre de la régénération et de l'indépendance de ce pays.

En présentant ainsi à Votre Excellence les voeux que forme l'opinion publique en Moldavie, en Valachie, je sens, Monsieur le Comte, que je n'in-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

dique rien qui soit d'une application dont on puisse calculer la possibilité ou l'époque. Peut-être même, Votre Excellence trouvera-t-elle qu'il s'agit plus maintenant, pour les gouvernements, de corroborer et de soutenir partout l'ordre de choses établi, que de se livrer à des projets, qui ont toujours l'inconvénient de tenir les esprits dans l'attente et dans l'agitation. Mais, au milieu des chances de l'avenir, et lorsque l'Europe peut avoir à se prononcer, d'un jour à lautre, sur la destination à donner aux débris de l'empire des Sultans, il n'est peut-être pas intempestif de rechercher, quel pourrait être le voeu des peuples qui seraient compris parmi ces débris, et quelles combinaisons pourraient le mieux, à la fois, satisfaire à leurs besoins et répondre aux intérêts de la France.

37

[1837]

[...] Mais que pourraient faire les Valaques à eux seuls et à quoi aboutirait leur résistance ? Pour arrêter et combattre des armées autrichiennes [...] il faut en un mot ces cinq provinces à la fois, qui toutes ont même langue, même réligion, même moeurs, qui jadis ne faisaient qu'un, et qu'on pourra électriser et conduire contre l'ennemi en leur rappelant leur commun passé et en leur faisant espérer un même avenir, une même grande patrie.

C'est ainsi que petit à petit nous arrivâmes à l'idée définitive, à cette idée si chère à nos cœurs, que tant et tant de fois nous roulâmes dans nos esprit, mais qui pour la première fois se présentait à nous avec quelques chances de réussite. Du moment que la question fut ainsi posée, que nous partîmes d'un point de vue élevé, que nous eûmes à l'horizon une grande patrie en espérance, dès ce moment la question changea. Il ne s'agissait plus d'exposer son pays pour d'autres mais pour une seconde patrie, il ne s'agissait plus de rester les bras croisés et de voir faire d'autres, mais de prendre soi-même part, mais d'unir et de confondre cinq provinces, mais de les préparer à un mouvement commun, mais de constituer l'ancienne et vieille Dacie. [...]

38

Bucarest 19 th January 1839

[...] Whilst on the subject of the union of these two Provinces, I may say that the project is as great a favorite in Bucarest as at Iassy. [...]

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

39

1839, janvier, 28, Jassy

[...] Vous aurez remarqué, Monsieur, qu'aucun parti n'a confiance dans la politique de l'Autriche. Le Prince seul entretient des relations très suivies avec son agent, il espère obtenir du Cabinet de Vienne la promesse d'être constitué dans sa dignité dans le cas où le pays serait rendu à l'indépendance. L'Autriche intéressée à la conservation de l'état actuel de la Valachie ne serait pas éloignée de prendre des engagements envers le Hospodar tant elle tremble de voir les populations Valaques du Banat, [...], de la Transylvanie s'unir au mouvement qui rendrait la Valachie à la liberté. Sa protection ne serait donc qu'aux conditions d'entrâver l'essor des libertés politiques, commerciales et industrielles. [...]

40

[1843]

[...] Ezeknek terveik s reményök : minden rokonszármazatú s nyelvü oláh népeknek, egy nemzetté s országgá leendö egyesitése. [...] De szintúgy terjed ki követelésök Erdélyre, s Magyarhon oláh — lakta részeire. Ezen követeléseiket hajdani birtok, eredeti tulajtonosság, el nem veszitett hanem csak elnyomás és bitorlás által eltartóztatott jogukra, s több e félékre alapitják. Ezek, ha részint s jelesen Magyarhon — s Erdélyre nézve történeti tekintetben próbát — kiálló alapossággal nem birnak is ; de épen olly természetüek, mellyek mind inkább öregbülö vágyok gerjesztésére, s lelkeseds szülésére legalkalmasabbak. Ezen követeléseket alapjaik gyenge vagy meg — nem — állható voltánál inkább gyengiti, a követelök jelen polgári súlytalan, s mind szellemi mind anyagi tekintetbeni ügyefogyottságuk. De hogy meddig lesz és marad ez igy, azt elöre látni, vagy elhatározni bajos. Minden esetre komoly figyelmet érdemlö, s nagy fontosságú körülmény : hogy a nemzeti függetlenségre törekvö s törekvésöket már létestteni készülö szláv roppant számú népek — elébb vagy utóbb, és lehet, miszerint épen nem olly sok idö mulva történendö, vagy talán épen küszöbön álló — kitörése alkalmával, az oláh népek is, amazokkal nem származat — és nyelv —, hanem törekvés és sorsszülte, részint pedig (és ez nagyon tekintetbe vöendö) vallásos rokonság kevetkeztében, amazokkal ugyanazon czélra s ugyanazok ellen bizonnyal kezet fogandanak. [...]

41

[1847, Bruxelles]

[...] La situation actuelle du roumanisme comme toute son histoire, se montre à découvert dans ce combat entre le patriotisme latin des Moldo-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Valaques et les intrigues gréco-russes. Mal servi par les hommes qu'il a porté au pouvoir, persécuté avec acharnement par les Grecs et les Russes, peu favorisé par les Turcs, le roumanisme survit pourtant et prospère ; il règne en Moldo-Valachie ; il possède [...] la Transylvanie [...] et il a établi entre tous les pays roumains un lien d'idées et d'intérêts non moins fort que celui du sang. Les Kutzovlaques, qui habitent de l'autre côté du Danube, principalement dans les montagnes de la Macédoine, isolés ainsi de la Moldo-Valachie et de la souche-mère de leur race, destinés sans doute à être entraînés un jour avec les Albanais dans le mouvement illyrien ou hellénique, sont les seuls peuples roumains qui fassent défaut au roumanisme. Les Transylvains, au contraire, qui avaient été, dès le dernier siècle, les promoteurs des études historiques et philologiques, blessés par les prétentions magyares, après quelques années de repos, sont rentrés en lice et marchent hardiment de front avec les Moldo-Valaques. [...] La Roumanie entière est donc fidèle à cette foi en la race qui fait de tous les Roumains un seul peuple et qui, en lui rendant la jeunesse et la vie, lui promet aussi l'unité politique. [...]

Puis, reprenant, peut-être, la confiance avec laquelle Vladimiresco en appelait naguère des hospodars phanariotes au Sultan, ils verraient s'il n'est point enfin parmi eux quelque autre boyard dont on pulsse faire un prince qui, respectueux pour la suzeraineté ottomane, saurait enfin continuer largement les traditions de 1821 et mettre le pouvoir aux mains du roumanisme. Dans tous les cas, que la pensée nationale s'empare du gouvernement du pays, soit parce que les Princes actuels ne craindraient point de lui ouvrir leurs bras, soit parce qu'elle aurait elle-même élevé sur le trône un prince de son choix, ce jour sera le plus beau qui ait depuis longtemps brillé sur les Principautés et sur la Roumanie. Ce jour-là aussi, par la vertu de cette communauté d'intentions et par l'effet universel de la victoire des Moldo-Valaques, l'unité roumaine aura fait un pas décisif, et le mouvement roumain sera devenu une des puissances morales, une des forces politiques les plus grandes de l'Europe orientale. [...]

42

Kronstadt am 1 Mai 1848

Sr. Excellentz dem K.T.H. Gouverneur

Im Nachhang zu meinem Euer Excellentz am gestrigen Tag erstatteten Berichte betrefs einiger aus der Wallachey hieher gekommenen Fremden, auf welche der Verdacht gefallen, dass sie Emissaire zur Anreitzung der Wallachischen Bevölkerung dieses Grossfürstenthums die Herstellung des einstigen Dacischen Reiches zu verlangen sollten, beeile ich mich den von dem Polizey Director über die veranstaltete Erhebung dieser Personen eingereichten Bericht in der Anlage zu unterbreiten, laut welchem der in meinem Bericht lezterwähnte Flüchtling mit dem falschen Nahmen Gregor Vaszliu ein Graf Balás, und dessen Begleiter, welcher auch den falschen Nahmen Györgye Stelouza angenommen, der Moldauer Bojar Sion, der sich von der Verfolgung des Moldauer Fürsten durch die Flucht gerettet ist.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Von den früher erwähnten 3 Fremden aber sind laut diesem Berichte und seinem Anschlusse zwey Handelsleute, und zwar der eine Nahmens Gottfried Maschka aus Salmdorf in Böhmen, welcher in Handelsgeschäfte reiset, und der andere Milos Vladisslavjevich aus Cuzmin in Syrmien, welcher um zu heirathen hieher gekommen, der 3 aber Kosztandin Román ist ein Siebenbürger und Privatlehrer in der Wallachey. Der Erstere und Letztere dieser 3 haben, um am heutigen Tage mit dem Eilwagen nach Hermanstadt zu reisen, ihre Pässe gestern von der Polizey visiren lassen.

Dass diese 3 in den Verdacht als seyen sie Emissaire für die Herstellung des einstigen Dacischen Reiches verfallen, begründet sich auf deren öffentlichen Aeusserungen welche mir von mehreren Seiten bekannt gegeben worden.

Dass ausser diesen 5 Reisenden auch noch ein 6 hier gewesen, welcher in denselben Verdacht verfallen seye, wozu in meinem gestrigen Bericht mit dem Gottfried Maschka verwechselt werden, Kara Sztojanovich Millan und, nicht wie mir angedeudet gewesen Lukan Karadsazevits heisst, aus Belgrad ist, in Handelsgeschäften reiset, geht aus der Aussage des Berichtes des Polizey Directors hervor.

Indem ich mit etc. etc.

43

[1848, iunie, 15, Lugoj]

[...] Ellenben egy brassói lap még folyvást izgat az idevaló oláhság Erdély — Moldva-és Oláhországgal leendö eggyéolvasztására. Protectoroknak az orosz, angol és francziát igéri. Itt most két moldvai lázitó szökevény is tartózkodik. Több izben tartanak conferencziákat, Több idevalók által gyámolittatnak is. [...]

44

[1848, juin, 22, Sibiu]

Mon cher Balchesco,

Vivat ! Victoire ! je suis fier de vous autres et la gloire de votre révolution rejaillit sur nous aussi ; et sur tous les Roumains ! Encore une fois Vivat et gloire, l'avenir peut ne pas être pour nous, mais nous ne nous effacerons pas sans laisser un dernier souvenir de nous ! Mais quoi ! Je parle de l'avenir pour en médire ! Non ! mon cher ! La main n'est pas assez agile pour suivre l'imagination des beaux plans que j'entrevois. Un grand peuple [...] et plus de Moldavie avec ses filles, plus de Transylvanie ou du Banat, mais une terre romaine avec une grande capitale qui s'appellera Rome, si tu

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

veux, avec de grandes places nommées Place du Peuple, Place Trajane, Place d'Etienne, Place de Michai, Place de Moldavie, Place du Banat, Place de l'Ardeal ! et puis force, bonheur, grandeur, gloire ! Heureux nos neveux ! et nous heureux d'avoire peu bien ou mal, peu ou beaucoup contribué à la chose ! [...]

45

Dumbrăveni den 15./27. Juli 1848

[...] Es heisst allgemein, dass der Melech nach Bessarabien geht. Jetzt oder nie ist es Zeit etwas zu thun, und Grosses zu erlangen. Nach meiner Meinung wäre die Vereinigung der Moldau mit der Walachei unter den nämlichen Institutionen und Bedingungen, das Einzige was man jetzt erstreben sollte und nicht schwer erlangen könnte. Sapienti pauca. Komm gleich nach Techoutz. Wir müssen sprechen, Negri, Basil Alex[andri], Petraki Cazimir & Kuza und meine Brüder sollen mitkommen. [...]

46

Baia den 16./28. July

[...] Morgen fahre ich nach Balsateschty und von dort nach Groseschty, um mich mit den Vettern, dem Nico Gyka in Kumaneschty und anderen Bojaren zu begegnen. Uns bleibt jetzt nichts anders übrig als wie eine Deputation nach Bukarest an den Pascha abzuseden, um die schleunige Vereinigung mit der Wallachei zu verlangen.

Dieses solltet auch Ihr Flüchtlinge sogleich thuen mit einer Bitte von Allen unterschrieben, wo ihr den Eintritt in Euer Vaterland verlangt. Auch wir werden als ersten Punkt die Amnestie für alle politischen Flüchtlinge und Gefangene in den Klöstern verlangen. Gegen die Vereinigung werden alle Alten sein, die Fürsten wollen werden. Ich für meinen Theil finde nur in der Vereinigung eine gesicherte Zukunft für unsre Länder. Da Russland nicht unterlassen wird, durch die Türken selbst seinen Einfluss bei uns zu behaupten, müssen wir die Vereinigung um jeden Preis durchsetzen und vor Allem eine Streitmacht von wenigstens 25 000 Mann Truppen organisiren, sowie eine Gränzschutzwache von mindestens 90 000 Mann, die mehr ausrichten werden, als eine Nationalgarde aus Juden und Fremden zusammengesetzt. Versäumt ja nicht sogleich nach Bukarest zu schicken, ich werde Alles aufbiethen, da mit längstens in acht Tagen unsre Deputirten dahin abgehen. Die Resultate werde ich dem Hurmusaky mittleilen.

Hoch lebe Dako-Romanien ! [...]

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

47

1848, juillet, 19/31 [St. Pétersbourg]

[...] Leur projet futur est d'ailleurs patent. Il ressort de leur programme, et leurs proclamations n'en font pas mystère. C'est celui de restaurer, sur une base historique qui n'a jamais existé, leur antique nationalité, c'est-à-dire de cesser d'être provinces et de constituer, sous le nom de Royaume daco-romain, un nouvel Etat séparé et indépendant [...]. La réalisation d'un pareil plan, si l'on permettait qu'elle s'effectuât, amènerait des conséquences sérieuses. Qu'au nom d'une prétendue nationalité, dont l'origine se perd dans la nuit des âges, les Moldo-Valaques en viennent une fois à se séparer de la Turquie, et en vertu du même principe, sous l'influence du même désir, on verra bientôt la Bulgarie, la Roumélie, toutes les races de langue diverse dont l'empire ottoman se compose, prétendre aussi à s'émanciper pour former chacune un Etat à part. Il s'ensuivra ou un démembrement, ou du moins, dans tout l'Orient une série de complications inextricables. S'il ne s'agissait ici que des auteurs de l'insurrection et si, ce que nous ne pensons pas, ils représentaient véritablement l'opinion du peuple Moldo-Valaque, malgré tout ce que leur conduite offre de répréhensible envers la Russie, à laquelle leur pays est redevable des bienfaits de sa condition actuelle, nous pourrions rester indifférents à l'oubli qu'ils font de ces bienfaits et les livrer aux conséquences de leur folle et coupable entreprise. Mais ce petit nombre d'insensés, dont les idées de gouvernement ne sont qu'un plagiat emprunté à la propagande démocratique et socialiste, étrangers à leur propre pays, ne sauraient constituer à nos yeux le véritable peuple valaque. Et même en fût-il autrement, plus nous avons fait pour les Principautés, plus nous avons obtenu pour elles auprès de la Porte ottomane, plus aussi nous sommes engagés d'honneur à empêcher qu'elles n'abusent de ces avantages contre un Empire, dont l'intégrité est à nos yeux, dans le bouleversement actuel de l'Europe, plus que jamais une condition essentielle pour le maintien de la paix générale. Notre propre sécurité y est d'ailleurs intéressée. [...] Pas plus qu'à la Turquie elle-même, il ne saurait nous convenir de voir à la place des deux Principautés surgir un nouvel Etat qui, livré à l'anarchie et trop faible pour se soutenir par ses seules forces, tomberait tôt ou tard inévitablement sous l'influence ou la domination d'autres Puissances de manière à mettre en danger tous nos rapports internationaux. Il y a donc ici pour nous tout à la fois question de droits, question d'honneur, question d'intérêts politiques, toutes choses sur lesquelles la Russie ne saurait consentir à trasiger. [...]

48

1848, août, 7/19, Braïla

Mon cher Ghica,

Les capitaines Sabattier et Dessain avec Mr. Jules Colsar m'ont remis votre lettre. Je me suis conformé en tout à ce que vous m'y prescriviez. Les

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

deux premiers sont partis hier pour Bucarest, dans votre voiture. Je leur ai donné une lettre de recommandation pour Et. Golesco. Je vous remercie de m'avoir procuré leur connaissance. Je viens de déchirer une longue lettre que je vous adressais relativement à nos affaires. La députation qui arrive avec ce bateau vous en fera sentir la raison. On m'écrit de Galatz que dans peu il doit éclater en Moldavie aussi un soulèvement général ; mais, selon toutes les apparences, ce soulèvement aurait pour unique but la destitution du Prince, contre lequel on commence déjà à y distribuer des violentes diatribes. [...] Je jettais l'autre jour les yeux sur une carte imprimée à Vienne, il y a plus de vingt ans, qui ne contenait que les pays de race roumaine [...] Savez vous que sela formerait un joli petit royaume, tout rond, avec des frontières que la nature semble avoir indiquées ? La mer Noire, le Danube, le Theiss lui formerait une jolie ceinture de fiancée, un beau rempart contre les outrages de l'étranger. Le centre de ce royaume nous donnerait Iassy ou Romano pour capitale, qui serait comme un phare pour les nations slaves, qui nous entourent, et qui repandrait ses rayons de lumière parmi elles. Je ne sais pourquoi je pense que cette idée, qui eut été une pure utopie l'année passée, me paraît aujourd'hui si réalisable, qu'on pourrait presque parier que la chose aura lieu, mais quand ? voilà le seul point d'incertitude qui me reste encore. La révolution française de 48 a proclamé l'affranchissement des peuples, mais encore plus le principe des nationalités. Chaque nation a un droit à sa propre existence politique, et tous les hommes qui parlent une même langue doivent être considérés comme ne formant qu'une seule nation. C'est là le signe distinctif que Dieu leur a donné pour les séparer les uns des autres sur ce globe ; les frontières qui tiennent à la nature du terrain ne viennent qu'en second lieu. Si le principe des nationalités doit triompher, comme tout le fait espérer, les Roumains seront un peuple de huit millions. Mais il y aura des luttes terribles, avant que ce principe puisse se transformer en fait dans toute l'Europe. C'est une des dernières épreuves que notre société malade doit essayer. La fraternisation des peuples ne viendra qu'après pour accomplir l'œuvre de la civilisation. [...]

49

Olmütz, den 25. Februar 1849

Euere Majestät !

Die romanische Nation aus dem Grossfürstenthum Siebenbürgen, dem Banate, den anliegenden Theilen Ungarns, und der Bukowina, welche die älteste unter den übrigen Nationen, und die zahlreichste in dem von ihr bewohnten Landstriche ist, — indem sie vierhalb Millionen ausmacht — war, seitdem disesen Landen das hohe Glück zu Theil geworden, unter die milde Regierung des Erzhauses Oesterreich zu kommen, stets mit unerschütterlicher Treue und Anhänglichkeit dem erlauchten Erzhause ergeben, hat keine Gelegenheit verabsäumt, ohne thatsächliche Beweise davon zu liefern, und kein

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Opfer für die Interessen des Staates und der Dynastie gescheut, obwohl sie von den übrigen Mitnationen unterdrückt, und durch die Feudalgesetze seit Jahrhunderten von allen einer Nation zukommenden Rechten ausgeschlossen, ja in dem letztverflossenen Jahre von den mit separatischen Tendenzen umgehenden Magyaren sogar mit dem Untergange bedroht war. [...] Sie erbittet sich ehrfurchtsvoll und mit aller Zuversicht von der Gerechtigkeitsliebe Eurer Majestät :

1. Vereinigung aller Romanen der österreichischen Staaten zu einer einzigen selbständigen Nation. [...]

50

1849, Februar 26 März, 10 [Viena]

Punkte der Petition,

1. „Vereinigung aller Romänen der österreichischen Staaten zu einer einzigen selbständigen Nation unter dem Szepter Oesterreichs, als integrirenden Theil der Gesammtmonarchie".

Ist nach den §§ 1 und 4 der Reichsverfassung, welche die von den Romänen bewohnten Gebiethstheile [...], als selbständige Kronländer bezeichnet und denselben diese Selbständigkeit gewährleistet, dann nach § 6, welcher die Veränderung der bisherigen Gränzen dieser Kronländer nur durch ein Gesetz gestattet, ganz unzulässig, nachdem die Gewährung dieses Gesuchspunktes die genannten Kronländer auflösen und an ihrer Statt ein selbständiges neues Kronland „Romanien" schaffen würde. [...]

51

Paris, le 4 mars 1850

[...] La révolution de juin n'a pas été inventée, ni fabriquée, ni par moi, ni par vous, ni par M. Eliad, ni par nul autre révolutionnaire. Elle n'est que le développement de ce travail incessant et providentiel, commencé dans notre société, comme dans toutes les sociétés, depuis son origine. Elle dérive surtout plus directement de la révolution de 1821. A cette époque, opprimés par les phanariotes et par les ciocoï, au nom de l'Etat, nous fîmes, contre ces deux partis unis, une révolution nationale et démocratique. De plus, nous réclamâmes des Turcs le maintien de nos capitulations. Le résultat de cette révolution fut que nous gagnâmes notre cause vis-à-vis des Turcs ; nous gagnâmes pourtant aussi la révolution nationale, c'est-à-dire que nous fûmes affranchis des phanariotes. Mais nous perdîmes, par la suite, la révolution démocratique, parce que le Règlement organique constitua même plus for-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

tement l'aristocratie, et le peuple au lieu d'être opprimé seulement au nom de l'Etat, le fut encore plus, au nom de la propriété. Quel devait être donc le programme de la révolution de 1848 ? C'était le développement progressif de la révolution de 1821. C'était d'organiser la démocratie et d'affranchir le paysan en le constituant propriétaire. En un mot une révolution démocratique et sociale était à faire. Tel fut notre but et le programme de 1848. Il est en tout le même que celui de 1821, moins les phanariotes, plus la question sociale. Nous n'avons pas fait une révolution ni contre les Turcs, ni contre les Russes. Notre droit pour faire la révolution c'était notre droit d'autonomie, qui nous avait été reconnu par les deux puissances, quoique voilé de temps en temps, et même dans le Règlement. Nous en réclamâmes l'observation sans vouloir nous affranchir des traités. Cette révolution réalisée, il nous restait deux autres révolutions à faire ; une révolution d'unité nationale et, plus tard, d'indépendance nationale pour faire rentrer de cette manière la nation dans la plénitude de ses droits naturels. Il est donc évident, pour tous ceux qui comprennent quelque chose au progrès et au développement historique, que la révolution à venir ne se bornera pas à être démocratique et sociale, mais que, selon les tendances actuelles des idées dans toute l'Europe et surtout parmis les Romans, elle se fera dans une des Unités nationales. La révolution démocratique et sociale servira plutôt de moyen que de but. La question d'unité a fait de grands progrès et s'est très simplifiée. L'union de la Valachie et de la Moldavie est un fait acquis pour tout le monde, même aux yeux des Russes, et ne peut tarder à se réaliser. Les Valaques de l'Autriche, basés sur la constitution de 4 mars et sur les promesses faites, demandent avec ensemble et beaucoup d'instances d'être constitués en un seul corps de nation de 3 millions et demi, et ils finiront par l'obtenir.

Quand donc deux grands groupes de 4 millions et de 3 millions et demi de Romans seront constitués l'un à côté de l'autre, qui pourra les empêcher de s'unir ? Notre Romanie donc existera. J'en ai la foi intime. Aveugle qui ne le voit pas. Elle peut exister par et au profit ou de la Turquie ou de l'Autriche, selon que l'une ou l'autre s'empressera de la favoriser. Elle peut exister malgré toutes les deux et contre elles, si elles font obstacle. Les Magyars éclairés ne s'y opposent plus et sont heureux à ce prix de vivre en confédération avec nous. Ils ne perdent rien ; ils gagnent au contraire. Il se peut donc que le cas se présente où la révolution d'unité nationale soit en même temps une révolution d'indépendance. Peut-être avant de voir notre nation rentrée dans tous ses droits se passera-t-il un siècle ? Un siècle pendant lequel nous serons destinés à guerroyer contre les Russes, de même que nous avons passé dix siècles à guerroyer contre les barbares et quatre contre les Turcs. Mais qu'est ce qu'un siècle dans la vie d'une nation ? Je crois pourtant que nous n'aurons pas longtemps à souffrir et à attendre. [...]

52

No. 21 *Jassy den 8. Juni 1858*

Hochgeborner Graf !

[...] Die Stimmung wurde besonders während der verlängerten Krankheit des Kaimakams eine so erregte, dass der Konseilspräsident, Herr Ale-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

xander Balsch, einige Massregeln treffen zu müsen glaubte, um eventuellen Demonstrationen vorzubeugen. Unter dem Eindrucke des hier mit Beharrlichkeit verbreiteten Gerüchtes, dass in der Walachei Unruhen ausbrechen und die dortige Miliz für die Union sich erheben werde, besorgte man eine ähnliche Manifestation auch von den Offizieren der moldauischen Miliz, deren lockere Disziplin und Sympathien für die Unionssache bekannt sind. Der Hetman selbst kam zu mir und äusserte mir seine Besorgnisse über die Stimmung seiner Offiziere. [...]

53

1858, août, 19, Paris

[...] Lesquels se sont réunis en conférence, à Paris, munis de pleins pouvoirs, qui ont été reconnus en bonne et due forme, et ont arrêté les dispositions suivantes :

Art. 1-er. Les Principautés de Moldavie et de Valachie, constituées désormais sous la dénomination de „Principautés unies de Moldavie et de Valachie", demeurent placées sous la souzeraineté de S.M. le Sultan.

Art. 2. En vertu des capitulations émanées des Sultans Bajazet I, Mahomed II, Selim I et Soliman II, qui constituent leur autonomie, en réglant leurs rapports avec la Sublime Porte, et que plusieurs hatti-chérifs, notamment celui de 1834, ont consacrées ; conformément aussi aux articles 22 et 23 du traité conclu à Paris, le 30 mars 1856, les Principautés continueront de jouir sous la garantie collective des Puissances contractantes, des privilèges et immunités dont elles sont en possession. En conséquence, les Principautés s'administreront librement et en dehors de toute ingérence de la Sublime Porte, dans les limites stipulés par l'accord des Puissances garantes avec la Cour suzeraine.

Art. 3. Les pouvoirs publics seront confiés, dans chaque Principauté, à un hospodar et à une Assemblée élective agissant, dans les cas prévus par la présente Convention, avec le concours d'une Commission centrale commune aux deux Principautés.

Art. 4. Le pouvoir exécutif sera exercé par l'Hospodar. [...]

54

[1870, martie, 3/15, Bucureşti]

No. 93
Bucharest 3 mars 1870

M[onsieur] le Ministre,

Ayant communiqué à M. le ministre des affaires étrangères de Serbie le désir du gouvernement de Son Altesse Sérénissime le Prince de Rou-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

manie, de voir donner désormais aux principautés, dans ses relations internationales, le titre de „Roumanie", M. le ministre vient de me répondre, en date du 5 février dernier no. 399, que c'est avec la plus grande satisfaction que le gouvernement de Son Altesse Sérénissime le Prince de Serbie a pris connaissance de se désir et m'autorise de Vous faire savoir, que le gouvernement de Serbie forme ses meilleurs voeux pour l'avenir de la Roumanie ainsi que pour la réalisation de toutes ses légitimes aspirations nationales et ne peut qu'être charmé de cette démarche du gouvernement roumain. [...]

55

vett, 10. Novembris 1876

I Alispán
II Polgármester

Belügyminiszter Önagyméltósága folyó hó 6-i 1089/reserv. leiratával tudatja, miszerint a Bukovinából kivándorolt Petrino Demeter megbizást nyert az országban lakó román honpolgárokhoz egy felhivást szerkeszteni és azt kezükhöz juttatni, melyben felhivatnak, hogy magokat s rabszolgaságtól szabaditsák fel, hogy a Moldva-Oláh fejedelemségekhez csatlakozhassanak. [...]

56

Diszanajó, 8-ik junius 1877

Méltóságos Alispán Úr!

[...] Hanem — gondolom — május 12-én Disznajón, hol irodám van, egy ebéd után elönozódott a román urak lelkes müködések és magyszerü reményök. Erdélynek Oláhországhoz való csatoltatása iránt, s egy bizonyos Fegyerneki Sándor, ki nekem jó emberem, volt alkotmányos tisztviselö és jelenleg a magyarói nemes birtokosság algondnoka, úgy adta elé, hogy a nálak levö oláh pap, Brányа, már egy földrajzot is bir az új felosztást illetöleg. [...]

57

[1918, février, 24, Paris]

On nous télégraphie de Washington :

Une grandiose manifestation pour la Roumanie s'est déroulé à Chicago. Plusieurs milliers de Roumains de Transylvanie ont défillé avec drapeau et

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

musique dans les rues. L'Alliance française a organisé une „Journée roumaine" et a reçu le ministre de Roumanie, M. Angelesco, qu'a été salué par le consul de France. Un meeting imposant a eu lieu au Grand-Théâtre. Les consuls des pays alliés, des personnalités marquantes de Chicago et plus de 6 000 personnes y assistaient. Des discours très chaleureux pour la Roumanie ont été prononcés et le ministre Angelesco a été acclamé.

Un fort courant de sympathie pour la Roumanie se dessine en Amérique. Tous les journaux consacrent des articles très chaleureux à la cause de la Roumanie si éprouvée.

58

1918, octobre, 12, Paris

Messieurs,

Il me sera agréable d'entrer en relation avec le Conseil National de l'Unité Roumaine, dont la constitution a été décidée par l'Assemblée générale des Roumains, et qui en a offert la présidence à M. Take Ionesco et dont les vice-présidents ont été élus en votre personne. La réunion dans ce conseil des personnalités éminentes de Roumanie et des réprésentants les plus autorisés des populations roumaines, qui sont encore séparées de la mère patrie, nous offre le tableau fidèle des assemblées roumaines futures. Issu des aspirations séculaires vers la liberté et vers l'union de tous les pays roumains, il sera leur interprète le plus autorisé.

Au moment où les victoires des armées alliées annoncent le triomphe proche des principes de justice, qui vont assurer la libération et la reconnaissance de la Roumanie ; ceux qui, comme vous, n'ont jamais désespéré et ceux qui arrivent continuellement, toujours plus nombreux, pour s'enrôler et combattre à nos côtés en faisant flotter à nouveau sur les champs de bataille, les couleurs nationales des pays roumains, prépareront dans une collaboration fidèle avec nous un avenir, dont nos deux pays sortiront plus étroitement unis par les epreuves communes qui auront cimenté leur sympathie traditionnelle et auront réalisé leurs vieilles affinités.

Pour cette tâche qui correspond parfaitement aux sentiments du gouvernement de la République le Conseil National de l'Unité Roumaine peut compter sur mon entier concours.

59

1918, novembre, 6, Washington

Monsieur,

Le gouvernement des Etats-Unis n'a jamais perdu de vue le bonheur futur et l'intégrité de la Roumanie comme pays libre et indépendant. Avant

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

même qu'exista l'état de guerre entre les Etats-Unis et l'Autriche-Hongrie, un message de sympathie et d'estime fut envoyé par le Président au roi de Roumanie.

Les conditions changèrent depuis. Le Président désire donc vous informer que le gouvernement des Etats-Unis a soin des aspirations du peuple roumain, tant de celui qui vit hors des frontières, que de celui compris entre les frontières du Royaume.

Il a été témoin des lettres des Roumains, de leurs souffrances et de leurs sacrifices pour la cause de leur libération du joug de leurs ennemis et oppresseurs, dans un esprit d'unité nationale et conformément aux aspirations des Roumains de partout.

Le gouvernement des Etats-Unis sympathise profondément avec vous et ne négligera pas dès que le moment sera venu d'user de son influence pour que les justes droits politiques et territoriaux du peuple roumain soient obtenus et assurés contre n'importe quelle agression étrangère.

60

[1918, novembre, 17, Paris]

[...] Le problème de l'unité politique des Roumains de Transylvanie et de Hongrie avec ceux de Roumanie, l'établissement de notre peuple en un seul Etat en vertu du principe des nationalités est un acte de justice que l'histoire contemporaine doit enregistrer comme une conséquence logique de la victoire du droit sur la force brutale. Au lumineux symposion de la liberté, destiné a imprimer au monde une direction nouvelle, nous demandons donc aussi un modeste coin, nous, un peuple de près de quatre millions d'âmes qui s'est, pendant des siècles, débattu dans les anachroniques ténèbres des Habsbourgs. Et si le bonheur humain a, selon l'évangéliste, besoin d'être racheté par la souffrance, nous pouvons dire que le triomphe de notre cause a une parfaite justification morale. Mille ans de détresse ininterrompue ont racheté pour nous ce bonheur à venir.

L'esprit d'orientation scientifique supérieur qui préside cette assemblée me dispense de ressusciter notre passé. Mais c'est un axiome historique que l'unité, organique de notre people qui représente un seul corp national ayant les Carpathes pour colonne vertebrale, et quelles qu'aient pu être, à travers les siècles, les races qui nous on gouvernés, la parenté de nos sentiments a toujours ses impulsions souveraines. Le paysan roumain celui du Mureș, et celui de l'Argeș gardent encore aujourd'hui comme ils ont gardé jadis une même entité d'âme, de parole, de croyance et d'aspirations politiques. La robuste santé de notre race est sortie indemne d'un calvaire millénaire. [...]

Derrière nous, messieurs, il y a des ruisseaux de larmes et de sang. Et notre chemin vers la victoire aujourd'hui [même] passe à travers un labyrinthe de souffrance inommable ! Mais pourquoi évoquerions-nous ces heures noires, destinées maintenant à disparaître de notre vie. La haine sera remplacée par l'amour du travail qui donnera à notre peuple le rang qui lui revient dans l'immense laboratoire de l'esprit humain. Une fois leur délivrance accomplie et quand ils se seront crée un équilibre intérieur par l'or-

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ganisation d'une saine démocratie qu'ils réaliseront en accordant les libertés politiques et culturelles à toutes les minorités vivant sur leur territoire, les Roumains n'auront plus qu'un seul désir, celui de s'attacher à la civilisation moderne pour laquelle ils se sentent toutes les prédispositions.

Sans insister autrement sur cette unité politique aussi juste que certaine la délivrance des Roumains de Transylvanie constitue un important problème d'ordre culturel. Quatre millions d'êtres, dont la latinité ne s'est jamais démentie, recevront de cette façon, en même temps que leur certificat d'indépendance, la bénédiction d'une patrimoine ancestral.

61

1918, novembre, 22, Rome

Messieurs,

La lettre que vous avez bien voulu m'adresser à la date du 19 novembre me procure l'agréable occasion de vous exprimer la profonde et constante sympathie du gouvernement italien pour les justes et légitimes aspirations du peuple roumain.

L'Italie n'a pas oublié avec quel élan patriotique et avec quelle noblesse de sacrifice la Roumanie a participé à la lutte sanglante, terminée aujourd'hui par la victoire, pour la libération des Roumains du joug ennemi et pour le triomphe commun de la liberté et de la justice dans le monde. A la recherche des droits les plus sûrs politiques et territoriaux du peuple et de la nation roumaines, le gouvernement italien vous donne tout son appui, s'inspirant des liens historiques qui ont toujours uni ces deux peuples et de la ressemblance de la situation concernant la révendication de l'Union à la Mère-Patrie des co-nationaux respectifs soumis à la même domination étrangère. Le gouvernement italien est heureux de reconnaître le Conseil National de l'Unité Roumaine, et d'entrer en rapports avec lui, l'assurant de son entière sympathie.

62

1919, august, 10, Timişoara

Resolution der Banater Schwaben.

Die am 10. August getagte Versammlung der Vertreter der Banaterschwaben brachte einstimmig folgenden Beschluss.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

1. Im Namen sämtlicher Schwaben erklären wir, dass wir das Wohl jeder Banater Nation erhoffen, dass ungeteiltes Banat mit seinem unnatürlichen Grenzen für alle hier lebenden Völker einem wirtschaftlichen Ruin bedeutet, einen Anlass ewigen Haders und ständiger Unzufriedenheit bildet und den ersicherten Frieden stört. Wir wünschen daher die Untrennbarkeit des Banates.

2. Nachdem Temesvar, der Mittelpunkt des wirtschaftlinchen und gesellchaftlichen Lebens, Rumänien angegliedert und die Hoheitsrechte S.M. des Königes von Romänien über das Banat ausgebreitet wurden, nachdem wir in dem Karlsburger Manifest eine Gewähr dessen sehen, dass wir in unserem zukünftigen Staate unseren Volkscharakter und [unsere] Mutersprache, auf politischem, wirtschaftlichem Gebiete frei und ungehemmt entwickeln und dadurch unsere nationale Zukunft sichern können, wünschen wir, dass das ganze Banat einheitlich und ungeteilt dem Königreich Rumänien angeschlossen werde.

3. Dieser Beschluss ist der Friedenskonferenz mitzuteilen.

63

1919, septembre, 10, Saint-Germain-en-Laye

[Tratatul de pace cu Austria]

[...] Art. 89. [...] L'Autriche déclare dès à présent reconnaître et agréer les frontières de la Bulgarie, de la Grèce, de la Hongrie, de la Pologne, de la Roumanie, de l'Etat serbe-croate-slovène et de l'Etat tchéco-slovaque, telles que ces frontières auront été fixées par les Principales Puissances alliées et associées. [...]

64

1919, novembre, 27, Neuilly

[Tratatul de pace cu Bulgaria]

[...] Art. 27. Les frontières de la Bulgarie seront fixées comme il suit : [...]

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

5. *Avec la Roumanie :* De la mer Noire jusqu'au Danube — la frontière telle qu'elle existait au 1-er août 1914 ; de là jusqu'au confluent du Timok et du Danube ; le canal principal de navigation du Danube vers l'amont.

[...] Art. 171. La Bulgarie reconnait comme étant et demeurant abrogés tous les traités, conventions ou accords qu'elles a conclus [...] avec la Roumanie, après le 15 août 1916, jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité. [...]

65

1920, juin, 4, Trianon

[Tratatul de pace cu Ungaria]

[...] Art. 45. La Hongrie renonce, en ce qui la concerne, en faveur de la Roumanie, à tous droits et titres sur les territoires de l'ancienne monarchie austro-hongroise situés au delà des frontières de la Hongrie, telle qu'elles sont fixées à l'article 27, Partie II (Frontières de la Hongrie) et reconnues par le présent Traité ou par tout autre Traité conclus en vue de regler les affaires actuelles connues faisant partie de la Roumanie.

[...] Art. 47. La Roumanie reconnait et confirme, vis-à-vis de la Hongrie, son engagement d'agréer l'insertion dans un Traité conclu avec les Principales Puissances alliées et associées des dispositions jugées nécessaires par ces Puissances pour protéger en Roumanie les intérêts des habitants qui diffèrent de la majorité de la population, par la race, la langue ou la religion, ainsi que pour protéger la liberté du transit et un régime équitable pour le commerce des autres nations. [...]

66

[1918, décembre, 19, Paris]

[...] Les cent mille délégués des Roumains d'Outre-Monts, en proclamant leur séparation d'avec la Hongrie, ont ajouté au prestige des traités entre la Roumanie et ses Alliés ainsi qu'aux sacrifices héroïques des armées roumaines la force d'un véritable plébiscite national.

L'Assemblée d'Alba Iulia est cependant loin d'être une innovation ; elle est plutôt la suite d'une tradition constante chez les Roumains d'Outre-Monts. Dans toute l'histoire de leurs luttes contre l'oppression magyare on peut suivre comme un fil rouge l'expression de la volonté populaire. A tous les moments difficiles ou solennels de leur vie nationale, les Roumains d'Outre Monts se sont intéressés, par eux-même, à leur sort. Subissant la tyranie de l'oppresseur, n'ayant pas Outre-Monts de souverain ou de gouvernement à eux, mais en ayant toujours contre eux, ils ont établi entre leurs propres

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

dirigeants, professeurs, instituteurs et prêtres en grand nombre, et la masse du peuple roumain une confiance réciproque qui donne à leur résistance contre l'oppresseur une remarquable connexion. [...] Il n'est donc pas étonnant qu'à l'heure historique de la proclamation de l'unité avec le royaume des Roumains nous rencontrions la même énergie populaire jaillissant des sources profondes de l'âme nationale. [...] Ce n'est donc pas seulement l'accomplissement du plus grand acte national de l'histoire roumaine que nous saluons dans les décisions de l'Assemblé d'Alba Iulia, c'est aussi l'aube de l'émancipation politique et sociale de la nation roumaine toute entière que nos yeux éblouis entrevoient comme la plus heureuse des promesses.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

ABREVIERI

Anul 1848 — *Anul 1848 în Principatele Române*, București, 1903.

Acte și documente — *Acte și documente relative la renașterea României*, București, 1889—1901.

Cornelia Bodea, *1848* — Cornelia Bodea, *1848 la români. O istorie în date și mărturii*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1982.

Călători străini, vol. III, IV — *Călători străini despre țările române*, vol. III, IV, Editura științifică, București, 1971, 1972.

Radu Constantinescu, *Lupta pentru unitatea națională* — Radu Constantinescu, *Lupta pentru unitatea națională a țărilor române (1590—1630). Documente externe*, București, 1981.

Documente străine — C. Botoran, O. Matichescu, *Documente străine despre lupta poporului român pentru făurirea statului național unitar*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980.

D.R.H., B., vol. XI — *Documenta Romaniae Historica, B. Țara Românească*, vol. XI, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1975.

D.R.H., D., vol. I — *Documenta Romaniae Historica, D. Relații între țările române*, vol. I (1222—1456), Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977.

Gîndirea social-politică — *Gîndirea social-politică despre Unire (1859)*, Editura politică, București, 1966.

Vasile Goldiș, *Scrieri social-politice* — Vasile Goldiș, *Scrieri social-politice și literare*, ediție îngrijită, studiu introductiv, tabel cronologic și bibliografic de Mircea Popa și Gheorghe Șora, Editura Facla, Timișoara, 1976.

Hurmuzaki-Hodoș — *Documente privitoare la istoria românilor. Colecția Hurmuzaki*, vol. XVII, ed. Nerva Hodoș, București, 1913.

Hurmuzaki-Iorga, vol. X — *Documente privitoare la istoria românilor. Colecția Eudoxiu de Hurmuzaki*, vol. X, ed. N. Iorga, București, 1897.

Hurmuzaki-Odobescu, Supliment, I — *Documente privitoare la istoria românilor. Colecția Eudoxiu de Hurmuzaki*, Supliment I, vol. II, ed. Al. Odobescu, București, 1885.

Independența României, vol. I, II — *Independența României. Documente*, vol. I, II, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1977.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Marea Unire — Marea Unire de la 1 Decembrie 1918, Bucureşti, 1943.
Mărturii — Mărturii despre Unire, ediţie îngrijită de Virgiliu Ene, Editura Tineretului, Bucureşti, 1959.
Mihai Viteazul în conştiinţa europeană — Mihai Viteazul în conştiinţa europeană. 1. Documente externe, 2. Cronicari şi istorici străini. Secolele XVI—XVIII, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1982, 1983.
E. D. Tappe, *Documente — E. D. Tappe, Documents concerning Rumanian History (1427—1601)*, Paris, 1964.
Vechimea, permanenţa şi unitatea — Vechimea, permanenţa şi unitatea poporului român în scrierile socialiştilor. Texte ale socialiştilor români scrise între anii 1872—1919, Editura politică, Bucureşti, 1980.
Veress, *Documente*, vol. VI — Andrei Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei şi Ţării Româneşti*, vol. VI, Bucureşti, 1933.
1918 — 1918. Unirea Transilvaniei cu România, ediţia a III-a revăzută şi adăugită, Editura politică, Bucureşti, 1978.

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

CUPRINS

— *Cuvînt înainte* 7
— *Rezumatul documentelor* 30

— Nicolae Ceaușescu : Lupta pentru unitatea națională la români. Texte alese 51
— 1600. Prima unire a românilor 79
— Spre împlinirea moștenirii lui Mihai Viteazul . . . 129
— 24 ianuarie 1859. Unirea Moldovei cu Muntenia . . 213
— Spre făurirea statului național unitar român . . . 277
— 1 Decembrie 1918. Făurirea statului național unitar român 395
— Ecoul Marii Uniri în presa vremii 431

— *Documente-anexe* . . 453
— *Abrevieri* . . 500

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Redactor : ALEXANDRU MARCU
Coperta : FL. CREANGĂ
Tehnoredactor : GH. CUCOȘ

★

Bun de tipar 16.01.1984. Apărut 1984.
Coli tipar 31,5. B 251.

★

Tiparul executat sub comanda
nr. 738 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
București,
Republica Socialistă România

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro

Lei 29

https://biblioteca-digitala.ro / https://ispaim.mapn.ro